1వభాగం

మాది మొగల్తుర్రులెండి. మొగుల్తుర్రు అంటే ఏమనుకుకుంటున్నారో! చరిత్రలో చాలా ప్రసిద్ధికెక్కిన మహానగరం. అక్కడ కోట బురుజులూ, విశాలమైన గోడలూ చూస్తేనే అది ఎంత పట్టణమో, ఎంత ప్రసిద్ధమైనదో, ఎన్ని యుద్ధాల చూసిందో, ఎన్ని శత్రు సైన్యాలను సంహరించిందో తెలుసుకొని రాసినవాడు ఎవ్వడూ లేడుగానీ, నిజంగా మంచి చరిత్రకారులెవరున్నా ఇక్కడ కూర్చుని ఈ చరిత్రే వ్రాసివుంటే, ఎన్ని రహస్యాలు బయటపడేవో. మాటుపడిన చరిత్ర రహస్యాలు ఎన్ని వెలుగులోకి వచ్చేవో.

ఇవన్నీ సరిగా అవగాహన చేసుకొని వ్రాసివుంటే, మన ఆంధ్రుల చరిత్ర, మొగల్తుర్రు రాజుల పరాక్రమం, వారి రాజ్యాంగ పద్ధతులూ, వారు చేసిన దాన ధర్మములు, ఎన్నెన్ని బైటపడేవో! మా నర్సాపురం తాలూకూ అంతా ఎంత సంతోషించి ఉండేదో! నేటికీ, మా రాజులు అంతర్వేదికి వెళ్ళి రథోత్సవం నాడు, రథం లాగడానికి ఆ గొలుసులు మీద చెయ్యివేస్తేనేగాని ఎన్నివేలమంది ప్రయత్నం చేసినా ఆ రథం కదలదు తెలుసునా? అలాంటి మహత్తు ఈనాటికీ వారి చే తులలో ఉందీ అంటే ఆనాడు వారెంతటి వారో ఊహించుకోవచ్చు. ఆ ఊళ్ళో జన్మించడం నాకు చాలా గర్వకారణం. మా ఇంటిపేరు వేమూరివారు. వేమూరివారు కూడా మొగల్తుర్రు పరిపాలకులతో పుట్టినవారే.

ఆ స్థానములో పేరుగన్న విద్వత్కుటుంబము మాది. ఆ రాజ్యాన్ని తీర్చిదిద్దడంలో, ప్రభువులందరినీ మంచి మార్గాన నడిపించడంలో వారిచేత దానధర్మాలు చేయించడంలో, బీదసాదలను కనిపెట్టడంలో మావాళ్ళు చాలా సాయపడ్డారు. ఇప్పటికీ వారి మీద మాకూ, మామీద వారికీ ఎంతో గౌరవమూ, అభిమానమూ, వారికి ఏ విషయంలో, శాస్త్రంలో కానివ్వండి. లౌక్యంలో కానివ్వండి, ఏ సందేహం వచ్చినా తిన్నగా గుఱ్ఱంబండి వేసుకొని మా తాతగారు వద్దకు వచ్చి ఎంతో భయభక్తులతో వారి సమక్షమందు కూర్చుని వారి సందేహాలు విన్నవించుకుని, నివృత్తి చేసుకొని, శెలవు తీసుకొని వెళ్లేవారని చాలామంది చెప్పగా విన్నాను.

అలాగే మా నాన్నగారిని కూడా గౌరవించేవారు. ఇంక నేను పెద్దవాడినైతే నాకూ అటువంటి గౌరవమర్యాదలె జరుగుతాయని నా తోటివాళ్లంతా అంటూ వుండేవారు. సరేదానికేంలెండి. ఇది ఎపుడో జరగబోయే సంగతి.

నేను చిన్నప్పుడు **5,6** క్లాసుల వరకూ అక్కడే చదువుకున్నాను. మా గురువుగారికి అక్కడ అంతమంది పిల్లలున్నా నే నంటే ఎంతో ముద్దు. నన్ను దగ్గర కూర్చోబెట్టుకొని, ఎంతో సరదాగా నాచేత అక్షరాలు దిద్దించడం నాకు బాగా జ్ఞాపకం. నాలుగో క్లాసు అయిన తర్వాత నన్ను చదువుకి నర్సాపురం పంపవలెనని మా నాన్న ప్రయత్నం చేస్తోంటే, నన్ను వి డిచివుండలేక, అంతదూరం పంపవద్దని నాకు భోజన సదుపాయము బాగుండదనీ మా అమ్మ పట్టుబట్టటం చేతను, మరో రెండేళ్ళు మొగల్తుర్రులోనే కాలక్షేపం చేశాను. మా అమ్మ మాట ఎలా వున్నా, ఆ వూరు విడిచి పెట్టటమంటే నాకు ఏదో బెంగ, భయమూ, అనిపించేది నాకు ఇక్కడ బోలెడంత స్నేహితులు. వాళ్ళందరికీ నేనంటే యింతింతని చెప్పలేని అభిమానం.

"ఏంరా పార్వతీశం! నువ్వెళ్ళిపోతే ఎలాగురా? నిన్ను విడిచి మేముండలేమురా? మేమూ నీతోటే వొచ్చేస్తాం!" అనె

ˆవారు.

నేను నవ్వుతూ.....

"ఏడిశారులెండి. నోరుమూసుకు చదువుకోండి ఇక్కడేను. వెర్రి వెర్రి వేషాలేయకండి. నేను నర్సాపురం నుంచి పై చదువులకి ఏ రాజమండ్రియో, మద్రాసో వెళతాననుకోండి అక్కడికి మీరు ఎలా రాగలరు. ఎవరుండే చో ˆటవాళ్లుండాలిగానీ, అందరూ అన్ని చోట్లకి వెళ్ళగలరేమిటి అంటే

"ఏం ఎందుకు రాలేవేమిటి?" అని ఒకమిత్రుడు ప్రశ్నించాడు.

"నీమొహం! ఏ మాత్రం వస్తావో చూస్తాను. నేను అమాంతం ఈ కాలవలో దూకి, ఈ పక్కనుంచి ఆ పక్కకి ఈదుకెడతాను చేతనయితే నన్నుపట్టుకో. చూద్దాం" అంటూ కాలవవైపు పరుగెత్తాను.

"వద్దురా బాబూ! వెళ్ళకురా! వాడు వూరికినే అన్నాడుగాని నీతోటి పందెం పరుగెత్తాను. వాళ్ళందరూ నా వెనకాలె ˆ పరుగెత్తుకొచ్చి నేను నీళ్ళలో దిగబోతుంటే నన్ను గట్టిగా పట్టుకొని

"వద్దురా బాబూ! నీతో మాకు పందెమేమిటి? నీ సంగతి వేరు, నీ సందర్భమే వేరు. ఈ పందెం కోసం నువ్వు నీళ్ళలో ˆ దిగితే మీ నాన్న మమ్మల్నందర్నీ చంపేస్తాడు. ఇంక ఊళ్ళో బతకనివ్వడు. రా పోదాం. యింటి" కని నన్నేదో గొప్పగా ఊరేగించి తీసికెళ్ళినట్టు నవ్వుతూ, కేరింతలు కొడుతూ, సరదాగా తీసికెళ్ళి మాఇంటి దగ్గిర దిగబెట్టారు. వాళ్ళందరికీ నె ˆనంటే అంత అభిమానం.

వాళ్ళకే కాదు. వూళ్ళో అశేషజనానికీ ఎందుకో నేనంటే ఎంతో అభిమానం. ఏ ఆటల్లోకెళ్ళినా నేను గెలుస్తుండేవాడిని. ఏ జామితోటల్లోకో, ఏ మామిడి తోటల్లోకో వెళ్ళినా అక్కడ యజమానులున్నా, నౌకర్లున్నా నాకు బోలెడన్ని కాయలు కొ ˆసియిచ్చేవారు. నాతోటి కుర్రవాళ్ళెవరైనా పొరపాటున ఒక కాయ కోసుకోబోతే హడలగొట్టి పంపేశారు.

ఇలా మగాళ్ళేకాదు. ఆడవాళ్ళందరికీ కూడా నేనంటే ఎంత ముద్దో. యిప్పటికి తల్చుకుంటే ఎంతో సిగ్గుగా వుంటుంది. నాపుట్టినరోజు వచ్చిందంటే చుట్టుపట్లవున్న ఆడవాళ్ళందరూ పేరంటానికి వచ్చి వెళ్లేటప్పుడు అందరూ నన్ను ముద్దెట్టుకొని మరీ వెళ్ళేవారు. నాకెంతో అసహ్యంగాను, చిరాగ్గాను ఉండేది. నేనొకసారి మా అమ్మతోటి గట్టిగా అన్నాను కూడాను

"ఏమిటమ్మా! అసహ్యంగానూ, వీళ్ళందరూ నన్ను ఇల్లాగ ముద్దులెట్టుకోవడం వొళ్ళు మండిపోతూనూ, నేనేమన్నా ఆడపిల్ల ననుకున్నారేమిటి? ఇలా అయితే- ఇంక నేనసలు వచ్చేయేడు పుట్టనే పుట్టను. నువ్వుపుట్టిన రోజు చెయ్యద్దు. నాకెంత చిన్నతనంగా వుందో తెలుసా! అందులోనూ మరే ఈ వెధవ వాళ్ళంతా కూడా ముద్దెట్టుకుంటారేమిటంట. వాళ్ళు అలా ముద్దెట్టుకో వచ్చుటే అమ్మా? వాళ్ళు వెధవ్వాళ్ళు గదా! మడిగా వుండద్దూ" అన్నానోసారి. మా అమ్మా వాళ్ళు విరగబడి తెగ నవ్వి మరీ మరీ ముద్దెట్టుకున్నారు. నా చిన్నతనంలో అలా ఎంతో సరదాగా అన్నీ జరుగుతూండేవి .

2వభాగం

ఆ వూరు విడిచి పెట్టడం నాకూ, నన్ను విడిచిపెట్టడం మా అమ్మకి, ఎంత కష్టంగా వున్నాకానీ నా చదువుకి నర్సాపురం వెళ్ళక తప్పలేదు. ఈ వూళ్ళో ఎన్నాళ్ళున్నా లాభంలేదని వాళ్ళు నిశ్చయించి మంచి రోజు చూసి నన్ను నర్సాపురం తీసుకువెళ్ళి మా మేనత్త గారింట్లో వప్పజెప్పి అక్కడ టైలరు హైస్కూల్లో నన్ను షష్టఫారంలో జేర్పించారు. అప్పటికి మాకెంత దగ్గరైనా నేను నర్సాపురం ఎప్పుడూ చూళ్ళేదు. అక్కడ ఇల్లు, మేడలు, కోర్టు, హైస్కూలు, కాలవ, గోదావరి అన్నీ చూసేటప్పటికే హడలెత్తింది. నర్సాపురమే ఇలా వుంటే ఇంకా రాజమండ్రి అవీ ఎలావుంటాయో అనుకున్నాను కాని నా ఊహకేమీ అందలేదు. అక్కడ స్కూలూ, మాష్టార్లూ పద్ధతులు చూస్తే కొన్నాళ్ళు బెదురుగా ఉండేది. ఏ వె ేష్టారూ నామీద ప్రత్యేకాభిమానం చూపించలేదు. మా వూళ్ళోకి మల్లేనూ భుజం మీద చెయ్యివేసి దగ్గరగా కూరో ్పబెట్టుకోనూ లేదు. ఇదేంమావూరా! ఇదేం వీధిబడా! పెద్ద పాఠశాలాయన అని కొన్నాళ్ళు సరిపెట్టుకున్నాను. ఇక్కడ పిల్లలంతా మా వూళ్ళోకి మల్లే అరుగుల మీద చాపలూ, చదరలూ వేసుక్కూర్చోవడంగాక బల్లమీద కూర్చోవడం వె ేష్టరుగారు దూరంగా కుర్చీమీద కూర్చోవడం అందుచేతను మా పల్లెటూరు బడిలో ఉండే సామీప్యంపోయి మాకు మధ్యను అనగా మేష్టారికి,పిల్లలకీ ఎంతో దురం ఉన్నట్లు అనిపించేది.

. అయినా ఇక్కడ మేష్టార్లూ చాలా మంచివారే. కుర్రవాళ్ళెవరూ అల్లరి చేయకుండా ఆయన చెప్పినది శ్రద్ధగా వి ంటున్నారా లేదా అని వెయ్యికళ్ళతో కనిపెడుతూనే యుండేవారు. ఆయన ఎంత జాగ్రత్తగా చూస్తున్నా అల్లరి చే ేవాళ్ళు చేస్తూనే ఉండేవారు. ఆ మూలా, ఈ మూలా గణగణ లాడుతూ చప్పుడు చేస్తూనే ఉండేవారు. బడి విడిచి పెట్టే ేటప్పటికి గొల్లుమని ఈల వేసుకుంటూ పిల్లలందరూ బయటికి వచ్చేవారు. బైటికి రావడంతోనే ఎవ్వళ్ళదానిన వాళ్ళు యిళ్ళకు పోకుండా గుంపులు గుంపులుగా కేకలేస్తూ, పరుగులెడుతూ, ఒకళ్ళ నొకళ్ళ సరదాకి కిందకి తోసివేస్తూ అల్లరి చేసేవాళ్ళు కొందరు. మరికొందరు బంతి ఆడుకునేవారు. ఇలా రకరకాలుగా యెంతో సరదాగా నవ్వుకుంటూ కేకలె ేసుకుంటూ ఆడుకుంటూ వుంటే నాకు చాలా కులాసాగా వుండేది. కొన్నాళ్ళు నేను యే ముఠాలోనూ జేరకుండా వొ ్ర ప్రక్కగా నుంచునో, అరుగుమీద కూర్చునో ఈ వేడుక చేస్తూ ఆనందించేవాడిని.

కాని అట్టే రోజులు ఆ పిల్లలంతా నన్ను కూర్చో నివ్వలేదు. నన్ను కూడా బలవంతాన్ని లాక్కోని వెళ్ళేవారు. ఒకడు బంతి పుచ్చుకుని నన్ను కొట్టేవాడు. నేను తప్పనిసరిగా ఆ బంతి మళ్ళీ వాడి మీదకు విసరవలసి వచ్చేది అలా విసిరి పారిపోతూంటే మళ్ళీ బంతి వచ్చి నా వీపుకు తగిలేది. ఇలా తప్పనిసరిగా బంతి ఆట ఆడవలసి వచ్చేది. ఈవేళ ఈ బంతి ఆట అయితే మరొకరోజున ఉప్పట్టీలోకి లాక్కుపోయేవారు. ఇలా వారం రోజులు గడిచేసరికి ఎవరూ పిలవకుండానె ే నేను ఆటలకి తయారేయ్యేవాడిని. అన్నిట్లోకీ నాకు చెడుగుడి అంటేనే యెక్కువ సరదాగా ఉండేది. అందుచేతను ప్రతిరోజూ నేను చెడుగుడు గుంపులోనే చేరి రెండు మూడు మాసములయ్యేసరికి మంచి చెడుగుడి ఆటగానిగా తయారయ్యాను. గమ్మత్తు యేమిటంటే మా వూళ్ళోనూ, అక్కడ బడిలోనూ ఎరుగని కొత్త వింత. ఇక్కడ కనిపెట్టాను. సంవత్సరమంతా అయిపోయి డిసెంబరులో సెలవు లిచ్చే ముందు క్లాసు పరీక్షలతో పాటు కొంచెం ముందు వెనుకలను ఈ ఆటలన్నిటిలోనూ పోటీలు జరిపేవారు. గెలుపొందిన జట్టుకి బహుమతులిచ్చేవారు. ఆ జట్టులో కూడా మరీ మంచి ఆటగాడికి ప్రత్యేక బహుమతి ఇచ్చేవాళ్ళు. నేను చేరిన సంవత్సరం మా జట్టు గెలవడమే కాకుండా అందులో మొదటి

బహుమతి నాకు వచ్చింది. ఇలా వస్తుందని నేనెన్నడూ అనుకోలేదు. ఈ బహుమతి ప్రదానానికి స్కూలు పిల్లలందరినీ పరీక్ష హాలులో కూర్చోబెట్టి సభ జరిపిన మా జిల్లా కలెక్టర్ గారిని పిలిపించి వారిచేత బహుమతులు ఇప్పించేరు. ఒకొక్కళ్ళ పేరే చదువుతూంటే, ఆ కుర్రవాళ్ళు కలెక్టర్‌గారి దగ్గరికి వెళ్ళడం వారిచ్చిన బహుమతి అందుకోడం, వారికొక నమస్కారం చేసి వెనక్కు తిరిగి రావడం, ఇదీ ఏర్పాటు.

ఈ క్రమం అంతా రెండు రోజులు ముందుగానే మా మాష్టరుగారు మాకు నేర్పారు. అందుచేతను అక్కడ ఏమీ కంగారు పడకుండా సహజంగానే జరిగిపోయింది. యెటొచ్చీ ఆ పిల్లవాళ్ళ పేర్లు చదివినప్పుడు వాడు బహుమతి అందుకొంటున్నప్పుడు హాలంతా దద్దరిల్లేటట్లు అక్కడ చేరిన విద్యార్థులంతా చప్పట్లు కొట్టేవారు. తక్కిన వాళ్ళందరికీ ఎలా ఉండేదో కాని నా పేరు పిలవగానే నేను లేచివెడుతుంటే ఆ చప్పట్లు ధ్వనికి నేను ఎంతో పొంగిపోయి గాలిలో తేలిపోతున్నట్లే కలెక్టరు గారి దగ్గరికి వెళ్ళేను. అక్కడా నేలమీద నడిచాననే నమ్మకం ఇప్పటికీ లేదు. ఆ పైన కలెక్టరుగారు నాకేసి చూసి మందహాసం చేసి గుడ్‌బాయ్ అని నా వీపుతట్టేరు. దానితో సంతోషంపట్టలేక నేను పరవశుణ్ణయి ఈ మాటు మరీ గాలిలో తేలిపోతూ నేను కూర్చున్నచోటులో గభీమని చతికిల పడ్డాను. నా పక్కనున్న కుర్రవాళ్ళంతా నన్నక్కడే కౌగలించుకున్నారు. కొంచెము చెప్పడానికి సిగ్గువేస్తున్నది కాని అయినా చెప్పకతప్పదు. ఆ సంవత్సరం ఆటల్లోనే కాకుండా చదువులో కూడా నాకు మొదటి బహుమతి వచ్చినది. ఆసంగతి నాకు అప్పటివరకూ తెలియనే తెలియదు. ఇంక ఆ రోజు నాకు మరీ ఆనందము కలిగించిన విషయం మరొకటి జరిగింది.

ఆ సభలోకి మా వూరినుంచి మా నాన్న, ఆ వూరు మేష్టరుగారూ ఎప్పుడొచ్చారో తెలియదుగానీ, సభ ముగిసి అందరూ లేవగానే మానాన్న, మావూరు మేష్టరుగారూ పక్కవాళ్ళ నందరినీ తప్పించుకొని నా దగ్గర కొచ్చి నన్నెత్తుకొని ముద్దాడేరు. దాంతో దగ్గరున్న పిల్లలంతా చప్పట్లు కొడుతూ నవ్వుతుంటే నాకెంతో సిగ్గొచ్చి ఆనందంతో కళ్ళనీళ్ళు కూడా వచ్చినవి. ఇలా ఎంతో సంతోషంగా రెండు, మూడు సంవత్సరాలు గడిచిపోయినాయి. నేను మూడవఫారములో ఉండగా ఒక తమాషా జరిగింది. సంవత్సరం ఆఖరు కావస్తుండగానే స్కూళ్ళ ఇన్‌స్పెక్టరుగారు మా స్కూలుపరీక్ష చెయడానికి వచ్చారు. అంతకుముందు రోజున మమ్మల్నందర్నీ మంచి బట్టలు కట్టుకొని మర్చిపోకుండా తలగుడ్డలతో వచ్చారు. స్కూలంతా ఎంతో నిశ్శబ్దంగా వుంది. మాకు తుమ్మడానికీ, దగ్గడానికీ కూడా భయంగా వుంది. మావెష్టరుగారు ఎంతో గంభీరంగా మా క్లాసులో ఇటూ అటూ తిరుగుతూ మమ్మల్ని జాగ్రత్తగా వుండమనీ, అడిగిన ప్రశ్నకు భయపడకుండా సమాధానము చెప్పమనీ మమ్మల్ని పదేపదే హెచ్చరిస్తూ వుండగా, ఇనస్పెక్టరు నెమ్మదిగా క్లాసులో కొచ్చారు.

మా మేష్టరుగారు గబుక్కున వారి దగ్గరకు వెళ్ళి నమస్కరించి, నెమ్మదిగా కుర్చీ దగ్గరకు తీసుకొచ్చి, దయచెయమన్నారు ఇన్‌స్పెక్టరుగారు రావడంతోనే మా మేష్టరుగారు చెప్పినట్లు క్లాసు పిల్లలమందరమూ లేచి, వారికి నమస్కారం చేస్తు నిలబడ్డాము. ఇన్‌స్పెక్టరు గారు వారి కుర్చీమీద కూర్చొని 'సిట్ డౌన్ బాయిస్' అని మమ్మల్ని ఆజ్ఞాపించారు. మేమందరం కూర్చున్నాం వారికేసి చూస్తూ ఆయన బాగా పెద్దవారూ ముసలివారులా కూడా కనపడ్డారు. కుర్చీమీద బాసినపట్టా వేసుకొని కూర్చుని నెత్తిమీద తలగుడ్డ తీసి బల్లమీద పెట్టారు.

పక్కనే భయపడుతూ నిలబడ్డ మా మేష్టారితో ఏదో మాట్లాడుతూ రెండు నిముషాలయిన తర్వాత పిల్లవాళ్ళను ప్రశ్నలు

వేయడం మొదలుపెట్టారు. ఆయన బాగా నలుపు కొంచెం లావు. ఆయన శరీరం నలుపుతో సంతోషపడక నల్లకోటు కూడా తొడుక్కొచ్చేరు. ముఖం మీద తిరగలి గంట్లు లాగ అమ్మావారు పోసిన మచ్చలు ఉన్నాయి. చాలనట్లు ఓ కన్ను బాగా మెల్ల. ఆయన క్లాసు కేసి చూస్తుంటే ఎటువైపు చూస్తున్నది మా కర్థం కాలేదు, మాక్కొంచెము నవ్వొస్తున్నా బలవంతాన ఆపుకొని భయభక్తులతో కూర్చున్నాం.

ఆయన ఒక కుర్రవాడి వైపు తిరిగి సైన్సు పాఠములో ఏదో ప్రశ్న వేశారు. ఆయన ఎవర్నడిగింది తెలియక పక్కనున్న కుర్రవాడు గబుక్కున లేచి నుంచుని సమాధానము చెప్పాడు ఆయనకు విపరీతమైన కోపము వచ్చి అటు తిరిగి వెధవా! నిన్నెవరడిగారన్నారు. వాడు గజగజలాడుతూ చతికిలపడుతుండగా, ఆ పక్కవాడు నిలబడి చేతులు కట్టుకొని ఒణికిపోతూ 'నేను అసలు కిక్కురుమనలేదండి'' అన్నాడు దాంతో క్లాసంతా విరగబడి నవ్వడం మొదలెట్టారు.

మా మేష్టరుగారికి కోపం, భయం ఎక్కువై బెత్తము పట్టుకొని, 'నోరుముయ్యండ్రా' అని పళ్ళు కొరుకుతూ క్లాసు మధ్యకు వచ్చారు, ఇనస్పెక్టరు మండిపోతూ లేచి నుంచుని బల్లగుద్ది సైలెన్సు అని వురిమేరు. ఆ వురుముకి మేమంతా హడలిపోయి మాట్లాడక కూర్చున్నాం. ఇన్‌స్పెక్టర్‌గారు ఆ కోపంతోనే మరికొన్ని ప్రశ్నలు వేశారు.

మళ్ళీ కుర్రాళ్ళు కంగారుపడకుండా వారు ప్రశ్నలు వేసిన కుర్రాడి పేరు మేష్టరుగారు పిలవడంతో పొరపాటు లేకుండా సరియైన వాడే సరియైన సమాధానము చెబుతూ వచ్చాడు. దానితో వారు కొంచెము శాంతించి ప్రసన్నులై ఇంకా ఏదో ప్రశ్నలు వేస్తూ, నాకేసి తిరిగి, నన్ను ఓ ప్రశ్నడిగేరు. నేను కొంచెం పరాగ్గా చూస్తూ కూర్చున్నాను.

ఇంతలో మేష్టరుగారు నా పరాకు చూసి 'ఏం పార్వతీశం నిన్నే వారేదో అడుగుతున్నారు చెప్పమన్నారు. నేను గబుక్కున చేతులు కట్టుకొని లేచి నిలబడ్డాను. వారి ప్రశ్న వినిపించుకోలేదు. ఇంతలో ఇనస్పెక్టరుగారు కాంతి కిరణం పడితే పరావర్తనం చెందుతుంది? అంటే, అది వెనక్కి తిరుగుతుంది' అన్నారు.

నాకింకా పరధ్యానం పోలేదు. ఇందాక చెప్పటం మర్చిపోయాను. వారిది బట్టతల, సన్నగా మెరిసిపోతుంది. ఆ క్షణంలో మా క్లాసు పాక కప్పులో నుంచి సూర్యకిరణం వారి నెత్తినపడి పరావర్తనమైంది కాబోలు. ఇనస్పెక్టరు గారి వారి ప్రశ్న మళ్ళీ చెప్పగా నేనేమి ఆలోచించకుండా ''బట్టతలండి'' అన్నాను క్లాసు గొల్లుమన్నారు.

మా మేష్టరుగారు మొహం మొత్తుకున్నారు. ఇనస్పెక్టరుగారు ఒళ్ళుమండి తలగుడ్డ నెత్తిమీద పెట్టుకొని క్లాసులోంచి వెళ్ళిపోయారు. క్లాసంతా నిశ్శబ్దం. ఇనస్పెక్టరు ఖాళీ చేసిన కుర్చీలో మా మేష్టరుగారు చతికిలబడి, ఎదురుబల్లమీద మోచేతులానించి, రెండు చేతులూ నెత్తిన పెట్టుకుని, పార్వతీశం నా కొంప తీశావురా! నీకిలాంటి దుర్బుద్ధి పుట్టిందేవిరా ఈవేళ. నీవేదో తెలివైన వాడివని ఇన్నాళ్ళూ మురిసిపోతుంటే ఇలా చెప్పాలని ఎలా తోచిందిరా నీకూ. ఇంతకీ నా ఖర్మం కాలింది. నారోజులు బాగాలేవు అని విచారిస్తుంటే మాకందరికీ కూడా ఏడుపొచ్చినంత పనయింది. ఇంతలో భోజన సమయం అయిందని గంట మ్రోగింది, మా మేష్టరు గారు దిగాలు పడి అలాగే కూర్చున్నారు. మేమెంతో నిశ్శబ్దంగా బైటికి జారేం.

వచ్చేవారం మరోభాగం

3వభాగం

ఇలా ఆటలు పాటలతోటి కాలక్షేపం చేసుకుంటూ ఫోర్తు ఫారంలోకి వచ్చాను స్కూలు జీవితం చాలా సుఖంగా వుంది. చదువులో కూడా తెలివిగా వుంటున్నానని మేష్టర్లు చెప్పేవారు. తెలివిగా వున్నాననీ అయితే సహవాసాలెక్కువై చదువుమీద శ్రద్ధ తగ్గుతున్నదనీ మా నాన్నకి వర్తమానాలు అందినట్లు చూచాయిగా తెలిసింది. ఆ మాటా నిజమే, కాదనటానికి వీలులేదు. ఏమంటే పిల్లలందరకూ నామీద నిర్హేతుకమైన ఆదరం, గౌరవము ఏర్పడ్డాయి. చెడుగుడులోనూ, వుప్పుటిలోనూ ఏటేటా నాకు బహుమతులు వస్తూనే వున్నాయి. అలాగే క్లాసులో కూడా మొదటివాణ్ణిగానో, రెండోవాణ్ణిగానో వుంటూ బహుమతులందుకుంటూండడం, విద్యార్థులందరికీ నామీద గౌరవ కారణమయింది. ఇటు ఉపాధ్యాయుల అభిమానమూ అటు నానాటికీ పెరుగుతున్న స్నేహ సముదాయం, వాళ్ళూ నా యెడల చూపే ఆదరభిమానాలు తలచుకొని పోతుంటే నాలో కొంత అహంకారం ఎక్కువై పెంకితనం, పట్టుదలా, వ్యక్తులు యెడలా, చదువులోనూ కూడా కొంచెము నిర్లక్ష్యము బయలుదేరడము మాట వాస్తవమేనని ఒప్పుకొనక తప్పదు. అందుకని ఉపాధ్యాయులకు నా మీద మునుపటి అభిమానం తగ్గి కొంచెం ఆగ్రహం ఎక్కువ కాజొచ్చింది. సాయంకాలం స్కూలులో ఆటలూ, అల్లరీ చాలక ఊళ్ళో ఒక వస్తాదు దగ్గిర దండాలూ, బస్కీలూ వగైరా వ్యాయామం కొంత కుస్తీకూడా నేర్చుకోవడం ప్రారంభించాను. ఇంక ఊళ్ళో తరచు సభలు, ఉపన్యాసాలు, హరికథలు, భజనలు వగైరా సాయంకాలము దీపాలు పెట్టిన తరువాతను యెన్నెన్నో జరుగుతూండేవి, వాటన్నిటికీ సరదాగా నా సహాధ్యాయులతో తప్పక హాజరవుతుండేవాడిని. ఇన్ని వ్యాపకాల మధ్య చదువుకొంచెం సన్నగిల్లిందంటే నిజమేననుకోక తప్పదు. ఇది ఇలా వుండగా నాకపుడే ఎక్కడెక్కడ నుంచో పెళ్ళి సంబంధాలు రావడం మొదలెట్టాయి. మా అమ్మకు చాలా సంతోషంగా ఉంది. నాకు త్వరగా పెళ్ళి చెయ్యాలనీ, చిన్నకోడలు నట్టింట తిరుగుతూంటే నావెనకా ముందు ఎవరూ లేరాయ మరి. అవన్నీ నావలననే తీరక తప్పదు గదా? అందుకని వివాహానికి తొలిమెట్టుగా మా నాన్న నాకు వెంటనే ఉపనయనం తలపెట్టాడు. ఆ శుభముహూర్తానికి మా బంధువులంతా ఎక్కడెక్కడివాళ్ళూ వచ్చారు. ఇద్దరు ముగ్గురు మా ఉపాధ్యాయులూ, పాతిక, ముప్పైమంది నా సహాధ్యాయులూ కూడా వచ్చారు. నా మిత్రబృందం, వాళ్ళు నా ఎడల ప్రదర్శించే ఆదరాభిమానాలు చూచి మా అమ్మ ఎంత పొంగిపోయిందో లెక్కలేదు. వాళ్ళందరినీ ప్రత్యేకంగా ఆదరించి పంపించింది. నాకు కౌపీనం పెట్టి పంచశిఖలు పెట్టి మెడలో యజ్ఞోపవీతం చేతులో దండం ఇంకో తోలుజంధ్యం చేతిలో భిక్షాపాత్ర చూచి నా సహచరులూ, బంధువులలో కుర్రకారూ అంతా చేరి, చేసిన అల్లరి ఇంతా అంతా కాదు. వచ్చిన బంధువులందరూ కూడా నన్ను చూచి ఎంతో ముచ్చటపడ్డారు. ఇంట్లో శుభం జరగడం ఇంతమంది బంధువులు రావడం నేనెరుగున్నంతవరకూ ఇదే మొదలు. వూరిలో అన్ని వర్ణాలవవారూ, మా ఇంట్లో నాలుగు రోజులు విందులారగిస్తూ కులాసాగా కాలక్షేపం చేయడం నాకు యెంతో వుత్సాహంగా వుంది. ఇలా మనవాళ్ళల్లోనేనా! ఇతరత్రా అంతా కూడా శుభకార్యాలు ఇంత వైభవంగా సంతోషముగా జరుగుతాయా! అని అనుకున్నాను. ఈ నాలుగురోజులు అయిపోయి బంధువులంతా ఎవరిదారిన వాళ్ళు వెళ్ళిపోగా మా యిల్లంతా నిర్జనమై ఎంతో చిన్నపోయినట్టుంది. నేను మళ్ళీ నర్సాపురం చేరుకున్నాను. మా స్నేహితులు మా యింట్లో జరిగిన గౌరవానికే వాళ్ళు ఎంతో సంతోషించి తోటి విద్యార్థులందరిలోనూ ఎంతో ప్రచారం చేశారు. ఆ రోజున నేను స్కూలుకి వచ్చేటప్పటికి అక్కడున్న విద్యార్థి సమూహమంతా నన్ను చూచి చప్పట్లు కొడుతూ స్వాగతం చెప్పారు. ఇద్దరు కుర్రవాళ్ళు నన్ను గంజి కావిడవేసి తీసుకువెళ్ళి అక్కడొక కుర్చీమీద కూర్చోపెట్టారు. కొందరు కుర్రవాళ్ళు స్కూలులో వున్న పూలమొక్కల పూవుల్నీ తీసుకువచ్చి నా మీద పుష్పవర్షం కురిపించారు. అప్పుడు

ఒకడువాడి యిష్టమొచ్చినట్లు పది నిముషాలు పెద్ద గంభీరోపన్యాసము చేశాడు. వాడి అసందర్భ ప్రలాపాలకు కుర్రవాళ్ళు పొంగిపోతూ కడుపు చెక్కలయ్యేటట్లు నవ్వుతూ జయజయ ధ్వానాలు చేశారు. ఇది పూర్తయ్యేసరికి మరొ కడు ముందుకొచ్చి నామీద పద్యాలు చెబుతానని చెప్పి వాడికిచ్చిన పద్యాలు తప్పులతోనూ, కొన్ని ఒప్పులతోనూ ఎలాగో కొన్ని చదివేశాడు-పాడేశాడు. ఇది కాగానే మరొక యిద్దరు కుర్రవాళ్ళు ముందుకు వచ్చి మేము అష్టావధానం చెస్తామన్నారు. అంతకు రెండు మూడు నెలలక్రితమే మా వూళ్ళో ఇద్దరు జంటకవులొచ్చి ఆశుకవిత్వము, అష్టావధానం చేశారు. దాంతో కొంత మంది కుర్రవాళ్ళకు అష్టావధానం చేయాలని సరదా పుట్టింది. ఈ శుభలంతా పొంగి పొర్లుతున్న ఉత్సాహముతో ఉండగా వాళ్ళిద్దరూ ముందుకీ వెనక్కీ పచార్లు చేస్తూ వచ్చీ రానీ పద్యాలేవో ఇద్దరూ చెరోపాదము చెప్పడం ఆరంభించారు. అక్కడ వున్నవాళ్ళలో ఎవడో ఒకడు ప్రశ్న అడగడం దానితో నిమిత్తం లేకుండా వీళ్ళ యిష్టమొచ్చినట్లు జ్ఞాపకమొచ్చినట్లు సమాధానం చెప్పడం ఈ కార్యక్రమం యిలా బ్రహ్మాండంగా జరుగుతూండగా మా మేష్టర్లు కొందరు వారి వెనుక హెడ్మాష్టరూ వచ్చినిలబడ్డం మొదటెవరూ గమనించకపోయినా తెలుసుకున్న ఉత్తరక్షణంలో పిల్లలందరూ హడలిపోయి చెల్లాచెదురుగా పరుగు పరుగులెత్తారు. ఏమిటోయ్! పార్వతీశం ఈ హడావిడి అన్నారు. నాకేం తెలియదండి నాకు ఒడుగు అయి ఈవేళే బడికి వచ్చానండి. రావడంతోటేకుర్రవాళ్ళందరూ సరదాగా నాకు జేజెలు కొడుతూ ఇక్కడ కూర్చోపెట్టి ఒక రుపన్యాస మిచ్చి మరొకరెవరో పద్యములు చదివీ వీళ్ళిప్పుడు అష్టాపన ధానము చేస్తామనీ ఆరంభించారండి. ఆ బాగుంది. చాలా సంతోషం అయితే నీ సత్కారము వాళ్ళవధానం మధ్యలో ఆగిపోయాయన్న మాట మామూలన. పోనీలే మరోమాటెప్పుడైనా సావకాశంగా ఏర్పాటు చేసుకుందువుగాని అని ఆదరంతో నా వీపుతట్టి నా బోడి తల మీద రెండు మొట్టికాయలు మొట్టి, ఈవేళకు ఈ సత్కారంతో సంతోషించు' అని వెళ్ళిపోయారు. నవ్వుకుంటూ నా దారిని నేను చక్కాపోయాను.

వచ్చేవారంమరోభాగం

4వభాగం

ఊళ్ళో వ్యవహారాలు ఎక్కువ కావడంతో స్కూల్‌లో చగువు వెనకపడ్డది. మా ఉపాధ్యాయులకు నామీద పూర్వముండె 'సదభిప్రాయం అయిదవ ఫారంలోనే ఉంచేశారు. ఏ క్లాసూ రెండవ సంవత్సరం కూడా చదవడం నాకిదే మొదటిసారి. నాకెంతో సిగ్గుగా, భయంగా ఉన్నది. మానాన్న ఈ శుభ వర్తమానం విని నన్ను నానా చివాట్లూ వేసి 'చదువూ వద్దు సంధ్యా వద్దు. నాలుగేళ్ళు నర్సాపురంలో చదువు వెలిగించి చేసిన నిర్వాకం చాలు, ఇంటి దగ్గరుండి వ్యవసాయం చూసుకుంటే నాకు తోడుగానూ ఉంటుంది. భూములూ అక్కరకు వస్తాయి. ఆ పైన నాలుగు సంస్కృత ముక్కలు, నాకొచ్చినవి చెబుతాను. ఎందుకైనా పనికొస్తాయి. అంచేత నర్సాపురం వెళ్ళి నీ పెట్టే, బేడా తెచ్చుకో'' అన్నారు.

"నేనీ ఏడు ఎలాగైనా కష్టపడి మీదటికి మెట్రిక్యులేషన్ కూడా అయిందనిపించుకొని మానేస్తాను. ఇంక జాగ్రత్తగా ఉంటాను'' అని అనేక విధాల బ్రతిమాలాను, మా అమ్మ కూడా నా పక్షం వహించి ఏదో వెర్రివాడు సహవాసాల వల్ల ఇలా అయ్యాడు కాని, వాడికేం తెలివితేటలు లేవా? అక్షరం ముక్కరానివాడా? ఇక్కడ కూర్చుని చేసే నిర్వాకమె ఏముంది? వాడన్నట్టు ఆ మెట్రుక్లాసు ఏదో అయ్యేదాకా చదువుకోనిండి, తరువాత సంగతి ఆలోచిద్దాం.' అంటూ నెమ్మదిగా మా నాన్నకు నచ్చచెప్పింది. ఆయన ఏమీ అనలేక మౌనంగా కూర్చున్నారు. మా అమ్మ నన్ను వెళ్ళమని సౌంజ్ఞ చేసింది. నేనిదే సందని ఒక్క ఉజాములో బైటపడి ఎకాఎకి నర్సాపురం పరుగెత్తాను. వచ్చానే కాని స్కూల్లోకి వెళ్ళడానికీ మళ్ళీ అదే క్లాసులో కూర్చోవడానికీ ఎంతో సిగ్గువేసింది. కానయితే నిరుడు నాతో చదివినవాళ్ళు మరికొంతమంది ఈ ఏడు కూడా లేకపోలేదు. అది కొంత ధైర్యం, మేష్టరుగారు నన్నొట్టే మందలించకుండా ఏమిరా పార్వతీశం ఈ ఏడయినా, బుద్ధి తెచ్చుకొని ఊళ్ళో వ్యవహారాలకు స్వస్తి చెప్పి శ్రద్ధగా చదువుకుంటావా, నీవు లేనంత మాత్రన అక్కడ సభలూ, కార్యక్రమాలూ ఆగిపోవు. అవి ప్రతినిత్యం ఎవరున్నా లేకపోయినా జరుగుతూనే ఉంటాయి. దానివల్ల మీకు లాభం ఏమీ లేకపోవడమేగాక యిక్కడ చదువు సన్నగిల్లుతోందన్న సంగతి నీవు తెలుసుకున్నావు గదా? ఉపన్యాసాలూ, హరికథలు కావు బాబూ పైకి రావలసినవాడవు, తెలివైన వాడవును. ఇక ముందైనా జాగ్రత్తగా నీ పని నువ్వు చూసుకో అని హితబోధ చేశారు. బ్రతుకు జీవుడా అనుకున్నాను 'చిత్తం' అండి అని నమస్కారంచేశాను. నేను మళ్ళీ బడికి రావడం ఇంటిదగ్గర మా నాన్న కెంతమాత్రం ఇష్టంలేకపోయింది. మా అమ్మమాట కాదనలేక నన్ను తిట్టలేక, కొట్టలేక అప్పటి కూరుకున్న అస్తమానం నన్ను గురించీ, నా భవిష్యత్తును గురించే ఆలోచిస్తున్నాడు కాబోలు. ఆలోచించగా ఆలోచించగా ఒడుగెలాగు అయింది గనుక పెళ్ళి కూడా చేస్తే నాకు ఉత్సాహంగానూ ఉంటుంది. ఆపైన నా బాధ్యత గుర్తుంచుకొని, జాగ్రత్తగా చదువుకోవడమో, లేకపోతే మానేసి ఇంటి దగ్గరుండడమో, నేనె 'నిర్ణయించుకుంటానని ఊహించేడనుకుంటాను. ఈ సంగతి ఇద్దరి ముగ్గురి చెవిని పడేసి ఉంటాడు. అక్కడ నుంచి ఆయన ప్రయత్నమేమీ లేకుండానే సంబంధాలు రాసాగినవి. మంచి రోజునుకున్నప్పుడల్లా ఎవరో పెళ్ళి వారొచ్చారనీ ఇంటికోమాటు రమ్మని మా నాన్న కబురుచేయడం, నేను వెళ్ళడం, నన్నువారు చూడడం, వారు చేటంత మాట్లాడ్డం జరుగుతూండేవి. తరువాత జరిగినదేమిటో నాకు తెలియదుగాని, ఏ సంబంధమూ మా నాన్న నిశ్చయం చేయలేకపోయె ఏవాడు. పెళ్ళికొడుకు పెళ్ళివారికి నచ్చినమాట నిశ్చయమే. ఎందుకు నచ్చడు, పండులాంటి కుర్రవాడు, ఆస్తిపరుడు, ఆ ఆస్తిని పంచుకోవడానికి మరెవ్వరూ లేనివాడు. పైన అయిదో ఫారమ్ చదువుతున్నవాడు, బుద్ధిమంతుడు, తెలివైనవాడు నేను నచ్చకపోవడమంటూ ఉండదని నాకు తెలుసు. అవతల పిల్ల బాగా లేకపోవటమో, కులశీలాదులు

నచ్చకనో, కట్నకానుకలు దగ్గిర పట్టింపో, ఏమైతేనేమి నెలకైదారు సార్లు ఎవరో వచ్చి తిరుగుతుండడం, కొన్ని
మాసాలపాటు సాగింది. ఇది బాగుంది కాదు అనుకుని ఇది ఎలాగైనా మానిపించాలని నేను పెండ్లి చేసుకోక
తప్పనిసరైతే ఆపిల్ల నాకంటికిక్కూడా నచ్చాలనీ, అందుకని పెళ్ళి కూతురిని నేను చూస్తేనేకాని వీలులేదని
పట్టుబట్టాను. మా అమ్మ కూడా ఇదే బాగుందన్నది! ఆఖరికెలాగైతేనేమి మా జిల్లాలోనే అదేదో పల్లెటూరు నుంచి ఒక
పెళ్ళివారొచ్చారు. మా నాన్నకు వాకబు చేయగా వారి సంగతి సందర్భాలు నచ్చినాయి కట్నకానుకలు బాగానె
ముట్టచెబుతామన్నారుట. జాతకాలు కూడా అనుకూలంగా వున్నవట, అందుకని కబురుచేసి నన్నూ, మా అమ్మనూ,
మా మామయ్యనూ వెళ్ళి పిల్లను చూసి రమ్మని పంపించారు. మేము అక్కడికి పడవమీద కొంతదూరం, బండిమీద కొ
ంతదూరం ప్రయాణము చేసి సూర్యాస్తమయానికి గాని ఆ వూరు చేరుకోలేకపోయాం. పెళ్ళి వారిల్లు తెలుసుకుని
తిన్నగా వారింటికెళ్ళాం. మేం వస్తున్నామని వారికి ముందు కబురందోలేదో అందినా వచ్చినవాళ్ళం ఎక్కడికి పోతామని
నిర్లక్ష్యంతోనో పెళ్ళికూతురి తండ్రి ఏదో కోర్టు వ్యవహారం మీదను ఏలూరో ఎక్కడికో వెళ్ళినట్లు తెలిసింది. ఇది ఇలా
జరగడం అమ్మకు అపశకునంగా తోచింది. మమ్మల్ని యింట్లో కూర్చోపెట్టి, మా మామయ్య ఒకమాటు వీధిలోకి వెళ్ళి వి
ర్ని గురించి కొంత వాకబు చేసుకొచ్చాడు. పిల్ల తల్లి ఇంటి ఎదురుగుండా వున్న పిల్ల మేనమామ, పిల్ల మేనత్త వి
రందరూ మమ్మల్ని గౌరవంగా కూర్చోబెట్టి, పిల్ల తండ్రి కొంచెం ఆలస్యమయినా రాత్రికి తప్పక వస్తాడనీ, ఈలోగా మేం
పిల్లను చూడానికేమీ అభ్యంతరంలేదనీ నచ్చజెప్పి ఒక్క పావుగంటలో కన్య నలంకరించి తీసుకొచ్చి, వాకిట్లో కూరో
ప్చబెట్టారు. పిల్లను చూచే వారికి మాకు నవనాడులూ కుంగిపోయాయి. పిల్లసన్నగా రివటలా పొడుగ్గా వున్నది, మంచి
నిగారింపుతో కూడుకున్న నలుపు, చింతాకులకంటే చూపువాసి చిన్నవిగా వున్న కన్నులు. ఈ పక్కనూ ఆ పక్కనూ
చెవుల నందుకోవలసిన నేత్రద్వయం లేకపోయినా ముఖం చిన్నబోకుండా సువిశాలమైన నోరు, అందులో సగభాగము
మాత్రమే ఉన్న నాశికాపుటాలూ, శరీరచ్ఛాయతో తులతూగే నల్లని పరికిణీ, కోటు ఇంతవరకూ చూచేవారికి సర్వ సేనా
మూర్ఛయన్నట్లు ఆ పిల్లమేనమామ ఒక ఆర్మోనియం తీసుకొచ్చి ఆ పిల్ల ముందుంచి పాడమని హెచ్చరించాడు. ఆ
పిల్ల చాలా ధైర్యంగా నదురు బెదురు లేకుండా ఖంగుమని కంఠమెత్తి 'ఈ విరహమునైపజాలరా' అని జావళీ అందుకొ
ంది. బాబోయ్ అందా మనుకున్నంత వుద్రేకమొచ్చి గబుక్కున చేత్తో నోరు మూసుకున్నాం మామయ్య కొ
య్యబారిపోయాడు. మా అమ్మమాట చెప్పనే అక్కరలేదు. రెండు నిమిషాలు ఒక యుగం అనిపించినంత భారంతో,
మోతతో గడిచిన తర్వాత మా అమ్మ ఎప్పుడూ మాట్లాడని మనిషి బాగుంది బాబు, ఇంక ఆ అమ్మాయిని
శ్రమ పెట్టకండి. నాకు సంగీతాలు, సాహిత్యాలు ఏమన్నా తెలుసుగనుకనా! నాయనా ఇకవెళదామా? అంది. చటుక్కున
ఆ పిల్ల మేనమామ ఇప్పుడు వెళ్ళడమేమిటి? బావగారు రాత్రికి వస్తారు. చూచి వెడుదురుగాని, ఈలోపున మీరు భోంచె
సి విశ్రమిద్దురుగాని పొద్దున్ననగా ఎప్పుడు భోంచేశారో, లేవండన్నాడు. మా మామయ్య, బావగారూ, కతుకుతె
అతకదన్న సంగతి మర్చిపోయారేమిటి అన్నాడు నవ్వుతూ. మర్చిపోలేదండీ అందుకనే తమకు మా ఇంట్లో ఏర్పాటు చె
శాను, దయచేయండి లేవండి ఇంక ఆలస్యం చేయకండీ. అని ఎదురుగుండా ఉన్నవారింటికే తీసుకువెళ్ళి పాద
ప్రక్షళనకు నీళ్ళు వగైరా అందించాడు. మేము కాళ్ళు కడుక్కునేలోపునే వడ్డనయిందని పిలుపొచ్చింది. మేమూ మా
పంక్తిని ఇంటి యజమానీ కూర్చున్నాం. ఆయన భోజనం చేయలేదు, విస్తర్లో చేయి పెడుదుం గదా అన్నం, కూరలు
చల్లారిపోయి ఉన్నాయి. మేం ఒకరి ముఖాలొకరు చూసుకున్నాం. ఆ సంగతి గ్రహించి ఇంటి యజమాని కోపంగా
భార్యకేసి చూసి మాఇంట్లో వంటా, వార్పు చాలా పెందలాడే అవుతుంది, అందుచేత పదార్థాలు చల్లగా వున్నాయి కాబో
లు, మీరేమి అనుకోకండి అన్నాడు. మామయ్య విస్తట్లో వడ్డించిన పనసకాయ కూర, అరటికాయకూర అల్లప్పచ్చడి

వగైరాలు చవిచూచి తలవొంచుకొని కిక్కురుమనకుండా భోజనానికుపక్రమించాడు. సగం భోజనం అయేసరికి లో
ి పలినుంచి ఒక ముసలామే ఏమేవాళ్ళకు పాపం రెండు అరిసెలు వడ్డించకపోయినావుటే, అన్నీ ఇలాంటి పనులు చేస్తావె
ి ం, పెళ్ళిచూపులకు వచ్చిన వాళ్ళను తీపితినిపించవద్దా అని కోడల్ని హెచ్చరించడం మాకు వినపడ్డది.   నాకునూ
పచ్చడి చాలా యిష్టం. ఉంటే అది కాస్త కొంచెం వేయండి అందానుకొని నోటి చివరదాకా వచ్చిన మాటను పైకి
రానివ్వకుండా ఓ పెద్దముద్ద నోట్లో పెట్టుకున్నాను. దాంతో నాకుక్కిరి బిక్కిరైకంగారు చేసింది. మా అమ్మఏమిరా
నాయనా అంటూ వీపు రాసింది. ఒక రెప్పపాట్లో కంగారు సర్దుకుంది. ఎలాగో విస్తళ్ళ దగ్గర్నుంచి లేచి బైటపడ్డాము.
మాకు   పెళ్ళివారింట్లో పక్క యేర్పాటు చేశారు. ఇంత వివరంగా భోజన విషయం ఎందుకు చెప్పానో మీరు
గ్రహించె ి వుంటారు. ఇందులో రహస్యమేమిటంటే ఆనాడు మాకు అన్నదానం చేసిన వారింట్లో యజమాని తంద్రి
అబ్దికం.   మేము అనుకోకుండా వచ్చేసరికి ఇంటివారి కోడలు మేము గ్రహించలేమనుకొని మధ్యాహ్నం మిగిలిన
తద్దినపు వంట వడ్డించింది. గారెలు మినహాయించి, అది ఎంత అమంగళమో ఆవిడకు తెలియనేలేదో, మాకు
తెలియదనే అనుకుందో, ఏమయితేనేం పర్యవసానం యిది. రాత్రి ఎంత గడిచినా పెళ్ళి కూతురు తండ్రి రానేలేదు. వె
ి ము తెల్లవారు జామున లేచి మా యింటికి ప్రయాణమయ్యాం. వారేమీ అనలేకపోయారు. మధ్యాహ్నం సుమారు
రెండు జాములకు మొగుల్తూరు చేరుకున్నాం. దారిపొడవునా ఈ సంఘటన తల్చుకొని విరగబడి నవ్వుకున్నాం.   మా
నాన్న జరిగిందంతా విని ఉగ్రుడై వారిని శపించడానికి ఆ ఊరు వెళ్లడానికి ప్రయాణమవుతుంటే బలవంతాన మేము
ఆపుజేశాం. ఇక నా పెళ్ళి వారెప్పుడూ మాకుత్తరమన్నా వ్రాయలేదు. నేను మా నాన్నతో మా అమ్మ, మావయ్యల
అండచూచుకొని నేనింకో నాలుగేళ్ళ దాకా పెండ్లి చేసుకోను. మీరేమనుకున్నా సరే. ఆ ప్రయత్నం మీరు విరమించుకో
స్తే నాకు చాలా కష్టంగా ఉంటుంది అన్నాను ధైర్యంగా. మా నాన్న కూడా అదే మంచిదనుకున్నాడేమో
మాట్లాడకూరుకున్నాడు. మర్నాడు నేను నర్సాపురం వెళ్ళాను.

వచ్చేవారంమరోభాగం

5వభాగం

రాత్రంతా ఏవేవో ఆలోచనలతో, కలలతో నిద్ర పట్టిందోలేదో తెలియని స్థితిలో ఉండగా తెల్లవారింది. నేను లేచి కాలకృత్యాలు తీర్చుకునేటప్పటికీ, మా నాన్న స్నానం చేసి, జపానికి కూర్చోబోతున్నాడు. నన్ను చూచి నాయనా లె చావా, చూడు ఒక మాటు పొలం వెళ్ళి అని నాకు పదిహేను రోజులవరకు ఊపిరి తీసుకోవడానికైనా, తీరిక లేకుండా ఏవేవో పనులు పురమాయించాడు. ఇకనుంచి నేను సభలూ, సందర్భాలూ మానుకుని ఇంటిపట్టున ఉండమనీ దీని భావం అయివుంటుంది, అని వూహించాను. నేనేమీ మాట్లాడలేదు. ఆయన మౌనంగా జపానికి కూర్చున్నాడు. నేను చద్దన్నానికి కూర్చుని అది కాగానే పొలానికి బయలుదేరాను. పొలం వెళ్ళేనన్నమాటే గాని అక్కడ ఏ పనిమీద మనస్సు పోలేదు. నా శరీరం మట్టుకు పొలంలో వున్నా బుర్ర నర్సాపురంలోనే ఉండిపోయింది. అక్కడేఏవో పనులు పని వాళ్ళకు పురమాయిస్తూ చూస్తూ కూర్చోనో, నిన్నటి ఉపన్యాసాలమీదనో నాయకుల మీదనో నిలిచిపోయింది మనసు. ఇది ఒదుల్చుకుందామన్నా ఒదిలేటట్టు కనబడలేదు.

ఇలా వారం రోజులైనా గడవకుండా రవణారావుగారు ఒకసారి వచ్చి కనపడమనీ, బిపిన్ చంద్రపాల్ అనే మహా నాయకుడు బెంగాల్ నుంచి వస్తున్నాడనీ, పెద్ద ఎత్తున మనం సభకు ఏర్పాట్లు చేయాలనీ, అధమం దగ్గిర ఉండి ఈ ఏర్పాట్లన్నీ జరిపిస్తేనే సభగాని, లేకపోతే అభాసవుతుందనీ కబురు చేశారు. పచ్చి వెలక్కాయ గొంతున పడ్డట్టయింది. వెళ్ళడమా? మానడమా? వెడితే ఎలాగు, వెళ్ళకపోతే ఎలాగు. వెడితే ఇక్కడ పనులన్నీ పాడవడం మా నాన్నకు కోపం రావడం తప్పదు. వెళ్ళకపోతే నా మీద ఎంతో నమ్మకంతోనూ, ఆశతోనూ ఎదురుచూస్తున్న రవణారావుగార్కి ఆశాభంగమవుతుంది.

ఆశాభంగం మాట ఎలా ఉన్నా యదార్ధం చేతను నేను వెళ్ళకపోతే అక్కడ ఏర్పాట్లన్నీ శ్రద్ధగా జరిపించేవాడు మరొకడు లేడేమోననిపించింది. ఇలా ఆలోచిస్తూ ఒకరోజు ఉదయాన్నే పొలం పనులన్నీ మనిషికి పురమాయించి, పెందలాడే భో జనంచేసి ఎవరితోటీ చెప్పకుండా నేను నర్సాపురం చేరుకున్నాను. రవణారావుగారిని కలుసుకొని, ఇంటి దగ్గిర నా యిబ్బందులు మనవి చేసుకున్నాను. వారెంతో సానుభూతితో ఆలకించి, నాయనా ఇటువంటి కార్యక్రమాల్లో ప్రవేశించిన తరువాతను ఎంతసేపు ముందంజవేయడమేగాని వెనుకకు దిగజారడం ఎంతమాత్రం ఉండకూడదు.

తతిమ్మా విషయాలు మనం సావకాశంగా ఆలోచించుకుందాం. ఈ సభమట్టుకు మీరు పూనుకుంటేనే కాని జయప్రదం జరగదు. కాబట్టి ఎలాగైనా వచ్చి నీ బాధ్యత నిర్వహించక తప్పదు. అటువంటిబ్బందులు రోజూ ఏదో వేళప్పుడు కలుసుకొని తగిన ఏర్పాట్లు చేసుకుందాం. వెళ్ళిరా అని నన్ను వీపు తట్టి పంపించారు. నేనే ఉత్సాహంలో మనము ఎన్ని ఆటంకాలైనా ఎదుర్కొని కార్యభారం వహించకపోతే దేశమే నాశనమవుతుందన్నంత భావోద్రేకంతో, భయంతో తొందరగా ఇంటికి వెళ్ళాను.

అక్కడనుంచి రోజూ ఏదో సమయంలో, నేను నర్సాపురం వెడుతూ, రవణారావుగారితో సంప్రదిస్తూ, అక్కడ ఏర్పాట్లు చె స్తూనే వున్నాను. మా నాన్న ఇవన్నీ ఓ కంట కనిపెడుతూనేయున్నాడు. కాని ఒక్కనాడూ ఇదేమిటని నన్నడగనూ లేదు. నేను చెప్పనూలేదు.

ఆఖరికి సభరోజు రానేవచ్చింది. ఆ రోజు ఉదయాన్నే చద్దన్నం తిని రాత్రిదాకా యింటికి రానని మా అమ్మతో చెప్పి ఆవి
డ ఏదో అంటూంటే వినిపించుకోకుండా నర్సాపురం పరుగెత్తుకెళ్ళాను. ఆదరాబాదరా నర్సాపురం చేరుకొని
రవణారావుగారూ, నేనూ, మాదళం సభ్యులూ సాయంత్రం వరకూ సతమతమై బ్రహ్మాండమైన యేర్పాట్లు చేశాం.
మధ్యాహ్నం రవణారావుగారితో పాటే వాళ్ళింట్లోనే రెండు మెతుకులు తిన్నాను. మళ్ళీ సభాస్థలికి వచ్చి అక్కడ
ఏర్పాట్లు పూర్తి చేసుకొనేటప్పటికి సుమారు **5** గంటలు అయింది. ఊపిరి తీసుకోవడానికైనా వ్యవధి లేకుండా పనిచె
ˆయవలసి వచ్చింది. ఎలాగైతేనేం ఏర్పాట్లన్నీ ఎంతో సంతృప్తికరంగా పూర్తి చేసుకున్నాను.

సుమారు ఆరుగంటలకు వస్తారనుకున్న నాయకుడు వచ్చి సభప్రారంభించేసరికి ఏడు గంటలయింది. రవణారావుగారు
సభకు పదివేలుకు పైగా వస్తారన్న అంచనా దాటిపోయింది. ఏభై వేలో, లక్షో వచ్చారన్నట్లుగా కనుచూపు మేరేవరకూ
ఇసుక వేస్తే రాలకుండా జన సమూహంతో ఆ మైదనమంతా నిండిపోయింది. బ్రహ్మాండమైన ఉపన్యాసమిచ్చారు
పాల్‌గారు. నా జన్మలో ఎప్పుడూ అటువంటి ఉపన్యాసం వినలేదు సరికదా! ముందు కూడా వింటానని నమ్మకం లేదు.
నాకు జీవితాంతం వరకూ ఆ ఉపన్యాసం నా చెవుల్లో గింగురుమని మారు మ్రోగుతూనే ఉంటుందనిపించింది. సుమారు
రెండు గంటలసేపు జనసమూహానికి తెలియని భాషలో ఆయన ఉపన్యాసం యిచ్చినా మరొక తెలుగు నాయకుడు అది
తర్జుమా చేస్తున్నా ఒక్కరూ కదలకుండా, కిక్కురుమనకుండా, ఊపిరి విడవకుండా గంభీరమైన శబ్దంతో ఇన్నివేలమంది
ఆ ఉపన్యాసం వింటూ కూర్చోవడం నా జన్మలో మరపురాని మరువలేని దృశ్యం. సుమారు పది నిమిషాల వరకూ
ఆకాశం దద్దరిల్లేటట్లు ప్రజలు చేసిన కరతాళ ధ్వనులతో సభ ముగిసింది.

నేను ఇంటికి చేరుకునేసరికి సుమారు పదిగంటలైంది. మా అమ్మ నాకోసం ఎదురుతెన్నులు చూస్తూ వీధి గుమ్మంలోనె
ˆకూర్చుంది. నేను వస్తూంటే నా వెనుకనే వస్తున్న జనాన్ని చూచి మా ఊరు ఊరంతా సభకు వచ్చిందా అనిపించింది. నె
ˆను యింటికి వచ్చి స్నానం చేసి మౌనంగా మా అమ్మ ఎన్నడిగినా సమాధానం చెప్పకుండా భోంచేసి
వెళ్ళిపడుకున్నాను. అప్పటివరకూ మెలకువగానే పడుకున్న మా నాన్న లేచి యువతలకు రాలేదు. నన్ను పలుకరించలె
ˆదు. ఉరుములు, పిడుగులు, తుఫాను తెల్లవారింతర్వాత కాని రావని నిశ్చయిం చేసుకొని హాయిగా పడుకున్నాను.

౨వభాగం

తెల్లవారింది నేను లేచి స్నానాదికం చేసుకొని, చద్దిఅన్నం తినేసరికి మా నాన్నజపం పూర్తి చేసుకొని నాకోసం సిద్ధంగా కనిపెట్టుకున్నాడు. అంతా ప్రశాంతంగానే ఉన్నా ఆయన ముఖంలో గాంభీర్యం మట్టుకు చాలా భయంకరంగానె ుంది. నెమ్మదిగా మామూలు ధోరణిలోనే, "నిన్న అంతా కనపడలేదు ఎక్కడి కెళ్ళావురా" అన్నాడు. "నర్సాపురం వెళ్ళానన్నాను" ఎందుకన్నాడు ఇక ఆయనకు చెప్పక తప్పేట్టు లేదని, రెండు మూడు సంవత్సరాలనుంచి నర్సాపురంలో రవణారావుగారి ఆధ్వర్యాన జరుగుతున్న సభలూ, సందర్భాలూ టూకీగా చెప్పాను. ఆపైన నాకూ, ఆయనకూ కలిగిన పరిచయం వారికి నామీద నన్ను అభిమానం, వారు నాకిచ్చిన ప్రోత్సాహం, ఈ సభా సందర్భంలో నె ‍చేస్తున్న పని, ఏమీ దాపరికం లేకుండా నిర్మొహమాటంగా చెప్పేను.

మా నాన్న అంతా విని ఒక క్షణం ఊరుకొని 'నీవు బాగా ఆలోచించుకొనే చేస్తున్నావా ఈ పని. దీనివల్ల నీకొచ్చే లాభమేమిటి? నష్టం కనబడుతూనే ఉంది కదా. నీ చదువు చంకనాకిపోయింది. ఇంటిదగ్గరయినా సుఖంగా కూర్చోకుండా సొంత పనులు చూసుకోకుండా, ఈ సభలు ఏర్పాట్లు చేస్తూ కూర్చుంటే నీ కొరిగేదేమీ లేదన్న సంగతి ఇప్పుడైనా తెలుసుకోడం మంచిది. వారు నిన్ను కొంచెం స్తోత్రం చేయడంతోటే, నువ్వు వుబ్బితబ్బిబై, వారాడించినట్టల్లా ఆడుతున్నావు. ఎన్ని సంవత్సరాలిలా వారి వెనుక తిరిగినా, నువ్వు బల్లలూ, కుర్చీలూ సర్దడానికి తప్ప ఇంకెందుకూ పనికిరావు. ముందు వెనకలేమాత్రం ఆలోచించినా, ఈ రహస్యం నీకిదివరకే తెలిసుండేది.

అందుకని యిప్పుడైనా తెలివితెచ్చుకొని గత మూడు సంవత్సరాలల్లో నీవు చేసిన పనులన్నీ ఆలోచించుకుంటే నేను చెప్పిన ప్రతి అక్షరం నిజమేనని నీకు తెలియకపోదు. దేశం కోసం పాటుపడ్డం, దేశాన్ని ఉద్ధరించడం ఇటువంటి పెద్దవి షయాలన్నీ గొప్ప ఆదర్శాలే కాదనను. ఎటొచ్చీ దానికింకాస్త పెద్ద చదువులూ, పెద్ద బుర్రలూ, పెద్ద వూహలూ కొంత వెనకస్తోమతా, ఉంటేనే గాని ఎంత చిన్నకార్యమైనా సాధించడము అసాధ్యమవుతుంది.

నీవు ఉద్యోగం చేసుకోవాలన్నా దేశసేవ చేయాలనుకున్నా ఇది ఏదీ గాక వూరికేనా విజ్ఞానాన్ని పెంచుకోవాలన్నా వి ద్య చాలా అవసరం అన్న సంగతి మరిచిపోకు, ఈ సత్యాన్నెప్పటికైనా నీవే తెలుసుకోగలవని నేనిన్నాళ్ళూ వూరుకున్నాను. నువ్వింకా ఇలాగే తిరుగుతూంటే, ఎప్పటికీ తెలుసుకోలేవని నేను నీకింతా విడమర్చి చెబుతున్నాను. ఇప్పుడైనా మేల్కొని నీకు ఏరకమైన విద్యకావాలో నీవే నిర్ణయించుకొని, ఆ విద్యనభ్యసించే ప్రయత్నం చేయి.

నీవు ప్రాజ్ఞుడవుతున్నావు. ఇంతకంటే ఎక్కువ చెప్పడం అనవసరం. అని మా నాన్న మారుమాట లేకుండా, నీ అభిప్రాయమేమిటని నన్నడక్కుండా, తిన్నగా పొలం వెళ్ళిపోయారు. నేను బైటకి వెళదామనుకున్నది మానేసి ఇంట్లోనె ‍కూర్చుని ఆలోచిస్తూ ఏ పుస్తకం చదువబుద్ధికాలేదు. మళ్ళీ మానాన్న కంటపడలేదు. అలాగే యోచిస్తూ కూర్చుని నాలుగోరోజు సాయంత్రం నర్సాపురం రవణారావుగారి దగ్గరకు వెళ్ళాను.

"ఏం పార్వతీశం ఏమిటి విశేషాలు, మొన్న అంతటి సభ అంత జయప్రదంగా జరగడానికి నీవే సుమా నీ ముఖస్తుతి కోసం చెప్పటంలేదీమాట. నీవు పడ్డ పాటంతా గమనిస్తూనే వున్నాను. చాలా అలిసి, చిక్కి సగమయ్యేవు" అన్నారు.

"ఇంకా ఏమిటి విశేషాలు? అంత మవునంగా ఉన్నావేమిటి? ఏదో మాట్లాడు" అన్నారు నవ్వుతూ.

నేను యింటిదగ్గర జరిగిన సంగతంతా వారికి విన్నవించి మీ సలహా ఏమిటన్నాను. ఆయన ఒక్క క్షణం ఊరుకుని "వి ినానాన్నగారు చెప్పిందంతా నిజమే, కాదని నేనెలానగలను విద్యలేందే విజ్ఞానమెలా వస్తుంది గనుక, ఆ సంగతులు నీవు నేను ఒకరోజున సావకాశంగా, హితవుగా చెబుదామనుకున్నాను. ఆశ్రమ నాకు తప్పించారు మీనాన్నగారు. ఆయన పెద్దలు, పండితులు, వివిధ విషయాలూ తెలిసినవారు. చదువు అత్యవసరమన్నది నిర్వివాదం.

ఏ చదువు అన్నది ప్రశ్న. నా ఉద్దేశ్యం నువ్వు మళ్ళీ హైస్కూల్లో చేరి చదవడమనేది మంచిది కాదంటాను. కాబట్టి ఇంటి దగ్గర నీవు కొంత సంస్కృతం, తెనుగూ చదువుకో తరువాత కొన్ని పుస్తకాలు సాంఘిక, రాజకీయాలకు సంబంధించినవి నేనిస్తూ ఉంటాను. అవీ చదవచ్చు తరువాత నెమ్మదిగా యితర విషయాల సంగతి ఆలోచిద్దాం అన్నారు. కొంచెం సేపు ఈమాటా ఆమాటా చెప్పినాకు సెలవిచ్చారు. నేనింటికి చేరుకొని వారు చెప్పిందంతా ఆలో ించుకుంటే, మానాన్నకూడా ఎంత దురాచాలనతో చెప్పాడో నాకర్థమైంది. వారుభయులూ చెప్పిన పద్ధతినే, నేను కొత్త చదువు ప్రారంభించాను.

తరుచు నర్సాపురం వెడుతూ రవణారావుగారినీ యితర స్నేహితులనూ కలుసుకుంటూ కొత్తవిషయాలు తెలుసుకుంటూండేవాడిని. రవణారావుగారిచ్చిన అనేక రకాల పుస్తకాలు చదువగల్గాను. అనేక విషయాలు అదివరకు తెలియనివి ఊహించనివి తెలుసుకో గలిగాను. కలిగిన సందేహాలు అనేకం రవణారావుగారు తీర్చేవారు. ఈ పుస్తకాలన్నీ రాజకీయాలూ, సాంఘికాలూ చదువుతుంటే అశాంతి ఎక్కువైయింది. మతాన్ని గురించి కొన్ని పుస్తకాలు చదువుతుంటె ి ఇతర మతముల మీద కొంత సహనం బయలుదేరినా, కొంత ఆగ్రహం కూడా వచ్చేది.

మాకు నర్సాపురంలోనూ, పరిసర గ్రామాలలోనూ క్రైస్తవ ప్రబోధం చాలా ఎక్కువగానూ అసహ్యంగానూ వుండేవి. వారనేమాటలూ, చెప్పే విషయాలూ, చేసే ప్రబోధాలు ఎంతో బాధాకరంగా ఉండేవి. ఇటువంటివే ఎన్నో చిన్నవి పెద్దవి కలిసి నాలో అశాంతి రేకెత్తించి రోజు రోజుకీ మనోవ్యధ ఎక్కువవుతూండేది. ఇలా సుమారు ఒకటి, రెండు సంవత్సరములు గడిచింది. నాలుగైదుసార్లు రవణారావు గారి దగ్గరకెళ్ళినప్పుడు గుంటూరునుంచి అక్కడకు వచ్చిన నలుగైదుగురు పెద్ద మనుష్యులను సందర్శించడం వారి పరిచయం కలగడం కూడా జరిగింది.

వారివల్ల ప్రధమంగా విదేశయానం, అక్కడ చదువూ దానివల్ల ప్రయోజనాలు వగైరా లెన్నో విని ఆలోచిస్తూండె ివాడిని. ఆఖరు కొకసారి, రవణారావుగారింట్లోనే ఒక ప్లీడరుగారి దర్శనమైంది. వారితో మాట్లాడిన తరువాత వారి సలహావి ిద లండను వెళ్ళి బారిష్టరు చదవాలని నిశ్చయం చేసుకున్నాను. నాటినుంచి నా సంకల్పం రోజు రోజూ బలీయమవుతూ వచ్చింది. ఆఖరకు తెగించి ఒకనాడు బయలుదేరడానికి సుముహూర్తం ఏర్పాటు చేసుకున్నాను.

7వభాగం

(నర్సాపురం దగ్గిర మొగలితుర్రు మా కాపురస్థలం. మా ఇంటిపేరు వేమూరువారు, నా పేరు పార్వతీశం, నేను బెయిలర్ హైస్కూలులో అయిదో ఫారము దాకా చదువుకున్నాను. ఒకటి రెండేళ్లు ఆక్లాసులోనే కారణాంతరాల చేత గడపవలసి వచ్చింది. ఆ పిమ్మట ఇక్కడ పాఠశాలలో విద్య ఏమీ బాగుంది కాదనీ, ఉపాధ్యాయులకు తాము చెప్పే సంగతులేమిటో అవగాహన కావడము లేదనీ, నా అభిప్రాయము అందుచేత వృధాగా ధనవ్యయము కాలవ్యయమూ కాలయాపనా ఎందుకని నేను చదువు మానివేసి మా పెద్దలు సంపాదించిన ఆస్తి కొంత ఉన్నది గనుక సుఖంగా నిర్వ్యాపారంగా, ఇంటిదగ్గిర కూర్చొని, దేశ కాలవైపరీత్యాలను గురించి ఆలోచిస్తూ ఉండేవాడిని.

ఇలా వుండగా ఒక రోజున మా స్నేహితుడొకడు వచ్చి మాటల మధ్య ఇంగ్లండు వెళ్ళి చదువుకోమని హితిపదేశము చేశాడు. అతడువెళ్ళిపోయిన తరువాత ఇంగ్లాండు ప్రయాణమును గురించి చాలాసేపు ఆలోచించి అందులో మంచి చెడ్డలూ, కష్టసుఖాలూ, నాలో నేను తర్కించుకొని అన్ని విధములచేతనూ దేశాటనము శ్రేయస్కారమనీ, పైగా మన అధికారుల దేశము వెళ్ళి, వాళ్ళ ఆచార వ్యవహారాలు చూచి, గుట్టూమట్టూ తెలుసుకుంటే స్వరాజ్య సంపాదనకు వీలుగా ఉంటుందనీ అలోచించి, అక్కదకు వెళ్ళి బారిష్టరు చదువుదామని నిశ్చయము చేసుకున్నాను.

మాతండ్రి వ్యవసాయదారుడు; ఏమీ చదువుకున్నవాడు కాదు; వట్టి అనాగరికుడు. అందుచేత ఇటువంటి విషయము ఆయనతో చెపితే దీని సారస్యము గ్రహించలేడని ఆయనతో చెప్పకుండా ఒక స్నేహితుని దగ్గర కొంత సొమ్ము బదులు పుచ్చుకొని నర్సాపురము వెళ్ళినాల్గు రోజులలో వస్తానని ఇంటి దగ్గర చెప్పి బయలుదేరాను.)

ఇంగ్లాండు ప్రయాణమని చిన్నప్పుడు పుస్తకములో చదివిన పాఠమువల్ల, తరువాత చదివిన భూగోళశాస్త్రమువల్లా, ఆ దేశానికి వెళ్ళేమార్గము నాకు తెలుసును. కాని అక్కడకు తీసుకొని వెళ్ళవలసిన సాధనసామగ్రియేమిటో, అక్కడ ఎలా నడుచుకోవాలో, తెలుసుకుందామంటే చెప్పడానికి ఎరిగివున్న వాళ్ళు ఎవ్వరూ లేకపోయినారు. నరసాపురములో ఉన్న దొరల నెవరినైనా అడుగుదామూ అంటే నా అజ్ఞానాన్ని చూచి వాళ్ళు నవ్వుతారేమోనని వాళ్ళు ఎవ్వరూ లె కపోయినారు. నరసాపురములో ఉన్న నవ్వుతారేమోనని వాళ్ళ నడగడము మానివేసి నా సహజ సూక్ష్మబుద్ధి ఇంకా కావలసినవి త్రోవలోనో, అక్కడకు వెళ్ళిన తరువాతనో కొనుక్కోవచ్చుననుకున్నాను. అందుకని అనవసరంగా విశేషంగా డబ్బు ఇక్కడ ఖర్చుపెట్టకూడదనుకొని, సూక్ష్మములో తేల్చవలెనని కావలసినవి ఏమిటా అని జాగ్రత్తగా ఆలోచించాను.

ఎంతసేపు ఆలోచించినా సరిగా ఏమీ తోచలేదు. ఏదో ఒక చివర నుంచి ఆరంభిస్తే కావలసివన్నీ తేలుతవికదా అనుకున్నాను. అందుకని నిద్రలేవడముతోనే కావలసిన సామాన్లు జాబితా వ్రాసుకున్నాను. దంతధావనానికి పది కచ్చికలు నలిపిన పొడుమూ, నాలుక గీసుకోవడానికి కాసిని తాటాకు ముక్కలూ, ఇత్తడి చెంబూ, దంతధావనమైన తరువాత స్నానము కదా అనుకున్నాను.

అందుకవసరమైనవి ఒళ్లు తుడుచుకోడానికి రెండు అంగవస్త్రాలు; స్నానం తరము తలకు రాసుకోడానికి సీసాలో పోసిన కొంచెము కొబ్బరినూనె; తల దువ్వ కోడానికి దేశవాళీ దువ్వెన్న, బొట్టుపెట్టుకోడానికి కొబ్బరిచిప్పలో కొ

ంచెము చాదు; ముఖము చూచుకోవడానికి పావలా పెట్టి చిన్న అద్దము, తరువాత ఆలోచించవలసినది దుస్తుల విషయం కదా! అందుకు నాకవసరమని తోచినవి నాలుగు ట్వీల్‌షరట్లూ; రెండు టైలూ; రెండు మేజోళ్ళ జతలూ (నూలువి); మూడున్నర బూట్సుజోడు;

అక్కడ సూట్సు అవసరము గనుకనూ, చలిదేశము గనుకనూ, పదిహేను రూపాయలు ఖర్చుపెట్టినా, గుడ్డ కొంచెం బాగుండడము చేత కుట్టువాడు తన అవసరానికి కొంత మిగుల్చుకోవడం వల్ల నాకు చాలీ చాలకుండా తయారైన స్లాకులు సూట్లు రెండు, ఇంగ్లండు వెళ్ళితే మట్టుకు మన వేషము పూర్తిగా ఎందుకు మానవలెనని సాధ్యమైనంతవరకూ స్వదేశ పద్ధతి అవలంబించామని తలగుడ్డగా ఉపయోగించడానికి ఎనిమిది గజములు ఎఱ్ఱని జపాను సిల్కు, ఇంకా ధరించవలసిన దుస్తులయిన తరువాత ఆలోచించవలసినది భోజనం కదా అనుకున్నాను. అందుకవసరమైనది ముందు మంచినీళ్ళు తాగడానికి మరచెంబు, అక్కడకి వెళ్ళిన తరువాత వాళ్ళచేత మాలకూడు తినకుండా మనమే స్వయంపాకం చేసుకుంటే బాగుంటుంది కదా అనుకున్నాను.

అక్కడ గూడ అన్నమెలాగా దొరకదుకదా! రొట్టెలు కాల్చుకుతినవలసిందే గనుక కొంత గోధుమపిండీ, కొంచెం నెయ్యి, రొట్టెలో నంచుకోవడానికి కొంచెం ఆవకాయ, రొట్టెలు కాల్చుకోడానికి చిన్న అట్లపెనము, స్టవ్, స్టవ్‌లో పోసుకో ్వడానికి కిరసనాయిలు, చిన్నసీసాలో స్పిరిటూ, భోజన సామగ్రి అయిన తరువాత పడకకు కావలసిన సామాన్లను గురించి ఆలోచించాను వెళ్ళేది చలిదేశం కదా! కింద పడుకోడానికి కష్టముగా ఉంటుందని నర్సారావుపేట మడత మంచము, దానిమీద పక్కకి నేను మామూలుగా ఉపయోగించుకొనే బొంత-ఇంట్లో కుట్టినది-కప్పుకోడానికి నారింజపండు రంగు శాలువ.

8వభాగం

ఇవిగాక యింకా ఏమి అవసరముండవని ఆలోచించగా మామూలుగా పగలు కూర్చోడానికి తుంగచాప తీసుకు వెళ్ళితే బాగుంటుందని తోచింది. అక్కడికి వెళ్ళి నా హిందూధర్మ విరుద్ధంగా ప్రవర్తించదలుచుకోలేదు గనుక అక్కడ దొరకవనే భయంతో ఆరు యజ్ఞోపవీతాల జతలూ, మూడు పట్టుమొలత్రాళ్ళు కూడా తీసుకొని వెళ్ళడము చాలా అవసరమని తోచింది. ఇంక ఎంతసేపు ఆలోచించినా తీసుకొని వెళ్ళవలసినవేవీ కనపడలేదు. ఇదంతా చూసి కొందరికి చాదస్తముగా కనపడవచ్చు, కాని వెళ్ళేది దూరదేశము.

ఏ చిన్నవస్తువు మరచిపోయినా అక్కడ యిబ్బంది పడవలసి వస్తుందని, మొట్టమొదటనుంచి ఎక్కువ జాగ్రత్త కలవాడిని కనుక చాలా దూరాలోచన చేసి ఇవన్నీ తీసుకొని వెళ్ళాను. ఇక ఈ వస్తువులన్నీ పెట్టుకోవడానికి ఎక్కడయినా కూలివాడు దొరికినా దొరకకపోయినా, నేను తీసుకువెళ్ళడానికి తేలికగా ఉంటుందని చిన్న సీసారేకు పెట్టె చేయించి బంతిపూవు రంగు వేయించాను. ఈ సామాగ్రి అంతా జాగ్రత్తగా పెట్టెలో వసరించుకొని, శుభదినము నిశ్చయించుకొని, వర్జము లేకుండా కూడా చూచుకొని, శకునము మంచిదయ్యేవరకూ వాకిట్లో కూర్చుని బండి ఎక్కిపడవలరేవుకు వెళ్ళాను.

మొగలితుర్రు, నర్సాపురము, ఇంకా చుట్టుపక్కల గ్రామములు రెండు మూడు తప్ప ఎప్పుడూ ఎక్కడికీ వెళ్ళిన వాడిని కాను, ఇంతకాలము నర్సాపురములో ఉన్నా ఎప్పుడూ పడవలైనా ఎక్కవలసిన అవసరము లేకపోయింది. ఇవ్వాళ పడవలో కూర్చుని వెళ్ళుతూ ఉంటే మహాసరదాగా వుంది. స్టీమరు మీద వెళ్ళడమన్నా యింతే కదా అనుకున్నాను. రాత్రి దారిలో మినపరొట్టె, సాతాళించిన సెనగలూ, కొనుక్కుతింటూ ఇంగ్లండులో మినపరొట్టె ఉంటుందా, ఉండదా అని ఆలోచిస్తూ ఇంగ్లండునుంచి తిరిగి వచ్చిన తరువాత ఏ విధంగా దేశోపకారము చేద్దామా అనుకుంటూ, నిద్రపోయినాను, తెల్లవారేసరికి పడవ నిడదవోలు చేరింది.

మెలుకువ రావడముతోటే నేను తలపెట్టిన మహత్కార్యము జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని దీర్ఘ నిశ్వాసము విడిచి పడవ దిగి త్వరగా స్టేషనుకు వెళ్ళి అక్కడ నిలబడ్డ ఒక పెద్దమనిషిని సంబోధించి టిక్కెట్టు ఇవ్వండి త్వరగా అన్నాను.

"ఏమిటా హడావిడి! ఎక్కడికి? ఏ రైలుకు?" అని ఆరంభించాడు ఆయన. నేనెక్కడికి వెళ్ళితే ఎందుకాయనకు? నా వ్యవహారమంతా ఆయన తోటి చెప్పితే గుట్టు బయటపడుతుందని-

"సరే అదంతా యెందుకు లెండి ఇప్పుడు- టిక్కెట్టు త్వరగా ఇప్పించండి" అన్నాను. నన్ను ఎగాదిగా చూసి "టిక్కెట్టు ఇచ్చే ఆయన ఇంకా రాలేదు. కాస్సేపు ఉండమన్నాడు."

కొంచెం సేపైన తరువాత ఆయన వచ్చినట్లు తెలుసుకొని వెళ్ళి టిక్కెట్టు ఇమ్మన్నాను. ఆయనకూడా "ఎక్కడికి" అన్నాడు.

"చెపుతాలెండి, టిక్కెట్టు ఇవ్వండి"

"ఏమయ్యా ఈ ఆళపు! యా వూరు పోతావయ్యా?"

దగ్గిర ఉన్నవాళ్ళందరూ నవ్వడము మొదలుపెట్టారు.

"ఇది ఎక్కడయ్యా! వట్టి నాటుపురము మాదిరి ఉండావే! నీవు వూడ్చేదీ చెప్పకపోతే టిక్కెట్లు ఎష్టదా ఇచ్చేదయ్యా! పో అయ్యా బుద్ధి లేదువలె ఉంది. వాండ్లంతా కాచుకున్నారు" అని కేకలు వేశాడు.

దగ్గిర ఉన్నవాళ్ళంతా నన్ను మందలించారు.

"ఈ రైలు చాలా దూరము వెడుతుందండి. చాలా చోట్ల ఆగుతుంది. అందుచేత ఏ వూరు మీరు వెళ్ళాలో చెపితే ఆ వూరుకే టిక్కెట్టు ఇస్తారు" అని ఒక పెద్ద మనిషి నిమ్మళంగా హితోపదేశము చేశాడు.

ఆయన చెప్పిన మాటలు నాకు సబబుగానే ఉన్నట్లు తోచింది. అందుచేత టిక్కెట్టు యిచ్చే ఆయనతోటి "చెన్నపట్టణము వెళ్ళాలి" అని చెప్పాను.

అనేసరికి కండ్లెర్రజేసి "ఎన్న అయ్యా ఇది, ఈ పొద్దు ఎక్కడ వచ్చావయ్యా, వట్టి జంతువల్లె వుండావు! పో య్యా! జల్దిపో అయ్యా! వాళ్ళంతా కాసుకొన్నారు. పొమ్మంటే ఏందయ్యా అట్లా మూతి పెట్టి చూస్తావు? పట్నం బండి సాయంకాలం వరకూ రాదయ్యా. అప్పుడు దాకా యెక్కడనైనా పండుకొని తూంగు అయ్యా" అన్నాడు.

నా దగ్గరి వాళ్ళంతా నన్నవతలకి తోసేశారు. పోనీ కొంచెము సమ్మర్ధము తగ్గిన తరువాత మళ్ళీ వద్దామని వెళ్ళాను రైలు కాబోలు గంట కొట్టారు. అప్పుడు మళ్ళీ "పట్నంబండి ఎప్పుడు వస్తుందండీ" అన్నాను.

"సాయంకాలము" అన్నాడు ఆయన.

"అలాగా, సాయంత్రము దాకా వుండాలా! నాకు తొందర పనివుందే!"

అప్పుడు నా మొఖము కేసి చూసి "ఓ! తిరిగి వస్తివా! తొందర పని ఉంటే నడిచిపో" అని కిటికీ తలుపు వేసుకుని చక్కాపోయినాడు మాష్టరు, నా మీద కోపముచేత ఇలా అంటున్నాడేమో, ఈసారి నెమ్మదిగా అడిగి నిజం తెలుసుకొందామని ముందుకెళ్ళి ఎదురుగా నిలబడి మాట్లాడుదామని నోరు తెరిచేసరికి ఆయనే "వస్తివా పట్నంబండి ఎప్పుడు వచ్చేది తెలుసుకొనే దానికి వస్తివా! ఒకసారి చెపితే" నీకు బుద్ధిలేదూ!" అని ఆరంభించాడు అసలే అరవవాళ్ళంటే నాకు కోపం అందులో అయన ముఖం స్ఫోటకం మచ్చలతోటి నల్లగా మరీ అసహ్యంగా వున్నది, నే నూరికే తెలియని వి షయము నెమ్మదిగా అడుగుతూ ఉంటే ఆయన అంత మర్యాద తెలియకుండా మాట్లాడుతాడేమని నాకు కోపం వచ్చింది, "నేను ఇంగ్లండు వెడుతున్నాను. జాగ్రత్త!" అని చెపుదామనుకొన్నాను. కాని ఆయనను ఇంతకంటే ఏడిపిస్తే బాగుండదని తోచింది.

9వభాగం

అందుకని "అబ్బే నేను రైలు సంగతి అడగడానికి రాలేదండి. మిమ్మల్ని చూస్తే ఏమి జ్ఞాపకము వస్తుందో చెప్పడానికి వచ్చానండి" అన్నాను.

"ఏం జ్ఞాపకము వస్తున్నది!"

"మీ మొహము చూస్తే ఉలి ఆడిన తిరగటిరాయీ, మీ తలకాయ చూస్తే సున్నపు పిడతా జ్ఞాపకము వస్తున్న" వన్నాను.

అక్కడ వున్న నౌకరులు ఏకంగా పక్కున నవ్వారు ఆయనకు ఉడుకుమోతుతనము వచ్చి నన్ను కొట్టటానికి వచ్చాడు నేను పారిపోయాను.

అక్కడ నుంచి తిన్నగా దగ్గిర వున్న హోటలుకు వెళ్ళి భోజనము చేసి కాసేపు పడుకున్నాను. లేచి ఒకసారి బజారు చూసి వద్దామని వెళ్ళాను అక్కడ అటూయిటూ తిరుగుతూ ఉండగా అవసరమైన వస్తువులు రెండు మరిచిపోయినట్లు జ్ఞాపకము వచ్చింది. అవేమిటంటే గదికి తాళము వేసుకోవడానికి కొబ్బరిపీచు చేంతాడు బట్టలు తగిలించుకోవడానికి నాలుగు పెద్ద మేకులూ, ఈ మూడు వస్తువులూ కొనుక్కొని మళ్ళీ బసకు చేరుకుని సాయంకాలము కాగానే పెందలాడే భోజనము చేసి స్టేషనుకు వచ్చాను. టిక్కెట్ల వేళ అయింది.

నేను మళ్ళీ చెన్నపట్నానికి టిక్కెట్టు పుచ్చుకున్నాను. ఇవతలకు వచ్చేటప్పటికి ఒక రైలు వచ్చింది. అక్కడ నౌకరు వుంటే అతన్ని ఈ రైలు ఎక్కవచ్చునా? అన్నాను.

"మీ రేవూరు వెడతారు?" అన్నాడు వాడు.

"నీకెందుకా ప్రశంస!" అని చక్కాపోయాను.

అక్కడొక పెద్దమనిషి ఉంటే, ఆయన్ని అడిగాను- ఈ రైలు ఎక్కవచ్చునా? అని ఆయనా అదే ప్రశ్న వేశాడు మీరే వూరికి వెళ్ళుతారని, నాకు ఒళ్ళుమండి మాట్లాడకుండా తిన్నగా స్టేషను మాష్టరుగారి దగ్గరకు వెళ్ళి ఆయన్ని అడిగాను. ఆయనకూడా "ఎక్కడికి వెళ్ళా" లన్నారు. టిక్కెట్టు ఇవ్వడానికంటే వూరుపేరు చెప్పితే కాని ఇవ్వడానికి వీలులేదంటే చెప్పాను. టిక్కెట్టు కొన్న తరువాత కూడా వీళ్ళకి పరీక్షలన్నీ ఎందుకూ? వీళ్ళ రోగం కుదురుద్దామని "రజమహేంద్రవరానికి" అన్నాను అయితే"ఎక్కవచ్చు"నన్నాడు. ఎక్కాను రైలు కదలబోతూ ఉన్నది. స్టేషను మాష్టరు అక్కడే వున్నాడు రైలు కదిలింది.

ఆయన్ని పిలిచి "ఏమండోయ్, మీకు తగినశాస్తి చేశాలెండి. నేను రాజమహేంద్రవరము వెళ్ళడము లేదు. చెన్నపట్నం వెడుతున్నాను" అని నవ్వుతూ చెప్పాను.

ఆయన ఆ పళంగా ఈలవేసి రైలు ఆపి నన్ను దిగమన్నాడు నేను దిగనన్నాను.

"త్వరగా దిగవయ్యా ఆలస్యమవుతున్నది"

"నేనెందుకు దిగాలి"

"ఈ రైలు చెన్నపట్నం వెళ్ళదు. వేరే వస్తుంది. వట్టి ఫూల్ లాగా ఉన్నావు. దిగు"

"ఫూల్ గీల్ అని మాటలు మిగలకండి. నేను దిగను" అంటే రైలులో వాళ్ళంతా నవ్వడము మొదలుపెట్టారు. ఇంతలోకె ' గార్డు వచ్చాడు నన్ను బలవంతంగా దించాడు. రైలు వెళ్ళిపోయింది. నా కళ్ల వెంబడి నీళ్ళు వచ్చినవి. స్టేషను మాష్టరు కొంచెం జాలి వేసి పట్నం బండి యింకొక పావు గంటలో వస్తుందని ధైర్యము చెప్పాడు.

కొంచెం యించుమించులో ఆయన చెప్పినట్టుగానే రైలు వచ్చింది. ఆగీ ఆగడముతో ఎదురుగుండా ఉన్న పెట్టెలోకి నా సామాను నెత్తిన పెట్టుకుని ఎక్కబోయాను. ఒక మెట్టు ఎక్కి రెండవ మెట్టుమీద కాలువెయ్యబోతూ ఉంటే వెనక నుంచి ఎవరో తోశారు. ఆ అదురుకు నానెత్తిమీద ఉన్న సామాను, నా వెనుక ఉన్నవాడి నెత్తిమీద పడి అక్కడైనా ఆగకుండా కింద ఎవళ్ళ కాళ్ళమీదో దభీమని పడ్డది. నేను సామానుకోసము వెనక్కి తిరిగి చూశాను. ఆ పళంగా చెయ్యి జారి నా వెనుక వాళ్ళ మీద విరుచుకుపడ్డాము. మేము కిందపడ్డామని జాలిపడడానికి బదులు మమ్మల్ని తిట్టడము మొదలుపెట్టారు. కొందరు మామీద నుంచి నడిచిపోయి రైలెక్కారు. నేను లేచి నిమ్మళంగా సామాను సర్దుకుని ఎక్కడెక్కడ దెబ్బలు తగిలినవో సావకాశంగా రైలు ఎక్కి తరువాత చూసుకోవచ్చునని ముందు రైలెక్కాను.

రైలెక్కి సామానుపైన పెట్టుకుంటున్నాను. హఠాత్తుగా రైలు కదిలింది. నా వెనుక బల్లమీద కూర్చున్న ఆడమనిషి ఒళ్ళో పడ్డాను. ఆవిడ నాలుగు ఆశీర్వచనముల తోటి ముందుకు గెంటింది. నా ఎదుటబల్ల మీద సుఖంగా చుట్ట కాల్చుకుంటూ, అరమోడ్పు కన్నులతో ఆనందపరవశుడై ఉన్నకాపుమీద పడ్డాను, ఆ చుట్ట నా బుగ్గకు తగిలి చురుక్కుమన్నది. నేను మొర్రో అన్నాను. ఆనంద సమాధిలో నుంచి కొంచెము మెలకువ తెచ్చుకుని, అతను ఆనందము ఇంత బరువెక్కిందేమో అని చూశాడు కాబోలు, కెవ్వుమని కేకవేసి ఏ పామో మీదపడితే తోసివేసినట్టు నన్ను తోసివేశాడు. ఎదుట ఉన్న చంటిపిల్లపైన పడబోయి ఆ పిల్ల నలిగిపోత ుందేమోనన్న భయముతో ఎలాగో తప్పించుకుని తల్లి మీద పడ్డాను. మళ్ళీ ఆవిడా తోసెయ్యపోతుంటే గట్టిగా ఆవిడ మెడ పట్టుకొన్నాను. రైలులో వాళ్ళంతా కడుపు చెక్కలయ్యేటట్టు నవ్వడము ఆరంభించారు. ఆ అమ్మాయి పెనిమిటి పక్కనే ఉన్నాడు.

ఉగ్రుడై లేచి నన్నూ తన భార్యనీ ఎవళ్ళకి వాళ్ళని ప్రత్యేకంగా విడదీసి నన్ను తిట్టడం మొదలుపెట్టాడు. నా తప్పు ఏవి ీ లేదనీ, అతని భార్య అన్న సంగతి నాకు తెలియదనీ, ఇంకెప్పుడూ చెయ్యననీ, గజగజ వణుకుతూ చేతులు జోడించి క్షమాపణ చెప్పాను. తక్కిన వాళ్ళంతా కూడా నన్ను చూచి జాలిపడి, నేను కౌగిలించుకొన్న అమ్మాయి భర్తను మందలించి నా తప్పు ఏమీ లేదని, పొరపాటున కౌగిలించుకొన్నాననీ, పొరపాటెవళ్ళకయినా వస్తుందనీ, ఇవ్వాళ ఈయన అయినాడు, రేపు ఇంకొకళ్ళు కౌగిలించుకోవచ్చు (పొరపాటున) ననీ, ఈ మాత్రము దానికాయన అంత కో ీపపడవలసిన పనిలేదనీ ఇత్యాది కోపోపశమన వాక్యాలతో ఆ పెద్ద మనిషిని శాంతింపజేశారు.

10 వ భాగము

రైలు బయలుదేరింది. ఇంకో పదినిమిషాలకు 'ఏగ్మూరు' స్టేషనులో ఆగింది. అక్కడ బంట్రోతు నడిగితే, ఇదంతా చెన్నపట్నమేనన్నాడు, ఎంత గొప్ప పట్నమని ఆశ్చర్యపోతూ, ఊరు మధ్యనుంచి కూడా రైలు వేశారు. ప్రజలకేమీ ప్రమాదముండదు గదా అనుకున్నాను.

ఇంతట్లోకే నా పెట్టెలోకి, నలుగురు అరవవాళ్ళు రాబోయారు. 'చిలకల్లా వస్తున్నారా నాయనా, అవతలకి దయచెయ్యండన్నాను' వాళ్ళు నా మాట వినిపించుకోలేదు. మాట్లాడకుండా తలుపు తీస్తున్నారు. "అబ్బాయి మీకు తెలియదు, ఇది సెకండుక్లాసు. ఇందులో ఎక్కితే జుల్మానా వేస్తారు. అవతలికి వెళ్ళి యింకో పెట్టిలో ఎక్కండన్నాను. అందులో ఒకడు నా ముఖం కేసి చూసి "నువ్వు ఇక్కడున్నావే, ఫోర్తుక్లాసు పెట్టెలో ఎక్కవలసిన మనిషివలె వున్నావు దయచేయమని' వచ్చీ రాని తెలుగులో అన్నాడు. వాళ్ళ సాహసము చూస్తే నాకాశ్చర్యము వేసింది. 'చిత్తము పెంకెతనానికి సౌందర్యానికీ మీది పుట్టిల్లు. ఇంక కబుర్లకేమి లోటు గనుక. అధిక ప్రసంగము చెయ్యకు. దయచెయ్యమన్నాను. నేను అన్నదంతా వాళ్లకు బాగా అర్థము కాలేదని తోస్తుంది. అందుచేత వాళ్లు నా మాట వి న్పించుకోనట్టు నటించారు.

"సరిదా అయ్యా, నీవు జాస్తి వాయాడకయ్యా మాకు తెల్పును" అన్నాడొకడు. ఇంతట్లోకే గార్డు అలా వెడుతున్నాడు, వి ళ్ళ నవతలకి గెంటి వెయ్యమని చెబుదామని కేకవేశాను. వాడు నా మాట వినిపించుకోకుండా చక్కాపోయాడు.

ఇంతట్లోకే వీళ్ళకు తోడు ఇంకో అయన చేరాడు. ఆవచ్చినాయనకి తోటి వాళ్ళీ సంగతంతా చెప్పాడు. నాకింగ్లీషు రాదనుకున్నారు. కాబోలు వాళ్ళు, "వట్టి పల్లెటూరి దద్దమ్మలా ఉన్నాడు. గార్డుకి ఒక రూపాయో, రెండో చేతిలో పెట్టినట్టున్నాడు. ఇంకా పాపము పెట్టెంతా తనదే ననుకుంటున్నాడు" అని వాళ్ళలో వాళ్ళు అనుకున్నారు. నేను గార్డుకు రూపాయి యిచ్చినట్టు వీళ్ళకెలా తెలిసిందా అనుకుని, 'అనవసరంగా ఆట్టే మాట్లాడకండి. చెన్నపట్నమంత ఊరు కాకపోయినా నేనూ నర్సాపురంలో చదువుకున్నాను. నేను గార్డుకేమీ యివ్వలేదు.

మీ వైఖరి చూస్తే తెలియక పొరపాటున సెకండు క్లాసులోకి వస్తున్నారేమోననుకొని మీ మేలుకోరి చెప్పాను. మీరు ఈ టిక్కట్లే, కొనుక్కున్నట్లయితే ఇందులోకే రావచ్చు. నా అభ్యంతరమేమీ లేదు" అన్నాను. దర్జాగా గార్డు రూపాయి పుచ్చుకుని మోసము చేశాడు గదా అనుకున్నాను. పైగా అనవసరంగా వీళ్ళతోటి పేచీ కూడా ఎందుకనుకున్నాను. పేచీ పెట్టినా ఏమీ లాభించేటట్టు కనిపించలేదు. నేను అనవసరంగా దెబ్బలాడే స్వభావము కలవాణ్ణికాను. అందులో లాభించె దమీ లేదని తెలుసుకున్న తరువాత అసలే పేచీలోకి దిగను. ఒకవేళ పొరపాటున దిగినా, తక్షణము గౌరవముగా ఇంగ్లీషు వాళ్ళు యుద్ధంలో తమ పని మరోలాగవుతుందనుకొన్నప్పుడు మర్యాదగా, యుక్తిగా, వెనక్కు తగ్గుతారని మా మేష్టారు చెప్పినట్లు నేనూ అటువంటి సందిగ్ధ సమయంలో వెనుకంజ వేస్తాను.

కాని రూపాయి కోసం అనవసరముగా దెబ్బలాడే స్వభావము కలవాణ్ణికాను. అందులో లాభించేదేమీ లేదని తెలుసుకున్న తరువాత అసలే పేచీలోకి దిగను. ఒకవేళ పొరపాటున దిగినా, తక్షణము గౌరవముగా ఇంగ్లీషు వాళ్ళు యుద్ధంలో తమ

పని మరోలాగవుతుందనుకొన్నప్పుడు మర్యాదగా, యుక్తిగా, వెనక్కు తగ్గుతారని మా మేష్టారు చెప్పినట్లు నేనూ అటువంటి సందిగ్ధ సమయంలో వెనుకంజ వేస్తాను.

కాని రూపాయి అనవసరముగా గార్డు కిచ్చినందులకు మాత్రము చాలా విచారంగా ఉంది. ఏమి అంటే పైకి మరోలాగు కనబడ్డా నేను బహుజాగ్రత్త మనిషిని అనవసరంగా డబ్బు ఖర్చు పెట్టడం నా కిష్టము లేదు. అలా అని సమయము వచ్చినప్పుడు వెనక్కితీసేవాణ్ణి కాను. కాని మంచో చెడో కొంచెము దూరాలోచన కలవాణ్ణి గనుక ఒక్కటే పద్ధతి పెట్టుకున్నాను. ఒకటి వేసి పది లాగాలనే పద్ధతిలో వాణ్ణి, అందుకనే వాడేమనుకున్నా, నేను వట్టి వెర్రివాణ్ణి అనుకున్నా. గార్డుకొక రూపాయి ఇచ్చాను.

రూపాయి పోయినా, దూరము ప్రయాణము గనుక ఇరుకలేకుండా సౌఖ్యంగా నలుగురెక్కే పెట్టెలో నేను ఒక్కణ్ణే కురొ ప్వచ్చుగదా అనుకున్నాను. కాని నా జన్మలో ఈ ఒకసారి మట్టుకు మోసపడ్డాను. అదివరకెప్పుడూ ఇంత దొంగని చూడలేదు.

ఇప్పుడు పెట్టెలో ఇంకొకరెక్కారనే విచారములేదు, నాకు పట్టుకున్న దేమిటంటే, నిష్కారణంగా వాడు నన్నెందుకు ద్రో హము చెయ్యాలని, కావాలంటే దేహి అని చెయ్యి జాస్తే లేదంటానా? నేనే మంత కష్టసుఖాలెరుగనివాడివా? కాదే? మానవ స్వభావములో ఎంత దుర్మార్గముంది, అందులోనూ వాడు దొరకూడాను. అంత మోసగాళ్ళు గనుకనె వాళ్ళింతటి రాజ్యము సంపాదించగలిగారు. లేకపోతే వాళ్ళ అబ్బతరమా? తాత తరమా? అందుకనే గొప్పగొప్ప వాళ్ళంతా బోడే నారాయణ రావు ప్రభృతులు వీళ్ళను దేశములో నుంచి వెళ్ళగొట్టాలని చూస్తూ ఉన్నారు.

పోనీ మనబోటి వాళ్ళే వాళ్ళు కూడాను. నా పెట్టెలో ఎక్కినందువల్ల నాకు నష్టమేమీ లేదు, గార్డు కిచ్చిన రూపాయి తప్ప. అయినా ఎక్కినవాళ్ళు ఏ తెలుగువాళ్ళో అయితే కాస్త మాటామంతీ ఆడడానికి, కష్టమూ సుఖమూ చెప్పుకో డానికి వీలుగా ఉండేది. అదేదీ లేకుండా, కలలోకి వచ్చేరూపూ, గ్రామ సింహములు వదించుకుంటున్నట్లు సంభాషణా వి ళ్ళూనూ, ఈ అరవవాళ్ళూ వచ్చారేమో అని మట్టుకు మహా కష్టముగా ఉంది నాకు, చెప్పవద్దు మరి!

ఇంతట్లోకే రైలు బయలుదేరడానికి గార్డు ఈలవేశాడు. ఈ వచ్చిన నలుగురైదుగురిలోనూ, ఆఖరున వచ్చినాయన ఒక్కడె లోపలికి వచ్చాడు. తక్కిన వాళ్ళంతా ఊరికే ఈయన్ని సాగనంపటానికి వచ్చినట్టు తోస్తుంది. ఒక్కడే అయినప్పుడు ఆయనలో అయన మాట్లాడుకోలేడు గదా, మాట్లాడితే నాతో మాట్లాడాలి. లేకపోతే మాట్లాడకుండా ఊరుకోవాలి. అందుచేత ఎలాగైనా ఫరవాలేదనుకున్నాను.

రైలు బయలుదేరింది. చాలా దూరమువరకూ, చిన్న చిన్న స్టేషనులు దగ్గిర దగ్గిరలో చాలా ఉన్నాయి. అక్కడెక్కడా రైలు ఆగలేదు. రైలాగ నప్పుడు మధ్యనిన్ని స్టేషనులు ఎందుకు కట్టారా అనుకొన్నాను. పెట్టెలో కూర్చున్నాయన నడుగుదామనుకుని, ఇదివరకే పల్లెటూరు దద్దమన్నాడు. ఈ ప్రశ్నవేస్తే యింకా ఏమంటాడో అనుకుని ఊరుకున్నాను. కాని చెన్నపట్నము పొలిమేరక్కడో మట్టుకు చెప్పండని కోరాను.

ఈ చిన్న చిన్న స్టేషనులన్నీ చెన్న పట్నంలో చేరినవే అని చెప్పాడు. ఇంగ్లండుకంటే కూడా చెన్నపట్నమే తప్పకుండా

పెద్దదనుకున్నాను. ఈ ఊళ్ళో బంధువులూ, స్నేహితులూ ఒకళ్ళనొకళ్ళు చూసుకోవాలంటే పొరుగూరు ప్రయాణములాగే ఉంటుంది కదా అనిపించింది. ఊరికొక చివర ఉద్యోగస్తులు, రెండో చివర ఆఫీసు ఉంటే, అక్కడికి వెళ్ళడమెలాగా అనుకున్నాను. పోనీ అన్ని స్టేషన్లు ఉన్నాయి కదా అని రైలు ఆగదు. ట్రాము కార్లయినా ఊరంతా ఉన్నట్టు కనిపించదు.

ఇంక వీళ్ళు ఏ ఎద్దుబండో, జట్కాబండో ఎక్కితే, ఆఫీసుకు వెళ్ళడమెప్పుడు, అక్కడ పనిచెయ్యడమెప్పుడు, మళ్ళీ ఇంటికి రావడమెప్పుడు? రాక పోకలకే వీళ్ళ జీతములోనూ, జీవితములోనూ సగము సరిపోతుందే, ఎలాగా అనుకున్నాను. పోనీ పనిపాటల సంగతి అలా ఉండగా ఇందులో పెద్ద ఉద్యోగస్తులూ, చిన్న ఉద్యోగస్తులు కూడా ఉంటారాయను. నెలకు ఏ పదిహేను రూపాయలో సంపాదించుకునే గుమస్తా బతకడమెలాగు? ఇంతదూరము నాడు రో ఁజూ రెండుసార్లు నడుస్తాడా, బండెక్కుతాడా? బండెక్కేటట్టయితే వాడు నెలరోజులూ కష్టపడి చెమటోడ్చి సంపాదించింది ఒక్కరోజు బండికేసరిపోతుందే! పొద్దున నా దగ్గిర బండివాడు మైలుకి రూపాయి చొప్పున గూబలు వడేసి పుచ్చుకొ న్నాడే? ఇంక వీళ్ళు తెచ్చింది కాస్తా బండికే పెడితే పెళ్ళాలకి, పిల్లలకి ఏమి మిగులుతుంది అనుకున్నాను కావడమూ వాళ్ళు తినడము పులుసూ, చారూ మెతుకులూ అయినా దానికి కూడా కొంత కావాలికదా. ఎంత సేపాలోచించినా నాకేవి ఁఏ ఉపాయము తోచలేదు. నేనైతే సూక్ష్మబుద్ధి కలవాణ్ణే కాని యీ సమస్య మాత్రము విడగొట్టలేకపోయినాను.

ఏమీ తోచక నాతోటి ప్రయాణము చేస్తున్న పెద్దమనిషెవరో ఒక సారి చూద్దామనుకుని అదివరకు చూస్తున్న వాణ్ణి లో ఁపలికి తిరిగి చూశాను. ఆయన నాకేసి అదివరకే నిదానంగా చూస్తున్నాడు. మా యిద్దరి కండ్లు కలుసుకున్నాను. మీ దె ఁవూరండి అని అడిగాడు అయన, నర్సాపురమన్నాను. మా వూరు నర్సాపురము కాకపోయినా మొగలితుర్రు అని చెపితె ఁ ఆయన్కు తెలియకపోతుంది. మళ్ళా అదెక్కడని అడగడము, నేను చెప్పడము ఇదంతా యెందుకని నర్సాపుర మంటె ఁ చులాగ్గా తెలుస్తుందని యిలా చెప్పాను.

మీ రెందాకా వెళ్ళుతున్నారన్నాడు. ఏవో సామాన్యంగా తరుచు వెడుతూనే ఉంటాననే భావము కలిగేటట్టు, ఇక్కడికే కొ లంబో దాకా వెడుతూ ఉన్నాను అన్నాను. అలాగా అని నాకేసి నిదానంగా చూసి కొంపతీసి ఇంగ్లండు వెళ్ళడము లె ఁదుగదా? వాలకం చూస్తే అలా కనిపించదుకాని అంతకంటే కొలంబో వెళ్లవలసిన పనేమీ కనుపించదు అన్నాడు. అలాగా అండి, నా వాలకము ఎందుచేత అలా కనిపించడము లేదు? అందులో తమరేమి లోటు కనిపెట్టారన్నాను. అబ్బాయి మీ తెలుగు దేశంలో చిన్న కథ వుంది. ఒక శాస్త్రుర్లుగారు ఊరికి వెడుతున్నారట ఆయన్ని చూసి ఒక తుంటరికుర్రాడు "ఏమండోయ్, తిమ్మనగారూ, ఎందాకా దయచేస్తున్నారు" అన్నాడట. "నాయనా, నీ వెవరో జ్ఞాపకము రాకుండా ఉంది.

నన్నెక్క డెరుగుదువు?

నా పేరెవరు చెప్పారు అని అడిగాడటాయన. అడిగితే వాడు నవ్వుతూ "అయ్యానేనిదివరకెప్పుడూ తమ దర్శనము వెయ్యలేదు, అయినా తమ ముఖము చూస్తే తమ పేరు తిమ్మన్నగారే అయి ఉంటుందని ఊహించాను. నా ఊహ నిజమయిం" దని చక్కా పోయాడట. అలాగ్గా నువ్వు వేరే అడగాలా నాయనా."

“సరే దాని కేమిలెండి. అసలేమి కనిపెట్టారేమిటి?” అన్నాను. “చెప్పనా, నిజము చెపితే నువ్వు ఏమన్నా అనుకుంటావేమో”నన్నాడు. ఫరవాలేదు చెప్పండి అన్నాను. నీ పెట్టేచూస్తే పల్లెటూరనీ, ఎప్పుడూ దూరపు ప్రయాణము చేసి ఎరుగనీ తెలుస్తున్నది, నేను పెట్టెలోకి వస్తుంటే రావద్దనడము చూసి నీవు ఎప్పుడూ రైలు ప్రయాణము చెయ్యలేదనీ, ఒకవేళ చేసినా ఎప్పుడూ సెకండు క్లాసులో ఎక్కలేదనీ, ఎప్పుడూ పెద్ద మనుష్యులతో సంచరించలేదనీ తెలిసింది. అందుచేత ఇంత పల్లెటూరు వాడవు నిజంగా ఇంగ్లండు వెళ్లుతున్నావేమో అనుకున్నాను.

లేకపోతే నువ్వు కొలంబో వెళ్లడానికి తగిన కారణమేమీ కనుపించదు. ఆపైన నాటుకోడిపెట్ట తలలా వున్న నీ తలకాయ చూస్తే నీకు క్రాఫింగ్ అలవాటు లేదనీ, జుట్టు వుండేదని, అది ఇవ్వాళే తీసివేయించావనీ తెలుస్తూంది. కొలంబో దాకానే ప్రయాణమైనట్లయితే జుట్టు తీసివేయించవలసిన అవసరములేదు. అందుచేత ఇంకా పైకి వెడుతున్నావని రూఢీచేశాను. ఇంట్లో కూడా చెప్పకుండా వెళ్ళుతున్నావని నా అనుమానము. లేకపోతే బొంబాయి వెళ్ళకుండా కొలంబో ఎందుకు వెళ్ళుతావు? ఏమంటావు, నే చెప్పింది నిజమా అబద్ధమా? వున్నమాట చెప్పు, మీ వాళ్లతో చెప్పనులే చెప్పింది అన్నాడు.

ఆయన మాట లొక్కక్కటే వింటూంటే నాపై ప్రాణాలు పైన ఎగిరిపోయినాయి. ఇంతమందిని చూశాను. కాని ఇలాంటివాడిని మట్టుకెప్పుడూ చూడలేదు. ఈయన అరవవాడైన అఖండుడులా ఉన్నాడు. తెలుగుకూడా బాగానే మాట్లాడాడు. ఒకవేళ తెలుగుదేశములో ఉన్నవాడేమో కొంతకాలము! లేకపోతే సెకండు క్లాసులో ప్రయాణము చెయ్యతగినంత దబ్బెక్కడిది అరవవాళ్ళకు. తెలుగు దేశములో సంపాదించకపోతేను? అనుకున్నాను. ఏమైతేనేమి అఖండమైన తెలివితేటలు. మన గుట్టంతా తెరచిన పుస్తకములో చదివినట్టు నిమిషములో కనిపెట్టేశాడు.

ఈయనవల్ల ఏమీ ప్రమాదము రాదు, కదా అనుకుని, అయినా ఈయనెవరో, ఈయన సంగతులేమిటో, సందర్భమేమిటో, అడిగి తెలుసుకుందాము, ఎలాగైనా ఈయనతోటి కొంత స్నేహముగా ఉంటేనే నయమనుకున్నాను. లేకపోతే ఇంటికి కోపం చేత ఉత్తరము వ్రాస్తే చిక్కు. ఎందుకయినా కొంచేము జాగ్రత్తగా ఉండటమే మంచిదని “చిత్తం తమ రూహించినది చాలా భాగము వాస్తవమే. నేను ఇంగ్లండు వెడుతున్నాను. తమ దేవూరు? తెలుగు కూడా బాగా మాట్లాడుతున్నారు. తెలుగు దేశములో ఎప్పుడైనా ఉన్నారా ఏమిటి” అన్నాను. అనేటప్పటికి ఆయన కొంచెము నవ్వి అబ్బాయీ! మాది తిరుచునాపల్లి. నేను చిన్నప్పటినుంచీ తెలుగుదేశములోనే ఉండేవాడిని.

మా తండ్రి స్టేషను మాష్టరు పనిచేసి చాలా కాలము రాజమహేంద్రవరము, నిడదవోలు, ఏలూరు మొదలైన ఊళ్ళల్లో ఉండేవారు. నేను ఇంగ్లండులో చదువుకున్నాను. ఇంజనీరు పరీక్ష అయి నేనూ చాలకాలము మీ ధవళేశ్వరములోనూ, నెట్టిపేటలోనూ, బెజవాడలోనూ ఉన్నాను. అందుచేత నాకు తెలుగు బాగా అలవాటు అన్నాడు.

దానితోటి నాకాళ్ళు చల్లబడ్డాయి. అదివరదాకా తొందరగా కొట్టుకుంటూ ఉన్న గుండె ఒక్క క్షణమాగిపోయింది. ఇంక మా యింటి పేరూ, మా నాన్న పేరూ అడిగి తెలుసుకొని ఇంటికి ఉత్తరం వ్రాస్తాడు. నాకొంప మునిగిందనుకున్నాను.

మరొకళ్ళయితే గుడ్లు మిటకరించేవాళ్ళు, నేనింకా కొంచెము ధైర్యము గలవాణ్ణి గనుక ఆగిపోయిన గుండెను ఆడించి మళ్ళీ ఆయన తోటి సంభాషణ ఆరంభించాను. “చిత్తము అలాగా అండి. ఇంగ్లండు దయచేశారు అండి. అక్కడ

మనవాళ్ళెవరైనా ఉంటారా అండి. బసా అదీ దొరికింది భోజనము అది సదుపాయంగా ఉంటుందా అండి" అన్నాను. ఆ, ఉన్నారు. ఏదో కొద్దిమంది మనవాళ్ళు ఉన్నారు. మొత్తము మీద సౌఖ్యం గానే ఉంటుంది. అని, అబ్బాయి నీకక్కడ స్నేహితులెవరైనా ఉన్నారా? అక్కడికేమేమి కావాలో అన్నీ కొనుక్కున్నావా? అక్కడెలా నడుచుకోవాలో, ఆ దేశాచారాలేమిటో ఏమన్నా తెలుసుకున్నావా? అన్నాడు.

అనేటప్పటికి పోని పెద్ద మనిషి గదా అని కొంచెము గౌరవముగా మాట్లాడితే నన్ను చిన్న కుర్రాడికింద కట్టివేసి, మాట్లాడితే అబ్బాయి అనుకుంటూ ఏమిటో దర్జాకు పోతాడేమిటి? ఈయన ఎక్కువేమిటి, నా తక్కువేమిటి? ఈయనింగ్లండు ఇదివరకు వెళ్ళాడు. నేనిప్పుడు వెడుతున్నాను. అంతే తేడా. ఈ మాత్రము దానికి నన్నింత అగౌరవపరచవలసిన అవసరంలేదు. కాబట్టి ఈయనతో సంభాషణ ఇంక కట్టిపెడితే, బాగుంటుందని ఆయన అడిగినదానికంతా ఆ అని ఊ అని ఏకాక్షరముతోటి సమాధానము చెప్పి, ఆయనింకా ఏమిటో అడుగుతూంటే వినిపించుకోకుండా కండ్లు మూసుకుని నిద్దరపోతున్న వాడివలె వెనక్కి జార్లపడికూర్చున్నాను.

దానితోటి ఆయనకు కొంచెము కష్టము తోచింది. కాబోలు, ఒక్కక్షణ మూరుకున్నాడు. కాని పాపము ఎంత సేపూరుకోగలడు? ఆడే నోరు తిరిగే కాలూ, ఒక్కమాటు ఊరుకోలేవంటారు పెద్దలు. ఆ మాట నిజమే ఆయనొక నిమిష మూరుకుని అబ్బాయీ, పాపము చాలా నిద్దర వస్తున్నట్లున్నది. పడుకో నాయనా అన్నాడు. ఏమిటి మీ అభిప్రాయము నేనేమన్నా చంటిపిల్లవాడి ననుకున్నారా? అని అడుగుదా మనుకొని అయనతో అకారణంగా ఘర్షణ ఎందుకని సమాధానము చెప్పకుండా నా బొంత దీసి పక్క వేసుకున్నాను.

అది చూసి ఆయన ఊరికే లోలోపల నవ్వుకోవడము మొదలుపెట్టాడు, ఎవ్వాళ్ళు నవ్వుతే లెక్కేమిటి మనకు? నవ్వినవాళ్ళమూతే వంకర పోతుందనుకొని, పోని మనకు మడత మంచం కూడా ఉందని చూపించడానికి అది కుడా పైకి తీద్దామా అనుకుని, అయినా కొద్దిగా ఇరుకుగా ఉంటుందేమోనని ఆ ప్రయత్నము మానేసి నా పక్కమీద కూచున్నాను. "నాయనా, ఈ బొంత నీతో కూడా అడంగుకు తీసుకువెళ్ళుతావా?". అన్నాడు. "ఆ తీసుకు వెళ్ళుతాను. తీసుకు వెళ్లడానికి కాకపోతే మరి మధ్య దారిలో పారవెయ్యడానికి తెచ్చుకున్నానా? ఇందులో తమరంత ఆశ్చర్యపోవడాని కేమీ కనుపించదు" అన్నాను.

ఆయన నాకేసి సూటిగా చూసి "ఎక్కయినా పొరపాటున మరచిపోతావేమో సుమా?" ఎక్కడా మరిచిపోకు. ఆదేశములో ఏ జమీందారైనా ఎవళ్ళకీ యివ్వకు. ఇటువంటివి వాళ్ళకుండవు. అందుచేత చాలామంది అడుగుతారు. జాగ్రత్త సుమా, ప్రాణప్రదముగా కాపాడుకో పోగొట్టుకోకు, నీకిష్టమయితే మళ్ళీ యింటికి వచ్చేటప్పుడు బ్రిటీషు మ్యూజియముకు బహుమతి చెయ్యవచ్చునని నాకుసలహా యిచ్చి మళ్ళీ నవ్వడమారంభించాడు "చిత్తము, ఈ విషయములో తమ హితోపదేశ మనవసర"మని ఆయన్ని మాడ్చాను.

ఆయన అలాగే గుడ్లు మిటకరించి నాకేసి చూస్తూ తనలో తను నవ్వుకుంటూ కూర్చున్నాడు. నా దారిని నేను పడుకుని సుఖంగా నిద్రపోయినాను. కాని లోపల మట్టుకు బెదురుగానే ఉంది. ఆమడత మంచమో, పైనున్న మరచెంబో పట్టుకుపోతాడేమోనని. అయినా భయపడుతున్నట్లు కనిపించగూడదనుకొని నిద్దరపోతూ, మధ్య మధ్య మెళుకువ

తెచ్చుకుంటూ సామానుకేసి చూసుకుంటూ పడుకున్నాను. ఒకసారి లేచి చూసేటప్పటికి ఆయనెక్కడ దిగాడోగాని పెట్టెలో లేడు. సామానంతా జాగ్రత్తగానే ఉంది. శని విరగడయింది కదా అనుకున్నాను. మళ్ళీ ఎవళ్ళూ ఆ పెట్టెలో ' కెక్క లేదు.

నేను లేచే సరికి బాగా తెల్లవారింది. దంతధావన ప్రయత్నము చేశాను. నీళ్ళసంగతెలాగా అనుకున్నాను. నేను కూచున్న గదిలో ఒక మూల 'లావెటరి' అని తలుపు మీద వ్రాసి ఉంది. అదేమిటో చూద్దాము. అందులో ఏమైనా నీళ్లుంటాయోమోనని తలుపు తీసుకుని లోపలికి వెళ్ళాను. గది బహుశుభ్రంగానే ఉంది. గోడకి చిన్న కుళాయి ఉండి. ఆ నీళ్ళు కింద పడకుండా దానికింద ఒక చిన్న చక్కని కంచుబూర్లుమూకుడు ఉంది. ఆ ప్రక్కనే మధ్య రంధ్రమున్న కుర్చీపీత ఉన్నది. ఏ విధమైన దుర్వాసనాలేదు.

ఏర్పటంతా చాలా బాగాఉంది. ఇంగ్లాండు నుంచి వచ్చిన తరువాత మా యింట్లో కూడా ఇలాంటి ఏర్పాటు చేయిస్తే బాగుంటుందని నిశ్చయించాను కుళాయి దగ్గరికి వెళ్ళి తిప్పబోయాను. ఎంతసేపు తిప్పినా తిరగలేదు. ఎలాగా ఆలో 'చిస్తూ మరొకమాటు గట్టిగా తిప్పవలెనని ప్రయత్నము చేశాను. చేయిజారి ముందుకు కుళాయి మీద పడ్డాను. అదివరదాకా ఎంత తంటాలు పడ్డా తిరగని కుళాయి దానిమీద చేయి జారిపడడము తోటే జయ్యని నీళ్ళు వచ్చి నా వంటినిండా పడ్డాయి. మళ్ళీ నేను లేవడముతోటే ఆగిపోయాను. ఏమిటి మాయ అని ఆలోచించి చూస్తే ఆ మీట లోపలికి నొక్కితే నీళ్ళు వస్తయికదా అని తెలుసుకున్నాను.

దంత ధావనాది కాలకృత్యాలు తీర్చుకుని స్టేషనులోకి అమ్మవచ్చిన నాలుగిడ్లీ ముక్కలు తిని కాసిని కాఫీ నీళ్ళు తాగి రైలు రోడ్డు ప్రక్కనున్న దేశమంతా చూస్తూ కూర్చున్నాను.

అరవదేశము కూడా చాలా చక్కని దేశమే. ఇంత చక్కగా ఉంటుందని ఎప్పుడూ అనుకోలేదు. ఎక్కడ చూసినా మంచి మంచి తోటలూ, పంటభూములూ, గొప్పగొప్ప దేవాలయాలు, అంతా మన డెల్టాలాగా ఉంది! ఇంత తృణకాష్టజల సమృద్ధిగల దేశస్థులు అంత దరిద్రులుగా ఉండి ఎనిమిది రూపాయలకూ, పది రూపాయలకూ ఆశించి దేశాలు కాని దె 'శాలు ఎందుకుపోతారా అనుకున్నాను.

మధ్యాహ్నము ఒక స్టేషనులో గార్డు వచ్చి భోజనము కావాలా అని అడిగాడు. నా భోజనము సంగతి వీడికెందుకు వీడె 'మన్నా పెడతాడా ఏమన్నానా? పెడితే మటుకు మనము తింటాము గనుకనా, అని అక్కర్లేదు అన్నాను. అయితే మరేమి చేస్తారు? అన్నాడు. సరే ఏదో చేస్తాలే అన్నాను. వాడు నా ముఖం కేసి చూసి పెదవి విరిచి కనుబొమ్మలు బుజాలూ, ఎగరేసి చక్కాపోయినాడు. భోజనము సంగతి ఏమీ చేయడానికి తోచక మళ్ళీ ఏదో కాస్త చిరితిండి కొనుక్కుతిని కాసే స్సపు పడుకుని నిద్రపోయినాను. సాయంత్రము సుమారైదు గంటలయ్యేసరికి ట్యూటికొరన్ చేరాను.

వచ్చేవారం మరోభాగం

11 వభాగము

ప్లాటు ఫారముమీద పోర్టర్లు తూత్తుకుడై అని కేకలు వేస్తున్నారు. కొలంబో పోయేవాళ్లంతా ఇక్కడ దిగండి అని కొందరు కేకలు వేశారు. సెకండు క్లాసులో నుంచి దిగేసరికి దర్జాగా ఉండాలని కొత్తసూటు తొడుక్కుని ఎర్రసిల్కు తలగుడ్డ చుట్టుకొని చెన్నపట్నములో కొన్న దొరసాని టోపీ మటుకు రైలులో విడిచిపెట్టి తక్కిన సామాను తీసుకుని పెట్టెలో నుంచి దిగాను. కూలివాడొకడు వచ్చి సామాను తీసుకుంటానన్నాడు సరేనని నేను వాడితో బేరమాడి ముందుకు సాగాను. గేటు దగ్గరికి వెళ్ళడం తోటి టిక్కెట్టు కలెక్టరు చూసి, అలా దయచేయండని దారి చూపించాడు. అలా వెళ్ళేటప్పటికి అక్కడొక పెద్దమనిషి కూర్చుని సామాను చూపించమన్నాడు. కూలివాడి నెత్తిమీద వుంది. కనబడడం లేదా అన్నాను. అలా కాదు పెట్టి తీసి చూపించాలన్నాడు. ఎందుకన్నాను. మీరు కొలంబో యెందుకు వెళుతున్నారన్నాడు. నా గుండె బద్దలయింది.

ఇంటి దగ్గిర చెప్పకుండా వచ్చిన సంగతి వీడికెలా తెలిసిందా అనుకున్నాను. అయినా కొంత ధైర్య స్థయిర్యములు కలవాడిని గనుక వెర్రిమొహము వేయకుండా, ఎందుకయితే నీ కెందుకున్నాను. సరే పోనీలెండి నాకక్కరలేదు. కాని సామాను మట్టుకు చూడక తప్పదన్నాడు, యెందుచేత అన్నాను.

ఇక్కడ రూలది అన్నాడు.

"ఏమిటా రూలు?"

"పన్ను విధించవలసిన వస్తువులేవైనా దొంగతనంగా తీసుకువెడుతున్నారేమో చూడాలి"

ఈ మాట వినగానే నా గుండెల్లో బరువు తగ్గింది. కొంచెం నవ్వు వచ్చింది. సరే అయితే చూసుకోమందా మనుకున్నాను. ఇంతలోకే నా సామాను మోసుకువస్తున్న కూలివాడు నన్ను వెనక్కు పిలిచి ఆ పెద్ద మనిషి చేతిలో ఒక అర్ధరూపాయి పెడితే ఈ రూల్సు అన్నీ మరిచిపోతాడు.

లేకపోతే మనకు స్టీమరు తప్పిపోతుంది. అన్నాడు. స్టీమరు తప్పిపోవడము ఎంత మాత్రము నా అభిప్రాయము కాదు. కాని వాళ్ళదౌర్జన్యము చూస్తే నాకు కొంత నవ్వొచ్చింది. అతని కర్ధరూపాయి చేతిలో వేసేసరికి చేటంతముఖము చెసుకుని అదివరదాకా కూర్చున్నవాడు లేచి నిలుచుని సలాము చేసి థ్యాంక్ యూ సర్ అని పెట్టె ముట్టుకుని ఇందులో వట్టి బట్టలేనా సార్! అయితే పోవచ్చునుసార్ అని నన్ను విడిచిపెట్టాడు. బ్రతుకుజీవుడా అనుకుని తిన్నగా స్టీమరు దగ్గిరికి నడిచాను. ఇంతలోకే వెనక నుంచి ఒక రైలు బంట్రోతు పరుగెత్తుకొని వచ్చి నేను రైలులో విడిచిపెట్టిన ఆ దొరసాని టోపీ తీసుకువచ్చి నాకు వప్పజెప్పాడు. విధిలేక అది తీసుకున్నాను. వాడు పోకుండా అక్కడే నిలబడ్డాడు. చెతులు నలుపు కుంటూ, సరే టోపీ నాదేలే వెళ్ళమన్నాను. ఏమన్నా ఇమ్మని కూచున్నాడు నాకు స్టీమరుకు వేళ అవుతున్నది, సరేనని ఒక పావలా ఇచ్చుకుని టోపీ ఖరీదు కది వడ్డి అనుకుని ముందరికి సాగాను.

ఆ సముద్రమూ, ఆ గుట్టూ అక్కడి దీపాలూ, ఆ హడావిడి అంతా చూస్తే నాకు చాలా సంతోషము వేసింది. కాని స్టీమరదేనని చెప్పేటప్పటికి మటుకు ఎక్క బుద్ధయిందికాదు. బొత్తిగా చిన్నదిగా ఉంది మామూలు రాధారీ పడవవంతంగా

లేదు స్టీమరయితే మట్టుకు అంత చిన్న దాంట్లో సముద్రం మీద వెళ్ళడము ప్రమాదము కాదా అనుకున్నాను. దీని వి
ఁదనే వెళ్ళవలసి ఉంటే, ఇంతకంటే మళ్ళీ ఇంటికి వెళ్ళడము నయమనుకున్నాను. ఇలా ఆలోచిస్తూ నిలుచుండగానె
ఁ కూలివాడు సామాను లోపల పెట్టేసి నన్నెక్కమని తొందరపెట్టాడు. ఇదేనా ఏమిటి కొలంబో వెళ్లేస్టీమరు అన్నాను.
కాదండి, పెద్ద స్టీమరు అయిదారు మైళ్ళు దురాన లోపల ఉంది. ఇది దాని దగ్గిరకు తీసుకువెడుతుంది. ఎక్కండి త్వరగా
అన్నాడు. అయితే ఫరవాలేదనుకొని ఎక్కాను. ఎక్కి అక్కడొకబల్ల మీద కూచున్నాను. కూచున్న కాసేపటికది బయలుదె
ఁరింది. మొత్తము జనము నాతోటి ప్రయాణీకులు పాతిక మందికంటే వుండరు.

బయలుదేరిన ఒక్క అయిదు నిమిషముల వరకూ చాలా సరదాగా ఉంది, నీటి తుంపరలు మీద పడుతూ, నేల
అంతకంతకూ దూరమైపోతూ, ఒడ్డునున్న దీపాలు దూరమైన కొద్ది మిణుకు మిణుకు మంతూ, అన్ని వైపులూ చీకట్లు
కమ్ముకువస్తూ, పైన నీలాకాశము, దానికి వ్రేలాడగట్టిన పాదరసపుబుడ్లలాగా అనేకచోట్ల నక్షత్రాలూ, క్రింద ఎటు చూసినా
అగాధమైన సముద్రమూ, ఆ కెరటముల మీద లేస్తూ దిగుతూ ఉయ్యాల ఊగుతున్నట్టు అంతా మా బాగా ఉంది. నాకే కవి
త్వము రాకపోవడము ఇప్పుడున్న కవులకి తోడు నా బోటి వాడు ఇంకొకడు బయలుదేరితే భరించలేకపోయేవాళ్ళు
ఆంధ్రులు.

కొంచెము సేపటికి పగల స్తమానమూ భోజనము లేని కారణాన్నో ఎందుచేతనో కాని వుపద్రవమైన తలనొప్పి
ఆరంభించింది. కాస్త ఎక్కడయినా ఒరుగుదామా అంటే ఎక్కడా ఖాళీలేదు. అలాగే తల పట్టుకు కూర్చుండగా వికారము
కూడా ఆరంభమైంది. ఏమిరా దేవుడా ఎలాగు, కొంపతీసి జ్వరము వచ్చి పడిపోనుగదా! ఇంతదూరము వచ్చి మళ్ళీ
వెనక్కు వెళ్లవలసి రాదుకదా! అన్నిటిమాటా అలా వుంచి మళ్ళీ ఇంటికి వెళితే నలుగురిలోనూ హాస్యాస్పదముగా
ఉంటుందే అని ఏమి తోచక కండ్లు మూసుకుని కూచున్నాను.

ఈ అవస్థలో ఇలా వుండగా ఇంకో ఆలోచన తోచింది. దాని తోటి మరీ హడలిపోయాను. ఆ ఆలోచన మొట్టమొదటనే తోచే
స్తె ఎవళ్ళేమన్నా సరే. నవ్వినా సరే, తిట్టినా సరే, మాట్లాడకుండా తిరుగురైలులో ఇంటికి జేరుకునే వాణ్ణి. ఇప్పుడేమి చె
ఁయను! వెనక్కు తగ్గటానికి వీలుకనబడదు. ముందుకు సాగితే బతికే ఎత్తు కనిపించదు. ముందుకు వెడితే నుయ్యి. వెనక్కి
వెడితే గొయ్యి లాగుంది నా బ్రతుకు. ఏమీతోచదు. ఇంకొకళ్లు సలహా అడగడానికి మనసొప్పదు. ఒక్కసారి ఇంటి సంగతి
జ్ఞాపకము వచ్చింది. ఆహా! ఎంత తెలివితక్కువపని జరిగిందనుకున్నాను. నా కింగ్లండు వెళ్లమని సలహా యిచ్చిన వాణ్ణి
నోటినిండా తిట్టాను. ఒక్కడినే కొడుకునని నామీద ఎంతో ఆశపెట్టుకున్న నా తల్లిదండ్రులెంత విచారిస్తారో కదా
అనుకున్నాను, ఏమనుకుంటే ఏమిలాభము!

ఇంతకూ అసలు సంగతేమిటంటే ఈ చిన్న స్టీమరులో నుంచి పెద్ద స్టీమరెక్కడ మెలాగా అని సందేహము కలిగింది. కొ
ంతసేపు ఏమీ తోచలేదు. హఠాత్తుగా మా ఊళ్ళో ఒకళ్ళు చెప్పుకుంటున్న సంగతి జ్ఞాపకము వచ్చింది. చిన్న స్టీమరులో
ఁ నుంచి పెద్ద స్టీమరెక్క ఉపాయము చెప్పుకుంటున్నారిద్దరు, అది నేను వినడము సంభవించినది. పెద్ద స్టీమరు మీద
నుంచి చిన్నదాని దగ్గిరకొక తాడు నిచ్చెన దింపుతారట. చిన్న స్టీమరెప్పుడూ కెరటాల వల్ల పైకొక మాటు లేవడమూ, ఒక
మాటు దిగడమూ ఉంటుంది. కనుక ఆనిచ్చెన ఎప్పుడూ అందుబాటులో ఉండదట.

అందుకని ప్రయాణీకులు సమయము కనిపెట్టి కెరటమువల్ల పైకి లేచినప్పుడు ఎగిరి ఆ నిచ్చెన అందుకని ఎక్కి పైకి వెళ్లవచ్చునట, అట్లా చేతకాని వాళ్ళను నడుముకొక తాడుగట్టి పెద్ద స్టీమరు మీదనుంచి కొక్కెమున్న గోనుసొకటి దింపి, ఆ కొక్కానికి తాడు తగిలించి పైకి లాగుతారట. ఈ మనిషి వడ్డిన వున్న తాడు తెగిపోయినా, ముడు ఊడిపోయినా మనిషి కిందనున్న స్టీమరులోనే బహుశా పడవచ్చుననీ, తప్పితే సముద్రములో తప్ప మరి యెక్కడా పడడని, ఒకవేళ సముద్రములో పడ్డా, కాని ప్రాణభయమేమీ లేకుండా వలవేసి మనిషిని మళ్ళీ త్వరలోనే పట్టుకుంటారని చెప్పుకోగా వి న్నాను. ఆఖరుమాటలవల్ల,విన్నప్పుడు కొంచెము ధైర్యము కలిగినా, తీరా తరుణము వచ్చినప్పుడాలోచిస్తే అంత ధైర్యంగాలేదు.

ఏమంటే ఒకవేళ స్టీమరులో పడితే తలకాయ బద్దలు కావచ్చును. లేదా మరొక విధమైన దెబ్బలేమయినా తగలవచ్చును. అలా కాక సముద్రములో పడితే పైవాళ్ళు వల వెతికి తీసుకువచ్చే లోపల కెరటాలు మనసు అవతలికి కొట్టి వెయ్యవచ్చు. పడినచోటనే ఉంటామని నమ్మకమేమిటి? ఉంటేమటుకు అంతదాకా ప్రాణము నిలుస్తుందో నిలవదో? ఒక వేళ నిలిస్తే ఈ లోపల ఏపెద్ద చేపైనా వచ్చి మన్ని ఫలహారము చేస్తే గతమేమిటి? ఈ మోస్తరుగా పరిపరి విధాల ఆలో చిన పోయింది. చిన్నప్పుడు ఈత నేర్చుకోకపోయినందుకిప్పుడు విచారించాను. పోనీ మాట్లాడకుండా దీని మీదనే తిరిగి వెనక్కు వెళ్ళిపోదామా అనుకున్నానుగాని సరే అంత తొందర ఎందుకు. ఒక్క క్షణము ఓపిక పడితే అంతా తెలుస్తుందికదా. అప్పుడే వీలయితే అలా చేయవచ్చును కదా అనుకున్నాను. ఇంక ఎప్పుడు స్టీమరు చేరుతామా అని ప్రాణాలు వుగ్గపట్టుకొని గుండెరాయి చేసుకుని ఒక్కమాటు ఇంటిదగ్గిరున్న వాళ్లను తలుచుకుని పొంగివస్తున్న దుఃఖాన్ని ఆపుకుని శ్రీరామస్మరణ చేసుకుంటూ కూచున్నాను.

స్టీమరు బహుతొందరగా సముద్రాన్ని చీల్చుకుని పరుగెడుతూ వుంది కాని ఇంజనుల ధ్వని, హోరుమని సముద్రమూ, పక్కనున్న వాళ్ళ మాటల సందడితోటి నా తలనొప్పి మరింత అధికమైనది. కళ్ళు తెరిస్తే ప్రపంచమంతా గిర్రున బొంగరములా తిరిగిపోతున్నది.

ఇంతలోకే అదుగో స్టీమరంటే, అదుగో స్టీమరన్నారు. దానిమీద దీపాలు తప్ప ఇంకేమీ కనబడలేదు. ఈ చిన్న స్టీమరు కొంచెము నెమ్మదిగా వెళితే బాగుండును. లేకపోతే చీకటిచాటున దాన్ని కొట్టుకుంటుందేమోనని భయపడ్డాను. నె ననుకున్నట్టుగానే కొంచెము జోరు తగ్గించారు. నెమ్మదిగా దాని దగ్గిరికి చేరాము. మాదానికంటే అది చాలా పెద్దదిగా, కొండలాగ ఎదురుగుండా ఉన్నది. మా స్టీమరు బహునెమ్మదిగా హడలిపోతున్నట్లు దగ్గిరికిచేరి పెద్ద స్టీమరు సరాసరినె నిలబడ్డది. పైకి చూస్తే తాడి ఎత్తున నల్లగాగోడ పెట్టినట్టు పెద్ద స్టీమరు కనబడుతున్నది.

తలనొప్పితోటైతేనేమి వికారముతోటైతేనేమి భయముతోటైతేనేమి, నా ఒళ్ళు కంపరమెత్తిపోతున్నది. అదివరకు ఏమూలైనా కొంచెం ధైర్యముంటే అది కాస్తా యిప్పుడు భగ్నమైంది. ఇంక ఎవళ్ళు ఏమన్నా, ఎన్ని అన్నా, ఎంత నవ్వినా ఇంటికి వెళ్ళడమే మంచిదనుకున్నాను. నవ్వే వాళ్లకేం, నవ్వుతారు. పోయేది నా ప్రాణముకాని వాళ్ళది కాదు గదా, ప్రాణము పోతే నవ్వేవాళ్ళెవరూ ప్రాణమివ్వరుకదా. ఈ వచ్చింది, చూసింది చాలు. ఈ మాత్రమేనా ఇల్లు కదలము ఈ వంకవల్ల కలిగింది. చెన్నపట్నంలో ఇంకోవారము రోజులుండి సరదాగా అన్నీ చూసి పోదామని నిశ్చియము చేసుకున్నాను.

ఇంతలోకే ఆ స్టీమరు వాళ్ళూ, ఈ స్టీమరువాళ్ళూ, మాట్లాడుకోడము, ఏదో కేకలు వేసుకోడమయిన తరువాత పైనించి ఒక నిచ్చెన దింపారు. నిచ్చెన తిన్నగా మా స్టీమరులోకంటా ఉంది. నిచ్చెనకు పైన ఒక పెద్ద దీపముంది. నిచ్చెన కూడా ఏదో ఒక మోస్తరు తాడు నిచ్చెన కాకుండా చక్కగా విశాలమైన మెట్లు, పక్కల పట్టుకోడానికి కఱ్ఱకమ్ములు అవీవుండి మామూలు మెట్లలాగా వున్నాయి. మా స్టీమరు కూడా నేను భయపడ్డట్టు కెరటాల మీద ఆకాశ మండలాన కెగురుతూ పాతాళానికి దిగుతూండకుండా, కొంచె మించుమించుగా కదలకుండానే వున్నది. ఇదంతా చూస్తేనే నిదివరకు వి న్నదంతా అబద్ధమని తేలింది.

ఇప్పుడు ప్రాణ భయమేమీ లేదని ధైర్యము కలిగింది. మళ్ళీ తిరిగి ఇంటికి వెళ్ళవలసిన అవసరము లేదుకదా అనుకున్నాను. దానితోటి కొంత ధైర్యము తెచ్చుకుని తలనొప్పి ఇంకా బాదిస్తున్నా అందరితో పాటు నేనూ లేచాను. పైకెక్కడానికి లేచి నా సామాను దగ్గరకి వెళ్ళి తీసుకుపోబోయాను. అక్కడొకతనుండి నేను వెళ్ళవచ్చునని, సామాను వెనుకనుంచి వస్తుందనీ చెప్పాడు. సామానంత అలా విడిచిపెట్టి వెళ్ళితే ఏమి కొంప మునుగుతుందో అని భయపడ్డాను. మళ్ళీ వాణ్ణి ఒక మాటు సామాను జాగ్రత్తగా వస్తుందా అంటే వస్తుంది అని ధైర్యము చెప్పాడు.

స్టీమరంటే ఇది కాకుండా తక్కిన వాళ్ళంతా కూడా వాళ్ళ సామానులు విడిచి పెట్టి వెళ్ళుతున్నారు. అందుచేత ఫరవాలే 'దు కదా అనుకుని అంతసేపటినుంచి చేతులలోవున్న దొరసాని టోపీ మట్టుకు పుచ్చుకుని తక్కిన వాళ్ళతోటి పాటు నేనూ నిమ్మళంగా పైకెక్కాను.

ఆఖరు మెట్టెక్కి లోపలికి తొంగి చూసేటప్పటికి నాకు చాలా ఆశ్చర్యం వేసింది.

మామూలుగా రాదారి పడవల కంటే బాగా పెద్దదిగా వుండి రెండు మూడు పెద్ద పెద్ద హాలులు అందులో బల్లలు ఉంటాయి కాబోలు అనుకున్నాను. తీరాచూస్తే ఇదొక పెద్ద మహారాజభవనములా వున్నది. లోపలంతా చక్కని దీపాలు, నేలమీద తివాసులూ, గొప్ప గొప్పసోఫాలూ కుర్చీలు బల్లలూ సమస్తమూ వున్నాయి.

ఇంకా మంచాలు, పరుపులూ వేసి పడుకోడానికి వేరే గదులు, స్నానాల గదులు పాయఖానాలు, వంటయిళ్ళు, భోజనాల సావిళ్ళు అన్నీ వేరు వేరు వుండేటట్లు వున్నాయి అనుకున్నాను.

అయినా మళ్ళీ ఎంత పెద్ద స్టీమరైతే మట్టుకు ఇవన్నీ ఎలా వుంటాయి? ఈ ఒక్క గదీమట్టుకు పైకి రాగానే దర్జాగా కనబడడానికి, ఇలా కుర్చీలూ బల్లలూ వేసి వుంటారనుకున్నాను.

నేనక్కడ నిలుచుని ఊరికే ఇలా ఆశ్చర్యపోతూ ఉంటే ఒక పెద్ద మనిషి వచ్చి నన్ను పలకరించాడు. నేనెక్కడికి వెడుతున్నానో అడిగి తెలుసుకుని తను నేటాలు వెళ్ళుతున్నానని చాలా సారి దివరకు వెళ్ళాననీ దేశాటనము చాలా మంచిదని ఇంకా ఏమేమిటో మాట్లాడాడు. నాకు తల నొప్పివల్ల అతను చెప్పేవన్నీ నా తలకెక్కలేదు. ఆ పైన రొ 'జస్తమానమూ తిండిలేకపోవడమువల్ల కడుపులో దహించుకుపోతున్నది. రొట్టెలు కాల్చుకోడానికి ఓపికలేదు. పోనీ ఎలాగో 'శ్రమపడుదామా అంటే వీలుకనబడదు. ఏమీ తోచడములేదు. వచ్చేటప్పుడు ఇంకాసిని ఇడ్లీలూ, అరటి పండ్లయినా తెచ్చుకున్నాను కాను అనుకున్నాను. ఏమంటే ఏమి లాభము, ముందు దారేమీ కనబడదు. ఆ నేటాలు వాడు వాడిదారి

నేదో వాడు వాగుతున్నాడు. కాసేపు చేతనైతే నోరుమూసుకుని కూచొందామనుకున్నాను.

మా స్టీమరు కూతకూసి బయలుదేరింది. ఇంతలోకే గంట ఒకటి వినపడ్డది. ఆ గంట ఏమిటా అనుకున్నాను. నాపక్కనున్న నేటాలు సోదరుడు భోజనానికి వెళుదాము రమ్మన్నాడు. నాకా మాటలు నమ్మబుద్ధికాల్లు. ఏమిటి, ఎక్కడిది అని రెట్టించి అడిగాను. భోజనాల హాలులోకి, భోంచేద్దామన్నాడు. వాడి మాటలు వింటే నాకు చస్తున్నవాడి నోట్లో అమృతముపోసినట్టున్నది. పోతున్న ప్రాణము వెనక్కు వచ్చింది. దేవుడింకా మన పక్షాన్ని వున్నాడనుకొన్నాను. స్టీమరు మీద మనకు భోజనము ఎవరు పెడతారు. ఎందుకు పెడతారు. ఏమి పెడతారన్న సంగతేమీ ఆలోచించలేదు. ఏవి ఎటో ఆహారమంటూ కొంత లోపలపడి ప్రాణమంటూ కొంత నిలిస్తే తక్కిన సంగతులు ఆలోచించవచ్చు ననుకున్నాను.

తిన్నగా నా స్నేహితుణ్ణి అనుసరించి నడిచాను. ఇప్పుడు చూసిన గదే అనుకుంటే అంతకంటే తమాషాగా ఉంది ఈ గది. గదికి మధ్య పెద్ద పొడుగాటి బల్లవుంది. దాన్నిపైన తెల్లనిగుడ్డ పరిచారు. దానిమీద చక్కని పింగాణీ పళ్ళాలూ, గాజు గ్లాసులూ, కత్తులూ, చంచాలూ ఇంకా ఏమేమిటో ఎన్నో వున్నాయి. చిన్నగాజు గిన్నెల్లో వెన్న వున్నది. బల్ల పక్కను కుర్చీలు అమర్చి వున్నాయి. మేము ప్రవేశించేటప్పటి కప్పుడే కొంత మంది వచ్చి కుర్చీల మీద కూచున్నారు. మేమూ వెళ్ళి చేరి ఒక కుర్చీ అలంకరించాము.

కూచుని నా స్నేహితుణ్ణి ఈ కత్తులూ, కఠార్లూ, ఎందుకు భోజనము చేసే చోట అని అడిగాను. సిగ్గు విడిచి అడిగి తెలుసుకోకపోతే మాటదక్కేటట్లు కనబడలేదు. ఇంకో నిమిషానికి వడ్డన అవడము, భోజనానికి కూచోవడము సంభవి స్తుంది. ఇంకప్పుడు వెర్రిమొహము యుక్తిగా నేను వట్టి అజ్ఞానుణ్ణి అని అతను అనుకోకుండా గడుసుతనంగా అడిగాను. అడుగుతే పాపము ఆ పెద్దమనిషి చెప్పాడు వాటి వుపయోగము.

ఇంక వడ్డన ఆరంభించబోతున్నారు. ఈ కత్తులూ వుపయోగించడము మనకు చేతవుతుందో కాదో చూద్దామనుకుని ఒక చేత్తోటి కత్తిపుచ్చుకుని చివర పండ్లున్న చెంచా రెండో చేత్తో గుప్పిటలో గట్టిగా పట్టుకుని గునపము భూమిలోకి దింపినట్టు ఎత్తి రొట్టె మీద గుచ్చబోయాను. అలా కాదు జాగ్రత్త కంచముబద్దవుతుందని నా స్నేహితుడు నిమ్మళంగా చెపుతూనె వున్నాడు. ఆ మాట నేను వినిపించుకోలేదు.

ఇంతటిలోకే వచ్చే ప్రమాదమేమిటి, ఈ మాత్రము చేతకాకుండా వుంటుంది గనుకనా, ఇదొక పెద్ద బ్రహ్మ విద్యా ఏమిటని రొట్టె మీదికి నా శక్తి కొద్ది గభీమని దింపాను. కూర్చున్న వాళంతా ఊపిరి బిగబట్టుకుని ఏమి జరుగుతుందా అని చూస్తున్నారు. దింపే సరికి తల నొప్పిగా వుండడం చేతనో ఏమోకాని గురి తప్పి రొట్టె చివర తగిలిదాని మీద నుంచి జారిపోయి కంచమంచుకు తగిలి దానిమీద నుంచి కూడా జారిపోయి బల్లకు గుచ్చుకుంది.

ఆ అదురికి రొట్టెముక్క జానెడు ఎత్తున ఎగిరి బలికి తీసుకువెళ్ళిన మేకపిల్ల వీలయితే తప్పించుకు పారిపోయినట్లు నా పక్కనున్న నాలుగు కంచాల మీద నుంచీ దాటి అయిదో కంచం ప్రక్కన దాక్కున్నది. నాకంచము కూడా నా బొ టివాళ్ళననేక మందిని చూసివుండాలే. అయినా కంగారుపడి వచ్చి నావొళ్ళో పడ్డది. ఇతవరకూ ప్రమాదమేమీ కలగలేని సంతోషించాను. కంచము కిందపడితే రెండు చెక్కలయ్యేది. దాని ఖరీదు ఏ అణో, బేడో యినా వాళ్ళు వచ్చి రెండు రూపాయలో మూడు రూపాయలో తెమ్మంటే చచ్చినట్టు ఇచ్చుకోవలసిందే గదా, అలాంటిదేమీ లేకుండా

తప్పిపోయింది, ఇవ్వాళ లేచిన వేళ మంచిదే ననుకున్నాను.

నా పక్కనున్న వాళ్ళంతా నవ్వడం మొదలుపెట్టారు. ఎందుకు వస్తుంది నవ్వు అలా అస్తమానమూ అయిన దానికీ కాని దానికిని? "ప్రమాదో ధీమతా మపి" అన్నారు. ఎవళ్ళకైనా వస్తుంది పొరబాటు, ఏమిటి దానికి?

ఒళ్ళోపళ్ళెము తీసి మళ్ళీ బల్లమీద పెట్టాను. అసలు దహించుకుపోతున్న ఆకలికితోడు వాళ్ళు నవ్వడముతోటే నాకు కోపము వచ్చింది. ఇప్పుడూరుకుంటే ఇంక పరాభవముగా వుంటుందనుకుని మళ్ళీ యింకో రొట్టెముక్క చేత్తో తీసుకుని దేవుడిచ్చిన చేతులుండగా ఈ వెధవ కత్తులూ అవీ ఎందుకూ, మన యిష్టము వచ్చినట్టు తింటే వాళ్ళేం కడతారా, తిడతారా అని నా స్వతంత్రము తెలియపరచడానికి ఆ రొట్టెముక్క వెన్నలో అద్దుకుని కొరుక్కు తినడం మొదలుపెట్టాను. నా పక్కనున్న అతను వద్దని సలహా యిస్తూనే వున్నాడు. కాని నేను లక్ష్యపెట్టలేదు. అదివరదాకా నవ్వుతున్న తక్కిన వాళ్ళంతాను, వాళ్ళకేదో నేను మహాపకారము చేసినట్లుగా నాకేసి కోపముగా చూడడము మొదలు పెట్టారు. చూస్తే నాకేమీ భయమూ? నేనంతకంటే కోపంగా వాళ్ళకేసి చూసి నా పని నేను కానిచ్చాను.

రెండు ముక్కలు నోట్లో పెట్టుకున్నాను. అవింకా పూర్తిగా గొంతుకు దిగాయేలేదో మూడోసారి నోట్లో పెట్టుకుందామని చెయ్యెత్తాను. కడుపులో చెయ్యిపెట్టి కలిపినట్టు కలవరము బయలుదేరి పెద్ద తాడిలావున డోకు వచ్చింది. చటాలున చేతిలో రొట్టెముక్క కంచంలో పారవేసి నోటికి చెయ్యి అడ్డుపెట్టుకుని లేచాను. ఎక్కడికి వెళ్లడానికీ, ఏమి చెయ్యడానికి తోచలేదు. అంతకంతకు లోపలినుంచి ఊరికే పెల్లగిలివస్తున్నది, ఆపడానికి శక్యము కావడము లేదు. ముందుగదిలోనుంచి అవతలికి పోదామని గుమ్మముకేసి రెండడుగులు వేశాను. లోపలినుంచి వస్తున్న ప్రవాహము నా చేతినవతలికి తోసి కొంత బయటపడ్డది. మళ్ళీ చెయ్యి అడ్డుపెట్టుకున్నాను. ఒక నౌకరు నా అవస్థచూసి చటుక్కున దగ్గరికి వచ్చి నా రెక్క పట్టుకొని ఒక గదిలోకి లాక్కుపోయినాడు.

అక్కడ రైలులో మొహము కడుక్కోడానికి ఉన్నట్టుగానే ఏర్పాటున్నది. పూర్తిగా వాంతి అయింది. గడిచిన దినమంతా తిండిలేకపోయినా అంత పదార్థమెక్కడనుంచి వచ్చిందో కాని వారము దినములు తిన్నంత వెళ్ళిపోయింది. నోరూ చెయ్యీ శుభ్రముగా కడిగివేసుకున్నాను. కడుపులో పేగులన్నీ నొప్పులుగా ఉన్నాయి. తల బద్దలవుతున్నది.

కండ్లు తిరుగుతున్నాయి. కండ్లు తెరిస్తే ప్రపంచమంతా గిర్రున తిరిగిపోతున్నట్టున్నది. కాళ్ళు తేలిపోతున్నాయి. కిందపడిపోతానేమోనని భయము వేసింది.

నన్ను తీసుకువచ్చిన నౌకరు అక్కడనే ఉన్నాడు. మళ్ళీ నన్ను చెయ్యిపట్టుకుని తిన్నగా గదిలోకి తీసుకువెళ్ళాడు. గది చాలా చిన్నది. కాని అందులో ఒక చిన్నమంచమున్నది, దానిమీద శుభ్రమైన పరుపు వేసి పక్కవేసి ఉంది దానిమీద పడుకోమన్నాడు. ఈ పరుపు పాపము ఎవరిదోను? ఎలాగో తంటాలుపడి హాలులో కుర్చీలో కూర్చుంటాను. లేకపోతే ఎక్కడైనా స్థలము చూపిస్తే నా మంచము వేసుకు పడుకుంటాను అని చెబుదామనుకున్నాను.

కాని నోటివెంట మాట రాలేదు. గదిలో వస్తువులేమీ కనపడడము లేదు. మాట్లాడుకుండా తాగివున్న వాడికిమల్లె మంచముమీద పడ్డాను. కాలిజోడైనా విప్పుకోలేదు.

ఇదంతా భోజనముదగ్గిర కూర్చున్నవాళ్ళ దృష్టిదోషము వల్లనేమోననుకున్నాను. కాస్త దిగతుడిచిపోసే వాళ్ళయినాలె ేరుకదా అని విచారించాను. ఈ తలనొప్పి అదీ చూస్తే పీడజ్వరము ఏమైనా వస్తుందేమోననుకున్నాను. ఇలా అనుకుంటూండగానే కళ్ళు కూరుకువచ్చినాయి. ఇంక నా ఒళ్ళునాకు తెలియదు.

కొంతసేపటికి రాత్రి నౌకరు వచ్చి లేపితే మెళకువ వచ్చింది. కండ్లు తెరచి చూసేసరికి తెల్లవారింది. కొలంబో చేరాము. లేవండి, దిగాలన్నాడు లేచాను. తలనొప్పి తగ్గింది. తేలికగా ఉంది. జ్వరము గిరము ఏమీ రాలేదు. చులాగ్గానే తేలాను అనుకున్నాను. కులాసాగా వుందా అని బంట్రోతు అడిగాడు. దివ్యంగా వుందన్నాను. లేచి తలగుడ్డ సవరించుకుని, నా సామానెక్కడ వుంది అన్నాను. "కిందకి వెళ్ళిపోయింది మీకంటే ముందేను. మీరుకూడా దయచేయం'డన్నాడు. రాత్రి చూసుకోలేదు. సామాను జాగ్రత్తగా వుందో లేదో? పైనుండగా చూస్తే ఏమన్నా లోటు వస్తే అడిగిపోతానని కాబోలు అప్పుడే దింపేశాడని భయము వేసింది లేచినుంచుని చూసేటప్పటికి నేను చెన్నపట్నములో కొన్నదొరసాని టోపీ ఒక బల్లమీద పెట్టి వుంది. రాత్రి బంట్రోతు తీసుకువచ్చి పెట్టివుంటాడనుకొన్నాను. దానికేసి చూడకుండా మాట్లాడకుండా పైకి వచ్చాను.

వచ్చేవారం మరోభాగం

12 వభాగము

సుమారేడు గంటలైంది. అప్పుడే దిగవలసిన వాళ్ళంతా దిగారు. నేనే ఆఖరు. నేను నిమ్మళంగా దిగాను. కిందంతా మహా హడావిడిగా వుంది. ఇటు వెళ్లేవాళ్ళూ అటు వెళ్ళేవాళ్ళూ, స్టీమరు మీదనుంచి దిగినవాళ్ళకోసం వచ్చినవాళ్ళూ ఊరికే వేడుక చూడ్డానికి వచ్చినవాళ్ళూ, కూలీవాళ్ళూ, ఒకళ్లేమిటి, సముద్రము ఒడ్డంతా కిటకిటలాడుతున్నది. హార్బరునిండా స్టీమరు చాలా ఉన్నాయి. ఈ హడావుడి అంతా చూస్తూ నిమ్మళంగా సామాను దగ్గరికి వెళ్ళాను. సామానంతా జాగ్రత్తగానే వుంది. పాపము పెట్టెకూడా ఏమీ నలిగిపోకుండానే దింపారు, వాళ్ళ దర్మాన్ని.

ఒక కూలీవాడిని కేకవేసి సామాను వాడి నెత్తిమీద పెట్టి బండ్ల దగ్గిరికి వస్తున్నాను. వెనుకనుంచి ఎవరో పిలుస్తున్నట్లు వి నబడ్డది. నన్ను కాదనుకున్నాను మొదట. ఇక్కడ నన్ను పిలిచేవారెవరుంటారని ముందుకు నడిచాను. మళ్ళీ కేక వి నబడేసరికి ఆగి వెనక్కి చూశాను. రాత్రి స్టీమరులో బంట్రోతు ఆ దిక్కుమాలిన దొరసాని టోపీ తీసుకుని పరుగెత్తుకుని వస్తున్నాడు. అది నాకు వదిలే ఉపాయము కనబడలేదు.

మొదటనే రైలులోనుంచి ఎక్కడైనా పారేస్తే తీరిపోయేది. ఇంతబాధ లేకపోయేది పోనీ వృధాగా పారేయడమెందుకు, రైలులో విడిచి పెడితే ఎవళ్ళయినా తీసుకుంటారని ఆలోచిస్తే అదేమీ సాగిందికాదు. ఇప్పుడు ఎక్కడికి వెళ్ళితే అక్కడికి కూడా తరుముకువస్తున్నది. ప్రపంచములో ఇంత న్యాయబుద్ధి ఉందని ఇదివరకెప్పుడూ అనుకోలేదు. ఏ వస్తువైనా ఎక్కడైనా మరచిపోతే మళ్ళీ ఇకది దొరకడం దుర్లభమని చాలామంది చెప్పారు. ఆ అభిప్రాయం సరికాదని ఇప్పుడె తెలిసింది. ఏదైనా ఎవళ్ళకైనా అనుభవం లోనికి వస్తేనేగాని తెలియదు.

ఇక ముందెప్పుడైనా ప్రపంచంలో అన్యాయమూ, దొంగతనం ఉందని చెపితే నేను నమ్మను. ఇక ఈ టోపీ ఎక్కడ మరిచిపోయినా నన్ను కూడా వెంబడించేటట్టున్నది. అందుకని మాట్లాడకుండా ఈసారి మట్టుకా టోపీ తీసుకుని ఎవళ్ళూ చూడకుండా ఏ అర్ధరాత్రివేళో నడి సముద్రంలో గిరాటు వేస్తాను. లేకపోతే మళ్ళీ సముద్రములోనైనా, పగలు పారేస్తే ఏ దౌర్భాగ్యుడో చూసి అది వలవేసి తీసి మళ్ళీ తీసుకొచ్చి ఇస్తాడేమోనని భయం వేస్తుంది. ఆ టోపీ చూస్తే మట్టుకు నాకు మహా చెడ్డ అసహ్యం! బోలెడంత ఖరీదు దాని మొహాన్ని తగలెయ్యడమే కాకుండా పైగా అది పారేసి పోతూంటె వెనకనుంచి తీసుకొచ్చి యిచ్చిన ప్రతివాడికీ ఏదో బహుమతి చేసి, నా కమిత ప్రియమైన వస్తువేదో పోకుండా తీసుకువచ్చినట్టు సంతోషము కనపరచాలి. యింతమట్టుకి సహించడమే చాలా కష్టము. ఈ మాటుకింక తప్పదు గనుక మళ్ళీ ఆ తెచ్చినవాడి ముఖాన ఒక పావలా తగలేసి ఆ దరిద్రపు టోపీ తీసుకుని బండి దగ్గరకెళ్ళాను.

చెన్నపట్నములో వచ్చిన చిక్కే యిక్కడాను. అక్కడ కలిగిన సందేహమే యిక్కడాను.

ఎక్కడ బస చేయడమా అని. ఇక్కడీ దరిద్రులకూ తెలుగురాదు. చెన్నపట్నంలో కొంత అనుభవమైంది గనుక కొంచెం ఇంగ్లీషు వచ్చినట్టు ముఖముకల ఒకాయన్ని పిలిచి అడగ్గా, ఇక్కడ కూడా దగ్గిరలో ఒక సత్రము వున్నదనీ, ఆ సత్రములో నే దుడ్డు తీసుకుని భోజనము వేస్తురనీ, తెలుసుకొని నా రథాన్ని అక్కడికి తోలమని సారధితో చెప్పాను. గదులూ, అవీ వి శాలంగా వున్నాయి. స్నానానికి దానికి సౌకర్యముగా వుంది. జనసమ్మర్ధ మాట్టే లేదు. బాగుందని సంతోషించి ఒక గది

తీసుకొని సామానందులో పెట్టించేసి బండికి సెలవిచ్చాను. చెన్నపట్నంలో వాడికిమల్లే వీడు అట్టే దెబ్బలాడలేదు. కొంచము మర్యాదస్తుడులాగానే వున్నాడు. అయితే వీడు సాహెబు, అందుకనే అయి వుంటుంది.

ఇక సావకాశంగా పెట్టెతీసి పండ్లపొడి వగైరా తీసుకొని దంతధావనాదికము కానిచ్చి స్నానముచేసి కొంతసేపు కూర్చునేసరికి పదిగంటలైంది. భోజనము చేశాను. చెన్నపట్నములోనే నవ్వినవాళ్ళు ఇక్కడింకా నవ్వుతారని పట్టుబట్ట కట్టుకోవడము మానేశాను. భోజనము చేసినంతసేపూ మనసుకు చాలా కష్టముగానే వుంది.

ఇకముందు సంగతేమిటో, ఏమి చేయాలో తోచలేదు. లండనుకి ఏ స్టీమరు వెడుతుందో, ఎప్పుడు వెడుతుందో ఎక్కడ టిక్కట్లు ఇస్తారో ఏమీ తెలియదు. ఎవళ్ళ నడగడానికి ఇక్కడ ఎవ్వర్నూ యెరుగనుగదా! ఒక వేళ నిన్నరాత్రి స్టీమరే తిన్నగా లండనుదాకా వెళ్ళేదేమో అడిగి తెలుసుకోనన్నా తెలుసుకున్నాను కాను. ఇక్కడ కూర్చుని అలోచిస్తే ఏమి లాభమని నా సూటువేసుకుని, తలగుడ్డ చుట్టుకుని వీధిలోకి బయలుదేరాను. ఒక దారీ తెన్నూ తెలియదు. ఎవళ్ళనైనా అడగడానికి వాళ్ళ భాష తెలియదు. ఏమైనా సరేనని దైవముమీద భారంవేసి ముక్కుకు సూటిగా బయలుదేరాను.

కొంతదూరము వెళ్ళేసరికి పెద్దమనిషి సూటువేసుకుని చక్కగా క్షౌరము చేసుకున్న తలకాయమీద టోపీ పెట్టుకుని, మూడు గీతలో, నాలుగు గీతలో కనపడేటట్టు గంథము పెట్టుకుని ఎదురుగుండా వస్తున్నాడు. బహుశా ఈయనకింగ్లీషు వచ్చి వుంటుంది అనుకున్నాను. ఆయన్ని అపి మీకింగ్లీషు వచ్చునా అని అడిగాను. వచ్చునన్నాడు.

అయితే మీదే వూరన్నాను. కుంభకోణము వేసింది. మనుమడిగిన దానికి సరిగ్గా జవాబు చెపుతాడో చెప్పడోఅని, అయినా కుంభకోణము వాళ్ళంతా మోసము చేస్తారు గనుకనా, మనల్ని మోసము చేస్తే మట్టుకితనికేమి వస్తుందని "అయ్యా. మీరొక్క సహాయము చేసి పెట్టా'లన్నాను. నేనడిగిన మాటకా పెద్దమనిషి అపార్ధము చేసుకుని అనుమానముతో నాకేసి చూసి "నేనేమి చేయగలను వట్టి బీదవాడిని" అని వెళ్ళిపోబోతున్నాడు. ఆయన్ని మళ్ళీ ఆపి నాకాయన వల్ల ధనసహాయమేమీ అక్కరలేదని అభయమిచ్చి 'ఒక విషయము మిమ్మల్ని అడిగి తెలుసుకోవాలని ఉంది నాకు' అన్నాను. 'ఏమిటి' అన్నాడు. నే చెప్పబోయే విషయము మాత్రము ఎవళ్ళ దగ్గిరా మట్టుకు చెప్పవద్దన్నాను. సరేనన్నాడు.

"నేను లండన్ వెళ్ళాలని బయలుదేరాను ఇంటిదగ్గిర మా వాళ్ళకు తెలియదు. అక్కడికి వెళ్లే స్టీమరెప్పుడు బయలుదేరుతుందో టిక్కెట్లు ఎక్కడిస్తారో ఈ సంగతేమన్నా తమకు తెలిస్తే చెపితే సంతోషిస్తాను. ఇంటిదగ్గిరే ఈ సంగతి తెలిస్తే వెళ్ళనివ్వరని భయపడి వచ్చేశాను. ఇక్కడెవళ్ళనూ ఎరుగను నేను. అందుకని మీకేమన్నా తెలిస్తే దయచేసి చెప్పండి" అన్నాను. 'ఓ ఇంతేగదా దాని కభ్యంతరమేమున్నది. ఇలా ఫలాని చోటికి వెళితే టామస్ కుక్ అండ్ సన్ అని బల్లకట్టి ఉన్న పెద్ద కంపెనీ ఒకటి కనబడుతుమ్ది. తిన్నగా అందులోకి వెళితే టిక్కట్టూ, మీకు కావలసిన యావద్విషయాలూ తెలుస్తాయి' అని చెప్పాడు.

"సరే బాగుంది. ఈ మాత్రం తెలిస్తే లండన్ వెళ్ళామన్నమాటేను" అని తిన్నగా కంపెనీ దగ్గరికి వెళ్ళాను. ఆ కంపెనీ చూసేసరికి లోపలికి వెళ్ళడానికి భయము వేసింది. ఇంతదేశము తిరిగినా, అంతమేడ మట్టుకు ఎక్కడా కనబడలేదు. అది గాకుండా తీరా లోపలికి వెళితే స్టీమరు ఉందంటారో లేదంటారో? ఇంకో వారం రోజులదాకా రాదంటారా? లేకపోతే అసలిక్కడినుంచి వెళ్ళడము మానేశాయి అంటారేమో? ఇక్కడినుంచి స్టీమర్లు వెళ్ళడము లేదూ అంటే చచ్చినట్టు

ఇంటికి వెళ్లవలసిందే. ఇంకోవారము పదిరోజులు ఆలస్యమవుతుంది అంచేత ఈ లోపున మా వాళ్ళు నా సంగతెలాగో తెలుసుకొని ఇక్కడికి వచ్చి పట్టుకుంటారేమో? అంతేకాకుండా ఎవళ్ళనీ కనుక్కోకుండా ఉజ్జాయింపు నేదో కొద్దిగా తీసుకువచ్చాను డబ్బు. ఇక్కడ తీరా చాలదంటే ఏమికాను నా గతి? ఇక్కడ మనకప్పు ఇచ్చేవాళ్ళెవరుంటారు? అని ఇన్ని విధాలుగా మనసు పోయి లోపలికి వెళ్ళడానికి కొంచెము సంకోచించాను.

ఏమైతే మట్టుకు ఇంతదూరము వచ్చిన తరువాత ఇక్కడ సంకోచిస్తూ నిలబడితే లాభమేముందని ఏమైతే అవుతుందని లోపల దణ్ణము పెట్టుకుని కంపెనీలోకి వెళ్ళాను. అక్కడొక బంట్రోతు కనబడి 'ఎక్కడికి' అన్నాడు. 'లోపలి' కన్నాను. 'ఎందుకు' అన్నాడు. 'ఊరికినే' అన్నాను. 'అయితే వెనక్కు తిరగండి' అన్నాడు. 'వెనక్కి ఎందు'కన్నాను. 'ముందు పనిలేనప్పుడు వెనక్కే' నన్నాడు. 'నాకు ముందు పని ఉంది' అన్నాను. 'ఏం పని' అన్నాడు. 'ఏమైతే మట్టుకు నీతోటి చెప్పాలా అన్నాను. 'అఁ చెప్పా'లన్నాడు. 'ఎందు'కన్నాను. అనేటప్పటికి వాడికి కోపము వచ్చి ఒకమాటు కండ్లెర్రజేసి నాకేసి చూసి'నిన్నులోపలికి వెళ్ళనివ్వడా'ని కన్నాడు, నీ వెళ్ళనిచ్చేదేమిటన్నాను.

'నే వెళ్ళనివ్వక్కర లేకపోతే వెళ్లలేదేమి' అన్నాడు. వెడతానన్నాను. వెళ్లు చూద్దాము అన్నాడు. "నా యిష్టమైనపుడు వెళ్ళుతాను. నీ ఆజ్ఞ ఏమిటి నాకు?" అన్నాను. ఒక నిముషము వాడు మాట్లాడక ఊరుకున్నాడు. నేనూ ఏదో ఆలో చిస్తున్నట్లు గోడలకేసి, మేడ మెట్లకేసి జేబుల్లో చేతులు పెట్టుకు చూస్తూ నిలబడ్డాను. కాని లోపల మట్టుకు భయముగానె ఉంది. తీరా సాహసించి ముందుకు అడుగు వేస్తే వాడు రెక్కట్టుకుని వెనక్కు లాక్కువెడతాడేమో. ఇంగ్లండు వెడుతున్నప్పుడటువంటి పరాభవము జరగడము బాగుండదు. సరే, అయినా ఏం చేస్తాడో చూద్దామని ఒక అడుగు ముందుకు వేశాను.

వెనకనుంచి తుపాకి పేల్చినట్లు 'ఆగు' అన్నాడు. వెనక్కి తిరిగి చూసి 'ఏం! అలా ఉలిక్కి పడ్డావ'న్నాను. ఇంక వాడు కో పము పట్టలేక పోయినాడు. తిన్నగా నా దగ్గరికి వచ్చి నా భుజం మీద చెయ్యి వేసి ' ఇంక నీ పెంకి వేషాలన్నీ కట్టిపెట్టి మర్యాదగా బయటికి వెళ్ళ'మన్నాడు. వాడు భుజమ్మీద చెయ్యివేసేసరికి నాకూ కోపము వచ్చింది. భుజమ్మీద చేయి తీసివేసి "నీవు బంట్రోతువన్న సంగతి మరచిపోయినట్లున్నావు.

ఇందాకనుంచీ పోనీయమని మర్యాదగా ఊరుకున్నాను. నీబోటి వాళ్ళను లక్షమందిని చూశాను- ఇంక అట్టే నీవు పెంకితను చేశావంటే నీమీద రిపోర్టు చేయవలసి వస్తుంది. తీరా ఉద్యోగము పోతేఅప్పుడు విచారిస్తే ఏమీ లాభముండదు. కాబట్టి జాగ్రత్త"ని ముందుకు నడవబోయాను. వాడింక ఏమీ సమాధానం చెప్పకుండా నా చెయ్యిపట్టుకుని తిన్నగా వీధిలోకి తీసుకువెళ్ళి దిగబెట్టి "దిక్కున్నచోట చెప్పుకో"మన్నాడు. ఆలోచిస్తే దిక్కేమీ ఉన్నట్టు కనుపించలేదు.

తీరా ఈ బంట్రోతుముండావాడితో దెబ్బలాట పెట్టుకుంటే అసలు వ్యవహారము చెడుతుందేమోనని భయము వేసింది. ఇక్కడ వీడి స్నేహము చేసుకుంటేగాని లాభములేదని తోచింది. అందుకని మళ్ళీ వాడి దగ్గరికి వెళ్ళి నెమ్మదిగా అర్ధరూపాయి చేతిలో పెట్టి "నేను లండన్ వెళ్ళవలసిన మాట నిజమేను. టిక్కట్టుకోసమని వచ్చాను. లేకపోతే ఇక్కడ నాకేమి పని గనుక కావలిస్తే చూడు ఇదిగో సొమ్ము" అని జేబులో వున్న డబ్బుతీసి వాడికి చూపించాను. వాడు

అప్పుడు నా మాట నమ్మి జరిగిన పొరపాటును క్షమించమని లోపలికి దారి చూపించాడు.

తిన్నగా లోపలికి వెళ్ళాను. ఆ గదిలో గోడలనిండా పెద్ద పెద్ద స్టీమర్ల ఫోటోగ్రాఫులూ, మ్యాపులూ ఉన్నాయి. అక్కడొక దొరగారు కూర్చున్నారు. ఆయన దగ్గరికి వెళ్ళి 'అయ్యా నేను లండను వెళ్ళాలండీ, స్టీమరెప్పుడు వెళుతుంది. వెళ్ళడానికి ఎన్నాళ్ళు పడుతుంది. టిక్కట్టెంత అవుతుంది' అని అడిగాను. ఆయన నన్ను ఎగాదిగా చూసి 'నిజంగా లండన్ వెళతావా' అన్నాడు. వెళతాను అన్నాను. ఎందుకు అన్నాడు. చదువుకోడానికన్నాను. 'ఏం చదువుతావూ?' ఈ పరీక్ష వీడికెందుకు కనిపించింది.

అయినా దొర, ఆపైన టిక్కెట్టుకూడా యిచ్చేవాడాయెను. వీడితోటి దెబ్బలాట ఎందుకని 'బారిష్టరు' అన్నాను. 'మీ వాళ్ళు వెళ్లడాని కొప్పుకున్నారా" అన్నాడు. కొంచెము సందేహించి 'ఆఁ' అన్నాను. లేకపోతే అసలు మీ వాళ్ళతోటి చెప్పలేదా ఏమిటన్నాడు. నేను కొంచెము భయపడుతూ, వీడికేమన్నా తెలిసిందా ఏమిటి మన సంగతి అనుకుంటూ ఏమీ చెప్పడానికి తోచక ఆలోచిస్తూ నిలబడ్డాను. "కొంపతీసి నిజంగానే చెప్పకుండా వచ్చావా ఏమిటి? నాతోటి చెప్పవచ్చు నీకేం భయములేదులే. ఇంకా చెప్పకుండా వెళ్ళేవాళ్ళు చాలామంది వుంటారు" అన్నాడు. ఆమాట అనేటప్పటికి కొంచెం ధైర్యము తెచ్చుకుని "అవును, చెపితే మావాళ్ళు వెళ్ళనివ్వరని చెప్పకుండానే వచ్చాను" అన్నాను. 'అయితే కోపము వచ్చి మీవాళ్ళు డబ్బు పంపించరేమో ఆసంగతి ఆలోచించావా?' అన్నాడు. ఫరవాలేదు, పంపిస్తారు అన్నాను. 'పంపించకపోతే చాలా చిక్కు పడవలసి వస్తుంది సుమా! ముందే ఆలోచించుకో.' 'అంతా ఆలోచించుకున్నాలెండి. తప్పకుండా పంపిస్తారనే ధైర్యం ఉంది కనుకనే బయలుదేరి వచ్చాను. ఇవ్వాళ బయలుదేరే స్టీమరేదైనా ఉందా!"

ఒకవారం దినముల వరకూ లండన్‌కంటా వెళ్ళే స్టీమర్లేవీ లేవు. కాని రేపు ఒక ఫ్రెంచిస్టీమరు మార్సెల్సు వరకూ వెళుతుంది. అక్కడనుంచి రైలుమీద వెళ్ళవచ్చును. అలా అయితే మీకు చౌకగానూ ఉంటుంది. త్వరగానూ వెళ్ళవచ్చును. అలా వెళ్లడానికి మీకేమైనా అభ్యంతరము ఉందా?" 'నాకెంత మాత్రమభ్యంతరములేదు. ఫ్రెంచి స్టీమరుకే టిక్కెట్టు ఇప్పించండి 'ఏ క్లాసులో వెళతావు?" థర్డుక్లాసు సౌఖ్యంగా వుంటుందా అండి?" 'ఒక మోస్తరుగా ఉంటుంది. ఫరవాలేదు వెళ్ళవచ్చును' 'అయితే థర్డుక్లాసు టిక్కెట్టు ఒకటి యిప్పించండి.

సరేనని టిక్కెట్టు ఇచ్చి మార్సెల్సులో కూడా మా కంపెనీ వుంది అక్కడే కాకుండా ప్రతి పట్టణములో ఉంటుంది. ఎక్కడె 'విధమైన సహాయము కావలసి వచ్చినప్పటికిన్ని మా కంపెనీకి వెళ్ళినట్టయితే వాళ్లు చేతనయిన సహాయము చేస్తారు. నీవేం భయపడనక్కరలేదు అని అభయమిచ్చాడు.

సరి ఇంక మనకేం ఫరవాలేదు కదా అనుకున్నాను. "నీ దగ్గర డబ్బు చాలా ఉన్నట్లయితే మాచేతికి ఇవ్వాల్సింది, నీ దగ్గర ఉంటే పోవచ్చును. నీవు దిగగానే మార్సెల్సులో మా కంపెనీవాళ్ళు నీ సొమ్ము నీకిచ్చివేస్తారు నీవు యింకా యింటికి సొమ్మూ అదీ పంపమని మీ వాళ్ళకు వ్రాసేటట్లయితే మా కంపెనీ అడ్రెస్ మీ వాళ్ళకు తెలియపర్చవలసింది. నీకు సొమ్ము వచ్చినా వుత్తరాలు వచ్చినా, మేము జాగ్రత్తగా వప్పజెప్పుతాము' అన్నాడు. 'సరే, సరే ఈ ఏర్పాటు చాలా బాగుందని నా దగ్గరున్న సొమ్మంతా ఆయనకిచ్చాను.

ఒక ఏభై రూపాయలు మటుకు నా దగ్గరున్న సొమ్మంతా ఆయనకిచ్చాను. ఒక ఏభై రూపాయలు మటుకు నా దగ్గిర అట్టె

`పెట్టుకోమని మిగతా సొమ్ము కొక చెక్కూ, ఈ ఏభైరూపాయలూ నా చేతికి ఇచ్చి మార్సెల్లు వాళ్ళ కంపెనీ విలాసము ఉన్న అచ్చుత చీటి కూడా ఒకటిచ్చాడు. రేపు మధ్యాహ్నము మూడు గంటలకిక్కడికి వచ్చినట్లయితే స్టీమరు దగ్గరికి పంపిస్తామన్నాడు. ఆయన దగ్గిర సెలవు తీసికుని 'అహా? యెంత గొప్ప కంపెనీ, ప్రతి పట్టణములోనూ ఉందంటున్నాడు. నాబోటి గాండ్లకిలా బోలెడంత సహాయము చేస్తున్నాడు. వీళ్ళకు దీనివల్ల ఏమైనా లాభముంటుందా? లేకపోతే ఊరికినే చేస్తున్నారా?'' అని ఆలోచిస్తూ వీధి గుమ్మము దగ్గరికి వచ్చాను. ఇందాకటి బంట్రోతు లేచి నిలుచుని "టిక్కెట్టు తీసుకున్నారా అండి అన్నాడు. తీసుకున్నానని చెప్పగానే నాకుసలాం చేశాడు. వాడి పొగరుబోతుతనము కొంత ఆణిగింది గదా అని సంతోషించాను.

అక్కడినుంచి బజారువైపు దారి అడిగి తెలుసుకొని బయలుదేరి వెళ్ళాను. ఈ పట్టణము బజారుకూడా చాలా బాగానె `ఉంది. చెన్నపట్నంలో కంపెనీ లాంటి కంపెనీ ఒకటి కనబడితే ఇదివరకు కొన్నది అక్కరకు రాలేదు కనుకను, మళ్ళీ టో `పి ఒకటి కొనుక్కున్నాను. తరువాత సత్రము వద్దకు వచ్చేసరికి ఇంకో సంగతి జ్ఞాపకము వచ్చింది. దీపమొకటవసరముగదా అని. స్టీమరులో దీపము లేకపోతే? ఒకవేళ వున్నప్పటికిన్ని వాళ్ళు తెల్లవార్లూ ఉంచుతారో `వుంచరో, చీకట్లో పాడుకోడానికి నాకు భయము నిన్నరాత్రి స్టీమరులో దీపాలు ఎక్కేటప్పటికున్నాయిగాని నాకు తలనొప్పి, వికారముతో వళ్ళుతెలియకుండా పడుకుని తెల్లవారేదాగా మెలకువ రాకపోవడం వల్ల రాత్రి తెల్లవారులూ వున్నవో లేవో జ్ఞాపకము లేదు.

తీరా స్టీమరులో లేకపోతే అప్పుడు దొరకదుగదా! యింతకూ మనకో దీపము ఎప్పటికైనా, ఆడంగుకు వెళ్ళిన తరువాతనైనా కావలసిందేగదా. అందుకని ఒక స్టాండూ, రెండు డజనులు కొవ్వొత్తులూ కొనుక్కుంటే కాలక్షేపమవుతుంది గదా అని అవి కొన్నాను. తరువాత ఇంకో సందేహము తోచింది. స్టీమరులో పాలూ, మజ్జిగలూ ఏమైనా దొరుకుతాయా, దొరకవా అని. ఒకవేళ ఏదీ దొరక్కపోతే ఎలాగనుకుని ఇక్కడొక షాపుమీద పాలడబ్బాలు దొరుకుతవని వ్రాసి వుంటె `చూసి, ఇది కాస్త దగ్గిరుంటే నయముకదా అనుకుని రెండు డబ్బాలు కొనుక్కుని నిమ్మళంగా ఆ సత్రము చేరుకున్నాను.

రాత్రి భోజనము చేసి సావకాశంగా ఇంటికి ఉత్తరము వ్రాద్ధామనుకుని పెట్టె తీసేసరికి కాగితముగాని, కలముగానీ ఏమీ కనపడలేదు. సరే ఇదొకటి బజారువెళ్ళి కొనుక్కోవాలిగదా అనుకుని ఆ రాత్రి సుఖంగా పడుకున్నాను.

మర్నాడు పొద్దున్ననే బజారుకు వెళ్ళి వుత్తరములు వ్రాసుకోవడానికి కాగితాలూ, కవరులూ, ఒక ఫౌంటెన్ పెన్నూ, అందులోకి సిరా, ఒక పెన్సిలు, జమా ఖర్చు వ్రాసుకోవడానికి ఒక చిన్న ఎక్సరసైజు బుక్కూ, కొనుక్కుని ఇంటికి వచ్చాను.

వచ్చి ముందు ఉత్తరము వ్రాసి పోష్టులో వేస్తే తీరిపోతుందని, ఉత్తరం వ్రాయడ మారంభించాను.

క్షేమము కొలంబో.

శ్రీ వేదమూర్తులైన బ్రహ్మశ్రీ వేమూరి రామచంద్రయ్య నాన్నగారికి,

తమ కుమారుడి పార్వతీశం అనేక నమస్కారములు చేసి చేయంగల విన్నపములు, ఉభయకుశలోపరి, పై చిరునామా చూసి ఈ కొలంబో ఏమిటిష ఎక్కడుంది? ఎక్కడున్నా. నేనిక్కడికి వెళ్ళడానికి కారణమేమై వుంటుందని ఆశ్చర్యపడవచ్చును. ఇది సింహాళద్వీపానికి ముఖ్యపట్టణము. అనగా పూర్వము మనము రావణాసురిడి లంక అనుకునె ివాళ్ళమే, అదే సింహాళ ద్వీపము. రాక్షస కులమంతా రావణ యుద్ధములో అంతరించింది. కనుక ప్రస్తుతమిక్కడ రాక్షస బయమేమీలేదు.

నేనింతకాలమునుంచి మనదేశ దుస్థితి చూస్తుంటే నాకు చాలా విచారంగా వుంది. చూస్తూ సహించి ఊరుకోలె ికపోయినాను. ఈ దేశ దుస్థితి తొలగించడము ఎలాగా అని చాలా దూరము ఆలోచించాను. నాకు తోచిందేమిటంటె ి ఒక్కసారి మన అధికారుల దేశము వెళ్ళి వాళ్ళ గుట్టూ మట్టూ కొంతవరకు తెలుసుకు వస్తే చాలా లాభిస్తుందనీ, అందుకని అక్కడికి ఒకసారి వెళ్ళి రావలెనని బయలుదేరాను. వెళ్లేవాళ్ళము ఎలాగూ వెళ్ళుతున్నాము కదా! ఇదంతా ఒకటి రెండు పూటల్లో అయ్యేపనికాదాయెను. కొంతకాలము అనగా ఒక యేడాదో రెండేండ్లో ఉండక తప్పదు. అందుకని ఈ లోపున బారిష్టరు పరీక్ష చదివ నిశ్చయించుకున్నాను. అక్కడ అయ్యే ఖర్చు విషయము ఎంత కావలసింది అక్కడికి తరువాత వుత్తరము వ్రాస్తాను.

ప్రస్తుతము ఖర్చుకోసం అయిదువందల రూపాయలు ఇక్కడ నర్సాపురము నాటకము కంపెనీలో రాజు వేషము వేసే గజవల్లి నారాయణగారి ద్వారా రు. 1-14లు వడ్డీ చొప్పున బదులు పుచ్చుకున్నాను. ఆయన నా యందుండే స్నేహము చేతను ఇంత తక్కువ వడ్డీకి ఇప్పించాననీ, సొమ్ముమటుకు త్వరగా పంపించామనీ చెప్పారు. కాబట్టి ఆ 500 రూపాయలూ వారికి వెంటనే ఇచ్చివేసి మరో అయిదువందలు ఫ్రాన్సు దేశములో వుండే మార్సెల్సు అనే గ్రామానికి థామస్‌కుక్ అండ్ సన్ వారు చూసుకుని నాకిచ్చేటట్లుగా టెల్లిగ్రాఫు మనియార్డరు ద్వారా తక్షణము పంపించగోరెదను. వి ిరలా చేయనియెడల పరదేశములో చాలా యిబ్బంది పడవలసి వస్తుంది.

ఇదంతా తెలివితక్కువనీ ఇంత డబ్బు ఖర్చు అవుతున్నదనీ మీరనుకోవచ్చును. కాని నేను చాలా దూరాలోచన చేసే వెళుతున్నాను. బారిష్టరు ప్యాసు అయి వచ్చినట్లయితే కావలసినంత డబ్బు సంపాదించగలను. మీరు నన్ను ఇంటికి రప్పించుటకు ఏవిధమైన ప్రయత్నమూ చేయవద్దు. నేను తలపెట్టిన కార్యము సఫలమయ్యేటంత వరకూ ఇంటికి రాను. ఈ రోజుననే స్టీమరు ఎక్కుతున్నాను. మీరు వృథా ప్రయాసపడవద్దు.

మీతోటి చెప్పకుండా మీ సెలవు లేకుండా ఇలా వెళ్ళిపోయినందుకు నాకు చాలా విచారంగా ఉంది. ఇదివరకెప్పుడూ వి ిరు చెప్పిన మాటకు నేను వ్యతిరేకముగా నడుచుకోలేదని మీకే తెలుసును. కానీ యీ విషయములో మట్టుకు తెలిస్తే వెళ్ళనివ్వరని యిలా చేయవలసి వచ్చింది. ముందు ముందు చాలా డబ్బు సంపాదించడమే కాకుండా దేశానికి కూడా చాలా ఉపకారము చేయగలనని నమ్మకము ఉండడముచేత ఇంత సాహసమైన పని చేస్తున్నాను. దీనివల్ల మీరెంత కష్టపడేది నాకు తెలుసును. అయినప్పటికీ యిలా చేయక తప్పిందికాదు. పరదేశములో ఎంతెంత కష్టపడతానో అనీ, సముద్రముమీద ఏమీ అపాయము వుంటుందో అనీ, మ!!స!! మా అమ్మను బెంగ పెట్టుకోవద్దని చెప్పగోరెదను. మీ కందరికీ యింత కష్టము కలుగచేసినందుకు నన్ను క్షమించవలెను.

మార్సెల్సులో దిగగానే వుత్తరము వ్రాస్తాను. మ!!స!! మా అమ్మకు నమస్కారాలని చెప్పవలెను.

చిత్తగించవలెను. విధేయుడు.

వి. పార్వతీశం.

షరా: సొమ్ము మట్టుకు తక్షణము టెల్లిగ్రాపు మనియార్డరు ద్వారా పంపించవలెను.

ఈ ఉత్తరము వ్రాయడానికి చాలా కష్టము వేసింది. మా అమ్మ మాట తలచుకునేసరికి కండ్లవెంబడి నీళ్ళు వచ్చినాయి. చెయ్యి వణకడము మొదలుపెట్టింది. కలము ముందుకు సాగింది కాదు. ఎలాగైతేనేమి ఉత్తరము పూర్తిచేసి కవరులో పెట్టి పైచిరునామా వ్రాసి పోస్టాఫీసుకు వెళ్ళి పోస్టులో వేసి వచ్చాను. ఇంటికి వచ్చి స్నానము చేసి భోజనానికి లేచాను. అన్నము ఏమీ సయించింది కాదు. ఎలాగో రెండు మెతుకులు నోట్లో వేసుకుని లేచివచ్చి సామాను సర్దుకుని కాసేపు పడుకుని కాసేపు పడుకుని రెండు గంటలకు బయలుదేరి సామాను సహితంగా కుక్ వారి కంపెనీకి వెళ్ళాను.

అక్కడనుంచి వారు నాతోటికూడా ఒక బంట్రోతునిచ్చి సముద్రపు ఒడ్డుకు పంపించారు.

మా స్టీమరు సముద్రములో కొంచెము దూరములో ఉంది. మొన్న ఎక్కిన స్టీమరుకంటే కూడా చాల గొప్పదిగా కనపడ్డది. నాతోటి ఉన్న బంట్రోతు ఒక చిన్న నావదగ్గిరికి తీసుకువెళ్ళి అందులో నన్నెక్కమని తనుకూడా యెక్కాడు. దాంట్లో ' అదివరకే చాలామంది దొరలూ, దొరసానులూ ఉన్నారు. ఇలాంటివే యింకా రెండుమూడు నావలు పూటుగా జనాన్ని ఎక్కించుకొని మా స్టీమరుకేసే వెళుతున్నాయి. ఈ జనమంతా మా స్టీమరులో ఎక్కే వాళ్ళనని చెప్పాడు నాతో ఉన్న మనిషి.

నిమ్మళంగా స్టీమరు దగ్గరికి చేరాము. మొన్నటికి మల్లేనే నిచ్చిన కిందికి దింపారు. ఒక్కొక్కళ్ళమే పైకి ఎక్కాము. ఒక్క పెద్ద మేడమీద నిలుచుని కిందికి చూస్తున్నట్టుగా వుంది. దానిమీద నిలుచుని చూస్తుంటే నాతో ఉన్న మనిషి నా సామాను తీసుకువెళ్ళి లోపలెక్కడో పెట్టేశాడు. నాతో ఉన్న మనిషి నా సామాను తీసుకువెళ్ళి లోపలెక్కడో పెట్టేశాడు. మేమంతా చాలా మందిమి అక్కడ నిలబడి సముద్రముకేసీ, తక్కిన స్టీమర్ల కేసీ, దరిని ఉన్న మేడలకేసి చూస్తున్నాము. ఇంతలోకే గంట వినబడ్డది.

కిందకు దిగేవాళ్ళంతా దిగిపొమ్మని కేకవేశారు పైకి వచ్చిన చాలామంది మళ్ళీ ఆ చిన్న నావలోకి దిగి పైనున్న వాళ్ళకె 'సి చూస్తూ చేతులూగిస్తూ వెళుతున్నారు. వాళ్ళంతా తమ వాళ్ళని సాగనంపడానకి వచ్చారు గదా అనుకున్నాను. మా వూరినుంచి ఎప్పుడైనా ఎక్కడికైనా వెడుతూ ఉంటే మా అమ్మా నాన్నా వద్దంటున్నా ఎంతో దూరము వచ్చి వెళ 'ృవాళ్ళు ఇప్పడల్లా ఎవళ్ళూ లేరు గదా అనుకున్నాను. దిక్కులేకుండా నిరాధారినై పక్షివలె నూతన ప్రపంచంలోకి వెళుతున్నాను గదా అనుకున్నాను. నా ఉత్తరము చూసుకుని యింటిదగ్గర మా అమ్మా నాన్నా ఎంత విచారిస్తారో కదా అనుకున్నాను. ఇదంతా తలచుకునే టప్పటికి పట్టరాని దుఃఖము వచ్చింది.

మా స్టీమరు బయలుదేరింది. చిన్న నావల్లో వాళ్ళు ఇంకా స్టీమరులో వాళ్ళకి మనుష్యుల ఆనవాలు తెలియకపోయినా

జేబురుమాళ్ళు విసురుతున్నారు. మళ్ళీ ఎన్నాళ్ళకో గదా ఈ దేశము రావడమనుకున్నాను. వచ్చేదాకా మట్టుకు నమ్మకమేమిటి? పరదేశములోనే కడతేరుతానేమోనని భయంవేసింది. భూమి కనబడి కనబడకుండా ఉంది. తల్లీ దయవుంచని ఒక్క దండము పెట్టాను. పొంగి వస్తున్న దుఃఖాన్ని ఆపుకోలేక బావురమని చంటిపిల్లవాడిలాగా రాగాలెడుతూ అక్కడే నిలబడ్డాను.

వచ్చేవారం మరోభాగం

13 వభాగము

అలా ఎంత సేపున్నానో నాకు తెలియదు. ఒక మనిషి వచ్చి నా భుజముమీద చెయ్యివేశాడు. నిద్రలోనుంచి లె చినట్లు ఉలిక్కిపడి వెనక్కు తిరిగి చూశాను. ఒకపక్క ఒక దొర ఏమిటి చిన్నతనమన్నట్టుగా నాకేసి చూస్తున్నాడు. ఇంకో వైపున ఒక దొరా, దొరసానీ నా దు:ఖము గ్రహించినట్టుగా, నాకేసి జాలిగా చూశారు. నా భుజముమీద చెయ్యివేసిన అతను తనతోటి కూడా రమ్మని సంజ్ఞచేశాడు. ఎందుకో తెలియకుండా కండ్లు తుడుచుకొని అతని వెంబడే వెళ్ళాను. రెండతస్తులు మెట్లు దింపి అడుగున ఒక హాలులోనుంచి ఒక చిన్న గదిలోకి తీసుకువెళ్ళి నా సామానుకేసి చూపించాడు.

ఇది నేనుండవలసిన గది కాబోలు ననుకున్నాను. గది చాలా చిన్నది అందులో ఒక పక్కను ఒకదానిమీద రెండు మూడు పొడుగాటి బల్లలున్నాయి. వాట్లపైన పరుపులు పరిచి వున్నాయి, ఒకపక్క గోడకి చిన్న పింగాణి బూర్లెమూకుడూ అందులోకి కుళాయి వున్నవి. పక్కనే ఒక సబ్బు పెట్టి వున్నది. ఇంకో పక్క రెండు తువ్వాళ్ళు వున్నాయి. నా తలాపు దిక్కునున్న గోడకి గుండ్రని రంధ్రమూ, దానికో గాజు తలుపూ ఉన్నవి. అదే మా గది కిటికీ. అందులోనుంచి సముద్రము చక్కగా కనపడుతుండేది. పై బల్లలమీది కెక్కడానికొక చిన్న నిచ్చెన వున్నది. నేను గదిలోకి వచ్చేసరికే పై రెండు బల్లలవి ఏదా ఇద్దరు చైనా కుర్రవాళ్ళు కూచుని తన సామాను సవరించుకుంటున్నారు. నేనూ నా పెట్టీ అదీ మంచము కిందికి తో సివేసి సముద్రముకేసి చూస్తూ కూర్చున్నాను.

చీకటి పడ్డది. గదిలో మొన్నటి స్టీమరులో మల్లేనే ఎలక్ట్రిక్ దీపాలు వెలిగించారు. నాకు తొడుక్కున్న సూటు బిగువుగా వుండడము మూలాన్ని విప్పేస్తే బాగుంటుందని తోచింది. నిమ్మళంగా విడిచి ఇంటిదగ్గరునుంచి తెచ్చిన మల్లుపంచె పెట్టెలోనుంచి తీసి కట్టుకుని షర్టుతోటే కూచున్నాను. పై కుర్రాళ్ళిద్దరూ తెల్లబోయి నాకేసి చూస్తున్నారు. ఎవళ్ళు చూస్తే నాకేం?

ఇంక రాత్రి భోజనము సంగతేమిటా అనుకున్నాను. భోజనం స్టీమరు వాళ్ళు పెడతారో, ఎలాంటి భోజనము పెడతారో, ఎంత పుచ్చుకుంటారో కంపెనీ వాళ్ళను అడగడము మరిచిపోయాను. మొన్న రాత్రి స్టీమరు వాళ్ళు నాదగ్గరేమీ డబ్బు పుచ్చుకోలేదు. నన్ను వాళ్ళడగడమే మరిచిపోయారో, లేకపోతే పాపము ఏమీ తినలేదనే విడిచిపెట్టారో. ఏ సంగతీ దిగిరావడం హడావుడిలో అడగడము మరచిపోయాను. ఇంతకూ ఇంటిదగ్గరనుంచి తెచ్చుకొన్న గోధుమపిండి మరపొయ్యీ వగైరా వున్నాయి కదా రొట్టెలు చేసుకుందాము అని పెట్టెతీసి సామాను ఒక్కొక్కటే బయట పెడుతున్నాను. ఇంతటిలోకే ఒక గంట వినబడ్డది. పైనున్న కుర్రవాళ్ళిద్దరూ కిందకు దిగి నన్ను కూడా రమ్మన్నారు. రమ్మన్నారేమోనని వాళ్ళ సంజ్ఞలవల్ల నేను గ్రహించాను.

వాళ్ళు మాట్లాడిన భాషేమిటో నాకర్థము కాలేదు. ఎక్కడికో చూద్దామని వాళ్ళతోటి వెళ్ళాను. మా గదిముందున్న హాలులో బల్లమీద తెల్లని గుడ్డ పరచి మామూలు పింగాణి పళ్ళాలూ, కత్తులూ, కఠారులూ అన్నీ అమర్చివున్నది. అది చూచేసరికి కొంత ధైర్యము వచ్చింది సరే మనకు స్వహస్తపాకము తప్పిపోయింది కదా అనుకుని పైకి తీసిన సామాగ్రి పెట్టెలో పెట్టి నేనూ పంక్తి భోజనానికి తయారయ్యాను.

మొత్తము ముప్ఫై నలభైమంది దొరలున్నారు. పది పదిహేనుగురు దొరసానులున్నారు. అంతా కులాసాగా మాట్లాడుకొ

పడము ఆరంభించారు. వాళ్ళు ఏ భాష మాట్లాడుతున్నది నాకు తెలియలేదు. ఫ్రెంచి స్టీమరున్నారు గనుక ఫ్రెంచేమో అనుకున్నాను. అంతా నన్నూ నా వేషమూ చూసి లోపలేమనుకున్నారో కాని వాళ్ళ భాషలో నన్నేదో అడిగారు నేను ఇంగ్లీషున సమాధానము చెప్పాను. వాళ్ళ భాష నాకు తెలియదని వాళ్ళంతా వెర్రిమొహాలు వేసుకుని నాకేసి చూసారు. పోనీ తెలుగున చెపుదామా అనుకున్నాను.

అయినా వీళ్ళ మొహము ఇంగ్లీషే తెలియని వాళ్లకు తెలుగేమి తెలుస్తుందనుకున్నాను. ఇక లాభము లేదనుకొని వాళ్ళకు ధోరణ్ణి వాళ్ళు కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నారు. నాకుమట్టుకు కొంచెము భయము వేసింది. స్టీమరులో ఇంగ్లీషు వచ్చినవాళ్ళు లేనట్టున్నారు. మనతోటి మాట్లాడే వాళ్ళయినా ఎవళ్ళూ ఉండరు కాబోలు, కాలము ఎలా గడుస్తుందా అనుకున్నాను.

ఇంక మనకర్మము విశ్వస్తలాగా అర్ధరాత్రివేళ రొట్టెలు కాల్చుకోవలసిందే కాబోలు అనుకున్నాను. లేచి వెళ్ళబోతూ వుంటె వాడు కూచోమని సంజ్ఞచేసి వెళ్ళి యింకో దొరని తీసుకువచ్చాడు. ఆ వచ్చినాయన ఏదో భాషలోనే మాట్లాడడము మొదలుపెట్టాడు. నాకు కోపము వచ్చింది. మొదటివాడివంక చూచి యీ అఘోరానికి వాడ్ని కూడా తీసుకువచ్చావెందుకు? నీవఘోరించాక కాదా అన్నాను, తెలుగున. అవును, వాడి కర్థము కానప్పుడు ఏ భాషైతే నేమి? తెలుగైతే నేమి? కొత్తగా వచ్చిన వాడికి ఒక ముక్కో ముక్కన్నరో యింగ్లీషు వచ్చునని తోస్తున్నది.

సంజ్ఞల వల్లనైతేనేమి వాడికీ నాకూ అర్థము కాని ఇంగ్లీషు భాషవల్ల నైతేనేమి, భోజనము చెయ్యవా? అని ప్రశ్నించాడు. చెయ్యను అన్నాను. ఏం అన్నాడు నేను మాంసము తినను అన్నాను. అనే టప్పటికి నా అవస్థవాడు గ్రహించుకుని కూర్చోమని సంజ్ఞచేసి వడ్డన మనిషిని తీసుకువెళ్ళి చక్కగా కల్లురొట్టెలు రెండూ మరికాస్త వెన్న, కాసిని వుడకేసిన బంగాళా దుంపలు పంపించాడు. కడుపునిండడానికైతేనేమి, అవే తిన్నాను. అది పూర్తి అయ్యేటప్పటికి అందిరికీ కూడా సగ్గుబియ్యము క్షీరాన్నము తీసుకువచ్చాడు. సరే యిదీ బాగుందనుకుని, నాకిష్టము కూడానేమో, మరికాస్త పుచ్చుకున్నాను. రోజు యిలా వుంటే చాలనుకున్నాను, నలుగురితోటిపాటూ లేచి నా గదిలోకి వచ్చాను.

స్టీమరు వాళ్ళే పరుపులూ అవీ వేసి వుంచడము మూలాన్ని నా మంచమూ బొంతా తీయవలసిన అవసరము లెకపోయింది, ఆ పరుపుమీదనే పడుకుని చీకట్లో ఈ మహా సముద్రములో స్టీమరుకు దారి ఎలా తెలుస్తుందా అని ఆలోచిస్తూ నిద్రపోయాను. తెల్లవారు జామున మెలుకువ వచ్చింది. లఘుశంకకు వెళ్ళవలసిన అనుమానంగా వున్నది. ఎక్కడికి వెళ్ళడానికి తోచలేదు. ఎవళ్ళను అడుగుదామన్నా ఎవళ్ళూ కనపడదు. నా గదిలో కుర్రాళ్ళను లేపి అడుగుదామా అంటే నా భాష వాళ్ళకు తెలియదు. ఏం చెయ్యడానికి తోచలేదు. అలాగే బలవంతాన బిగబట్టుకుని ఎప్పుడు తెల్లవారుతుందా అని కనిపెట్టుకు కూర్చున్నాను.

నిద్రపోతామంటే నిద్రపట్టదు. నిమిష మొక యుగముగా వుంది.

ఎలాగైతేనేమి తెల్లవారింది. లేచి హాలులోకి వచ్చాను. అక్కడున్న ఒకరొకరి దగ్గరికి వెళ్ళి దొడ్డి ఎక్కడుంది అని ఇంగ్లీషున అడిగాను. వాడి కర్థము కాలేదు నాభాష, వాడి భాషలో ఎలా చెప్పాలో నాకు తెలియదు. ఇలా నలుగురైదుగురిని అడిగి చూశాను. ఎవళ్ళూ నన్ను గ్రహించుకోలేకపోయారు. నా బాధ చెప్పశక్యముగాకుండా వుంది. ఇంకో క్షణముంటే పొట్ట

బద్ధలవుతుందేమోనని భయము వేసింది.

పోనీ సంజ్ఞ చేద్దామా అంటే ఎలాగు సంజ్ఞ చేయడము! సంజ్ఞ చేయడానికి మట్టుకు వాళ్ళకు ఏం సంజ్ఞ చేస్తే తెలుస్తుందో ? అక్కడికీ మనదేశాచారాన్ని బట్టి ఒకవేలు చూపించాను. ఎవళ్ళకూ తెలియలేదు. రెండువేళ్ళూ చూపించాను. దానికీ సమాధానము రాలేదు. వాళ్ళ దేశములో మూడు వేళ్ళు చూపిస్తారేమోననుకుని మూడువేళ్ళు చూపించాను. అదీ అర్థము చేసుకోలేదు. ఒళ్ళుమండి ఐదువేళ్ళూ చూపించాను. అది లాభించలేదు. అఖరున ఏమి సంజ్ఞ చేశానో ఎలా వాండ్లకు తెలియపరిచానో నా అవస్థ నాకే తెలియదు. పర్యవసానము మాత్రము ఒకడు తీసుకువెళ్ళి దొడ్డి చూపించాడు. పక్కగది తలుపుతీసి అది స్నానాలగదని కూడా చెప్పాడు. నేను అకడక్కుండాను. స్నానము మాట దేవుడెరుగునని ముందు తొందరగా దొడ్లోకి పరుగెత్తి బాధ తీర్చుకుని మళ్ళీ నాగదిలోకి వచ్చి దంతధావనము చేసుకుని స్నానాలగదిలోకి వెళ్ళి స్నానము చేశాను.

స్నానము చేసి వచ్చేసరికి భోజనాలకి అన్నీ సిద్ధముగా అమర్చిపెట్టారు అందరికీ కోడిగుడ్లూ, చేపలూ వడ్డించారు. నాకు మాత్రమేదో జావా, రొట్టె, వెన్నా యిచ్చారు.

ప్రతిరోజూ ఇదే పద్ధతి, పొద్దున్నే లేవడము, కాలకృత్యములు తీర్చుకోవడము, కాస్సేపు అటూ యిటూ తిరగటమూ, మధ్యాహ్నము భోజనము, కాస్సేపు నిద్రపోవడం, టీ పుచ్చుకోవడము, ఎప్పుడు సాయంత్రమవుతుందా అని కనిపెట్టుకు కూర్చోవడము. భోజనము చేయడము, పడుకోవడము- ఇదీ కార్యక్రమము. నాల్గు దినలు ఇలా గడిచినవి. ఓడ అస్తమానము ఊగిసలాడటము వల్లనో, భోజనము తినన్గా లేకపోవడము వల్లనే నాకెప్పుడూ వికారముగానూ, తల నొప్పిగానూ ఉండేది. అన్న హితవు బొత్తిగా తప్పిపోయింది. అన్నహితవంటే రొట్టె హితవని అర్థం. కొలంబోలో బయలుదేరిన తరువాత ఇంక అన్నము కళ్ళబడలేదు.

ఇలా నాలుగు రోజులు గడిచినవి. అయిదోరోజు ఉదయం అహర్నిశాదులూ పరుగెడుతున్న స్టీమారాగిపోయింది. ఎందుచే తనా అని కిటికీలో నుంచి తొంగి చూసేసరికి ఊరు కనిపించింది. నాకు భోజనము సప్లయి చేస్తున్న మనిషి వచ్చి స్టీమరు సాయంత్రము దాకా ఆగుతుందనీ ఊళ్ళోకి వెళ్ళి చూసి రావచ్చుననీ చెప్పాడు. వాడు చెప్పడమంటే చెప్పాడు కానీ తీరా ఊళ్ళోకి వెళ్ళిన తరువాత హఠాత్తుగా స్టీమరు బయలుదేరి పోతేనో అయినా ఈ నాలుగురోజుల నుంచి నీటిమీద ప్రయాణము చేసిన మీదట భూమి కనబడగానే ఏదో ప్రాణము లేచినట్టుంది.

నాగదిలో వున్న చైనా కుర్రవాళ్ళిద్దరూ దుస్తులు వేసుకుంటూ నన్ను కూడా రమ్మని సైగ చేశారు. నాకూ వెళ్లవలెనని సరదా పుట్టింది. నేనూ సూటువేసుకుని కొలంబోలో కొన్న టోపీ పెట్టుకుని దొరగారిలాగా బయలుదేరాను. ఊరంతా ఎక్కడుందో తెలియదుగానీ సముద్రపుటొడ్డునే ఒక పెద్ద షాపూ, ఒక హోటలూ ఉన్నవి. దూరాన్ని నల్లని శరీరమూ ముద్దపెదవులూ కోతి మొహాలూ గొర్రెబొచ్చులాగా పొట్టిగా ఉంగరాలు తిరిగిన బిరుసు వెంట్రుకలు కలిగి మొలచుట్టూ పొడుగాటి అకులు కట్టుకుని చేతుల్లో బల్లాలు పుచ్చుకు తిరుగుతున్న ఒకళ్ళిద్దరు మనుష్యులు కనబడ్డారు. వాళ్ళను చూసి పూర్వము చదివిన భూగోళశాస్త్రము స్మృతికి దెచ్చుకుని ఇది అఫ్రికా దేశమై ఉంటుందని ఊహించాను. కాస్సేపు అక్కడే అటూ ఇటూ తిరిగి అక్కడున్న హోటలులో భోజనము చేసి మధ్యాహ్నము మూడుగంటలయ్యేసరికి మళ్ళీ

స్టీమరు మీదకు వచ్చాను. సాయంత్రము ఆరుగంటలకు బయలుదేరింది.

నా పేరు స్టీమరుమీద నున్న వాళ్ళెవ్వళ్ళూ నోటపట్టలేకపోయారు. నేను కొలంబోలో ఎక్కాను గనుక నన్ను కొలంబో గారు అని పిలవడము మొదలుపెట్టారు. నాతోటి మాట్లాడే వాళ్ళెవరూ లేకపోవడములవల్లా, మామూలుగా వాళ్ళు తినె తిండి తినక పోవడమువల్లా, వాళ్ళు తాగే కల్లు నేను తాగకపోవడమువల్లా, నాకు లోపలెలాగో వుండేది. తక్కిన వాళ్లందరికీ కూడా నా అవస్థ చూసి జాలివేసిందని తోస్తుంది. ఎవళ్ళో ఒకళ్ళు అస్తమానము నా దగ్గిర కూర్చోడము, నాతోటి ఏదో మాట్లాడవలెనని ప్రయత్నించడము మొదలుపెట్టారు. ఈసారి బయలుదేరిన తరువాత నాకు వికారము తలనొప్పి ఎక్కువ అయింది.

భోజనము దగ్గిరకు వెళ్ళడానికి కూడా ఓపికలేకపోయింది. నా గదిలోకే ఏ పాలో, జావో తీసుకువచ్చి ఇస్తుండేవారు. ఒకరోజు మరీ వికారంగా ఉండి రాత్రి యేమీ నిద్రపట్టలేదు. తల బద్దలేస్తోంది. ఇంటి సంగతి జ్ఞాపకం వచ్చింది. కాస్త శొంఠికొమ్మయినా లేకపోయిందిగదా అనుకున్నాను. ఉంటేమట్టుకు మనకు గంధం తీసి యిచ్చే వారెవరు? కళ్ళంబడి నీళ్లు వచ్చినవి. కళ్ళు తుడుచుకుని యెదురుగుండా చూచేటప్పటికి చెన్నపట్నంలో కొన్న దొరసాని టోపి గోడకు తగిలించి ఉంది. అపరిమితమైన కోపం వచ్చింది. దాన్ని అవతల పారేస్తే తలనొప్పేమన్నా తగ్గుతుందేమోననుకున్నాను. అంత బాధతోనూలేచి ఆ టోపీతీసి వుండకింద నలిపి కిటికీలోనుంచి అవతల పారేశాను.

వచ్చిపడుకున్న తర్వాత కొంచెం కలత నిద్రపట్టింది. తెల్లవారింది. తలనొప్పి యేమీ తగ్గలేదు. కొంచె పులకరం తగిలినట్టుకూడా ఉంది. కిందటి రేవులోనుంచి స్టీమరు బయలుదేరిన మూడోరోజు మధ్యాహ్నం ఒంటిగంటకు దొర వచ్చి అందరినీ డాక్టరు పరీక్ష చేయవలసి వుంటుందనీ డ్రస్సు వేసుకుని సిద్ధంగా వుండమనీ చెప్పి వెళ్ళాడు. మధ్యాహ్నం మూడు గంటలకి ఘంటకొట్టారు. మా గదిలో కుఱ్రవాళ్ళు నన్ను రమ్మని సంజ్ఞచేశారు. కదలడానికైనా ఓపిక లేకపోయినప్పటికీ నెమ్మదిగా హాలులోకి వచ్చాను. అందర్నీ వరసగా నిలబడమన్నారు.

ఒక డాక్టరు వచ్చి ఒక్కొక్కరినే పేర్లు పిలిచి కొంచెం పరీక్షచేసి పొమ్మనడం మొదలుపెట్టాడు. కొంతసేపయిన తరువాత మిష్టరు కొలంబో అని పిలిచాడు. నాపేరు వీళ్ళకు తెలియక డాక్టర్‌తోటి కూడా ఈ పేరే చెప్పారనుకొని స్కూల్లో అటెండెన్సు పిలిచేటప్పుడు చెప్పే అలవాటు చొప్పున చటుక్కున ప్రజంటుసార్ అన్నాను. అంతాపక్కున నవ్వారు. డాక్టరు నిన్ను కాదన్నాడు. ఇంకొక యనభై సంవత్సరముల ముసలిదొర ముందరికి వచ్చాడు. ఆయన పేఉర కాబోలు కొలంబో అనుకున్నాను.

డాక్టరు వెళ్ళిపోయిన తరువాత నాకు భోజనము పెట్టే దొరను పిలిచి యేమిటీ గోలంతా అని అడిగాను. వాడు స్టీమరు సూయజు దగ్గిరికి వచ్చిందనీ, ఇక్కడ వైద్యుడలా పరీక్ష చేయడము మామూలనీ, జబ్బుగా వున్న వాళ్ళందరినీ ఇక్కడ దింపేస్తారనీ చెప్పాడు. సూయజు అంటే సూయజుకెనాలేనా అని అడిగినాను. ఇంకో పావుగంటకు, సూయజు కెనాల్లో ప్రవేశిస్తాము. కావలిస్తే పైకివెళ్ళి చూడవచ్చును. అని చెప్పాడు. నాగదిలో కుఱ్రవాడ్ని సహాయం తీసుకుని నెమ్మదిగా పైకెక్కాను.

కొలంబోలో బయలుదేరిన తరువాత మొదటిసారి ఇదే టాపుమీదికి రావటము. చల్లని సముద్రపుగాలి తగిలేటప్పటికి

ప్రాణం లేచి వచ్చినట్లుంది! దీపాలు పెట్టేవరకూ అక్కడే సూయజు కెనాలు చూస్తూ కూచున్నాను. చిన్నప్పుడు సూయజు కెనాలంటే ఏమిటో అనుకునేవాణ్ణి. ఇదీ మామూలు పడవల మనవేపుకు మల్లేనే ఈతచెట్లూ అవీ వున్నాయి. అందులో కొన్ని ఖర్జూరపు చెట్లని చెప్పారు. ఒంటెలు చాలా కనబడ్డాయి. చూడ్డానికి అంతా చాలా చక్కగా వుంది. దీపాలు పెట్టగానే మళ్ళీ నా గదిలోకి వచ్చి పడుకున్నయి. తెల్లవారేటప్పటికి పోర్టుసెడ్ వచ్చామన్నారు.

మా గదిలో కుర్రాళ్ళు డ్రస్సు వేసుకుంటూ వున్నారు. నన్ను కూడా వూళ్ళోకి వెళదాం రమ్మని సంజ్ఞ చేశారు. సరె ఇక్కడ కూర్చుని చేసేదేమిటి, ఏదో ఓపిక చేసుకుని కాసేపు తిరిగి వద్దామని నేనూ డ్రస్సు వేసుకుని బయలుదేరాను.

ఆ వూరు బాగా పెద్దదే, చక్కని షాపులూ అవీ చాలా వున్నాయి. కాని అక్కడ సంగతులు చూస్తే దుర్మార్గము ఎక్కువ వున్నట్టు తోచింది. అక్కడా ట్రాము కార్లున్నాయి. కాని విశేషము ఏమిటంటే వాటంతట అవి నడవలేవు. గుర్రాలు లాగుతాయి. అది నాకు వింతగా కనపడ్డది. బజార్లంబడి తిరుగుతుండగా ఒకచోట థామస్‌కుక్ వాళ్ళ కంపెనీ కనబడ్డది. అది చూసేటప్పటికి స్నేహితుణ్ణి చూసినట్లుగా వుంది. దర్జాగా లోపలికి వెళ్ళాను. అక్కడ గుమాస్తా నన్నుచూసి ఏం కావాలన్నాడు. ఏమీ అక్కరలేదన్నాను.

"మరి అయితే ఎందుకు వచ్చావు?"

"నేను మీ పేసెంజరును"

"ఏమయితే?"

'ఏమీలేదు ఇక్కడ మీ కంపెనీ ఎలా వుంటుందో చూసి వెళదామని వచ్చానన్నాను. వాడు మాట్లాడలేదు. నేనొక మాటిటూ అటూ చూసి మళ్ళీ వీధిలోకి వచ్చాను. దగ్గిరలోనే పోస్టాఫీసు కనబడ్డది. అందులోకి వెళ్ళి ఒక కార్డుకొని నేను క్షేమంగా వున్నానని ఇంటికి ఒక ఉత్తరం రాసి పోస్టులో వేసి బయటకు వచ్చాను. అక్కడ ఒక షాపులో వున్నితోటి తయారుచేసిన రెండుజానల వెడల్పుగల చక్కని మెడపట్టీలు లాంటివి కనబడ్డాయి. వెళ్ళేది చలిదేశంగా? ఇది ఒకటి కొనుక్కుంటే, చెవులకు చుట్టుకున్నా మెడకి చుట్టుకున్నా వెచ్చగా వుంటుంది.

చూడ్డానికి కూడా చాలా చక్కగా వున్నాయి. అని ఒకటి కొన్నాను. అక్కడ ఒక కాఫీ హోటలు కనబడితే వెళ్ళి కాస్త ఫలహారముచేసి నిమ్మళముగా మళ్ళీ స్టీమరు చేరుకున్నాను. సాయంత్రం ఏడుగంటలకి స్టీమరు బయలుదేరింది. ఆ రాత్రి అంతా కులాసాగానే వుంది. కాని పొద్దుటినుంచీ ఆరంభించింది నా అవస్థ. అది వికారముగాదు, అవి వాంతులుగావు, లోపలినుంచి డోకు వస్తూన్నట్టుండడమే గాని పైకి ఏమీ రాకపోవడము. కొలంబోలో బయలుదేరిన తరువాత ఇంతబాధ యెప్పుడూ పడలేదు ఇన్నాళ్ళనుంచీ కులాసాగా తిరుగుతోన్న నా గదిలో కుర్రాళ్ళు కూడా పడకలెశారు. నేను మూసిన కన్ను తెరవలేదు. తిండిలేదు. సరికగా వచ్చి మంచినీళ్లైనా ఎరగను. అలా ఎన్నాళ్ళు పడుకున్నానొ తెలియదు. కాస్త గాలి అయినా రాకుండా గది కిటికీ తలుపులు మేకులు వేసి బిగించారు. ఏమిటి అలా చేస్తున్నారంటె తుఫానుగా వుంది. కిటికీ తలుపులు తీసి వుంటే నీళ్ళు లోపలికి వస్తాయన్నారు.

ఇలా సుమారు వారం రోజులు రాత్రింబగళ్ళు కూడా తెలియకుండా బాధపడ్డాను. ఏమీ తోచక గడియారము చూస్తూవుంటే కొంతకాలక్షేపం అవుతుందని గడియారము తలక్రింద పెట్టుకుని అస్తమానమూ చూచుకుంటూ వుండె ేవాడిని. మొదటిరోజులలో బాగానే వుండేది. మంచి గడియారమేనని సంతోషించాను. కాని పోనుపోను పగలంతా బాగా వుండి రాత్రి దానికేమి వచ్చేదో కాని తెల్లవారే సరికి రోజూ పావుగంట తక్కువ తిరిగేది. ఇలా వాతం కమ్మకు రావడానికి తగ్గ కారణం ఏమీ కనిపించదు, పోని ఒక రోజైతే అనుకోవచ్చును. అనుదినమూ ఇలా వెనుకంజ వెయ్యడము చూసి నాకు ఒళ్ళుమండుకొచ్చింది.

రెండున్నరా దూటబిళ్ళలు లాంటివి తీసుకుని ఇలాంటి గడియారము నాకిచ్చాడేమో అనుకున్నాను. దొరలు కూడా వి ైలైనప్పుడు మోసం చెయ్యడానికి వెనుదియ్యరని తెలిసింది. ఈ వెధవ గడియారం కూడా తీసుకవెళ్ళడమెందుకనుకున్నాను. చూసి చూసి పారెయ్యడానికి ప్రాణం ఒప్పలేదు. సరే ఏదో పోనీ అరగంట యించువి ంచుగా తిరుగుతోంది కదా, అసలు లేని బావకంటే గుడ్డిబావైనా మేలనుకుని పారవేయడము మానేసి పెట్టిలో పెట్టాను.

తరువాత ఒకనాడు తెల్లవారేసరికి ఈ సముద్రపు హడావుడి తగ్గింది. దొర చీకటితోటే వచ్చి నన్నులేపి, యివ్వాళ ి దిగిపోవడము, బెంగెట్టకోకు ఇంకో గంటకో రెండుగంటలకో దరి చేరుతాము. భూమి కనబడుతోంది. లేచి కాస్త ఫలహారము చేసి పైకి వెళ్ళి చూడమని యెందో ఆదరంగా చెప్పాడు. ఈ నాలుగైదురోజులూ తిండిలేక పోవడము మూలాన్ని చిక్కిశల్యమైపోయాను. ఒంట్లో చాలా నీరసంగా వుంది. లేస్తే కాళ్ళు దడ దడలాడుతున్నాయి.

అలాగే లేచి దంతధావనము చేసుకొని చొక్కాలు తొడుగుకుంటూవుంటే, ఆ దొర నా గదిలోకి ఫలహారము పంపించాడు. కాస్తంత తిని నిమ్మళంగా పైకెక్కాను. సుమారు యెనిమిది గంటలవుతుంది. ఆకాశం నిర్మలముగా వుంది. సముద్రము ఎంతో చక్కగా వుంది. సూర్యుడప్పుడే ఉదయించినట్టున్నాడు. తరుణ కిరణములప్పుడే తరంగముల మీద నాట్యము చె ేస్తూ రత్న ప్రభను కల్పించాయి. దూరాన్ని తెరదీసినట్లు మంచు విడిపోతూ, ఒడ్డున వున్న పర్వతములు మొదలైనవి కొ ంచెము కనిపిస్తున్నాయి. అన్నిటికంటే స్పష్టంగా ఒక పర్వతము మీది దేవాలయ శిఖరము మీద సువర్ణవిగ్రహము ఒకటి సూర్యకాంతిలో దేదీప్యమానముగా కనపడ్డది.

అంతకంతకు దరి జేరుతున్నాము అక్కడ హార్బరులో ఎన్నివందల స్టీమర్లున్నాయో లెక్కలేదు. ప్రపంచములో వుండె ి స్టీమర్లు అన్నీ ఒక్కసారి ఇక్కడకు వచ్చాయోమో అనుకున్నాను ఇదంతా చూస్తే లోపల ఒక విధమైన భయము కలిగింది. నా మనస్సు మనస్సులో లేదు. ఏదో ఆలోచిస్తూ ముందు మన గతి ఏమవుతుందా అని తెలుసుకోడానికి ప్రయత్నిస్తూ అలా నిలబడ్డాను. సుమారు పదకొండు గంటలు అయ్యేసరికి మార్సేల్సు చేరాము.

ప్లాటుఫారము మీదకి రైలు వచ్చినట్లుగా, మార్సేల్సులో స్టీమరు సముద్రంలోకి కట్టిన ప్లాటుఫారము దగ్గరికి చేరింది. ప్లాటుఫారమునిండా జనము కిటకిటలాడుతున్నారు. స్టీమరు మీద వున్న వాళ్ళు కింద ఉన్న వాళ్ళకి కిందవున్నవాళ్ళు స్టీమరు మీది వాళ్ళకి చేతులూపడము, జేబురు మాళ్ళు విసరడము ముద్దులు గిరవాటు వేయడము, వీళ్ల తాలూకు బంధువులంతా వీళ్ళని చూడడానికి వచ్చారుగదా అనుకున్నాను. స్నేహితులుగాని బంధువులంతా వీళ్ళని చూడడానికి వచ్చారుగదా అనుకున్నాను. స్నేహితులుగాని బంధువులుగాని లేనివాణ్ణి నేనొక్కణ్ణే.

నర్సాపురమునుంచి నేనెప్పుడింటికి వచ్చినా ముందు ఉత్తరము రాస్తే మా అమ్మ ఎంత పనివున్నా వీధిలో నిలుచుని నా రాకకు ఎదురుచూస్తూ వుండేది. మానాన్న ఏదో పని ఉన్నట్టుగా వూరు బయటకు నా కెదురుగుండా వచ్చేవాడు. ఇవ్వాళ్ళ ఇక్కడెవళ్ళూ లేకపోయేటప్పటికి ఎంతో దుఃఖము వచ్చింది. కొత్త ప్రపంచంలోనికి వెళుతున్నాను కదా! అనుభవము లేనివాణ్ణి, కుర్రవాణ్ణి వెనుక ఆసరా ఎవళ్ళూ లేకుండా ఈ దేశములో ఎలా నిగ్రహించుకో గలనా అని భయం వేసింది. ఒక్కొక్కళ్ళే దిగి కిందనున్న వాళ్ళను కౌగిలించుకుని ఆనంద బాష్పములు కారుస్తూ వుంటే, నాకూ కళ్లవెంబడి నీళ్లు వచ్చి అట్టే చూస్తూ నిలబడ్డాను. నేనొక్కణ్ణితప్ప తక్కిన వాళ్ళంతా దిగారు.ల ఆఖరు మనిషి వెళ్ళిపోతుండగానే ఒక దొర నా దగ్గిరికి వచ్చి ఇంగ్లీషున పలకరించాడు. ప్రాణము లేచి వచ్చింది. దొరైనా కొంచెము మాట్లాడనైనా మాట్లాడవచ్చునుగదా అనుకున్నాను.

"కొలంబోనుంచి వస్తున్నారా?" అన్నాడు దొర.

"అవును"

"మీ సామానెక్కడుంది?"

"కింద"

"ఇక్కడ మీరు ఎరిగున్నవాళ్ళు ఎవరైనా ఉన్నారా?"

"లేరు- మీరెవరు?"

"నేను థామస్ కుక్ కంపెనీ మనిషిని. మీకేమైనా సహాయము కావలిస్తే చేస్తాను. మీ రెక్కడ బస చె
ѕయదలచుకున్నారు?"

"నాకేం తెలియదు. నాకీ దేశము కొత్తమీరు రాకపోయినట్టయితే ఏం చేసేవాణ్ణో తెలియదు. శ్రమ అనుకోక దయచేసి ననె
ѕదయినా హోటలుకు తీసుకువెళ్ళితే చాలా సంతోషిస్తాను" అన్నాను.

ఒక నిమిషము నన్ను ఎగాదిగా చూసి "పెద్ద హోటలుకు తీసుకువెళ్ళితే చాలా సంతోషిస్తాను" అన్నాను.

ఒక నిమిషము నన్ను ఎగాదిగా చూసి "పెద్ద హోటలుకి తీసుకువెళ్ళనా?" అన్నాడు.

ఇంగ్లండు వెళుతున్నవాళ్ళము పెద్ద హోటలుకు వెళ్ళకుండా చిన్న హోటలుకు వెళ్ళడమేమి కర్మమనుకుని పెద్ద హో
ѕటలుకే తీసుకువెళ్ళమన్నాను. అతను మళ్ళీ ఒకసారి నావంక చూసి పెద్ద హోటలులో చలా ఎక్కువవుతోంది అన్నాడు సంకోచిస్తూ. పైకి ఇలా కనబడ్డా నేను చాలా డబ్బు గలవాణ్ణి అని వాడు అనుకోడానికి చిరునవ్వుతో మరేమీ ఫరవాలేదు, భయపడకండి. తీసుకువెళ్లండి అన్నాను.

సరే మీ సామానెక్కడుందో చెపితే పైకి తెప్పిస్తాను అన్నాడు దొర. ఫలానాచోట ఉందని చెప్పగానే సామాను పైకి

తెప్పించి, దయచేండి వెడదాము అన్నాడు. దర్జాగా స్టీమరు దిగి బయటికి వచ్చి బండెక్కి తిన్నగా హోటలుకు వచ్చాము.
హోటలు అంటే చెన్నపట్నంలోనూ కొలంబోలోనూ ఉన్నట్లుగానో అంతకంటే కొంచెం బాగానే ఉంటుంది కాబోలు
అనుకున్నాను. ఇది పైకి చూస్తేనే చాలా పెద్ద మేడలాగా కనపడ్డది. ఇంత గొప్ప మేడ ఇదివరకెప్పుడూ చూడలేదు.
బండి ఆగగానే తమాషా వేషము వేసుకున్న మనిషి ఒకడు వచ్చి బండి తలుపు తీశాడు. నన్ను చూడడముతోనే కొ
ంచెము తలపైకెత్తి ఇంకొక పక్కకి చూడడము మొదలుపెట్టాడు.

మళ్ళీ ఒకమాటు నావైపు చూసి నాతోటి ఉన్న దొరకేసి ఇలాంటివాడిని ఎందుకు తెచ్చావు అన్నట్లుగా చూశాడు. ఆ
చూపుతోటి నేను సగము కుంగిపోయాను. మేమిద్దరమూ దిగగానే నా సామానుకేసి చూసి ఇంకనక్కడ నుంచోకుండా
హోటలు గుమ్మము దగ్గిరకు నడిచాడు. వాడివెనకాలే మేమూనడిచాము. లోపల ప్రవేశించగానే అడుగుముందుకు
సాగిందికాదు. కేవలము ఇంద్రభవనములాగానే ఉంది. ఎరక్కపోయి పెద్ద హోటలుకి తీసుకువెళ్ళమన్నాను. ఎంత డబ్బు
అవుతుందో కదా అనుకున్నాను. ఇప్పుడు వెర్రిమొహము వేస్తే ఏమి లాభమనుకుని నా జీవితమంతా యిటువంటి హో
టలులోనే గడిపినట్టుగా దర్జాగా నడవడము మొదలుపెట్టాను. నాతోటి వచ్చిన దొర నన్నొక బంట్రోతుకు ఒపజెప్పి, వాడు
నా గదికి తీసుకు వెడతానని చెప్పి నన్నొక బంట్రోతుకు ఒప్పజెప్పి, వాడు నా గదికి తీసుకు వెడతానని చెప్పి నన్ను భో
ంచేసిన తరువాత వాళ్ళ ఆఫీసుకు రమ్మని చక్కా పోయినాడు.

బంట్రోతునా సామాను తీసుకువెళ్ళి అక్కడొక చిన్నగదిలో పెట్టాడు. ఆగదిముందు ఇనుప కటకటాల తలుపులు
ముడవడానికి వీలుగా వుండేవి వున్నాయి. గది బొత్తిగా చిన్నదిగా వున్నది. అందులో ఒక చిన్న బల్ల వున్నది. ఇంతచిన్న
గదిలో వుండడమెలాగు అనుకున్నాను. మంచము వేసుకోవడానికి స్థలము లేదు సరికదా, బల్లమీద పడుకుందా
మనుకున్నా పొడుగు సరిపోయేటట్టులేదు.

గదిలో మట్టుకు దీపము వెలిగించారు. గాలి రావడానికి ఎక్కడా కిటికీ అయినా కనపడదు. ఇంత పెద్ద హోటలులో
ఇంతచిన్న గదులేమిటా అనుకున్నాను. అన్నీ ఇలాగే వుంటే తక్కిన వాళ్ళంతా ఎలా వుంటారా అనిపించింది. ఒకవేళ
నన్నుచూచి లోకువ కట్టి ఇంకొకళ్ళకి పనికిరాని గది నాకు ఇచ్చాడేమో ననుకున్నాను. నా తక్కువ మట్టుకేమిటి? ఈ
గదిలోకి వెళ్ళకూడదనుకున్నాను. సామాను అందులో పెట్టి బంట్రోతు రమ్మన్నాడు. నేను రాను అన్నాను. రమ్మని
ఊరికే సంజ్ఞ చేయటము మొదలుపెట్టాడు. వాడి భాష నాకేమీ తెలియడములేదు. ఏమయినాసరే నేను రాను అని గట్టిగా
చెప్పాను. వాడికేమీ అర్థము కాక వెర్రిమొహము వేసుకుని నాకేసి చూశాడు. దీని సంగతేమిటో కనుక్కుందామని
గుమస్తాను పిలిచాను. గుమస్తా కూడా లోపలికి వెళ్ళమన్నాడు. ఈ గది అయితే నాకక్కరలేదు. ఇంకొక హోటలుకు
వెళతాను అన్నాను.

వచ్చీరానీ ఇంగ్లీషులో నన్ను లోపలకు దయచేయమన్నాడు. అ హోటలు లోకి వచ్చినవాళ్ళు ఎవళ్ళో దొరలూ, దొ
రసానులూ నన్నుచూసి నవ్వడం మొదలుపెట్టారు. నాకాగది అక్కరలేదు. నా సామాను ఇవతల పడవేయమని మళ్ళీ
చెప్పాను గుమస్తాతో. ఇంక వాదించి లాభము లేదనుకున్నాడు కాబోలు, నన్ను చేయిపట్టుకుని బలవంతంగా గదిలోకి
తీసుకువెళ్ళి తలుపువేశాడు. వేసీ వేయడంతో గదికి గదీ హఠాత్తుగా అంతరిక్ష మార్గములోకి ఎగిరిపోయింది. నేను
హడలిపోయి కెవ్వుమన్నాను.

ఇంతట్లోకే గది ఆగింది. బంట్రోతు తలుపుతీసి బయటికి నడవమన్నాడు. ఇదేమీ నా కర్థం కాలేదు. ఇంకా ఏమి వింతలు జరుగుతాయో అనుకుని ఆశ్చర్యపోతూ యివతలకు వచ్చాను. బంట్రోతు సామాను తీసుకుని తనతోటి రమ్మని తిన్నగా ఒక గదిలోకి తీసుకువెళ్ళి ప్రవేశపెట్టాడు. అప్పటికి ప్రాణము కుదుటపడ్డది, ఇందాకటిది మేడ శ్రమపడకుండా ఎక్కడానికి ఉపాయముగదా అని తెలుసుకున్నాను. నన్నుచూసి వాళ్ళంతా ఎంత నవ్వుకున్నారో గదా అని సిగ్గుపడ్డాను.

ఈ గదికూడా హోటలుకు తగినట్టుంది. విశాలమైన పెద్దమంచమూ దానిపైన రెండు పరుపులూ, పైన బాగా రెండు అరచె
ేతుల దళసరిగల పట్టుబొంతా. ఒక పక్కను సోఫా, రెండు కుర్చీలూ, ఒక మేజా దానిపైన పెద్ద అద్దమూ. ఇంకో వె
ేజాపైనఒక పెద్ద పింగాణి బూర్లెమూకుడూ నీళ్ల సహితంగా రెండు కూజాలూ, సబ్బూ మల్లెపూవులాగ ఇస్త్రీ చేసిన రెండు తువ్వాళ్ళూ. ఇంక ఆ గోడలూ, అందమూ వర్ణించడానికి శక్యముకాదు. నేను కండ్లు అప్పగించి గదికేసి చూస్తుంటే బంట్రోతు నా సామానెక్కడపెట్టి దారిన వాడు చక్కాపోయాడు. నేనొక్క నిమిషము సోఫామీద కూచుని వి
 శ్రాంతి తీసుకుని సౌఖ్యమన్నా, అనుభవమన్నా దొరలదే కాని మనకేముందనుకున్నాను. మనదేశమెప్పుడిటువంటి స్థితికి వస్తుందో అనుకున్నాను.

తలుపుదగ్గిరే గోడని బొత్తాము నొక్కండి అని ఇంగ్లీషున వ్రాసివుంది. ఎందుకలా వ్రాశాడని ఆలోచించి, వచ్చినవాళ్ళంతా నొక్కాలేమోననుకుని నొక్కాను. ఒక నిమిషానికల్లా ఒక బంట్రోతు పరుగెత్తుకుని వచ్చి ఫ్రెంచిలో ఏదో అన్నాడు. నాకు ఊరికే ఆకలి దహించుకుపోతున్నది. వీడువచ్చి ఆ భాష మాట్లాడటముతోటే నాకు ఒళ్ళుభగ్గున మండి నీవు మర్యాదగా ఇంగ్లీషు మాట్లాడితే మాట్లాడు. లేకపోతే కిక్కురమనకుండా అవతలికి నడవమన్నాను. వాడికింగ్లీషు కొద్దిగా తెలుసునని తోస్తుంది. మీరెందుకు గంట కొట్టారు అన్నాడు. నేను గంట కొట్టలేదు.

చిత్తం గంటకొట్టినట్లు వినబడితే వచ్చానండీ! తమకేమైనా కావాలా? అన్నాడు. ఆఁ అన్నట్టు భోజనము చెయ్యాలి భో
ేజనాల సావడి ఎక్కడ అన్నాను. అప్పుడే ఏదో జ్ఞాపకం వచ్చినట్లుగా వాడు నాకేసి ఒకసారి చూసి మీరు మీ గదిలో భో
ేజనము చేస్తారా? అందరితోపాటూ హాలులో భోజనము చెయ్యకుండా నా గదిలో ఎందుకు భోంచెయ్యాలి? అక్కడికె
ే తీసుకువెళ్ళు అన్నాను. చిత్తం దయచెయ్యండి అని హాలులోకి తీసుకువెళ్ళి ఒకమూల కూచోపెట్టాడు.ఒక దానికంటె
ే మరి ఒకటి మరీ వింతగా వుంది. ఇదివరకు అన్ని ఊళ్ళల్లోనూ చూసిన అన్నిటికంటే ఈ హాలు ఎక్కువ అందముగా వుంది. ఇక్కడ బల్లలూ, వాట్లపైన మల్లెపువ్వులాంటి గుడ్డలూ, వాట్లపైన రంగురంగుల పువ్వులతోడి ఉన్న రకరకాల కూజాలు, తెల్లని ఆ పళ్ళాలూ చూస్తే కన్ను చెదరిపోతుంది.

ఏమి ఈ సౌందర్యము, ఐశ్వర్యము అని ఆశ్చర్యపోతూ గుడ్లు ఒప్పజెప్పి చూస్తూ కూచున్నాను. హాలునిండా అనేకమంది దొరలూ దొరసానులూ భోజనానికి కూర్చున్నారు. వాళ్ల వేషాలు చూస్తేనే చాలా గొప్పవాళ్ళని తెలుస్తున్నది. నాబోటి వాండ్లకు కూడాను. నాకేసి ఒక్కసారి కెన్నెత్తి చూసి తలవంచుకుని వాళ్ళ ధోరణిన వాళ్ళున్నారు. బ్రాహ్మణ భోజన మధ్యమందు ఎదురుగా వచ్చిన పంచముణ్ణి చూసినట్టుగా వాళ్ళు నాకేసి చూసినట్టు తోచింది. ఎరక్కపోయి వచ్చాము గదా యిక్కడికి అనుకున్నాను. బంట్రోతు ఒకడు వచ్చి మాంసం కూర ఉన్న కంచమొకటి నా దగ్గిర పెట్టాడు. నేనది తిననని సూచించాను. ఏం కావాలన్నాడు, నేను శాకాహారిని అని చెప్పాను.

అంటే ఆ కంచము తీసుకెళ్ళి ఒక చేపను తీసుకువచ్చి పెట్టాడు. అదీ పనికిరానిదంటే, రెండు కోడిగుడ్లు తీసుకువచ్చి పెట్టాడు. ఆశ్చర్యపోతూ ఇవీ సయించవని చెప్పాను. ఏదో కొత్తరకము జంతువును చూసినట్లుగా నాకేసి చూసి, నాలుగు ఉడకవేసిన బంగాళాదుంపలూ, చిక్కుడు గింజలూ మొదలైనవి కేవలము శాకాహారము తీసుకువచ్చి అమిత నిర్లక్ష్యముగా పెట్టాడు. బంట్రోతుకు కూడా లోకువయిపోయినాను గదా అని విచారించాను. భోజనమయింది. ఇంక ఒక్కసారి కుక్ వారి కంపెనీకి వెళ్ళి ఇంటిదగ్గరినుంచి డబ్బేమైనా వచ్చిందేమో కనుక్కుందామని బయలుదేరాను. మేడ దిగడానికి ప్రొద్దుటి గది కోసము కేక వేద్దామనుకుని, ఎలా పిలవడమో తోచక మామూలుగా మెట్లుదిగి కిందికి వచ్చాను.

నన్ను చూసిన వాళ్ళంతా నవ్వడము ఏమిటా ఇలా నవ్వుతారనుకుని నా బట్టలకేసి చూసుకుని ఈ ఏడు రూపాయలన్నర సూటే కారణమై ఉంటుంది గదా అనుకుని తక్షణము క్రొత్త డ్రస్సు ఏదైనా కొనుక్కుందామని నిశ్చయము చేసుకుని వీధిలోకి వచ్చాను. వీధిలోకి వచ్చేటప్పటికి చలి గజగజలాడించేసింది. ఫ్లానలు సూటు అయినా చలి ఆపలేకపోయింది. ఇంత చలిగా వుందికదా అనుకుని మళ్ళీ నా గదిలోకి వచ్చి పోర్టు సెడ్‌లో కొన్న మెడపట్టీ తీసి చెవులకీ, మెడకీ చుట్టుకుని దానిపైన దొరటోపి పెట్టుకుని మళ్ళీ వీధిలోకి వచ్చాను. ఇదివరకు ఎవళ్ళయినా నన్ను చూసే కొంచెం చాటుగా నవ్వుకుంటూండేవాళ్ళు. ఇప్పుడుప్రతివాళ్ళూ నా మొహం చూడడం ఫక్కున నవ్వడము చక్కాపోవడమున్నూ, వెడుతూంటే వెనకాలే పాతిక ముప్ఫై మంది కుర్రవాళ్ళు ఈలలు వేస్తూ నవ్వుతూ వెంబడించారు.

నా అదృష్టమువల్ల కుక్‌వారి కంపెనీ హోటలుకు చాలా సమీపములోనే వుంది, లోపలికి వెళ్ళగానే అక్కడి గుమస్తాలు విరగబడి నవ్వడము మొదలు పెట్టారు. నాకు ఉడుకుమోత్తనము వచ్చి కళ్ళమ్మటి నీళ్లు వచ్చాయి. ఎందుకలా నవ్వుతునారంతాను నన్ను చూసి? నాలో ఏమి లోపమో దయచేసి చెపితే సవరించుకుంటానని దైన్యంగా వేడాను. వాళ్ళూ నన్ను చూసి జాలిపడి నా అవస్థ తెలుసుకుని, నేనెంతో ఆప్యాయంగా కొనుక్కుని చలిబాధ భరించలేక ధరించిన మెడపట్టీ, ఆడవాళ్లేకాని మొగవాళ్లు వేసుకోవడం వాళ్ల దేశాచారము కాదనీ, కొత్తగా ఉండడం మూలాన్ని నవ్వు వొచ్చిందనీ అందుకు క్షమించమని పొద్దున్న నన్ను హోటల్లో దిగబెట్టిన గుమస్తా అన్నాడు.

ఇందుకా బాబూ ఇంత గోలా అనుకుని ఇంకా అల్లరి కాకుండా ఇప్పుడైనా వాడి ధర్మమా అని చెప్పాడుగదా అని సంతోషించి, నా కృతజ్ఞత తెలియపరచడానికి నా మెడపట్టీ తీసుకువెళ్ళి వాళ్ళవాళ్ళెవళ్ళకైనా ఇచ్చుకోమని బహుమతి చేసాను. నాకు టెలిగ్రామేమన్నా వచ్చిందా అంటే లేదన్నాడు. సరే పోని రేపు వస్తుందనుకున్నాను. చలి చాలా బాధిస్తూంది అన్నాను. ఓవరుకోటు కొనలేదా అన్నాడు గుమస్తా. లేదన్నాను. అయితే ఒకటి కొనుక్కోకపోతే చలికి సహించలేరు అన్నాడు. దయచేసి ఏదైనా బట్టల దుకాణము దగ్గరికి తీసుకువెళ్ళమని కోరాను. పాపం మంచివాడూ, కష్టసుఖాలూ తెలిసినవాడూ, పిల్లలు కలవాడూ(అనగా పిల్లలు వున్నట్టు వాడు చెప్పలేకపోయినా ఉండి వుండాలన్నాను) గనుక తక్షణం నాతోటి వచ్చాడు.

ఇద్దరం ఒక పెద్ద షాపులోకి వెళ్ళాము. చాలా దర్జాగా వుంది షాపు. చెన్నపట్నంలో షాపుకి మల్లేనే వుంది; అంతకంటె ఇంకా పెద్ద దన్నమాట. దానికి నేలమీద చాలా చక్కని తివాసి ఉంది. చూసి చూసి దానిమీద నడవకుండా పక్కని నడుస్తే బాగుంటుందని వట్టి నేలమీద అడుగుపెట్టాను. అదేమీనేలో కాని అడుగుపెట్టి పెట్టడంలో జర్రునజారింది. పడకుండా గాలినిపట్టుకోవాలని ప్రయత్నంచేసి చేతికి దొరకకపోవడము మూలాన్ని వెల్లికితలా పడ్డాను. పడడముతోటే అక్కడున్న

గుమాస్తాలూ, బంట్రోతులూ, యావన్మందీ ఒక్కసారి ఫక్కున నవ్వారు. నాపక్కనున్న దొర నన్ను లేవదీసి దెబ్బ ఏమీ తగలలేదుకదా అని అడిగి తివాసిమీద నడుస్తే పడకుండా ఉంటావని సలహా చెప్పాడు. అదివరదాకా నవ్వుతున్నవాళ్లంతా నేను లేచి వాళ్లకేసి చూడడముతోనే నవ్వడము మానివేసి ఏమి ఎరగనట్టు నాకేసి చూస్తూ నిలబడ్డారు.

నాతోటి వచ్చిన దొర నాకొక కొత్త సూటు దుంగలాంటి ఓవరు కోటూ కొనిపెట్టాడు. అవి అక్కడే తొడుక్కున్నాను. ఇంటిదగ్గర్నుంచి తెచ్చుకున్న సూటుకి దీనికి ఎంత తేడా ఉంది! ఇది వరకు నేను తొడుక్కున్నసూటు చూసినవ్వారంటె నవ్వరూ! చలి బాధ కూడా చాల తగ్గింది. బట్టలయితే బాగానే వున్నాయి. కాని ఖరీదు చూస్తే మట్టుకు, ఇంత చూచిన వాణ్ణి నాకే ఆశ్చర్యమయింది.

అక్కడనుంచి నేనూ కుక్ వారి గుమస్తా ఊరు చూద్దామని బయలుదేరాము. ఆ పట్టణ సౌందర్యము మేము చూసిన వి ంతలూ వర్ణించాలంటే భారతమంత గ్రంథమవుతుంది,నేను దేశాంతరము లందుచూసిన వింతలన్నీ వేరే ఒక పుస్తకముగా వ్రాయదలుచుకొన్నాను. పైగా స్వీయ చరిత్రలో వర్ణనాంశములు విశేషంగా వుండకూడదనుకొని అవేమీ ఇందులో వ్రాయడంలేదు.

కాని ఒక సంగతి మట్టుకు ఇక్కడ రాయబుద్ధవుతోంది. మేము చూచిన వాట్లల్లోకల్లా గమ్మత్తుది అద్దాలమేడ ఒకటి. అందులో అన్నీ పెద్ద నిలువుటద్దాలు. అద్దాలంటే మామూలు అద్దాలు కాదు. మామూలువయితే గమ్మత్తు ఏముంది? ఈ అద్దాల తమాషా ఏమిటంటే, ఒకద్దములో మనిషి మామూలుగా కనబడతాడు. ఒక దాంట్లో సన్నగా చిక్కిశల్యమైనట్లుంటాడు. ఒక దాంట్లో కంట్లో పాపలో కనపడ్డట్టె బుల్లిబొమ్మలా కనబడతాడు. ఇంకోదాంట్లో చూస్తే ఒక ఫర్లాంగు పొడుగున్నట్లు ఉంటాడు ఇలా ఎన్నోరకాలు...

మాతోటి కూడా ఇంకో లావాటి దొరా ఒక సన్నని దొరసానీ అతని భార్య అని తోస్తుంది చూడ్డానికి వచ్చారు. ఆ దొర ఆ అద్దాల్లో మరీ గమ్మత్తుగా ఉన్నాడు. ఆ దొరసాని ఒకటే నవ్వడం. వాళ్ళని చూస్తే నాకూ నవ్వు వచ్చింది. మేమిద్దరమూ నవ్వుతుంటే దొరకి ఉడుకుమోత్తనము వచ్చింది. అది కనిపెట్టి నేనుచల్లగా అవతలకి నడిచాను.

అక్కడినుంచి నిమ్మళంగా హోతలుకి చేరుకున్నాము. నాతో ఉన్న దొర ఉదయాన్ని దర్శనం చేస్తానని గుడ్‌నైట్ చెప్పి చక్కాపోయాడు. నేను నా గదికి వెళ్ళాను. కాని ఆదొర మర్యాద చూస్తే మట్టుకు నాకు మహా ఆశ్చర్యంగా ఉంది. మనదె శమువస్తే వాళ్ళు ఎంతటి వాళ్ళనూ లక్ష్యపెట్టరు. ఇక్కడవాళ్ళంతా నన్నొక చిన్న జమిందారుని చూసినట్టె చూస్తున్నారు. దొరలచేత పని చేయించుకుంటూ వాళ్ళదగ్గర నుంచి సలాము లందుకుంటోంటే మహాసంతోషంగా ఉంది.

మధ్యాహ్నము అనుభవమయింది. గనుక ఈ పూట భోజనం నా గదికే తెప్పించుకు తిన్నాను.

ఇంక పడుకోడానికి చొక్కాలు విప్పి మామూలు మల్లు పంచకట్టుకుని పడుకుంటే చలి ఆగేటట్టు లేదు. అందుకని సూటు ఓవరుకోటూ తియ్యకుండా జోడు మట్టుకు విడిచేసి మంచము దగ్గరికి వచ్చాను. ఆ పరుపు పైన ఉన్న పట్టుబొంత చూస్తే దానిమీద పడుకోబుద్ధి అయింది కాదు. బొంత ముద్దొస్తోంది. సరికొత్తదిగా కనబడుతోంది. అది నలిగిపోతుందంటే ఎంత

మాత్రమూ మనసొప్పలేదు. నా బొంతతీసి కిందో సోఫామీదో వేసుకుని పడుకుందామా అనుకున్నాను. మళ్ళీ ఇంతడబ్బూ ఇస్తూ కింద పడుకోవడము ఖర్మమేమని మంచము మీదున్న బొంత తీసి కుర్చీ మీద మడిచిపెట్టి నా శాలువ కప్పుకుని, మరునాడే నాడబ్బు వస్తుందా రాదా! రాకపోతే మనగతేమి కానని ఆలోచిస్తూ-నిద్రపోయాను.

పొద్దున్నే ఒక బంట్రోతు వచ్చిలేపాడు. వాడు నన్ను చూసి ఏదో అని చక్కాపోయాడు. ఇంకొక క్షణానికింకొకడు వచ్చాడు. వాడూ లోపలికి తొంగిచూసి నవ్వుకుంటూ వెళ్ళిపోయాడు. ఇలా ఆ హోటల్లో ఉన్న నౌకర్లంతా ఒక్కొక్కళె ె వచ్చి గదిలోకి తొంగిచూడడమూ, నవ్వుకుంటూ పరుగెత్తడమూను, ఇదంతా చూస్తే నాకు వొళ్ళుమండుకొచ్చింది. తిన్నగా వెళ్లి గుమస్తాతో చెప్పి అతన్ని పైకి తీసుకువచ్చాను. మేము వచ్చేటప్పటికి నలుగురైదుగురు బంట్రోతులింకా అక్కడ నుంచుని విరగబడి నవ్వుతున్నారు. మమ్మల్ని చూడడముతోనే వాళ్ళు నవ్వు ఆపేశారు. గుమస్తా వాళ్ళని మందలించి నాకు క్షమాపణ చెప్పి తనూ నవ్వుకుంటూపోయాడు. ఈ నవ్వుకంతా కారణం నా శాలువేమో ననుకున్నాను.

అవశిష్టాలన్నీ తీర్చుకుని ఫలహారం చేస్తుండగా కుక్‌వారి కంపెనీ నుంచి, నాకుడబ్బు వచ్చిందని మనిషి వచ్చి చెప్పాడు. ఆ మాట వినడముతోనే ఎక్కడలేని సంతోషము వచ్చింది. వెళ్ళి ఆ సొమ్ము తీసుకుని హోటలుకు వచ్చి ఆ పూటె ె రైలుందని తెలుసుకుని త్వరగా సామాను సర్దుకుని కిందకి వచ్చాను. గుమస్తా బిల్లు ఇచ్చాడు. ఆ బిల్లు మొత్తమెంతొ ె ఇప్పుడు చెప్పదల్చుకోలేదు. కాని అది వింటే మట్టుకు ఎంత జమిందారుకైనా ఒక్కసారి గుండె కొట్టుకోవడం మానె ె స్తుందని నా నమ్మకము.

సొమ్ము చెల్లిస్తోంటే ఇద్దరు నౌకర్లు అక్కడ వచ్చి నిలబడ్డారు. వెళ్ళిపోతున్నాము కదా వాళ్ళకేమైనా బహుమతి చేస్తే దర్జాగా వుంటుందని ఆలోచించి వాళ్ళందరికి తలొక అణా ఇచ్చాను. ఇచ్చినందుకు సంతోషించవచ్చునా? ఆ అణాకాసుని యిటుతిప్పి అటు తిప్పి వాసన చూసి గుమస్తా దగ్గర ఒక లెన్సు అడిగిపుచ్చుకుని దాని తోటి పరీక్షచేసి మూతి విరుచుకుని అక్కడ పారేసి చక్కాపోయారు. వాళ్ళ పొగరుమోత్తనము చూస్తే మట్టుకు నాకు చాలా కోపము వచ్చింది. డబ్బంటే తేరగా వస్తుందనుకున్నారు కాబోలు? వాళ్ళకింతకంటే మహా యెక్కువిచ్చేదెవడు? తీసుకోకేం చె ె స్తారని నా దారిని నేను రైలుకి వెళ్ళిపోయాను.

కుక్‌వారి మనిషి ఫోక్‌స్టను కొక టిక్కట్టుకొని ఇచ్చి, పారీసులో రైలు మార్చుకోమనీ మళ్ళీ బొలోనులో దిగి స్టీమరెక్కుతె ె ఫోక్‌స్టను అనే ఊరు చేరుతాననీ చెప్పాడు.

రైలు సామాన్యంగా మనదేశపు రైలుకుమల్లేనే ఉంది. ఎటొచ్చీ పెట్టెలింకా కొంచెము విశాలంగా ఉన్నాయి. మూడవతరగతి పెట్టెలకు కూడా పరుపులున్నాయి.

తెల్లవారే సరికి పారిసు చేరాము. అక్కడ దిగి దంత ధావనాదికములు కానిచ్చి కొత్తరైలు దగ్గరికి వెళ్ళాను. జనం కిటకిటలాడుతూ వున్నారు. రెండు పెట్టెలు మట్టుకు ఖాళీగా ఉన్నాయి. అవీ మూడవతరగదినే కదా అని వెళ్ళి కూచున్నాను. ఇంకో నిమిషాని కొక దొరసాని వచ్చినన్ను చూసి ఒక బంట్రోతునుకేకేసి నన్ను దింపమని చెప్పిందని తొ ె స్తుంది. బంట్రోతు నన్ను దిగమన్నాడు. ఫ్రెంచిలో అనేక విధాల ఏమేమిటో చెప్పాడు. ఏమయినేసరే, ఇందులోంచి

దిగనన్నాను. వాడు వెళ్ళి గార్డును తీసుకువచ్చాడు. వాడు చెప్పినా దిగనన్నాను. కిటికీ తలుపు కేసి చూపించాడు. దానివి ీద (Des dames)అని రాసివుంది. అదేమిటో నాకర్థం కాలేదు. బాగానే వుంది, సంతోషించానన్నాను. దిగమన్నాడు, ఎందుచేతనన్నాను, వాడికేమి తోచక, స్టేషనుమాస్టరును తీసుకువచ్చాడు. అది ఆడవాళ్ళ పెట్టె గనుక దిగమని ప్రార్ధించి ఖాళీగా వున్న ఇంకో పెట్టెలో కూచోబెట్టాడు.

మధ్యాహ్నం బోలెన్ చేరాను. దిగి స్టీమరెక్కాను. ఆ స్టీమరు చాలా చిన్నది. సముద్రమూ మహా హడావిడిగా ఉంది. అందుకని ప్రతి వాళ్ళకూ వికారమూ, వాంతులూ, అన్నాళ్ళూ ఆ స్టీమరు ప్రయాణం చేసినా ఇంత బాధ ఎప్పుడూ పడలేదు. అందరూ తలోమూలా ప్రాణం పోతున్నట్టు పడుకున్నారు. ఈ అవస్థ వదులుతుందా అనుకొన్నాను. మొత్తం వి ీద రెండుగంటలకంటే ఎక్కువ పట్టలేదు. కాని ఆ కాస్త సేపూ యుగం లాగ వుంది.

పోక్స్టన్‌లో దిగేటప్పటికి సుమరు అయిదు గంటలవుతుంది. ఇంగ్లండులో అడుగు పెట్టానన్నమాట జ్ఞాపకం పెట్టుకుని మొదట కుడికాలే పెట్టాను.

మనసులో ఒక విధమైన ఆందోళన బయలుదేరింది. గుండెల్లో అదురుపట్టింది. ఇంతవరకూ మొండితనంగా కొట్టుకొ చ్చాను. ఇక ముందేమో అని ఆలోచన పోయింది. అన్నిటికీ ఈశ్వరడే ఉన్నాడని ఒక్క దణ్ణం పెట్టుకున్నాను.

వచ్చేవారం మరోభాగం

14వభాగం

ఎలాగైతేనేమి, ఇంగ్లండులో అడుగు పెట్టానని చెప్పాను కదూ! మరచిపోకుండా, ఎలాగో జ్ఞాపకం పెట్టుకుని కుడి కాలే పెట్టాను కూడాను. నేను ఇంత శ్రద్ధగా, ఇంత శాస్త్రయుక్తంగా కుడి కాలే పెట్టినా, లండను మట్టుకీవిషయమేమి గమనించనట్లు కనుపించలేదు. సిడ సిడ లాడుతూ మొగం మాడ్చుకుంటూ, ఆరిపోయిన హారతి పళ్ళెం పట్టుకు నిలుచున్నట్లనిపించింది. ఇంతకూ అదృష్టం బాగుంటే ఏ కాలు పెట్టినా ఇబ్బంది లేదు. బాగుండకపోతే ఏ కాలు పెట్టినా ఒకటే.

ఇక్కడ దిగగానే నాలో ఉత్సాహం సగం చచ్చిన దనను కాని, చల్లారిందని చెప్పక తప్పదు. కారణమేమిటంటే నేను చెప్పలేను. లండనులో అడుగు పెట్టేసరికి బరామీటరు మరీ దిగిపోయినట్లయింది. నెమ్మదిగా సామాను దింపుకుని ఫ్లాట్ఫారుమీద నిలబడ్డాను. ఏమి చెయ్యడానికీ తోచలేదు. ఎటు వెళ్ళాలో మొదలే తెలియదు కదా! అంతా అయోమయంగా ఉన్నది. ఇదే మొగల్తుర్రు అయితేనా! స్కూలునుంచి ఇంటికిరాగానే, నేనేదో చాలా దూరప్రయాణం చేసి వచ్చినట్లు, మా ఇంట్లో వాళ్ళూ, చుట్టుపక్కలిళ్ళల్లో కుర్రవాళ్ళూ బోలెడంత మంది పరుగెత్తుకొచ్చి నా చుట్టూ మూగి, ఎంతో సేపు నాతో కులాసాగా ఆడుకునేవారు.

మా అమ్మ సంగతి చెప్పనే అక్కరలేదు.

"వచ్చావురా నాయనా ముందు కాళ్ళూ మొహం కడుక్కో. కళ్ళు దించుకుపోయి బుగ్గలు పీక్కు పోయి ఎలా వున్నావురా నాయనా! "లే" అని నన్ను తొందర పెట్టి, కాళ్ళు కడుక్కున్న తరువాత ఏదో కొంత పలహారము పెట్టేది. ఒక్కొక్కప్పుడు నాకు దిష్టి కూడా తీస్తుండేది. నాకెంతో సిగ్గుగా ఉండేది. ఏమిటమ్మా నాకు దిష్టి కూడా తీస్తుండేది. నాకెంతో సిగ్గుగా ఉండేది. ఏమిటమ్మా నీ చాదస్తమూ నువ్వూనూ. ఇంకా ఎన్నాళ్లేమిటి ఈ దిష్టి.నేనింకా చిన్న కూచమ్మ ననుకుంటున్నావా ఏమిటి" అనేవాడిని. కొంచెం కోపం అభినయిస్తూ. ఇదంతా జ్ఞాపకము వచ్చి, ఒక్క మాటు దుఃఖం వచ్చింది. కళ్ళు వొత్తుకుంటూ చలికి గజగజ లాడుతూ పక్కచుట్టలో శాలువా తీసుకొని కప్పుకుందామా అని ఆలోచిస్తుండగా పాతాళంలోనుంచి ఎవరో తన్నుతే పైకుబికినట్లు, కుక్ కంపెనీ వారి ఆసామీ పాతాళంలో నుంచి వచ్చినట్లు తోచినా, నా పాలిటికి దివి నుండి దిగి వచ్చిన దేవతలా ప్రత్యక్షమయ్యాడు. నన్ను ఒక్కసారి ఎగాదిగా చూచి,

" Ha!Ha!Ah!Good evening. What is your name? Ah! Let me see. You are the Great Mr.Parvatesam aren't you? Fine we were hearing a lot about you good line day. Bit chilly what?" (ఆహాఁ నమస్కారము తమ పేరు ఆఁ - పార్వతీశం. అన్నట్టు మీ గురించి బోలెడంత విన్నాము. ఆఁ బాగుంది కొంచెము - శీతలం తిరిగింది కాదూ) అంటూ చిరునవ్వుతో నన్ను పలకరించే సరికి నా ప్రాణం లేచి వచ్చినట్లయింది. కాని నన్ను "Great Parvatesam" అన్నాడు.

నా గురించి చాలా విన్నానంటాడు. చాలా చిత్రంగా ఉన్నదే, నేను గొప్పవాడి నని వాడెలా కనిపెట్టగలిగాడు? లండన్‌లో అడుగుపెట్టి ఇంకా అరగంటేనా కాకుండా నన్ను గురించి అప్పుడే ఎలా విన్నాడు? చాలా చిత్రంగా ఉన్నదే అని ఆశ్చర్యపోతూ, వాడికంటే మనమేమీ తీసిపోకూడదనుకుంటూ ""Yes Sir,I Parvatesam, how you know me Cook'

గారూ అన్నాను ఇంగ్లీషులో. నాకు కూడా ఇంగ్లీషు వచ్చు సుమా, అట్టే పిచ్చివేషాలేమన్నా వేస్తే నా దగ్గర సాగవని హెచ్చరించడానికి.

""Good, lad clever Aren't you? Come, Hurry" అంటూ నా చెయ్యి పట్టుకుని లాక్కుపోవడం మొదలుపెట్టాడు.

Yes coming, my Samans Sir అంటుంటే విన్పించుకోడు. ఈ చెవిటి మాలోకమేమిటి బాబు అనుకుని, ఒక్క వూపుతో నా చెయ్యి విదిలించి ""My Saman there, I go and get saman and come" అన్నాను. వెనక్కి తిరిగి సామాన్లు చూపిస్తూ (ఏవి ఎటయ్యా, ఈ హడావిడి. నా సామాన్లు ఉండవయ్యా! నా సామాన్లు తీసుకుని వస్తాను. oh oh! you and your bloody saman what do you mean saman (ఏమిటయ్యా నీ వెధవ సామాను- నువ్వూనూ. అసలు సామానంటే ఏమిటి అన్నాడు.

"My box sir and bed sir" (నా పెట్టె పరుపూనండీ) అన్నాను వాటికేసి చూపిస్తూ "oh that (అదా)' అని ఓ పెద్ద నవ్వు నవ్వి సామాన్, సామాన్ అని నాలుగు సార్లు అనుకుని ఫరవాలేదు, నీ సామాను ఎక్కడికీ పోదు వాటిని తీసుకురమ్మని ఒక మనిషితో చెప్పాను. తీసుకు వస్తాడు. మనం తొందరగా వెళ్ళి ఆ రైలు ఎక్కాలి అన్నాడు. అక్కడున్న రైలుకేసి చూపిస్తూ. స్టీమరులో నుంచి దిగిన జనమంతా ఆ రైలు కేసి హడావిడిగా వెళ్ళి అందులో ఎక్కుతున్నారు. "మనం ఇంగ్లండు వచ్చాం కదా; మళ్ళీ ఈ రైలు ఎందుకు ఇంకా ఎక్కడికి వెళ్ళా"లన్నాను. ఇది ఇంగ్లండే, నిజమే అయితే, ఇంగ్లండు కిది మొదలన్నమాట. లండను ఇక్కడికి కొన్ని మైళ్ళ దూరముంది. మూడుగంటల ప్రయాణం చేస్తే సుమారు ఎనిమిదింటికి అక్కడకు చేరుకుంటాము. నిన్నక్కడకు చేరుస్తే, మా బాధ్యత వదిలిపోతుంది. తరువాత నీ దారి నువ్వు చూసుకోవలసినదే. అన్నాడు తొందరగా నడుస్తూ. అంత సేపూ నా చెయ్యి వదలలేదు పాపం.

ఈ సంభాషణంతా ఆంగ్లంలోనే జరిగింది సుమండీ, వాడికి తెలుగెలా వచ్చిందనుకునేరు. చస్తే వాడికి తెలుగురాదు. ఎన్ని వేలేళ్ళు తపస్సుచేసినా, ఒక్క తెలుగుముక్క వాడి చేత పలికించలేము, తెలుగుదేశంలో పుట్టి పెరిగిన నాకె ' యింకా బోలెడన్ని అర్థంకాని, స్వచ్ఛంగా పలుకలేని మాటలున్నాయంటే, వాడికెలా వస్తుంది చెప్పండి. అదేం చచ్చు ఇంగ్లీషా. ఎవడు పడితే వాడు ఏడాదిలోనో, రెండేళ్లలోనో నేర్చుకోడానికి! మేము రైలు దగ్గరకు వచ్చి, ఒక పెట్టెలో ఎక్కబో 'యేసరికి, ఎవడు తెచ్చాడో, ఎప్పుడు తెచ్చాడో, తెలియదు కాని, నాపెట్టె, పరుపూ అప్పుడే అందులో వున్నాయి.

"ఇదుగో బాబూ మీ మీ అదేమటో అన్నావు..." వాడిని చూచి నేనూ నవ్వాను. ఎటొచ్చీ వాడొకందుకు నవ్వితే నేను మరొకందుకు నవ్వాను.

అప్పటికి అయిదో, అయిదున్నర గంటలో అయినా, బాగా చీకటి పడిపోయింది. పొగో, పొగమంచో తెలియకుండా పది అడుగులలో ఉన్న మనుష్యులు కూడా కనబడనంత వత్తుగా, దట్టమైన తెరలా మమ్మల్ని కమ్మేసింది. విపరీతమైన చలిగా ఉంది. ఇంత గాడాంధకారంలోనూ రైలు వెడుతుందా అనే సందేహం కలిగింది నాకు. సందేహం కలగడం తడవుగా, ఈ కటిక చీకట్లో రైలు వెడుతుందా భయంలేకుండా నన్నాను. యథాలాపంగా నా లోపలి ఊహల్ని పైకి అన్నట్టుగా - అతని తోటి చెప్పినట్టు గాకుండా, అతనొక్కసారి నాకేసి నిదానంగా చూసి, "ఏం భయం లేదు - మనకూ భయం లేదూ - దానికి భయంలేదు, ఒక జోడా మనుష్యులు లాంతర్లు పట్టుకుని, రైలు పట్టాలు తప్పిపోకుండా దాని

ఎదుట నడుస్తారు" అన్నాడు చాలా గంభీరంగా.

అయినా వాడేదో నన్ను వేళాకోళం చేస్తున్నాడనుకొన్నాను. నేను నాకు కలిగిన సందేహాన్ని పైకి అనడం పొరపాటె 'ననుకున్నాను. అప్పుడు నిడదవోలునుంచి నేనెక్కిన రైలు మద్రాసు వరకూ రాత్రి ప్రయాణము చేసిన సంగతీ, తరువాత మద్రాసునుంచి మళ్ళీ రాత్రీ చేసిన ప్రయాణము చేసిన సంగతీ, తరువాత మద్రాసునుంచి మళ్ళీ రాత్రీ చేసిన ప్రయాణం స్ఫురణకొచ్చి, నా తెలివితక్కువ తనానికి నవ్వుకున్నాను. అయితేమట్టుకీ మాత్రం దానికి వాడు నన్ను చూచి నవ్వుతాడా అని కొంచెం కోపం వచ్చిన మాట వాస్తవమే. అయినా నాలో నేను సముదాయించుకొని, ఒకటి రెండుసార్లు వాడేదో చెప్పబోతే నేను వినీ విననట్లు సమాధానం చెప్పకుండా ఊరుకున్నాను. లండన్ చేరేవరకూ నా మౌనం నేను వి డవలేదు. ఏ అవాంతరం లేకుండా మేము లండన్ క్షేమంగా చేరాము దైవాగ్రహం వల్ల. లండన్ స్టేషన్ రాగానే రైలు స్టేషన్‌లోకి కాక ఏదో ఇంట్లోకి వెళుతున్నట్టు అనిపించింది. ఎందు చేతనో తెలియదు. నాతో కూడా ఉన్న ఆసామీ నడుగుదామంటే, మళ్ళీ అతను ఏమి వేళాకోళం చేస్తాడో అని సందేహించి ఊరుకున్నాను.

రైలు ఆగి ఆగడంతో బిల బిల లాడుతూ, రైలులో యావన్మందీ కన్నాల్లోంచి ఎలుకల్లా హడావిడిగా బైటకు వెళ్లటం ప్రారంభించారు. నేనూ, నాతోవున్న అసామీ దిగడానికి లేచాము. నేనొకసారి నా సామాను కేసి చూశాను. అది అతను కనిపెట్టి "దాని సంగతి నేను చూస్తాను దిగమన్నాడు. మేమిద్దరం దిగడంతోనే, అతని సంజ్ఞకు, ఒక మనిషి లోపలికి వెళ్ళి, సామాను బయటకు తీసుకువచ్చాడు. అతన్ని చూస్తే మామూలు దొరలాగే వున్నాడుగాని, కూలీలనుకోలేదు. మనవూళ్ళల్లో అయితే , కూలీ ఇట్టే దొరికిపోతాడు. వాణ్ణి చచ్చినా "ఏమండీ" అని మనం అనలేము. అసలెందుకనాలి? బయటకు రావడంతోనే, నాలుగు వైపులా ఆశ్చర్యంతో చూశాను. నేను మద్రాసులాంటి స్టేషన్లు చాలా చూచానుగాని, ఇంత పెద్ద స్టేషను నాకెక్కడా కనబడలేదు.

ఇది కొన్ని మైళ్ళు పొడుగుంటుందా అనిపించింది. అధమం ఒక మైలేనా వెడల్పూ ఉండాలనుకున్నాను. ఇందాక రైలు, స్టేషనుకు కాక ఇంట్లోకి వెడుతోంది అని అనిపించడానికి కారణం, ఇప్పుడు తెలిసింది. ఇంత వెడల్పూ, పొడుగూ ఉన్న స్టేషను అంతటికి గాజుకప్పు, పైభాగాన కనిపించింది. ఇంత గాజు ఎలా దొరికిందా వీళ్ళకు అనుకున్నాను. అసలు గాజెందుకు వేశారు. అనే సందేహం కూడా కలిగింది. ఒకవేళ ఏ కొబ్బరికాయేనా దానిమీద పడితేనో, లేక, పక్క ఇంటి కుర్రాళ్ళె వళ్ళయినా, ఆటల్లో వాళ్ళ లక్క పిడతలో, పెంకు ముక్కలో, దానిమీద విసురుతేనో, ఇంత స్టేషనూ ఏమవుతుందనిపించింది. అయినా దానికి సమాధానం ఏదో మనమే వూహించి తెలుసుకోవాలిగాని, ఇలాంటి మోటు మనుషులను అడుగుతే వాళ్ళు అతి తెలివిగా మాట్లాడామనుకొని, నన్ను అవహేళన చేస్తారు. ఎందుకొచ్చినదీ బాధ. ఇంతకూ స్టేషను కప్పు ఎలాపోతే నా కెందుకు అని అప్పటికి సమాధానం చెప్పుకున్నాను.

ఇంతలో నా ప్రక్కనున్న కుక్ - అనగా వంటమనిషి కాదు- కుక్ కంపెనీ మనిషి బయటకు వెళదాం రండని చెయ్యిపట్టుకుని ముందుకి తీసుకువెళ్లాడు. పది బారలు నడవగానే, ప్లాట్ ఫారంలో మధ్య భాగం కొంత దానంతటదె ' పరుగెడుతోంది, దానిమీద కొందరు మనుష్యులు నిలబడివున్నారు. దాని దారిన అది, దానితోపాటు దానిమీద మనుష్యులూ, ముందుకు సాగిపోతున్నారు.

ఇది లోపలినించి ఎక్కడనుంచి వస్తుందో, దానికీ అంతు ఉందో, లేదో, తెలియదు. నేను ఈ ఆలోచనలో వుండగా నా పక్కనున్నతను నా చెయ్యి పట్టుకుని, తనతోపాటు నన్ను కూడా దాని మీదకు లాగాడు. అతను మేకులా, అలాగె నిలబడ్డాడుగాని, నేను మట్టుకు వెనక్కుపడబోయాను. అతను నా వీపు వెనక చెయ్యి ఆసరాయిచ్చి నేను పడిపోకుండా అపు చేశాడు. మేము నిలబడ్డది కదిలే ప్లాట్‌ఫారం. అది ముందుకు సాగుతూనే వుంది. అది చాలా చిత్రంగా కనపడ్డది. ఇలా కొంతదూరం వెళ్ళిన తరువాత ఎదట మేడమెట్లులాకనపడ్డాయి. దానిమీదకు కూడా, ఇది పరుగెడుతూనే వుంది. జనం పడకుండా అలా నిలబడే వున్నారు. వాళ్ళు పడకుండా ఎలా ఆగారా అని ఆలోచిస్తోంటే, మేము నిలుచున్న భాగం కూడా, మొదటి మెట్టు ఎక్కడం. నేను వెనక్కుపడిపోబోవడం, మళ్ళీ ఆయన ఆసరాతో నిలబడ్డం. మేడమెట్లు ఎక్కినట్లు నన్ను కూడా ఎక్కమని తనెక్కుతూ చెప్పడం, తగుదునమ్మా అని నేనా విద్య నేర్చుకుని, క్షణంలో ఆ మెట్లు ఏ ప్రమాదం లేకుండా ఎక్కడం, అన్నీ రెప్పపాటులో జరిగిపోయినాయి.

మరికొంత దూరం సాదా ప్రదేశం మీద నుంచి ఇది నడుస్తుండగా, నా స్నేహితుడు పక్కకు తప్పుకుంటూ నన్ను కూడా తనతోపాటు పక్కకు లాగేశాడు. ఆ ప్లాట్ ఫారం దాని దానిది అదో సెలయేరులా పోతూనే వుంది. మేము మరో పది బారలు నడిచి, ఒక పెద్ద గది దగ్గర ఆగాము. అతను తలుపు తీయగా లోపల ప్రవేశించాను. నా సామానప్పుడే అక్కడికి ఎలా చేరిందో చేరింది, అక్కడ పది మంది, బల్లల ఎదుట కుర్చీల మీద కూర్చుని, అక్కడకు వచ్చిన జనాభా సామానులు పెట్టెల్లోంచి తీయించి పరీక్షచేసి, ఓ చీటి యిచ్చి, వెలుపలకు పంపిస్తున్నారు. నా పెట్టెలు చూడ్డానికి సిద్ధంగా ఉన్న మనిషి, నన్నెగా దిగా చూసి, నా స్నేహితుడితో అర్ధోక్తిలో "who is this darke?" అన్నాడు. నా స్నేహితుడు "ఇష్" అని నోరు ముయ్యమన్నట్లు, పెదవుల మీద వేలు పెట్టుకుని సంజ్ఞ చేశాడు. This young prince is my friend from India, come to study here" (ఈ పిల్ల జమిందారు నా స్నేహితుడు. ఇండియా నుంచి వచ్చాడు ఇక్కడ చదువుకోసం.) అని సామాను త్వరగా చూడమని సంజ్ఞచేశాడు.

వాడు పెట్టెతీసి, ఒక్కొక్క వస్తువే మునివేళ్లతో యెత్తి దూరంగా క్రిందపడేస్తున్నాడు. నాకు చాలాకోపం వచ్చింది. నేనేదో అనబోతున్నానని నా మిత్రుడు గ్రహించి, నా చెయ్యి గట్టిగా అదిమాడు, ఏమీ మాట్లాడవద్దన్నట్లు. తరువాత నా పరుపు చుట్ట విప్పాడు. అందులో నా నారింజపండు రంగు శాలువా చూసి, నిర్ఘాంతపోయి గుండెల మీద చెయ్యివేసుకుని, కళ్ళు మూసుకుని కుర్చీలో వెనక్కు జార్లపడిపోయాడు. ఇదేమిటో వాడిలా పడిక్కోయాడు కొంపతీసి మన కళ్ళ ఎదుటనె "హరి" అనడుగదా అని హడలిపోయాను. క్షణంలో తేరుకున్నట్టు కళ్ళు తెరచి, ""What is this?" (ఏమిటిది) అన్నాడు.My shawl అన్నాడు. """Your what' (నీదేమిటి) అన్నాడు " My శాలువా" అన్నాను.

వాడెంతో జాలిగా, నాకేసి చూసి "can't you speak English my lad" (ఇంగ్లీషు మాట్లాడ లేవా నాయనా!) అన్నాడు. నేను సమాధానం చెప్పబోతుంటే, నా మిత్రుడు "అయన ఇంగ్లీషు మాట్లాడ లేక పోవడమేమిటి? చాలా చక్కగా మాట్లాడుతాడు. రైల్లో దారిపొడుగునా నాతో మాట్లాడుతూనే ఉన్నాడు. ఇది వాళ్ళ దేశంలో ఉపయోగించే రగ్గు" అన్నాడు అక్కడ ఉన్న ఆసామీ "ఓహో అలాగా, చాలా బాగుంది. పోనీ ఇది అమ్ముతాడేమో కనుక్కో" అని అడగగా నా స్నేహితుడు "ఇంక చాల్లే ఊరుకో" అన్నట్టు సంజ్ఞ చేశాడు.

అదికాదయ్యా యీ పసివాడికి ఇది అమ్మే ఉద్దేశం ఉంటే, గవర్నమెంటుచేత కొనిపించి బ్రిటీషు మ్యూజియంలో

పెట్టిద్దామని గాని, నాకోసం కాదు. అతనికి లాభంగా ఉంటుంది. పోన్లే ఇంతకీ నాకెందుకు? అని తక్కిన వన్నీ కూడా చూడడం పూర్తిచేసి, ముగించబోతుంటే, నా కచికలూ, తాటాకులూ ఉన్న పొట్లం వాడి కంటపడింది. అది విప్పి, "ఇదేమైన తినేదా, అన్నాడు. లేకపోతే మందా? అన్నాడు. ఇదేం విషం కాదుగదా" అన్నాడు. మావాడు విరగబడి నవ్వుతున్నాడు. పైకుబుకుతున్న, నా ఉద్రేకం తగ్గించుకుని, "అలాంటిదేం కాదు. ఈ చూర్ణం నా పండ్లు తోముకోవడానికి. ఈ ఆకులు నాలుక గీసుకోడానికి అని చెప్పాను. వాడికేమి పూర్తిగా అర్థం కాలేదు. "సరే, మీ కర్మ" అన్నట్టు గబగబా మాకు బయటకు వెళ్ళడానికి అనుమతి రాసి యిచ్చి లేచిపోయాడు. నేను చచ్చినట్టు అవన్నీ మడిచి మళ్ళీ లోపల సర్దుకున్నాను.

వచ్చేవారంమరోభాగం

15వ భాగము

మేము బయటికి వచ్చాము, మా వెనుకనే నాసామానూ వచ్చింది. బైటికి రావడంతోటే, వీధిలో విపరీతమైన జన సమూహం అన్ని వైపులకూ ఎంతో తొందరగా, నడిచిపోతున్నారు. ట్రాము కార్లు, మోటారు. కార్లు, గుర్రంబళ్ళు వేలాది సంఖ్యలో దౌడు తీస్తున్నాయి. ఇంత హడావిడి ఏమిటో ఎక్కడికి పోతున్నారో వీళ్ళంతా అనుకున్నా నొక్కమాటు. ఇక్కణ్ణించి ఎక్కడకు వెళ్ళడమా.ఇంకను ఈ కుక్ మనిషి నన్నిక్కడ విడిచిపోతాడు కాబోలు. ఎలాగా అనుకుంటూ నన్నెక్కడికేని హోటలుకి చిన్నదైతే సరిపోతుంది పంపుతావా! అన్నాను అంటే అతను "హోటలుకి వద్దు. మీకంతా కొత్తగా వుంటుంది. మీకే సలహా చెప్పేవాళ్ళు వుండరు. ఇక్కడ 'ఇండియా హౌస్' అని ఒకటి గవర్నమెంటువారు ఏర్పాటు చేసిన వసతి గృహం వున్నది అందులో అందరూ మీ దేశస్థులుంటారు. నిన్నక్కడ దిగబెడతాను, అక్కడ నుండి నీ తరువాత ఏర్పాట్లు చేసుకో" అని ఓ గుర్రబ్బండి పిల్చి, నన్నందులోకి ఎక్కమని, తనూ నాతో కూర్చుని, క్రాయ్‌వెల్ రోడ్డుకు పోనిమ్మని బండివానితో చెప్పి, చలిగాలి తగలకుండా తలుపులు బిగించాడు.

పావుగంటలోనో, అరగంటలోనో, ఇండియా హౌస్ దగ్గర బండి ఆగింది. మేము దిగి లోపలికి వెళ్ళాము. అక్కడున్న వసతియజమానికి కాబోలు నా స్నేహితుడు నన్ను పరిచయంచేశాడు. నా బాధ్యత అతనికి ఒప్పగించి, అతని కరచాలనం చేసి "Good bye and goodluck young man, I wish you well అని చరచరా బయటికి వెళ్ళిపోయాడు. నా సామాను లోపలికి రావడం నేను చూడనేలేదు. నా వెనుకనే వున్నది. ఆ యజమాని నన్నొకసారి నిదానంగా చూచి "ఇండియాలో ఏ ప్రాంతం నుంచి వచ్చావు" అన్నాడు. "మెద్రాస్" అన్నాను దర్జాగా.

నన్ను కూర్చోమని సంజ్ఞ చేశాడు. నే కూర్చున్నాను. "ఇక్కడికెందుకు వచ్చా" వన్నాడు. "ఎందుకొచ్చావేమిటి వెధవ ప్రశ్న? అంత దూరము నుంచి, తన ముఖారవిందము చూడటానికి వచ్చాననుకున్నాడు కాబోలును. నేను చదువుకోవడానికి వచ్చాను." అన్నాను. "ఏం చదువుతావు" అన్నాడు. "చదవడానికి కేమివుంది - బారిష్టరు తప్ప మరేం చదవనని నా అభిప్రాయము." "ఈ వూళ్ళోనేనా?" అన్నాడు. "బహుశా ఎడింబరో అనుకుంటున్నాను" అన్నాను. "అయితే ఇక్కడ ఎన్నాళ్ళుంటావు" అన్నాడు. "ఒక్కరోజుకంటే తప్పితే రెండు రోజులుకంటే ఉండనన్నాను" "నీవు భోజనము చెయ్యలేదు కదా" అన్నాడు "లే"దన్నాను. అయితే "నీవు భోజనాల గదిలోకి వెళ్ళి అక్కడ భోంచెయ్యి. ఈ లోపున నీకు గది ఏర్పాటు చేస్తాను" అన్నాడు.

ఈ కొత్త మనిషి- అక్కడ నౌకరు కాబోలు నన్నెంతో గౌరవంతో లోపలికి తీసుకువెళ్ళాడు. అదొక పెద్ద గది. ఎంతో విశాలంగా వుంది. గదిమధ్యను నిలువునా ఈ చివరి నుంచి ఆ చివరి వరకు పెద్ద బల్ల, దానిచుట్టూ కుర్చీలూ, అప్పుడే భోజనాలు చేసి ఒక పంక్తి లేచింది కాబోలు బల్లనిండా పళ్ళాలు, వాటినిండా భుక్తశేషం. మంచినీళ్లగ్లాసులు, చెంచాలు, కత్తులు వగైరా సామాగ్రి అంతా పరచి వున్నాయి. కొందరు యువకులు మగవాళ్ళు అక్కడే గుంపులు గుంపులుగా నిలబడి మాట్లాడుకుంటున్నారు. వాళ్ళందరూ ఒక్కసారి నాకేసి తిరిగి, నన్నోకొత్త జంతువును చూసినట్లును చూశాడు. వారప్పటికి పెద్ద నాగరికులైనట్లూ, నేనో పల్లెటూరి బచ్చానైనట్లూ! ఒక్కరూ నా దగ్గరకు రాలేదు. ఒక్కరూ నన్ను పలకరించలేదు. ఏమిటీ వాళ్ళకింత ప్రవర్తన, కొత్తవాడు కనపడటంతోటే, మీదే వూరు ఎందాకా వెడతారు. ఏం పని వెడుతున్నారు. పొద్దు పోయినట్టుంది. మీరిక్కడ భోంచేసి వెళ్ళండి అంటూ ఏదో ఆ కొత్త మనిషిని పలకరించి, పరిచయం

చేసుకొని, అతనికేమీ ఇబ్బందిలేకుండా పంపించడం మన సంప్రదాయం కదా. ఇదేమిటి? వీళ్ళందరికీ ఒక్క మాటు వాగ్బంధనం అయినట్లు. ఒక్కడూ మాట్లాడడేమి? పలుకరిస్తే ముత్యాలు రాలిపోతాయా? పరాయి మనిషితో మాట్లాడితే, గౌరవభంగమని. నేనేమైనా తమరిని అడుగుతానా? ఏ సహాయమైనా అర్థిస్తానేమోనని భయమా? ఏమిటో నా కంతా వింతగా వుంది.

ఇంతలో నన్ను లోపలకు తీసుకు వచ్చినమనిషి అక్కడ బల్లపై సామానులు కొన్ని తప్పించి, ఖాళీ చేసి నన్ను దయచేసి అక్కడ కుర్చీమీద కూర్చోమన్నాడు. "తమకేం కావాలి?" అని అడిగాడు. ఇంతలో, అక్కడ వున్న సమూహంలో ఒక పెద్దమనిషి నామీద దయదలిచి కాబోలు నెమ్మదిగా నా దగ్గరికి వచ్చి నా ప్రక్కన కూర్చుని "మీరు ఎక్కడనించి వచ్చారు? ఈ వూరు ఎప్పుడు వచ్చారు?" అన్నాడు.

"నేను మద్రాసులో గోదావరిజిల్లానుంచి వచ్చాను. నేను తెలుగువాడిని" ఆ మాటలువిని అక్కడ సమూహంలో వున్న మరొకతన్ని పిలిచి, మీ జిల్లానుంచి వచ్చాడయ్యే ఈయన ఎవరో ఎరగను. ఎప్పుడూ చూడలేదు. నాకెవరూ పరిచయమూ చేయలేదు. నేనెలా మాట్లాడను." అన్నాడు. నా పక్క నున్న పెద్దమనిషి నవ్వుకుని "అవును నిజమే సుమా - నాకు ఎవ్వరూ పరిచయం చెయ్యకపోయినా, నేను మరిచిపోయి మాట్లాడేస్తున్నాను. అయినా పాపం ఈయనేవీ అనుకోలేదు." అంటూండగా, అవతల పెద్దమనిషి గబుక్కున తిరిగి వెళ్ళిపోయాడు.

నా పక్కనున్న పెద్దమనిషి - అయ్యా మీరేమి తీసుకుంటారు. మీరు శాకాహారులా? మాంసాహారులా? అన్నాడు. "నేను కేవలం శాకాహారినీ అన్నాను. నన్ను లోపలికి తీసుకువచ్చి, వెనుకనే నిలబడి వున్న నౌకరుతో, నాకు శాకాహార భోజనం ఏర్పాటు చెయ్యమని చెప్పాడు. అతను కొంచెం అన్నం, కొంచెం కూరలాంటిది తీసుకు వచ్చి, పెట్టాడు. తరువాతను కొంత రొట్టె వెన్న ఏదో జామ్మట అది పెట్టాడు. ఆకలిమీద ఉన్నాను గనుకను, ఆకలి రుచి ఎరగదన్నట్లు, మాట్లాడకుండా రెండు ముద్దల్లో, అదంతా ఊదేశాను.

తరువాత పుడ్డింగుట సగ్గుబియ్యం పరవాన్నం-గట్టిగా ముద్దలా వున్నది తీసుకు వచ్చి, దానిలో పోసుకోడానికి వేడిపాలూ, కొంత పంచదార తీసుకువచ్చి అక్కడ పెట్టాడు, అదీ తీసుకుని లేచాను, నా గదికి తీసుకు వెడతానన్నాడా నౌకరు. రేపొద్దున మిమ్మల్ని కలుసుకుంటాను. మీకేమైనా సలహా కావలిస్తే చెపుతాను. అన్నాడు మా నూతన పరిచయస్థుడు, తనపేరు మీనన్ అని చెప్పాడు. "గుడ్‌నైట్" అని చక్కాపోయాడు.

నౌకరు నన్నొక చిన్న గదిలో ప్రవేశపెట్టి, నాకు కావలసిన సదుపాయాలన్నీ ఏర్పాటుచేసి "గుడ్‌నైట్ సర్" సౌండ్ స్లీప్ అని చెప్పి చక్కాపోయాడు.

నా సామాను అదివరకే గదిలోకే వచ్చివుంది. నేను మంచం మీద కూర్చుని కోటు తీసేసి, నెమ్మదిగా బూట్లు, మేజోళ్ళు విప్పుకుంటూంటే, అప్పుడు హఠాత్తుగా భోజనం ముందు కాళ్ళూ, చేతులూ కడుక్కోలేదన్న విషయం స్ఫురణకు వచ్చింది. ఈ దేశంలో ఉన్నప్పుడు ఆచారం పాటించవలసిన అవసరం ఉండదు కాబోలనుకున్నాను. కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కోకుండా 'ఆ మాల గుడ్డలతోటే, తింటావా ఏమిట్రా" అన్న మా అమ్మ మందలింపులు జ్ఞాపకానికి వచ్చాయి. నా షరాయి కూడా విడిచి పంచెకట్టుకుని మంచం మీద వెన్ను వాల్చాను. ఇంక భవిష్యత్తేమిటి? అని అనుకుంటూ ఉన్న

ఉత్తర క్షణములోనే నిద్రాదేవి నన్నావహించింది.

ఇంటి దగ్గర అలవాటు చొప్పున ఉదయాన్నే అనగా, ఆరుగంటల లోపుననే మెలకువ వచ్చింది. లేచి కిటికీ తెర తొలగించి, గాజు తలుపులలో నుంచి బయటికి చూస్తే అంతా అంధకారంగా ఉంది. ఈ వసతి గృహంలో కూడా సంచలనము అట్టే ఉన్నట్టు కనపడలేదు.

ఈ మేడలూ, ఇక్కడ కట్టుబడి, ప్రతిచోటా యీ కుర్చీలూ, సోఫాలూ, నడవడానికి నేలమీద తివాసీలూ, అన్నీ చూస్తుంటే, చాలా ఆశ్చర్యమనిపించింది. నేను పుట్టిన తరువాత ఇన్ని సంవత్సరాలలోనూ, ఎక్కడా ఇటువంటివి చూడలేదు. ప్రతీ తలుపుకీ, కిటికీలకూ కూడా అందమైన బోలెడంత ఖరీదైన తెరలు కూడాను.

ఎందుకో, వాటి ఉపయోగమేమిటో నాకేమి అర్థం కాలేదు. హాయిగా గాలి చొరకుండా, ఊపిరాడకుండా ఇంత బందోబస్తు ఎందుకో ఊహించలేకపోతున్నాను. తరువాత ఫ్రాన్సులోనూ, ఇక్కడ కూడా ఇళ్ళకూ, షాపులకూ, అన్నిటికీ కూడా అద్దపు తలుపులే. వాళ్ళకిక్కడ దొంగల భయము వుండదు కాబోలు. తమాషాకు ఇళ్లమీద రాళ్ళు విసిరే, అల్లరిపిల్లలు ఉండరు కాబోలు ననుకున్నాను. ఇలా ఆలోచిస్తూ, మళ్ళీ కాసేపు మంచం మీద పడుకున్నాను. ఇంకా ఇంత చీకటేమిటి? తెల్లవారకపోవడము ఏమిటి? సూర్యుడేమన్నా లేవడం మరిచిపోయాడా? ఇక్కడ జనం అంతా లేవడం ఎప్పుడు? మొహాలు కడుక్కోవడం, వగైరా నిత్యకృత్యాలన్నీ ఎప్పుడు? వాళ్ళ పని పాటలు చూచుకోవడం ఎప్పుడు? ఆడా, మగా కూడా బారెడు ప్రొద్దెక్కిన తరువాత లేస్తే వంటా, వార్పూ ఎప్పుడూ? అనుకుంటూ ఆలోచిస్తుంటే మళ్ళీ ఓ మబ్బుతెర వచ్చింది. కునుకు పట్టింది. మరో గంటవరకూ మెలకువ రాలేదు.

అప్పుడు లేచి తొందరగా ముఖం కడుక్కుందాం అనుకుంటే ఎక్కడికి వెళ్ళాలో తెలియలేదు. తలుపు తీసి చూస్తే, బయట ఎవరూ కనబడలేదు. మళ్ళీ లోపలకు వెళ్ళి ఎలాగా అని ఆలోచిస్తుంటే గోడమీద ఒక చోట "Press Button-Servant" అని ఉన్నది. ఇదేమిటో చూద్దామని వాళ్ళు వ్రాసినట్టుగానే ఆ బొత్తాము నొక్కాను. ఉత్తరక్షణములో గాలిలో నుంచి వచ్చినట్లు ఒక మనిషి తలుపు తీసుకుని లోపలకు వచ్చాడు. వాడి వేషం, నిలబడ్డ తీవి అన్నీ చూస్తూ వీడెవడేనా పెద్ద ఉద్యోగా? అనుకున్నాను.

వాడికేసి తెల్లబోయి చూస్తుంటే వాడే కొంచెం ముందుకు శిరస్సు వంచి చిరునవ్వు నవ్వుతూ "గుడ్ మార్నింగ్ సర్, వాడ్ సౌండ్ స్లీప్?" అన్నాడు. తరువాత ఆరి వాడిల్లు బంగారంగాను అందులోనూ పెద్ద ఉద్యోగిలా వేషం వేసుకొని కూడాను, అనుకుని ఆశ్చర్యంతో ఏమి చెప్పాలో! అని ఆలోచిస్తూంటే, మళ్ళీ వాడే "వాట్ కెనైడూ ఫర్ యూ సర్" అన్నాడు. అప్పటికి నా మందబుద్ధికి వాడు నౌకరు కాబోలు అని తోచింది. ఆగోడమీద కూడా ప్రెస్ బయన్ - సర్వెంట్ అన్నవ్రాత"జ్ఞాపకం వచ్చింది.

అప్పుడు నేనూ దర్జాగా లేచి నుంచుని - వాళ్ళ దేశాచారంగదా, అని కరచాలనానికి చెయ్యి జాపాను. వాడు నవ్వుకుంటూ, "థాంక్ యూ సార్" అని నా చెయ్యి ముట్టీ ముట్టనట్టు అందుకుని విడిచి పెట్టాడు. "I Want to _ Lavatory where" అన్నాను. "Oh this way sir' అని రాజుముందు నౌఖరులానడుస్తూ ప్రక్కనున్న గదికి దారితీశాడు. తలుపు తీసి "You can wash - here sir' అని గోడనున్న ఒక పింగాణీ పళ్ళెం, అందులోకి వున్న కుళాయీ,

చూపించాడు. ఓ పెద్ద పింగాణీ పళ్ళెం, అందులోకి వున్న కుళాయీ, చూపించాడు. ఓ పెద్ద పింగాణీ తొట్టి చూపించి, "You can have your bath here sir - hot or cold" అని అందులోకి ఉన్న రెండు కుళాయిలూ, ఒక్కమాటు తిప్పి చూపించాడు. ఒకదాంట్లో నుంచి పొగలు చిమ్ముతూ వేడినీళ్ళూ, రెండో దాంట్లోనుంచి జివ్వుమనే చల్లని నీళ్ళూ వచ్చాయి. తరువాతను పక్కనున్న ఇంకొక గోడను చూపించి "Meet you later sir" అని చక్కాపోయాడు.

ఏది చూచినా అంతా వింతగానే కనబడింది. మన దేశానికీ, ఈ దేశానికీ ఏ విషయములోనూ సాపత్యము కనబడలేదు. ఆ గదిలో నా కాలకృత్యాలు తీర్చుకోవడానికి ఎంతసేపు పట్టిందో, ఎలా తెములుచ్చుకొని బయటపడ్డానో, చెప్పుకుంటూ పోతే, చాలా సేపు పట్టడం, కొంచెం విసుగుదలగా ఉండడం తప్ప మరేమీ ప్రయోజనం వుండదుగదా! కానీ, ఒక్క మాట మట్టుకు చెప్పక తప్పదు, ఏదయినా కొత్త పద్ధతులు కనపడ్డప్పుడు వాటి సంగతి సందర్భాలు, మంచి చెడ్డలూ, ఉపయోగాలూ, ఇట్టే ఊహించుకుని ఉపయోగించ గలిగేవాళ్ళు తప్ప, తక్కిన వాళ్ళకు అనగా - సామాన్యులకు ఇదో పరీక్షా సమయమే అవుతుంది. చాలా ఇబ్బంది పడతారు.

ఇంకొక్క సంగతి ఇక్కడ చెప్పాలి. నేను ముందు నా గదిలోకి వెళ్ళి తువ్వాలు అదీ తెచ్చుకోవాలనుకున్నాను. ఇంతలోకే ఎదురుగుండా వున్న చాకలి తెచ్చిన తువ్వాలుమడత, సబ్బు, కనబడితే ఇవెందుకున్నాయి ఇక్కడ? మనకోసమేనా? నాకోసమే అయితే, నా ఒక్కడికే యీ మర్యాద చూపించారా?లేక కొత్తగా వచ్చిన ప్రతి వాళ్ళకూ తలొక తువ్వాలూ వాళ్ళే ఇస్తుంటారా? అనే సందేహం కలక్కపోలేదు. అయినా, మల్లెపువ్వులా ఉన్న ఆ తువ్వాలు చూచి విడవబుద్ధి కాలేదు. ముందు ఉపయోగించుకొంటే నా సందేహం తరవాత తీర్చుకోవచ్చు ననుకున్నాను. గదిలోకి వచ్చిన తరువాత కూడ ప్రతిచోటా పరుపులూ, దిండ్లూ, దుప్పట్లూ అన్ని వాళ్లే అందించడం నా పక్క వేసుకోవలసిన అవసరం లేకపోవడం స్ఫురణకు వచ్చింది.

ఇంతలోనే తలుపు మీద ఎవరో కొట్టిన శబ్దం అయింది. తలుపు తీశాను. ఇంతక్రితం వచ్చిన నౌఖరే ఒక పెద్దపళ్లెంలో టీ, కొన్ని రొట్టెముక్కలు, వెన్న, పంచదార, పాలు వగైరా తీసుకువచ్చి బల్లమీద పెట్టి నిశ్శబ్దంగా నిష్క్రమించాడు, ఏమిటి మర్యాద? ఈ రాజలాంఛనాలు? అనుకుంటూ ఫలహారం చేసి ఇకనేమిటి చెయ్యడము, ఎక్కడికి వెళ్ళడం, ఎవరిని అడిగి తెలుసుకోవడం, అని ఆలోచిస్తూ కూర్చుండగా కొంత సేపటికి రాత్రి నాకు పరిచయమైన మీనన్ అనే పెద్దమనిషి నెమ్మదిగా పై నుంచి తలుపు కొట్టి నేను తలుపు తియ్యగానే, నవ్వుతూ లోపలకు వచ్చి "గుడ్ మార్నింగ్ సర్, రాత్రి సుఖంగా నిద్రపోయారా! ప్రొద్దున్న టీ వగైరా అందినాయా?" నేను సమాధానం చెప్పకుండటానే అదిగో అన్నీ అయినట్టున్నాయే!" అన్నాడు బల్లమీద వున్న టీ కప్పు వగైరా సామగ్రి చూచి.

నన్నొకసారి వూళ్ళోకి తీసుకువెళ్ళి ఊరు చూపిస్తారా? అని అడుగుదామనుకుంటూ వుంటే తనే "మీరీ వేళ ఉంటారు కదా ఇక్కడ? ఏం చేస్తారు? మీరెక్కడికేనా వెళ్లవలె ననుకుంటున్నారా! లేకపోతే, నాతోవస్తే ఒక్కసారి ఊళ్ళో తిప్పి తీసుకువస్తాను. కొంత ఉత్సాహంగా ఉంటుంది మీకు" అన్నాడు.

నా ఊహ ఇట్టే కనిపెట్టినట్టు అన్న ఈ మాటలకు ఎంతో సంతోషించి "మీరు చాలా మంచివారండీ. నేనే మిమ్ములనె ఒకసారి ఊళ్ళోకి తీసుకు వెళ్ళమని అడుగుదామనుకుంటున్నాను. నా ఊహ మీరు గ్రహించినట్లు, మీరే తీసుకు

వెడతామంటున్నారు. చాలా సంతోషం - అయితే వెంటనే బయలు దేరుదామా" అన్నాను. "లేవండి వెడదాం - మీరొక మాటు తలదువ్వుకోండి, మనం ముందు భోజనాల హాలులోకి వెళ్ళి అక్కడ కొంచెం ఫలహారం చేసి, బయటకు పోదాం" అన్నాడు.

"ఫలహారం ఇప్పుడయింది కదా" అన్నాను అబ్బే ఇది చాలదు లెండి - ఇది ఊరికే మన దినచర్యకి ఉత్సాహం కల్పించడం వరకే దాని ప్రయోజనం మరికొంత ఘనంగా, పూటుకు కడుపులో పడితేనే తప్ప, మధ్యాహ్నం మళ్ళీ ఒంటిగంట వరకూ మన బండి నడవదు అంటూ నన్ను భోజనాల హాలులోకి తీసుకు వెళ్ళాడు. రాత్రి చూచిన హాలే అది. బల్లనిండా పళ్ళాలూ, సాసర్లూ, కత్తులూ, కఠార్లూ వగైరా సామానులు అమర్చివున్నాయి. కొంతమంది అప్పుడె ఫలహారాలు చేస్తున్నారు. నిన్నరాత్రి కనబడ్డ తెలుగు ఆయన మమ్మల్ని చూసి "గుడ్ మార్నింగ్" అని తలవంచి తన ఫలహారంలో నిమగ్నుడయ్యాడు.

వచ్చేవారంమరోభాగం

16 వ భాగము

ఖాళీగా వున్నచోట మేమిద్దరం కూర్చున్నాము. "మీరు బ్రాహ్మణులు కదా!" అన్నాడు మీనన్. వాడెలా తెలుసుకున్నాడా! అని అనుకుంటూంటే "మీరు శాకాహారి కదా? అందుకడిగాను" నా సమాధానం వినకుండానే మా వెనక నిలబడ్డ నౌకరుతో నాకు శాకాహారం, తనకు మామూలువీ ఇమ్మని చెప్పాడు. అతను వెంటనే, నాకో పళ్లెంనిండా చక్కని జావలాంటి పదార్థం, పాలూ, పంచదారా, రొట్టె, వెన్న, వగైరాలు అమర్చాడు. మీనన్‌కు మరొకటేదో పెట్టాడు. ఒక్కక్షణం ఇటువంటి వస్తువులు తినేవాడి పక్కన కూర్చుని ఆ వాసన భరిస్తూ నేను భోజనం చెయ్యవలసి వచ్చిందె అని, అదోలా అనిపించింది. ఈ సంగతి మా అమ్మకీ, నాన్నకీ తెలిస్తే వాళ్లేమంటారా, అని ఆలోచిస్తూండగా, మీనన్ వెంటనే "కానివ్వండి త్వరగా బయటకు పోదాం" అని హెచ్చరించాడు.

మేము ఉభయులమూ మా పలహారం ముగించి, బయటపడ్డాము. వీధిలో అడుగు పెట్టడంతోటే, అప్పటికి పదిగంటలె నా కాకపోయినా వీధినిండా, గబగబ నడిచివెళ్లే జనం, గుర్రపు బళ్ళూ, మోటారు కారులూ, ట్రాంకరులూ కనబడ్డాయి. ఎంతో సందడీ, హడావిడీని.

ఇక్కడ రోడ్లు మామూలు చదునుగా కాకుండా ఇటికల లాంటి రాళ్ళతో తాపటం చెయ్యబడి ఉన్నాయి. అందుచేత బండి గుర్రాల డెక్కల వినిపించాయి. నా స్నేహితుడు నాకేసి చూచి, నా ఊహ గ్రహించినట్లు - రెండు మూడు రోజులుంటె ఈ ధ్వనికీ మీరు అలవాటు పడతారులెండి. అన్నాడు నెమ్మదిగా, ఓ ట్రాము దగ్గరకు తీసుకువెళ్ళి ఎక్కించాడు. అక్కడనుంచి, లండను నగర సందర్శనం ప్రారంభించాడు.

ఎటు చూసినా నాలుగంతస్తులకు తక్కువలేని మేడలూ, వాటన్నిటికీ వీధివైపు కిటికీలకు పెద్దపెద్ద అద్దాల తలుపులూ, వాటి వెనుక తెరలు, అందులోంచి తొంగిచూసే జనమూ, కింద భాగాల్లో చాలావరకూ పెద్ద పెద్ద దుకాణాలూ, రోడ్డు కిరువైపులా వున్న చప్టాలమీద గబగబా నడిచి వెళ్ళే స్త్రీ పురుష సందోహం చూస్తుంటే అదో తమాషాగా వుంది, ఆడా, మగా అందరూ కూడా కాళ్ళకు బూట్లు తొడుక్కున్నవాళ్ళే. అందరికి ఒకటే హడావిడి తెల్లవారే సరికి. ఇన్నివేల జనం, ఇంత హడావిడిగా ఎక్కడికి పోతుంటారా? అనుకుంటూ కూర్చున్నాను. పక్కనున్న స్నేహితుడు ఏవేవో చెబుతూనె వున్నాడు. కొన్ని తలకు తగులుతున్నాయి. కొన్ని తగలడం లేదు.

ఇంతలో ఊరి మధ్యనుంచి ప్రవహిస్తున్న నదీ దాని మీద వంతెనా కనబడ్డాయి. 'చూడు, చూడు ఇదే థేమ్సునది' అన్నాడు నా స్నేహితుడు. ఈ వంతెనే వాటర్ లూ బ్రిడ్జి అన్నాడు. చాలా చరిత్ర ప్రసిద్ధమైనది. ఆ పక్కనున్నవి చిత్రంగా కనబడ్డ పెద్దభవనం పార్లమెంటు హౌస్ అన్నాడు. ట్రాములో కూర్చుని చూసినా ఎంతో బ్రహ్మాండంగా కనబడ్డది. నది, మన గోదావరిలా పెద్దది కాకపోయినా. ఎంతో ప్రముఖమైనదనీ, ఈ నదీ ముఖంలోనుంచి ప్రపంచవ్యాప్తంగా అందులో ముఖ్యంగా మనదేశానికి మన నిత్యావసరానికి సమస్త సామాగ్రి ఎగుమతి అవుతూ వుంటుందని నామిత్రుడు చెప్పుకుపోతున్నాడు.

ఈ నదీ, నదిలో ఓడలూ పక్కనున్న పార్లమెంట్ హౌసూ, ఇవన్నీ చిన్నప్పుడు జాగ్రఫీలో చూచిన బొమ్మల్లాగానె వున్నాయి. ఏమీ తేడాలేదు. అతను చెప్పకపోతే, నేనే అడిగేవాడిని. ఇది పార్లమెంటు కాదా అని ఇంకా అతనేదో

చెప్పుకు పోతున్నాడు. నా ఊహ ఎక్కడికో పోయింది. వర్తమానం దాటి వెనకటి కెక్కడికో ఏ కాలంకో. "ఇవన్నీ నె నిదివరకూ చూచాననే, నేనిక్కడ చాలాసార్లు తిరిగాననే భావం కలిగింది. ఇలాగనే ఫ్రాన్సులో కూడా ఒక్కసారి ఆ వూహవచ్చింది. మా మిత్రుడు చెబుతున్నదేదీ వినపడడంలేదు. నా స్మృతి గతంలోకి ఎక్కడకో పోయింది. నేను నిజంగా ఎప్పుడేనా పూర్వజన్మలో ఇక్కడకు వచ్చానా? అనిపించిందికూడాను.

నా స్నేహితుడు తను చెప్పేది నేనువినడంలేదని. తెలుసుకుని కాబోలు నా భుజం మీద చెయ్యివేసి, ఏమండీ నిద్రపోతున్నారా! ఏమైనా కలలు కంటున్నారా?" అన్నాడు నవ్వుతూ "కలలేనండీ మేలుకొని వుండగానే నా వూహ దె శమూ, కాలమూ, దాటి ఎక్కడికో తీసుకుపోతున్నది. నేనిదివరకు వీటినన్నటినీ చూచిన భావన కలుగుతోంది. చాలా చిత్రముగా వుంది" అన్నాను. నా మిత్రుడు ఒక్కసారి నా మొఖంకేసి దీర్ఘంగా చూచి, రెండు నిముషముల వరకూ ఏమి మాట్లాడలేదు. ఇలాగ సుమారు ఒంటి గంట వరకూ ట్రాములో కూర్చునే ఎన్నో భవనాలు చూచాము. కొన్ని నాటకశాలలు చూశాము. కొన్ని ప్రసిద్ధమైన చర్చీలు చూశాము. కాని, ఎక్కడా దిగడానికి, ఏదీ పరిక్షగా చూడటానికి వి లు కాలేదు ఒకటొకటే సావకాశంగా చూడాలంటే కొన్ని మాసములు పడుతుంది సుమండీ అని నా స్నేహితుడు చెప్పాడు. అందుచేతను అంతటితో తృప్తిపడక తప్పింది కాదు.

ఒంటి గంట ఎక్కడో కొట్టింది. ఇంకను మనం దిగుదామని నా స్నేహితుడు చెప్పి, నన్ను కిందకు తీసుకువెళ్ళాడు. "వి ఏకేమన్నా - ప్రయాసగా వుందా? ఇక్కడెక్కడేనా లఘువుగా భోజనం చేసి మళ్ళీ తిరుగుదామా? లేకపోతే మన బసకు వెళ్ళి అక్కడ భోజనం చేసి కొంచెం విశ్రమించి మళ్ళీ వూరు మీద పడదామా!" అన్నాడు నవ్వుతూ. ట్రాములో కూర్చున్నాము కదా ఉదయం నుంచీ శ్రమేమున్నది. ఇక్కడెక్కడేనా మీరన్నట్లు భోజనం చేసి మళ్ళీ మన చాంద్రాయణం సాగిద్దాము. రేపెలాగూ నేను వెళ్లవలె ననుకుంటున్నాను అన్నాను. "సరే రండి అయితేను" అని ఒక చిన్న హోటలుకి దారితీశాము.

మేము వెళ్లేటప్పటికి కొన్ని వేలమంది ఆ చిన్న హోటల్లో కూర్చున్నట్టు అనిపించింది. ఇంత చిన్నహోటలు అయినా ఇక్కడికి ఇంత మంది వస్తున్నారంటే ఇదొక రకంగా మంచి హోటలే అయివుండాలి అనుకున్నాను. మేము గది నాలుగు మూలలూ తిరిగి ఓ రెండు కుర్చీలు సంపాదించ గలిగాము. మేము కుర్చీల మీద పూర్తిగా కూర్చోకుండానే ఒక నౌకరు వచ్చి నాటి వంటకాలు వ్రాసి ఉన్న కార్డు ఒకటి నా స్నేహితుడి చేతికి అందించాడు. అతను తీసుకుని, తనకు కావలసినది ఏదో పురమాయించి నేను శాకాహారిననీ, నా కనుకూలమైన వేవో తీసుకురమ్మనమనీ చెప్పాడు.

"ఆ కార్డేమి"టని మా స్నేహితుడిని అడిగాను. అంటే "ప్రతి హోటల్లోనూ అక్కడ లభ్యమయ్యే భోజన పదార్థాల జాబితా ఒకటి అచ్చువేయించి వుంచుతారని, అక్కడకు వచ్చిన అతిధులకు అందిస్తే, వారికి కావలసినవి చెప్పి తెప్పించుకోవడానికి వీలుగా వుంటుందనీ ఇక్కడీ ఏర్పాటు చేశారనీ, ఏ హోటల్లోనయినా ఇదే పద్ధతినీ చెప్పాడు. మదరాసు హోటల్లో ఏమున్నాయని మనము అడగడమూ, ఇడ్లీ, సాంబార్, వడై అని ఏదో పెద్ద గొంతుకతో ఏకరువు పెట్టడం, వన్నీ మనకు వినపడక ఏవో ఒకటి తెప్పించుకోవడం. తిన్న తరువాతను మనతో చెప్పకుండా వెనకాలే అంజె కాలణా" అని కేక వెయ్యడం జ్ఞాపకము వచ్చి ఈ యేర్పాటు చాలా బాగున్నదని అనుకుంటూండగా, మా స్నేహితుడి ఎదుట ఒక ప్లేటూ, నా ఎదుట ఒక ప్లేటూ తీసుకువచ్చి ఆ నౌకరు ఉంచాడు. నా ప్లేటు చూసేటప్పటికి నా కంటికి -

పొరపాటు - గుప్పున వాసన నా ముక్కుకు తగిలింది. చూసేటప్పటికి చక్కగా పచనమైన మత్స్యావతారము కనబడింది.

ఇహను వరసాగ్గా దశావతారాలు తెస్తాడా యేమిటా అని భయపడుతూ "ఇదేమిట"న్నాను. "చేపండి" అన్నాడు నౌకరు. "నేను శాకాహారిని కదా?" అన్నాను. "మరి ఇది కూడా శాకాహారము కాదా?" అన్నాడు వాడు. "ఇది శాకాహారమేమిటి" అన్నాను. "కాదండి సార్ దాన్ని చంపుతే ఎర్రని రక్తంరాదు. ఎర్రని రక్తం కార్చే జంతువు మాంసమే మాంసాహారమవుతుందని" నిర్వచనం చేశాడు. అయినా సరే, ఇది నాకు పనికిరాదనన్నాను. వెంటనే వాడది తీసుకవెళ్ళి ఉడకబెట్టిన కోడిగ్రుడ్డో, బాతుగ్రుడ్డో తీసుకువచ్చాడు. "ఇదేమిటోయి ఈ గాడిద గుడ్డు?" అన్నాను. వాడికి అదేమిటో అర్థంకాక "కోడిగుడ్డండీ" అన్నాడు.

"ఇది శాకాహారమేనా యేమిటి?" అన్నాను. "ఔనండి, అందులోనూ చాలా ప్రశస్తమైనది" అన్నాడు. "ఇది నాకు వద్ద"న్నాను.

"మరింకా శాకాహార మంటే ఏమిటండీ సార్" అన్నాడు.

"చేపా పనికిరాక, గ్రుడ్డూ తినక మరింకేం తింటారండి సార్" అన్నాడు. అప్పుడు మా స్నేహితుడు కలుగజేసుకుని "వారికి కొంచెం అన్నం బంగాళాదుంపకాని, కాబేజీకాని, అలాంటిదేదైనా మరొకటి తీసుకురా" అన్నాడు. ఆ మాటలు వి ని వాడు నిర్ఘాంతపోయి ఇలాంటిది తిని వీళ్ళెలా బ్రతుకుతారా, అనుకున్నాడు కాబోలు నాకేసి ఒకసారి జాలిగా చూసి "ఈ వరసేమీ బాగాలేద"న్నట్లు తల ఇటూ, అటూ వూపి, రెండు నిముషాలలో ఒక ప్లేటులో గుప్పెడు అన్నమూ ఇంకో ' రెండు ప్లేట్లలో రెండు కూరలూ, తీసుక వచ్చి నా ఎదుట పెట్టాడు. బ్రతుకు జీవుడా అనుకుని "కాలే కడుపుకి దక్కిందె ' కబళం" అన్నట్లు అది తిన్నాను. వెంటనే ఆ ప్లేటు తీసుకుపోయి యింకొక ప్లేటులో చిక్కని సగ్గుబియ్యం పరమాన్నమూ పాలూ, తీసుకువచ్చి మా కుభయులకూ అందించాడు. పోనీ యిదేనా హితవుగా ఉన్నదనుకుని అది ముగించి, పోనీ మరో ప్లేటు తెమ్మందాం అనుకుంటూంటే, నా స్నేహితుడు నా వూహ గ్రహించినట్టున్నాడు. అదేమీ వద్దని సంజ్ఞ చేశాడు. మా భోజనం పూర్తి అయ్యీ అవకుండాకే నౌకరు ఒక ప్లేటులో బిల్లు తీసుకు వచ్చాడు అతను బిల్లు మొత్తం చెల్లించి, అదనంగా రెండుషిల్లింగులు కాబోలు యిచ్చాడు. వాడది సంతోషముతో స్వీకరించి వెళ్ళిపోయాడు. వె ేము బయటకు వచ్చాము.

అక్కడనుంచి మళ్ళీ మరో ట్రామెక్కి నగర సంచారానికి ఉపక్రమించాము, చాలా పెద్దపెద్ద షాపులూ, వ్యాపారసంస్థలూ, పత్రికా కార్యాలయాలూ, పుస్తకాల షాపులూ, ఎన్నెన్నో కనబడ్డాయి. ఏ షాపులో చూసినా అక్కడ దొ రికే వస్తువులన్నీ ఎంతో ముచ్చటగా అలంకరింపబడి వుంటాయి. కాని ఒక్కచోట మట్టుకు, చూచిన షాపు భయంకరంగానూ, జుగుప్సాకరంగానూ వుండి, కడుపులో కెలికినట్లయి, వాంతి వచ్చేటంత పనయింది. ఆ షాపులో గొ ేవుల కళేబరాలూ, గొర్రె, మేక కళేబరాలూ, పందుల కళేబరాలూ, వగైరా చర్మములు లేకుండా, కడుపుచీల్చి, లోనున్న ే ఎగులు తీసేసి నిలువునా వేళాడుతూ కనపడ్డాయి. తలుచుకుంటే ఇప్పటికీ నాకు ఒళ్ళు గగుర్పొడుస్తుంది.

మాంసము తింటేమటుకు బొమికలు మెడలు వేసుకోవడము ఎందుకు అంటారు మనవాళ్ళు. అలాగ్గా, ఈ మెడలో వె ేసుకోవడము ఎందుకు అంటారు మనవాళ్ళు. అలాగ్గా, ఈ భీకర ప్రదర్శనము లేకపోతేనేమో అనుకున్నాను. ఒక్కమాటు

దిగి, ఆ దుకాణములోనికి వెళ్ళి ఆ యజమానిని ఇదేంపని అని మందలిద్దామని కూడా అనుకున్నాను. సిగ్గులేదా అని నాలుగూ దులిపేద్దామనుకున్నాను. ఇంతలోకే ఆ కొట్లు దాటిపోయాయి. ఆ దృశ్యం మరుగుపడగానే, నా ఆవేశము తగ్గి అదేం మన వూరా! మన దేశమా! మనం చెబితే వాళ్లు వింటారా? అనే ఆలోచన తోచి "నయము తొందరపడి గొడవపడ్డాను కాను" అనుకొని సంతోషించాను.

తరువాతను "Trafalgarsquare" అని ఓ ప్రదేశం, అందులో మధ్యను నెల్సన్ శిలా ప్రతిమ చూపించాడు. ఆ తరువాతను ఏదో పికడల్లీ సర్కస్ అన్నాడు. అయితే ఇక్కడకూడా సర్కస్ కంపెనీలు ఉంటాయా అన్నాను. ఉంటె 'చూడవచ్చనే ఉద్దేశంతో అతను నవ్వి, "మనకు వీథిలో కనబడే జంతువులు తప్ప, మరో జంతువులుండే సర్కస్ కంపెనీలు ఏమీ లేవిక్కడ" ఈ ప్రదేశం పేరు సర్కస్ అంటారు. ఆ పేరెందుకొచ్చిందో మట్టుకు నాకు తెలియదన్నాడు.

వచ్చేవారంమరోభాగం

17వ భాగము

అప్పటికి సాయంత్రం నాలుగ్గంటలవుతుంది. మళ్ళీ ఒకచోట ట్రాము దిగుదామన్నాడు. మీనన్ నున్న దింపి, దగ్గరున్న మరో చిన్న హోటలుకు తీసుకు వెళ్ళి, అక్కడా మళ్ళీ, టీ, పలహారాలూ, వగైరా ఏర్పాటుచేశాడు. పలహారాలంటే, మనకు పకోడీలూ, పుణుకులూ, మిఠాయి వుండలవంటివి లేవు. రొట్టె దానికి అనుపానం వెన్న, పండ్లతో తయారయిన అదేదో "జామ్"ట అదీ, కొన్ని తియ్యని కేకులూను, యివీ ఫలహారవస్తువులు.

లఘువుగా ఫలహారం కానిచ్చి మళ్ళీ బయటపడ్డాము. ఈసారి ట్రాం ఎక్కకుండా కొంతదూరము షాపులకేసి చూస్తూ, ఎంతో ఆనందముతో నడిచాము. అక్కడ ఒక పిక్చర్ హౌస్ అనేది ఉన్నది. అక్కడ నా మిత్రుడు ఆగాడు. పైన పెద్దపెద్ద అట్టలమీద, చిత్రమైన స్త్రీ, పురుషుల బొమ్మల కనబడ్డాయి. "యిదేమి"టన్నాను. "రండి లోపలకు పోదాము యిది చూపించడానికే, మిమ్మల్ని యిక్కడికి తీసుకువచ్చాను. లోపల ఒక తెర మీద కదిలే బొమ్మల నాటకం మనకు కనిపిస్తుంది. చాలా బాగుంటుంది" అని లోపలకు దారితీసి, చెరొక టిక్కెట్టుకొని, లోపలికి తీసుకువెళ్ళాడు. లోపలంతా చీకటిగా వున్నది. ఒకతను మాకు దీపము చూపించి, మేము కూర్చోవలసిన చోటు చూపించాడు, మేము కూర్చున్నాము. మా ప్రక్కన ఎవరున్నారో, లోపల ఎంత మంది వున్నారో ఏమీ కనపడలేదు. మాకు ఎదురుగా ఒక పెద్ద తెర తెల్లనిది దానిమీదను స్త్రీ, పురుష ఛాయలు హావభావములతో కదిలిపోతున్నాయి. కొంత సేపటికి ఇది ఒక నాటకము, ఈ రూములో ప్రదర్శితమవుతున్నదని తెలుసుకున్నాను.

ఆశ్చర్యచకితుణ్ణి అయినాను. ఓ మాటా మంతీ లేకుండా, ఏ శబ్దమూ వినపడకుండా, మనిషి కనపడకుండా, ఆ మనుష్యుల నీడతోనే సుమారు రెండు గంటలసేపు మనకు నాటకము ప్రదర్శించగలిగారంటే, ఎంతో 'అద్భుతమనిపించింది. ఏమనడానికీ మాటలు కనబడలేదు, మధ్యను మట్టుకు ఒకటి రెండుసార్లు వెలుతురు వచ్చింది. ప్రదర్శనశాల అంతా కనపడ్డది. అది చాలా పెద్దది. అధమపక్షం వెయ్యిమంది పైగా స్త్రీ పురుషాదులంతా కూర్చొని వున్నారు. ఇందులో తరతమ భేదము ఉన్నదేమో, అప్పుడు తెలియలేదు. ఇంతమందినీ ఏ అల్లరీ లేకుండా, ఈ ఛాయానాటకం ఆకట్టుకోగలిగిందంటే, ప్రదర్శన సాగుతూనే వుంది. వచ్చేవాళ్ళు వస్తూనే ఉన్నారు. వెళ్ళేవాళ్ళు వెళుతూనే ఉన్నారు.

మన వూళ్ళోకి మల్లే నాటకం పూర్తికావడం, జనం పెద్దగోల చేసుకుంటూ ఒకళ్ల నొకళ్ళు తోసుకుంటూ బయటకు రావడం పద్ధతి లేదు ఇక్కడ. ఒక ప్రదర్శనం కావడంతోటే, ఆపకుండా మళ్ళీ ఒక ప్రదర్శన ప్రారంభమవుతుంది. అందుచేత ఎవరికి తీరిక అయినప్పుడు వారు వచ్చి లోపల కూర్చొని, వారు ఏ రంగము దగ్గర నుంచి ప్రదర్శన చూశారో ', మళ్ళీ ఆ రంగము వచ్చేవరకూ కూర్చుని బయటకు వెళ్ళిపోతారు. అంతేగాని, మొదటినుంచీ మళ్ళీ చూద్దామని ఎవ్వరూ అక్కడ కూర్చుండిపోరు. ప్రదర్శన జరుగుతున్నంతసేపూ హాలంతా ఎంతో నిశ్శబ్దం, మనదేశములో ఇలా వుండడం సాధ్యమా! న్యాయంగా తమరు చూడడము అయిపోవడము తోటే మనవాళ్ళు బయటకు వెళ్ళిపోతారనీ, కొత్తగా వచ్చినవాళ్ళకు చోటు ఇస్తారనీ, నేను నమ్మలేకపోయాను. వెంటనే వెళ్ళకపోతే మట్టుకు అడిగేవాడెవడు మనను! నాటకము బాగుంటే మరోమాటు చూడవచ్చుకదా! ఇంతమందిలో మననెవరూ అనుమానాలు పట్టలేరు కదా! నాటకశాల యజమానికి ఇంతట్లో పోయేదేముంది అనుకునే స్వభావము మనది అనుకుంటాను.

అప్పటికి, సుమారు రాత్రి యెనిమిది గంటలవుతుంది. మేము రోడ్డు మీదకు వచ్చాము. "ఏమండీ, ఈ పూటకు ఈ పర్యటన ముగించి, బసకు చేరుకుందామా" అన్నాడు, మా స్నేహితుడు. అదే మంచిదన్నాను రోజంతా ట్రాములో కూర్చున్నా, కొంచెము శరీరానికి ఇబ్బందే కలిగింది. బసకు చేరుకుని, ఆ పూటకు భోజనాదికములు ముగించుకొని, గుడ్‌నైట్ చెప్పుకుని, యెవరి గదికి వారు చేరుకున్నాము. నా గదిలో బట్టలు మార్చుకుని, సుఖంగా పడుకుని, నాటి దినచర్య అంతా ఒకమాటు సమీక్ష చేసుకుని నా స్నేహితుడు యెంత మంచివాడు! తెలుగువాడైనవాడు నన్ను పలకరించనైనా లేదే! ఇతడు పాపము నా మీద దయతలచి, ఒకరోజు అంతా నాతో తిరిగి, తనకు ఏ ఇబ్బంది లేనట్టు, కాలక్షేపం చేశాడు. మనవాళ్ళు కూడా ఇలా యెందుకుండలేరో, అనుకుంటూ నాకు తెలియకుండానే ఏరు దాటాను.అనగా నిద్రాదేవత వడిలోనికి ఒరిగానన్నమాట.

ఉదయం లేచి నా నిత్యకృత్యములన్నీ తీర్చుకుని, డ్రెస్సు వేసుకునేసరికి. మా స్నేహితుడు మీనన్ మళ్ళీ వచ్చాడు. నవ్వుతూ గుడ్‌మార్నింగ్ చెప్పి కూర్చుని, నీకు రాత్రి బాగా నిద్రపట్టిందా! అని, ఏమీ అలసటగా లేదుకదా! అని, యోగక్షేమం కనుక్కున్నాడు. "మీరీ వేళ ఉంటారా? ఇక్కడనుంచి యెక్కడకు వెళ్ళుతారు? మీరు ఏర్పాటు చేసుకున్న కార్యక్రమం ఏమిటి?" అన్నాడు. నాకు యే యేర్పాటూ లేదనీ యేం చేయాలో తోచటంలేదనీ, ఇంటిదగ్గర ఏమీ ఆలోచించకుండా, యే నిర్ణయాలూ చేసుకోకుండా, యెవరితో చెప్పకుండా వచ్చాననీ, నా రహస్యం బయటపెట్టాను. అతను నవ్వి, "నీ వాలకం చూస్తే, ఇలాంటి పనియేదో చేశావని ఊహించానులే నీలాంటివాళ్ళు మీ ప్రాంతం నుంచి, ఇప్పుడిప్పుడే రావడము మొదలుపెట్టారు. అయితే నీవు యేమి చదువుదామని అనుకుని వచ్చావు?- డబ్బు సరిపడ వున్నదా? మీ వాళ్ళు పంపిస్తారా! లేకపోతే ఇక్కడినుంచి వెనక్కి వెళ్ళిపోతావా?" అన్నాడు.

నేను కొలంబో నుంచి, మావాళ్ళుకు ఉత్తరం రాశావనీ, వాళ్ళు నాకు మార్సేల్స్‌కు డబ్బు పంపించారనీ నన్ను ఇంటికి రమ్మని బ్రతిమాలుతూ, ఉత్తరం రాశారనీ, కాని, అలా వెళ్ళిపోవడం నాకెంత మాత్రమూ ఇష్టం లేదనీ, ఎలాగో శ్రమపడి మా వాళ్ళు డబ్బు పంపించగలరనీ, అందుచేత ఎక్కడో ఒకచోట, చదువులో ప్రవేశించాలని నా నిర్ణయమనీ చెప్పాను. నేను ఎక్కడ చేరితే బాగుంటుందో, ఎక్కువ ఖర్చుకాకుండా ఉంటుందో, నేనక్కడకు ఎలా వెళ్ళాలో మీ సలహా ఇస్తే సంతోషిస్తాను. నాకు బారిష్టరు పరీక్షకు చదవాలని ఉన్నది. నేను ఇంటి దగ్గర, హైస్కూలు చదువుతో ఆగిపోయాను. ఇంక నేనేమి చేయాలో చెప్పండి అన్నాను.

"బాగుంది, చాలా సంతోషం, నీవు అన్నమాట, నీవు చేసిన పని, దాపరికము లేకుండా చెప్పావు నన్ను నమ్మి. నిన్ను చూస్తే, చాలా పసివాడవనీ, అమాయకుడవనీ తెలిసింది. నీమీద నాకొక సోదర భావము కలిగింది. నీవు ఇలాంటిచోట్ల నెగ్గుకురావడం కష్టము. స్కాట్‌లాండ్‌లో ఎడింబరో పట్టణమునకు నువ్వు వెడితే, అక్కడ వుండి చదువుకోవచ్చును. అక్కడ ఉండడానికి, ఇక్కడి కంటే, సుఖంగా ఉంటుంది.

డబ్బు చాలా తక్కువ అవుతుంది. మన దేశస్థులు, చాలామందే ఉన్నారక్కడ. ఊరు ఇంతకంటే, చాలా చిన్నది కావడము మూలాన, తరచు మన వాళ్ళందరునూ కలుసుకునే అవకాశము ఎక్కువ ఉంటుంది. నీవు హైస్కూలు చదువుతో ఇంటి దగ్గర ముగించానన్నావు కనుక, ఇక్కడ ఎంట్రన్స్ పరీక్షకు కూర్చోవలసి ఉంటుంది. మూడు నాలుగు మాసములు అక్కడే ఎవరిచేతనో ప్రైవేటు చెప్పించుకొని పరీక్షకు వెళ్ళవచ్చును. ఆ తరువాత నీవనుకున్న బారిష్టరు

పరీక్షకు చదవచ్చును. నీవు ఓపిక ఉంటే, ఎం.ఏ పరీక్షకు కూడా ఏక కాలమందు చదవవచ్చును. ఏమంటావు?" అన్నాడతను "నేను అనడానికీ ఏమి ఉన్నది? మీరేమి చెప్పినా, దానికి తథాస్తు అనడమే నా పని" అన్నాను.

అయితే, ఈవేళ నేను నీతో రావడానికి తీరుబడిలేదు. ఈ ఇండియా హౌస్ సంస్థను నడపడానికి, ఇక్కడ ఒకావిడ మేనే జరుగా ఉన్నది. ఆమె మధ్యాహ్నము నీవలె కొత్తగా వచ్చిన వాళ్ళను కొందరిని జంతు ప్రదర్శన శాలకు తీసుకువెళ్లవలెనని అనుకుంటున్నది. నిన్ను ఆమెకు పరిచయము చేస్తానిప్పుడు. ఆమెతో కూడా వెళ్ళు. మీరు సాయంత్రము నాలుగైదు గంటలకు ఇక్కడకు తిరిగి వస్తారు. అప్పటికి నేనూ రావడానికి ప్రయత్నము చేస్తాను. మనం ఇప్పుడు పలహారము ముగించి ఆవిడను కలుసుకుందాము. ఆ తరువాతను నా దారిన నేను వెళ్ళుతాను. అంటూ, భో జనశాల వైపు దారితీశాడు. అక్కడ మా పని ముగించుకుని, ఆ మేనేజరు దగ్గరకు వెళ్ళాము. ఆమె నవ్వుతూ మమ్మల్ని ఆహ్వానము చేసినా, ఆమెను చూస్తే మట్టుకు నాకు కొంచెము భయమనిపించింది. గుండె ఒక్కసారి దడదడలాడింది.

ఆమె సుమారు ఏభయ్యేళ్ళ వయస్సు మనిషి. బాగా లావుగా, పొడుగ్గా, గంభీరముగా కనపడ్డది, నా స్నేహితుడు, నేను ఫలానా అనీ, నిన్నరాత్రే కొత్తగా వచ్చాననీ, ఇవాళో రేపో వెళ్ళిపోతాననీ, పరిచయము చేశాడు. ఆమె కరచాలనకు చె యి జాపి, మిమ్మల్ని కలుసుకోవటము చాలా సంతోషం. మీకు తొందర పనిలేకపోతే, ఇంకొక నాలుగురోజులున్నా యిబ్బంది లేదు. ఈ వూరు అందాలన్నీ చూడవచ్చు. లేక ఇక్కడనే వుండి చదువుకున్నా చదువుకోవచ్చును. అంది. నా స్నేహితుడు, ఆమె దగ్గర సెలవు తీసుకుని వెళ్ళిపోయాడు. ఆమె నన్ను కూర్చోమని, నా ఊరూ, పేరూ అన్నీ అడిగింది. మరో రెండు నిమిషాల ఆ మాటా, ఈ మాటాచెప్పి మధ్యాహ్నం భోజనము కాగానే, జంతు ప్రదర్శనశాలకు కొందరు మిత్రులు, మీదేశము నుంచి కొత్తగా వచ్చిన వారిని తీసుకువెళ్ళాలను కుంటున్నాను. నీవు కూడా వస్తావా! అని అడిగింది. "తప్పకుండా, సంతోషంతో వస్తా" నన్నాను. "అయితే రెండు గంటలకు కలుసుకుందాం" అన్నది. నేను లేచి, గుడ్‌మార్నింగ్ చెప్పి, నా గదికి వచ్చేశాను.

వచ్చేవారంమరోభాగం

18వ భాగము

నేను మధ్యాహ్నం భోజనం ముగించుకొని, యెప్పుడు రమ్మని పిలుస్తారో అని, ఒంటిగంటన్నర కల్లా సిద్ధమై కూర్చున్నాను. జంతుప్రదర్శనశాల యేమిటా? యిలాంటిది యెందుకు యేర్పాటు చేశారు? అది చూసేదేమిటి? యెక్కడబడితే అక్కడ మనకు అన్ని రకాల జంతువులూ, సింహాలూ, సర్కసులోకి మల్లే వుంటాయా! అని ఆలోచిస్తూ, కూర్చుండగా సరిగ్గా రెండు నిమిషాలు వుందనగా, బయటి వెళ్ళడానికి సిద్ధంగా వుంటే రమ్మనమని ఒక మనిషి వచ్చి చెప్పాడు. నేను రెడీయే అంటూ లేచి, అతని వెనుక బయటికి వచ్చాను. ముందు హాలులో పది పదిహేనుగురు మనదేశస్థులు, నాకంటే కొద్దిగా పెద్దవారు, అక్కడ నిలబడివున్నారు. వాళ్ళ మొహాలకేసి చూస్తే అందులో ఒక్కడూ తెలుగువాడి లాగా కనబడలేదు.

నేనా ముఖపరీక్ష చేస్తూండగానే, గడియారము రెండు కొడుతూ వుండగా, వుదయము నాతో మాట్లాడిన మేనేజరు అమ్మగారు డ్రెస్సు వేసుకుని నెత్తిమీద యేవో రకమైన యీకలు వున్న టోపి ధరించి, పైన పాదాల వరకూ వుండే పెద్ద కోటు తొడుక్కుని. చేతిలో కఱ్ఱ పుచ్చుకుని, ప్రవేశించింది. ఆ కోటు చూసిన తరువాతను యిలాంటిది అందరూ వేసుకోవాలి కాబోలు అనుకున్నాను. నేను తక్కినవాళ్ళను కూడా చూస్తే వాళ్ళందరూ కూడా తొడుక్కునే వున్నారు. అందరి కళ్ళూ నామీద పడ్డాయి. అది గ్రహించుకుని, నేనిప్పుడే వస్తానండీ అని గబగబా నా గదిలోకి పరుగెత్తి, నేనూ ఆ కోటు తొడుక్కుని వచ్చాను. వెంటనే బయలుదేరాను. వీధిలోకి వచ్చేసరికి పది పదిహేనుమంది కూర్చోవడానికి సరిపడే కారు ఒకటి సిద్ధంగా వున్నది. మేమందులో కూర్చోగానే బయలుదేరి, ఊరంతా తిప్పి తిన్నగా ప్రదర్శన శాలకు తీసుకువెళ్ళింది. మేమంతా అక్కడ దిగి లోపలకు వెళ్ళాము. లోపల ప్రవేశించడానికి టిక్కెట్లు కూడా కొనుక్కోవాలి. మా అందరి బదులు మేనేజరు అమ్మగారే టిక్కెట్లు కొన్నారు. లోపలకు వెళ్ళుదుముగదా, అదేదో మన పెద్ద పశువుల శాలలా వుంటున్నదనుకున్నాను.

అలాకాకుండా, యేదో కొన్నివందల యకరాలు వ్యాపించినట్టు కనిపించింది, అందులో కొంతభాగము కటకటాలు కట్టిన యిళ్ళలాంటి వాట్లలో కొన్ని జంతువులు - జంతువులంటే నేను ఆవులూ, గేదలూ, యెడ్లూ, పోతులూ, మేకలూ, గొర్రెలూ, గాడిదలూ, గుర్రాలూ, యింకా కావలిస్తే యేనుగులు, లొట్టిపిట్టలు తప్పమరేమి వుంటాయనుకున్నాను. యివి లేనేలేవు అసలు - అక్కడ లేళ్ళు, దుప్పులు, కొన్నిరకాల గుర్రాలు, కొన్ని రకాల కంచర గాడిదలు, ఆఫ్రికానుంచి వచ్చాయట. అవేవో జీబ్రాలట గుర్రాల లాగనే వున్నాయి. యెటొచ్చి ఒంటినిండా పెద్దచారలు పెద్దపులి చారలు లాటివి- కావడం పెద్దపులిని నేను చూడలేదుగాని, పెద్దపులికి చారలుంటాయని పెద్దలుచెప్పడం, అదికాకుండా, మావూళ్ళో పీర్లపండుగలో పెద్దపులి వేషాలు వేసేవాళ్ళు ఈ చారలు వేసుకోవడం ప్రత్యక్షంగా చూశాను. యిక్కడే చారలున్న గుర్రాలలాంటి జీబ్రాలు, చాలా అందముగా కనపడ్డాయి. యింటికి వెళ్ళిన తరువాతను అవసరమైతే ఆఫ్రికా మీదుగా వెళ్ళి ఓ జత జీబ్రలు కొనుక్కుని రెండుగుర్రాలు బండి లాంటి దానికి, వీట్లని కట్టి, ఏ మెడ్రాసో తీసుకువెళ్ళినా, జనము అంతా విరగబడి చూసి సంతోషిస్తారు. యేమైనాసారే, వాట్లను తీసుకువెళ్లాలసినదే ననుకున్నాను.

పందులు దేశవాళివీ, అడవి పందులూ, ఇవికూడా, మామూలు వాటిలా ఉన్నా నోట్లో పైకికనబడుతూ రెండు పెద్దకోరలతో ఉన్నాయి. వీటికంటే చాలా చిత్రమైనది, అందమైనది భయంకరమైనది. పందిజాతి కంతకీ శిరోభూషణమైనదీ, ఆ

జాతికంతలోనూ చిన్నదీ, ముళ్ళపంది కనపడ్డది! ఏమిచిత్రంగా ఉన్నది! దాని ఒంటినిండా, నలుపు, తెలుగు రంగులో, అరంగుళాలో, ఏడంగుళాలో, పొడువుగల వాడియైన ముళ్ళు సూది మోపడానికి వీలులేకుండా శరీరం నిండా ఉన్నాయి. ముఖం మీద తప్ప, ఇవన్నీ పుట్టుకతోటే వుంటాయా, లేకపోతే, తరువాతను యిలా మొలుస్తాయా, లేకపోతే చూచె వాళ్ళను గమ్మత్తు చేయడానికి ప్రదర్శనశాల వాళ్ళు ఈ ముళ్ళ తొడుగు ఏదయినా తొడుగుతారా! అని ఆలో చిస్తుండగా, మాతో కూడా ఉన్న ప్రదర్శనశాల తాలూకు మనిషి కటకటాల మధ్యనుంచి కర్రతో ఒక దానిని పొడిచాడు.

దానికి ఒళ్ళుమండి, "అమ్మ వెధవా! ఉండూ నీ పని చెబుతాను" అన్నట్లు ఒక విధమైన శబ్దముచేసి, వాడి మీదకి ఉరకబోయింది. చిత్రమేమిటంటే, ఆ క్షణములో మనకు గరిపొడిచి నప్పుడు, మనశరీరము మీద రోమములు నిలబడినట్లు ఈ పంది మీద ముళ్ళన్నీ టక్కున లేచాయి. ఆ స్థితిలో, యిది ఎవరి మీదనైనా పడితే యింకేమైనా ఉందా, అని అనుకుంటూ ఉంటే అప్పుడామనిషి, ఉపన్యాసధోరణిలో వీని సంగతి అంతా చెప్పుకు వచ్చాడు. శత్రు బారినుండి తప్పించుకుని బయట పడడానికి, ఆత్మ సంరక్షణ కోసము, పరమాత్ముని మహా ప్రసాదం యిది అని నాకేసి తిరిగాడు. నె ను అనాలోచితంగా, మరి తక్కిన జంతువులకో అన్నాను. వాడొక్కసారి నాకేసి, తీక్షణంగాను, తరువాత కొంచె జాలిగాను చూసి "యే జంతువుకు తగిన, అవసరమైన రక్షణ శక్తిని వాటికి తగ్గ రీతిగా దైవం ఏర్పాటు చేస్తాడు" అన్నాడు. మా మానేజరమ్మగారి ముఖంలో మందహాసము కనిపించింది. మేము ముందు సాగాము.

ఇక కోతులూ, కొండముచ్చులూ ఉండేచోటుకు వెళ్ళాము. చిన్నా, పెద్దా కొన్ని వందల రకాలు కిచకిచలాడుతూ, పళ్ళు యికిలిస్తూ, మాకేసి తమాషాగా చూస్తూ, యెగురుతూ వూచలు పట్టుకొని పైకి యెక్కుతూ, మళ్ళీ కిందకు దిగుతూ, వాటిలో అవి ఆడుకుంటూ, ఎంతో తమాషాగా కనబడ్డాయి. యితరచోట్ల అన్నిటికంటే, ఈ కోతులదగ్గరే జనము ఎక్కువగా మూగారు. వచ్చిన వాళ్ళందరూ ఆడా, మగా, పిన్నా, పెద్దా అందరూ కూడావాటికోసమని ఏవేవో కాయలూ, గింజలూ, పళ్ళూ కొని కూడా తెచ్చుకున్నారు. అవి లోపలికి వేస్తూంటే వాటిలో అవి దెబ్బలాడుకుంటూ ఒకదానిచేతిలో ది మరొకటి యిమ్మని లాక్కుంటూ, తింటూ మమ్మల్ని చూచి పళ్ళికిలిస్తూ, మరికొన్ని యిమ్మని చేతులు జాపుతూ ఉంటె , ఎంతో వింతగానూ, సంతోషముగానూ వున్నది. వచ్చినవాళ్ళెవళ్ళూ ఓ పట్టాన కదలి పోవడములేదు. కొందరు ఆడవాళ్ళు, పిల్లలు, ఈ పళ్ళువగైరా తమచేతిలో వాటిని, వాటికి అందించి, అవి తీసుకుంటూంటే సంతోషిస్తూ ఆడుకుంటున్నారు.

ఒక అమ్మాయి చెయ్యి జాపి అది అందుకో బోతుంటే దాన్ని ఏడిపించటానికీ చటుక్కున చెయ్యి వెనక్కు లాక్కుంది. అది కోపంగా చూస్తూ ఊరుకుంది. ఈ అమ్మాయి రెండవసారి వూరుకోక మళ్ళీచెయ్యి చాపింది. రెప్పపాటులో ఆకోతి, ఈ అమ్మాయి మొర్రోమని అరుస్తూ వుంటే, అది పళ్ళికిలిస్తూ చెయ్యి విడిచిపెట్టలేదు. ఇంతలోనే అక్కడ నౌకరు వచ్చి ఆ కోతిని మందలించి, కొడతానని బెదిరించే సరికి అది విడిచిపెట్టింది. ఈ గందరగోళము చూడటానికి జనము చాలామంది గుమిగూడారు. వాళ్ళల్లో వాళ్ళు నవ్వుకున్నారు. ఈ అమ్మాయికి సానుభూతి చూపించారు కొందరు. కొందరు వెళ్ళిపోతూ ఉన్నా, మరికొందరు స్త్రీలు అక్కడే నిలబడి, లోకాభిరామాయణము చెప్పుకుంటున్నారు. పంజరానికి దగ్గరలో ఒక లావాటి మనిషి-కొంచెం వయస్సు మళ్ళినదే తలా, చేతులు వూపుతూ ఏదో ఉత్సాహంగా కబుర్లు చెపుతో ంది. మేమింకా ముందుకు వెళ్ళదామని బయలుదేరాము పంజరం వూచలు పట్టుకొని లోపల వున్న ఒక కోతి చాలా సే సపటి నుంచీ ఈవిడ అభినయము చూస్తూ ఉపన్యాసము వింటూ పళ్ళికిలిస్తూన్నది. ఈవిడ సంభాషణ హడావిడిలో

చూసుకోకుండా తనకు తెలియకుండా పంజరానికి దగ్గరగా జరిగింది. ఆ కోతి రెప్పపాటులో ఈ విడనెత్తిమీద టోపీ అందుకుని లాగింది. మొర్రో మంది ఈవిడ. అందరూ నిర్ఘాంతపోయి చూస్తున్నారు. ఆ టోపీతో పాటు ఆవిడ నెత్తిమీద నున్న కృత్రిమ కేశాలంకరణము కూడా వూడివచ్చింది! ఆవిడకు ఆపుకోలేని దు:ఖము వచ్చింది. ఒళ్ళుమండి తనచె తిలో వున్న కర్రతో ఆ కోతిని కొట్టబోయింది. కోతి నవ్వుతూ, లోపలికి తప్పుకుంది.

యెటొచ్చీ కటకటాలలో నుంచి, ఈటోపీలాగలేక అక్కడే విడిచిపెట్టింది. ఈవిడ దాన్ని తీసుకుని ఇంతమందిలోనూ ఇది నెత్తిమీద యెలా పెట్టుకోవడమా అని ఆలోచిస్తుండగా అక్కడకొక నౌకరు పరుగెత్తుకు వచ్చి కోతిని కోప్పడి పరామర్శించి ఆమె చెయ్యి పట్టుకుని దగ్గరలోనే అలంకరించుకోవడానికి స్త్రీల కేర్పాటైన ఒక గదిలోనికి తీసుకుని వెళ్ళాడు ఆమెను. చూస్తే యెంతో జాలి వేసింది. నాకు ఆ కోతి కొంటెతనము చూస్తే నవ్వు వచ్చింది. అందుకనే కాబోలు యిళ్ళల్లో అల్లరి చేస్తూంటే కోతి గుణాలు, అంటుంటారు. అనుకున్నాను.

ఆ తరువాతను నేననుకున్నట్లుగానే కొన్ని ఏనుగులు ఉన్నాయి. అక్కడ సర్కసులోకి మల్లేనే మచ్చిక చేసిన ఏనుగులు రెండు మూడింటిని తీసుకువచ్చి పిల్లలను వాటి మీద ఎక్కించి తిప్పి తీసుకు వస్తున్నారు అక్కడ ఉన్న కాపలా వాళ్ళు. వాటికి యే అడ్డూ లేకుండా అరు బయటనే స్వేచ్ఛగా తిరుగుతున్నాయి. అంత జంతువూ చాలా నిరపాయమైనదట. ఎవ్వరినీ ఏమీ చెయ్యదు. ఎవ్వరు ఏది యిచ్చినా తొండముతో తీసుకుని నోట్లో వేసుకుంటుంది. అక్కడ ఎక్కువసేపు నిలబడవలసిన అవసరము లేకపోయింది. ఆ పక్కనే లొట్టిపిట్టలూ కనపడ్డాయి. వాటిని బొమ్మలలోనే గాని ఇదివరకెప్పుడూ చూడలేదు. వాటి పొడుగాటి మెడలూ, మూపురాలూ, ఆ ముఖాలూ. చూస్తే మొత్తముమీద జంతుకోటి కంతలోకి యిదే అందవికారమైన జంతువు అనిపించింది.

అక్కడ నిలబడలేకపోయాను నేను. ఇంకొక పదిబారలు ముందుకు వెళ్ళేసరికి ఆఫ్రికా దేశమునుంచి వచ్చిన మరో చిత్రమైన జంతువు జిరాఫీ కనబడ్డది. దానిపొడుగాటి కాళ్ళూ, కుదిమట్టమైన శరీరమూ, ఒక రకముగా బాగానేవుంది గాని, దానిమెడ యెంత పొడుగో చెప్పలేను. తాటి చెట్టు చిగురు కూడా అమాంతము అందుకోగలదని అనుకున్నాను. ఇదీ ఆకూ అలమూ తింటూ, బ్రతుకుతుందట. అందుకని ఎంత ఎత్తయిన కొమ్మలనూ అందుకొని భుక్తిగడుపు కోవడానికి సృష్టికర్తచేసిన యేర్పాటు అని మాతో వస్తూవున్న నౌకరు చెప్పాడు. అంత పొడుగు మెడవున్నా చూడ్డానికి కొంత ముచ్చటగానే వుంది. దాని ముఖం లేడి ముఖంలాగా ఎంతో అమాయకంగానూ, భీరువుగానూ కనపడ్డది. రెండు నివి ఎషాలు దగ్గర నిలుచుని మా వాళ్ళను అనుసరించి ఇంకొంచెం ముందుకు వెళ్ళాను.

అక్కడొక పెద్ద బావీ దానిచుట్టూ ఎత్తయినగోడ, అందులో ఒక జంతువు కనపడ్డది. దాని ఖడ్గమృగమన్నారు. దాని ముక్కు మీద బలిష్టమైన కొమ్ము కనపడ్డది. దాని ఖడ్గమట అది. ఎటువంటి శత్రువు ఎదురుపడ్డా ఆ కొమ్ముతో చీలె ప్పేస్తుందట అది. దాని చర్మము కూడా ఇనుపరేకులా ఎంతో దళసరి. బల్లెము కూడా దూరేటట్లు లేదు. అది కొంతసేపు నె ల మీదా తిరుగుతుందట. ఇదీ ఆఫ్రికా దేశమునుంచే వచ్చిందని విన్నాను మన వేపున కనపడే పెద్ద బొబ్బిలి పోతు అంతవుంది. కొంత భయంకరముగానే కనపడ్డది. ఇంక తరువాతను పులులూ, సింహాలూ చూశాము. వాటినీ స్వేచ్ఛగా విడిచి పెట్టినా ఎంతో పెద్ద ఆవరణకు చాలా ఎత్తుగా ఇనపబల్లాలతో అడ్డుకట్టారు అందులో అవి స్వేచ్ఛగా తిరుగుతుంటాయి. పులిపిల్లలు చిన్నవి కూడా వున్నాయి. అవి చాలాముద్దుగా ఉన్నాయి. సింహాలూ దర్జాగానూ

భయంకరముగాను ఉన్నాయి. కాని ఇంత అందముగా కనపడలేదు. కొన్ని చిరుతపులులూ ఉన్నాయి. అవీ చాలా అందముగా ఉన్నాయి. ఇంకా యిలాంటి జంతువులు ఎన్నెన్నో కనపడ్డాయి.

తరువాత మేము జంతుజాలాన్ని విడిచిపెట్టి పక్షిజాతిని చూడడానికి వెళ్ళాము. ఈ పక్షిజాతిలో యెన్ని రకాలో! యెన్ని రంగులో? యెన్ని రూపాలో యెన్ని ధ్వనులో వర్ణించడానికి శక్యము కాకుండా వుంది.

వీటిలో మనకు పరిచయమైన కాకులూ, గ్రద్దలూ, కొంగలు, చిరుతలు వున్నాయి. ఈ చిలకలలో యెర్రని చిలకలు కూడా వున్నాయి. ఒక రకము చిలక, మనమామూలు చిలకల కంటే, సుమారు పదిరెట్లు ఉంటుంది. దానితోక మూడు నాలుగు అడుగుల పొడుగు వుంటుంది. అది జపాను నుంచో! యెక్కడ నుంచో, వచ్చినదన్నారు. ఆ తరువాత పక్షి జాతికంతకీ అలంకారమూ, అందమూ తెచ్చిన నెమళ్ళు కనబడ్డాయి. వీనికంటే చిత్రం, మనము యెన్నడూ కనీవినీ యెరగని నిప్పుకోళ్ళు కనపడ్డాయి. అవి బాగా యెత్తుగా ఉంటాయి. బలిష్టంగానూ ఉంటాయి. వేడివేడి మండుతున్న బొగ్గులు కూడా తింటాయట. వాటి రెక్కలలో వుండే యీకలు, చాలా అందముగా ఉంటాయనీ అక్కడి స్త్రీలు వాటిని తమ టోపీలు వగైరా అలంకరణకు ఉపయోగిస్తారనీ చెప్పాడు మాతో ఉన్న మనిషి.

ఇంక మనదేశంలో, హిమవత్పర్వతాలలో ఉంటాయనుకునే హంసలు,అనేక రకాల బాతులు, కొంగలు కనబడ్డాయి. బర్మా నుంచి కాబోలు, వచ్చిన తెల్లని చిలకలు కనబడ్డాయి. ఇలా ప్రపంచములో యెన్ని వందల రకాల పక్షులనో తీసుకువచ్చి,మన ఆనందము కోసమూ, విజ్ఞానము కోసమూ ఇక్కడ బంధించి అట్టే పెట్టారు. అసలిన్ని రకాలు ఉన్నాయని యెలా తెలుసుకున్నారో! వాటి నన్నిటినీ యెలా పట్టుకు తీసుకురాగలిగారో నాకు చాలా ఆశ్చర్యము వేసింది.

ఇంకా ఏవేవో ఇలా చూస్తూ, హఠాత్తుగా ఒక పెద్దహాలులాంటి దానిలోకి ప్రవేశించాము. దాని నిండా బీరువాలలో తీగల తలుపుల వెనకాల, రకరకాల పాములు కనపడ్డాయి. వాటిలో కూడా ఇన్ని రకాలు ఉన్నవని యెప్పుడూ ఎరగను నేను. వినలేదు. కూడాను. వాటిని చూస్తూనే ఒళ్లు జలదరించి భయమువేసింది. కాని నిదానముగా చూస్తుంటే, వాటిలో కూడా ఏదో కొంత సౌందర్యము ఉన్నట్టు అనిపించింది. చాలా చిత్రమే. ఈ సౌందర్యముతో పాటు విషమూ వికార ఆకారము యెందుకు కూర్చాడా భగవంతుడు! మరికొంచెము సేపు ఇంకా ఏవేవో రకాలు చూస్తూ, కాళ్ళు పడిపోతుంటే, రెండుమూడు గంటలసేపు అలాగే ఓపికగా తిరిగి ఇంకా ఏవేవో చూడవలసినవి ఉన్న వన్నా అంతటితో ఆపూటకు ముగించి, వెనక్కు మళ్ళాము. మా మేనేజరమ్మగారు మా మీద దయతలిచి, ఒక టీ దుకాణము దగ్గరకు తీసుకువెళ్ళి టీలు, ఫలహారాలు ఇప్పిచ్చింది.

వచ్చేవారంమరోభాగం

19వ భాగము

పలహారాలు ముగించుకొని, బయటకు వచ్చి, మా కారులో కూర్చున్నాము. ఇక బసకుజేరి కోటు విప్పేస్తేగాని, అడుగు కిందపెట్టలేకపోతున్నాను. కాని నా దురదృష్టము కొద్దీ యీ తిప్పట చాలదన్నట్ట ఆ వూళ్ళో వున్న పెద్ద పార్కుట - హైడ్ పార్కు అనే ఉద్యానవనానికి తీసుకువెళ్ళి కొంతసేపు అక్కడా తిప్పింది.మా మేనేజరమ్మ.

ఇక్కడ వృక్షజాతులు పుష్పజాతులు, వింతయైన రంగుల ఆకుల మొక్కలు అనేకములు యెంతో అందముగా అమర్చబడి, అక్కడ అక్కడా కనపడ్డాయి. ఈ పార్కులో విహారానికి, బళ్ళమీదనూ, గుర్రాల మీదనూ కూడా, గొప్పగొప్ప వాళ్ళందరూ వస్తారట! ఇది పూర్తిగా చూడవలెనంటే ఓ పూటో, రెండు పూటలో పడుతుందనిపించింది. యీ వూళ్ళో యిన్ని చూడవలసిన ప్రదేశాలు ఉంటే ఒక్కొక్కటి చూడటానికి రోజులు తరబడి పడుతూంటే, ప్రత్యేకముగా యీ లండను నగరము ఈ చివర నుంచి ఆ చివర వరకు చూడటానికే,ఒక సంవత్సరము సరిపోయేటట్టు వున్నదనుకున్నాను. అందుచేతను యింక యీ నగరం సావకాశముగా మరో మాటెప్పుడో చూడవలసినదే ననుకున్నాను.

ఈ వూహలతో కాళ్ళీడ్చుకుంటూ నెమ్మదిగా నడుస్తూవుంటే, మా ఆవిడ - పొరపాటు - మా మేనేజరమ్మగారు, నెమ్మదిగా నా దగ్గిరకు వచ్చి ఏమి? కష్టముగా ఉన్నదా నాయనా! కాళ్ళు నెప్పులు పుడుతున్నాయా? నడవటానికి ఇబ్బందిగా వుందా! నీ ముఖం కూడా, చాలా అలసిపోయి వాడిపోయినట్లు కనబడుతోంది. పోనీలే యీ పూటకు ఇంతటితో ముగించి ఇంటికి వెడదాము అంది. నా భుజంమీద చెయ్యి వేసి, నాకేసి జాలిగా చూస్తూ. ఆవిడ ఆదరణకు, నాకెందుకో ఇట్టే దుఃఖము వచ్చింది. పైకి గంభీరముగా "ఫరవాలేదులెండి, మనతో వచ్చినవాళ్ళందరకూ ఇంకా చూడవలెనని వుంటే, చూపించండి, నేను కాస్సేపు ఇక్కడ కూర్చుంటాను" అన్నాను సిగ్గుపడుతూ.

"అబ్బేబ్బే- యెంతమాట - నాకూ పని వున్నది ఈ వేళకి చూచింది చాలు. మరొకప్పుడు తరవాత చూడవచ్చును. బసకే వెడదాముగా" అని కారుదగ్గరికి దారితీసింది. కారులో కూర్చుని ఒక అరగంటలో బసకు చేరుకున్నాము. అక్కడ నాకోసమే మామిత్రుడు మీనన్ నిరీక్షిస్తూ కూర్చున్నాడు. నన్ను చూచి నవ్వి, నెమ్మదిగా నాతో నా గదిలోకి వచ్చాడు. గదిలో ప్రవేశించగానే ముందు నా కాలిజోళ్ళు ఊడదీసి, అవతల గిరవాటు పెట్టి, మేజోళ్ళు కూడా తీసేశాను. నా బాధ గ్రహించి స్నానాల గదిలోకి వెళ్ళి, వేడినీళ్లతో పాదాలు కడుక్కుని కాసేపు ఆ వేడినీళ్లలోనే వుంచుతే, యీ నొప్పి లాగెస్తుందనీ, నేను వచ్చేదాకా తను కూర్చుంటానని, ముందాపని చేసుకోమని, సలహా ఇచ్చాడు. సరేనని, అడుగుతీసి అడుగు వెయ్యలేక నెమ్మదిగా స్నానాల గది చేరుకుని అక్కడ మీనన్ చెప్పినట్లు, వేడినీళ్ళలో సుమారు పావుగంటసేపు కాళ్ళు పెట్టుకొని కూర్చునేసరికి, ఉపశమనగా హాయిగా ఉండి, నొప్పి చాలా భాగం చేత్తోటి తీసేసినట్టు పోయింది. కాళ్ళు తుడుచుకుని నా గదిలోకి వచ్చాను.

"ఏమండీ కాళ్ళు ఏలాగా వున్నాయి. యిప్పుడేమైనా సుఖముగా ఉందా?- నొప్పేమన్నా తీరిందా అన్నాడు మీనన్, మీ దయవల్ల చాలా భాగం బాధ తగ్గింది. ఈ రాత్రి విశ్రాంతి - తీసుకుంటే, రేపటికి బాగా తగ్గుతుంది. అనుకుంటున్నాను. కాని, మరి యీ రాత్రే ప్రయాణం అనుకున్నాను కదా? " అన్నాను. యింకొకటి రెండు రోజులు ఆలస్యమయినా, మునిగిపోయేది ఏమీలేదు. మీరు కాలేజీలో చేరడానికి యింకా కొంత వ్యవధి వున్నది. అందుచేత తొందరపడవలసినవి వుంటాయోమో ఆలోచిద్దాము, కూర్చోండి" అన్నాడు. నేను కూర్చున్న తరువాత రెండు నిమిషములూరుకుని "అయితే

ʻ మీకు దుస్తులు సరిపడ్డన్ని వున్నవా! యీ చలికిమీరు ఆగగలుతున్నారా? యిబ్బంది పడడము లేదుకదా?'' అన్నాడు.

''చలియెక్కువగానే వున్నదండీ. భరించడము కష్టముగానే ఉంది'' అన్నాను.

''మీబట్టలు ఏమి ఉన్నాయని నేను అడుగుతున్నానని ఏమి అనుకోక చెప్పండి మీరు వేసుకున్న సూటు ఇండియాలో ʻ కుట్టించినదా! అలాగనే ఉన్నది చూస్తే. యిక్కడికి పనికిరాదు. చలిమాటు యెలా ఉన్నా ఈ కుట్టూ యీ పద్ధతి చూస్తే యిక్కడ అందరూ నవ్వుతారు. తరువాత సూట్ అడుగున అండర్ ఉందా!'' అని అడిగాడు. అదేమిటో నాకు అర్ధం కాలె ʻదు. నేను తెల్లబోయి అతనికేసి ప్రశ్నార్ధకంగా చూశాను. ''వూరికే సూటు తొడుక్కున్నారా! దాని అడుగున యింకేమీ లె ʻదా! అన్నాడు'' యింకేమీ లేదన్నాను. అతను నిర్ఘాంతపోయి చాలా పొరపాటు చేశారు.   యిటువంటి దేశములో చాలా ప్రమాదము. అడుగున కూడా వున్నితో తయారైనవి చర్మాన్ని అంటిపెట్టుకొని, ఉండే బనియన్ లాంటివి.   కాళ్ళకూ ఒంటికీ కూడా తొడుక్కుని ఉండాలి. లేకపోతే చాలా ప్రమాదం అందుచేతను, ముందు యీ దుస్తులు సంగతి యేదో ʻ చూడాలి. రేపు ఉదయాన్నే నేను వచ్చి మిమ్మల్ని బజారుకు తీసుకు వెళ్ళుతాను. మీకు కావలసినవి మీరు కొ నుక్కుందురుగని, రేపు గాని, తప్పితే యెల్లుండిగాని, వెడుదురుగాని, పెందలాడే   భోజనము చేసి, సుఖముగా పడుకుంటే, హాయిగా నిద్రపడుతుంది. ఈ బడలిక తగ్గుతుంది. ఉదయాన్నే వచ్చి మిమ్మల్ని బజారుకు తీసుకు వెళ్ళుతాను. మీకు కావలసినవి మీరు కొనుక్కుందురుగాని, ఉదయాన్నే వచ్చి మిమ్మల్ని కలుసుకుంటాను. ''గుడ్‌నైట్'' అని వెళ్ళిపోయాడు.

అతను చెప్పినట్లుగానే నేను వెంటనే భోజనము చేశాను, వచ్చిపడుకున్నాను. కూర్చోవటానికి కూడా ఓపిక లేకపోయింది. రేపు మళ్ళీయేమికొనాలో, ఏమిటో? మళ్ళీ ఎంత ఖర్చువుతుందో? అని ఆలోచనలోపడ్డాను. ఇప్పటికి ఏ రోజుకారోజు అయిన ఖర్చులో నావంతు నేను మీనన్‌కి ఇచ్చేస్తున్నాను. అతను చిరునవ్వుతో థాంక్స్ అని తీసుకునేవాడు. ఇవేళ ఖర్చంతా మేనేజరమ్మ పెట్టింది. యెవళ్ళనీ ఒక కానీ అడగలేదు. యెవరూ యివ్వనూలేదు. ఇదంతా ఆఖరున బిల్లులో ʻ చేరుస్తుందో, లేకపోతే గవర్నమెంటువారు చేసిన వుచిత ఏర్పాటో తెలియదు. యిది యేమి తడిసి మోపెడు అవుతుందొ ʻ అనే ఆలోచన పూర్తికాకుండానే నాకు తెలియకుండానే నిద్రలో పడ్డాను.

ఉదయన్నే లేచి దంతధావనాధికము పూర్తి చేసుకునేసరికి, మీనన్ మిత్రుడు వచ్చాడు.

''ఏమి సోదరా బయలుదేరుదాము సిద్ధముగా వున్నావా?'' అన్నాడు.

మేమిద్దరమూ భోజనాల హాలులోకి వెళ్ళి టీ పలహారాదులు ముగించి వీధిలోకి వచ్చాము. సుమారు ఒక ఫర్లాంగు నడిచి, ప్రక్కకు తప్పుకొని, ఒక పెద్దగేటు దాటి లోపలకు వెళ్ళాము. రెండు నిమిషాలలో మీనన్ రెండు టిక్కట్లు తీసుకువచ్చాడు.

''ఇప్పుడే టిక్కట్లేమిటి!''

అని అడిగేలోపునే, నన్ను రెక్కపట్టుకుని మరో గేటులోనుండి లోపలకు లాక్కుని వెళ్ళాడు. మేము లోపల అడుగు

20వభాగము

ఇక్కడ వాళ్ళంతా, వాళ్ళ వాళ్ళ పనుల మీద వెళ్ళి ఏ హోటల్లోనో తింటారు కాబోలు అనుకున్నాను. అక్కడ మనిషి వెంటనే నాకు పలహారములు అమర్చాడు. నేను పలహారము ముగించు నా గదిలోకి వెళ్ళిపడుకున్నాను. ఆ పడక నాలుగు గంటలకుగాని, మెలకువ రాలేదు. ఇంత వెర్రి నిద్ర పట్టినదేమో అనుకున్నాను. లేచి ముఖం కడుక్కుని కాసేపు అటూ, ఇటూ తిరిగి వద్దామని వీధిలోకి వచ్చాను. ఎక్కడికేనా వెడితే దారి తప్పిపోతాననే భయముతో ఆ వీధిలోనే ఉన్న షాపులనూ, దారేపోయే జనాన్ని, హడావిడిగా పరుగులెత్తే, వివిధ వాహనాలనూ, చూస్తుంటే ఇట్టే నాకు తెలియకుండానె ఆరు గంటలయిపోయింది. నేను వెంటనే బసకు చేరుకున్నాను. ఇంతలో మీనన్ రానే వచ్చాడు.

"సవరణ అంతా అయిందా? ఈ పూట ప్రయాణమే కదా!" అన్నాడు.

"నా ఆలస్యమేమి లేదు. ఈ పూట ప్రయాణమే" అన్నాను.

"అయితే భోజనం జాగ్రత్తగా సర్దుకున్నావా!" అన్నాడు మీనన్."అన్నీ సర్దుకున్నాను" అన్నాను "బట్టలు బాగున్నాయా" అన్నాను. కాని నా కొక్క సంగతి చెప్పు బాబూ! వాడు సూటు అంత త్వరగా ఎలా కుట్టాడో తెలియక చస్తున్నాను అన్నాను. అతను పకపక నవ్వి వాళు కొన్ని ఎప్పుడో కుట్టి అట్టే పెడతారు. అవి వచ్చిన వాళ్ళకి ఎవరికి సరిపోయినది వారికి ఇస్తారు.

సాధారణముగా యిన్ని అడుగుల పొడవుఉన్న మనిషికి చేతులు యింత పొడవుంటాయి. ఛాతీ యింత వెడల్పు ఉంటుంది. మెడ యింత పొడవుంటాయి. ఛాతీ యింత వెడల్పు ఉంటుంది. మెడ యింత, నడుము యింత, కాళ్ళు పొడుగు యింత, అనే లెక్క ఉంటుంది. ఆ ప్రకారం కుట్టి పెడతారు. ఎక్కడో నూటికి తప్ప సాధారణంగా ఏరకం మనుషులకి ఆ రకం సరిపోతూనే ఉంటాయి. అని చెప్పి నా సందేహము తీర్చాడు.

"నువ్వు లోపల తొడుకునే బనీను లాంటిది ఉదయాన కొన్నవి తొడుక్కున్నావా!" అన్నాడు.

లేదు అన్నాను మరి కొన్నది ఎందుకయ్యా, తొడుక్కోవడానికా, పెట్లో పెట్టుకోవడానికా? రాత్రి ప్రయాణము కూడాను. చలి ఎక్కువగా ఉంటుంది. ముందు అవి తొడుక్కో" అన్నాడు, పై బనీను ఒక్కటే సరిపోతుందా? లేకపోతె షరాయిలాంటిది కూడా తొడుక్కో వాలా! అన్నాను. "రెండూ తొడుక్కోవాలి" అన్నాడు.

"చచ్చేమురా!" అని కట్టినవన్నీ మళ్ళీ విప్పి, అందులోవి తొడుక్కోవడానికి ప్రయత్నం చేశాను. ఓ పట్టాన ఎక్క లేదు. కాలి మేజోడు లాగానే ఎంతో బిగువుగా వున్నాయి. కొంచెం ఒంటికి గుచ్చుకుంటున్నట్లు ఉంది కూడాను. "ఇదేమిటి" ఇంత బిగుతువి ఇచ్చా" డన్నాను. అది అంతే అలాగే ఉండాలి. రెండు రోజులు తొడుక్కుంటే, అవే వదలవుతాయి, అవి ఒంటిని అంటిపెట్టుకుని ఉంటే! ఎంత వెచ్చగా, హాయిగా ఉంటుందో నీకే తెలుస్తుంది. ఆడవాళ్ళను ఆలింగనము చె సుకున్నంత సుఖంగా ఉంటుంది. అన్నాడు నవ్వుతూ."ఏడిసినట్టే వుంది వెధవ కబురూ వీడూను. అస్తమానం ఆడవాళ్ళను ఆలింగనం చేసుకుంటూ కూర్చుంటాడు కాబోలు" అనుకుంటూ కొంచెం సిగ్గుపడ్డాను.

ఇవన్నీ నెమ్మదిమీద తెలుస్తాయిలే. అంటూ "బయలుదేరుదాం" అన్నాడు. నేను త్వరగా దుస్తులు తొడుక్కోవడం ముగించుకుని, మళ్ళీ సామాను కట్టేసుకుని, బయటకు వచ్చాను. అక్కడ ఉండే నౌఖరుని మీనన్ పిలిచాడు. వాడు సామాను తెచ్చి వీధిలో పెట్టాడు. మేము హాలులోకొచ్చి, అక్కడ మహంకాళి మేనేజరమ్మ దగ్గరకు వెళ్ళి, నేనిప్పుడు ఎడింబరో వెడుతున్నానండి. నా బిల్లు ఎంతయిందో చెపితే, చెల్లించుకుంటాను అన్నాను. బిల్లు అప్పుడే, ఎప్పుడు సిద్ధమైందో అక్కడకు అప్పుడే ఎలా వచ్చిందో తెలియదుగాని, బల్లమీద ఉన్న కాగితం నాకు అందించింది. వెంటనె సొమ్ము చెల్లించాను. ఆవిడ మందహాసం చేస్తూ రసీదు నాకు అందించింది. "విష్ యూ గుడ్ లక్" అని నా రకచాలనం చేస్తు "గుడ్‌బై" అని నాకు సెలవు ఇచ్చింది. నేను వీధిలోకి వచ్చేసరికి మీనన్ గుఱ్ఱబ్బండి పిలిచి సామాను అందులొ పెట్టించి, నన్ను అందులో ఎక్కమన్నాడు.

స్టేషనుకు వచ్చాము. మీనన్ టిక్కెట్టుకొని పెట్టాడు. రైలెక్కించాడు. ఈ రైలులోకూడా అన్ని పెట్టెలలోనూ పరుపులు వున్న బల్లలే. నేను సామాను బల్లకింద పెట్టి నా పక్కచుట్ట తీసి విప్పపోతుంటే, మీనన్ నన్ను వారించి, "అదేమి వి ప్పకప్పుడు" అన్నాడు. "మరెలా! రాత్రి చలిగదా! నా శాలువేనా తీసుకోనా" అన్నాను.

"అక్కరలేదు. చూస్తూ వుండు నేను గారడీచేసి, నీకు తలకిందకు తలగడాలు. కప్పుకోడానికి రెండు రగ్గులు తెప్పిస్తాను" అన్నాడు.

అతని మాటలు పూర్తి కాకుండానే, రైల్వే పోర్టరు ఒకతను తెల్లని చాకలి తెచ్చిన గలీబులు తొడిగిన రెండు తలగడలు, కప్పు కోవడానికి నా అంత బరువున్న రెండు రగ్గులూ, తెచ్చి బల్లమీద పట్టాడు. మీనన్ వాడిచేతిలో ఒక షిల్లింగు పెట్టాడు. నేను వెర్రిమొగం వేసుకొని చూస్తున్నాను. ఇవి తెచ్చిన నౌకరు వెళ్ళిపోయాడు. రైలులోకి జనం వస్తున్నారు, వి ంనన్ నన్ను చూసి నవ్వుతూ.

"ఈ దేశం రైల్వే కంపెనీవాళ్ళుప్రతిరోజూ, ప్రతి మనిషికి రాత్రులు యివి అద్దెకు యిస్తారు. మనం దిగి వెళ్లేటప్పుడు వాటిని రైలులో విడిచిపెట్టి వెళితే, వాళ్ళు తీసి జాగ్రత్తపెట్టుకుంటారు. ఎప్పటికప్పుడు వాటిని శుభ్రముగా వుంచుతారు" అన్నాడు.

"మరి అందరూ, మనకిమల్లే న్యాయంగా వుండి. యివి కొట్టెయ్యకుండా వుంటారన్నమాటేమి"టని అన్నాను. అతను నవ్వుతూ "ఇది మనదేశం కాదుగదా! ఈ దేశంలో అలాంటి పని యెవ్వడూ చెయ్యడు. యిలాంటి కక్కుర్తిపనులు యిక్కడికి వచ్చిన మనవాళ్ళూ చెయ్యరు" అన్నాడు మీనన్.

"నువ్వేమీ భయపడవద్దు. జనసమ్మర్దం లేకపోతే, నీవు సుఖంగా పడుకో, లేకపోతే యీ రగ్గులు కప్పుకుని నీచోటులో నువ్వు విశాలంగా కూర్చో, యెంత రద్దీ అయినా, బల్లకు ముగ్గురుకంటే కూర్చోరు. ఇంత కంటే నాలుగోవాడు రాడు. సుఖంగా వెళ్ళు. నీవక్కడ క్షేమంగా చేరినట్లు తక్కిన యేర్పాటులన్నీ నీవు చేసుకోగలిగిన సంగతీ, నాకు సావకాశంగా ఉత్తరము వ్రాయి, నేను వెడతాను. మరింక" అన్నాడు.

ఈ రెండు రోజులనుంచీ అతడు నాకు చూపిన ఆదరం, నాకు చేసిన ఉపకారం, తలుచుకుంటే, నాకు కళ్ళనీళ్లు

వచ్చాయి ఈ దూరదేశంలో ముక్కూ మొహం తెలియని నాకు యితనింత ఉపకారము, ఇంత అవ్యాజమైన ఆదరము చూపించడము, యెంత గొప్ప! యెంత విశాల హృదయము! అనుకుని, నమస్కారం చేస్తూ, కొంచెం వణుకుతున్న కంఠంతో, బయటకు వచ్చిన కన్నీటితో నాకృతజ్ఞత అతనికి ముక్తసరిగా రెండు మాటలలో చెప్పగలిగాను. యింతలో రైలు కూత వేసింది. అతను నన్నొక్కమాటు ఆలింగనం చేసుకుని. భయములేదు తమ్ముడూ అన్నీ వాటంతటవే సవ్యంగా జరుగుతాయి. బెంగ పెట్టుకోకు, హాయిగా వుండు. పరమేశ్వరానుగ్రహం వుంటుంది- అని కరచాలనం చేసి, గబుక్కున రైలు దిగాడు. అతను నాకు చెయ్యి వూపుతుంటే, రైలు కదిలింది. నిలబడ్డ వాణ్ణి నా స్థానములో చతికిల బడ్డాను, రైలులో 'నూ, బయటా, వున్న జనం వస్తువులూ, ఒక్క క్షణం ఏమీ కనపడలేదు. కళ్ళు తుడుచుకుని కూర్చున్నాను. నా ఎదుట బల్లమీద వున్న ఇద్దరూ నాకేసి, ఆర్ద్రతతో చూశారు.

''నువ్వు కొత్తగా వచ్చావా!'' అన్నాడు అందులో ఒకడు, నోట మాటరాక, తలవూపాను.

నీకేమి భయం లేదులే, ఇక్కడ హాయిగా వుంటుంది. పడుకుని సుఖంగా నిద్రపో అన్నాడు.

''థేంక్యూ'' అన్నాను, రైలు వేగం అందుకుంది. నా మనస్సు అంతకంటే వేగంగా స్వదేశానికి వెళ్ళింది. మీనన్ చెప్పినట్లు రైలు ఖాళీగా వున్నదిగదా అని తలగడలు వేసుకుని, రగ్గులు కప్పుకుని, సుఖంగా పడుకున్నాను. ఒక్కక్షణం ఈ సూటు వగైరా మార్చాలా! అనే సందేహం కలిగింది. రైలులో ఈ బాధంతా ఎందుకని అలాగే పడుకుంటే, తీరిపోతుందనుకున్నాను. కాలిజోళ్ళు, మేజోళ్ళు మటుకు తీస్తేగాని వీల్లేదనిపించింది, తలగడాలు బహుమెత్తగా, హాయిగా వున్నాయి. ఇంత మెత్తని తలగడాలు నేనెక్కడా చూడలేదు. నిజం చెప్పాలంటే, మా యింట్లో తలగడలు రాళ్ళులా వుండేవి. ఇటిక బొంత తలకింతపెట్టి, దానిపైన దుప్పటి కప్పితే, మా యింట్లో తలగడయే అనుకునేవాణ్ణి, ఈ దేశంలో దూది, ఇంతమెత్తగా వుంటుంది కాబోలు! అనుకుంటూ కళ్ళు మూయ్యబోతుంటే, ఇంతసేపూ, నాకేసే నిదానంగా చూస్తున్న ఎదరబల్లమీద మనిషి, చిరునవ్వుతో గుడ్‌నైట్ సర్, సౌండ్ స్లీప్. ప్లెజంట్ డ్రీమ్స్ అన్నాడు. నేనూ థాంక్యూ అని నవ్వి కళ్ళు మూసుకున్నాను. కళ్ళు మూయడం తడవుగా నిద్రపట్టింది కాబోలు నాకేమీ తెలియలేదింక. కొంచెం మెలకువ వస్తున్నట్లు ఉండగా, రైలులో సంచలనం బయలుదేరింది.

రైలు ఆగినట్లు తెలుసుకున్నాను. నాకెదురుగా వున్న సోదరులు మాయమయ్యారు, ఎక్కడ దిగాలో తెలియలేదు. సామాను ఏమైనా కూడా మాయమయ్యిందేమోనని అనుమానంతో అడుగున చూశాను. బల్లకింద సామానులు అలాగె 'మైమరచి నిద్రపోతున్నాయి. రైలు ఆగింది. అందరూ దిగిపోతున్నారు ''ఇదేనా ఎడింబరో'' అని ఒక ఆసామిని అడిగాను. ''ఔను'' అన్నాడు. మీనన్ చెప్పినట్లు రగ్గులు మడిచేసి, తలగడాల మీద పెట్టి సామానుతో సహా దిగాను.

ఇప్పుడేమి చెయ్యడమా! అని ఆలోచిస్తుండగా ఒక రైలు బంట్రోతు వచ్చి నవ్వుతూ ''మార్నింగ్ సర్'' అన్నాడు తన నెత్తిమీద టోపీ ముట్టుకొని. ''హాడ్ సౌండ్ స్లీప్ సర్'' (బాగా నిద్ర పట్టినదాండీ) వేరార్ యు గోయింగ్ సర్. కెన్ ఐ హెల్ప్ యూ సర్(తమరు ఎక్కడకు వెళ్ళుతారు. నేను చెయ్యగలిగినది ఏమయినా ఉన్నదా) అన్నాడు వినయంతో వాడి వి నయ విధేయతలు చూస్తే నాకు ఎంతో ముచ్చటవేసింది. నేను ఎక్కడికి వెళ్ళాలో తెలీదు. ఊళ్ళోకి వెళ్ళి గది ఏదైనా చూసుకునే వరకూ ఏమి చెయ్యడమా అని ఆలోచిస్తున్నాను. ''ఈ స్టేషనులోనే గదులుంటాయండీ. ఈ సామాను

అందులో పెడతాను. మీరు సావకాశంగా ఫలహారము అదీ చేసి, ఊళ్ళోకి వెళ్ళవచ్చును. సామాను ఇక్కడ జాగ్రత్తగా ఉంటుంది అవసరమైతే ఒకటి, రెండు రోజులు ఆ గదిలోనే కొద్దిపాటి అద్దె యిచ్చి ఉండవచ్చును.'' అన్నాడు.

బ్రతుకు జీవుడా అనుకొని, ''థాంక్ యూ అన్నాను. వాడు నా సామాను సహితముగా నన్నో గదిలోకి తీసుకువెళ్ళి. సామాను అక్కడ పెట్టి పక్కనున్న చిన్నగది మరొకటి చూపించి,'' అందులో మీరు కాల కృత్యాలు తీర్చుకోవచ్చును. అక్కడ గోడనున్న బొత్తాములాంటిదినొక్కతే మనిషివచ్చి మీకు ఫలహారము వగైరా తెచ్చి వెనకాల మూసుకుని బయటకు వెళ్ళిపోయాడు. చాలా ఆశ్చర్యం మనిపించింది.

సరే ఏకంగా వెళ్ళేటప్పుడు ఏదేనా ఇవ్వవచ్చు ననుకున్నాను. నేను కోటు వగైరా దుస్తులు తీసివేసి కాలకృత్యాలు తీర్చుకునేసరికి ఒక అరనిమిషంలో భూమిలోంచి వచ్చినట్లు ఒక మనిషి ఎదురుగుండా వచ్చి నిలుచుని, గుడ్‌మార్నింగ్ సర్ అని ''తమకేమి కావాలి?'' అని ఎంతో భయభక్తులతో అడిగాడు.

నాకు ఫలహారమూ, టీ తెచ్చి పెట్టమన్నాను. ఈ నాలుగైదు రోజులోనూ ఈ పద్ధతులన్నీ బాగా అలవాటు అయినాయి. ''క్షణంలో తీసుకువస్తానండి'' అని అతను బయటకు వెళ్ళి అన్నట్టుగానే మరుక్షణంలో అన్నీ తీసుకు వచ్చి బల్లమీదను అమర్చి, మళ్ళీ ఏదైనా కావలిస్తే ఆ బొత్తాము నొక్కండి. అని చెప్పి తలుపు మూసుకుని వెళ్ళిపోయాడు.

నేను సుఖముగా ఫలహారము చేసి బయటకు వెళ్ళే ప్రయత్నములో ఆ బొత్తాము నొక్కాను. ఇందాకటి మనిషి మళ్ళీ వచ్చాడు. ''నాకీ వూరు కొత్త. నేనెప్పుడూ యీ వూరు రాలేదు. ఇక్కడ చదువుకోడానికి వచ్చాను. కొంత కాలముపాటు ఇక్కడే ఉండాలి కదా! ఉండడానికి ఒక గది కావాలి. ఎక్కడ దొరుకుతుంది? యెలా వెళ్ళాలి? యెలా ప్రయత్నము చెయ్యాలి?'' అని నిర్మొహమాటముగా, అడిగాను, నేను నిలబడే ఉన్నాను. అతనూ నిలబడే వున్నాడు. నేను చెబుతాను తమరు దయచెయ్యండి, అని కుర్చీ చూపించాడు. తను మాత్రము నిలబడే వున్నాడు.

తమకు యూనివర్సిటీకి దగ్గరగా ఉంటే, వీలుగా ఉంటుంది కదా! ఇక్కడ ''ఈ ట్రాము ఎక్కి నే చెప్పే వీధి దగ్గర ఆపమంటే ఆపుతాడు. అవన్నీ నివాస గృహాలుండేచోటు, అక్కడయేవీధిలో చూసినా ''Room Tolet" (గదులు అద్దెకివ్వబడును) అని అట్టల మీద వ్రాసి, కిటికీలకు కట్టివుంటాయి. మీరు గుమ్మానికి కుడిపక్కనో ఎడమపక్కనో ఉండె ' బొత్తాములలో ఒకదానిని నొక్కితే, తలుపు తీస్తారు. గుమ్మానికి ఎడమవైపున ఈ అట్ట కనబడితే, ఎడమవైపు బొత్తాము. కుడిప్రక్కను కనబడితే కుడివైపు బొత్తాము నొక్కాలి. క్రింద భాగంలో అయితే క్రింద బొత్తాము, పై అంతస్తులలో అయితే, ఆ అంతస్తు బొత్తాము నొక్కాలి. అప్పుడు మీకు వీలయిన గది, వీలయిన వీధిలో, వీలయిన అద్దెలో, ఎన్నుకోవచ్చును'' అన్నాడు. ఎంతో ఓపికగా ఎంతో సావకాశముగా ఎంతో వినయముగా, చెప్పాడీ సమాచారమంతా. నేను ''థేంక్‌యూ'' అని బయటికి వచ్చాను. నా వెనక అతను లోపలున్న, నేను ఫలహారము చేసిన పళ్ళాలు వగైరా తీసుకుని, తలుపు మూసి, బయటకు రావడము గమనించాను. రోడ్డు మీదకు వస్తుంటే, చాలామంది నాకేసి తేరిపార చూడడం ఒకరిద్దరు మందహాసము చేయడం గమనించాను. నవ్వితే నాకేమి? వాళ్ళమూతే వంకరపోతుంది అనుకుని ట్రాము నిలిచే చోటు తెలుసుకుని అక్కడకు వెళ్ళి నిలబడ్డాను. స్టేషనులో అతను చెప్పిన నెంబరు ట్రాము రావడముతోనే అదెక్కి అతను చెప్పినచోట దిగాను.

వచ్చేవారంమరోభాగం

21వ భాగము

అక్కడొక చిన్న పార్కు వున్నది. యెంతో మంది పిల్లలు, కొందరు వంటరిగానూ, కొందరు తల్లులతోటి వచ్చి అందులో ఆడుకుంటున్నారు. నాకు వాళ్ళను చూస్తే యెంతో ముద్దు వచ్చింది, ఒక క్షణం వాళ్ళ ఆటలు చూస్తూ అలా నిలబడిపోయాను. నాకు తెలియకుండానే నాముఖంలోకి చిరునవ్వు వచ్చింది. కొందరు పిల్లలు నన్ను చూచి దూరముగా తొలగిపోయారు. ఒకరిద్దరు సాహసించి నా దగ్గరకు వచ్చి కళ్ళు పెద్దవిచేసి, భయముతోనూ, ఆశ్చర్యముతోనూ, నన్ను చూస్తూ నిలబడిపోయారు. నా వెనుకను కొంచెము దూరములో ఒకళ్ళిద్దరు పిల్లలు, నన్ను చూచి పరుగెత్తుకువెళ్ళి తల్లులను కౌగలించుకుని "మమ్మీ మమ్మీ, దేర్ ఈజ్ బ్లాక్ మమ్మీ(నల్లని మనిషి అమ్మా)" అన్నాడు. ఇంకొకడు "అమ్మా ఆ నల్లటాయన పిల్లల్ని యెత్తుకుపోతాడా" అన్నాడు. "యింకొకడు అమ్మా అతనెప్పుడు స్నానము చెయడా" అన్నాడు. వాళ్ళ తల్లులు వాళ్ళ నోళ్ళు నొక్కి "తప్పు అలా అనకూడదు. ఇంకనెప్పుడైనా అలా అంటె దెబ్బలు తగులుతాయి జాగ్రత్త" అని భయపెట్టారు. నా దగ్గరకు వచ్చిన పిల్లలను చూచి వాళ్ళ ధైర్యానికి సంతోషించి "హలో" అని వాళ్ళను పలకరించబోయాను.

వాళ్ళు హడలిపోయి పారిపోయారు. నవ్వుకుంటూ నా దారిన నేను ముందుకు సాగాను. యెంతో దూరము వెళ్ళనక్కరలేకుండానే ఒకవీధిలో స్టేషనులో ఆసామీ చెప్పినట్లు "గదులు అద్దెకివ్వబడును" అనే బల్లలు కనపడ్డాయి. అలాంటి ఒక ఇంటి ముందుకు వెళ్ళి గుమ్మానికి ఉన్న బొత్తాయి నొక్కి నిలబడ్డాను. ఒక ముసలమ్మ తలుపుతీసి నా ముఖం కేసి చూచి యెంతో అసహ్యముతో. "ఓహ్" అని భళ్ళున తలుపు వేసుకుని చక్కా పోయింది. నవ్వుకుంటూ నేను మరో యింటికి వెళ్ళాను. అక్కడ ఒక నడివయస్సావిడ తలుపుతీసి నన్ను యెగాదిగాచూస్తూ "ఏం కావాలి" అని మర్యాదగా అబద్దమాడి వెళ్ళిపోయింది. మరొక చోటకు వెళ్ళితే ఆ యింటి ఆవిడ నా బోంట్లకు తమ గది అద్దెకివ్వడం ఇష్టము లేనట్లు ముఖములో ప్రకటిస్తూ బోలెడంత అద్దె చెప్పింది. ఆవిడ భావం గ్రహించుకుని బయట పడ్డాను. ఇంకొక యింటి దగ్గర ఒక ముసలమ్మ తలుపుతీసి, ఏదేశం మీది ఆఫ్రికా దేశమా? అన్నది. "కాదు ఇండియా" అన్నాను. "ఓహో! ఇండియా. చాలా సంతోషం. అక్కడ యెవరైనా మహారాజుబిడ్డవా" అంది. నేను నవ్వుతూ కాదన్నాను. "నేను మహారాజునేమీ కాదు మామూలు వాడినే ఇక్కడ చదువుకోడానికి వచ్చాను. గది కావాలి" అన్నాను.

నవ్వుతూ, విచారం వ్యక్తం చేస్తూ, "ప్రస్తుతం ఖాళీలేదు. ఒక వారము రోజులలో ఒక గది ఖాళీ అవుతుంది. అప్పుడు వస్తే యిస్తానంది ఆ మాటకే సంతోషించి మరికొంత దూరము ముందుకు వెడుతుండగా మన దేశస్థుడు ఒకతను నా కెదురుగుండా వస్తున్నాడు. నా ప్రాణం లేచివచ్చినట్టయింది. రక్షించావు నాయనా అనుకున్నాను. అతనిని ఆపి గుడ్‌మార్నింగ్" అని నా అవస్థ చెప్పి, ఏం చెయ్యాలో నాకు సలహా యివ్వమన్నాను. "సరే నాతోటిరా" అనికొంచెం సమీపములో ఉన్న ఇండియన్ అసోసియేషన్ అని బల్ల కట్టబడిన ఒక పెద్ద యింటిలోనికి తీసుకువెళ్ళి, అక్కడ హాలులో నన్ను కూర్చోపెట్టి తనూ నాకెదురుగుండా కూర్చుని "ఇక చెప్పు నీ సంగతి" అన్నాడు ఇంగ్లీషులో.

అక్కడికి చాలా మంది మన దేశస్థులు లోపలికివచ్చే వాళ్ళు. పోయేవాళ్ళు కనబడ్డారు. నేను నా సంగతంతా చెప్పాను. అతను సావకాశముగా విన్నాడు. తను బెంగాలీ వాడినని చెప్పాడు. ఇంకా యేదో చెప్పబోతుంటే చూడగానె తెలుగువాడిలా కనబడే వ్యక్తి ఒకరు లోపలికి వచ్చాడు. నా యెదుటనున్న బెంగాలీ అతను "హలో రాజూ,

కమ్‌హియర్" అనిపిలిచాడు. అతను వచ్చి నిలబడ్డాడు. కూర్చో ఇతను మీవాడు. మీ ప్రాంతము నుంచి వచ్చాడు. గదికోసం తిరుగుతున్నాడట. నువ్వు అతనికి ఏదయినా గది చూపించి యెక్కడో ఒకచోట ప్రవేశపెట్టు పాపం. లేకపోతె చాలా యిబ్బంది పడతాడు. మనం ఒకళ్ళకొకళ్ళం చేదోడు వాదోడుగా ఉండకపోతే, ఇక్కడ యెలా బ్రతుకుతాం, ఏమంటావు - అన్నాడు మందహాసంతో.

ఓ తప్పకుండా, అలాగే నేను చూస్తాలే. నువ్వువెళ్ళు అన్నాడు రాజు. అతను లేచి "అబ్బాయీ మనం మళ్ళీ కలుసుకుందాము. ఈ రాజు మీ ప్రాంతమువాడే. చాలా మంచివాడు, మీకు కావలసిన సహాయం అతను చేస్తాడు. నాకు పనివుంది. నేను వెళ్ళుతున్నాను." అని నాకరచాలనంచేసి వెళ్ళిపోయాడు. అతను ఖాళీ చేసిన కుర్చీలోకి రాజు వచ్చికూర్చుని "ఏం బాబూ! మీదేవూరు, ఎక్కడ నుంచి వచ్చావు. ఎప్పుడు వచ్చావు. సంగతి సందర్భాలు అన్నీ చెప్పునాయనా అంటూ, తనది భీమవరమనీ, అందుచేత తెలుగువాడిననీ, క్షత్రియుడననీ చెప్పుకొని, ఇంక చెప్పు నీ సంగతి" అన్నాడు. టూకీగా - ఒక్క అక్షరం కూడా పొల్లు పోకుండా, అప్పటి వరకూ జరిగిన వృత్తాంత మంతా చెప్పాను. "నీ సామానూ అదీ యెక్కడ ఉందన్నాడు" "స్టేషనులోనే పెట్టాను" అన్నాను. "సరే అయితే లే. వెళుదాము. నీ సామాను తీసుకొని నాగదికిక చేరుద్దాము నీకు గదిదొరికేవరకూ నా దగ్గర ఉందువుగాని నీకేమి ఇబ్బంది ఉండదు. సుఖంగానే ఉంటుందిలే" అన్నాడు. నేను బయలుదేరి స్టేషనుకు వెళ్ళి సామాను తీసుకొని అక్కడ నౌకర్లకు మామూలు చెల్లించుకుని రాజు గదికి చేరుకున్నాను.

నేను కొంతసేపు సుఖంగా అక్కడ విశ్రమించాను. సాయంత్రము నాలుగ్గంటలకు నేనేమీ చెప్పకుండానే, ఇంటి ఆవిడ నాకు టీ, రొట్టె వగైరా తీసుకువచ్చి బల్లమీద అమర్చింది. నేను అది ఆరగించి, ఆ గదిలో పుస్తకాలు తిరగవేస్తూ, కాస్సేపు కూర్చునేసరికి రాజు కాలేజీ నుంచి వచ్చాడు. "ఏమండీ సావకాశంగా విశ్రాంతి తీసుకున్నారా? టీ తీసుకున్నారా?" అని అడిగాడు. "ఆహా అన్నీ అయినాయి. ప్రాణం యెంతో హాయిగా ఉన్నదిక్కడ" అన్నాను. రాజు పుస్తకాలక్కడపడేసి స్నానాల గదిలోకి వెళ్ళి ముఖప్రక్షాళణ చేసుకుని వచ్చేసరికి, యింటి ఆవిడ మళ్ళీ అతనికి, నాకూ టీ ఫలహారాలూ, తీసుకు వచ్చింది. "నాకేమీ వద్ద"న్నాను. అప్పుడు తను నాకు నేర్పిన ప్రధమపాఠము ఏమిటంటే "ఇక్కడ ఏ వేళప్పుడు యెవరు ఇచ్చినా టీ మట్టుకు వద్దన కూడదు. మనదేశంలో కాళ్ళు కడుక్కోవడానికి నీళ్ళూ, సేద తీర్చుకోడానికి చల్లని మంచినీళ్ళూ, గుమ్మంలోనికి రాగానే ఇచ్చినట్లు ఈ దేశంలో అన్ని వేళలా కష్టములోనూ, సుఖము లోనూ కూడా, ముందు టీ యిస్తారు. అది వద్దన కూడదు" అన్నాడు రాజు.

టీ తీసుకున్న తరువాతను నా చరిత్ర సవిస్తరంగా చెప్పమని రాజు అడిగాడు. "అసలుమీది ఏ వూరు" అన్నాడు? నేను "మొగల్తుర్రు" అన్నాను. "ఏమిటి! మొగల్తుర్రే! మాకు దగ్గర వాడవేనన్నమాట. ఆ వూళ్ళో మా బంధువులు కూడా చాలామంది వున్నారు. మాది పూర్వంపోడూరులే" అన్నాడు. తరువాత నా సంగతంతా వివరముగా నే చెప్పగా సావధానముగా విన్నాడు. నాకేదైనా గది చూసిపెట్టి కాలేజీలో చేర్పించి సహాయం చెయ్యమని కోరాను. "అలాగె తప్పకుండా చేస్తాను. యిదో పెద్ద సహాయం ఏమిటి? పరదేశంలో మనం ఒకళ్ళ కొకళ్ళు సహాయం చేసుకోకపోతే, పరాయి వాళ్ళు యెవరు ఏమి చేస్తారు?" ఈ పూట కాసేపు బయటకు వెళ్ళి పార్కులో కూర్చుని కబుర్లు చెప్పుకుందాము. రేపు వుదయాన్నే గది చూద్దాం అని అన్నాడు మేమిద్దరమూ బయలుదేరి దగ్గరలోనే వున్న పార్కులో వెళ్ళి కూర్చున్నాము. అప్పటికి సుమారు ఆరుగంటలయింది. బాగా చీకటి పడిపోయింది. అయినా జనం

కిటకిటలాడుతున్నారు. ఆడా, మగా యెంత మందో! అదివరకు అక్కడ ఆడుకుంటున్న పిల్లలందరూ బిలబల్లాడుతూ, తొందర తొందరగా యిళ్ళకు పరుగులు పెడుతున్నారు.

పార్కులోకి వచ్చినవాళ్లలో చాలా మంది యువతీ యువకులు జంటలు జంటలుగా బల్లమీద కొందరూ, కిందవున్న గడ్డిమీద కొందరూ కూర్చునీ పడుకునీ నవ్వుకుంటూ, కబుర్లు చెప్పుకుంటూ, మధ్య -మధ్య ఊపిరాడకుండా, గాఢాలింగన చుంబనాదులు కావిస్తూ ఈ ప్రపంచం మరచి మరో ప్రపంచంలో వుండిపోయారు. అందుచేతను, మాకేసి చూసిన వాళ్లెవరూ కనపడలేదు. తమరు తప్ప ఆ పార్కులో ఇంకెవరూ లేనట్టుగానే భావించుకుని ఆనందిస్తున్నారు. అందుచేతను మేమూ హాయిగా, గడ్డిమీదనే ఒకచోట సుఖంగా కూర్చున్నాము.

"బాబూ! మీ పేరేమిట"న్నాడు రాజు. "నన్ను పార్వతీశం అంటారు. మా యింటిపేరు వేమూరివారు" అన్నాను. సరే బాగుంది కాని, ఇక్కడ సంగతి సందర్భాలూ, ఆచార వ్యవహారాలూ, కొన్ని టూకీగానైనా మీకు చెప్పాలి. ఆ పద్ధతులు మీరు తెలుసుకుంటే, వాటికి అనుకూలంగా మనం ప్రవర్తిస్తే మనకాట్టే యిబ్బందులు వుండవు. మొదటి సంగతి ఏమిటంటె మీపేరు ఏమిటని ఎవరైనా అడుగుతే, పార్వతీశం అని చెపితే చాలు. అంటారు. కంటారు, వింటారు లాంటివి ఏమీ చెప్పక్కరలేదు ఇంటిపేరు వాళ్ళ కనవసరం లేదు.

ఇక తరువాత సంగతి. ఇక్కడ గదులు అద్దెకు తీసుకోవడము విషయము మీకు చెప్పాలి. ఇక్కడ గదులు అద్దెకు యిచేవాళ్ళను అందరినీ "లోయర్ మిడిల్ క్లాస్" అంటారు. అంటే మనబోటి మధ్య తరగతి కుటుంబాలలో తక్కువ స్థితి గలవాళ్ళు అన్నమాట. సాధారణంగా వితంతువులు. కాని, వివాహమే ఎరుగని వృద్ధ కన్యలు కాని, సంపాదన తక్కువగా ఉన్న భార్యాభర్తలు కాని, తమకు అవసరమైన వాటికంటే ఒకటి రెండు గదులు ఎక్కువగా ఉండే ఇళ్ళు అద్దెకు తీసుకొని, వాటిలో వారికి అవసరములేని గదులు రెండు అద్దెకు తీసుకుని, వాటిలో వారికి అవసరములేని గదులు రెండు అద్దెకు యిస్తారు. ఆ గది కుర్చీలు సోఫాలు వగైరాలతో అలంకరణ చేసి కూడా ఉంటుంది. అంటే మూడు నాలుగు వగైరాలతో అలంకరణ చేసి కూడా ఉంటుంది. అంటే మూడు నాలుగు కుర్చీలు, ఒక సోఫా, ఒక టేబులూ, ఒక మంచం, పరుపూ, దానిమీద తలగడలూ, పక్కదుప్పటీ, కప్పుకోవడానికి రగ్గులూ, తుడుచుకోడానికి తువ్వాళ్ళూ కూడా ఉంటవన్నమాట. గది అద్దె వాటన్నిటికీ కలుపుకునే నన్నమాట.

అంతేకాదు తువ్వాళ్ళు, సబ్బులూ కూడా వాళ్ళే యిస్తారు. తరువాత ప్రతి గదిలోనూ- నా గదిలో నీవు చూసే వుంటావనుకుంటాను. ఫైర్ ప్లేస్ అనేది ఒకటి ఉంటుంది. గోడలో ఒక పొయ్యి అమర్చి అందులో బొగ్గులు పేర్చి నిప్పువేస్తారు పొగ గదిలోకి రాకుండా పైకి పోయేటట్లు ఒక గొట్టము ఉంటుంది. ఇది సంవత్సరములో ఏడెనిమిది మాసములు అహర్నిశాదులు రావణాసురుడి కాష్టంలా రాజుతూనే ఉంటుంది. ముఖ్యంగా శీతాకాలంలో ఆ పొయ్యి దగ్గరనే కుర్చీలు వేసుకుని కూర్చుంటారు.

గదిఅంతా వెచ్చగా ఉంటుంది మీ రీపాటికి అది కనిపెట్టేఉంటారు. ఇక్కడ ఒక చిదంబర రహస్యం ఉంది. ఈదేశస్థులు, ముఖ్యంగా తక్కువ జాతివారు. మొహమూ అదీ కడుక్కోరు. అన్నాడు. నేను నిర్ఘాంతపోయి "అదీ కడుక్కోరా" అన్నాను. అది ఎవ్వళ్ళూ కడుక్కోరు. అన్నాడు. "మరయితే" అన్నాను. మనం బయటకు వెళ్ళేచోట, పక్కను

కాగితాల చుట్టవుంటుంది. అందులో కాగితం చుట్ట తీసుకుని దానితో తుడిచేసుకుని మల విసర్జన చేసిన కమ్మోడ్ అనె ' పింగాణీ దాంట్లో పారవేస్తారు. అక్కడ కనపడే గొలుసు లాగుతే అందులోకి నీరు విశేషంగా వచ్చి ఈ మలాన్నంతనీ శుభ్రంగా కడిగేసి అడుగుకు ఎక్కడికో తీసుకుపోతుంది. ఇది శీతల దేశం గనక అంత త్వరగా దుర్గంధము పైకి రాదు. మొహమే కడుక్కోని వాళ్ళూ, రోజూ స్నానమే చెయ్యరన్నమాట వేరే చెప్పడమెందుకు? అన్నాడు.

మరయితే మనమో అన్నాను. మీ కిష్టమైతే మీరు మానెయవచ్చునన్నాడు. "అదేమిటండీ అలా అంటారు. నేను బ్రాహ్మణ్ణి, అందులోనూ వైదీకిని. సంధ్యా వందనాదులే కుదరక మానేస్తున్నందుకు విచారిస్తుంటే, స్నానం కూడా ఎలా మాననండీ'- అలా అయితే, ఇక్కడొక్క క్షణము ఉండనండోయి.

మీరేమన్నా సరే! పోనీ, ఒకమాటు దేశము చూశావనుకుని చక్కా పోతానుగాని యింత మరీ అనాచారముగా, అప్రాచ్యముగా ఉండడము నావల్లకాదు సుమండీ. తరువాతను మీ యిష్టం" అన్నాను. "సరే లెండి. నా యిష్టాయిష్టాలతోటి, పనేమి ఉన్నదిగాని మిమ్మల్ని మానమని చెప్పలేదు. స్నానానికి వేడి నీళ్ళు కావాలంటే ఇంటి వారితోటి చెబితే వారు సప్లయి చేస్తారు. మరేమిఫరవాలేదు" అన్నాడు.

"ఇది ఒకందున మంచిదే" అని నేను "దంత ధావనానికి కచికలూ, తాటాకులూ, తెచ్చుకోవడము మంచిదే అయిన దన్నమాట!" అన్నాను.

అతను తెల్లబోయి, ఏమిటి కచికలూ, తాటాకులూ, తెచ్చారా? ఇన్నాళ్ళూను. మనలో మనమాట. మరేమీ తీసుకురాలె 'దా? ఇక్కడ దేశాచారము అక్షరాలా పాటిస్తున్నారా యేమిటి కొంపతీసి అన్నాను. "అయితే మీరు వచ్చేటప్పుడు ఎవ్వరినీ సలహా అడగలేదా!" అన్నాడు.

"నాకు సలహా చెప్పదగ్గవారు ఉన్నారండీ మొగలి తుర్రులో, మీరు ఎరుగరా?" అన్నాను.

ఒక్కమాటు నాకేసి నిదానంగా చూసి, "అవునులెండి. ఆ మాటా నిజమే. ఆ మాత్రము వాళ్ళు అక్కడే కాదు. ఆ చుట్టు ప్రక్కల ఎక్కడావుండి వుండరు. సరే, పోనీలెండి చెయ్యడము మంచిపని చేశారుగాని, అవి పాడయిపోయే వస్తువుల కావు గనక జాగ్రత్తగా పెట్టుకోండి. వెళ్లేటప్పుడూ ఉపయోగించుకుందురుగాని - మనము గదికి వెళ్లేటప్పుడు మీకు దంతధావన సామాగ్రి, ఇక్కడ ఉపయోగించేని కొనిపెడతాను" అన్నాడు పాపం అతను.

తరువాత భోజనానికి మనము ఎక్కడకూ హోటలుకు వెళ్ళనక్కరలేదు. ఇంటివాళ్లే మనకు ఏమి కావాలో చెబితే ఆ ప్రకారము చేసిపెడతారు. దానికి వాళ్ళు కొంత డబ్బు తీసుకుంటారు. యెంత తీసుకున్నా హోటలు భోజనముకంటె తక్కువ ఖర్చే అవుతుంది. మీరు బ్రాహ్మణులూ, వైదికులూ ఆయెను నేను తినే మాంసమూ, చేపా, వగైరా మీరు ముట్టుకోరుగా, యింటివారితోటి మీరు శాకాహారినని చెప్పి, బియ్యమూ, పుప్పూ వగైరా కావలసిన సామగ్రి చెబితే వాళ్లె ' తీసుకు వస్తారు. అది యెలా వండాలో మీకు తెలిస్తే వాళ్ళకు చెప్పండి. లేకపోతే వాళ్ళు చేసినట్లు తినవలసి వుంటుంది. పది రోజులు పోతే, అన్నీ మీకే అలవాటు అవుతాయి. అన్నాడు.

"అబ్బో అదేమీ అక్కరలేదండీ. నాకు ఇవన్నీ బాగా అలవాటే మా యింటి దగ్గర మా అమ్మబయట వున్నప్పుడు, మా నాన్న పొలము వెళ్ళినా, పొరుగూరూ వెళ్ళినా నేనే చెయ్యికాల్చుకోవలసివచ్చేది. చాలా బాగా చేశానని మా అమ్మ మెచ్చుకొనేదికూడాను. ఉండండి నేను ఎక్కడో ఒకచోట స్థిరపడ్డ తరువాతను నాచేతి భోజనము మీకు రుచి చూపిస్తాను ఒకరోజున" అన్నాను. "చాలా సంతోషమండీ, అంతకంటేనా మళ్ళీ ఓ మాటు మాయింటికి వెళ్ళి వచ్చినట్టు వుంటుంది కూడా" అన్నాడు నవ్వుతూ.

ఇంక అక్కడనుంచి లేచి నెమ్మదిగా గదికి చేరుకున్నాము. అక్కడ ఆయనకు మామూలు భోజనము. నాకు కొద్దిగా అన్నమూ, బంగాళాదుంపల కూరా, పాలూ ఇచ్చారు. కూరంటే ఊరకే దుంపలు ఉడకవేసి అది మెత్తగా కుమ్మి పెట్టారన్నమాట. నాకు కావలసిన వుప్పూ, పచ్చికారమూ, దానిమీద చల్లుకోవాలని మా మిత్రుడు చెప్పాడు. "యీ ధర్మ సూక్ష్మము ఇదివరకే గ్రహించాను" అన్నాను.

భోజనము అయిన తరువాతను అక్కడ సోఫామీద రెండు తలగడలూ, రెండురగ్గులూ, రైలులోకిమల్లే ఇంటావిడ తీసుకువచ్చి పడవేసింది. అతను మర్యాదగా "నేనీ పూటకు సోఫామీద పడుకుంటాను. మీరు నా మంచం మీద పడుకొండి" అన్నాడు. "అబ్బెబ్బే యెంతమాట. నేను సోఫామీద పడుకోగలను. నాకు బాగా అలవాటె" అన్నాను. నా జీవితంలో చాలాభాగం సోఫాలమీదనే పడుకోవడము అలవాటైనట్లు అతను మరికొంచెము బలవంతము చేసినా నేను ఒప్పుకోలేదు. సోఫా మీద కూడా యెంతో సుఖముగానే వుంది. మరి కొంచెము సేపు పిచ్చాపాటీ మాట్లాడుకుని నేను సోఫామీదా అతను మంచం మీదా ఒరిగాము. "ఎడింబరో"లో మొదటిరాత్రి సుఖ స్వప్నాలు కంటూ గడిపాను.

ఆ రాత్రి రాజింట్లో సుఖంగా నిద్రపట్టింది. యెన్నెన్నో చిత్ర విచిత్రమైన కలలోచ్చాయి. యెక్కడికెక్కడికో తెలిపోతున్నట్లనిపించింది. ఆకాశంలో పెద్ద చేపల్లాంటి ఏవో యెగురుతున్నట్టు కనపడింది.నక్షత్రాలెంతో దగ్గరగా కనపడ్డాయి. యింకేవిటో వింతలు అనేకం కనబడ్డాయి. మెలుకువ వచ్చేటప్పటికి యేమీ లేదు. ఆ కనపడ్డవి లేకపోవడం సరికదా వాటిని గురించి ఎవరికైనా చెబుదామంటే జ్ఞాపకాలైనా మిగల్లేదు. ఇంటి దగ్గర అలవాటు చొప్పున బాగా పెందలాడే మెలుకువ వచ్చింది. రాజు గాఢనిద్రలో వున్నాడు లేపుదామా అనుకున్నాను. కాని పడుకున్న వాడిని యిపుడు లేపి చూస్తే ఇంకా జన సంచారమేమీలేదు. చీకటిగానే వుంది. అందుకని నేను మళ్ళీ వచ్చిపడుకున్నాను. ఈ మాటు నిద్రరాలేదు. కాని ఏ వేవో ఊహలు కలలుగా అస్పష్టంగా తలలో తిరగడం మొదలెట్టినాయి. ఈ దేశమేమిటో, ఇక్కడ మనుష్యులేమిటో, వాళ్ళ ఆచారవ్యవహారము లేమిటో, యేమీ తెలుసుకోకుండా గుడ్డెద్దు చేనబడినట్టు ఏ ఆలోచనా లేకుండా బయలు దేరి చక్కా వచ్చాను. వచ్చి అప్పుడే వారం రోజులయినా ఇంత వరకేమీ అంతుపట్టలేదు. నేను కొత్తవాణ్ణయినా, చిన్నవాడినయినా అంతా "సర్" అంటూ యెంతో గౌరవంగా మాట్లాడుతున్నారు.

ఇక్కడ పురుషులకంటే స్త్రీ జనం యెక్కడ చూసినా యెక్కువగా కనపడుతున్నారు. వాళ్ళకేమీ నదురూ, బెదురూ ఉన్నట్టు కనపడలేదు. నడివీధులంటా, షాపుల్లోనూ, రైళ్ళలోనూ, ఒళ్ళు విరుచుకుని అందరినీ, ఆ తోసుకు తిరగడం చూస్తే నాకు భయంగానూ, వింతగానూ వున్నది. రేపొద్దున నేను వీధిలోకెళ్ళినా, స్కూల్లో చేరినా, వీళ్ళు కూడా అక్కడ తయారవుతారు కాబోలు. దూరాన్నించి చూస్తేనే కొంత బెదురుగానూ, కొంత సిగ్గుగానూ వుంటే, వాళ్ళస్తమానం వీధమీదకి వస్తే, క్లాసులో ఈ ప్రక్కనీ, ఆ ప్రక్కనీ, వీళ్ళే తయారవుతే, మేష్టర్లు చెప్పేది వినడమెలాగ? ఆ విన్నది తలలో

ి నిలుపుకోవడమెలాగ! ఈ ఆడవాళ్ళతోటి యెలాగైనా కొంత చిక్కు వచ్చేటట్టు వున్నది. చూద్దాం ఏం జరుగుతుందో
ి తినబోతూ రుచి అడగడమెందుకు? పైన భగవంతుడెలాగూ వున్నాడు. ఈ వేళయినా గది దొరుకుతుందో దొరకదో! లె
ికపోతేయెలాగ! రాజు నెత్తిన యెన్నాళ్ళు కూర్చోవడం? అయినా దొరక్కేం చేస్తుంది. ఇంత పెద్ద పట్నంలో ఇన్ని
భవంతుల్లో ఈ బ్రహ్మచారికి దొరక్కపోతుందా? యెటొచ్చీ బ్రహ్మచారులను తీసుకోమంటే తప్పు అయినా ఇక్కడేమీ
అటువంటిబ్బంది వుంటుందనుకోను.

ఇలా ఏవేవో వెర్రి ఆలోచనలతో సతమతవుతుంటే, బాగా వెల్తురొచ్చింది. మా గది తలుపుమీద నెమ్మదిగా యెవరో కొ
ట్టిన చప్పుడైంది. నేను ఈ దేశంలో వున్న సంగతి మరచిపోయి "ఆ వస్తున్నా" అని యింటి దగ్గర కేకేసినట్టు కేకేశాను.
దాంతో రాజు ఉలిక్కిపడిలేచి, "ఏమండి ఏమిటి కలవరిస్తున్నారు" అన్నాడు నవ్వుతూ, "కలవరింత కాదండి అవతల
నుంచి యెవరో తలుపుకొట్టిన చప్పుడైతే అలవాటు చొప్పున వస్తున్నానని కేకవేశాను" మీకు నిద్రభంగమైనట్టుంది
అన్నాను. "మరేం ఫరవాలేదులెండి. ఎలాగూ తెల్లవారిందికదా. మనల్ని లేపడానికి ఇంటి ఆవిడ అలా తలుపుకొ
ట్టింది. అది ఆవిడకు మామూలు, ఇపుడావిడేకాదు. ఇక్కడాచారమేమిటంటే యింట్లో వాళ్ళయినా, పరాయి వాళ్ళయినా
తలుపు దబదబా బాదకుండా వేళ్లతోటి నెమ్మదిగా టక్‌టక్‌మని రెండు సార్లు కొడతారు. మనం అప్పుడు "యస్" అని
గాని, "కమిన్" అని గాని ఇంట్లో వాళ్ళయితే అనాలి. పైవాళ్ళెవరైనా వచ్చారనుకుంటే "కమిన్ ప్లీజ్" అనాలి. దయచేసి
లోపలికి రండి అన్నమాట. ప్రతిదానికి యెదుటివాళ్ళు పిన్నలైనా, పెద్దలైనా, వయస్సుతో నిమిత్తం లేకుండా అందర్నీ
అన్నిటికి ప్లీజ్ అని థేంక్యూ అనీ అనడం యిక్కడ మర్యాద. ఆ మాటతో వాళ్ళెంతో సంతోషిస్తారు. మనం చాలా
మర్యాదస్తులంగా చెలామణీ అవుతాం" అని చెప్పి "లేవండి ముఖాలు కడుగుదాం" అన్నాడు.

నేను రాత్రి సరిగా చూడలేదు కాని రాజు ఓ వొదులైన చార్ల షరాయీ, అలాంటి చార్లదే ఓ కోటు తొడుక్కున్నాడు.
ఇప్పుడు లేవడంతోటే పాదాల వరకూ ఉండే పెద్ద కోటొకటి తొడుక్కున్నాడు. దానికి బొత్తాములు లేవు. నడుముకు ఓ
పట్టు కుచ్చులతాడు బిగించాడు. అది వింతగా తోచింది. అలా ఆశ్చర్యంతో చూస్తూంటే "దీన్ని డ్రెస్సింగ్ గౌను
అంటారు. లోపల వేసుకున్న షరాయి. చొక్కాని "పైజామా" అంటారు. మనం సూటుతోటే రాత్రుళ్ళు కూడా ఉంటె
ి మనకంత సుఖంగానూ ఉండదు. పైగా అది నలిగిపోతుంది కూడాను. ఇక్కడ సూట్లు వేసవి కాలానికి కుట్టించుకుంటె
ి ఒకటి, రెండు సంవత్సరాలు గడపవచ్చు. ఇంటి దగ్గర ఉన్నంతసేపు రాత్రిగాని, పగలుగాని ఈ పైజమాలు వేసుకుంటె
ి మనం ఎలా కూర్చున్నా, ఎలా పడుకున్నా యిబ్బంది ఉండదు.

సూట్లు ఊలువి, పైజామాలు నూలువి. మన యిష్టమొచ్చినప్పుడు తడుపుకోవచ్చు. లేదా చాకలికి వేయవచ్చు. మీరు
కూడా రెండు జతలు ఇలాంటివి కొనుక్కోవాలి. ఇవి కొనుక్కున్నప్పుడు ఇంట్లో వాళ్ళయినా, పై వాళ్ళయినా,
ఆడవాళ్ళు వస్తే ఈ పైజామాలతో కనబడకూడదు. వాళ్ళు పైనుంచి తలుపుకొట్టగానే చటుక్కున ఈ డ్రెసింగ్ గౌను
తీసుకొని నడుం బిగుంచుకొని మరీ తలుపు తియ్యాలి. ఇంకో సంగతి. ఇంట్లో ఉన్నంతసేపూ మేజోళ్ళూ జోళ్ళూ తొ
డగనక్కరలేదు. కాని జపాన్ శాండల్స్ అనగా ఓ మోస్తరు మన ఆకు చెప్పులు లాంటివి. పలుచనివి, తేలికవి. వెచ్చగా
ఉండేవి అమ్ముతారు. ఇంట్లోనైనా అవి లేనిదే తిరగకూడదు. ఇక్కడ మర్యాదలివి" ఇలా కబుర్లు చెప్పుకుంటూనే మేము
దంతధావనము చేసే లోపునే, ఒక పనిపిల్ల - పిల్లంటే పిల్లకాదులెండి - ఓ ఇరవైఏళ్ళుంటాయి. లోపలకు వచ్చి నేను
సోఫా మీద వేసుకున్న పక్క తీసేసి రాజు పడుకున్న మంచం మీద దుప్పటి తీసి, దులిపి మళ్ళీ వేసింది.

గది అంతా తుడిచేసింది. తుడవడం కూడా వింతగానే ఉంది చీపురు పుచ్చుకోవడం, వంగుని తుడవడం, పద్ధతిలేదు. నాలుగైదుడుగుల కర్రకి అడుగున బ్రష్‌లాంటిది దాంతోటి నిలబడే తుడవడం. చిత్రమేమిటంటే ఊరికే మర్యాదకు తుడిచిందన్నమాటే కాని, ఎక్కడా దుమ్మే లేదు. మన ఊళ్ళో అయితే రోజుకు మూడుమాట్లు తుడిచినా కావలసినంత దుమ్ము. ఎక్కడ నుంచి వస్తోందో తెలియదు. తరువాత ఇంకొక పది నిమిషాలలో మేము ఏమీ చెప్పకుండానె మాకుభయులకూ ఫలహారాలూ, టీలు తెచ్చి యిచ్చింది. మేము ఆ కార్యక్రమం ముగించుకొని వీధిలో కెళ్ళే దుస్తులు ధరించి బైటకొచ్చాం. వచ్చేటప్పుడు తలుపులు దగ్గరగా వేసే వచ్చాడు. రాజు వీధిలోకొచ్చిన తర్వాత నెమ్మదిగా రాజు నడిగాను "తలుపు తాళం వెయ్యకుండా వస్తున్నావే" అని.

"ఏం ఫరవాలేదు. ఇక్కడ తలుపు తాళం వేసి పెడితే చాలా తప్పుగా భావిస్తారు. ఇంటివాళ్ళమీద మనకు నమ్మకం లెదనీ వాళ్ళని అగౌరవపరుస్తున్నామనీ ఇక్కడ వాళ్ళనుకుంటారు. అందుచేత ఎప్పుడూ తాళం వేయనక్కర్లేదు. ఇక్కడ తాళం వేయవలసిందల్లా సాధ్యమైనంత వరకూ నోటికేగాని గదికి అవసరంలేదు" అన్నాడు.

వచ్చేవారం మరోభాగం

22వభాగము

ఇక నా నివాసానికి అన్వేషణకు బయలుదేరాం. యెక్కే గుమ్మం దిగే గుమ్మం "టు లెట్" అని బోర్డు కట్టిన వాళ్ళు కూడా మమ్మల్నిచూచి ఖాళీ లేవండి, వెరీసారీ! చాలా విచారిస్తున్నాము. అనేవారు. ఏ యింటికి వెళ్ళినా తలుపుతీసే వాళ్ళు పలకరించేవాళ్ళు. సమాధానాలు చెప్పేవాళ్ళూ, ఆడవాళ్ళే. అప్పటికప్పుడు మగవాళ్ళు బైటికి వెళ్ళుంటారు కాబోలు. అనుకున్నాను. కొన్నిచోట్ల ఇల్లూ, ఇల్లాలూ కూడా చాలా అసహ్యంగా వుండి అక్కడనిలవబుద్ధిపుట్టలేదు. ఒకటి రెండుచోట్ల అంతాబాగున్నా అద్దె చాలా యెక్కువన్నాడు రాజు. ఇలా ఒంటిగంటవరకూ తిరిగి తిరిగి కాళ్ళు బరువు లెక్కిపోయి, అడుగుతీసి అడుగు పెట్టలేనిస్థితిలో భోజనం వేళకు యింటికి చేరుకున్నాం. గది దొరకదేమో అని నిరుత్సాహపడ్డాను. రాజు పాపం అది గ్రహించి మీరేం మొహమాటపడకండి, తొందరపడకండి, ఈ వేళ కాకపోతే రేపు దొరుకుతుంది, రేపు కాకపోతే ఎల్లుండి దొరుకుతుంది? వారం రోజులదాకా మీరు నాతో వుండవచ్చు. "మీకిబ్బందేమోనని సందేహిస్తున్నాను తప్ప మరేం లేదు. "నాకేమీ యిబ్బందిలేదు. మీకు యింకో మంచము లేకపోవడం ఒక్కటే" "లోటన్నాడు" రాజు "మరేం ఫరవాలేదు లెండి, మిమ్మల్ని శ్రమపెట్టడం జరుగుతోందని బాధ పడుతున్నాను" అన్నాను. యింటికి చేరుకుని భోజనాలు ముగించుకొని కాసేపు విశ్రమించాం.

ఇలా రెండు మూడు రోజులు తిరగ్గా ఎలాగైతేనేం ఒకగది దొరికింది, బాగానే వుంది కూడాను. కూర్చునే గదికి చేర్చి ఒక చిన్నపడక గదికూడా వున్నది. అందులో పెద్ద మంచం దానిమీద రెండు పరుపులు, రెండుమూడు రగ్గులు, దుప్పట్లు, తుడుచుకోవడానికి రెండు తువ్వాళ్ళు, సమస్తం అక్కడే వున్నాయి. కూర్చునే గదిలో ఒక సోఫా, రెండు పరుపుల కుర్చీలు, భోజనానికి టేబులు, దానిదగ్గర రెండు మూడు కుర్చీలు, పక్కన పుస్తకాలు వగైరా పెట్టుకోవడానికి చిన్న అల్మారా లాంటిది. ఒక గోడలోకి అమర్చిన చలి కాచుకునే పొయ్యి వగైరాలన్నీ యెంతో అందంగా ఉన్నాయి. మనదేశంలో ధనికులైనా ఎరుగని ఈ పరుపులు, సోఫాలు, కుర్చీలు యిక్కడ ప్రతి సామాన్యుని గృహములోనూ ఉండడం చాలా ఆశ్చర్యమనిపించింది.

ఇంటి యజమానురాలుకు ఇద్దరు కూతుళ్ళు, కొంచెం పెద్దవాళ్ళే ఉన్నారు. నేను వెంటనే రాజు సహాయంతో నా సామాను తెచ్చుకొని నూతన గృహప్రవేశం చేశాను! ఈ దేశానికివచ్చి వారంరోజులే అయినా అప్పుడే నాలో కొన్ని మార్పులు వస్తూండడం గమనించాను. కొత్త యింట్లో ప్రవేశించడానికి ఈ వేళ మంచిరోజు అవునా కాదా అని తెలుసుకోవడం మరచిపోయాను. తరువాత జ్ఞాపకం వచ్చినా యిక్కడ ఎవర్ని అడుగుతాం. యెవరు చెబుతారు. యెవర్నడిగినా అందరూ నవ్వుతారు కూడాను. పైగా ఈ దేశములో పంచాంగాలూ గట్రా ఏమీ వున్నట్టు తోచదు, అందుచేత యిక్కడ అందరికి మల్లేనే, అన్ని విషయాల్లోనూ సర్దుకుపోవలసిందే. ఈ గొడవ మానాన్నకు తెలిస్తే యెంత హంగామా చేసేవాడో. ఏ దేశంలో వున్నప్పుడు ఆదేశాచారాలు అవసరమైనంత వరకూ అనుసరించకపోతే లాభంలేదు. అని నాలో నేనే నవ్వుకున్నాను. నా పడకచుట్ట విప్పవద్దనీ దాని అవసరం ఈ దేశంలో ఉన్నన్నాళ్ళూ వుండదనీ రాజు సలహా చెప్పాడు తనే పాపం బజారుకి తీసుకు వెళ్ళిపడకదుస్తులు రెండు పైజామాలూ, ఆకు చెప్పులు, డ్రెస్సింగ్ గౌనూ కొని పెట్టేడు.

"పైన ఎలాగూ డ్రెస్సింగు గౌను వేసుకోకతప్పనప్పుడు, లోపల మామూలుగా పంచెకట్టుకుంటే ఏమి" అన్నాను. "పోనిద్దురూ! ఈ బాధ మనకెందుకు! పంచె రోజూ మనం తడిపి ఆరేసుకోడానికి ఇక్కడ వీలుండదు కదా? చాకలికివేస్తే

ఇది ఏమిటో ఎలావుతకాలో, ఏం చెయ్యాలో తెలియక వాడూ కంగారు పడతాడు. అందుకని ఇక్కడ స్థితే అవలంబిస్తే తీరుపోతుంద" న్నాడు రాజు.

ఆ పూట నుంచే కొత్త సంసారం ప్రారంభమైంది ఇంటి ఆవిడకు నేను మాంసాహారిని కానని అందుకని నాకు కావలసిన బియ్యం, పప్పు, కొంచెం చింతపండు, మిరపకాయలు వగైరా సామాన్లన్నీ రాజూ, నేనూ కలిసి ఒక జాబితా తయారుచె సి యిచ్చాం. ఆవిడ ఆ జాబితా చూసి తెల్లబోయింది. కొంచెం సందేహిస్తూ "ఇవన్నీ ఏం చెయ్యాలండి" అన్నది. మీరు తీసుకొస్తే మా స్నేహితుడు అన్నీ చెపుతాడు. ఎలా చెయ్యాలో అతనే మీకు చేసి చూపిస్తాడు. మా వంట చూద్దురుగాని, కాస్త రుచికూడా చూద్దురుగాని అన్నాడు రాజు నవ్వుతూ. ఆవిడ వెళ్ళిపోయింది మా రాజు కూడా లేచి "ఇక నేను వెళతాను. గుడ్‌లక్ మీకు శుభమవుగాక అని కరచాలనం చేసి వెళ్ళిపోయాడు.

ఇంటి ఆవిడ సామాన్లన్నీ తెచ్చి ఇవి "ఏం చేయాలో చెప్పం"డని అడిగింది "అన్నం వండగలవా" అన్నాను. "ఫరవాలేదు వండగల"నంది. "అయితే పప్పుకూడా కొద్దిగా నీళ్ళుపోసి ఉడకబెట్టి బాగా వుడికిన తరువాత దాన్ని మెత్తగా కుమ్మి అందులో కొంచెం వుప్పు వెయ్యాల"ని చెప్పాను. తరువాత కూర తరిగి వుడకబెట్టిన తరువాతను, పోపు వెయ్యడం యెలాగో చెబుతానన్నాను. కాని పోపు అనే మాటకి ఇంగ్లీషులో ఎలా చెప్పాలో తెలియలేదు. ఎన్ని విధాల ప్రయత్నం చేసినా ఆవిడకు తెలియలేదు. తరువాత పులుసంటే ఏమనాలో ఇంగ్లీషులో ఎలా చెప్పాలో తెలియలేదు. ఎన్ని విధాల ప్రయత్నం చేసినా ఆవిడకు తెలియలేదు.

"నీళ్ళలో రెండు రకాల ముక్కలువేసి ఉడకబెట్టా"లన్నాను. "ఓ, యూమీన్ సూప్" అంది ఇంతేకదా అది నేను చె యగలనంది. సరే కానీ తర్వాత చూస్తాను అన్నాను. మధ్యాహ్నం పన్నెండు గంటలకు ఆవిడ నాకు భోజనం తీసుకువచ్చింది. పోపు వెయ్యడానికి నన్నుపిలవడం మరిచిపోయింది. పప్పు ఏ బద్ద కాబద్ద విడిగానే వుంది. పులుసులో చింతపండు వేయడం మరిచిపోయింది. యిది యెలాగు భగవంతుడా! తినడమనుకున్నాను. "నెయ్యి ఏది అన్నాను." "నెయ్యేమి"టంది. "నా బొంద" అన్నాను. ఏమిటిఏమిటంది. మరేంలేదులే సారీ అని కొంచెం వెన్న తీసుకొచ్చి పెట్టమన్నాను ఆ పూటకు అవి అక్కడ బల్లమీద పెట్టి పుడ్డింగ్ అనబడే పాయసం కూడా పెట్టి ఆవిడ వెళ్ళిపోయింది. అన్నం కొంచెం పిండిలా తయారైంది. పప్పు పిప్పిలా ఉంది. కూరలోనూ, పులుసులోనూ కూడా ఆవిడ వుప్పు వేయలె దు. కడుపు మండుతుంటే యేంజేయను అదే యెలాగోమింగేను.

ఆ సాయంత్రం టీ తీసుకుంటుండగా రాజు వచ్చాడు, ఏమండి మీ సంసారం యెలాగుంది అన్నాడు నవ్వుతూ "కొత్తకాపురం" కదండీ ఇంటి ఆవిడకు అన్నీ మొదటనుంచీ క్రమేణా చెప్పాలి అన్నాను. "అన్నీ వద్దులెండి వంటవరకూ చెప్పుతే చాలు" అన్నాడు రాజు. కాస్సేపు బైటికి వెళ్ళి కాలేజి ఉన్నచోట చూసి దగ్గర్లోనే ఒక పార్కుంటే అందులో వెళ్ళి కూర్చున్నాం కబుర్ల మధ్యను "మీ చదువు విషయమేమి"టన్నాడు. "మీ సలహా ఏమి"టని నే నెదురడిగాను. "మీకు ఇంగ్లీషు భాషాజ్ఞానం బొత్తిగా తక్కువగా వున్నది కనుక ఇక్కడ ముందు ఒక ప్రయివేటు మాష్టరుని పెట్టుకొని మూడు, నాల్గు మాసములు చదువుకొని వేసవి సెలవలు తరువాత, ఎంట్రెన్స్ పరీక్షని ఉంటుంది. దానికి కూర్చుని ప్యాసయితే వెంటనే యం.ఎ లో చేరవచ్చు. ఆ తరువాత మీ ఓపికనుబట్టి "లా" పరీక్ష కూడా అనగా బారిష్టరు పరీక్ష కూడా చదవవచ్చు" అన్నాడు.

మర్నాడు మాయింటావిడకి వంటా-వార్పూ నేర్పడానికి ప్రయత్నం ప్రారంభించాను. నేను దగ్గిర కూర్చుని మన పద్ధతిలో వంట ఎలా ఉంటుందో తెలిసీ తెలియని విషయాలను, వచ్చీరాని భాషలో చెబుతూంటే ఆవిడా, కూతుళ్ళూ కూర్చుని, ఒక్కటే నవ్వుకోడం మొదలెట్టారు. నవ్వితే వాళ్ళ మూతే వంకరపోతుంది. నా కేమని నాపాఠం సాగించాను. అన్నం సరిగా అత్తెసరు పదునుగా వండడ మెలాగో నేర్పాను. ముద్ద పప్పు చెయ్యడ మెలాగో చేసి చూపించాను. అది మన గోదావరి జిల్లా వాళ్ల జన్మహక్కు. తరువాత బంగాళా దుంపలకూర వండించాను. ఉడికిన తరువాత, పోపు వేద్దామని మిరపకాయలు తుంపి ఆవాలు అవీ జాగ్రత్త చేసుకొని చూసేటప్పటికి నూనే లేదు. "మరి నూనె లేకపోతే ఎలాగ" అన్నాను. ఇక్కడ కొవ్వేగాని మామూలు నూనెలు ఏవీ దొరకవండీ అంది.

సరే! రేపటి సంగతి ఆలోచిద్దామని ఆ పూట కొంచెం వెన్నకాచి, సామెత చెప్పినట్లు అప్పుడు కాచిన నేతితో తిరగమోత వేయించాను. ఆ ఘాటుకి వాళ్ళు తట్టుకోలేక, ఉక్కిరిబిక్కిరయ్యారు. తరువాత, పులుసు ముక్కలు ఉడకబెట్టి అందులోకి చింతపండు నీళ్ళుపోసి, పిసుకుతుంటే వాళ్ళకు వింతగా కనబడింది. చేత్తోటి పిసక్కుండా చెంచాతో నొక్కి ఆ రసంతీసుకోకూడదా అని అడిగింది ఇంటావిడ. "తీసుకోవచ్చు కాని పూర్తిగా అందులో రసం అలా తీయడం కష్టం ఇది సులువైన మార్గం" అని చెప్పినా వాళ్లకు అట్టే నచ్చలేదు. ఏదీ ముఖ్యంగా తినే వంటకా లేవీ సాధ్యమైనంత వరకు చె 'తితో తాకకుండానే చెయ్యవలెనని వాళ్ళుద్దేశ్యం సరే, ఎలాగో ఆపూటకు వంట అయిందనిపించి ఆ వంటకాలు మీరు కూడా రుచి చూడండని పప్పు, కూరా, పులుసూ, వాళ్ళకూ కూడా కొంచెం యిచ్చి నా గదిలో నాపాటు నే చేశాను. తరువాత క్రమేణా ఆవిడే ఏదో ఓ రకంగా చేసి పెట్టడం నేర్చుకుంది.

"మన పప్పు చాల బాగుంటుందన్నది. పులుసు కూడా బాగానే ఉంది కాని ఆ కారం మేము తినలేమంది. తరువాత అంత చింతపండు కూడా ఇక్కడ తినడం మంచిది కాదంది. కావలిస్తే మాకు మల్లేనే పల్చగా సూపు చేసుకుని అందులో కొంచెం నిమ్మరసం వేసుకోవచ్చు నంది. ఆ సలహా బాగానే ఉందనుకున్నాను. కొన్నాళ్లు ఎలాగో యిలా తంటాలు పడ్డా మనం అన్ని రుచులకూ అలవాటు పడ్డ వాళ్ళం కనుక మన ఊరగాయల మీదికి దృష్టిపోయింది. మా రాజుని సలహా అడిగేను దీనికి ఏదన్నా ఉపాయం చెప్పమని. నేను అప్పుడప్పుడు ఇంటికి రాసి తెప్పించు కుంటుంటాను. ఈ వేళో రేపో రావాలి. రాగానే మీకు కొంత వాటా ఇస్తాను అన్నాడు. క్రొత్తగా నేర్చుకున్న విద్య జ్ఞాపకం వచ్చి "థేంక్యూ" అన్నాను. రాజు నవ్వి వూరుకున్నాడు.

తరువాత నేను, రాజు మర్నాడు కాబోలు వూళ్లోకెళ్ళి యూనివర్శిటీ, చూసి వచ్చాము. అది చూసి నేను ముగ్ధుడనై పోయాను. నోటమాట రాలేదు. యేదో మహత్తరమైన పవిత్ర భావములాంటి దేదో కలిగి స్తంభించిపోయాను. రెండు నివి ుషాల్లో తెలివి తెచ్చుకుని లోపలికి వెళ్ళి రాజు సహాయంతో క్లాసు గదులూ, లైబ్రరీ, పరీక్ష హాలూ, సభ జరిపే చోట్లూ, అధికారుల కచేరి గదులూ, అన్నీ చూస్తుంటే ఒకదానికంటే ఒకటి యెంతో గొప్పగా కనిపించాయి. ఈ ఆశ్చర్యంతో 'తలమునకలై యింటికి చేరుకున్నాను.

ఆ సాయంకాలము నెమ్మదిగా రాజు నాకు ప్రయివేటు మాష్టరును కుదిర్చి పెట్టాడు. ఆయన నాతో యెంతో 'సావకాశంగా, నెమ్మదిగా మాట్లాడారు. సాధ్యమైనంత వరకూ యెంట్రన్సు ప్యాసయ్యేటట్టు చేస్తానని అభయమిచ్చాడు. ముందు నీకు ఆంగ్ల భాషాజ్ఞానం బాగా కలుగుతే తక్కినవన్నీ సులువుగా వస్తాయన్నాడు. అలాగనే రోజుకు రెండు

మూడు గంటలు ప్రత్యేకం యింగ్లీషే చెప్పేవాడు. యిలా ప్రారంభించిన చదువు మంచి ముహూర్తం చూసుకోకపోయినా బాగానే సాగింది.

రెండ్రోజులు తర్వాతను ఒక ఉదయాన్నే రాజు నవ్వుతూ వచ్చి "గుడ్‌మార్నింగ్ మిష్టర్ పార్వతీశం. మీకీ వేళ ఈ సుప్రభాతంతోటి, ఒక శుభ వార్తకూడా అందించదలచుకున్నాను. ఇంటిదగ్గరనుంచి నిన్ననే ఊరగాయల బంగీ వచ్చింది. మీ వాటా ఈ సీసాలో ఆవకాయ, ఈ సీసాలో తొక్కుడు పచ్చడి తీసుకొచ్చాను. హాయిగా తినండి" అని చక్కాపోయాడు. వాటిని యెంతో ఆప్యాయతతో చూస్తూ కూర్చుని ఈవేళ యెలాగైనా వీటి పని పట్టించాలని నిశ్చయించాను.

ఆరోజు స్పెషల్‌గా వంట ప్రయత్నం కోసం నేనూ వంటగది లోకి వెళ్ళాను. మీరొచ్చారేమిటీ వేళ మిష్టర్ సేమ్ అంది ఇంటావిడ. నేను చెప్పడం మర్చిపోయాను. నా పేరు ఆవిడ ఉచ్చరించలేక సౌలభ్యం కోసం సేం అని పిలవడం మొదలెట్టింది. పోనీలెండి మీ ఇష్టం ఎలా పిలిచినా సంతోషం అన్నాను. ఆ రోజున అప్పటి నుంచీ ఆ యింట్లో అందరికీ నేను సేంనై ఊరుకున్నాను.

"ఈవేళ మా వూరినుంచి కొత్తగా వూరగాయలొచ్చినాయి. అందుకని వచ్చాను" తరువాత కొంత వెన్న కరిగించమని చెప్పాను. ఆవిడ వంట చేస్తోంటే నేను నెయ్యి కాచేను. వంటంతా అయిన తరువాత ఆవిడ అన్నీ తీసుకువచ్చి నా గదిలో అమర్చి వెళ్ళిపోతుంటే ఆవిడను వెనక్కు పిలిచి కొంచెం ఆవపిండి ఒక చిన్న ప్లేటులోపెట్టి "ఇది మాదేశంలో ప్రసిద్ధమైన ఊరగాయ. మీరు రొట్టెమీద బాగా వెన్నరాచి దానిపైన జాంలాగా రాసుకు చూడండి. కొంచెం కారంగా వున్నా చాల బాగుంటుంది. అట్టే వుపయోగించకండి" అని హెచ్చరిక చేశాను కూడాను. ఆవిడ సంతోషించి తీసుకు వెళ్ళింది.

ఆ పూట భోజనం హాయిగా మన పద్ధతిని చేద్దామనిపించింది. ఈ చెంచాలూ, కత్తులూ, పొర్కులుతోటి మన భోజనం చెయ్యడానికి అట్టే వీలుగా వుండడంలేదు. అందుకని ఒక పూటన్నా మన పవిత్ర భారతదేశాన్ని తలచుకొని, మన ఆచారము అనుసరణీయమని నిశ్చయం చేసుకొని స్పూన్లు, ఫోర్కులు వగైరా పక్కకు పెట్టేసి సుఖంగా చేత్తో కలుపుకొని భోజనం ప్రారంభించాను. పప్పు అన్నం తినడమైంది. రెండో నాయి ఆవకాయ కలుపుతుండగా అవతలనుంచి కెవ్వున కేక వినబడింది. ఏమిటో అనుకుంటూంటే "ఓ మిష్టర్ సేం, అని పిలుపు వినబడ్డది. ఏం కొంప మునిగిందా అనుకొని కలిపిన ముద్ద నోట్లో పెట్టుకొని లేద్దామనుకుంటూంటే ఒక్క ఊపులో" ఓ సేం, అంటూ ఏడుస్తూ ఇంటావిడా, ఆవిడ వెనకనే ఆవిడ కూతుళ్ళూ గదిలో చొరబడ్డారు.

"ఏమిటమ్మా! ఏంజరిగింది" అన్నాను. ఆవిడ ఏదో చెబుదామనుకుంటూ నాకంచం కేసి చూసింది. ఆవిడ సమాధానం కోసం నిరీక్షిస్తూ నేను కలుపుకున్న ఆవకాయ చేయి నాకుతున్నాను. ఆవిడ అదివరకు పడ్డ బాదేమిటో తెలియదుకాని ఇప్పుడు మట్టుకు నా చెయ్యి చూసి ఓ, ఓ, ఓ, అని ఓ వెర్రి కేకవేసి, వెనక్కు విరుచుకొని మూర్ఛ వచ్చినట్లు కుర్చీలో కూలబడ్డది. అంత వరకూ నన్ను చూచి ఇకిలిస్తూ సకిలిస్తూ వున్న కూతళ్ళిద్దరూ ఆ వుద్యమం మానుకుని, రెండు కన్నీటి చుక్కలు బలవంతాన తెచ్చుకొని, తల్లి సంరక్షణ కోసం ఆవిడ దగ్గరజేరి, ఒకరు మంచినీళ్ళందించి ఒకరు ఆవిడ ముఖం మీద కాసిని నీళ్ళు చిలకరించారు.

ఆవిడ నెమ్మదిగా కళ్ళు తెరచి నాకేసి వేలుతో చూపిస్తూ వెక్కిళ్ళతో "సేం, సేం యూ" అంటూ మళ్ళీ మూర్ఛపోవడానికి వుద్యుక్తురాలవుతుంటే, నేను కూడా ఆవిడ దగ్గర కెళ్ళి "ఫరవాలేదండి, మీరెందుకు అలా కంగారుపడ్డారు. మీకేం భయంలేదు. అసలేం జరిగిందో చెప్పండి" అంటూ మెల్లగా అనునయిస్తూ ఆవకాయ కలుపుకున్నా నన్న మాట మరచి ఆ చేత్తోటే ఆవిడ కళ్ళు తుడిచాను. యింకేముంది మళ్ళీ కొంపలంటుకున్నంత పని జరిగింది. ఆవిడ కళ్ళూ బుగ్గలూ భగ్గున మండడం ప్రాంభించాయి. "ఓ సేం నన్ను చంపేసేవ్" అని గొల్లుమంది.

"ఫరవాలేదు, ఫరవాలేదు క్షమించండి" అని ఒక్క పరుగున వెళ్ళి నా చేతులు శుభ్రంగా కడుక్కొని తుడి తువ్వాలుతో ఆవిడ కళ్ళూ బుగ్గలూ, వత్తి, బుగ్గలకు కొంచెం నేనుపయోగించే స్నో రాశాను. ఇదంతా చూస్తూ నవ్వితే తల్లికి కోపం వస్తుందని ఏడవాలన్నా ఏడవలేక, నవ్వలేక నాకేసి గుడ్లప్పజెప్పి ఆ పిల్లలు నిశ్చేష్ఠులై చూస్తూ నిలబడ్డారు. సుమారు ఒక పావుగంట సేపు నాకు తోచిన శైత్యోపచారాలన్నీ చేసేసరికి ముసలావిడ ఉద్రేకం, కళ్ళూ, ముఖంతో పాటు చల్లబడి నన్ను చూచి "ఓ సేం సేం యూ ఆర్ ఏ బేడ్ బాయ్ యూ రియల్లీ కిల్డ్ మీ. నువ్వు చాలా చెడ్డవాడవు నన్ను చంపినంతపని చేశావు" అంటూ చిన్న హాసం ముఖంలోకి తెచ్చుకుంది.

ఔనండీ! నేనేం చేశాను. ఇంతవరకూ మీకేం జరిగిందో ఎందుకలా భయపడ్డారో నేను చేసిన తప్పేమిటో చెప్పేరు కాదు. నావల్ల తప్పుంటే మన్నించండి - అన్నాను సవ్రమతతో! అది కాదునాయనా ఇందులో నీతప్పేమీ లేదు. నా మీద అభిమానంతో నువ్వు సరదాగా మీ ఊరగాయ రుచి చూడమనిచ్చావు. నువ్వు చెప్పిన మాటలు పూర్తిగా గ్రహించుకోక నీకు భోజనం పెట్టగానే, ఓ రొట్టె ముక్కకు కాస్త వెన్నా ఆవకాయా పట్టించి నోట్లో పెట్టేసరికి నషాళం అంటింది. ఆబాధలో ఏంచేయాలో తోచక నీ గదిలో కొచ్చేసరికి నువ్వు అన్నం చేత్తో కలుపుకు తినడమే కాక, ఆ చెయ్యి నాకుతుంటే నాకు మూర్ఛవచ్చినంత పనయింది. ఈ పద్ధతులు మా కలవాటు లేక చూడగనే నాకు చైతన్యం పోయింది. అంతకంటే మరేంలేదు. నిన్నూరికే కంగారు పెట్టాను. నువ్వేమీ అనుకోకు నన్ను మన్నించు - అంటూ ఆవిడ బైటకు వెళ్ళిపోయింది. వెనకాలే కూతుళ్ళూ ఆవిడననుసరించి గుమ్మం దగ్గర ఆగి వెనక్కి తిరిగి నన్నుచూచి ఒక్క నవ్వు నవ్వి పరుగుతీశారు.

మర్నాడు ఇక్కడ ఆవకాయ గొడవా, అది చేసిన హంగామా, మా ఇంటావిడ పడిన బాధా, అంతా కథ కింద రాజు తోటి చెప్పేసరికి రాజు విరగబడి ఒకటే నవ్వు - ఆరోజస్తమానం తల్చుకు తల్చుకుని మేమిద్దరం ఒకటే నవ్వుకోడం. ఈ కథ రాజున్న యింటి ఆవిడకు కూడా చెప్పాం. వాళ్ళూ తెగ నవ్వుకున్నారు. అక్కడనుంచి రాజు మిత్రబృందానికందరికి వారం రోజుల వరకూ ఈ కథ చెప్పి అందర్నీ నవ్విస్తూ ఆనందపరవశుల్ని చేశాడు.

నాకు పాఠాలు బాగా సాగుతున్నాయి. ఇంగ్లీషు నాకు చాలా తొందరగా, బాగా వస్తోందని మా మేష్టరు హృదయపూర్వకంగా నన్నభినందించారు. మా రాజు కూడా ఈ శుభవార్త విని చాలా సంతోషించాడు. రోజూ కాసేపు ఇండియన్ అసోసియేషన్‌కు వెళ్ళడం, అక్కడ ఓ గంటో రెండు గంటలో కూర్చుని ఏవైనా పుస్తకాలూ, పత్రికలూ, చదువుకోడం అలవాటు చేసుకున్నాను. అలా బాగా కాలక్షేపం అవుతుండేది. తరువాత అక్కడి కొచ్చే ఇతర సభ్యులు తెలుగువాళ్లే కాక అరవలు, మళయాళీలు, ఒకరిద్దరు కన్నడీలు, బెంగాలీలు, పంజాబీలు మొదలైన విద్యార్ధులతో, క్రమేణ పరిచయం కలుగుతూ వచ్చింది. ఇంతమంది విదేశీయులతో ఇలా పరిచయం ఏర్పడ్డం వాళ్ళందరూ నాతో సమాన స్థాయిలో సరదాగా మాట్లాడ్డం నాకెంతో ఉత్సాహంగా ఉంది.

ఒక రోజున మా రాజు నా గదికి వచ్చి "రేపు ఈ వూళ్ళో ఒక దొరసాని స్థితిపరురాలు, పెద్ద ఇంటిది, విద్యావతి ఆమె మన దేశస్థులంటే చాలా అభిమానంతో చూస్తుంది. ఆవిడ అప్పుడప్పుడు అనగా సంవత్సరానికి రెండు మూడుసార్లు మనవాళ్ళని కొందరిని ఇక్కడ వాళ్ళని కొందరినీ యువతీ యువకులను ఆహ్వానించి వాళ్ళకో చిన్న పార్టీ ఇస్తూంటుంది. అటువంటి పార్టీ ఒకటి రేపు ఏర్పాటు చేసింది. దానికి నిన్ను కూడా తీసుకురమ్మని వర్తమానం చేసింది. అందుకని మనం వెళ్ళుదాం. "సిద్ధంగా వుండు" అన్నాడు రాజు.

"పార్టీ అంటే అదేమన్నా మీటింగూ ఉపన్యాసాలూ ఇలాంటిదేమన్నా లేక ఇంకేమన్నా ఉంటుందా? ఇక్కడ పద్ధతులేవి ఎటో జరగబోయేదేమిటో ముందు తెలుసుకోవడం కోసం మిమ్మల్ని అడుగుతున్నాను" అన్నాను. "అబ్బే! సభా, ఉపన్యాసాలూ అలాంటి గొడవ ఏమీ ఉండదు. పది మందిని కలుసుకోడం, కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకోడం, టీ, ఫలహారాలూ సేవించడం. మళ్ళీ కాస్సేపు కబుర్లు చెప్పుకోడం ఎవరైనా పాడే వాళ్ళుంటే పాటలు పాడడం, ఒకొక్కప్పుడు ఇన్‌డోర్ గేమ్స్ అనగా, యింట్లోనే ఆడుకునే ఆటలేవన్నా వ్యవధి వుంటే ఆడుకోవడం. తరువాత ఎవరి దారిన వాళ్ళు చక్కా పోవడమున్నూ, యిదీ పద్ధతి యింతకంటే మరేమీ లేదు" అన్నాడు.

మన మామూలు డ్రెస్సూ పైన ఓవర్ కోటూ నెత్తిమీద హేటూ పెట్టుకొని బయలుదేరి అక్కడికి వెళ్ళడం. అక్కడ వీధి తలుపుకు అమర్చి ఉన్న ఒక గొలుసు లాంటిది లాగితే లోపల గంట మోగుతుంది. అప్పుడు ఆ యింటి బట్లరు వచ్చి తలుపు తీస్తాడు. తలుపు తీయగానే మన్ని "గుడ్ ఆఫ్టర్‌నూన్ సర్" అని మన ఓవరుకోటూ, టోపీ తీసుకుని భద్రపరుస్తాడు. మనల్ని లోపలిహాల్లోకి తీసుకువెడతాడు. అక్కడ యజమానురాలు వచ్చి మనల్ని లోపలిహాల్లోకి తీసుకువెడతాడు. అక్కడ యజమానురాలు వచ్చి మనల్ని పలకరించి కరచాలనానికి చెయ్యి అందిస్తూ "హౌ డూ యూడూ" అంటుంది. అంటే కులాసాగా ఉన్నావా అన్నమాట. తరువాత మనల్ని తీసుకెళ్ళి అక్కడ వున్న వాళ్ళందరకూ పరిచయం చేస్తుంది. ఆ తరువాత కార్యక్రమం యిందాకనే చెప్పినట్లుగానే కబుర్లతో ప్రారంభమవుతుంది - అన్నాడు. సరే యిక్కడ వేడుక చూద్దామని అలాగే వస్తాననీ "నీవు కూడా ఉంటావు కదా నాకు సందేహం, భయం ఏముంటుంది?" అన్నాను.

"నేను వచ్చి (నిన్ను తీసుకునే వెడతాననుకో. ఏ కారణం చేతనైనా నేను రాలేకపోతే వెళ్ళవలసినచోటు చిరునామా, ఎలా వెళ్ళాలో అన్నీ వివరంగా రాసి నీకిస్తాను. నాకోసం మూడున్నరవరకూ, ఎలా వెళ్ళాలో అన్నీ వివరంగా రాసి నీకిస్తాను. నా కోసం మూడున్నరవరకూ చూడు. అప్పటికీ నేను రాలేకపోతే, నేను రాసిచ్చిన ప్రకారం వచ్చే సేయి. నీకేం భయంలేదు, ఎక్కడా తప్పిపోవు" అని చెప్పి ఒక కాగితం మీదను అన్నీ వివరంగా రాసి ఒక ప్లాను గూడా వేసి యిచ్చాడు. పాపం. యింక నేను వెడతానని బయలుదేరుతుంటే, అన్నట్టు యింకొక్క ముఖ్య విషయం చెప్పడం మరచిపోయాను. "మనం వెళ్ళగానే అక్కడ నౌకరుగాని యజమానురాలుగాని, మామూలు గుడీవినింగ్ అయిన తర్వాతను, "వుడ్ యూలైక్ టుహేవ్ ఏ వాష్ అండ్ బ్రషప్" అని అడుగుతారు. అంటే నీముఖం చేతులూ కడుకోవడంగాని, తల దువ్వుకోడంగాని, అల్పాచమానం చేసుకోవలసిన అవసరం కాని వుంటే "నో థాంక్యూ" అంటె తీరిపోతుంది. యిది మరచిపోక జ్ఞాపకం పెట్టుకో అన్నాడు. సరేననియింటికి బయలుదేరి వచ్చి రాత్రి భోజనం చేసి కాస్సేపు మా యింటి యజమానురాలితో ఈ కబురూ, ఆ కబురూ చెప్పి, కొంచెంసేపు చదువుకొని పడుకున్నాను.

వచ్చేవారంమరోభాగం

23వ భాగము

మర్నాడు భోజనం, చదువు వగైరాలన్నీ మూడుగంటలకే ముగించుకొని, ముఖం గట్రా కడుక్కొని, రాజు రాక కెదురు చూస్తూ కూర్చున్నాను. అతనెంతకూ రాలేదు. మూడున్నర కూడా దాటింది. ఇంకనూ ఆలస్యం చేస్తే అక్కడికి సకాలంలో వెళ్ళలేనేమోనని బయలుదేరి రాజు రాసిచ్చిన చీటి జేబులో పెట్టుకొని, బయలుదేరి కొంతదూరం ట్రామ్ మీద వెళ్ళి, ఆఖరున కొంచెం దూరం నడవవలసినమేర ఒక సందులో నుంచి వెళ్ళాను. యేమీ యిబ్బంది లేకుండానే యెవర్నీ అడక్కుండానే ఆ సందు తెలుసుకోగలిగాను. ఇంకను వారింటికి ఒక ఫర్లాంగుందనగా మనం అక్కడికి వెళ్ళిన తరువాత వాళ్ళేదో అడగడం, మనం వాళ్ళ స్నానాల గదిలోకి వెళ్ళడం యెందుకని ఆ సందు నిర్జనంగావుండి అప్పటికే మసక చీకటిగా వుందని ఆ రోడ్డువారను లఘుశంక కానిచ్చి వారింటికి వెళ్ళాను. అదే యిల్లని నిశ్చయం చేసుకొని గొలుసులాగాక నౌఖరొచ్చి తలుపు తీశాడు.

నన్ను పలకరించి నాకోటూ, టోపీ అడిగి తీసుకొని హాలులో వున్న వంకీలు స్టాండుకి తగిలించాడు. నన్ను లోపలికి తీసుకువెడుతుంటే గబగబా తొందరగా రాజు వచ్చాడు. మేమిద్దరమూ కలిసి హాలులోకి వెళ్ళాం. యజమానురాలు యెంతో సంతోషం ముఖంలో వ్యక్తపరుస్తూ, యెవరితోనో మాట్లాడుతున్నావిడ మా దగ్గరకొచ్చి రాజును పలకరించి యోగక్షేమములు విచారించి నాకేసి చూపిస్తూ ఈజ్ దిస్ జంటిల్‌మన్ యువర్ న్యూ ఫ్రండ్? అని అడిగింది. ఔనండని నా పేరు చెప్పి నన్ను పరిచయం చేశాడు.

ఆవిడ నన్ను మందహాసముతో యెగాదిగా చూచి వెరి ప్లీజ్‌డ్ టు మీట్ యు మిష్టర్ పార్....బా....టిసెం అని కరచాలనం చేస్తూ "హౌడుయుడూ" అంది. ఆ యింటి వైభవం, అక్కడ మనుష్యులను యజమానురాలి సౌందర్యాన్ని చాకచక్యాన్ని చూచి ముగ్ధుడనై పరధ్యానంగా రాజు చెప్పిందంతా మరచిపోయి హౌడూయుడూ అని అనగానే యేం చెప్పాలో తోచక "యాజ్ యూజువల్ లైక్ ఆల్ పీపుల్" అని యింకా యేదో అనబోతుంటే ఆవిడ కొంచెం నవ్వడం, రాజు నా చెయ్యి నొక్కడం యేకకాలమందు, జరిగాయి. యేదో పొరపాటు జరిగిపోయిందని హడలిపోతూ యికనైనా జాగ్రత్తగా వుండవలెననుకుంటుంటే "వుడ్ యూ లైక్ టు హేవ్ యే వాష్" అంది ఇల్లాలు. అలవాటు చొప్పున నేను మళ్ళీ పప్పులో కాలు వేయబోయి తెలివి తెచ్చుకుని రాజు చెప్పిన మాట జ్ఞాపకం తెచ్చుకుని, "నో థాంక్యూ" అని అంతటితో వూరుకోక, అబద్ధమాడడం అలవాటు లేక "ఐ డిడిట్ యెట్ ది కార్నర్ ఆఫ్ ది స్ట్రీట్" "వీధి చివర కానిచ్చే వచ్చాలెండి" అన్నాను.

యింకేముంది! పిడుగుపడ్డంత పనైంది. ఆవిడ నిర్ఘాంతపోయింది. కొంచెం యెడంగా నిలుచుని మాట్లాడుతున్న వాళ్లంతా నా మాట వినబడినంతవరకూ స్థంభించిపోయారు.

కొంచెం దూరంలో వున్న బట్లరుక గబుక్కున యేదో వాంతి వస్తున్నట్లు నోటికి చేయి అడ్డుపెట్టుకొని అవతలికి పరుగెత్తాడు. వాతావరణం అంతా హఠాత్తుగా చల్లబడిపోయినట్లనిపించింది. ఏంరా భగవంతుడా! నేనన్న మాటలో తప్పేముంది. వాళ్ళెందుకిలా గడ్డకట్టుకుపోయారు. అని గజగజలాడుతూ కళ్ళనీళ్ళ పర్యంతమై గుడ్లప్పజెప్పి చూస్తుంటే, యజమానురాలే ముందు తేరకొని, తెలివి తెచ్చుకొని అందరికేసి ఒకసారిచూచి, ఒక చిరునవ్వుతో వాళ్ళందరికూ

చైతన్యం కలిగించి "వెరీగుడ్ మిష్టర్, మిష్టర్ సేం వెరీగుడ్ కం ఎలాంగ్" బాగున్నదండి చాలాబాగుంది. రండి అని నన్నక్కడ అందరికీ రాజు సహాయంతో పరిచయం చేసింది. కొద్ది క్షణాల్లో అందరూ మామూలు ధోరణిలో పడ్డారు.

కాని నా బెదురు మట్టుకు వదలలేదు. యెలాగో పలహారాలయేదాకా కూర్చున్నాను. తరువాత తరుణం కనిపెట్టి "నాకు చదువుకోవలసిన పనున్నది. నేనింక వెడతానన్నాను." "బాగా చీకటి పడ్డది ఒక్కడవూ వెళ్ళగలవా లేకపోతే నేను సాయం రానా" అన్నాడు రాజు. అబ్బేబ్బే అక్కర్లేదు, నేను నెమ్మదిగా వెడతాను. ఫరవాలేదు. అని బైటికి వచ్చేసి నా బసకు చేరుకుని అక్కడ జరిగిన విశేషాలు యేమిటని మా యింటి ఆవిడ అడుగుతే మరేమీ లేవని పరధ్యానంగా సమాధానం చెప్పి పుస్తకం తీసుక్కూర్చున్నాను. నా మనస్సు సరిగాలేదని గ్రహించి ఆవిడ ఏమీ మాట్లాడకుండా చక్కాపోయింది. వెళ్ళినచోట ఏదో అభాసు చేశానని తెలుసుకున్నాను. అది యేమిటో మటుకు తెలియలేదు. రాజు పాపం యిదేదో తన తప్పయినట్టు చాలా బాధపడినట్టు కనబడ్డది. సరే యేం చేస్తాం అనుకొని చదువుకుందామని ప్రయత్నిస్తే చదువు సాగక దీన్ని గురించే ఆలోచిస్తూ యెంతోసేపు కూర్చున్నాను. ఇంక పడుకుందామని ఆలోచిస్తూండగా రాజు చక్కావచ్చాడు.

రావడంతోటే "మహానుభావా పార్వతీశం కొంప తీసేవయ్యా! నేనిన్ని విధాలా చెపుతే, ఆఖరికిలా చేసే నేమి"టన్నాడు. నేనక్కడ దృశ్యాలు ఆ యింటి శుభ్రతా, యేర్పాట్లు, యజమానురాలి రూపురేఖా విలాసాలూ చూస్తూ మీరు చెప్పినవన్నీ మరచిపోయాను బాబూ నేచేసిన పొరపాటేదో యిప్పటికీ తెలియరాలేదని యేదో పెద్ద పొరపాటే చె సివుంటానని మాత్రం తెలుసుకున్నాను. యేం చెయ్యను మన్నించు - అన్నాను. ఫరవాలేదు. వుడ్ యూ లైక్ టు వాష్ యే వాష్ అంటే నో థేంక్యూ అన్నావు బాగానే వుంది. అంతటితో వూరుకోక వీధిమొగని కానిచ్చానని చెప్పడమెందుకయ్యా! నువ్వెక్కడ చేశావో, ఎలా చేశావో, నుంచునా, కూర్చునా అని యేమన్నా నిన్నడిగింది కనకనా! ఇలాంటివన్నీ యిక్కడ సంఘంలో చాలా అసభ్యాలుగా పరిగణించుతారు. అంతకంటే యేమీ కొంప మునిగిందేమీ లేదు. ఫరవాలేదులే. దాని కోసం యేం బెంగ పెట్టుకోకు - అన్నాడు రాజు.

"ఆలస్యమైంది. పోతాను మళ్ళీ రేపు కలుసుకుందాం" అని చక్కాపోయాడు.

నేను వెళ్ళిన మొదటి టీపార్టీ ఇంత గమ్మత్తుగా నడిచింది కదా అని నేనూ నవ్వుకుంటూ మంచంమీద వాలేను. మర్నాడు పొద్దున గతరాత్రి జరిగిన సంగతంతా రాత్రే మరచిపోయాను. నా అవశిష్టాలు తీర్చుకునేసరికి, మామూలు పద్ధతిని ఇంటి ఆవిడ(మిసెస్ థామ్సన్) కాక, ఆమె చిన్న కూతురు నాకు పలహారం అమరుస్తోంది బల్లమీద. నేను ఇదేవి ౦టా అనుకున్నాను. ఆ అమ్మాయి కూడా కొంచెము నన్ను చూచి సిగ్గుపడుతూ తల వంచుకుని, చిరునవ్వుతో "గుడ్ మార్నింగ్, మిష్టర్ శ్యామ్" మా అమ్మకివాళ్ళ కొంచెము బద్ధకంగా ఉంది. అందుచేత మీ పలహారం నేను తీసుకువచ్చాను. మీరేమీ అనుకోరనుకుంటాను అంది.

నేను నవ్వుతూ "అయ్యో వెర్రిదానా, అనుకోవడానికేమీ వుంది యిందులో - చాలా సంతోషం- అంటే మీ అమ్మకు బద్ధకంగా వున్నందుకు కాదు - సుమా నువ్వు తీసుకు వచ్చినందుకు సంతోషం" అన్నాను.

"అలాగాండి, నేను తెస్తే మట్టుకు సంతోషమెందుకు!" అంది యేమీ యెరగనట్టు.

"అబ్బే మరేమీలేదు నువ్వూ మీ అక్కాకూడా, నన్ను చూసి బెదురు బెదురుగా దూరం దూరంగా వుంటే నాకు అదో మోస్తరుగా వుంది. మనం అంతా చిన్నవాళ్ళముగదా నన్ను చూసి భయపడినట్టు యెడము యెడముగా వుండటము నాకు అట్టే అంత నచ్చలేదు" అన్నాను.

"మాకు అటువంటి యిదేమీ లేదు. మేము తరచు మీతోటి మాట్లాడుతూంటే, యేమిటంత చొరవ అని మీరు అనుకుంటారేమోనని కొంచెం సందేహిస్తూ వచ్చాము మా అమ్మకూడా కొంచెం జాగ్రత్తగా వుండమని హెచ్చరిస్తూ వచ్చింది. అంతకంటే మరేమీ లేదు" అంది.

ఆ తరువాత వెళ్ళిపోయింది.

నా పలహారము అయిన తరువాతను చెల్లెలుతో పాటు అప్పగారు కూడా మందహాసముతో వచ్చి గుడ్ మార్నింగ్ చెప్పి "యేమండి కులాసాగా వున్నారా? రాత్రి బాగా నిద్రపట్టిందా" అని సంభాషణ ప్రారంభించింది. "కూర్చోవమ్మా నిలబడె వున్నావేమి" అని కుర్చీ చూపించాను. ఈ లోపున చెల్లెలు బల్లమీద వున్న పలహారపు సామానులు తీసుకువెళ్ళి, లోపల పెట్టేసి మళ్ళీ వచ్చి బల్లమీద గుడ్డదులిపి సరిగా వేసి వెళ్ళనా, వద్దా అని సందేహిస్తున్నట్టుగా అక్కడే నిలబడితె నీకు తొందరపని లేకపోతే నువ్వుకూడా కూర్చోరాదా! అన్నాను. కూర్చోమని అప్పగారు కంటితో సంజ్ఞ చెయ్యడం నేను గమనించాను. "మీరిప్పుడు యెక్కడకూ బయటకు వెళ్ళరా అంది చిన్నమ్మాయి. ఇప్పుడప్పుడే యెక్కడకూ వెళ్ళను కూర్చో" మన్నాను.

వాళ్ళిద్దరూ నాతో నిమ్మళముగా సంభాషణకు ఉపక్రమించారు. "మాయిల్లు ఎలా ఉన్నదండీ" అన్నది పెద్దమ్మాయి.

"చాలా బాగుంది. ఇల్లూ- మీ ఇంట్లో వారూ కూడా!" అన్నాను.

"ఓ!" అంది నవ్వుతూ ఆ అమ్మాయి.

"మీకు అన్ని సదుపాయాలూ జరుగుతున్నాయా? మీకేమీ ఇబ్బందిగా లేదు కదా ఇక్కడ" అన్నది మళ్ళీ.

"ఆ అన్నీ బాగానే ఉన్నాయి. ఏ విధమైన ఇబ్బందీ లేదు. చాలా సుఖంగా వుంది. ఎటొచ్చి మధ్యమధ్యన ఏమీ కాలక్షేపముకాక, ఒంటరి తనము చేతనో ఏదో మా ఊరూ, ఇల్లూ జ్ఞాపకము వస్తూ ఉంటుంది. అప్పుడు మటుకు మనస్సు కొంచెము వికలము అవుతూ వుంటుంది" అన్నాను.

"మరి ఎప్పుడూ ఆ మాట చెప్పారుకారేమి? మేము వచ్చి కూర్చుని ఏవో కబుర్లు చెపుతూ ఉండే వాళ్ళము. మీకు కాలక్షేపముగానూ, బెంగ లేకుండానూ ఉండేది కదా!" అన్నది చిన్నమ్మాయి.

"మీకు తీరికైనప్పుడు, సరదాగా ఉన్నప్పుడూ ఊరు చూడడానికి, లేకపోతే పిక్చరు హౌసుకో తీసుకు వెడతాము మేము కావలిస్తేను" అన్నది పెద్దమ్మాయి బెదురు తీరినట్టు.

"ఓహో అదీ సంగతి!" అనుకున్నానునేను. వాళ్ళకు చనువిస్తే అస్తమానమూ ఇక్కడే కూర్చునేటట్లున్నారు. నా చదువు చంకనాకినట్టే ఉంటుంది. అనుకున్నాను.

"అలాగా, చాలా సంతోషము. మీకు తీరికైనప్పుడు తప్పకుండా వెళ్ళుదాము. నాకీ పరీక్ష అయ్యేవరకూ కొంచెము హడావిడిగా ఉంటుంది" అన్నాను. అంతటితోటి వాళ్ళు అవతలకు 'వెళ్ళుతారేమో అనుకున్నాను. అలా కదిలె
సూచనలేమీ కనపడలేదు.

"నిన్న సాయంత్రము ఎక్కడకు వెళ్ళారండీ ఏదైనా పిక్చరుకా" అంది పెద్దమ్మాయి.

"పిక్చరూలేదూ, గిక్చరూ లేదు. పార్టీకి వెళ్ళాను వారెవరో పిలిచారని, మా స్నేహితుడు తీసుకువెళ్ళాడు" అన్నాను.
"పార్టీకే- అమ్మ దొంగా....చెప్పారు కారు" అంది కళ్ళు పెద్దవి చేసి చిన్నమ్మాయి.

"నువ్వు అప్పుడు యెందుకు అడగలేదు - అడిగితే అప్పుడే చెప్పేవాడిని" అన్నాను. నవ్వుతూ - ఇంతలో, "అక్కడేవి
ం జరిగిందండి. యేమిటి విశేషాలు - చెప్పరూ?" అంది బ్రతిమాలుతున్న ధోరణిలో పెద్దమ్మాయి.

"చెప్పడానికేమి వున్నది. నాకు అంతా కొత్తవూరు. మనుష్యులు పద్ధతులు అన్నీ కొత్త, అందుచేతను నేను చెయ్యకూడని పనులు ఒకటి రెండు చేశాను. పార్టీలో అనకూడని మాటలు తెలియక అన్నాను. అయినా పాపం మనల్ని ఆహ్వానించిన ఇల్లాలు చాలామర్యాదగా నేనేమీ చెయ్యనట్టుగా సర్దేసి నా బెదురు తీర్చింది. తక్కిన వాళ్ళందరూ కూడా నాతో
కులాసాగా మాట్లాడారు."

"అలాగటండీ యెంతపని జరిగింది? మేము కూడా వుంటే మీకు అన్నీ చెప్పి వుండేవాళ్ళము ఇటువంటి యిబ్బందులేవి
ం కలగక వుండేవి" అంది పెద్దమ్మాయి నవ్వుతూ.

"నిజమే - మీరు కూడా వుంటే నేను వీధిలో ఆ పని చెయ్యకనే పోయేవాడిని" అనుకున్నాను. లోపల.

"అసలింతకీ యేమి జరిగిందో చెపుదురూ యేదో ఒక చిన్న పొరపాటు వస్తే మాత్రము మీరు అంత సిగ్గుపడాలో యేవి
ంటి? చెబుదురూ అసలేమి జరిగిందో" అంది లాలనగా.

"యెందుకూ అక్కడ జరిగిన పరాభవము చాలక, మీదగ్గరకూడా చెప్పాలా యేమిటి" అన్నాను.

"చెప్పాలి తప్పదు మాకు వినాలని సరదాగా వుంది." అంది చిన్నగా తనకుర్చీ లాక్కుని యేం చెయ్యను? యేమిటీ పిల్లల హంగామా? అనుకుని ఒక్కక్షణం మౌనంగా కూర్చున్నాను.

"అలా సిగ్గుపడక్కరలేదండీ నీరు చెప్పండి ఫరవాలేదు" అంది చిన్నమ్మాయి మళ్ళీ.

"ఇదెక్కడి గొడవరా భగవంతుడా, అనుకుని చెప్పకపోతే వాళ్ళు నిలవనివ్వరు. చెపితే అసలు బ్రతకనివ్వరు అని హడలిపోతూ నెమ్మదిగా తు.చా. తప్పకుండి యింటి దగ్గర నుంచి బయలుదేరినది మొదలు మళ్ళీ తిరిగి వచ్చేదాకా

జరిగిన గాథ అంతా తల వంచుకొని చెప్పాను.

వాళ్ళిద్దరూ విరగబడి ఒకటే నవ్వు. యిక్కడి వాళ్ళు యింత గట్టిగా నవ్వడం, నేను యెప్పుడూ వినలేదు. వాళ్ళలాగ వూగిపోతూ నవ్వుతుండగా తల్లి చక్కావచ్చి గది తలుపు తట్టింది. చటుక్కున నేను వెళ్ళి తలుపుతీశాను. వాళ్ళీ తలుపు చప్పుడు వినినట్టుగాని, నేను తలుపు తీయడంగాని చూసినట్టులేదు. అప్పచెల్లెళ్ళిద్దరూ ఒకరిమీద ఒకరు పడి ఆనంద బాష్పాలు చెక్కిళ్ళమీద కారుతూంటే వూరికే ఊగిపోతూ నవ్వుకుంటున్నారు.

తల్లి వాళ్ళను చూసి, తనూ మందహాసం చేస్తూ ఏమిటండి సేమ్‌గారూ, వాళ్ళకేమైనా మతులు పోయినాయా! మీరె మైనా కథలు చెప్పారా వాళ్ళకు" అని నాతోటి అంటూ ఆ యిద్దరి పిల్ల చెవులూ పట్టుకుని లేవదీస్తూ "మీకేమైనా బుద్ధివున్నదా? లేదా? ఆ పెద్దమనిషి యెదుటయేమిటీ అసభ్య ప్రవర్తన" అంది కొంచెము కోపంగా అన్నట్టు. "ఓ మదర్, మదర్" అంటూనే తల్లి చేతిలోనుంచి విడిపించుకుని, నవ్వుతూనే పారిపోయారు పిల్లలిద్దరూ. ఆవిడకూడా చిరునవ్వుతో "మీరే మన్నా మంచి కథలు చెప్పారేమిటండీ? మా పిల్లలు అంతగా నవ్వుతున్నారు. చిన్నతనం వాళ్ళ యీ ప్రవర్తనకు మీరేమీ అనుకోకండి నేను కోపడతాను లెండి" అంటూ బయటకు వెళ్ళిపోయింది.

పాపము మీరు లేచి వొచ్చారు. మీకు వంట్లో బద్ధకముగా ఉన్న దన్నారు. మీ అమ్మాయిలు. "యెలా వున్న"దన్నాను. మరేమీ ఫరవాలేదండి,యేదో మామూలే. "కాస్త వొళ్ళు-నొప్పులూ అదీనీ, పెద్దతనము కదా! పని ఎక్కువ వాళ్ళిద్దరు వున్నారన్నమాటేగాని, తిని కూర్చోవటం వూరంతా తిరగడమే తప్ప నాకు కాస్తయే పనికి సహాయపడరుకదా! అంటూ వెళ్ళిపోయింది. నేను ఒక్కక్షణము వాళ్ళనవ్వు తల్లికి వినపడి వచ్చిందా లేక కూతుళ్ళు ఇంత సేపు ఇక్కడేమి చె స్తున్నారు. అని సందేహము కలిగివచ్చిందా! అని ఆలోచన పోయింది నాకు. పోనీలే. కారణమేదైతే మటుకు నాకేమి, గుంటలు మట్టుకు చురుకైనవాళ్లే సిసింద్రీలలాంటి వాళ్ళు అనుకున్నాను. యింకనేదైనా చదువుకుందామా అని పుస్తకము తీయబోతుంటే వంట యింట్లోనుంచి యేదో పెద్ద శబ్దమైనట్టు వినబడింది. యేమిటని నేను పరిగెత్తుకుని వెళ్ళి తలుపు తట్టాను.

నవ్వుతూందో, యేడుస్తుందో తెలీని కన్నీటి ముఖంతో ముసలావిడ వచ్చి తలుపు తీసి నన్ను చూడడముతో సముదాయించుకుని 'ఓ!మిష్టర్ శ్యామ్, శ్యామ్" అని నన్ను అమాంతం కౌగిలించుకుంది.

నవ్వే గ్రామఫోను రికార్డు హఠాత్తుగా ఆపేసినట్టు అదివరకు నవ్వుతున్న పిల్లలిద్దరూ, మూతులు బిగించుకుని, బలవంతాన నవ్వాపుకుని లేచి నిలబడ్డారు.

"ఎంతపని జరిగింది మిష్టర్ సేమ్. ముందు మాతోటి కాస్తంత పార్టీకి వెడుతున్నానన్న విషయం చెప్పి ఉంటే, నేను వి కు సలహా ఇచ్చి ఉండేదానిని కదా! అయినా ఫరవాలేదులెండి, మీరేమి అనుకోకండి." అంది కౌగిట్లోంచి విడిచిపెట్టి వి పు తట్టుతూ.

నేనేమీ అనుకోవడం లేదులెండి అని మాట్లాడకుండా గబుక్కున నాగదిలోకి చక్కావచ్చాను. సోఫాలో చతికిలబడి ఈ కుర్రముండలు నేను చెప్పినదంతా చిలవలూ, పలవలూ, చేర్చి చెప్పారు కాబోలు. ముగ్గురూ నవ్వుకుంటున్నారు.

అనుకున్నాను. ఇంతలోనే వాళ్ళు ముగ్గురూ మళ్ళీ వచ్చి ‘‘సేమ్‌గారూ మా తెలివితక్కువ ప్రవర్తనకు మన్నించండి. వె ేము అట్లా నవ్వడము పొరపాటు. మీరేమీ అనుకోకండి’’ అని క్షమాపణ చెప్పుకున్నారు. ‘‘నేనేమీ అనుకోలేదండి దీనికి క్షమాపణ కూడా ఎందుకు?’’ అన్నాను.

‘‘థేంక్యూ’’ అని వాళ్ళు తలవొంచుకుని చక్కాపోయారు. వీళ్ళకు చెప్పడం చాలా పొరపాటే ఇదివాళ్ళు ఎరుగున్నంతవరకూ స్నేహితులందరూ ప్రచారం చేస్తారు కాబోలు అనుకొని పోనీ! మునిగిపోయినదేముంది? అని నేనూ నవ్వుకున్నాను.

వచ్చేవారంమరోభాగం

24వభాగము

వాళ్ళ మీద నాకు ముందు కొంచెం కోపం వచ్చినా, తల్లీ, పిల్లలూ వెర్రి మొహాలు వేసుకుని, భయంగా నాకేసి చూస్తూ - అందులో ఆ చిన్న పిల్ల మరీను - క్షమాపణ చెప్పుకునేటప్పటికి నాకు జాలివేసింది. వాళ్ళు వెళ్ళిన తరువాతను ఇదంతా పునరాలోచన చేసుకుంటూ వుంటే వాళ్ళ తప్పుమట్టుకు యేముంది ఇందులో, తప్పు చేసినవాణ్ణి నేను. అది వి న్నవాళ్ళు ఎవరయినా నవ్వుతారు. నవ్వకుండా ఎలా వుండగలరు! ఇప్పుడు సావకాశముగా ఆలోచిస్తే నాకె నవ్వొస్తుందిగదా! తెలివి తక్కువ తెలివితక్కువే. అది తెలివితక్కువ అన్నారనిగానీ, మరొకళ్ళు అనుకున్నారనిగాని బాధపడడమూ, వాళ్ళమీదను కినుక తెచ్చుకోవడమూ, మరో తెలివి తక్కువ కాదు మరీ!

అందుకని మనస్ఫూర్తిగానే వాళ్లను క్షమించాను. నా తెలివి తక్కువ మాట ఎలాగ వున్నా, వాళ్ళ వెర్రి మొఖాలు చూ స్తేమట్టుకు నాకు జాలివేసింది నవ్వూ వచ్చింది చిత్రముగా లేదిదీ!

ఈ విషయము మరిచిపోయి మళ్ళీ చదువు ప్రారంభిద్దాము అనుకునేసరికి యెందుకో మళ్ళీ ఇల్లు జ్ఞాపకము వచ్చింది. మా అమ్మ ఎలా వున్నదో, నా కోసము యెంత బెంగపెట్టుకుందో యేమిటో. మా నాన్న కఠినంగా వున్నా, లోపల ఆయనకీ నామీద ఎంతో అభిమానం లేకపోలేదు. కానీ, ఆయన ఎప్పుడూ దానిని పైకి పొక్కనివ్వడు. యిప్పుడు కూడా మా అమ్మకు ఏవో ఆ మాట, యీ మాట చెప్పి, మరిపించటము బదులు, ఆవిడను కోపపడుతూ, మరింతె బెంగటిల్లేట్లు చేస్తున్నాడేమో? ఏం చేస్తే మటుకు నేను ఏమీ చేయగలను ఇప్పుడు? నేను రాసిన ఉత్తరాలు అందాయో లేదో? అయినా అందకుండా ఏలాగ వుంటాయి? ఇదేమీ మనదేశము గనుకనా? ఉత్తరాలూ, టెలిగ్రాములూ, మనియార్డరులూ, హరించుకుపోవడానికి? నాన్న యెందుకు జవాబు వ్రాయలేదు? నేనిక్కడ వున్నన్నాళ్ళూ ఆయన దగ్గిరనుండి జవాబు రాదాయేమిటి చెప్మా? రాకపోతే నేను బ్రతకడము ఎలాగ? ఈ చదువుకు సున్నాచుట్టి ఇంటికి పోవలసిన గతి పడుతుందా ఏమిటి భగవంతుడా? అప్పుడెంత హాస్యాస్పదముగా వుంటుంది నాబ్రతుకు? పోనీ ఒక టెలిగ్రాము యిస్తేనో? దానికి బొ లుడంత అవుతుంది గదా? యిక నేమి చెయ్యడం అని పుస్తకము చేతితో పట్టుకొని ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను. ఎంతసే పు అలా కూర్చున్నానో తెలియదుగాని తలుపు కొట్టిన చప్పుడై ఉలికిపడి, రండి లోపలకు అన్నాను నెమ్మదిగా తలుపు తీసుకుని థామ్సన్ దొరసాని లోపలకు వచ్చింది. మళ్ళీ ఏమీ వచ్చిందా ఈవిడకు? అనుకుంటూంటే "మీకు ఉత్తరము వచ్చిందండీ సేమ్‌గారూ!"అని "బహుశా నాకు అందించి చక్కాపోయింది.

ఉత్తరము చేతిలోకి తీసుకోగానే ఇంటి దగ్గరనుంచేనని తెలుసుకున్నాను. ఎందుకో కొంచెము దడ వచ్చింది. కళ్ళనీళ్ళు వచ్చాయి. సంతోషమో, విచారమో తెలియలేదు. రెండు మూడు నిమిషాలవరకూ ఉత్తరము తెరవలేకపోయాను. తుదకెలాగయితేనేమీ నన్ను నేను సముదాయించుకుని ఉత్తరము తెరిచాను. మా నాన్న దస్తూరీ కనపడే సరికి ప్రాణము లేచి వచ్చింది.

ఉత్తరము చదువుతూంటే, నాలో మొట్టమొదటి బయలుదేరిన భయసందేహాలు తొలగిపోయి, కరుణాపూర్ణమైన ఆయన అక్షరాలు కంటికి ఎంతో చల్లగా తగిలి, హృదయములో ఆనందమూ, ఆశ్చర్యమూ మొదలైన భావాలు సవి మ్మళితమైనవొక్కసారి ముంచెత్తి, ఉక్కిరిబిక్కిరి చేసినాయి. మా నాన్నకున్న సహజమైన బాహ్య కాఠిన్యము ఎక్కడా

ఒక్క పంక్తిలో గాని, ఒక్క అక్షరములోగాని కనుపించలేదు. మనుష్యులు దూరమైన కొద్దీ మమతలు ఎక్కువవుతాయి కాబోలు! ప్రతి పంక్తి ఎంత ఆప్యాయత తోటి రాశాడో ఆయన! మా అమ్మ పడుతున్న బాధ, ఆమెను సముదాయించలె క తను పడుతున్న బాధ, చదువుతుంటే, ఎంత దు:ఖము వచ్చిందో చెప్పలేను. వెంటనే నా పుస్తకాలు అక్కడ పారేసి, చదువుకు స్వస్తి చెప్పి, రెక్కలు కట్టుకొని యింటికి పోదామన్నంత ఉద్రేకము కలిగింది.

ఎలాగో ఆ ఉత్తరము చదవడము ముగించాను. కళ్ళనీళ్ళు గోదావరి వరదలా పొంగి బయటకు వస్తున్నాయి. ఎంత ప్రయత్నము చేసినా ఆగడములేదు. "నాయనా ఎందుకు విచారిస్తావు? ఎందుకిలా బాధపడుతున్నావు" అనేవాళ్ళుగాని "దీనికి నువ్విలాగ బాధపడగూడదు. మీ నాన్నకు ఇలా సమాధానం రాస్తే సరిపోతుంది." అని సలహా యిచ్చేవాళ్ళు ఒకళ్ళు గూడా లేరుకదా! పైగా యిదంతా విని నవ్వేవాళ్లేగాని - అనుకుంటూ వుత్తరము ఆమూలాగ్రముగా మళ్ళీ చదివాను. ఈ మాటు అంత బాధపడకుండా చదువుకోగలిగాను.

ఇలా మళ్ళీ మళ్ళీ అయిదుసార్లు చదివేసరికి మొదలు వచ్చిన ఉద్రిక్తత, విషాదమూ, తగ్గి ప్రశాంతతకలిగి నాన్న రాసినదంతా నిజమూ, సహజమూకాదా! వాళ్ళు బాధపడతారని మొదటి తెలిసే బయలుదేరాను కదా! ఇప్పుడింత బాధపడడములో అర్థము లేదు. నెమ్మదిగా నాన్నకు పెద్ద ఉత్తరము రాయాలి. అని అనుకుంటూ, ఉత్తరము చేతితో పట్టుకుని అలాగే పరధ్యానముగా ఎంతసేపో కూర్చున్నాను. మా ఇల్లూ, మా అమ్మా, మా నాన్న, మా పొలాలు, మొదలైనవన్నీ నాడు లండన్‌లో పిక్చర్ హౌస్‌లో చూచిన బొమ్మల్లా నిర్విరామముగా కళ్ళ యెదుట తిరగడము మొదలుపెట్టేయి. ఆ చిత్ర భ్రమణము చూస్తూ ఉండగా, తలుపు కొట్టిన చప్పుడు అయింది.

"రండి లోపలకు" అన్నాను. ఇంటి ఆవిడ ఒక కప్పు టీ పట్టుకుని నవ్వుతూ లోపలకు వచ్చి, అది నా బల్లమీద పెట్టి, మామూలు ప్రకారము వెంటనే బయటకు వెళ్ళక ఒక కుర్చీ నాకు దగ్గరగా లాగుకుని కూర్చుంది. "ఏమిటి సేమ్‌గారూ, ఉత్తరము మీ యింటి దగ్గర నుంచేనా! మా అమ్మా, నాన్నా కులాసాగా ఉన్నారా? నిన్ను రమ్మని రాశారా! నీకేమైనా బాధ కలిగించిందా ఉత్తరం అటువంటిదేదో జరిగి వుంటుందని ఊహించి ఒక కప్పు టీ తాగుతే, కొంత స్తిమితం కలుగుతుందని తీసుకువచ్చాను. ముందు ఇది తీసుకోండి. తరువాత మాట్లాడుదాము" అని నన్ను బలవంతపెట్టింది. ఆవి డ మాట తీసెయ్యలేక, ఈవిడ ఇవన్నీ యెలాగ ఊహించింది. తనవాణ్ణి కాదు, యెక్కణ్ణించో వచ్చాను, పరాయి దె శస్తుణ్ణి. యీవిడకు నా మీద ఇంత అభిమానము యెందుకో! పిల్లగన్న తల్లిగనక మా అమ్మబాధ ఆవిడ గ్రహించ గలిగిందేమో అనుకుంటూ టీ పుచ్చుకుని బల్లమీద కప్పు పెట్టేశాను. ఆవిడ తీసుకుని వెళ్ళిపోతుందేమో అనుకుంటే ఆవి డ వెళ్ళలేదు.

"ఏమండీ! మాట్లాడకుండా అల్లాగే కూర్చున్నారేమీ! మీ వాళ్ళంతా కులాసాగా ఉన్నారా! మీ అమ్మగారు నిమ్మళంగా ఉన్నారా! పాపం మీ అమ్మకోసం చాలా బెంగపెట్టుకున్నారు కాబోలును!

సహజమే కదా అది! ఆవిడ బాధ కొంత నేను అర్థము చేసుకోగలను. మీర గాక- ఇంటి దగ్గర కొంచెం ధైర్యంగా ఉంటుంది - ఆవిడ కడుపున బుట్టిన వాళ్ళు మీరు ఎంత మందండీ" అన్నది.

దాంతో నాకు మళ్ళీ ఎంతో దు:ఖం వచ్చింది. ఒక్క క్షణము సముదాయించుకుని, గద్గద కంఠంతోనే "నాకు

మరెవ్వరూలేరండీ, నేనొక్కడినే మా అమ్మకూ, నాన్నకూ, నేనొక్కడినేనండీ. ఇంకెవళ్ళూలేరు. వాళ్ళ నోదార్చేవాళ్ళు లేరు. మరిపించే వాళ్ళూ లేరు. అపని చెయ్యవలసిన నేను ఇంతదూరంలో ఇక్కడ ఉండిపోయాను. మా అమ్మ ఈ యెడబాటు భరించలేక ఉందండీ. నేను -నేను - నేను" అనియింకేమీ చెప్పలేక పిల్లవాడికి మల్లే బావురుమన్నాను. ఆవి డ గబుక్కున లేచి, నా కుర్చీ దగ్గరకు వచ్చి నిలబడి వున్న తన గుండెకు హత్తుకుని, నా తల నిమురుతూ, "అలా వి చారించకండి సేమ్‌గారూ! మీరేమీ బెంగపెట్టుకోవద్దు. మీకేమీ భయంలేదు. మీరు తొందరపడి ఇంటికి వెళ్ళవలెను కుంటున్నారేమో! ఆపని చెయ్యకండి. యింతవరకూ మీకైన ఖర్చంతా వృథాగా సముద్రములో పోసినట్టవుతుంది. ఇక్కడ క్షేమంగా ఉన్నాననీ, సుఖంగా ఉన్నాననీ, ఏ లోటూ లేదనీ, వాళ్ళను బెంగపెట్టుకోవద్దనీ, పెద్ద ఉత్తరము వ్రాయండి. అక్కడ మట్టుకు మీ ఊళ్ళో లేని పై చదువులకు పొరుగూరు వెళ్తారా? వెళ్ళరా! ఇల్లూ, వాకిలీ విడిచిపెట్టి మీ అమ్మగారు మీ వెంటవస్తారా అక్కడ మట్టుకు!

ఇది ఎటొచ్చి మరికొంచెం దూరం అన్నమాట గాని, మరేమీ ఇబ్బందీ, భయమూ లేదని రాయండి. కొన్నాళ్ళకు వారు ఈవియోగానికి అలవాటుపడి ధైర్యంగా ఉంటారు." అని ఎంతో సానుభూతితో చెపుతున్న మాటలు అమృత వర్షములా నా చెవినపడి మనస్సు కెంతో హాయినిచ్చాయి. అంతటితో ఆవిడ నన్ను విడిచి "మీరు ధైర్యముగా ఉంటే, వాళ్ళకూ ధైర్యము వస్తుంది. ఇంక మీరు బెంగపెట్టుకోనని ఒట్టుపెట్టుకోండి. నేను వెడుతున్నాను. లేకపోతే మీకు మళ్ళీ భోజనానికి ఆలస్యమవుతుంది" అని నెమ్మదిగా బయటకు వెళ్ళిపోయింది.

ఓహో యీవిడకు కూడా ఏ సంబంధమూ లేని నా మీద యెంత జాలో! కష్టము వచ్చేటప్పటికి మానవులంతా ఒకటేనే 'మో! అందులో ఆ మానవత స్త్రీలలో మరీ యెక్కువేమో! అనుకుంటూ, కాస్సేపు అలాగే కూర్చున్నాను.

వచ్చేవారంమరోభాగం

25వ భాగం

ఈ మధ్యను రాజు బొత్తిగా కనబడడము మానేశాడు. కారణమేమిటో తెలియలేదు. నామీదను ఏమయినా కోపము వచ్చిందా అనుకున్నాను. కోపము రావలసిన అగత్యమేమీ అగుపించలేదు.

నేను వెళ్ళడానికి చదువుతో ఇక్కడ ఊపిరి ఆడక, తీరిక లేకపోయింది. పాఠాలు చాలా బాగా జరుగుతున్నాయి. ప్రైవేటు మాష్టారు నా యెడల ప్రత్యేక అభిమానమూ, శ్రద్ధా చూపించి పాఠాలు చెబుతుండేవాడు.

ఈ పద్ధతికీ, మనదేశపు పద్ధతికీ ఎంతో తేడా కనబడ్డది. ఆయన చెప్పే ప్రతి విషయమూ, నాకు భాషా పరిజ్ఞానము తక్కువయినా ఇట్టే అర్ధమయ్యేటట్లు చెప్పేవాడు. నేను అర్ధము చేసుకుని తలకు పట్టించుకుంటున్నానని తెలుసుకుని, ఆయన చాలా సంతోషించేవాడు. నా చదువూ, అందులో నా ప్రగతీ, నాకెంతో తృప్తి కలిగించినాయి.

ఒక రోజున ఏమీ తోచక రాజు దగ్గరకు వెళ్ళాను. అతనూ ఎక్కడికో బయలుదేరబోతున్నాడు.

"అరే ఏమిటిది ఇలా వచ్చావు. ఇన్నాళ్ళనుంచీ ఏమయ్యావు! అప్పుడే నన్ను మరిచిపోయావా! లేకపోతే మరపించె వాళ్ళెవరన్నా దొరికారా!" అన్నాడు నవ్వుతూ.

"యింకా అలాంటివాళ్ళను సంపాదించడానికి నాకెక్కడా తీరిక లేకుండా ఉన్నదయ్యా. నా చదువుతోటే సరిపోతుంది! నీకేమి వచ్చింది. నువ్వెందుకు రావడం మానేశావు? ఏమీ తోచక ఎలాగున్నావో అని చూడడానికి వచ్చాను" అన్నాను.

అతను నవ్వుతూ "నువ్వు నమ్ముతావో నమ్మవోగాని, నేనూ మీ బసకు రావాలనే బయలుదేరాను. ఎంత వొట్టు పెడితె అంత వొట్టు. నాకూ ఈ మధ్యను కొన్ని పరీక్షలూ అవీ అయి, రాలేకపోయాను. నిన్నటితోటే అన్నీ పూర్తి అయినాయి. అందుకనే యీ వేళ నీకోసము బయలుదేరాను. సరే, నువ్వే వచ్చావు గనుక మనం హాయిగా ఎక్కడైనా లంచ్ తీసుకుని సాయంత్రందాకా ఊరంతా బలాదూరు తిరుగుదాము. కాస్త మన బడలికంతా తీరి, మళ్ళీ కొంత నూతనోత్సాహము వస్తుంది. నువ్వా మధ్యను ఎక్కడికన్నా వెళ్ళావా? ఏదేనా పిక్చరూ గట్రా చూసేవా!" అన్నాడు మేము బయటకు వస్తూంటే.

"ఏమీ లేదు ఎక్కడకూ కదలలేదు. జరిగిన విశేషమల్లా ఒక్కటే. అది మా యింటి దగ్గరనుంచి వచ్చిన ఉత్తరము" అన్నాను.

"ఏమిటేమిటి విశేషాలు, మీ అమ్మా, నాన్నా, కులాసాగా వున్నారా?" అన్నాడు భుజం మీద చెయ్యి వేసి.

"కులాసాగానే వున్నారు" అని ప్రారంభించి, ఆ ఉత్తరము వచ్చిన నాటి గాథంతా చెప్పి, మా ఇంటావిడ కనబరచిన ఆదరమూ, పలికిన సాంత్వన వచనాలూ చెప్పి "మా నాన్న యింటికి వచ్చెయ్యమని గట్టిగా రాశాడు. నాకేమీ తోచలేదు. నేను నీ దగ్గరకు పరిగెత్తుకు వచ్చి నీ సలహా అడుగుదామనుకున్నాను కూడాను. మా లాండ్ లేడీ చెప్పిన మాటలతోటే కొంత ధైర్యం తెచ్చుకొని మళ్ళీ యింటికి ఉత్తరము కూడ రాసేశాను" అన్నాను.

"మంచిపని చేశావు. ఇంత శ్రమపడి, ఇంత సాహసించి, ఇంత ఖర్చుచేసి ఇంతదూరము వచ్చి ఏమీ చూడకుండా, నే ర్వకుండా తిరిగి వెళ్ళడము అంత మంచిపని కాదు. చాలా హాస్యాస్పదముగా కూడా వుంటుంది. పైగా మనమేదో పెద్ద పెద్ద ఆదర్శాలూ, కబుర్లూ, వయస్సుకు మించినవి చెప్తుంటే, నువ్విలా నీళ్ళు కారిపోయి అమ్మకోసము బెంగపెట్టుకుని ఇంటికి పరుగెత్తడమేమీ బాగుండదు. నీ ఆదర్శాలన్నీ అడుగంటి నువ్వూ కొన్ని వందల కోట్ల భారతీయులలో ఒకడివై ఊరుకుంటావు. రానని రాయడం చాలా మంచిపని చేశావు. నిన్ను నేను అభినందిస్తున్నాను. ఇంకను యివన్నీ మర్చిపోదాము. లంచ్ తీసుకుని, ఓ పిక్చరు హౌసుకి వెళదాము" అన్నాడు రాజు.

"ఇదేమిటయ్యా, ఇప్పుడు పిక్చరు హౌసేమిటి? అర్ధరాత్రి అంకమ్మ శివాలు అన్నట్టు పట్టపగలు పిక్చరేమిటయ్యా! ఏం బాగుంటుంది" అన్నాను.

"భేషుగ్గా వుంటుంది, ఎందుకు బాగుండదూ. నీ చేతనే అనిపిస్తాను కదా బావుందని..." అని పందెం వేసినంత ధీమాగా ముందుకు లాక్కుని పోయాడు.

"ఈ దేశములో రోజూ మధ్యాహ్నము 2 గంటల నుంచి, రాత్రి 10గంటల వరకూ నిర్విరామంగా పిక్చర్ షో జరుగుతుందన్న మాట మరచిపోయావా బాబూ. అందుచేత మనం సుఖముగా పిక్చరు చూడవచ్చు. ఎంజాయ్ చెయ్యనూవచ్చు" అంటూ.

మాకు యెదురుగా వున్న ఒక చిన్న రెస్టారెంటులోకి దారి తీశాడు. అక్కడ మామూలు లాంఛనము ప్రకారము ఒక వెయిటర్ మమ్మల్ని ఆహ్వానించడమూ, ఖాళీగా వున్న బల్లదగ్గర కూర్చో పెట్టడమూ, మాకు కావలసిన తినుబండారాలు తీసుకువచ్చి అమర్చడమూ, మేము వాటిని నిశ్శబ్దముగా గారడీ చేసినట్లు మాయము చెయ్యడమూ క్షణాల మీద జరిగిపోయింది.

మేము లేచి బిల్లు చెల్లించి, వెయిటరుకు మామూలు ముట్టచెప్పి ఆ వీధిలోనే సమీపములో ఉన్న పిక్చరు హౌసుకి ఎగబడ్డాము.

సరే, పిక్చరు తమాషాగా, ఉత్సాహముగా, బాగానేవుంది అనివేరే చెప్పడము ఎందుకు! ఎటొచ్చీ అందులో ఒక్క చెప్పదగ్గ విశేషమేమిటంటే, ఎక్కడో జరుగుతున్న ఆటల పోటీలు బ్యాడ్మింటన్, (దాన్నీ దేశంలో షటిల్‌కాక్ అంటారు) తరువాతను టెన్నీసు, క్రికెట్టు వగైరా పోటీల తాలూకు బొమ్మలు చూపించారు. చాలా ఉత్సాహజనకముగా కనపడ్డాయవి .

బయటకు వచ్చిన తరువాతను ఇక్కడ క్రీడా విశేషాలను గురించి ఎన్నో ప్రశ్నలు అడిగాను రాజుని. అన్నిటికీ ఎంతో ఓపికగా సమాధానం చెబుతూ "ఈ గొడవంతా నేను చెప్పడము ఎందుకూ. నీకు ప్రత్యక్షముగా ఇక్కడ క్రీడా విశేషాలు కొన్ని చూపిస్తానుండు. ఇప్పుడు అయినదల్లా నాలుగో, నాలుగున్నరో కదా! రాత్రి తొమ్మిది గంటలకు గాని చీకటి పడదు కదా. ఈ తమాషాలు చూడవచ్చు- అన్నట్టు చెప్పడము మరిచిపోయాను. నువ్వీపాటికి తెలుసుకునే ఉంటావు. ఇక్కడ వే సంగులలో రాత్రి తొమ్మిది పదింటికి కాని చీకటి పడదు. అంతవరకూ బయట కూర్చుని, చదువుకోవచ్చును కూడాను.

అంత వెలుతురు ఉంటుంది. మళ్ళీ తెల్లవారుజామున మూడుగంటలకే అరుణోదయము అవుతుంది. మళ్ళీ ఋతువు మారిన తరువాతను, దినకరుడి ప్రభావం క్రమేణా తగ్గి, ఉదయము తొమ్మిది గంటలకు ఉదయించి, మళ్ళీ మధ్యాహ్నము మూడుగంటలకే అస్తమిస్తాడు. శీతాకాలములో ఉత్తర రష్యాలోనూ, సైబీరియాలోనూ మరీ చిత్రముగా ఉంటుంది, మళ్ళీ మధ్యాహ్నము మూడు గంటలకే అస్తమిస్తాడు. సంవత్సరానికి రెండే ఋతువులు వాళ్ళకు. ఆ రెండు ఋతువులలోనూ ఆరునెలలు 24గంటలు వెలుతురూ, మిగతా ఆరునెలలూ 24గంటలూ చీకటినీ" అనేటప్పటికి నేను నిశ్చేష్టుణ్ణి అయి "మరయితే ఆరునెలలు మెలకువ, ఆరు నెలలు నిద్రానా ఏమిటి? ఆ దేశస్థులకు" అన్నాను.

అతను నవ్వుతూ "అబ్బెబ్బే అలాంటిదేమీలేదు. వాళ్ళూ మనకు మల్లెనే వెల్తురు రోజుల్లో పనిచేసే వేళ పనిచేసి, పడుకునే వేళ పడుకుంటారు. అలాగే చీకటి రాత్రులలో పడుకునే వేళ పడుకుని, పని చెయ్యవలసిన వేళ పనిచె 'సుకుంటారు" అన్నాడు.

"హారి వీళ్ళిల్లు బంగారంకానూ" అన్నాను. మేము ముందు నిమ్మళముగా ఊరు బయటకు దారితీశాము.

అక్కడ ఒక చిన్న క్లబ్బు లాంటిది ఉంది. అందులో యెవరయినా కొంత డబ్బు చెల్లించి స్నేహితులతో టెన్నీసు ఆడుకొ 'వచ్చును. అక్కడ టెన్నీసు కోర్టులు చాలా అందంగా రెండు రకాలుగా ఉన్నాయి. కొన్ని కోర్టులు మన దేశంలో లాగనె ' ఉన్నాయి.

మరికొన్ని దగ్గరగా అంటకత్తెర వేసిన పచ్చగడ్డితో నిండి ఉన్నాయి. అది చాల అందముగా కనబడ్డది నాకు. ఇక్కడ బంతి యెలా తూలుతుందా అనుకుంటూ రాజును అడిగాను కూడాను.

"తూల్తుందో లేదో చూస్తూ ఉండు" అన్నాడు. అక్కడకు ఇంతలోనే ఇద్దరు ఆడ, మగ వచ్చి ఆట ప్రారంభించారు.

బంతి మామూలుగానే తూలింది. "ఇక్కడ అట్టే అంత మామూలు కోర్టులోకి మల్లె యెక్కువగా తూలదు. కొంచెము గట్టిగా కూడా దెబ్బ కొట్టవలసి వస్తుంది. అంతకంటే తేడా ఏమీ లేదు" అన్నాడు రాజు.

అక్కడొక పావుగంట ఆట చూచి, మేము మరొక చోటకు వెళ్ళాము. అక్కడ క్రికెట్ ఆట సాగుతోంది. క్రికెట్ అనే పేరు వి నడమూ, చదవడమే కాని ఇదివరకు యెప్పుడూ ఆట చూడలేదు. ఒక అరగంట పైగా అక్కడ కూర్చుని చూశాను. నాకె 'మిటో తమాషాగా ఉన్నట్టున్నది. యెవడో ఒకడు బంతి విసరడము, బేటు పుచ్చుకుని ఒకడు దానిని కొట్టడము, బయట పదిమంది స్తంభాల్లా నిలబడి ఆ యెగిరి వచ్చే బంతిని పట్టుకోడానికి విశ్వప్రయత్నము చెయ్యడము....

ఇదో ఆటేమిటి నాబొంద! నా చిన్నతనములో సంకురాత్రి పండుగకు మా వూళ్ళో ఆడే కుండ బంతి జ్ఞాపకము వచ్చింది. యెటొచ్చీ ఇది అంతకంటే అందముగానూ, నాజూకుగానూ ఉందనుకోండి. అయినా ఇందులో వ్యాయామముగాని, ప్రే ఎక్షకులకు ఉత్సాహముగాని కలిగించేది ఏమి ఉంటుందా అనుకుని అలాగే అరగంట పైగానే చూస్తూ కూర్చున్నాము.

"ఈ మాటు మేచ్ జరిగినప్పుడు చూద్దుగాని దాని తమాషా, ప్రేక్షకులు యెంత వెర్రెత్తిపోయి కేకలూ యీలలు వేస్తారో ' చూడవచ్చు, దానినిబట్టి ప్రజానీకానికి దానిమీద యెంత అభిమానము వుంటుందో తెలుస్తుంది" అని చెబుతూ రాజు

నెమ్మదిగా బయటకు తీసుకు వచ్చాడు.

అక్కడ నుంచి ట్రాము యెక్కి ఊరికి మరోవైపు పొలిమేరలలో ఉన్న కొండ దగ్గరకు వెళ్ళాము. దానిని బ్రెయిడ్ హిల్స్ అని కాబోలు అంటారు. ఆ కొండమీదను ఒక చిన్న క్లబ్బులాంటిది ఉంది. అక్కడ కొంత సమప్రదేశము మళ్ళీ కొంత యెత్తు. తరువాతను మళ్ళీ పల్లము.... యిలా రకరకాలుగా యెంతో దూరము వ్యాపించి ఉంది.

ఆ దారి పొడుగునా గడ్డి అంతా. అక్కడ టెన్నిస్ కోర్టులాగానే అంటకత్తెర వేసి వున్నది. "ఇక్కడో తమాషా ఆట చూడాలి మనం. మనదేశంలోకి యింకా దిగుబడి కాలేదది" అన్నాడు రాజు. మేము క్లబ్బు దగ్గరకు వెళ్ళి, ఆ క్లబ్బు చూచి, అక్కడ నుంచి ముందుకు సాగాము.

మా ముందు ఒక్కొక్కళ్ళు విడిగానూ, జంటలుగానూ, చేతిలో వంకీ కర్రలాంటి వేవో పుచ్చుకుని నడుస్తున్నారు. వాళ్ళ వెనకనే ఒక్కొక్కళ్ళకు ఒక్కొక్క కుర్రవాడు ఓ పొడుగాటి సంచీలో ఇటువంటి కర్రలు రకరకాలివి తీసుకుని, వాళ్ళవెంట మోసుకు వస్తున్నాడు.

"దానిని గోల్ఫ్ అంటారోయ్ పార్వతీశం. దీని తమాషా చూస్తూండు" అంటూండగానే మా ముందొక ఆసామి చిన్న తెల్లనిబంతి నేలమీద పెట్టి చేతి కర్రలాంటి దానితో సూటి చూసి కొట్టాడు. అది ఎక్కడ పడ్డదో, జాగ్రత్తగా కనిపెట్టి, ఆ చో టుకి అతనూ, ఆ వెనకాల ఈ కర్రలు తెచ్చే కుర్రాడూ నడిచారు. అక్కడకు వెళ్ళి ఆబంతిని మళ్ళీ కొట్టి, పైకి వాడు సాగిన తరువాత, మళ్ళీ మొదటి చోట ఇంకొకళ్ళూ యెవరో ఆరంభించారు. మేమిద్దరమూ, కొంచెము యెడముగా వాళ్ళను అనుసరించాము.

మొదటివాడు రెండుమూడు దెబ్బలు కొట్టిన తరువాత ఒక చిన్న చదరంగా వుండే ప్రదేశానికి వెళ్ళి అక్కడున్న బంతి యెంతో నేర్పుతో ఆ ప్రదేశ మధ్యమందున్న బిలంలో పడేటట్లు కొట్టాడు. ఇటువంటివి 18 బిలాలు వుంటాయట. ఇన్నిటిలోకి బంతిని కొడుతూ వెళ్ళడమే ఈ ఆట. ఒక్కడూ ఆడుకోవచ్చు. లేదా యెంతమంది కావలిస్తే అంతమంది ఆడవచ్చు. దీనికి పోటీలుంటాయట. దానిలో యెవడు ఎన్ని తక్కువ దెబ్బలతో బంతిని యీ 18 బిలాలలోనూ పడెయ్యగలడో వాడు గెలిచినట్టు లెక్క.

ఈ ఆటలో కూడా టెన్నిసులాగానే ఆడా మగాకూడా ఆడవచ్చు. కాని యీ ఆటలో సొగసేమిటో, ఎందుకాడతారో, నాకేవి ం అర్థము కాలేదు. ఆనాడు దుఃఖ భారములో ఉన్నవారు ఎన్నడైనా, ఆ విషాద బాధ తగ్గించుకోడానికి ఆడుకునే ఆటలా అనిపించింది నాకు.

ఈ మాటే అంటే, రాజు విరగబడి నవ్వి "భలే అయిడియాస్ వస్తాయోయ్ నీకు" అన్నాడు.

అక్కడ నుంచి మేం తిన్నగా ఊళ్ళోకి వచ్చి, మరో క్లబ్బుకి వెళ్ళాము. అక్కడ నాలుగైదు గదుల్లో పెద్దపెద్ద టేబుల్సు వాటిపైన ముఖమల్ గుడ్డలాంటి గుడ్డ అతికించో, కుట్టో ఉన్నది. దానికి నాలుగు మూలలా నాలుగు రంధ్రాలూ దానికి అడుగున చిక్కాలు అతికించి వున్నాయి. బల్లమీద దంతంలో చేసిన బంతి నొకదానిని పెట్టి ఒక పొడుగాటి

చివరకు మొనదేలిన కర్రతో కొడతారు. బల్లమీద మరో ఎర్రబంతీ, మరో తెల్లబంతీ వుంటాయి. ఆడేవాడి చేతిలోది కూడా తెల్లబంతే. ఈ ఆట కొంత సేపటికిగాని నాకు అర్థం కాలేదు. తెలుసుకున్న తరువాతను అందమైన ఆటలాగా, చాలా ప్రావీణ్యమూ, సూక్ష్మదృష్టీ కావలసిన ఆటలాగా తోచింది. యెంత సేపు చూచినా, యిందులో ఉద్రేకము కలిగించేదేమి లేకపోయినా విడిచి వెళ్ళబుద్ధి పుట్టలేదు. అలా సుమారు ఒక గంట సేపు చూసి నెమ్మదిగా యింటికి దారి తీశాము.

అక్కడ నుంచి ఊరికే మరోవైపున వున్న మరో కొండమీదకు వెళ్ళాము. అది కొంచెము ఇంచుమించుగా ఊరికి మధ్యను, కొంత సమీపముగా వుంది. మా బసకు మరీ దగ్గర అని తరువాత తెలుసుకున్నాను. ఇక్కడా జన సమ్మర్ధం, వ్యాహాళికి వచ్చినవాళ్ళు స్త్రీ పురుషాదులు చాలామంది వున్నారు. అందరూ చాలావరకూ యువతీ యువకులే.

జంటలు, జంటలుగా యెవరిమట్టుకువారు తలో చెట్టుచాటునో, పుట్టమూలనో, ఒదిగి కూర్చుని, యెవళ్ళ ధోరణిలో వాళ్ళుపై ప్రపంచాన్ని మరిచిపోయి వున్నారనిపించింది. కొంచెం దూరంలో మనవాళ్ళంతా సుమారు పదిపన్నెండుగురుంటారు. అందరూ తెలుగువాళ్ళే. కూర్చుని గట్టిగా కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నారు.

మేము ఉభయులమూ అక్కడకు చేరేసరికి, వాళ్ళందరూ సంతోషముతో మమ్మల్ని ఆహ్వానించారు. కాసేపు ఈ కబుర్లూ, ఆ కబుర్లూ చెప్పుకున్నాము. అందులో ఒకతను "మనం అంతా ఇక్కడ చెడుగుడు గాని, ఉప్పటిగాని ఆడుకుందాము" అన్నాడు.

"భలే అయిడియా ఇచ్చావోయ్! రెండూ ఆడుదాము" అన్నాడు ఇంకొకడు. భలే అంటే భలే అని అందరూ లేచారు.

మేము రెండు జట్లుగా విడిపోయి, ఓ జట్టు చెడుగుడు, ఓ జట్టు ఉప్పట్టి ఆడడానికి ఉపక్రమించాము. రెండు నిమిషాలలో చుట్టుపట్ల ఉన్న వాళ్ళు, ఆ దేశస్థులు పది పదిహేనుగురు చేరారు.

ఇంకో రెండునిమిషాలలో యెక్కడనుంచో పరిగెత్తుకుంటూ మరో పాతిక ముప్పయిమంది వచ్చారు. మరో అయిదు నిమిషాలలో వందమంది పైగా అక్కడున్న యువతీ యువకులు కూడా తమ శృంగార కలాపాలు కట్టిపెట్టి మా చుట్టూ మూగారు. వాళ్ళందర్నీ చూచి, మేము మరీ వుత్సాహముతో మా ఆటలు సాగించాము.

నేను చెడుగుడు జట్టుకి అనుకోకుండా నాయకుణ్ణి అయినాను. నాకా ఆట చిన్నప్పటి నుంచీ అలవాటయిన కారణము చేతనూ ప్రేక్షకులు చప్పట్లు కొడుతూ, హురే హురే, అంటూ మాకు ప్రోత్సాహం కల్పిస్తూ వచ్చారు.

ఆట ముగియగానే, అందులో కొందరు నా దగ్గరకు వచ్చి, నన్ను మెచ్చుకుని, నాతో కరచాలనము చేసి "ఈ ఆట యెలా ఆడతారు? దాని నిబంధనలు ఏమిటి?" అని నన్ను గుచ్చిగుచ్చి అడిగి చెడుగుడు వివరాలు ఉప్పట్టి వివరాలు వాళ్ళకు తెలియజెప్పేవరకు నన్ను విడిచిపెట్టలేదు.

"రేపు మమ్మల్ని కూడా ఆడనిస్తారా మీతోటి" అన్నారు కొంచెము భయపడుతూ.

"తప్పకుండా రండి రేపు ఆడుకుందాము. ఆట పాటలకు జాతి మత బేధాలు లేవుగదా" అన్నాను నేను చాలా గొప్పగా.

వాళ్ళందరూ చాలా సంతోషించి, యెవరి దారిన వాళ్ళు వెళ్ళిపోయారు. మా దారిన మేము వచ్చాము. నేనేదో మనదె
ˆశము సంగతి చాలా గొప్పగా వాళ్ళకు నేర్పినట్లు అనుకుని గంభీరంగా నడుస్తుంటే, మా రాజు నన్ను వీపుతట్టి, చాలా
అభినందించాడు.

వచ్చేవారం మరో భాగం

26వ భాగం

మొన్నటి నుంచి ఈ నెలరోజులూ ఎక్కడా ఊపిరి సలపలేదంటే మీరు నమ్మాలి. ఊళ్ళో షికార్లు కొట్టడం మిత్రులతో బాతాఖానీలు, వాదోపవాదాలతోటి అనుకుంటారేమో! అదేమీ కాదు బాబూ పరీక్ష. ఎంట్రన్సు పరీక్ష కారుమేఘంలా భయంకరంగా వచ్చి ఏ క్షణములో విరుచుకుపడుతుందో అనే భయముతో హడలిపోతూ నా గదికి, కుర్చీకి అంటుకుపోయి, తిన్నానో లేదో, ఏమి తిన్నానో తెలియకుండా నూతన వైధవ్యము పొందిన వితంతువులా, వీధి మొగమైనా చూడకుండా, కళ్ళు పుస్తకాల మీద నుంచి తియ్యకుండా అలా యమగా చదివేశావన్నమాట.

మా లాండ్‌లేడీ, ఆమె కూతుళ్ళూ కూడ నా దీక్షా, పట్టుదలా చూచి నేనేమైపోతానోనని చాలా కంగారుపడ్డారు. లాండ్ లెడీ నాలుగైదుసార్లు నా దగ్గరకు వచ్చి, కొంత విశ్రాంతి తీసుకోవాలనీ, అంత దీక్ష కూడదనీ, దీనివల్లను ఆరోగ్యము దెబ్బతినగలదనీ, అప్పుడు పరీక్షకు అసలే వెళ్ళలేవేమోననీ ఎంతో ఆప్యాయతతో నన్ను హెచ్చరిక చేస్తూ వచ్చింది. కూతుళ్ళు కూడాను.

అందులో ముఖ్యముగా రెండోది - మరీ అల్లరిపిల్ల - బెదురు బెదురుగా తలుపేనా తట్టకుండా, వేళాపాళా లేకుండా, నా గదిలోకి వస్తూండడము, నేను తనకేసి చూడకపోయినా అక్కడకూర్చుని ఆ పుస్తకాలూ, ఈ పుస్తకాలూ తిరగేస్తూ ఏదో తనలో తను నవ్వుకున్నట్లు, పత్రికలో వార్తేదో చదివి భయపడ్డట్టు, చప్పుడయ్యేటట్టు పుస్తకమో, మరొకటో కిందపడేసి "ఓ సారీ శ్యామ్, మిమ్మల్ని మీ చదువు మధ్యను మీ దీక్షను భంగపరుస్తున్నట్టున్నాను మన్నించండి" అనేది.

నాకు ఒళ్ళుమండి "నువ్వు కాస్సేపు అవతలకు వెళ్ళు. మీ అమ్మ కేమి కావాలో కనుక్కో. ఇక్కడ నాతో నీకేమి పని, దయచెయ్యి" అనేవాడిని.

ఆ అమ్మాయి కోపగించుకోవడానికి బదులు కిలకిలా నవ్వుతూ చక్కాపోయేది. ఇలా నాలుగైదు సార్లు జరిగిన తరువాతను, పరీక్షలు నాలుగైదు రోజులున్నవనగా నేను మంచి దీక్షలో ఉన్నప్పుడు, ఈ అమ్మాయి వచ్చి కూర్చుని మామూలు అల్లరి ఆరంభించింది.

చాలాసేపు సహించి వూరుకున్నాను. నాకు ఒక్క పంక్తి ముందుకు సాగడము లేదు. ఇలా ఓ ఆడ అమ్మాయి వచ్చి కూర్చుని అల్లరి చేస్తోంటే, ఎవ్వరికైతే మట్టుకు పుస్తకము మీద మనస్సు ఎలా నిలుస్తుందో చెప్పండి. మన మహర్షులకే కొందరికి ఇటువంటి సందర్భాలలో వాళ్ళ తపస్సు మీదనుంచే మనస్సు మరలిపోయింది కదా!

నాకు మట్టుకు మహా చెడ్డ కోపం వచ్చింది. సాగదీసి లెంపకాయ కొడదామనుకున్నాను. అంత కోపమూ, సరదా చంపుకుని, ఆ అమ్మాయిని రెక్కపట్టుకు లేవదీశాను బయటకు నెట్టేద్దామనే ఉద్దేశ్యంతో.

కొంచెం భయపడ్డది. కొంచెం వణికిపోతూ "సారీ మిష్టర్. శ్యామ్, నన్ను కొట్టకండి. ఈ మాటుకు విడిచిపెట్టండి. ఇకనెప్పుడూ ఇలా రానులెండి. మీ ఆరోగ్యము చెడిపోతుందనీ, మీకు కొంతవిరామము కలిగించాలనీ వచ్చానుగానీ, మరో దురుద్దేశమేమీ లేదు. నమ్మండి. వెళ్ళిపోతున్నాను లెండి" అని వెనక్కు మళ్ళింది. ఆఖరు మాటలో కంఠంలో కొ

ంచెం గద్గదిక, కంట వెంట నీరు కూడా వచ్చింది- గాలి మేఘములాగ నాకోపము ఇట్టే ఎగిరిపోయింది.

వెళ్ళడానికి అడుగు ముందుకు వేసిన అమ్మాయిని రెండు బుజాలు పట్టుకుని, నాకేసి తిప్పుకుని "అయామ్ సారీ డియర్" అని ఒక ముద్దు పెట్టుకున్నాను. ఆ అమ్మాయి కన్నీరు చూస్తే నాకంత జాలివేసింది. ఆ అమ్మాయి ఏమనుకుందో నాకు తెలియదుగాని, వెళ్ళిపోతుందనుకున్న అమ్మాయి అక్కడే నిలబడి, కన్నీరును తుడుచుకుంటూ, నాముఖం కేసి చిరునవ్వుతో చూస్తూ నిలబడ్డది.

'ఓహో, ఈ ట్రీట్‌మెంట్ ప్రమాదించేటట్లున్నది' అనుకుని జబ్బపట్టుకుని, నెమ్మదిగా తలుపు దగ్గరకు తీసుకు వెళ్ళి గది గుమ్మము అవతలకు నడిపించి మళ్ళీ వెనక్కి ఎక్కడకు వస్తుందోనని, గభీమని తలుపు వేసి, తాళము కూడా బిగించాను. పాపము దాని ధర్మమా అని మళ్ళీ రాలేదు. భోజన పదార్థాలు తీసుకురావడానికో, భోజనానంతరము పళ్ళాలు తీసుకురావడానికో వస్తుందని అనుకున్నాను గాని ఎందుచేతనో రాలేదు. ఇకనామాట మరచిపోయి, మళ్ళీ చదువు ధో రణిలో, ఎలాగైతేనేమి చదవలసినదంతా పూర్తి చేశాను.

ఆఖరు రోజున నామిత్రుడు రాజును నాతోకూడా రమ్మనమని బ్రతిమలాడి పరీక్ష అయ్యేచోటుకి వెళ్ళాను. మూడు రో జులు పరీక్ష మొదట కొంచెము దడగా వున్నా, నిర్భయముగా, నిస్సందేహముగా అన్ని పేపరులూ నాకు తెలిసినట్లు జాగ్రత్తగానే వ్రాశాను.

పులినోటినుంచి బయటపడ్డట్టు మూడవరోజు సాయంకాలము బయటపడి ఒక్క ఉడాములో ఇంటికి వచ్చి, గదిలో ప్రవె శిస్తూనే "ధామ్సనమ్మగారూ, అర్జంటు టీ ఫలహారాలూ, ఓ పదిమందికి సరిపడ్డవి తీసుకురావాల"న్నాను.

ఆవిడ హడలిపోయి "ఏమిటి!" అంది

"మరేమీ లేదు నాకు విపరీతమైన ఆకలి వేస్తోంది. నెల రోజులనుంచీ నేను ఉపవాసము చేస్తూ, పచ్చి మంచినీళ్ళైనా తాగకుండా ఉన్న సంగతి మీకు తెలుసుగదా!" అన్నాను.

"తెలియకేమి నాయనా, తెలుసు- గమనిస్తూనే వున్నాను. అయినా నువ్వెంత ఉపవాసము చేసినదీ యింకొంచెము సే ఎపటిలో ఇవ్వబోయే బిల్లు రుజువు చేస్తుంది" అందావిడ నవ్వుతూ.

పిల్లలిద్దరూ వంత-పాటకాదు - నవ్వు నవ్వారు. నేను గదిలోకి వెళ్ళి ఒక అయిదు నిమిషాలు కూర్చుని స్నానాల గదిలోకి వెళ్ళి, ముఖప్రక్షాళనాదికము ముగించుకుని రూములోకి వచ్చేటప్పటికి, అప్పచెల్లెళ్ళిద్దరూ నా బల్లమీద ముగ్గురికి ఫలహారాలూ ప్లేట్లలో పెట్టి అక్కడ నిలబడ్డారు.

"అదేమిటి మూడు ప్లేట్లు ఏమిటి?" అన్నాను.

"మీరు పదిమందికి తెమ్మన్నారు కదా? ముగ్గురికే సిద్ధముగా వున్నదని, మా అమ్మ ఇవి ఇచ్చి రమ్మన్నది"

“సరే అయితే వెళ్ళండి” అన్నాను.

“వెళతాము లెండి. ఇవి మీరెలాగూ తినలేరు గనుక, మీకు కొంచెము సహాయము చెయ్యమని మమ్మల్ని పంపించింది మా అమ్మ” అన్నారు.

“అయినా మహా చెడ్డ అల్లరి పిల్లలులెండి. ఇహ నేను చిరుకోపము నటిస్తూ “దయచేయండి అయితే” అన్నాను.

ఫలహారాలయి ప్లేట్లు తీసుకుని వాళ్ళు వెళ్ళబోతుంటే “ఇంతవరకూ మీ అమ్మ చెప్పినట్టు విన్నారు గనుక బుద్ధిమంతుల్లాగ ఇక నేను చెప్పినట్టు విని, పది నిమిషాలలో మీరు డ్రస్సు వేసుకుని తయారయి నన్ను మీరుభయులూ చెరోరెక్కా పట్టుకుని సినిమాకు తీసుకువెళ్ళాలి” అన్నాను.

“అయ్యబాబోయ్! మావల్ల కాదండీ” అంది చిన్నమ్మాయి.

“నీవల్ల కాదన్న సంగతి నాకు తెలుసు. నీవల్ల ఏమవుతుందో కూడా తెలుసు. అందుకనే మన ఉభయులకూ క్షేమమని మీ అక్కయ్యను కూడా రమ్మంటున్నాను” అన్నాను.

“సరేలెండి ఒక్క అరగంటలో తయారవుతా” మని పెద్దమ్మాయి లోపలకు వెళ్ళింది. చిన్నది దాని వెంటనే బయలుదేరి తలుపు దగ్గిర ఆగి, ఒక్కక్షణం వెనక్కి తిరిగి

“మాట వరసకు అరగంటని మా అక్కయ్య అన్నా గంటలో తప్పకుండా తయారవుతాములెండి” అని నాలుక జాపి నన్ను వెక్కిరించి, నేను లేవబోతుంటే, ఒక్క అంగలో వంటింట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

వారము రోజులు కూడా కాకుండానే మా పరీక్షాఫలితాలు తెలిసి మా ప్రయివేటు మాష్టరుగారు యెంతో సంతోషంగా, ఆశ్చర్యముతో విప్పారిన మొహముతో నేను సెకండ్ క్లాసులో పాసయ్యానని నన్ను అభినందిస్తూ ఒక్కమాటు కౌగిలించుకున్నారు.

నేను నా కృతజ్ఞత ఎంతో నమ్రతతో తెలియపరచుకుని, ఆయనకు అక్కడ కొంచెము టీ, ఫలహారాలూ ఇప్పించి పంపించాను. ఆయన ఎంతో సంతోషించి వెళ్ళాడు. “మళ్ళీ ఒకమాటు నాకు కనబడతావు కదా?” అన్నాడు.

“తప్పకుండా” అన్నాను “ఇంతటితో మీపని అయిపోలేదు. నన్ను యూనివర్సిటీలో చేర్పించడమూ, అక్కడ కూడా నేను దారిన పడేవరకూ, కొన్నాళ్ళు మీరు సహాయము చేయక తప్పదు” అన్నాను.

ష్యూర్, ష్యూర్ అని నవ్వుకుంటూ ఆయన వెళ్ళిపోయారు.

వచ్చేవారం మరో భాగం

27వ భాగం

ఎడింబరో రావటముతోటే, ఈ ఊళ్ళో ఇండియన్ అసోసియేషన్ అంటూ ఒకటి ఉన్నదని తెలుసుకుని, మొదటిరోజునే ఆ అసోసియేషన్‌కు ఒకసారి వెళ్ళాను. కాని, మళ్ళీ వెళ్ళలేదు.

ఈ మధ్యనే రాజును ఒకమాటు తీసుకుని అక్కడకు వెళ్ళాను, రాజు నన్ను అందులో సభ్యుడిగా చేరమని సలహా యిచ్చాడు. సరే అన్నాను. ఆ అసోసియేషను ఓ రకంగా పెద్దదిగానే కనపడ్డది. అందులో సుమారు మనదేశము నలుమూలలనుంచీ వచ్చిన వారు 100-150 మంది దాకా మెంబర్లున్నారు.

ప్రతిరోజూ యూనివర్శిటీకి వెళ్ళేటప్పుడూ, సాయంకాలము తిరిగి వెళ్ళేప్పుడూ లేక మధ్య ఒకటి రెండు గంటలు క్లాసుకు మధ్య విరామము వచ్చినప్పుడూ ఇక్కడకు వచ్చి కూర్చోవడము, లైబ్రరీ పుస్తకాలు చదువుకోవడము, లేక పాఠాలు చదువుకోవడము చేస్తుంటారు విద్యార్థులందరూ.

మన తెలుగు వాళ్ళే ప్రత్యేకమూ ముప్పైనలభై మంది దాకా వున్నారు. ఇంత మంది అదివరకెప్పుడూ మెంబర్లుగా లె ేరట. ఇదేదో గాలిపాటులాగా మన తెలుగు వాళ్ళందరికీ ఒక్కసారి ఇక్కడకు వచ్చి చదువుకోవాలనే బుద్ధి పుట్టి

చాలా మంది చక్కా రావడము సంభవించింది. ఇక్కడ కాలక్షేపానికి ఈ లైబ్రరీ ఒక్కటేగాని, మరొక ఆటలూ, పాటలూ ఏర్పాటు లేమీ లేవు.

కాని, అప్పుడప్పుడు ఎవరేనా మన దేశస్థులనీ, ఆ దేశస్థులనీ, మహాకవులనూ, విద్వాంసులనూ, పిలిచి ఉపన్యాసాలు ఏర్పాటు చేయడము జరుగుతూ ఉంటుందట. ఒకసారి ఇలాగే మనదేశములో జిల్లాకలెక్టరు చేసి తరువాతను ఏదో రెవి న్యూబోర్డు మెంబరూ అదీ చేసి, ఉద్యోగవిరమణ చేసిన ఒకాయనను పిలిచి, ఉపన్యాసం ఇప్పించారు.

ఎందుచేతనో ఆయన ఉపన్యాసము ఎవరికీ నచ్చలేదు. ఆయన ఇప్పటికీ ఇంకా తను కలెక్టర్ హోదాలో ఉన్నాననీ, సామాన్య మానవులందరికంటే తను ఉన్నతుడననే భావం, ఉద్యోగ విరమణలో వదులుకోవసింది వదులుకోలేక పోయినట్లు అనిపించింది. తన హోదా, తన ఔన్నత్యము అక్కడ ఉన్నంతసేపేగాని ఇక్కడ పనిచెయ్యదని, ఇక్కడ అందరూ సమానులేనని, ఇక్కడ ఉన్నవాళ్ళలో కూడా ఏ కొద్ది మంది అయినా కొద్దిమాసాలలోనో, రెండు మూడు సంవత్సరాలలోనో, అటువంటికాని అంతకంటే పెద్ద ఉద్యోగాలుగాని చేసే వాళ్ళుండవచ్చుననీ ఆయన గమనించలె ేకపోవడము విచారకరము.

ఉపన్యాసము ముగించిన తరువాత తనిక్కడ జనాన్ని ఆకర్షించలేకపోయానని ఆయన గ్రహించినట్లుంది. ఉపన్యాసము ఆఖరున వందన సమర్పణ చాలా లాంఛన ప్రాయముగా జరిగింది. ఆయన వెళ్ళేటప్పుడు మా అసోసియేషన్ సభాపతీ, కార్యదర్శి మరొకరిద్దరు మట్టుకు ఆయనతో కరచాలనం చేసి టాక్సీ వరకూ సాగనంపారు.

ఇదిలాగ అయిందా... మరో నెలరోజులకు మన దేశమునుంచి శ్రీమతి సరోజిని దేవి అనే మహాకవయిత్రి ఒకామె ఈ

అసోసియేషన్‌కు వచ్చి ఉపన్యాసము ఇచ్చింది. ఆవిడ అంత గొప్ప కవయిత్రి అని చాలా పుస్తకాలు దేశభాషలో కాదుసుమండీ ఇంగ్లీషులో వ్రాసిందని, నేనెప్పుడూ విననైనాలేదు. ఆవిడ గంభీర గాత్రము, ఉపన్యాస ధోరణీ ఈ రెంటిని మించి ఆవిడ చేసిన కవితాగానామూ, మమ్ములనందరినీ ముగ్ధులనుచేసింది. సుమారు రెండుగంటలసేపు చీమ చిటుక్కుమన్నా వినపడేంత నిశ్శబ్దముతో, శిలా ప్రతిమల్లాగ కూర్చుని విని ఆనందించాము.

మాలో ప్రతి ఒకరి దగ్గరకూ వచ్చి సభానంతరము సరోజినీదేవి కరచాలనము చేసి మేము ఎక్కడ నుంచి వచ్చినదీ, ఏమి చదువుతున్నదీ వగైరా విశేషాలు అడుగుతూ, నవ్వుతూ, ఏవేవో ఛలోక్తులు విసురుతూ, మరో అరగంట కాలక్షేపము చేసి బయలు దేరుతుంటే అక్కడ ఉన్న యావన్మందీ కూడా వీధిలోకి వచ్చి, ఆవిడను కారులో ఎక్కించి, కరతాళ ధ్వనులతో జయజయ ధ్వానాలతో సాగనంపేము.

ఆ తరువాత నొకసారి డబ్ల్యు.బి.యేట్స్ అనే సుప్రసిద్ధ ఐర్లండు కవి వచ్చి, ఆయన ఒక ముప్పావుగంట సేపు ఆధునిక కవి తారీతులను గురించి ఉపన్యసించి, ఆయన రచనలు కూడా కొన్ని చదివి వినిపించారు. ఆయన చెప్పేది, ఆయన చెప్పినది, ఆయన పద్యాలలో విశిష్టత. ఎంత మందికి అర్థమైనదో తెలియదుగాని, ఆ ఉపన్యాసము కూడా ఎంతో శ్రద్ధగా విన్నాము. ఏవో చాలా గొప్ప విషయములు చెప్పాడు. ఈయన మహాకవి అనే భావము మా కందరకూ కలిగింది.

తరువాతను కొన్నాళ్ళకు మరొక చిత్రమైన సభ జరిగింది. డాక్టరు అనంత కుమారస్వామి అనే మహానుభావుడు మన దేశస్థుడే కేవలము కాకపోయినా, సింహళ ద్వీపవాసిట ఆయన సతీసమేతముగా వచ్చి, భారతీయ చిత్రకళ శిల్ప సౌందర్యాది కళా విశేషాలను గురించి ఉపన్యసించారు. ఇందులో తమాషా ఏమిటంటే, మేజిక్ లాంటరన్ అంటూ ఒక చిన్న పెట్టెలాంటి యంత్రము తీసుకువచ్చి, ఆ హాలులోనే ఒక బుల్లి తెర యేర్పాటు చేయించుకుని, ఈ యంత్రములో ఒక్కొక్క గాజు ప్లేటు లాంటిది పెడితే ఆ తెర మీదను పిక్చరు హౌసులోకి మల్లే, అనేక చిత్రాలు శిల్పాలూ కనపడడము మొదలు పెట్టినాయి.

ఇలా వాటిని చూపిస్తూ వాటిని గురించి విపులముగా వ్యాఖ్యానిస్తూ, సుమారు ఒక గంటసేపు ఆయన చేసిన ఉపన్యాసము ఈనాటికీ మరువలేకుండా వున్నాను. నాడే నాలో ఏదో ఒక సౌందర్యతృష్ణ ప్రవేశించినది అనుకుంటాను. నాటినుంచీ చిత్రకళను గురించి, శిల్పాలను గురించి తెలుసుకోవాలనే పిపాసా, కుతూహలమూ పెరుగుతూ వచ్చాయి.

ఆయన ఉపన్యాసము అయిన తరువాతను ఆయన సతీమణి - ఆమె ఆంగ్ల వనిత. కొంతసేపు హిందుస్తానీ నృత్యవిధానాల ప్రదర్శించి చూపించింది. అటువంటి సంగీతము వినడమూ, అటువంటి నృత్యము చూడడమూ నాకదే మొదటిసారి. అందులో ఆంగ్లేయవనిత ఈ విద్యలో ఇంత ప్రావీణ్యము ఎలా సంపాదించగలిగిందా అని ఆశ్చర్యపోయాను.

ఆ తరువాత, శ్రీ కుమారస్వామిగారి కోరికపైన మా కార్యదర్శి ఒక్కొక్క రాష్ట్రమునుంచి వచ్చిన ఒక్కొక్కరిని పిలిచి వారి భాషలో ఏవేనా చక్కని పద్యాలు ఒకటి రెండు చదవమని ఆదేశించారు. బెంగాలీ, హిందీ, మహారాష్ట్ర, మళయాళం, పంజాబు భాషలలో చదివారు, ఆయా రాష్ట్రాలనుంచి వచ్చిన యువకులు. తెలుగునుంచి వచ్చినవారిని యెవరిని చదవమన్నా, ఏ కారణముచేతనో ఎవరూ ముందుకి రాలేదు. కార్యదర్శి మన తెలుగువాడే.

ఎవరనుకుంటున్నారో- మహానుభావుడు దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు. అతను చటుక్కున లేచి "ఏమండీ ఇంతమంది తెలుగువాళ్ళు ఇక్కడ కూర్చుని, ఇతర రాష్ట్రాలనుంచి వచ్చిన వాళ్ళందరూ వారివారి కవితలు వినిపిస్తూంటే, మన తెలుగులో ఒక పద్యము, సుమతీ శతకములో నుంచైనా చదవగలిగిన వారెవ్వరూ లేరా యిక్కడ? మనకెంత అవమానము? నేను చదవలేక కాదు. మీకే అవకాశము ముందు యిద్దామనుకున్నాను" అని, వెంటనే కంఠమెత్తి హాలంతా ఖంగుమనేటట్టు ఒక సంస్కృతశ్లోకము, యెంతో చక్కగా, అర్ధవంతముగా గానము చేశారు.

ఆ శ్లోకము పూర్తి కావడముతోటే మళ్ళీ ఒకసారి "ఏమయ్యా యెవరూ లేరా, ఇప్పటికీ చదివేవారు" అంటూ "పార్వతీశం నువ్వు కొత్తగా వచ్చినవాడివి. ఇంకా తెలుగు మరచిపోయి ఉండవు. ఏమైనా సరే నువ్వు లేచి వాళ్ళందరకూ సిగ్గు వచె ్చటట్టు ఒక్కపద్యము చదివి మన గౌరవం కాపాడాలి" అన్నాడు సమ్మోహనంగా ఒక్క నవ్వు నవ్వి.

ఏ ఉత్సాహమో, ఉద్రేకమో, ఆయన మాటల్లో నన్ను ప్రేరేపించగా నేను లేచి నుంచున్నాను. కాళ్ళు కొంచెము దడదడలాడిన మాట వాస్తవమే. లేవగానే పద్యము అందుకోలేకపోయాను. గోపాలకృష్ణయ్య అది కనిపెట్టినట్టు "భేష్ కానీ యింక నీ యిష్టము. ఏ పద్యమైనా సరే" అన్నాడు.

అప్పటికి నాకు వాక్కు విడివడి "అరవిందంబులకంటె కోమలములై అందంబులై యెప్పు నీ చరణంబుల్, కఠినంబులై మొరయు, మా చన్నుంగవల్ మ్రోవగా, నెఱియంబోలు నటంచు పొక్కెదము, ఈ కర్కశారణచ భూపరి సంచారము కృష్ణ మీ ప్రియలకున్ ప్రాణవ్యధల్ చేయదే" అని చదివాను. యెందుకో ఈ పద్యము జ్ఞాపకము వచ్చింది నాకు.

సంగీతం రాకపోయినా, నిర్దుష్టముగా, సుబోధకముగా వుండేటట్టు పద్యము చదివేసరికి పద్యము పూర్తికాకుండానే భేష్, భె ్ష్ అన్నాడు గోపాలకృష్ణయ్య ఆనంధభరితుడై. ఆనంద కుమారస్వామిగారు మందహాసం చేస్తూ "యెక్కడిదీ పద్యం, ఏవి ంటి దాని భావము" అని అడిగారు గోపాలకృష్ణయ్యను.

అతడు సంతోషముతో "ఇది భాగవతములోనిదండి. శ్రీకృష్ణుడు అరణ్య సంచారము చేసి వచ్చినప్పుడు గో ్పికలన్నమాటలివి" అని ఇంగ్లీషులో ఆ పద్యభావమును తర్జుమా చేసి చెప్పేటప్పటికి, కుమారస్వామిగారూ చాలా సంతో ్షించి, లేచి కృష్ణావతారతత్వాన్ని గురించి, ఒక అయిదు నిమిషాలు వ్యాఖ్యానము చేసి, ఇంకో పద్యము ఏదయినా వస్తే చదవమన్నారు. సభ యావన్మందీ నాకేసి చూశారు.

నాకు ఉత్సాహముతో, ఆనందముతో ఒడలు కంపించింది. నేను లేచి భయపడుతూ, ఆ ఘట్టములోదే "నీవడవిన్ పగల్ తిరుగ, నీకుటిలాలక లాలితాస్య మిచ్చాభిధి జూపకున్న నిముషంబులు మాకు యుగంబులై జనున్...." అనే పద్యము కూడా చదివాను. ఇది కూడా గోపాలకృష్ణయ్యను పరవశుణ్ణి చేసింది.

అతను ఇంగ్లీషు తర్జుమా చెప్పగానే, ఆనంద కుమారస్వామిగారూ అంతకంటే పరవశుడై, "ఎంత అద్భుతమైన పద్యాలు చదివాడండీ కుర్రాడు" అని నన్ను ప్రశంసిస్తూ మరో రెండు నిమిషాలు ఆ భావాన్ని విపులీకరిస్తూ నాలుగు మాటలు చెప్పారు. తరువాత తమిళములో ఒకరూ, మళయాళంలో ఒకరూ చదివారు.

హాలు దద్దరిల్లేటట్టు కరతాళ ధ్వనులతో సభ ముగిసింది. అందరూ నన్ను ప్రశంసించడానికి నాచుట్టూ మూగారు. గో
పాలకృష్ణయ్య వచ్చి రెక్క పట్టుకుని, కుమారస్వామిగారి దగ్గరకు తీసుకువెళ్ళి, ఆయనకూ, ఆయన సతీమణికి నన్ను
పరిచయము చేశాడు. ఆనందకుమారస్వామిగారు నన్ను దగ్గరకు తీసుకుని, భుజం మీద చెయ్యివేసి, ఆశీర్వచనము చె
శారు.

నా ఆనందానికి అవధులు లేకపోయినాయి. నేను అక్కడనే కూలిపోతానేమో అన్నంత నిస్త్రాణ వచ్చింది. ఎలాగో తె
రుకుని అందరితోటిపాటూ నేనూ అతిధులను సాగనంపి, మళ్ళీ లోపలకు వచ్చి కూర్చున్నాను.

మనవాళ్ళంతా నన్ను చుట్టుముట్టి "చిన్నవాడవయినా, మన మర్యాదకా పాడావు" అని నన్ను ప్రశంసించారు.
చిన్నవాణ్ణి గనకనే అంత సాహసము చెయ్యగలిగానని నేను సమాధానము చెప్పాను. చాలా సేపు అక్కడ కులాసాగా
కబుర్లు చెప్పుకుని, యెవళ్ళు యిళ్ళకు వాళ్ళు బయలుదేరాము.

రాజు సంతోషము పట్టలేకపోయాడు. ఇంతసేపు మౌనముగా కూర్చుని బయటకు రాగానే నన్నొక్కసారిగా గట్టిగా
కౌగలించుకుని, "భలేపని చేశావు పార్వతీశం, నాకెంత సంతోషముగా వుందో చెప్పలేను. ఇప్పుడు మనము బసకు
వెళ్ళవద్దు. ఇక్కడ మంచి హోటల్లో భోజనం చేసి, మనము పిక్చరు హౌసుకు వెళ్ళాల్సిందే" అని లాక్కుపోయాడు.

నేను ఒకరోజున బయలుదేరి రాజింటికి వెళ్ళి అతనిని కూడా తీసుకుని మా ప్రైవేటు మాష్టరుగారింటికి వెళ్ళాను.
ఆయన ఇంట్లో తీరికగానే కూర్చుని ఏదో పుస్తకము చదువుకొంటున్నారు.

ఆయన మమ్మల్ని చూచి యెంతో సంతోషించి, యెంతో ఆప్యాయతతో కూర్చోపెట్టి కొన్ని రకాల కేకులూ, బిస్కట్లూ,
బ్రెడ్డు వగైరా ఫలహారాలూ, టీలూ అందించారు. ఎంతో కులాసాగా కబుర్లు ప్రారంభించాడు.

"మీ పనికేమీ మేము అడ్డురాలేదు కదా?" అన్నాడు రాజు మర్యాదకు.

"నాకు ప్రస్తుతము పని ఏమీ లేదు. పని ఉన్నా మీరు వచ్చారంటే యెంత పనైనా మానుకుని మీతో కాస్సేపు కాలక్షేపము
చెయ్యాలనే ఉంటుంది నాకు" అంటూ ఆ కబుర్లూ, ఈ కబుర్లూ చెపుతూ "ఏమిటి ఇకముందు ఏమిచేస్తావు?" అన్నాడు
నాతో.

"నేను మీ సలహా కోసమే వచ్చాను. యూనివర్శిటీలో చేరవలసిన సమయము వచ్చింది కదా! నేనేమి చేయాలో, ఏవి
చదవాలో నాకేమీ తోచలేదు. మీరు సలహా యిచ్చి నన్ను సరియైన దారిలో పెడితేగాని వీలుపడదు. నే నిక్కడ
ఉన్నన్నాళ్ళూ నాకీ గౌరవ గార్డియన్ గిరీ మీకు తప్పదు సుమండీ. మీరు వద్దనడానికి వీలుపడదు. వద్దన్నా నేను వదిలె
వాణ్ణికాను" అన్నాను.

"పొరపాటు సేమ్, నువ్వు ఏకారణము చేతనన్నా వదిలించుకుందామని చూచినా నేను మట్టుకు నిన్ను వదలనబ్బాయ్. వి
ఎయింటి దగ్గరనుంచి పారిపోయి వచ్చినంత సుళువుగా నా చేతుల్లోంచి తప్పించుకు పారిపోలేవు. అలాంటి ప్లాను లేమీ
వెయ్యకు!" అన్నాడు నవ్వుతూ - "సరే లెండి అయితే ఏమిచేస్తాము? రోగి కోరిన పథ్యం వైద్యుడు చెప్పే పథ్యం

రెండూ ఒకటైతే బాధలేదు'' అన్నాను నవ్వుతూ.

"అయితే నీకు ఏం చదువుదామని ఉంది? ఎంత కాలము ఇక్కడుండడానికి అవకాశముంటుంది నీకు?'' అన్నాడు.

"నాకు యెంతకాలమైనా వుండాలనే వున్నది. మా వాళ్ళు యింటి దగ్గర నాకోసం చాలా బెంగ పెట్టుకున్నారు. మా తల్లి దండ్రులకు నేను ఒక్కడినే సంతానము. వెంటనే చదువు మాని వచ్చెయ్యమని వ్రాశారు గాని, నాకది యిష్టములేక యిక్కడ వుండి యేదో పరీక్ష పూర్తి చేసుకుని వెళ్ళుదామనే నిశ్చయముతోటి ఉండిపోయాను. అందుచేత రెండు మూడు సంవత్సరములలో ముగించుకునే పద్ధతిని యేదేనా ఆలోచించి చెప్పాలి. నేనిక్కడకు వచ్చేటప్పుడు, నన్నిక్కడకు వెళ్ళమని చెప్పిన మిత్రుడు బారిష్టరు చదవమని సలహా యిచ్చి పంపించాడు. ఇంక మీ సలహా యేమిటో చెపితే సంతోషిస్తాను'' అన్నాను.

"సరే బాగానే వుంది బారిష్టరు చదువుకు మధ్య మధ్యను లండన్ వెడుతూ వస్తూ వుండాలి. అందుకని ముందు ఇక్కడ ఎం.ఏ.లో చేరు'' అన్నాడాయన.

అంటే నేను తెల్లబోయి "ఎం.ఏ.లో నాండి?'' అన్నాను.

"అవును మరి, లేకపోతే ఏమిటి అనుకుంటున్నావు! అంత కంగారు పడతావేమి? మీ దేశములో అయితే ఏమిచేస్తారు, మరి ఎంట్రన్సు అయిన తరువాతను'' అన్నాడు.

"అబ్బో, మా దేశంలో కావలసినంత మారణహోమము వుందండి దానికి'' అనగానే "వాట్....వాట్....వాటీజ్ దట్ ఓ మైగాడ్'' అన్నాడు నవ్వుతూ.

"మరేం లేదండి అదేదో మా దేశంలో సామెత. మా దేశములో ఈ యెంట్రన్సుని స్కూల్ ఫైనల్ అంటారు. అది కాగానె ఇంటర్ మీడియేట్ అని రెండేళ్ళు చదవాలి. ఆ తరువాత బి.ఏ., మరో రెండేళ్ళు చదవాలి. ఆపైన ఓపిక వుంటే, ఇతర సాధన సంపత్తికూడా వుంటే, ఎం.ఏ. మరో రెండేళ్ళు, బి.ఏ. లోనూ ఎం.ఏ లోనూ ఏ విషయంతో పూర్తి చెయ్యాలనుకుంటామో దానికి సంబంధించిన విషయాలు ప్రాథమికముగా ఇంటర్ మీడియట్‌లోనే ప్రారంభిస్తారు'' అన్నాను.

"అబ్బా! చాలా గొడవ వుందే! ఆ బాధ ఏమీ ఇక్కడ లేదయ్యా, ఎంట్రన్సు కావడముతోటే మధ్యమెట్టేమీ అక్కరలేకుండా ఎం.ఏ.లో చేరడమే. నేను నీకు చెప్పిన చదువంతా మీ ఇంటర్‌మీడియట్ కోర్సు అయి వుంటుంది. అందుచేతను, ఎం.ఏలో చేరు. సైన్సు చదవాలని ఉందో, ఆర్ట్సు చదవాలని ఉంది తేల్చుకోవాలి. నువ్వు బారిష్టరు చదవాలని అనుకుంటున్నావు కనుక సైన్సు తలపెట్టవద్దు. ఆర్ట్సు సబ్జక్టు తీసుకోవాలి. ఇందులో అనేక భాషా శాస్త్రాలు కావలిస్తే చదవవచ్చు. హిస్టరీ, పాలిటిక్సు, యెకనమిక్సు, ఆర్టు, లిటరేచరు, ఫిలాసఫీ మొదలైన సబ్జక్ట్స్ సన్నిహితముగా వుండేవి. పన్నెండు విషయాలు యెన్నుకుని సంవత్సరానికి నాలుగు చొప్పున మూడేళ్ళలో పూర్తి చేసుకోవాలి. అప్పుడు ఎం.ఏ. డిగ్రీ యిస్తారు'' అన్నారాయన.

“అయితే మూడేళ్ళ తరువాతనే పరీక్షలన్నమాట” అన్నాను.

“అదీ నీ యిష్టం, నీ ఓపిక” అన్నారు.

“అంటే అన్ని సబ్జక్ట్సు క్షుణ్ణంగా చదువుకుంటే ఏ సంవత్సరము చదివిన విషయాలు ఆ సంవత్సరంలోనే పూర్తి అయిపోతాయి కదా! మళ్ళీ వాటి ప్రసక్తి వుండదు గనుక, ఏ సంవత్సరములో చదివినవి ఆ సంవత్సరం నాలుగు వి షయాలలోనూ పరీక్షకు కూర్చోవడం ఒక సుళువైన పద్ధతి. లేదన్నావూ అన్నీ జ్ఞాపకము పెట్టుకుని మూడవ సంవత్సరము ఆఖరున యీ పన్నెండింటికి కూర్చోవచ్చును. అది కొంచెము కష్టమైనా, ఎక్కువ బాగుంటుంది. దానిని ఎం.ఏ. (ఆనర్సు) అంటారు.

అందుచేత నీ శక్తి సామర్థ్యాలు నిర్ణయించుకోవలసినవాడవు నువ్వు. ఆపైన బారిష్టరు బెడద ఒకటి వుంటుందాయెను నీకు, ఈ రెంటికీ తూగగలవా? లేకపోతే ఏయేటి కాయేడు పరీక్షకు కూర్చుంటావా? ఏదో నిర్ణయము చేసుకుని రేపో, యెల్లుండో యూనివర్శిటీకి వెళ్ళు. అక్కడొక దరఖాస్తు ఫారము తీసుకుని అందులో ప్రశ్నలకు సమాధానములు వ్రాసి డబ్బు చెల్లించు. ఇది మొట్టమొదట చెయ్యవలసిన పని, నీ నిర్ణయము రేపో ఎప్పుడో చెప్పు” అన్నాడు ఆయన.

“సరేనండి. అలాగే, చాలా సంతోషము. మిమ్మల్ని శ్రమపెట్టాను. చీటికి మాటికి ఇలాగే వచ్చి మిమ్మల్ని శ్రమపెడుతూ వుంటాను అని హామీకూడా యిస్తున్నాను. సెలవు”అని మా బసకు మేము వచ్చేశాము.

వచ్చేవారం మరో భాగం

28వ భాగం

ఈ మధ్యను మా యింట్లో - అనగా ఎడింబరో ఇంట్లో జరిగిన సంగతి చాలా ఆశ్చర్యము అనిపించింది. మానవస్వభావము ఎక్కడ ఉన్నా కొన్ని కొన్ని సందర్భాలలో ఒకటిగానే ఉంటుంది. అందులో ముఖ్యముగా వంటవాళ్ళ గుణం మరీను.

మొదట వచ్చిన కొత్తలో ఇక్కడ మనుష్యుల శరీరం ఎంత తెల్లగా ఉంటుందో, వాళ్ళ చర్యలు కూడా అంత స్వచ్ఛముగానూ, నిష్కళంకముగానూ ఉంటాయనుకున్నాను.

ఇది కేవలము నిజమే కాదేమోనని, నా ఊహాజనితమేమోనని అనుమానం కొంచెము కలిగింది. నేనీ దేశంలో కాదు - ఎడింబరోలో అడుగు పెట్టినప్పటినుంచీ రాజు సలహా ననుసరించి నేను తెచ్చుకున్న తాటాకుల కట్ట ఉపయోగించడము మానేశాను. దానికి ప్రత్యామ్నాయముగా ఒక విశ్వకర్మ దగ్గరకు వెళ్ళి, గంటసేపు వాడికి బోధించి రెండు వెండి తాటాకులు నాలిక గీసుకోవడానికి చేయించుకుని తెచ్చుకున్నాను. ఒకటి పెట్టెలో భద్రపరుచుకుని రెండోది ఉపయోగిస్తూ, దంతధావనము అయిన తరువాత నేను పేస్టు, బ్రష్షుతోపాటు స్నానాల గదిలో విడిచి వస్తూ ఉండేవాడిని.

కొన్నాళ్ళు అయిన తరువాతను, ఒకరోజున అది కనుపించలేదు. ఎంతసేపో వెతుకుకున్నాను. దొరకలేదు. ఏమై ఉంటుందా అనుకుంటూ, ఆ పూటకు తాటాకుతోటి కాలక్షేపము చేసి ఆ తాటాకు లాండ్ లేడీ చూడకుండా శుభ్రముగా కడిగేసి, చిన్నచిన్నముక్కల క్రింద కత్తిరించేసి, వీధిలోకి గిరవాటేశాను.

రెండు రోజులు దాని సంగతి ఏమీ తేలలేదు. ఏమైందని నెమ్మదిగా మా లాండ్‌లేడీని అడిగాను. తనకేమీ తెలియదని, అదేమిటో ఎప్పుడూ చూడనేలేదనీ, మొదట బుకాయించింది. మళ్ళీ కొంతసేపు ఆవిడకు వర్ణించి చెప్పాను. అది వెండిదనీ, ఖరీదైనదనీని.

"వెండా, సేమ్‌గారూ. నిజంగా వెండే- అయ్యో పాపము ఏమైపోతుంది! ఇక్కడ కెవ్వరూ రారే" అంది - ఆశ్చర్యాన్ని అభినయిస్తూ

"ఇక్కడకెవ్వరూ రారని నాకూ తెలుసును. అందుకనే మిమ్మల్ని అడుగుతున్నానన్నాను" -

"అబ్బెబ్బే నాకేమీ తెలియదండీ సేమ్‌గారూ, నేను అలాంటిదాన్ని కాదు. నాకేమి ఉపయోగమది! మా దేశంలో నాలిక గీసుకోవడము అలవాటు లేదు" అంది.

"అవును, మీ దేశములో నాలికాగీసుకోరు, మొహమూకడుక్కోరు. మీ దేశములో మొహమే కాదు, ఏదీ కడుక్కోవడము అలవాటు లేదు కదా!" అన్నాను.

సరే యీవిడే ఏదో చేతిదెబ్బ కొట్టేసిందని అనుమానము గట్టిగా తగిలింది నాకు.

"సరే ఏమి చేస్తాము! చూద్దాము" అనుకుని పెట్టెలో దాచుకున్న రెండవ వెండాకు పైకి తీశాను. మామూలుగా స్నానాల గదిలోనే పెడుతూ వచ్చాను.

ఒకరోజున మామూలుగా నాకు భోజనము తీసుకువచ్చినపుడు యధాలాపంగా అన్నట్టు "ఏమండీ నువ్వడిగిన వస్తువు దొరికినట్లుందే అక్కడే ఉంది" అంది.

"వెండి బంగారాలు పోనేకూడదుగాని, పోతే దొరకడము ఎక్కడో, ఎన్నడోగాని ఉండదు. నేను మళ్ళీ కొత్తది చె ుయించుకున్నాను" అన్నాను. పదిపది హేనురోజులు అయిన తర్వాతను ఇదికూడా మళ్ళీ మాయమయింది.

"ఈ నాలుకబద్ద మళ్ళీ మాయమయిందండీ" అని ఆవిడతో సవినయముగా మనవి చేసుకున్నాను.

ఆవిడ కొంచెము కోపము అభినయిస్తూ "ఇదేమిటండీ! ఇక్కడ ఏ వస్తువూ ఎప్పుడూ పోనిదే ఇదొక్కటీ మట్టుకు ఎలాపోతుంది? మీరే ఎక్కడో పారేసుకుని ఉంటా"రంది.

"ఇదేమీ దొడ్లోకీ, వీధిలోకి తీసుకువెళ్ళి ఉపయోగించి, పారేసే వస్తువు కాదుకదా! ఇక్కడే పోయి ఉండా"లన్నాను.

"అయితే నేను తీశానంటారా?" అంది కోపముగా.

"నేను కళ్ళతోటి చూడనిదే ఆమాట ఎలా అనను! పోవడము మట్టుకు ఇక్కడే పోయింది" అన్నాను.

ఆవిడకు చాలా కోపం వచ్చినట్టుంది. విసవిసా నా యెదుట నుంచి వెళ్ళిపోయింది.

తరువాత క్రమేణా ఇంకొక అనుమానం తగిలింది నాకు. వారం వారం నాకు కొన్న బియ్యం వగైరా భోజన పదార్థాలకు బిల్లు పెరుగుతుండడము గమనించాను. పోనీ నేనేమయినా ఎక్కువ తింటున్నానా? అని కూడా ఆలోచించుకున్నాను. ఎంత ఎక్కువ తిన్నా బిల్లు ఇంత పెరగవలసిన అవసరం లేదని అనిపించి మా రాజు దగ్గర ఈ ప్రస్తావన చేశాను.

"మనం కొంచెం జాగ్రత్తగా ఉండడం మంచిది. ఇటువంటి చిల్లర విషయాలలో కొంచెం హస్తలాఘవము ప్రదర్శించె ుస్వభావం ఈ లాండ్ లేడీల జాతికంతకీ ఉంద"న్నాడు.

'ఓహో' అనుకున్నాను. అతను చెప్పిన దాంట్లో అనృతమూ, అతిశయోక్తి లేదని, మరో విషయములో రుజువయింది.

నాలుగైదుసార్లు రాజు పంపినవీ, అయిదార్లుసార్లు నేను కొనుక్కున్నవి కొన్ని మనదేశపు పిండివంటలు - మినపసున్ని లడ్డు లాంటివి ఇక్కడ దొరికే కేకులు చాక్‌లెట్ల లాంటివీ నేను తెచ్చి సీసాలలో పెట్టుకునేవాడిని.

మనదేశపు పిండివంటలు ఒకటిరెండుసార్లు ఇంటివాళ్ళకు రుచి చూపించాను కూడాను. అవి రుచి మరిగారు కాబోలు. అలాంటివి ఎప్పుడు తీసుకువచ్చినా వారం పదిరోజులు నేను ఉపయోగించుకునేవి, ఒకటి రెండు రోజులలోనే హారతి కర్పూరము లాగ హరించి పోయేవి.

“ఇదేమిటి సీసా తరుగు” అని లాండ్ లేడీని అడిగాను కూడాను వుండబట్టలేక. ఆవిడ చాలా కోపం వచ్చినట్లు అభినయిస్తూ “మేము చేసే పనులూ, మాయింట్లో మీకు వసతి బాగా లేకపోతే, మీరింకొకచోటుకు వెళ్లవచ్చును గాని, మాకిలాంటి చిల్లర దొంగతనాలు అంటగట్టడము న్యాయము కాదంది” కొంచెము కన్నీరు కూడా కళ్ళలోంచి పైకి లాగడానికి ప్రయత్నించి, విఫలురాలై జేబురుమాలు తోటి కళ్ళు, ముక్కు ఎర్రబడేటట్టు నలుపుకుని నా గదిలో నుంచి అవతలకు దాటింది.

నేను రాజుతో మళ్ళీ యీ సంగతులన్నీ చెప్పాను “నువ్వేమీ అక్కడ నుంచి కదిలే ప్రయత్నం చెయ్యకు. ఎక్కడకు వెళ్ళినా యిటువంటివి తప్పవు. ఇక్కడ మనకు యూనివర్సిటీ దగ్గరగా వుంటుంది. ఇల్లూ శుభ్రముగా వుంటుంది. తక్కిన అన్ని విషయాలలోనూ ఆవిడ మంచి మనిషే వున్నవాళ్ళలో. సరే కూతుళ్ళ మంచి చెడ్డలు యీ పాటికి నువ్వు గ్రహించే వుంటావు” అన్నాడు కొంటెగా.

“ఓ గమ్మత్తుచేసి, ఏడిపిద్దాము. ఆ దెబ్బతో ఇక జన్మలో ఎప్పుడూ ఇలాంటి పని చెయ్యదు” అన్నాడు. ఏమిటి అన్నాను. “నీతోటి ఇప్పుడు చెప్పనులే! నీకే తెలుస్తుంది” అన్నాడు.

రెండు రోజులతర్వాతను ఒక చక్కని పేకెట్ పైన నాపేరు, చిరునామా వ్రాసి, నా చేతికిచ్చి “నువ్వు పై తాడు విప్పేసి నీ గదిలో పెట్టుకో, తరువాత ఏమి జరుగుతుందో చూద్దాము” అన్నాడు.

పేకెట్టు కొంచెం బరువుగానే వుంది. సరే ఇదేమిటో చూద్దామని అతను చెప్పినట్టు చేసి, సాయంత్రం అతనూ, నేనూ షికారు వెళ్ళినా మామూలు వేళకంటే కొంచెం ఆలస్యముగా రాజుతో సహా యింటికి వచ్చాము.

లోపల ప్రవేశించేటప్పటికే యింటావిడ రోదనలూ, కూతుళ్ళ ఓదార్పులూ వినబడి, మేమిద్దరమూ వంటయింట్లోకి వెళ్ళి ఏమిటేమిటని కంగారుగా అడిగాము.

నన్ను చూచి ఆవిడ మరీ ఏడవడము మొదలు పెట్టింది. “ఏమిటమ్మా ఏమి జరిగింద”ని పిల్లల నడిగాను.

“ఏమీ లేదండీ మీ గది తుడుస్తూ, సవరిస్తూ అక్కడేదో పేకెట్టు కనపడితే, వుంచేదో, పారేసేదోనని మా అమ్మ విప్పి చూసింది. అందులో పా...పా...పాము కనపడ్డది. మా అమ్మకు దాన్ని చూచిన భయముతో మూర్ఛవచ్చింది” అని పెద్దమ్మాయి ఏడుస్తూ జరిగిన సంగతి చెప్పింది.

నేను నిర్ఘాంతపోయి రాజు మొహముకేసి చూశాను. అతను నిశ్చలముగా యెంతో సానుభూతితో ‘మాట్లాడుతున్నట్టు“అరెరే ఎంత పొరపాటు జరిగింది. అది జాగ్రత్తగా ఉంచు సుమీ, ఎవ్వరినీ ముట్టుకోనివ్వద్దు” అని “మా పార్వతీశముతో చెప్పాను కూడాను. ఇది ఈ దేశంలో దొరికే కొత్తరకము పాము. ఇది మా దేశంలో దొరకదు. అందుకని మా కాలేజీ మ్యూజియంకు పంపించవలెనని, యెంతో కష్టపడి సంపాదించి మా ఫ్రెండు చేతికిచ్చాను. అతను తెలివితక్కువగా మీకు అందుబాటులో ఉంచినట్టున్నాడు. ఇంతకూ అది చచ్చిన పామేగనక ఇంక చచ్చినా మనల్ని కరవదు. ఈ పొరపాటుకు మేము చాలా విచారిస్తున్నాము. మీరేమీ అనుకోకండి. మీ అమ్మగారికి ఏమీ భయం లేదని

ధైర్యం చెప్పండి" అని నా గదిలోకి చక్కా వచ్చి మేమిద్దరమూ యెంతోసేపు చచ్చేటట్టు నవ్వుకున్నాము. "యింక నీ వస్తువుకేమి భయం లేదోయి" అన్నాడు రాజు.

"భలేవాడవోయి, అద్భుతమైన చికిత్స చేశావు. మా ఇంటి ఆవిడకు ఈ జన్మలో ఈ తెగులు పుట్టదింక" అన్నాను.

ఆలస్యమౌతోందని రాజు వెళ్ళిపోయాడు. నేనేమీ యెరగనట్టు మళ్ళీ వంటగదిలోకి వెళ్ళి మంచం మీద పడుకున్న లాండ్‌లేడీ దగ్గరకు వెళ్ళి పక్కన కూర్చుని, మీద చెయ్యి వేసి, చాలాసేపు సముదాయించి, మళ్ళీ వోసారి క్షమాపణ చెప్పి వచ్చేటప్పుడు ఆమెను బుగ్గమీద ఒకసారి ముద్దుపెట్టుకుని మంచం మీదనుంచి దిగాను.

దానితో ఆవిడ కెక్కడలేని సంతోషమూ వచ్చి, ఉన్నకోపమంతా పోయి, "నాయనా సేమ్, ఎంత భయపడ్డాననుకున్నావు. అమాంతం అక్కడే ప్రాణం పోతుందనుకున్నాను. నన్నది కరచినట్టు కూడా నాకు అనుమానం వేసింది. దానితో మరీ భయపడ్డాను" అంది మళ్ళీ ఓసారి కళ్ళుఒత్తుకుంటూ.

"మీకేమీ భయం లేదండీ. ఇంకెప్పుడూ ఇటువంటి తెలివి తక్కువ పని చెయ్యను లెండి. ఇది పూటే పంపించేస్తాను ఇక్కడనుంచి. మళ్ళీ ఎప్పుడైనా ఇలాంటి పనిచేస్తే మీ ఇంటిలోంచి వెళ్లగొడుదురుగాని లెండి" అన్నాను.

"అబ్బెబ్బే ఎంతమాట. ఆ మాట ఎప్పుడూ అనకు. ఏమైనా సరే! నిన్నిక్కడ నుంచి వెళ్ళనివ్వను. నీ చదువులు పూర్తి అయి పరీక్షపాసయి డిగ్రీ తీసుకునే వరకూ, మనం అంతా ఏకంగా ఉండవలసినదే" అంది నన్ను కౌగిలించుకుంటూ.

"సరే, మీకు కోపం పోయింది గనుక ఈ భయము కూడా పూర్తిగా పోవడానికి ఇప్పుడు మిమ్మల్నో పిక్చరుకి తీసుకువెళ్ళాలి తప్పదు. త్వరగా తయారుకండి" అన్నాను.

"మమ్మల్ని విడిచి మా అమ్మ ఒక్కర్తి ఎప్పుడూ అలా వెళ్ళడం అలవాటులేదు" అంది చిన్నపిల్ల.

"అవును నిజమే అయి వుంటుంది. ఈ ఇంట్లో చంటిపిల్ల ఉంది, ఏ తల్లి విడిచి వెళుతుంది పాపం. ఆకలయితే 'నీకుపాలెవరు ఇస్తారు" అనగానే ఆ అమ్మాయి నా మీదకేదో విసరబోతే, గబుక్కున నేను గుమ్మం అవతలకు వెళ్ళి, మళ్ళీ ఒక అడుగు వెనక్కి వచ్చి, "తల్లి అంటే, పిల్లలతో సహా అని అర్థం" అని వ్యాఖ్యానం చేశాను.

"మీ అభిప్రాయం ఏదయినా నాకేమీ తీరిక లేదిప్పుడు" అంది మూతి విరుచుకుని.

"నీకు తీరిక లేకపోతే మటుకు మిమ్మల్ని విడిచి మీ అమ్మ ఎలా వస్తుంది పాపం! అందుచేతను ఆవిడ కోసమైనా మీరు కాస్త శ్రమపడక తప్పదు" అని నేను చక్కాపోయాను.

ఇక నా జీవిత సౌధానికి శంకుస్థాపన చేసే రోజు వచ్చింది. ఉదయాన్నే రాజూ, మా ప్రయివేటు మాష్టారూ కూడా వచ్చారు. వారికి కాస్త టీ ఇచ్చి, నేను బట్టలు వేసుకొని బయలుదేరాను వారితో.

యూనివర్సిటీ మాకు ఒకటి రెండు ఫర్లాంగుల లోపున ఉన్నది. అక్కడకు వెళ్ళి ఆ భవనాలు ఇదివరకు పైనుంచి

చూచినా, మళ్ళీ యీనాడు చూచేటప్పటికి కొంత భయమూ, కొంత ఆశ్చర్యమూ కలిగి, కొద్దిగా దడవచ్చినట్లయింది.

మా మిత్రులు నన్ను లోపలకు తీసుకువెళ్ళి క్లాసులు జరిగే గదులూ,

ఉపన్యాసకుల గదులు, ఆఫీసు గదులు, లైబ్రరీహాలు, సైన్సు లేబరేటరీలు ఒకటొకటే చూపించారు. ఇవి చూడ్డానికి గంటపైగా పట్టింది. మన పూళ్ళూ, మన స్కూళ్ళూ, అక్కడ పాకలు, అందులో క్లాసులు తలుచుకుంటె ' కంపరమెత్తినట్లయింది. అవెక్కడ, ఇవెక్కడ!

ఈ గదుల్లో.....గదులేమిటి....హాలుల్లో ఆ గాలరీలలో కూర్చుంటేనే, చదువు దానంతటది వస్తుందా అనిపించింది. ఈ క్లాసు హాలుప్రక్కనే ఆయా విషయం బోధించే ఉపన్యాసకుల గది, దానిలో ఈ విషయానికి సంబంధించినవీ, ఉపన్యాసకులకు ఉపయోగపడేవీ కొన్ని వందల పుస్తకాలు బీరువాలలో అమర్చబడి ఉంటాయి.

క్లాసుహాలులోకి ప్రవేశించబోయే ముందు మరొక సన్నని నడవా వుంటుంది. దీనిని 'కారిడార్' అంటారు. అందులో ఒక నౌఖరుండి వచ్చిన వాళ్ల పేర్లు అక్కడే హాజరుపట్టీలో గుర్తు పెట్టుకుంటాడు.

దీనివల్ల క్లాసులో ప్రొఫెసరు పిలవడం, కాలయాపనా లేకుండా సులువైన పద్ధతన్నమాట.

తరువాత విద్యార్థులు తొడుక్కువచ్చిన ఓవర్ కోట్లూ, హేట్లూవగైరా అన్నీ విడిచి అక్కడ పెట్టుకోడానికి తగ్గ యేర్పాటు వుంటుంది. ఒక్క కాగితం ముక్క కూడా యెక్కడకూ పోదు. చలికాలంలో చలివేయకుండా అన్ని గదులూ వెచ్చగా ఉండగలందులకు యెవ్వరికీ అడ్డులేకుండా ఆవిరి గొట్టాలుంటాయి.

ఇలా తిరిగి తిరిగి అన్నీ చూచి, ఆఫీసులోకి వెళ్ళి, దరఖాస్తు ఫారం తీసుకొని, మా ప్రయివేటు మాష్టారు సహాయంతో, అందులో వ్రాయవలసినవి వ్రాసి, అది తీసుకొని రిజిష్ట్రారు గదిలోకి ఆయన చెప్పిన ప్రకారం యివ్వడానికి నేను ఒక్కడినే వెళ్ళాను.

నేను వెళ్ళి ఒక గది ముందు నిలబడి మాప్రయివేటు మాష్టారు చెప్పినట్లు తలుపుమీద నెమ్మదిగా తట్టాను.

"యస్" అని లోపలనుంచి వినపడ్డది. కాని, నాకు కాళ్ళలో వణుకువచ్చి వెంటనే లోపలికంటా వెళ్ళలేకపోయాను.

"కమిన్"అని ఈమాటు కొంచం గట్టిగా వినపడ్డది అపుడెలాగో ధైర్యం తెచ్చుకుని లోపలకు ప్రవేశించాను. గదిలో ఈ ప్రక్కనూ, ఆప్రక్కనూ గోడయెత్తున పుస్తకాల బీరువాలున్నాయి. కొన్ని సోఫాలు, కుర్చీలున్నాయి. నాకెదురుగా యెడం వైపున ఒక ముసలి ఆయన నెరిసిన గడ్డమూ, నెరిసిన గడ్డమూ, నెరిసిన తలతో కళ్ళజోడూ పెట్టుకొని టేబిల్ మీదనున్న కాగితాలూ యెవో చూస్తూ కూర్చున్నాడు.

నేను వచ్చిన అరక్షణానికి తల యెత్తకుండానే "కూర్చో" అన్నారు.

నాకు అపాదమస్తకం చల్లబడిపోయి చలిజ్వరం వచ్చినంత వణుకు వచ్చింది. నేను కూర్చోకుండా అలాగే నిలబడ్డాను.

మరొక క్షణానికి ఆయన తలయెత్తి నాకేసి చూశారు. "నేను" అనుకోలేదు ఆయన. అనగా కాలేజీకి సంబంధించిన ప్రొఫెసరో మరొక పెద్ద ఉద్యోగులో, యెవరో వచ్చి ఉంటారు అనుకుని వుంటాడు.

నన్నొక లిప్త కాలంయెగాదిగా చూచి మందహాసం చేస్తూ "యేం నాయనా, నేను నీకు చేయవలసిన సహాయం ఏమిటి" అన్నారు. (Well my boy what can I do for you)

నేను మాటాడలేక, యేం చేయాలో చెప్పాలో తోచక, ఈ దేశాచారం మరచిపోయి ఆయనకు వినపడీ వినపడకుండా "నమస్కారమ"న్నాను చేతులు జోడించి.

ఆయన మళ్ళీ మందహాసంతో యెంతో ఆదరం కరుణా ముఖంలో వ్యక్తం చేస్తూ, కుర్చీలో తనకేమీ తొందర లేదన్నట్టు వెనక్కు జార్లబడి "యేం నాయనా! యేమిటి సంగతి నీకేం భయంలేదు చెప్పు" అన్నారు.

ఆయన మాటలూ, ఆయన కంఠంలో మార్దవం ముఖంలో మందహాసం చూస్తే నా పైనేదో అమృతం చిలికినట్లయింది "నేను ఇండియా నించి కొత్తగా వచ్చానండి. ఇక్కడ యెంట్రన్స్ పరీక్ష పాసయ్యాను కూడాను. యమ్.యే. క్లాసులో చె రుదామని వచ్చాను" అన్నాను యెలాగో ధైర్యం తెచ్చుకొని.

"అలాగే, చాలా సంతోషం, యేదీ, నీ ఎంట్రన్స్ పాసయిన సర్టిఫికెట్ చూపించమన్నారు" ఆయన.

మార్కులు అవీ గమనించి "వెరీగుడ్! బాగుంది, చాలా బాగుంది. చాలా సంతోషం. యిక్కడ చేరడానికి ఫారం ఒకటి రాసివ్వాలి" అన్నారు.

"అదీ తెచ్చానండి" అని ఫారం కూడా చూపించాను. "బాగుంది రిజిస్ట్రార్ ఆఫీసు ఈ గది ప్రక్కనే వుంటుంది. అందులో కి వెళ్ళి అక్కడ నీ పని పూర్తి

చేసుకోవచ్చు. నీకు తెలియక ఈ గదిలోకి వచ్చుంటావు" అన్నారు.

నేను అప్పటికి తెలివి తెచ్చుకుని "థేంక్యూ సర్. వెరీవెరీ సారీ సర్" అని మళ్ళీ నమస్కారం చేసి మళ్ళీ పొరపాటు చె శాను కదా అని వెనక్కి చక్కావచ్చి, పక్కగదిలోకి వెళ్ళి, నా పనిపూర్తి చేసుకున్నాను. ఆ క్షణం నేనూ ఒక ఎడింబరో యూనివర్సిటీ విద్యార్థిని అయ్యాను కదా అని ఒక తృప్తి, సంతోషం కలిగి, వికసిత వదనంతో బైటికి

వచ్చి, మా ప్రయివేటు మాష్టరుగారిని, రాజునూ కలుసుకొని జరిగిన సంగతంతా వారికి మనవి చేశాను.

"ఆరి నీ యిల్లు బంగారంగాను. మళ్ళీ పప్పులో కాలు వేశావు" అన్నాడు రాజు. మొత్తం మీద "నీ బాపనగుణం పోనిచ్చుకున్నావు కాదు" అన్నాడు నవ్వుతూ రాజు.

"మరేం ఫరవాలేదు నీవు మొదట వెళ్ళిన గది వైస్‌చాన్సలర్‌ది. ఆ కనపడ్డ ముసలాయనే యీ విశ్వవిద్యాలయానికి అధిపతి. చాలా మంచివాడు, కరుణార్ద్ర హృదయుడు" అని మా ప్రయివేటు మాష్టరుగారన్నారు.

“ఇప్పటికి పన్నెండు దాటింది. మనమింక లేచి దగ్గర హోటలుకి వెళ్ళి లంచి తీసుకుందాం” అన్నాడు రాజు. తథాస్తు అని బయల్దేరాం.

మా మేష్టరుగారు మట్టుకు “ఎందుకు అనవసరం ఖర్చు ఎవళ్ళ రూంకి వాళ్ళు పోదా”మన్నారు.

“అక్కడైనా ఖర్చు లేందే భోజనం ఊరికే రాదు కదా. ఈ వేళ సరదాగా ముగ్గురం కలిసే భోంచేద్దాం. పార్వతీశం యూనివర్సిటీలో చేరిన శుభ సమయంలో మనకి ఈ విందు ఏర్పాటు చేయడమైనది. ఖర్చులన్నీ పార్వతీశంగారె ' భరించగలరు, త్రీ చియర్స్” అన్నాడు రాజు చప్పట్లు కొడుతూ. ముగ్గురమూ నవ్వుకుని కబుర్లు చెప్పుకుంటూ హోటలు వైపు సాగాము.

మరునాడు ఉదయాన్నే లేచి, నిత్యకృత్యములు పూర్తి చేసుకొని స్నానం, ఫలహారం చేసి ఒక్కమాటు మా అమ్మనూ, నాన్ననూ తల్చుకొని “గణానాంత్వా” అని గణపతి స్తవం చేసుకొని తిథి నక్షత్రం వర్జ్యం చూసుకోడానికి పంచాగమైనా లె ేదు కదా అని, తొమ్మిదన్నరకు యూనివర్సిటీ మొదటి రోజు క్లాసులోకి వెళ్ళడానికి జ్ఞాపకం పెట్టుకొని విశ్వవిద్యాలయ ప్రాంగణంలో మరచిపోకుండా కుడికాలే పెట్టాను. టైం కావడంతోటే అందరూ వెడుతూంటే నేనూ నాక్లాసు వైపుకి నడిచాను.

విద్యార్థులంతా నన్ను వింతగా చూడ్డం మొదలుపెట్టారు. నేనొక్కడినే భారతీయుణ్ణి కాబోలు అనుకుంటూ లొ ోపలికెళ్ళాను.

అక్కడ అటెండరు నన్నొకసారి చూచి మందహాసం చేసి “గుడ్ మార్నింగ్ సర్, హౌడూయూడూ సర్” అన్నాడు.

వెంటనే నాకు టీ పార్టీ సంగతి అక్కడ వారూ యిలాగే ప్రశ్నించగానే చెప్పిన సమాధానం స్ఫురణకు వచ్చి నాలో నేను నవ్వుకుని “క్వైట్ వెల్ థేంక్యూ” అన్నాను.

“మీ పేరేమిటో దయచేసి చెబుతారా” అన్నాడు. “తప్పకుండా” అని పేరు

చెప్పాను. అప్పటికప్పుడే నా పేరు నమోదయ్యింది. అక్కడ గుర్తు పెట్టాడు. నా కోటూ హేటూ అక్కడ పెట్టమని చూపించాడు.

మళ్ళీ థాంక్యూ అని నా తలనీ, వంటినీ ఉన్న బరువు కొంత అక్కడ వంకీకి తగిలించి లోపలకు వెళ్ళాను. అప్పటికి క్లాసు విద్యార్థులు రావలసిన వారంతా వచ్చినట్లున్నది. హాలు నిండుగా కనబడ్డది. నాలుగు వైపులా చూసే సరికి రెండు మూడు భారతీయ ముఖాలు కూడా కనబడ్డవి. అందులో ఒక భారత యువతి ముఖం కూడా ఉండడం చూసి ఆశ్చర్యపోయాను. పాతిక ముప్పైమంది ఆ దేశపు యువతులు కూడా ఉన్నారు.

నేను ఎక్కడ కూర్చుందామా అని సందేహిస్తుంటే యెదురుగా ఉన్న ఒక విద్యార్థి తన పక్కన ఖాళీ చూపించి రమ్మని సంజ్ఞ చేశాడు. నేను వెళ్ళి “థాంక్యూ” అని కూర్చున్నాను. క్లాసంతా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. ఒక మూడు, నాలుగు

నిముషములు పాటు అక్కడ ఉన్నవాళ్ళందరం ఒకరి ముఖాలు ఒకరు చూసుకుంటూ కాలక్షేపం చేసుకున్నాం.

ఇంతలో ప్రొఫెసర్ వచ్చే గది తలుపు తెలుస్తున్న చప్పుడైె మేమంతా భయభక్తులు ముఖంలో ప్రదర్శిస్తూ ఆ గదివైపు చూడగానే ప్రొఫెసర్ గారు ఒక పుస్తకం చేతబట్టుకొని ప్లాట్‌ఫారం మీదకి వచ్చారు.

నేను కంగారుపడి మన దేశచారము చొప్పున లేచి నిలబడబోయాను. కానీ ఒక్కరూ కదలలేదు. నేను లేవబోవడం నా పక్కనున్న విద్యార్థి గమనించి నా కోటు పట్టుకొని దిగలాగాడు. నేను దభీమని చతికిలపడ్డాను. కొంచెం శబ్దంతో క్లాసంతా నాకేసి చూసి యెక్కువ గట్టిగా కాకపోయినా నవ్వారు. మాప్రొఫెసర్ కూడా యిది గమనించారు.

ఆయన నాకేసి చూస్తూ "ఏం అబ్బాయి, నీవు కొత్తగా వచ్చావా! ఇదే మొదటి సంవత్సరమా? ఇదే మొదటి క్లాస్ కూడానా" అన్నారు. నేను మళ్ళీ అడిగిన ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పేటప్పుడైనా లేచి నిలబడకపోతే బాగుండదని చటుక్కున

మళ్ళీ లేచాను. అందరూ మళ్ళీ నవ్వారు.

"కూర్చో నాయనా, మేము ఏదడిగినా నువ్వు లేచి నిలబడనక్కరలేదు. కూర్చునే

సమాధానం చెప్పడం. కూర్చో" అన్నారు. మళ్ళీ "అయితే నువ్వు ఇండియాలో ఏ ప్రాంతం నుంచి వచ్చావు" అన్నారు. నేను మళ్ళీ లేవబోతుంటే ఆయన సంజ్ఞ చేశారు. "నేను మద్రాసు రాష్ట్రంలో గోదావరి జిల్లా నుంచి వచ్చా"నన్నాను. నువ్వేం చదివేవన్నారు. నేనిక్కడ యెంట్రన్స్ పాసయ్యానన్నాను.

"నీకు ఇంగ్లీషు బాగా వచ్చిందా" అన్నారు. "ఇక్కడకు వచ్చిన తరువాత బాగా

నేర్చుకున్నా న"న్నాను.

"ఎంట్రన్స్ పరీక్షలో ఇంగ్లీషులో ఎన్ని మార్కులొచ్చా"యన్నారు. కొంచెం సిగ్గుపడుతున్నట్లు"ఎనభై ఐదు వచ్చాయండ"న్నాను.

"ఏమిటీ ఏనభై ఐదా! బాగుంది చాలా బాగుంది. చాలా సంతోషం. అయితే నీకొచ్చిన ఆంగ్లకవి వ్రాసిన పద్యం ఏదైనా చెప్పగలవా" అన్నారు. నాకు ఎనభైఐదు మార్కులు వచ్చాయంటేనూ ప్రొఫెసర్‌గారు యిన్ని ప్రశ్నలు శాంతంగా, సంతో షంగా అడగడంతోటే క్లాసందరి దృష్టి నా మీదే పడింది. అందరూ నిశ్శబ్దంగా నాకేసే చూస్తూ కూర్చున్నారు.

నాకూ యెంతో ఉత్సాహంగా ఉంది. నేను మళ్ళీ మరచిపోయి లేచి నుంచుని చేతులు మడిచి చంకలో పెట్టుకొని టెన్నిసన్ పద్యభాగం ఒకటి చదివాను. నదురు బెదురు లేకుండా స్వచ్ఛంగా ఉచ్ఛారణ దోషం కూడా లేకుండా. ఈ మాటెవ్వరూ నన్ను కూర్చోమని అనలేదు. అందరూ నన్ను తదేకదృష్టితో చూస్తున్నారు. చదివిన పద్యానికి పదిపంక్తులు వ్యాఖ్యానం కూడా చెప్పాను. ప్రొఫెసర్ చాలా సంతోషించారు. విద్యార్థులంతా ఆశ్చర్యపోయారు.

"నిలబడే వున్నావు నాయనా కూర్చో. మీ దేశంలో యిలా నిలబడి సమాధానం చెప్పడం అలవాటని నాకు తెలుసు. కాని యిక్కడ ఆ ఆచారం లేదన్న సంగతి నువ్వు జ్ఞాపకం పెట్టుకోవాలి. యికనెప్పుడూ నీవు లేవద్దన్నారు. ఇంతసేపూ ఆయన మట్టుకు నిలబడే వున్నారు. నేను సంతోషంతో మళ్ళీ మైమరచి చేతులు జోడించి "థేంక్యూ సర్" అని కూర్చున్నాను.

ప్రొఫెసర్‌గారు వచ్చిన విద్యార్ధులందరికీ స్వాగతం చెప్పి "ఈ మొదటి విద్యార్థి పద్ధతి చూస్తే మీరందరూ కూడా చాలా తెలివైనవాళ్ళూ బుద్ధిమంతుల్లాగా కనపడుతున్నారు. ఇంతమంది ఉత్సాహపూరితులైన యువకులు, విద్యాభిలాషులు, నా

క్లాసుకి రావడం నాకు చాలా సంతోషంగావుంది. మీరు అందరూ సంవత్సరాంతం వరకూ, ఇలాగే భక్తి శ్రద్ధలతో విద్య పూర్తి చేసుకొని, పరీక్షల్లో కృతార్ధులవుతారని

ఆశిస్తున్నాను. ఈ రోజున వూరికే లాంఛనంగా నాలుగు మాటలు ఆంగ్ల సారస్వతాన్ని గురించి ఉపోద్ఘాతంగా చెప్పి వి ్మమ్మల్ని పంపించేస్తాను. మొదటిరోజునే పెద్ద ఉపన్యాసం చేసి మిమ్మల్ని భయపెట్టడం నా అభిమతం కాదు" అని ఆంగ్ల సారస్వతాన్ని గురించి ఒక అరగంటసేపు చక్కని ఉపన్యాసం చేసి క్లాసు ముగించారు.

ఉపన్యాసం వింటుంటే, వీనులకు విందుగా ఉందిగాని పాఠమనిపించలేదు. ఇక్కడ

పాఠాలన్నీ ఈ ఉపన్యాస ధోరణిలో ఉంటే యెంత హాయిగా వుంటుంది. వీరిచ్చే ఈ

ఉపన్యాసాలే శ్రద్ధగా వింటూంటే పుస్తకాలేమీ యెక్కువగా శ్రమపడి చదవనక్కరలేదేమో? శ్రమపడి చదివినా యే ప్రయివేటు మాష్టరు సహాయం అవసరం లేకుండానే కాలక్షేపం చేయవచ్చును అని అనుకున్నాను. ప్రొఫెసర్‌గారు వారి గదివైపు మళ్ళారు. మేమంతా నిశ్శబ్దంగా గందరగోళం, గట్టిగా మాట్లాడుకోడం, ఒకళ్ళు నొకళ్ళు తోసుకోవడం లాంటివి మనదేశపు బాల్యచేష్టలేమీ లేకుండా పైకివచ్చాం.

కారిడార్‌లో మా ఓవర్ కోట్లూ, హేట్లూ తీసుకుంటుంటే కొందరు ఆంగ్ల విద్యార్థులూ ఒకరిద్దరు భారతీయులూ కూడా నా దగ్గరికి వచ్చి నా ధైర్యానికీ, నా భాషా జ్ఞానానికి నన్నభినందించారు. ఒకతను భారతీయుడే "నువ్వు మనదేశంలో యేం పాసయ్యావు" అన్నాడు. "నేనేం పాసవ్వలేదు" అన్నాను. మరయితే ఇంత ఇంగ్లీషు యెలా వచ్చిందన్నాడు. "ఇక్కడ ప్రయివేటు మాష్టర్ని పెట్టుకుని చెప్పించుకున్నాను. చాలా బాగా చెప్పారు" అన్నాను. "ఓ! అలాగా! చాలా ఆశ్చర్యంగా ఉందే" అంటూ వెటకారంగా నవ్వుతూ చక్కాపోయాడు. ఈ విధంగా విశ్వవిద్యాలయంలో నా విద్యాభ్యాసం ప్రారంభమైంది.

వచ్చేవారం మరో భాగం

29వ భాగం

ఆ రోజు మధ్యాహ్నం కూడా రెండు క్లాసులు జరిగాయి. నేను యే ప్రమాదం లేకుండా సాయంత్రం నాలుగు గంటలకు యింటికి వచ్చి టీ తీసుకొని రాజు బసకు వెళ్ళాను. కాస్సేపు ఆమాటా యీ మాట చెప్పుకుని ఉదయం క్లాసులోనె జరిపిన తమాషా కూడా వర్ణించి చెప్పాను. మరేం ఫరవాలేదులే బాగుందన్నాడు. "యింకేమీ దేనికీ నీవు కంగారుపడవద్దు. అంతా సవ్యంగా సాఫీగా జరిగిపోతుంది" అని ఉత్సాహపరిచాడు రాజు.

అతను కూడా టీ పుచ్చుకున్న తర్వాతను మేమిద్దరం బయటికి వచ్చి కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ యిదివరకు మేం వెళ్ళిన బ్లాక్‌వర్ట్ హిల్సు మీదికి వెళ్ళాం. అప్పటికక్కడికి చాలామంది వాహ్యాళికి వచ్చారు. మనదేశస్థులు కొంతమంది కూడా కనపడ్డారు.

మేమంతా కలసి కాస్సేపు కబుర్లు చెప్పుకొని మళ్ళీ చెడుగుడు ఆట ప్రారంభించాం. ఆట ప్రారంభించేసరికి ఆ చుట్టుపక్కలున్న యువతీ యువకులు చాలామంది మా ముందు చేరారు. మేం మంచి హుషారుగా ఆట సాగించాం. నేను మావూర్లో నాకున్న అనుభవాన్ని బట్టి, నా ఆటనుబట్టి కిందటి మాటే నన్ను నాయకుణ్ణిగా యెన్నుకున్నారు. మేం ఆట ఆడుతుంటే ప్రేక్షకులు ఉత్సాహమెక్కువై

వాళ్ళలో ఈలలు, చప్పట్లు, హిప్ హిప్ హుర్రేలు మిన్నుముట్టాయి.

మా ఆట ముగించగానే ప్రేక్షకుల్లో నుంచి మా వయస్సు కుర్రవాళ్ళు ఒక పదిమంది వచ్చి మమ్మల్ని కూడా చేర్చుకుని మాకీ ఆట నేర్పితేనే కాని వీలులేదని బలవంత పెట్టారు. సరేనండని కొంతమందిని చేర్చుకొని ఈ ఆట పద్ధతేమిటో దీని నియమాలేమిటో అన్నీ పదినిమిషాలు వాళ్ళకు బోధించి బరిలోకి దిగాం.

ముందు మా వాళ్ళు కూత ప్రారంభించారు. మమ్మల్ని పట్టుకోడం యెదుటి వాళ్ళకు తెలియక కొంచెం తికమకపడ్డారు. తరువాత యెలాగైతేనేం ఒకడ్ని పట్టుకొని బయటకు పంపించగలిగారు. అప్పుడు యెదుటివాళ్ళు కూతకు రావలసివచ్చింది. ఒక స్కాచ్చి కుర్రవాడు ముందుకి వచ్చాడు. వాడికి కూతయెలా ప్రారంభించాలో తెలియక ముందు మా వైపు కురికి ఆ ఓయస్ వెల్ వెల్ అంటూ మొదలెట్టాడు. అది పనికి రాదని మేం పేచీ పెట్టి వాడికి మళ్ళీ బోధ ప్రారంభించాను.

వాడికి యెంతసేపు చెప్పినా హరిబల్ చెప్పించలేకపోయాను. యెంతసేపు చెప్పినా కొంతసేపు వెల్ అనీ, కొంతసేపు బెల్ అనీ చెప్పేవాడు. పోనీయేమన్నా తరువాతను మట్టుకు గుక్క తిప్పుకోకుండా డూడూ అనమన్నాను. వాడు చచ్చినా ఆ అక్షరం మీద నాపి గుక్కపట్టలేక పోయాడు. పోనీ ఇది వద్దు ఇంగ్లీషులో నీ యిష్టం వచ్చిన అక్షరం పలుకుతూ గుక్క పట్టమన్నాను. పోనీ యే అక్షరం లేకుండా ఊరికే ఆగకుండా.....ఊ....అనమన్నా వాడికి చేతకాలేదు. ఇంక చాలు బాబూ. నీకు చెప్పడం మాకు కాదుగదా నిన్నూ నన్నూ సృష్టించిన బ్రహ్మతరం కూడా కాదు అన్నాను. దాని భావమేవిటో వాడికర్థం కాలేదు. అర్థమయ్యేటట్టు చెప్పడం కూడా నా ఉద్దేశ్యంకాదు.

అయినా వాళ్ళకు ఆట నేర్చుకోవాలనే కుతూహలం ఎక్కువైంది. మీరెలాగైనా చెప్పి తీరాలని పట్టుబట్టి నన్ను బలవంతం చేయడం మూలాన్ని నాకేదో చెప్పక తప్పింది కాదు. అందుకని బాబులూ, ఒక చిన్నపనిచేద్దాం. రెండు చిన్న మాటలు ఇంగ్లీషులోనే తొందరగా అంటూండడం నేర్చుకోండి. గుక్క పట్టక్కరలేదు. మధ్యను ఊపిరి తీసుకోవచ్చు. మాట వరసకు వెల్‌కమ్ అనో, కమిన్ అనో తొందరగా అనండి చూద్దాం అన్నాను.

వాళ్ళు నాలుగు మాటలూ కలిపి వెల్‌కమ్ కమిన్ అని తొందరగా అనలేకపోయారు. ఈ పాఠం జరుగుతుండగా మన భారతీయులే ఉత్తర దేశస్థులు కొంతమంది వచ్చి వాళ్ళూ ఇందులో చేరతామన్నారు. వాళ్ళకూ ఇదే పద్ధతి నేర్పడానికి ప్రయత్నిస్తే వాళ్ళూ తొందరగా అనలేకపోయారు. పోనీ వెల్‌కమ్ ఒక్కటే

అనండన్నారు. పదిసార్లనేటప్పటికి అది చెప్పడం కొంచెం కష్టమయింది. వెల్‌కమ్‌లో కొందరికి యల్ లోపించి కమ్ అనో ె వెక్ అనో మొదలెట్టారు. అందుకని ఇది కూడా కొందరికి తొందరగా అనడం యిబ్బందయింది.

ఇది బాగుంది కాదని టైం.....టైం....అనమన్నాను. ఇదే కొంచెం యిబ్బందినిపించింది వాళ్ళకు. ఆఖరకు అందులో ఒక స్కాట్ కుర్రవాడు తెగించి మీరేమీ అనుకోకండి మే ఊరికే "టా....టాం....టాం....అంటాం" అన్నాడు. బేషుగ్గా ఉందని అలాగే కానివ్వండన్నాను.

తరువాత నా ఆట సవ్యంగా కొంతసేపు సాగింది. ఇలా కొన్నాళ్ళు మాకు ప్రాక్టీసు యివ్వాలి అని వాళ్ళెంతో ప్రాధె ెయపడ్డారు. అలాగే లెమ్మని వాళ్ళకి సెలవిచ్చి, నేనూ రాజూ, గృహోన్ముఖులమయ్యాం. వాళ్ళందరూ చాలా సంతో ెషించారు. ఈ దెబ్బతో నేనొక పెద్ద నాయకుణ్ణి అయినట్టుగా మా(ఫెండ్స్ అందరూ నన్ను వేళాకోళం పట్టించారు.

ఇలా ప్రతిరోజూ సాయంత్రం ఇదొక కాలక్షేపం ఏర్పడ్డది. రోజూ వెడుతూండడం చెడుగుడు ఆడుతుండడం. మా కొత్త శిష్యులందరూ ఆట చాలా బాగుందని మెచ్చుకుంటూ ఎంతో ఉత్సాహంగా ఆడుతుండేవారు.

ఇలా కొన్నాళ్ళు గడిచిన తర్వాతను అందులో ఒకతన్ని, నాకు కేవలం శిష్యుడిగా సంచరిస్తున్న స్కాట్ కుర్రాడిని పట్టుకుని "మీ జాతీయపు ఆట నేర్పించు"అన్నాను.

"తప్పకుండానండీ. రేపే ప్రారంభిద్దాం. రేపు ఉదయాన్నే ఆరుగంటలదాకా ఆడుకొని మళ్ళీ వెళ్ళిపోవచ్చును. వి ెకభ్యంతరం లేకపోతే కొంచెం శ్రమయినా దయచేయండి. లేదా, మీకు కొత్త కనుకను నేనే వచ్చిమిమ్మల్ని తీసుకువెడతాను. ఈసారి మనం బ్రైడ్ హిల్సు మీదకు వెళ్ళి గోల్ఫ్ ఆట ప్రారంభిద్దాం" అన్నాడు.

"చాలా సంతోషం, తప్పకుండా ప్రారంభిద్దాం. మరి దానికేదో కర్రా, బుర్రా అన్నీ కొనాలి కదా" అన్నాను.

"అక్కర్లేదులెండి. రేపు నాదగ్గరనున్న వాటితో కాలక్షేపం చేద్దాం. మీ కందులో వుత్సాహం కలుగుతే మీరుకూడా కొన్ని గోల్ఫ్‌స్టిక్సు కొనుక్కుందురుగాని" అన్నాడు.

సరేనన్నా, మర్నాడు అతను మా యింటికి వచ్చి నన్ను తీసుకు వెళ్ళమని చెప్పి నా దారిన నేను చక్కాపోయాను.

.....మర్నాడు ఉదయాన్నే ఐదున్నరకల్లా జాక్ అనే ఆ కుర్రవాడు నన్ను వచ్చి కేకేసేడు. మేమిద్దరం కలసి టీ, ఫలహారం తీసుకొని బయలుదేరాం.

అతనొక పొడుగాటి సన్నని కాన్వాస్ సంచిలో ఐదారు రకాల హాకీ ఆడే కర్రలు పెట్టుకొని ఆ సంచీ భుజానికి తగిలించుకొని బయలుదేరాడు. మేం ఒక అరగంటలో బ్రైడ్‌హిల్స్ మీదికి చేరుకున్నాము. అక్కడ గోల్ఫ్ క్లబ్బని ఒక బంగళా ఉన్నది. అక్కడికి వెళ్ళి మా పేర్లు చెప్పి ఆటకు బయల్దేరాం. ఈ గుట్టలు సమప్రదేశం కాకపోయినా, మెట్టపల్లాలుగా వున్నా అంత ఎక్కువ ఇబ్బందనిపించలేదు.

అతనూ మా బస దగ్గర నుంచి బయలుదేరినది మొదలు ఇక్కడకు చేరేవరకు ఈ ఆట ఆడే పద్ధతులూ, దాని నియమాలూ, కట్టుబాట్లు ఎన్నో చెప్పాడు. ఆట ఒక సమప్రదేశంలో ప్రారంభమవుతుంది. అక్కడనుంచి బంతిని కొట్టుకుంటూ సుమారు ఒక మైలు నడవవలసి వుంటుంది. ఆ ప్రదేశమంతా పచ్చగడ్డితో చెట్టూచేమా లేకుండా, కంటికెంతో ఇంపుగా ఉంది. దారి పొడుగునా గడ్డి ఎదక్కుండా ఏ రోజుకారోజు మన జుట్టు కత్తిరించినట్టు దగ్గరగా అంటకత్తెరేస్తుంటారు. నేలంతా వేసంగులలో తడుపుతుంటారు. ఆ పచ్చిక బయలుమీద ఊరికే నడుస్తుంటేనే స్ప్రింగ్ పరుపులమీద నడిచినట్టు ఎంతో ఆనందంగా ఉంటుంది. దానిమీద ఆటగాళ్ళు తప్ప అస్తమానం అందరూ నడవకూడదు.

ఆట ప్రారంభమయ్యేచోట చిన్నబంతి మన బాడ్మింటన్ బంతి అంత. అంతకన్నా కొంచెం చిన్నదే. కాని, క్రికెట్ బంతిలా చాలా గట్టిగా వుంటుంది. అది ఆ పచ్చికబైలు మీదను కొంచెం యిసుక పోసి, (అక్కడొక పెట్టెలో యెప్పుడూ మెత్తని యిసుక సిద్ధముగా ఉంటుంది) బంతి ఆ యిసుకమీద పెట్టి చివరను కొంచెం వంపుగానూ, దిమ్మలాగానూ ఉన్న పొడుగాటి కర్రతో ఆ బంతిని కొట్టాలి. కొంతదూరం ఆ బంతిని కొట్టుకుంటూ వెడితే, ఫర్లాంగుకి, అర ఫర్లాంగుకి ఒక చిన్న చతుర ప్రదేశం మధ్యను, ఓ రంధ్రముంటుంది, నేలలోకి.

ఈ బంతిని ఆ రంధ్రంలో పడెయ్యాలి, యెన్ని తక్కువ దెబ్బల్లో ఆ రంధ్రములో పడవేయగలిగితే అంత గొప్ప ఆటగాడన్న మాట. ఆ కొండమీద యిటువంటివి పద్దెనిమిది రంధ్రాలుంటాయి. తొమ్మిది రంధ్రాల వరకూ క్లబ్బుహౌసు నుంచి దూరంగా వెళ్ళాలి. అక్కడనుంచి మరో దారినుంచి తక్కిన తొమ్మిది రంధ్రాలు పూర్తి చేసుకొని క్లబ్బువైపు రావచ్చు. ఇదే ఈ ఆట.

మొదట రోజున - మొదటి రోజునే అన్నమాటేమిటి నాలుగైదు రోజుల వరకూ అందులో సుళువు బరువులు తెలియలేదు. ఈ ఆటలో అందమేమిటా అనుకుంటూ వచ్చాను. కాని వారం రోజులయ్యేసరికి అందులో సుళువు మెలకువలు తెలుసుకోగలిగాను.

నాకెంతో వుత్సాహం బయలుదేరింది. యిది చాలా శాస్త్రీయమైనటువంటి ఆట. దెబ్బకొట్టే ముందు కర్రకియెంత ఊపివ్వాలో, యెంతగట్టి దెబ్బ తగలాలో, ఆ దెబ్బకు బంతి ఎంత దూరము వెడుతుందీ, ఇవన్నీ మనసులో ఊహించుకొని అంచనా వేసుకొని దెబ్బకొట్టాలి. ఆ దెబ్బ నేలకి తగలకూడదు. మొదట యెంత కష్టపడ్డా పది పదిహేను రోజులు, నెల రోజులయ్యేసరికి, నేను ఒక మంచి ఆటగాణ్ణయ్యాననీ సులువుగా ఇంత త్వరగా ఈ ఆటయెలా వచ్చిందా అని అందరూ చాలా ఆశ్చర్యపోవడం మొదలుపెట్టారు.

మా శిష్యుడు ప్రస్తుతం నాకు గురువు. అక్కడ యెరుగున్న వాళ్ళందరితోటి నా సంగతి చెబితే వాళ్ళు నమ్మలేక పది
వానుగురు ఒక రోజున నా ఆట చూడ్డానికి వచ్చారు. చూసి ఆశ్చర్యపోయారు. తరవాత ఒక్కొక్కరే వచ్చి నాతో
ఆడుతూ వచ్చారు.

వాళ్ళందరూ కూడా నా ఆట చాల మెచ్చుకొని నన్ను క్లబ్బులో మెంబరుగా చేరమని బలవంతపెట్టి అక్కడ కమిటీ
మెంబర్లనందరనూ తీసుకొచ్చి నా ఆట చూపించి వారిని బ్రహ్మాండంమీద ఒప్పించి నన్ను క్లబ్బు మెంబరుగా చె
ర్పించారు. ఇది చాలా గర్వకారణము అని మా మిత్రులందరూ నన్నభినందించారు.

క్లబ్బు మెంబర్లెవరో చాలామంది పెద్దాపిన్నా ఆటలోనూ, వయసులోనూ అందరూ నాతో ఆడి నాకు మరింత ప్రోత్సాహవి
చ్చారు. ప్రోత్సాహమివ్వడమే కాకుండా ఎడింబరోకు సమీపంలో వున్న వూళ్ళలో గోల్ఫ్‌కు ప్రసిద్ధి చెందిన చోట్లన్నిటికీ
నన్ను తీసుకువెళ్ళి నా ఆట వాళ్ళందరికీ ప్రదర్శించే అవకాశం కల్పించారు. తరువాత నాలుగైదుసార్లు పోటీలో కూడా
ఆడడానికి పాల్గొన్నాను, నేను విజయవంతంగా ఆడగల్గాను.

ఒకచోట నార్తుబెరిక్ అనే గ్రామం, సముద్రతీరాన నున్నది. అక్కడ చాలా ప్రసిద్ధమైన గోల్ఫ్ ఆడే ప్రదేశాలు
రెండున్నాయి. ఒక దాంట్లో ఆటకు తిరగవలసిన ప్రదేశం చిన్నదేగాని ఆడడం మటుకు చాలా కష్టం. ఏమంటే ఇక్కడ వి
ట్టపల్లాలు చాలా ఎక్కువ. ప్రారంభించిన చోటు ఒక గుట్ట మీదుంటే, మొదటి రంధ్రం ఎదుటను ఇంకో గుట్ట వి
దుంటుంది. దూరం అట్టే లేకపోయినా, బంతి ఈమధ్య లోయలో పడితే దాన్ని మళ్ళీ పై గుట్టమీదకి ఎక్కించడం చాలా
శ్రమవుతుంది. వెళ్ళిన రోజున మేం నలుగురం అక్కడ ఆడాం, వాళ్ళు ముగ్గురూ కొట్టారు. ఒకతను కొట్టిన దెబ్బకు బంతి
పల్లంలో పడిపోయింది.

తరువాత నా వంతు. నేనెలాగో ఊహించుకొని దెబ్బకొట్టాను. నా బంతి యెక్కడ పడిందో తెలియలేదు. నలుగురం
బయలుదేరాం, పల్లంలో పడిపోయిన బంతి పై కెక్కించడానికి అతనైదారు దెబ్బలు కొడితేగాని సాధ్యంకాలేదు.
యెలాగైతేనేమీ అవతల గుట్టమీదకు వెళ్ళాం. నా బంతి యెటుపోయిందో కనపడలేదు. తక్కిన ముగ్గురూ నెమ్మదిగా
వాళ్ళ బంతులను రంధ్రం దగ్గరకు తీసుకురాగలగారు. తీరా చూస్తే నా బంతి అక్కడ ఆ రంధ్రంలో కనపడ్డది. నేను కొ
ట్టిన మొదటి దెబ్బకే బంతి వెళ్ళి సరిగా అందులో పడిందన్నమాట.

ఇది అపూర్వం! అనన్య సామాన్యం, చరిత్రాత్మకం, ఆశ్చర్యకరం అని అందరూ నన్ను మెచ్చుకొని అభినందించారు.
మధ్యాహ్నానికల్లా నేను అప్రయత్నంగా సాధించిన విజయం ఊరంతా వ్యాపించింది. ఆ మర్నాడు ఆ ఊరిలో
ఆటగాళ్ళందరూ నన్ను అనేక విధాల అభినందించి వారి క్లబ్బులో గౌరవ సభ్యునిగా చేర్చుకొని ఆ ఊళ్ళో ఉన్న గోల్ఫ్
కోర్స్ మీదను ఆడమని ఆహ్వానించారు. చాలా సంతోషంతో, సిగ్గుతో, భయంతో అంగీకరించాను.

ఇక్కడంతా సమప్రదేశం, యెత్తుపల్లాలేమీ అట్టే లేవు, సముద్రపుగాలి, చలిప్రదేశం, రంధ్రం దూరంగా వుండడం
మూలాన ఆట కొంచెం కష్టం. అదీగాక కోర్సు మధ్యను ఒకచోట అడ్డుగా ఐదారడుగుల యెత్తు గోడొకటున్నది. ఒక
దెబ్బలో ఆ గోడమీదనుంచి ఆ బంతి అవతల పడేటట్టు కొట్టగలిగితేనే తప్ప ఆట గెలవడం కష్టం. ఇక్కడకు దేశం
నలుమూలలనుంచీ ప్రసిద్ధులైన ఆటగాంఢ్రు వచ్చి ఆడివెడుతూండడం మామూలు. అందులో ప్రసిద్ధుడు లార్డు బాల్ఫర్

అనే ఆయన, తరచు అక్కడి కొచ్చి ఆడుతుండేవాడట.

కాని నేను వెళ్ళేటప్పటికి సుమారు అరవై సంవత్సరాలనుంచి ఏడాదికి నాలుగైదు సార్లు ఆయనొచ్చి ఆడుతున్నా యెప్పుడూ ఒక దెబ్బలో బంతిని గోడ అవతలకి పంపించలేక పోయాడట. అందుకని ఆ గ్రామస్తులు ఆ గోడకు బాల్ఫర్స్ వాల్ అని ముద్దుపేరు పెట్టారు. నేనేదో నక్కను తొక్కొచ్చినట్లు ఆ రోజున మొదటి దెబ్బలోనే నా బంతి గోడవతలకి వెళ్ళిపడ్డది.

ఇకనేముంది ఈ దెబ్బలోనే పేరెన్నికగన్న గోల్ఫర్‌నయిపోయాను. యెన్నోప్రదేశాలనుంచి నన్ను వచ్చి వాళ్ళ ఊళ్ళో ఆడమని ఆహ్వానాలొస్తూండేవి. అనేక పోటీల్లో పాల్గొని అనేక బహుమతులు సంపాదించగలిగాను. యీ రీతిగా కూడా నె ేను మన దేశానికి పేరు సంపాదించగలిగానని సగర్వంగా చెప్పుకోగలుగుతున్నాను.

ఏమంటే భారతీయుల్లో యీ ఆటలో విజయం సాధించినవారు అప్పటికెవరూ లేరని విన్నాను. ఇదీ నా క్రీడాభిరామం.

పగలు విద్యాలయానికి వెళ్ళడం, తీరిక సమయాల్లో లైబ్రరీ కెళ్ళడం, సాయంత్రం వేళప్పుడు కొండమీద షికారుకో, ఆటలకో వెళ్ళడం లేకపోతే సినిమాలకు వెళ్ళడం మొదలైన కార్యక్రమాలతో యెక్కడా తీరిక లేనట్టున్నా మనస్సుకి ఉత్సాహంగానూ ఆనందంగానూ వుండేది. ఇదివరకు మా ప్రయివేటు మాష్టరుని కూడ తరచు కలుసుకుంటూ ఆయనతో ి కొంత కాలక్షేపము చేస్తూ వుంటే యెన్నెన్ని విషయాలో ఆయనవల్ల నేర్చుకోడానికి అవకాశం కలుగుతుండేది.

ఆయనతో ఒకరోజున గోష్టిలో నాటకాలూ, నాటక ప్రదర్శనలూ ప్రస్తావన కొచ్చాయి. ఆయన చెప్పిన విషయాలన్నీ వి ంటూంటే ఎంతో ఆశ్చర్యజనకంగా ఉంటూ వచ్చింది. ఒక రోజున మాటల సందర్భములో "ఇక్కడ నాటకాలను నువ్వు యెప్పుడన్నా చూశావా" అని అడిగారు. 'లే'దన్నాను.

"రేపిక్కడ షేక్స్పియర్ నాటకం లైసియమ్ థియేటరులో వేస్తారు. వెళ్ళి చూసిర"మ్మన్నాడు. "మీరు కూడా రాకూడదా" అన్నాను. "మీరు పక్కనుంటే నాకేం సందేహాలొచ్చినా మిమ్మల్నడిగి తెలుసుకోవడానికి వీలుగా వుంటుంది" అన్నాను.

"సరే అయితే" అన్నారు.

మర్నాడు హేమ్‌లెట్ చూడ్డానికి వెళ్ళాం. ఆ నాటకశాల చూస్తేనే నిశ్చేష్టుడనయ్యాను. లోపల ప్రేక్షకులు కూర్చునే యె ేర్పాట్లు, రంగస్థలం ప్రక్కన వరండాలు, అదంతా చూస్తే నాటకం చూడకుండానే మరో ప్రపంచంలోకి వెళ్ళినట్టు అనుభూతి కలిగింది. నాటక ప్రారంభం నుంచి తుది వరకూ ఈ లోకంలో వున్నట్టేలేదు.

నిజమైన తన్మయత్వం అంటే యేమిటో ఆనాడు అవగాహన అయింది. తెరపడినప్పుడూ, ఆ కొద్దిక్షణాల్లో మా వె ేష్టరుగారు చెప్పిన వ్యాఖ్యాన వచనాలు కూడా తలకు ఎక్కేవిగావు. విరామ సమయంలో బయటకు వచ్చి వె ేముభయులమూ టీ పుచ్చుకుంటున్నా అప్పుడు కూడా నిద్దర్లో తిరుగుతున్నట్టుంది కాని కేవలము జాగ్రదావస్థలో ి వున్నట్టు లేదు! సుమారు మూడు గంటలసేపు కొన్ని వందల సంవత్సరాల వెనక డెన్మార్కులో వున్నాను అన్న భావన

పూర్తిగా నన్నావహించింది. నాటకం అయిపోయిన తరువాత కొంత సేపటి వరకూ నాటి నుంచి నేటికి రాలేకపోయాను.

మా మేష్టరుగారు నా తన్మయ స్థితిని చూచి ఆశ్చర్యపోయారు. మొదట కొంత సేపటి వరకూ నటకుల ఉచ్చారణ నేను సరిగా గ్రహించలేకపోయాను. త్వరలోనే అది తెలుసుకోగలిగాను. నాటి రంగాలంకరణా, నటీనటుల ఆహార్యం, వారి అలంకరణా, వేషధారణ అపూర్వ నటనాకౌశలం చెప్పుకోవడానికి నాకు మాటలు చాలడంలేదు.

నావలె నాటకాన్ని చూసి ఇటువంటి తన్మయత్వం పొందినవారిని ఇంతకుముందెప్పుడూ చూడలేదన్నారు మా మె ేష్టరుగారు. "నాకెంతో చాలా వింతగా ఉన్నదండీ. ఈ ప్రదర్శన అపూర్వమైన, అనూహ్యమైన అనుభూతి కలిగించిందండీ. మా నాటకాలు మా దేశంలో కొన్ని చూచినా ఇటువంటి అనుభూతి యెప్పుడూ కలగలేదు. కలగడానికి తగ్గసావకాశం కూడా లేదులెండి. ఏమంటే మాకు రంగస్థలాలంటూ పెద్దవీ లేవూ. అదొక పరిశ్రమకిందా, వ్యాపారంకిందా, కళకిందా తయారు చేయగలిగిన స్థితిలో మేము లేము కాబోలు అనుకోవలసి వస్తోంది. ఈ నాటకం చూచిన తరువాత ఇక్కడ ఈ నాటక పద్ధతుల గురించి తెలుసుకోవాలనుంది. సినిమాలు మాటయెలా వున్నా ఈ నాటకాలు మరికొన్ని చూడాలి" అన్నాను.

"తప్పకుండా చూడవలసిందే. వారానికోసారి కొత్తనాటకం తప్పకుండా వస్తుంది. నీకింత వుత్సాహము వున్నందుకు నీవు వెళ్ళి చూస్తూండడం మంచిది. ఇంకొక్క చిన్న సలహా ఏమిటంటే నా పద్ధతినిబట్టి చెబుతున్నాను సుమా! నాటకం చూచి నిజమైన ఆనందం పొందవలెనంటే నీవొక్కడివే వెళ్ళడం మంచిది. నేను సాధారణంగా ఎప్పుడూ ఇంకొకరితోటి వెళ్ళను. నేనొక్కణ్ణే కూచుని చూస్తుంటే కలిగే ఆనందంవేరు. మరొకళ్ళు పక్కనకూర్చుని ఏవో కబుర్లు చెబుతూంటే నా ఆనందానికి భంగం కలుగుతుంది. నాటకం మీద మన దృష్టి నిలువదు. అందుచేత నీవు కూడా ఒక్కడవే చూడడం అలవాటు చేసుకోవడం మంచిదనుకుంటాను" అని అన్నారు

"మీరు చెప్పినది నిజమేను. నాకూ అదే వుద్దేశ్యం కలిగింది" అన్నాను.

సెలవు తీసుకుని నా దారిన నేను వచ్చాను. నేను ఇంటికి వచ్చినా, భోజనం చేస్తున్నా నా మనస్సంతా ఆ నాటకానుభవంతోటే నిండి వుంది. ఆ ఇంటి ఆవిడ "ఏమిటండీ యింత పరధ్యానంగా వున్నారు" అని రెండు మూడుసార్లు హెచ్చరించిన తరువాత నేను నాటకానికి వెళ్ళడం, అక్కడ పొందిన అనుభూతి ఆవిడతో చెప్పాను. ఆవిడ చాలా సంతోషించింది.

ఇలా తరుచు నాటకాలు చూడడం అలవాటయిపోయింది. దానివల్ల వాళ్ళ సంభాషణా, ఉచ్చారణా నాకు బాగా పట్టుబడ్డాయి. వాళ్ళ వేషధారణా నటనాపద్ధతులూ నన్ను ముగ్ధుణ్ణి చేశాయి. మామేష్టరుగారు చెప్పినట్టు నేనెప్పుడు వెళ్ళినా ఒక్కడినే వెడుతూండేవాడిని.

సాంఘిక నాటకాలూ, అందులో హాస్యరస ప్రధానమైన నాటకాలు నన్నెక్కువగా ఆకర్షించేవి. నేనెక్కువగా ఆనందించగలిగే వాడిని. మన వాళ్ళెవ్వళ్ళూ ఏ ఒకరిద్దరోతప్ప, నాటకాలకి రావడం నే చూళ్ళేదు. వాళ్ళకు ఆ భాష అర్థమయ్యేది కాదట. ప్రహసనాల్లో ఆ హాస్యము వాళ్ళకు తెలిసేది కాదట. నేను మట్టుకు చాలా ఆనందించేవాడిని.

ఒక రోజున ఏదో ఒక కామెడీ చూడ్డానికి వెళ్ళాను. ఒంటరిగా రాగానే నా పక్కన ఒక అమ్మాయి కూర్చున్నది. ఆమె కూడా ఒంటరిగానే వచ్చినట్లుంది. రెండవ వైపున ఒక భార్యా భర్తలు, కొంచెం పెద్దవాళ్ళు కూర్చున్నారు. నాపక్కనున్న అమ్మాయికీ అవతల ఒక యువదంపతులు కూర్చున్నారు. ప్రహసనం బ్రహ్మాండంగా ఉంది. ఒక రంగాన్ని మించి, మరొక రంగం అందులో సంభాషణా చాతుర్యం, ఆ సంభాషణలు నటీనటులు చెప్పే రీతుల్లో స్ఫురించే విపరీతార్థం, ప్రేక్షకులను చాలా ఆనంద తరంగములలో ఓలలాడిస్తున్నది.

నాటకం రెండవ అంకములో నుంచి నా పక్కనున్న అమ్మాయి నాతో సంభాషించవలెనని నాకింకా చేరువకు రావలెననీ చేస్తున్న ప్రయత్నము కొంతసేపటికి గమనించాను. కాని నేనేమీ తెలియనట్టే చూడనట్టే ఊరుకున్నాను. ఆ తరువాత నాటకంలో ఏదో ఒక గొప్ప జోక్ వినబడ్డది. ప్రేక్షకులు కడుపు చెక్కలయ్యేటట్టు నవ్వుతున్నారు. నటకుల సంభాషణ మాకేం వినపడ్డానికి వీలులేనంత కోలాహలంగా ఉన్నది.

ఆ ఘట్టంలో కడుపు పట్టుకొని నవ్వుతూ నవ్వుతూ నా పక్కనున్న యువతి "ఓ బాయ్" అని అతి సహజంగా తనవారినెవరినో కౌగలించుకున్నట్లు ఆ నవ్వుల్లో నన్ను కౌగిలించుకొని " ఓసారి మన్నించండి" అంది. "మన్నించడానికె 'ముంది. చాలా బాగుంద"న్నాను నేను నవ్వుతూ. "ఏమిటీ" అంది నాకేసి చూస్తూ.

అబ్బేనాటకం చాలా బాగుంది అన్నాను. "బేడ్‌బాయ్" అంది నాభుజం ఒక్కసారి నొక్కి. తరువాత అవకాశం వచ్చినప్పుడల్లా ఇక్కడ ఈ సీను మట్టుకు పదేపదే పునరావృతమవుతుండేది. నేను ఏమీ అనలేక ఏమన్నా అంటె ' మోటుగానూ, అనాగరికంగానూ ఉంటుందేమోనని సందేహించి ఊరుకున్నాను

నాటకం అయిపోయిం తర్వాతను బయట వసారాలోకి రాగానే ఆ అమ్మాయి నాకోసం అక్కడే నిలబడి నా పక్కన నడుస్తూ నాతో మాట్లాడడం ప్రారంభించింది "ఏమండీ నాటకం బాగుందా మీరు బాగా ఆనందించారా" అన్నది."నాటకం చాలా బాగున్నది. చాలా ఆనందించాను. అందులో మీరు పక్కనుండడం వల్ల మరీ ఆనందించడానికి వి 'లు కలిగింద"న్నాను. "ఊహు అలాగా, మాటలు చాలా నేర్చారే. మీరెంత కాలమైందిక్కడకొచ్చి" అంది.

"నేనిక్కడకొచ్చి సుమారు సంవత్సరం కావస్తున్నది. మరిక్కడ కొచ్చిన తరువాతను మాటలు నేర్చుకోక తప్పుతుందా" అన్నాను. "తప్పించుకోవాలంటే తప్పక ఏం చేస్తుంది" అన్నది.

"మీరొక్కరూ వచ్చారేం నాటకానికి, మీకు స్నేహితులెవరూ లేరా అనగా యువతీ మణులెవరూ లేరా, ఏడాది నుంచి ఏ ఒక్కరూ పరిచయంకాలేదా" అన్నది. "ఎవరితోటి పరిచయం కాలేదు. నేనుగా ప్రయత్నించి పరిచయం చేసుకొనేటంత చొరవ లేకుండా ఉంది. నాకీ జీవితం కొత్తగనక ఇక్కడి పద్ధతులు అలవాటు లేక మీ బోంట్లతో మాట్లాడ్డం కొంచెం సిగ్గుగానూ, భయంగానూ ఉంటుంది" అన్నాను.

"సరే అయితే మీ భయం కొంత పోగొడతాలెండి నేను. ఈ పరిచయానికి లాంఛనప్రాయంగా మనమిక్కడ టీ, ఫలహారం సేవిద్దాం, రండని" నేను సమాధానం చెప్పకుండానే హోటల్‌కు దారితీసింది.

నాటకాల్లోంచి, సినిమాల్లోంచి విడుదలై వచ్చే జనంతోటి హోటలు కిక్కిరిసి వుంది. ఎక్కడైనా కూర్చోడానికి ఒక్కడికి కూడా చోటులేదేమో ననిపించింది. చాలామంది అక్కడున్న స్త్రీ పురుషాదులు ఇటువంటి దృశ్యానికి అలవాటుపడిన వాళ్ళయినా మాకేసి వింతగా చూడడం మొదలెట్టారు.

నాకు కొంచెం బెదురుగానూ, సిగ్గుగానూ వున్నది. నేను కొత్తవాడినని ఈ అమ్మాయే సాహసించి నన్నువెంట వేసుకొచ్చిందని అనుకున్నారని నా అనుమానం. యిక్కడ చాలా యిరుగ్గా వున్నట్టుంది. పోనీ "ఇంకో చోటికెక్కడికైనా వెడదామా" అన్నాను ఆ అమ్మాయితో. "యింకో రెండు గంటలదాకా యెక్కడికి వెళ్ళినా యిలాగే వుంటుంది. చూద్దాంలెండి. మనకిక్కడ చోటు దొరక్కపోదు" అన్నది.

అప్పటికే పదకొండున్నరయింది. తెల్లవారుజామున రెండు మూడు గంటలవరకూ యిలా జనం వచ్చి యేదో మెక్కుతూ, తాగుతూ తెల్లవారుజామున మూడు గంటల దాకా కాలక్షేపం చేస్తారు కాబోలు. అప్పటివరకూ ఈ తిండేమిటి! ఈ తిరగడమేమిటి! వీళ్ళు నిద్రెప్పుడుపోతారు! ఉదయాన్నే పనిలోకి యెప్పుడు వెడతారు. వీళ్ళ వ్యవహారమంతా తలక్రిందులుగా కనపడుతోంది. వీళ్లేదో పెద్ద నాగరికులనుకుని వస్తే ఇలా వున్నారేమిటి. ఇదేమి నాగరికత అనుకున్నాను.

ఇంతలోకే ఒక ఖాళీ స్థలం కనిపెట్టింది నా స్నేహితురాలు. నాచేయి పట్టుకొని గబుక్కున అక్కడికి లాక్కెళ్ళింది. అక్కడ లఘువుగానే ఫలహారం చేశాం. ఫలహారం చేస్తున్నంత సేపూ నోరూరుకోకుండా ఆ అమ్మాయి గొణగొణ యేదో మాట్లాడుతూనే వుంది. నన్ను లక్ష ప్రశ్నలు వేసింది. నే నా దేశం యెందుకు వచ్చాననీ, యెన్నాళ్ళుంటాననీ యెక్కడుంటాననీ నాకు సాయంకాలం కాలక్షేపం యెలా అవుతుందనీ నేను వచ్చి సుమారు సంవత్సరమైనా యింకా అక్కడ పిల్లలతో పరిచయం చేసుకోకుండా యెలా వున్నాననీ, యిలా యెన్నో నన్ను ప్రశ్నలడుగుతూ యేదో తింటూనె వుంది.

నా సమాధానాలు వింటూనే వుంది. నా సమాధానాలు వింటూ వింటూన్నప్పుడూ తింటూనే వుంది. ఈ రెండు పనులూ తినడం మాట్లాడడం ఏకకాలంలో చేయడం నాకు కొంచెం యిబ్బందనిపించింది. ఆమె అడిగిన ప్రశ్నలన్నిటికీ యెంతో ఓపిగ్గా కులాసాగా సమాధానాలు చెప్పాను. అంతసేపూ ఆ అమ్మాయి మధ్యమధ్యను నవ్వుతూ చాలా బాగా మాట్లాడింది.

"యిక్కడేదో చాలా కాలంనుంచి స్థిరపడిపోయిన వారిలా వున్నారు కాని, కొత్తవారిలా కనపడ్డంలేదే. అసాధ్యులులా వున్నారు. మీ దగ్గరెలాగైనా కొంచెం జాగ్రత్తగానే వుండాలనిపిస్తోంది" అంటూనే నెమ్మదిగా నాతో నడుస్తూ ట్రామ్‌దాకా వచ్చి అక్కడ కూడా నిలబడి "ఈ వేళ మిమ్మల్ని కలుసుకోవడం నాకెంతో సంతోషంగా వుంది. నేనూ ఈ వూరికి కొత్తే. ఇక్కడ పుట్టినదాన్నికాను. ఇక్కడ వుద్యోగానికి వచ్చి ఒంటరిగా ఉంటున్నాను.

నాకున్న స్నేహితులెవ్వరూ అట్టేమంది లేరు. మీరేమనుకుంటున్నారో గాని అందరితో పరిచయం చేసుకొనే చొరవా నాకూలేదు. మీ దేశస్థులని యీ వూళ్ళోనే మొదటిసారిగా చూచాను. యెవరితోటైనా పరిచయం చేసుకొని మీ దేశం సంగతి సందర్భాలు తెలుసుకుందామని యెంతో కుతూహల పడుతున్నా యెవ్వరితోటి తెగించి మాట్లాడలేకపోయేదాన్ని. నేనిదివరకు చూసినవాళ్ళు చాలా గడుసరులు, తొందరపాటు మనుషుల్లా కనపడ్డారు. అందుచేతను ఒకరిద్దరు నాతో

ʻమాట్లాడడానికి ప్రయత్నం చేసినా నేను మాట్లాడకుండా చక్కాపోయేదాన్ని.

మీరెందుకో చాలాపసివారుగానూ, అమాయకులుగానూ కనపడ్డారు. అందుచేతను సాహసించి మీతో మాట్లాడాను. మీరె ʻమనుకున్నారో యేమిటో. ఇంక మనకు ఎవరిదారి వాళ్ళది. నేనూ ఒంటరిదాన్ని. ఇప్పటికే యింటికెందుకు రాలేదా అని మా లాండ్ లేడీ ఏవేవో వూహించుకుంటుంది. అందుచేతను యింక నాకు సెలవిస్తారా?" అంది.

నాకా అమ్మాయిని చూస్తే, చెప్పిన మాటలు వింటూంటే ఆ అమ్మాయి చెప్పినదంతా నిజమనిపించింది. "మీ పరిచయం నాకూ చాలాసంతోషదాయకంగానే ఉంది. అప్రయత్నంగానే ఆప్తులెవరో ఒకరు తటస్థపడుతూంటారు" అని అన్నాను.

ఇక మనం కలుసుకొనే అవకాశం ఉండదు కాబోలంది అ అమ్మాయి కొంచెం దీనవదనంతో. "ఏం, ఎందుకుండదు. మళ్ళీ ఏ సినిమాలోనో, ఏ నాటకంలోనో, " అన్నాను నవ్వుతూ.

"అంతేనా మనం పోనీ విడిగా కలుసుకుని ఏ కొండలమీదకో, పార్కుకో పోయి కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకోకూడదా" అంది.

"ఎందుకు చెప్పుకోకూడదు. అలాగే కలుసుకుందా"మన్నాను.

వెంటనే ఆదుర్దాగా "ఎప్పుడు, ఎక్కడం"ది

"అది నీ యిష్టం. నువ్వే చెప్పు. నీకెప్పుడు తీరకవుతుందో, ఎక్కడ కలుసుకుంటే బాగుంటుందో" అన్నాను. ఆ అమ్మాయి ఎంతో సంతోషంతో "అయితే మనం, రేపు - మాకు శలవు కూడా కనుక - రేపు మధ్యాహ్నం నాలుగు గంటలకు కలుసుకుందామా? అప్పుడేదన్నా సినిమా చూచి కాస్సేపు షికారుకి వెళ్ళి కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకుందా" మంది.

"ఓ అలాగే తప్పకుండా కలుసుకుందాం" అనగానే అ అమ్మాయి ముఖం ఎంతో సంతోషంతో వికసించింది. తనే నాచె ʻతిని తన రెండుచేతులతోను వూపి మారు మాటలేకుండా, తిరిగి చూడకుండా ఒక్కపరుగున చక్కాపోయింది.

నేను కాస్సేపలాగే ఆ పిల్లవైపే చూస్తూ నిలబడిపోయాను. ఎంతసేపు నిలబడ్డానో నాకు తెలియదు. అక్కడికి ట్రామ్ రావడం, జనం గబగబా ఎక్కడం తెలుసుకొని, నేనూ ఎక్కడానికి ప్రయత్నం చేసి, చాలా సమ్మర్దంగా ఉండడం చేత కులాసాగా నడిచి వెడదామనిపించి, బసదాకా నడకారంభించాను.

దారిలో ఒకరిద్దరు పిల్లలు నాకేసి చూచి నవ్వారు. నేను నా దారిని పోవడం చూచి "నో గుడ్" (లాభం లేదు) అంటూ చక్కాపోయారు. ఒకరిద్దరు నన్ను చూచి కన్నుగీటారు. నేను పలక్కపోయేసరికి దగ్గరకొచ్చి "హల్లో జానీ" అన్నారు.

"నువ్వుపొరపాటు పడ్డావు! నేను జానీనికా"నని ముందుకు వెళ్ళిపోయాను. "టూ యంగ్" (మరీ చిన్నతనం) అనుకుని నవ్వుకుంటూ వాళ్ళూ వెళ్ళిపోయారు. దారినపోయేవాళ్ళు యువతీయువకులు పరస్పరాలింగనాల్లో నడుస్తూ ఈ వె

ేడుక చూస్తూ నవ్వుతూ చక్కాపోయారు.

ఎవరో ఒక నడివయస్సులో ఉన్న ప్రేమికులో, దంపతులో ఇంకొకరు, ఎవరో ఇద్దరు నన్ను పలకరించడం నేను మాట్లాడకపోతే వాళ్ళు నన్ను చెయ్యి పట్టుకొని నన్నాపడానికి ప్రయత్నించడం, నేను నెమ్మదిగా చెయ్యి విదిలించుకొని "సారీ గుడ్ నైట్" అని రావడం వాళ్ళు గమనించి "దట్స్ రైట్ యంగ్‌మేన్ యు హేవ్ గాట్టు బి జాలీ కేర్ ఫుల్" (మంచిపని చేశావు నాయనా, కొంచెం జాగ్రత్తగా ఉండాలి వీళ్ళతో) అని వాళ్ళ దారిన వాళ్ళు చక్కాపోయారు.

నేను నాబసకు చేరుకునేటప్పటికి పన్నెండయింది. యజమానురాలు, పిల్లలు గాఢనిద్రలో ఉన్నట్టున్నారు, చడీచప్పుడూ లేదు.

నేను నిశ్శబ్దంగా నా గదిలోకి వెళ్ళాను. నా గదిలో బల్లమీద కాసిని వేడిపాలూ, వెన్న రాచిన రెండు మూడు రొట్టెముక్కలు పెట్టి వుంచింది మాయింటి యజమానురాలు.

నేను పాలుమట్టుకు తీసుకొని యీ వేషం తీసేసి, పైజామా తొడుక్కొని కాస్సేపు ఆ రాత్రి జరిగిన సంఘటనలను తలుచుకుంటూ నాకు నేనే గుడ్ నైట్ చెప్పుకుని పడుకున్నాను.

వచ్చేవారం మరో భాగం

30వ భాగం

మర్నాడు మధ్యాహ్నం మూడుగంటలకు, ఆ అమ్మాయి చెప్పిన సంకేతస్థలానికి వెళ్ళాను. నేను వెళ్లేటప్పటికి ఆ అమ్మాయి వచ్చి నా రాకకు యెదురుచూస్తూంది.

నన్ను చూడ్డంతోటే మందహాసంతో ఎదురుగా వచ్చి "గుడ్ ఆఫ్టర్ నూన్" అని కరచాలనానికి చేయి అందించి "మీరొచ్చారు చాలా సంతోషం. తప్పక వస్తారని ధైర్యం వుందిగాని అయినా ఎక్కడో కొంచెం సంకోచం కూడా లేకపోలేదు. అయినా మీ ముఖం అబద్ధమాడే ముఖంలా కనబడలేదు కూడాను" అన్నది తడుముకోకుండా.

"అయితే ముఖాన్నిబట్టి మనిషిని తెలుసుకోగలరన్నమాట. ఆ విద్యనాకు కూడా నేర్పుదురూ కొంచెం. నాకు ఎవర్ని చూచినా అందరిలోనూ మంచే కనబడుతుంది. ఎందుచేతనంటారు!" అంటే ఆవిడ నవ్వుతూ "మీరు మంచివారు కనుక అందరిలోనూ మంచే కనబడుతుంది." అన్నది. యిలా మాట్లాడుకుంటూ సమీపములో నున్న హోటలుకు వెళ్ళి లఘువుగా టీ ఫలహారం తీసుకొని, ఒక సినిమాకు వెళ్ళాం.

అక్కడ హాస్యరస ప్రధానమైన చార్లీచాప్లిన్ అనే ఆయన నటించిన చిత్రపటం చూపించారు. చాప్లిన్ పటం చూడ్డం అదే మొదటిసారి. యెంత అద్భుతంగా ఉందో చెప్పలేను. ఒక మాటామంతీ లేకుండా పాటాపద్యం లేకుండా, కేవలం వాళ్ళ నటనవల్లనే కథంతా మన కర్థమయ్యేటట్టు యెంత చక్కగా చేశారు. అందులో చాప్లిన్ హాస్యనటన మరీ అద్భుతం.

అతని పటం చూచిన సుమారు గంటసేపు నేనూ, నాతో సమానంగా పక్కనున్నఅమ్మాయీ, మేమేనన్న మాటేమిటి? ఆ హాల్లోవున్న ప్రేక్షకులంతా ఆ హాస్యనటన చూచి ముగ్ధులై, పరవశులై, వొళ్ళు తెలియని ఆనందంలో మునిగిపోయాం. మా నవ్వులతో హాలు మార్మోగిపోయింది. పిక్చరు చూడ్డం పూర్తికాగానే బయటికొచ్చి మళ్ళీ కొంచెం టీ సేవించి అక్కడ నుంచి కబుర్లు చెప్పుకుంటూ ఒక కొండమీదకి కులాసాగా నడిచి షికారుకు వెళ్ళాం.

అప్పటికి సుమారు ఆరు గంటలయింది. మేము వెళ్ళేటప్పటికే వందలాది వేలాది జనం జంటలు జంటలుగా ఆ కొండమీద షికారు కొచ్చియున్నారు. అందరూ నూటికి తొంభైమంది పైగా యువకులే. యువతీ యువకులంతా ఒక ఆడ, మగ కూడ బలుక్కుని, వుండిపోయినట్లు, తలోచోటా నిర్భయంగా, నిశ్శంకగా కూర్చుని, ఒకళ్ళ నొకళ్ళు ఆలింగనము చేసుకొని నవ్వుతూ కబుర్లు చెప్పుకుంటూ సినిమాలలోను, నాటకాల్లోలాగ పరవశులై ఆ కొండమీదను యెవరిమటుకువారు తమరొక్క రేవున్నట్టుగా భావించుకొని బాహ్యాన్నంతా మరచి ఆనందిస్తూ కూర్చున్నారు. బహు కొద్దిమంది మటుకు కొందరు కుర్రవాళ్ళు ఒకచోటా, వేరొక చోట కొందరు ఆడవాళ్ళు కూర్చుని కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నారు.

మేము ఒక పొద దగ్గరికి చేరాం. ఈ మధ్యన ఇటువంటి దృశ్యాలు కొంచెం అలవాటున పడినా ఇక్కడ శృంగారం తప్ప మరేమీ వున్నట్టు కనబడలేదు. మేమూ కూర్చున్నాం. రెండు మూడు నిమిషాలు వుభయులకూ కూడా యేం మాట్లాడాలో తోచలేదు.

తరువాత ఆ అమ్మాయి నా ముఖం కేసి చూస్తూ "యేమండీ అలా మౌనంగా కూర్చుంటే యెలాగు. చెలికత్తెను తీసుకు

ఇంతదూరం వచ్చినది మౌనంగా కూర్చోడానికేనా?'' అన్నది.

నేను నవ్వుతూ ''నువ్వన్నది కొంచెం సవరణ చెయ్యాలి. నేను చెలికత్తెను తీసుకురాలేదు. చెలికత్తె నన్ను తీసుకొచ్చింది. అందుచేతను నాకు వుత్సాహం కలిగించే కబుర్లేమన్నా చెప్పవలసిన బాధ్యత మీదే''నన్నాను.

''అమ్మా అలాగే అయితే ముందు మీ సంగతి కొంచెం చెప్పండి. మీరెక్కడ నుంచి వచ్చిందీ, ఎంతకాలమైందీ ఇక్కడ మీ అనుభవాలేమిటో. యివన్నీ ఒకటొకటే చెప్పండీ, బోలెడంత కాలక్షేపమవుతుంది'' అన్నది. కాలక్షేపమే అవుతుందో మీకు తలనొప్పే వస్తుందో అన్నాను. మరేం ఫరవాలేదులెండి. తలనొప్పి ప్రారంభం కాగానే నేను మీ తోటిచెప్పకుండానే వెళ్ళి ఓ తలనొప్పి మాత్ర తెచ్చుకుంటాను అన్నది నవ్వుతూ.

ఈ రీతిగా మొదలైన పరిచయ వాక్యాలతో రెండు మూడు గంటలసేపు నేనేం మాట్లాడానో, ఆ అమ్మాయేం మాట్లాడిందో ఎవరోపకరము ఏం మాటాడామో తెలియకుండానే పరస్పర పరిచయం సంభాషణలో కాలమింత వేగంగా పరిగెడుతున్న సంగతి మాకు తెలియకపోయినా, మా కడుపులు మాకు గుర్తుచేసినాయి. మేమిద్దరం లేద్దామా అని ఏక కంఠంతో అనుకొని లేచాక, అనగా నేను ముందులేచి ఆ అమ్మాయికి నా చేయి అందించి లేవదీసి నెమ్మదిగా హోటల్‌వేపు సాగాం.

అక్కడ ఫలహారం చేసి ఎవరి దారిన వాళ్ళం మళ్ళీ ఎప్పుడో కలుసుకుందామనుకుని విడిపోయాం. ఇంటికి వచ్చి ఆలోచించుకుంటూ చాలాసేపు కూర్చున్నాను. ఆ అమ్మాయి చాలా బుద్ధిమంతురాలు. నెమ్మదయినదిగా కనబడ్డది. నాటకశాలలో కనపర్చిన చొరవ ఈ మాటేమీ ప్రదర్శించలేదు.

దగ్గరకు రావడానికి, కాని మాటలో కాని, చేతలో కాని, ఏ ప్రయత్నమూ చేయలేదు. ఏదో ఒక కొత్త మనిషితో పరిచయం కోసం వచ్చినట్టున్నది. కాని అంతకంటే ఏమి ఆశించినట్టు ఎటువంటి సూచనా కనపర్చలేదు. నాలాగునే ఆమె వంటరిగా ఉంది కాలక్షేపం కోసం వచ్చిందనే అనుకున్నాను.

ఇలా అనుకుంటుండగా, మా ఇంటావిడ కూతురు నెమ్మదిగా లోపలికి వచ్చి ''ఏమండీ సేమ్ గారూ ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నారు. మీరు చదువుకోడంలేదు. పడుకోనూ లేదేం'' అన్నది.

''నా మాటకేం కాని నువ్వెందుకు పడుకోలేదింకాను. చిన్న పిల్లలందరూ కొన్ని గంటలక్రితమే పడుకొని నిద్ర పోవాలికదా'' అన్నాను.

''నిజమే సుమండీ, అయితే మీరే చెప్పారుగా చిన్నపిల్లలని. అది మనకు వర్తించదులెండి. ఇంతకూ మీ సంగతేదో చెబుదురూ, మీరెక్కడకెళ్ళినదీ ఏంచేసిందీ చెప్పాలి. నాకు నిద్దరరావడంలేదు'' అన్నది.

''సరే తప్పనిసరయితే చెబుతాను. నీకు కోపమొస్తే నన్నేమీ అనకూడదు'' అన్నాను

''నాకు కోపమెందుకొస్తుంది. ఇంతకూ కోపం వచ్చే పనేం చేశారో'' అన్నది.

"అన్నట్టు నీతో చెప్పలేదు కదూ! మొన్నరాత్రి నాటకానికి వెళ్ళాను. నాటక మెంతో బాగుంది. అక్కడొక చక్కని చుక్కతో పరిచయమయింది. ఎంత బాగుందనుకున్నావు అమ్మాయి" అన్నాను ఈ అమ్మాయి ముఖం కేసి చూస్తూ.

ఈ పిల్ల మొహంలో వికాసం, ఉత్సాహం తగ్గి కొంచెం ఆగ్రహం పొడచూపింది "పోనీ లెండి ఎంత బాగుంటే నాకెందుకు. కనబడ్డదేం పాపం! పరిచయమయిందేం. అయితే ఈ వేళ ఆ అమ్మాయితో షికారుకెళ్ళారా?" అంది కొంచెం చురుగ్గా.

"ఔను, ముందు ఫలహారం చేసి తరువాత సినిమా కెళ్ళి ఆ తరవాత కొండల మీదకి షికారెళ్ళి కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుట గురించి సంభాషణా చాతుర్యాన్ని గురించి ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాము" అన్నాను.

"ఓహో అలాగా పాపం మీ ఆలోచనలకు అడ్డొచ్చాను మన్నించండి. ఇదా మీ వ్యవహారం, ఇప్పుడు తెలిసిందిలెండి మీ సంగతి. మా అమ్మతోటి చెప్పి మీ సంగతంతా మీ యింటికి ఉత్తరం రాయించకపోతే అడగండి. అమ్మాయిట అందంగా ఉందిట. ఉండదు మరి. మీలాంటి కుర్రాళ్ళకి విదేశాలనుంచి వచ్చిన వాళ్ళకు ఇక్కడ అందరూ అందంగానే కనపడతారు. అసలందమంటే ఏమిటో మీకు తెలిస్తేగా అందంట అందం" అని విసవిసస, రుసరుసలాడుతూ గిర్రున తిరిగి వెళ్ళబో తున్న పిల్లను రెక్కట్టుకుని వెనక్కిలాగి, "కొందరు పిల్లలు కోపమొచ్చినా అందంగానే ఉంటారు. సుమా" అని దగ్గరకు తీసుకొని బుగ్గమీద చిన్న ముద్దు పెట్టుకున్నాను.

"చాల్లెండి సంతోషించాము. ఆ అమ్మాయి దగ్గిర చేసిన పనులన్నీ ఇక్కడ చేయనక్కరలేదు, అవన్నీ తలుచుకొని పడుకో ండి పాపం" అంది.

"అక్కడ ఈ చిన్నపని కూడా చేయలేదంటే నువ్వు నమ్మవుమరి ఎలాగా? ఇంత కోపమెందుకమ్మా నామీద" అన్నా నవ్వుతూ.

"మీరెవరూ నే నెవరు? మీ మీద నాకెందుకు కోపం" అంది.

"అయితే నువ్వు ఊరికే తమాషా చేస్తున్నావన్నమాట. పోనీలే ఈ గొడవకేంగానీ చార్లీచాప్లిన్ పిక్చరు ఎంత బాగుందనుకున్నావు. నాకు మళ్ళీ అది గాని, అతనిదే మరో పిక్చరుగాని చూడాలని ఉంది నువ్వు తీసుకెళ్ళక తప్పదు నన్ను. ఏమంటావు" అన్నా.

"సంతోషించాను లెండి" అంటూ ఒక్కమాటు నన్ను వెక్కిరించి నాకందకుండా ఒక్క పరుగున అవతలి కెళ్ళిపోయింది. ఎంత చిత్రం. ఈ అమ్మాయికి కూడా అసూయే కాబోలు. అందుకనే ఆయనెవరో స్త్రీకి మారుపేరు అసూయన్నాడు అని నాలో నేను నవ్వుకుంటూ పడుకునే ప్రయత్నం చేశాను.

ఆ వూళ్ళో అనగా యెడింబరోలో వున్న భారతీయవిద్యార్థులందరిలోనూ నేనే చిన్నవాడిననుకుంటాను. అయినా యెందుచేతనో అందరి ఆదరణకూ, అభిమానానికి పాత్రుడనయ్యాను. ఎందుచేతనంటే కారణం చెప్పలేను. అన్ని భాషలవారూ, అన్ని రాష్ట్రాలవారూ కూడా, నేను కనబడితే వుత్సాహంగా, సంతోషంగా పలకరించి, నా యోగ క్షేమం వి చారిస్తూంటారు. మాక్లాసులో తోటి స్కాట్ విద్యార్థులు కూడా నేనంటే అభిమానం పెంచుకున్నారు.

నా ప్రోత్సాహం మీదను, నేను చేసిన సూచనల మీదను తెలుగువాళ్ళందరూ తరచు కలుసుకోవడం, ఉగాది, విజయదశవి ు, దీపావళి, సంక్రాంతి లాంటి పండుగలు మనం కలిసి జరుపుకుంటే బాగుంటుందని నేను మనవాళ్ళందరితోటి చెప్పాను. మా రాజుకూడా నా సూచనను బలపరిచాడు. అందుకాంధ్రసోదరులందరూ ఏకగ్రీవంగా ఆమోదం తెలిపారు. అప్పటికి వారం రోజుల్లో రానున్న ఉగాది పండుగతో మా తీర్మానం అమలుకు ప్రారంభించాం.

ఆనాడు కార్యక్రమం వేపపువ్వు పచ్చడితో కాక అదిదొరకని కారణం చేతను, ఉదయాన్నే పులిహోర, ఫలహారంతొ ప్రారంభించాం. పులిహోర నేనూ, రాజు కలిసి తయారుచేశాం. పోపు దగ్గరకి వచ్చేటప్పటికి నూనె లేదన్న సంగతిజ్ఞప్తికి వచ్చింది.

అక్కడ మన నూనెలేవి దొరకవు. నెయ్యి బాగుండదు. అందుకని మా లేండ్ లేడీని సంప్రదించి ఆమెను వెంటనే బజారుకి తోలి, ఆలివ్ ఆయిల్ తెప్పించి దానితో పని జరిపాం. పులిహోర బ్రహ్మాండంగా వుందని మిత్రులందరూ మమ్మల్నభినందించారు.

కొట్టులో ఏకకాలమందు యిన్ని మిరపకాయలూ, చింతపండూ, ఆవాలూ వగైరా కొంటుంటే కొట్టువాడు నిర్ఘాంతపోయి యెందుకని మమ్మల్నడిగి "ఇవన్నీ ఫలహారాలకు వుపయోగిస్తాం" అనడంతోనే, అవి తిని మేము ఏమయిపోతామో అని, వాళ్ళు హడలి బేజారయ్యారు.

మధ్యాహ్నం ఓ చిన్న సభ ఏర్పాటు చేసుకొని అక్కడ పాటలూ, పద్యాలూ తోటి ఆనాటి కార్యక్రమం నిర్విఘ్నంగా జరుపుకున్నాం. ఆసభకు మనవాళ్ళేకాకుండా కొందరు యితర రాష్ట్రీయులు కూడా వచ్చి మెచ్చి ఆనందించారు. తరువాత వాళ్ళూ యిలాంటివి జరుపుకుంటే బాగుంటుందని నిశ్చయించుకున్నారు.

ఆనాడు ఒకరిద్దరు దాక్షిణాత్యులూ, ఒక తెలుగతనూ కొత్తగా వచ్చారు. వాళ్ళూ ఈ సభ కొచ్చారు. అందులో కొత్తగా వచ్చిన తెలుగతను నేనిక్కడ సభా నిర్వహణకు బాధ్యత వహించడం, హడావిడిగా అందరితోనూ తిరగడం చూసి, నేనేదొ నాయకుడి ననుకుని నెమ్మదిగా నాదగ్గరకు వచ్చి నా పరిచయం చేసుకున్నాడు సభాంతమందు.

అతనికి ఇంకా ఎక్కడా గది దొరకలేదనీ, ఒక చిన్న హోటల్లో ఉన్నాననీ, తెలిసినవాళ్ళెవరూలేరనీ, తనకా విషయంలొ కొంత సహాయం చేయాలనీ అర్థించాడు.

"సరే, దీనికేముంది తప్పకుండాను. మర్నాడు కలుసుకుందాం" అని చెప్పి అతన్ని పంపించాను. లండన్లో మీనన్, ఇక్కడ రాజూ నాకిటువంటి సందర్భంలో చూపిన అవ్యాజానురాగం, చేసిన అమూల్యమైన సహాయం జ్ఞప్తికొచ్చినాయి.

మర్నాడుదయాన్నే ఆ యువకుని తీసుకొని మధ్యాహ్నం వరకూ తిరిగి నాక్కొంచెం దగ్గరలోనే ఒక రూం కుదర్చగలిగాను. తరువాత నా దాక్షిణాత్యులూ వచ్చి అడుగుతే వాళ్ళకూ అటువంటి సహాయమే చేయగల్గాను. వీళ్ళు ముగ్గురూ నన్నొక క్షణం కూడా విడవకుండా, నాకు అంగరక్షకులుగా తయారయ్యారు. నాకు రాజు చెప్పిన పాఠాలె ఇక్కడ యెలా వుండాలో, యెలా తిరగాలో, ఎలా మాట్లాడాలో వగైరా విషయాలన్నీ యెంతో విపులంగా వీళ్ళకూ నె

ర్పాను.

ఎంత నేర్పినా చిత్రమేమిటంటే అడుగడుగునా, దిన దినమూ యెన్ని అవకతవకలు చేసేవాళ్ళో లెక్క వుండేదికాదు. ఇంత తెలివితక్కువగా ఎందుకు ప్రవర్తించారు వీళ్ళు అనుకునేవాడిని. రోడ్డుమీద నడవడం దగ్గర నుంచి భోజనం దగ్గర ఆచరించవలసిన విధానం వరకూ అన్నీ పిల్లవాళ్ళకు చెప్పినట్టు చెప్పాను. అయినా సరే నడుస్తూ రోడ్డు మీద కాండ్రించి ఉమ్మేయడం, ముక్కు చీదడం మొదలైనవి పనికిరావని యెన్నిసార్లు చెప్పినా, వాళ్ళకో పట్టాన ఎక్కలేదు.

అందులో ఒకతనికి పొడుం అభ్యాసం కూడ వుందిట. వాడస్తమానం బర్రని పొడుంపీల్చడం, బిర్రని చీదడం, ఆ చేయి యె ఏ లాంతర స్తంభానికో, ట్రామ్‌లో వుంటే ట్రాము కారుకో రాయడం, చూచినవారందరూ అసహ్యించుకోడం, నేనా వి షయం అతనికి తెలియపర్చి "ఇంతకూ నీకు ఈ పొడుం ఎక్కడ దొరికింది" అన్నాను.

"మా యింటి దగ్గర్నుంచి తీసుకొచ్చాననండి" అన్నాడు.

నాకు నవ్వు వచ్చింది. "పొడుం కూడా తీసుకొచ్చావా బాబూ ఏ మాత్రం తెచ్చావేమి"టన్నాను.

"బరువుగా ఉంటుందని ఆట్టే తేలేదండీ. ఒక వీశెడు మట్టుకు తెచ్చాను" అన్నాడు. నా గుండె ఆగిపోయినంత పనయింది.

"వీశెడే! మరిక్కడ దొరుకుతుందో, దొరకదో. దొరక్కపోతే మనం చేసుకోడానికి సాధన సామగ్రి సంపాదించేవరకూ సరిపోతుందనే ఉద్దేశ్యంతో ఓ వీశెడే తెచ్చాను. శాంపిల్ చూస్తారా" అన్నాడు నవ్వుతూ తన పొడుంకాయ తీస్తూ.

"వద్దులే బాబు వుంచు, ఇంకేం తెచ్చావేమిటి"న్నాను.

"కొద్దిగా పండ్లు తోముకోడానికి బొగ్గు పొడి, భోజనంలోకి సాంబారుపొడి, రసం పొడి, కొంచెం మిరియాలు, యాలకులు, లవంగాలు ఇంకా యిలాంటి చిల్లరసామానులు, వక్కపొడికూడా కొద్దిగా తీసుకొచ్చానండి. తరువాత ఇక్కడ దొరుకుతాయికదా" అన్నాడు.

"దొరక్కేం చేస్తాయి చచ్చినట్టు దొరుకుతాయి. అంతగా దొరక్కపోతే ఏ శెలవులోనో ఇంటికెళ్ళి ఏకంగా తలో టన్నూ తీసుకొచ్చి ఇక్కడో చిన్న కొట్టుపెడితే నీకు ఖర్చులూ కలిసొస్తాయి. ఇక్కడ నీ సాటి సోదరులకు ఉపయోగముగానూ వుంటుంది" అన్నాను.

నేను నిజంగా అన్నానో, వేళాకోళంగా అన్నానో అర్థం కాలేదు వాడికి. అయినా నవ్వుతూ "ఔను సార్ మీరు చెప్పింది నిండా బాగుంది సార్. మంచి ఐడియా చెప్పారు సార్" అని నన్ను స్తోత్రం చేసి నాకు మరీ సన్నిహితుడై ఊరుకున్నాడు.

వాళ్ళూ విద్యాలయంలో చేరారు. ఎవళ్ళ చదువులు వాళ్ళు ప్రారంభించారు. ఇలా వుండగా ఒక రోజున అక్కడున్న ఒక స్కాట్ దంపతులు రాజునూ, నన్నూ, మరొక ఇద్దరినీ ఈ కొత్తగా వచ్చిన వాళ్ళనూ ఆదివారం సాయంకాలం టీకి రమ్మని పిలిచారు. సరేనన్నాము. ఈ కొత్తగా వచ్చిన మిత్రులకు అక్కడయెలా ఉండాలో ఏమిటో అన్నీ ఒక్కసారి మళ్ళీ ఉపదె

శం చేశాను.

ఆ సాయంకాలం నాలుగు గంటలకు విడివిడిగానే మేమంతా, మమ్మల్ని పిలిచిన వారింటికి చేరుకున్నాం. చిత్రమేమిటంటె మేమక్కడికి వెళ్లేసరికే సోఫా మీద కాళ్ళుజాపుకు పడుకుని హాయిగా ఏదో నవల చదువుతున్నాడు నా పొడుం శిష్యుడు. మేమంతా తెల్లబోయాం.

"ఇదేమిటి యెప్పుడొచ్చా" వన్నాను.

"పొద్దున్నే వచ్చా"నన్నాడు.

"నీ బొంద, పొద్దున్నే రావడమేమిటి, సాయంత్రం రమ్మంటే" అన్నాను.

వాడేమో నవ్వు తుళ్ళూ లేకుండా "ఎప్పుడైతే ఏమండీ! నాకు పని ఏం లేదు. వాళ్ళు రమ్మన్నారు కదా మంచి వాళ్ళు. వాళ్ళ స్నేహం చేసుకుందామని ప్రొద్దున్నే వస్తిని సార్, తప్పా సార్" అన్నాడు వెర్రి చూపు చూస్తూ.

"అబ్బే తప్పేముంది, వాళ్ళు చాలా సంతోషించి ఉంటారు" అన్నాను.

"ఔను సార్ నిండా మంచివాళ్ళు. చాలా మర్యాద చేశారు సార్ అన్నాడు"

ఇంతట్లోకే యజమానురాలు వచ్చి పరస్పరం "గుడ్ ఈవినింగ్. గుడ్ ఆఫ్టర్ నూన్‌లు హౌడూయూడూ"లు అయిన తర్వాత నేను నెమ్మదిగా ఆమెను ఇవతలికి పిలిచి "వాడేదో ఉదయాన్నే వచ్చాడట. మీరేమీ అనుకోక మమ్మల్ని మన్నించండి. కేవలం అమాయకత్వమేగాని, మరో ఉద్దేశమేమీలేదు వాడికి. ఇంకనెప్పుడూ ఇటువంటి తెలివితక్కువ జరగదు" అని హామీ యిచ్చాను.

ఆమె నవ్వుతూ "దీనికి మీరింత బాధపడ్డం ఎందుకు. ఫరవాలేదులెండి. ఏదో తెలియక వాళ్ళ ఊళ్ళో చుట్టాలింటికి వెళ్ళినట్టు వచ్చేడిక్కడి! తప్పేముంది" అన్నది.

"ఎంత గడసరివమ్మా" అని లోపల అనుకుని "మీరింత ఆర్ద్రతతో అర్థం చేసుకుని ఆదరించినందుకు చాలా సంతోషమండీ. మేమంతా చాలా కృతజ్ఞతలం" అన్నాను. ఇంతలో టీ రెడీ అయిందని పిలుపు వచ్చింది.

టేబిలు మీదను మామూలుగా అందరికి ఖాళీ ప్లేట్లు, స్పూన్లూ, వగైరా పెట్టి, పదార్థాలు వేరే ప్లేట్లలో ఆ బల్లమీదనె అమర్చబడి ఉన్నాయి. ఎవరెవరికి కావలసినవి వారు స్పూన్లు ఫోర్కుల సహాయంతో తీసుకొని వాళ్ళవాళ్ళ ప్లేట్లలొ పెట్టుకోవాలి.

మేమందరం అలా పెట్టుకోవడం చూసి కూడా ఈ ముక్కు పొడుంగాడు గబుక్కున ఒకకేకు చేత్తో అందుకుని, కొరుక్కుని మరికొన్ని కూడా తన కంటికి నచ్చినవి తన ప్లేటునిండా పెట్టుకొని చేత్తోటే కొరుక్కొని తినడం ఆరంభించాడు. అందరూ నిర్ఘాంతపోయారు. మేమతనికి ఇలా కూడదని చెప్పడానికి ప్రయత్నించాం. అతను మాకు ఆ అవకాశం యివ్వలేదు.

ఇంతట్లోకే యజమానురాలు కల్పించుకొని "యిలా కత్తి, ఫోర్కుతోటి తీసుకొని నోట్లో పెట్టుకుంటే వీలుగా ఉంటుందేమో ప్రయత్నించి చూడండి" అంది మందహాసంతో.

"అబ్బే ఎందుకు పోనిద్దురూ, హాయిగా దేముడిచ్చిన చేతులుండగా ఇవన్నీ ఎందుకండి. చేతితోటి తినడమే సహజమైన పద్ధతీ సుఖమైన పద్ధతీ" అన్నాడు.

ఇంక ఏమనగలం అలాంటి వాడితోటి? అందరం నోరుమూసుకుని సహించి ఊరుకున్నాం. ఇది చాలక వాడు కుడిచేత్తోటి తీసుకు తినడం ఇంటి వాళ్ళకు మరీ యిబ్బందనిపించింది. "మీరెప్పుడూ ఇలాగే తింటారా" అంది ఇంటావిడ.

"అవునండీ ఇంకెలా తింటాం" అని ఇంకా ఏదో అనబోతుంటే నాకు వొళ్ళు మండివాడికి మా అసంతృప్తీ, అసహ్యమూ, తెలిసే మార్గం లేక బల్ల అడుగు నుంచి వాణ్ణి ఒక్క తాపు తన్నాను. మొర్రోమన్నాడు.

నేను నోరుమూయమని కళ్ళెర్రజేసి సంజ్ఞ చేశాను "మరేం లేదులెండి నేనుకాలు జాపుకుంటే ఆ కాలు తగిలి ఉంటుంది. మన్నించండి" అన్నాను.

ఇంక ఏం జరుగుతుందో అని కంగారుపడుతూ త్వరలో టీ పార్టీ ముగించి, మరికొంచెం సేపు ఈ మాటా, ఆ మాటా చెప్పుకుంటూ కాలక్షేపం చేసి, యజమానుల దగ్గర సెలవు తీసుకొని బయలుదేరాం.

బయటకొచ్చి చూస్తుంగదా, ఆ పొడుంగాడు ఇంకా రాలేదు. ఇదేమిటో ఈ వింతని నేను మళ్ళీ లోపలికెళ్ళాను. వాడొచ్చే సూచన లేవీ కనబడలేదు. యజమానురాలి ముఖంలో చికాకు కనబడుతోంది.

నాకు వళ్ళు మండింది. "ఏం యింకా రావేం" అన్నాను.

"నేనీరాత్రి యిక్కడే వుండి ఉదయాన్నే రూంకి వెడదామనుకుంటున్నాన"న్నాడు.

నాకు విపరీతమైన కోపమొచ్చింది. యజమానురాలు మా సంభాషణ వింటూ నవ్వూ తుళ్ళూ లేకుండా అక్కడె నిలబడింది. "ఏమిటీ ఈ రాత్రి యిక్కడే ఉంటావా? నీకేమైనామతిపోయిందా ఏమిటి? నీ సౌఖ్యమే కాని వారి యిబ్బందులేవీ గమనించక్కర్లేదా? ఉదయాన్ని రావడమే ప్రథమ తప్పిదం. తరువాత మరికొన్ని ఘోరాలు చేశావు. ఇవన్నీ చాలక మళ్ళీ రాత్రి యిక్కడే పడుకుంటాననంటావేమిటి చుట్టానివైవచ్చి దయ్యమైపట్టుకున్నట్టు. వారిక్కడ ఇంకో మంచం, పరుపు, రగ్గులు అన్నీ యిక్కడ అమర్చి ఉంటాయనుకున్నావా, రా, వెడదామ"న్నాను.

"పోనిద్దరూ మంచం లేకపోతే నేను వారి మంచం కిందపడుకోగలను" అన్నాడు. యజమానురాలు నవ్వు ఆపుకోలేక అవతలికి పరుగెత్తింది!

నేను వీడిని రెక్కపట్టుకొని వాడి కోటూ హేటూ తీసుకోమని మాట్లాడకుండా బయటికి యీడ్చుకొచ్చాను. వాడు లాభం లేదనుకోని కిక్కురుమనకుండా చక్కా వచ్చాడు.

ఇంకను వాడిని ఏమనీ ఏంలాభమని "మళ్ళీ మట్టుకు వెనక్కు తిరిగిరాక తిన్నగా ఇంటికెళ్ళు. కాస్సేపుండి నేను మళ్ళీ వచ్చి చూస్తాను. నువ్వు నీగదిలో కనబడితే నువ్వెక్కడున్నా వెతికిపట్టుకొని డొక్కబద్దలు చేస్తాను. జాగ్రత్త" అని వాడిని ముందుకు తోశాను.

మా దారిన మేము ఎవళ్ళ బసకు వెళ్ళడం చేరుకున్నాం. వాడు తిన్నగా ఇంటికి పోయాడు. ఈ వ్యవహారమంతా ఊళో ఁఏయెలాపాకిందో తెలియదుకాని మళ్ళీ ఎవళ్ళూ ఏ పార్టీకి వాడిని పిలవలేదు. దేశంకాని దేశంలో ఉన్నప్పుడు ఆ దె ఁశస్థుల కనుగుణంగా ఉండేటట్టు మనం మసులుకోకపోతే ఎలాగో చెప్పండి.

వచ్చేవారం మరోభాగం

31వ భాగం

ఒక రోజున ఏదో సెలవొచ్చింది. కాలేజీలు, ఆఫీసులు, ఫ్యాక్టరీలు వగైరా సమస్తం మూసేశారు. ఏటేటా వచ్చే సెలవె ̓నటది. ఆ రోజున పొరుగూళ్ళకు పోయేవాళ్ళతో రైళ్ళు కిక్కిరిసుంటాయి. ఏ రైలు స్టేషనులో చూచినా స్టేషనునిండా

జనమే. ఊళ్ళో ఏపనీ లేకుండా తిరిగే జనసమూహాలతో హోటళ్ళు, సినిమాలు, విహార స్థలాలు, వినోద స్థలాలు, క్రీడా స్థలాలు వాహ్యాళికెళ్ళే కొండలు, పార్కులు, ఎక్కడ చూచినా నేల ఈనినట్లు స్త్రీ పురుషాదులతో, బాలబాలికలతో ̓ నిండిపోయి ఉంటాయి.

చిత్రమేమిటంటే ఇంత జనసమ్మర్ధమున్నా ఎక్కడా త్రొక్కిడిగానీ, ఒకళ్ళనొకళ్ళు తోసుకోవడముగాని, చిల్లర దెబ్బలాటలు కాని, ఒకళ్ళ నొకళ్ళు మాటా మాటా అనుకోవడంకాని కనుపించదు.

ఇంత మంది జనమున్నా మన తీర్థాల్లో ప్రజల్లోలాగా ఇక్కడి జనం మైమరచి సంచరించరు. అందరూ ఏక కంఠముతొ ̓ మాట్లాడిన శబ్దమైనా వినబడదు, అక్కడక్కడా నవ్వులు మటుకు వినపడతాయి. జనసమూహం ఊరమ్మట బలాదూరు తిరిగేవారు తిరుగుతుంటే ఆరుబయట ఆడుకొనే ఆటలు టెన్నిస్, బాడ్మింటన్ వగైరాలు ఆడుకునేవాళ్ళు, సెలవురోజు గనుకను రోజంతా ఉండే సినిమాలకు వెళ్ళేవారు, ఊరి - కబుర్లు చెప్పుకుంటూ రోడ్లంట తిరిగేవాళ్ళు, బట్టలు, వస్తువులు వగైరా సామాన్లతో నిండి ఉన్న పెద్ద దుకాణాల దగ్గర నిలబడి అద్దాల తలుపుల వెనక అందంగా అమర్చబడిన వస్తు సముదాయాన్ని గంటలతరబడి చూస్తూ నిలబడే స్త్రీ జనం వీళ్ళను చూస్తూ ఆనందించే నా బోటి ఏకాకులతో రోడ్లు కిటకిటలాడుతూ వున్నాయి.

మరి కొందరు కొంచెం నడివయస్సు వాళ్ళూ, వయస్సు ముదిరిన వాళ్ళూ, ఒక పబ్లిక్కు హౌసులోకి వెళ్ళి, అక్కడ కొ ంచెం మద్యపానంచేస్తూ స్నేహితులతో ఓగంట గడిపి, అక్కడ నుంచి మరో చోటికి, అక్కడ నుంచి మళ్ళీ మరో చోటికి ఇలాగంటకొక పబ్బు చొప్పున మారుతూ ఆ రోజంతా గడిపే సోదరులు కొందరు - అన్ని గంటలు మద్యపానం చేసినా మనవాళ్ళకు మల్లే పెద్ద పెద్ద కేకలు వేయడం దెబ్బలాడడం. హద్దుమీరి సంచరించటం సాధారణంగా కనిపించదు.

మేము అంటే మన దేశస్థులం ఇంట్లో చదువుకుంటూ కూర్చోనో, స్నేహితుల ఇళ్ళకు వెళ్ళో కాలక్షేపం చేసుకుంటూ సాయంత్రం కొండ మీదకు బయలుదేరాం. నేనూ బయలుదేరి ఇవతలి కొచ్చేటప్పటికి మరికొందరు మిత్రులు కూడా కలిసి, ఈవేళ చెడుగుడు ఆడాలని బయలుదేరాం.

వెడుతుంటే ఒక విచిత్రమైన తమాషా జరిగింది. రోడ్డు మనుష్యులతోటి, వివిధ వాహనములతోటీ క్రిక్కిరిసి వున్నది. రోడ్డు ఈ ప్రక్కనుంచి ఆ ప్రక్కకు వెళ్ళడం చాలాకష్టంగానూ, ప్రమాద భరితంగానూ కనబడ్డది. అయినా ఒకచోటదాటక తప్పనిసరై ఆ ప్రయత్నం మీదే ఎవరికి విడివిడిగా, తొందరగా దాటప్రయత్నిస్తున్నాం.

నా పక్కనే ఒక నడివయస్సుదాటిన మనిషి ఈ రోడ్డు దాటే ప్రయత్నములోనే కొంచెం తూలుతూ నడుస్తున్నాడు. వాడెక్కడ పడిపోతాడో ఏం ప్రమాదం జరుగుతుందో అనే భయంతో నేను దగ్గరగా వెళ్ళి అతని చేయి పట్టుకొని "రండి,

నేను జాగ్రత్తగా తీసుకువెడతా, మీకేం భయంలేదు" అన్నాను.

అతనొక పెద్దనవ్వునవ్వి నా చేయి విదిలించుకుని నాకేసి నిదానంగా చూస్తూపడబోయి నిలదొక్కుకుని "యీ నీ వయస్సుకి ఇంత మదిర పుచ్చుకోకూడదు. చూశావా అది భరించక ఎలా తూలుతున్నావో! కొంచెం జాగ్రత్తగా వెళ్ళు నాకు తొందర పనుంది" అని తూలుతూ ముందుకు సాగాడు. బళ్ళ రద్దీ చాలా ఎక్కువగా వుంది. వర్షధారల మధ్య అర్జునుడురథం నడిపినంతనేర్పుతో, ఈ వాహనాల్ని తప్పించుకు నడవాలి.

ఈ మనిషి ఇంకొక్క నాలుగడుగులు ముందుకు వేసి దభీమని కింద పడబోయి ఎదరవైపు నుంచి వస్తున్న ముప్పైఏళ్ళ స్త్రీ మీద పడి ఆమెను గట్టిగా పట్టుకుని నిలబడి నవ్వుతూ ఆమెకేసి చూస్తూ కొంచెం ముద్ద మాటలతో "థేంక్యూ డియర్" అన్నాడు అతికష్టంమీద.

ఆమె చీదరించుకుని ఆవాసన భరించలేక ఆ మనిషిని అవతలకి తోసేయబోయింది. అతనామెను మరింత గట్టిగా పట్టుకొని "కలిసుంటే నిలబడతాం. విడిపోతే పడిపోతాం" అన్నాడు చాలా గంభీరంగా.

రోడ్డు దాటుతున్న జనమంతా నిలబడి విరగబడి నవ్వారు. బండ్లు ఎక్కడి వక్కడ నిలిచిపోయినాయి. ఆమె యెంతో సిగ్గుపడిపోయింది. యెక్కడనుంచో ఒక కానిస్టేబులు వచ్చి ఈ మనిషిని ఇవతలకు లాగి ఆవిడకు క్షమాపణ చెప్పి జాగ్రత్తగా వెళ్ళమని చెప్పాడు. మేం కులాసాగా నవ్వుకుంటూ చెడుగుడు ఆటకు వెళ్ళాం.

అక్కడ మా స్కాట్ స్నేహితులు కూడా మమ్మల్ని కలుసుకున్నారు. వాళ్ళొక పార్టీగా, మేమొకపార్టీగా చెడుగుడు బ్రహ్మాండంగా ఆడాం. చుట్టుపక్కల కొన్ని వందల మంది ప్రేక్షక సమూహం హర్షధ్వానాల మధ్యను, నాటి ఆట ఎగ్జిబిషన్ ఆటలా తయారయింది. ఇంకను ఒకరోజున ఎప్పుడు మేచ్ ఏర్పాటు చెయ్యాలో నిశ్చయం చేసుకొని విడిపోయాం.

నేనూ, మనవాళ్ళు కొందరూ కాస్సేపు కూర్చుని కబుర్లు చెప్పుకుని బయలుదేరి వస్తుంటే మరొక చిత్రమైన సన్నివేశం కనపడ్డది. ఇక్కడ కొందరు విద్యాధికులు వారు వారభ్యసించిన విద్యల్లో పండితులైన వాళ్ళు జీవనోపాధికి ఏ ఉద్యోగం చేస్తున్నా, తామభ్యసించిన శాస్త్రమును మరిచిపోక, బోటనీని చదివినవాళ్ళు బోటనీని గురించి, జియాలజీ చదివినవాళ్ళు ఆయా శాస్త్రాలకు సంబంధించిన వస్తు విశేషాలను సేకరించడానికి ప్రయత్నంచేస్తూంటారు. అందులో ముఖ్యంగా ఎంటిమాలజీ అనగా క్రిమి, కీటకాదులకు సంబంధించిన విద్య నభ్యసించినవారు ఏదైనా కొత్త రకం ఎగిరే రంగు రంగు రెక్కల పురుగుగాని, సీతాకోకచిలుకలు గాని కనబడితే వాటి నెలాగైనా ఒక్కపురుగునైనా మచ్చుకు పట్టుకోవలెనని ప్రయత్నం చేస్తూండటం నేను చాలా సార్లు చూశాను.

ఆ రోజున మేము యింటికి వెళుతుంటే ఆపాటికి బాగా చీకటి పడి దీపాలు పెట్టారు. జనసమ్మర్ధం చాలావరకు తగ్గిపోయింది.

మేము నడిచి వెడుతుంటే ఒక లాంతరు స్తంభం దగ్గర ఒక ఫాదరీ నిలబడి ఆ దీపంకేసీ, దాని చుట్టూ పరిభ్రమిస్తున్న రెక్కల పురుగులకేసి, తదేక దీక్షగా చూస్తున్నాడు. నేనూ మాలాంటివాళ్ళు మరి కొంతమందీ, ఏమిటి ఈయన

చూస్తున్నాడని మేమూ చూస్తూ నిలబడిపోయాం. ఒక రెండు నిమిషాలలో ఆయన నెమ్మదిగా లాంతరు స్తంభం పైకి ప్రాకడం మొదలెట్టాడు.

ఆపని మామూలుగా రోడ్డుమీద ఎవరు చేసినా హాస్య జనకంగానే ఉంటుంది. అందులో కొంచెం వయస్సు మీరిన మత ప్రబోధకుడైన ఫాదరీ ఆ పని చేస్తుంటే ఎందుకో మాకు మరీ నవ్వు వొచ్చింది. ఆయన ఇదేమీ గమనించకుండానే పైకి బహు నెమ్మదిగా పాకుతున్నాడు.

ఇంతలోనే మరో ఆసామి కొంచెం పెద్దవాడు, మదిర భారంతో తూలుతూ, తూలుతూ మా దగ్గరకొచ్చి నిలబడి పైకెక్కుతున్న మనిషిని చూసి, ఆయన ఫాదరీ అని గ్రహించి, ఆయన పైకి ఎందుకు ఎగబ్రాకుతున్నాడో మాకు మల్లేనె ఊహించలేక, ఒక్కక్షణం ఆలోచిస్తూ నిలబడి, సమాధానం దొరికినట్టు మా వైపు చూసి నవ్వుతూ కన్నుగీటి "హైమేట్ కిందికి రా అగ్గిపుల్ల నేను యిస్తాలే" అని కేకేశాడు.

పాపం ఈ మదిరాపాన మత్తుడు వూహించిందేమిటంటే ఆ పెద్దమనిషి అంటే ఫాదరీ చుట్ట కాల్చుకోడానికి దగ్గిర నిప్పుపెట్టె లేక ఆ దీపం దగ్గిరికి పై కెగపాకుతున్నాడని అనుకొని తనెంతో ఆదరంతో నిప్పుపుల్ల ఇస్తానన్నాడు. దాని అంతరార్ధమేమిటంటే ఆ లాంతరు స్తంభము పట్టుకొని పైకి వెడుతున్న మనిషి మస్తుగా తాగి ఉంటాడని ఈ బుద్ధిమంతుడు వూహించి తన ఉపబుద్ధిని ప్రదర్శించాడన్నమాట.

నాకు చచ్చేటట్టు నవ్వువచ్చింది. ఫాదరీ గారు కూడా ఈ భావం గ్రహించి సిగ్గుపడుతూ కిందికి వచ్చి మాకేసి తిరిగి "సారీ జంటిల్‌మెన్" అని ఆ తాగుబోతు భుజం మీద చేయివేసి "నాయనా, నీవు చేసినపని మేము చేశామనుకున్నావు కదూ. నీవు చాలా పొరపాటు పడ్డావు. నేను అందుకోసం కాదు పైకి వెడత. ఆ దీపం చుట్టూ ఎంతో అందంగా వి లాసలాస్యం చేస్తున్న ఆ రంగు రంగుల రెక్కల పురుగునుపట్టి బంధించవలెననే కుతూహలంతో పైకి వెళ్ళాలని ప్రయత్నించాను. నా ఉత్సాహం చంపేశావు. నడువు నీవు నెమ్మదిగా, ఎవరి యిళ్ళకు వారు చేరుకుందాం. నీవు జాగ్రత్తగా వెళ్ళగలవా, నా సహాయం కావలెనా" అన్నారు ఫాదరీ.

"అక్కర్లేదండీ ఫాదర్ జాగ్రత్తగానే వెడతాను. మన్నించండి. నేను పొరపడ్డాను. నేను పొరపడ్డాను గుడ్ నైట్ ఫాదర్" అని తొందరగా నడవబోయి ముందుకు పడబోతుంటే ఫాదర్ అతన్ని పట్టుకొని లేవదీసి, కొంతదూరం కూడా వెళ్ళి సాగనంపారు. ఇలాంటి హడావిడి రోజుల్లో ఇలాంటివి ఎన్నెన్నో రకరకాల వింతలూ, విశేషాలూ, కనబడుతూ హాస్యజనకంగా ఉంటుంటాయి.

ఈ దేశంలో ఒక ఆచారమున్నది. సెలవులివ్వటం తోటే విద్యార్ధులుగానీ, ఆఫీసుల్లో పనిచేసేవారు కానీ, ఫ్యాక్టరీలలో పనిచేసే కార్మికులు కానీ అందరూ కూడా ఉన్న వూరు విడిచి ఏ సముద్రతీరానికో పోయి, కొన్ని రోజులు అక్కడ గడుపుకుని మళ్ళీ కొంత శక్తి సంపాదించుకొని, వారి వారి పనుల్లో కొస్తుంటారు.

మెరక ప్రదేశానున్నవారు సముద్రతీరానికి పోతారు. సముద్ర తీరవాసులు యే పర్వత ప్రాంతాలకో పోతారు. ఆ గాలిమార్పు, నీటి మార్పు ఒక్క పది రోజులలో అద్భుతమైన పనిచేస్తుంది. ఇంత ఆరోగ్యాన్ని చేకూరుస్తుంది. ఆఖరికి ఒక

రోజు శెలవయినా సాధ్యమైనంత వరకూ, తామున్న వూరు విడిచి వెళ్ళిపోతుంటారు.

అందుచేతను ఈ వేసంగి సెలవల్లో నాకూ అటువంటి సరదా పుట్టి ఐర్లండు వైపువున్న సముద్రతీరానికి వెళ్ళవలెనని నిశ్చయం చేసుకున్నాను. ఇంకెవ్వరితోటీ చెప్పకుండా మా గురువుగారి ఉపదేశాన్ని అనుసరించి ఈ శెలవులకు కూడా ఒంటరిగా వెళ్ళవలెనని నిశ్చయించుకున్నాను.

స్టేషను వచ్చేటప్పటికి స్టేషనంతా జనంతో కిటకిటలాడుతోంది. టిక్కెట్టు సంపాదించి రైలుపెట్టెలో ఒక చివర స్థలం సంపాదించి కూర్చున్నాను. నా పక్కన సుమారు ఇరవైయేళ్ల యువతి ఒకతి కూర్చున్నది. నన్ను చూచి చిరచిరలాడుతుందేమో అనుకున్నాను. కాని నవ్వుతూనే ఆహ్వానించి తను పక్కకు జరిగి కిటికీ దగ్గర చోటు నాకిచ్చింది.

ఆమె పక్కన ఒక పాతికేళ్ళ లోపు యువకుడు కూర్చున్నాడు. ఇక తక్కిన వారందరూ కూడా యువతీయువకులే. యెవరి మట్టుకు వారు మందరస్థాయిలో వారివారి కబుర్లలో మునిగిపోయారు.

నాకూ, నా పక్కనున్న అమ్మాయికీ, ఆమె పక్కనున్న ఆయనకూ మాట్లాడ్డానికెవ్వరూ కనపడలేదు. నాకెవ్వరితోనూ మాట్లాడవలెననే కుతూహలం లేదు. అందుచేతను అక్కడున్నవారి ముఖాలు చూస్తూ కూర్చున్నా. నాపక్కనున్న అమ్మాయికీ, ఆమె పక్కనున్న ఆయనకూ మాట్లాడ్డానికెవ్వరూ కనపడలేదు. నాకెవ్వరితోనూ మాట్లాడవలెననే కుతూహలంలేదు. అందుచేతను అక్కడున్నవారి ముఖాలు చూస్తూ కూర్చున్నా.

నాపక్కనున్న అమ్మాయి యేదో ఒక నవల తీసి అతి శ్రద్ధగా పరీక్షకు చదువుతున్నంత శ్రద్ధగా పుస్తక పఠనం ప్రారంభించింది. ఆమె పక్కనున్న ఆసామీ ఏం చేయడానికీ తోచక యెవరితోనూ మాట్లాడ్డానికి ఖాళీగా వున్నవారెవరూ లేక నాతో మాట్లాడడం యిష్టం లేక, ప్రక్కనున్న యువతితో మాట్లాడవలెనని చేసే ప్రయత్నం, నవ్వడం, కన్నుగీటడం, దగ్గరగా జరగడం వగైరా ప్రయత్నాలేవీ ఫలించక పోగా ఎంతో బాధగా కూర్చున్నాడు.

వాడిని చూస్తే జాలివేసింది. ఇంకో స్టేషనులోనో మరో స్టేషనులోనో ఎక్కడో ఈ పెట్టెలో నుంచి మారతాడనుకున్నాను. కాని తరువాత రెండు స్టేషనులు వచ్చినా అతను మారలేదు సరిగదా బాధపడడము మానలేదు.

ఇలా మరి కొంత దూరం ప్రయాణం చేసేసరికి, రైలొక సొరంగంలో ప్రవేశించింది. అంతా గాఢాంధకారమైంది. ఈమార్గం అందరికీ తెలుసు కాబోలు. ఈక్షణం కోసం నిరీక్షిస్తూ అందరూ తయారయ్యి వున్నట్టు ఏకకాలమందు ఓ ఇరవై ముద్దుల శబ్దం వినబడ్డది.

నా పక్కనున్న అమ్మాయి నాకు తెలియకుండానే లేచి తలుపు దగ్గిర నిలబడింది. ఎవరివో రెండు చేతులు నన్ను బలంగా ఆలింగనం చేసుకున్నాయి. అవి పురుషహస్తాలని తెలుస్తూనే ఉంది. యూసిల్లీ అని, ఆ బంధం విడిపించుకునే ప్రయత్నంలో ఉండగా రైలు సొరంగం దాటి వెలుతురులో కొచ్చింది.

తలుపు దగ్గరున్న అమ్మాయీ, పెట్టెలో వున్న ఇతర జనాభా అందరూ మా అవస్థ చూచి జరిగినది ఊహించుకున్నారు. రైలు మార్మోగేటట్లు అందరూ ఒకటే నవ్వు.

వెలుతురు రాగానే నన్నాలింగనం చేసుకో ప్రయత్నించిన మనిషి సిగ్గుపడి మొహం కందగడ్డయై రెండో వాళ్ళకెవళ్ళకి వి నపడకుండా "సారీ" అని అవతలికి జరిగాడు.

మా మధ్యనున్న అమ్మాయి ఏమీ ఎరగనట్టు ముఖాన హాసమైనా లేకుండా కనురెప్పయినా కదపకుండా వచ్చి కూర్చుని తన చదువులో పడ్డది. నాకూ పట్టరాని నవ్వు వచ్చింది. కాని యెలాగో పైకి నవ్వకుండా ఊరుకోగలిగాను.

ఇంతలో ఏదో స్టేషను వొచ్చింది. నాపక్క నున్న అమ్మాయికి అవతల పక్కనున్న యువకుడు గబగబాలేచి తలవంచుకొని దిగి వేరే పెట్టెలోకి వెళ్ళిపోయాడు. అతన్ని చూచి అందరూ ఒక్కసారి గొల్లుమనినవ్వారు. నేనూ ఈసారి నా నవ్వునుకూడా వాళ్ళ నవ్వుతో శృతి కలిపాను. ఆ అమ్మాయి ఈసారి మందహాసంతో నావైపు చూసింది.

నేను నవ్వుతూ "అద్భుతం, ఆశ్చర్యం ఇంత తమాషాగా, ఇంత చురుగ్గా మెలకువగా యెలా ఉన్నావమ్మా? ఈ సొరంగం వస్తుందని నీకు తెలుసా? అంత నిశ్శబ్దంగా ఎవరికి తెలియకుండా యెలా మా మధ్యనుంచి జారిపోయావ"న్నాను.

ఆ అమ్మాయి గట్టిగా నవ్వి "నేను ఈదారిన చాలా సార్లు ప్రయాణం చేశానండి. ఈ సొరంగం యెప్పుడొచ్చేది నాకు తెలుసు. ఇందులో జరిగేతంతూ తెలుసు అందుచేత అప్రమత్తతతో చురుగ్గా, నెమ్మదిగా, అడుక్కు జారి తరువాత లేచి నిలబడ్డాను. నేను భయపడ్డంత పనీ జరిగింది. నాకు జరగవలసిన అవమానం మీకు జరిగింది. చాలా సేపటి నుంచి అతను కనుసైగను చేయడం, నా దగ్గరగా జరగడం నామీద చేయి వేయబోవడం యివన్నీ గమనిస్తూ రాబోయే ప్రమాదాన్ని గుర్తించి నేను జాగ్రత్తపడ్డాను. మధ్యన మీకీ ఇబ్బంది కలుగజేసినందుకు మన్నించండి" అంది.

"ఇందులో ఎవర్ని మన్నించడానికేమున్నది. నేనేమీ కష్టపడలేదు. అవమానమూ పొందలేదు. నాకూ యీ అనుభవము ఆనందదాయకంగానే వుంది" అన్నాను.

ఆ అమ్మాయి యెంతో అమాయకంగా కళ్ళు పెద్దవిచేస్తూ "ఏమిటీ వారి ఆలింగనము మీకంత ఆనందదాయకంగా వుందా" అంది నవ్వుతూ.

"ఆ ఆనందం నీకు లేకపోయిందని విచారిస్తున్నావా యిప్పుడు. నా ఆనందానికి కారణం అదికాదు. అతను చేసిన విఫల ప్రయత్నానికి, తెలివి తక్కువకూ, తొందరపాటుకూ జాలివేసింది. పరాభవం జరిగింది అతనికికాని, నాకూ, నీకూ కాదు. ఆ తరువాత నీజాగ్రత్తకూ, మెలకువకూ, చురుకుతనానికీ సంతోషం కలిగింది. మొత్తం మీద ఈ ఒకటి రెండు నిముషాల్లో జరిగిన సంఘటన ఆనందదాయకమంటావా కాదంటావా" అన్నాను.

ఆ అమ్మాయి నవ్వుతూ "అతను చేసిన ప్రయత్నం అసలు మీరు చేస్తారేమో అనుకున్నాను" అంది నవ్వుతూ.

"అలాగయితే నువ్వలా జారిపోకపోయేదానివా" అని నేనన్నాను.

"అమ్మా! అది కాదు లెండి నా అభిప్రాయం" అంది.

ఇంతకూ యీ సొరంగం వస్తుందని గాని సొరంగంలో ప్రయాణమర్యాదలు యిల వుంటాయని కాని నాకేం తెలుసు. "నె
ేనెక్కడ నుంచో పరాయిదేశం నుంచి వచ్చినవాడిని. యింకా తగినంత అనుభవంలేదు. వుంటే ఏం జరిగేదో" అన్నాను.

"అలాగా! మీరు కొత్తగా వచ్చారా? విశ్వవిద్యాలయంలో చదవడానికి కొచ్చారా! ఎంతకాలమైంది వచ్చి?" అని మౌనం వి
డిచి, పుస్తకం మూసేసి, నాతో సంభాషణలోకి దిగింది.

"ఏం పుస్తకం కట్టి పెట్టేవేం? పుస్తకం అయిపోయిందా నువ్వు ఏదన్నా పరీక్షకు చదువుతున్నావా, నువ్వు అంత దీక్షగా చదువుతుంటే పరీక్షకనుకున్నానులే".

"పరీక్షా గిరీక్షా నాకేమీ లేదండి. నేనొక వ్యాపార సంస్థలో స్టెనోగ్రాఫర్ని. సెలవులిచ్చినప్పుడు ఇలా యెక్కడికైనా వెళ్ళి నాలుగు రోజులు గడిపివస్తూ వుంటాను. యెవ్వరితోటి యే పరిచయం లేందే, యెవరితో యేం మాట్లాడతాను? నాకింటిదగ్గరా స్నేహితులు తక్కువే అందులో మగ స్నేహితులు అసలేలేరు" అన్నది.

"అదెలాగు? నీ లోటా. వాళ్ళ లోటా. ఈ దేశంలో ఇటువంటి స్నేహాలు పిన్నల్లోనూ, పెద్దల్లోనూ విశేషంగా కనుపిస్తున్నాయి కదా? నువ్విలా ఉన్నావంటే ఏకాంతంగానే బ్రతుకుతున్నావంటే నమ్మలేకుండా ఉన్నాను. ఇటువంటి దానవు నీ వ్రత భంగమునకైనా ఒప్పుకొని నాతో సంభాషిస్తున్నావంటే చాలా సంతోషంగా ఉంది. ఎటొచ్చీ మనమీ రైల్లో
ే కలుసుకున్నాముగాని లేకపోతే నీ పరిచయం మరికాస్త పెంచుకునే అవకాశం ఉండేది ఉభయులకూ" అన్నాను.

"ఇంతకు మీరెక్కడ కెళుతున్నారు" అంది.

"నేను లాక్‌రాంజా అనే కుగ్రామం వెడుతున్నాను."

"ఇంకనేం నేనూ అక్కడికే వెడుతున్నాను. మనిద్దరి అభిరుచులూ కలిసేటట్టున్నాయి. మీరన్నట్టు వీలునుబట్టి మన పరిచయాన్నిక్కడ వృద్ధిచేసుకోవచ్చు మీరిక్కడేదైనా బస ఏర్పాటు చేసుకున్నారా" అంది.

"లేదు, ఇక్కడ హోటల్ వుందన్నారు. అందులో గది తీసుకుని అక్కడ సదుపాయంగా ఉంటే వారం రోజులు ఈ ప్రశాంత ప్రదేశంలో ఉందామని వచ్చాను" అన్నాను.

"అలాగా, సరే యెలాగైనా అంతా సాయంకాలానికి సముద్ర తీరానికి వస్తారు కదా? మనము అక్కడే కలుసుకోవచ్చు" అని అంటుండగా మేము దిగవలసిన స్టేషను రానే వచ్చింది. మేం దిగి యెవరి దారిన వాళ్ళు వెళ్ళిపోయాం.

నేను అనుకున్న హోటల్‌కి వెళ్ళి గది కావలెనని అడిగాను వాళ్ళు చాలా సందేహిస్తూనే ఒక చిన్న గది ఇచ్చారు.

అప్పటికి సుమారు సాయంకాలం ఐదుగంటలవుతుంది. నేను సామాను గదిలో పెట్టి ఊరు చూసొద్దామని బయలుదె
ేరాను. అక్కడా యిక్కడా తిరిగి కాస్సేపు సముద్రపొడ్డున తిరిగి ఏడు గంటలకు మళ్ళీ హోటలుకు చేరుకున్నాను.

నే వెళ్ళేటప్పటికి మేనేజరు, అక్కడ నౌకరు నన్ను చూచి కంగారుపడుతూ చాలా నమ్రతతో, భయంతో నా దగ్గరకు

వచ్చి "మమ్మల్ని మన్నించాలండీ తమకిస్తామన్న గది ఇవ్వడానికి వీలులేదు. అది అదివరకే మరొకరికి ఏర్పాటయిందట. మరో గదేదీ ఖాళీ లేదు. మీరింకోచోట యెక్కడైనా ప్రయత్నం చేసుకోండి" అని అన్నారు.

వాళ్ళు చెప్పింది కూడా నిజం కాదని తెలుస్తూనే వుంది. ఆ మాటే వాళ్ళతో అన్నాను కూడాను "మీరు చెప్పింది నిజం కాదని స్పష్టంగా మీ ముఖాలే చెబుతున్నాయి. ఎందుచేతనివ్వరు? హోటలుకు వచ్చిన వాళ్ళకు గది ఇవ్వననడానికి మీకేం అధికారమున్నది. ఇక్కడ ఏమైనా వర్ణ వివక్షత ఉందా! అటువంటిది వుంటే ముందెలా అంగీకరించారు?" అంటూ దడదడా ఈ ప్రశ్న పరంపరలు కురిపించేసరికి వాళ్ళు నిర్ఘాంతపోయారు.

అక్కడ నుంచి వాళ్ళు కాళ్ళ బేరానికొచ్చారు. "ఈ హోటలులోనే ఇండియాలో ఒక వ్యాపార సంస్థలో పనిచేసి రిటైర్ అయిన మనిషి ఇక్కడుంటున్నాడండి. ఆయన మీరు రావడం చూశాడు. మీరు వెళ్ళగానే మా దగ్గరకొచ్చి రూం ఇవ్వడానికి వల్లకాదని చాలా సేపు మాతో పేచీ పడ్డాడండీ. అందుచేతను వారి మాట కాదనలేకపోయినాం" అన్నాడు భయంతో.

"అయితే ఆయనుండడం నాకూ యిష్టం లేదు. ఆయన్నే పొమ్మనండి" అన్నాను నిర్భయంగా.

దాంతో వాళ్ళు మరీ కంగారుపడి "ఆయన ఇక్కడ శాశ్వతంగా వుండే మనిషండి. ఆయనకెవరూ లేరు. ఇక్కడే స్థిర నివాసం ఏర్పరచుకున్నారు. మేం పొమ్మనడం భావ్యం కాదన్నారు".

"అయితే నన్ను పొమ్మనడం మాత్రం భావ్యంగా తోచిందా" అన్నాను.

"లేదండీ మాది తప్పే, మమ్మల్ని మన్నించి మీరింకో చోటికి వెళ్ళమని మా ప్రార్థన. లేకపోతే మేం చాలా చిక్కుల్లో పడతాం" అని నా రెండు చేతులూ పట్టుకుని బతిమిలాడారు.

"ఆయనెక్కడున్నాడో చూపించండి ఆయనతోనే మాట్లాడతాను" అని అన్నాను.

"ఆయనెక్కడికో వెళ్ళారు. ఆయన చాలా కోపధారి మనిషి. మీరు నాలుగు రోజులుండి వెళ్ళేవారు. మీరు విద్యార్థులని చెబుతున్నారు. ఈ పేచీలెందుకు చెప్పండి" అన్నాడు ఆ మేనేజరు ఎంతో దీనంగా. నాకూ ఆ మాటే తోచింది.

"ఇక్కడ ఇంకో హోటల్ లేదు కదా" అంటూంటే- కొండమీదకి వెడితే అక్కడ గదులు దొరుకుతాయండీ అని మేనేజరు సలహా ఇచ్చాడు.

"సరే, అయితే నే వెళ్ళి ప్రయత్నం చేస్తాను గది దొరికితే వెడతాను. లేకపోతే ఈ రాత్రి ఇక్కడ పడుకుని ఉదయాన్నే వెళ్ళిపోతాను. ఈ దేశంలో అంతా పెద్ద మనుష్యులూ, మర్యాదస్థులూ అనుకున్నాను. నా అంచనా తప్పని ఇపుడు తెలుసుకుని విచారిస్తున్నాను" అని బయటకు వెళ్ళిపోయాను.

వచ్చేవారం మరోభాగం

32వ భాగం

ఎక్కువ ప్రయాస లేకుండానే ఒక రైల్వే పోర్టర్ ఇంట్లో ఓ గది సంపాదించాను. ఆ తరవాత సామాను తీసుకొని ఇక్కడ గృహ ప్రవేశమయ్యాను. అంత ఎక్కువ పరిశుభ్రంగా లేకపోయినా ఏదో మోస్తరుగా వీలుగానే ఉంది. ఇంటి యజమానురాలు, భార్యాభర్తలు నన్ను చాలా గౌరవంగా చూశారు. హోటలులో జరిగిన సంగతి విని చాలా వి చారించారు. సరే అయిందేదో అయిపోయిందని ఇక్కడొక వారం రోజులుండటానికి నిశ్చయించుకున్నాను. ఇక్కడి వాతావరణం చాల బాగున్నది. ఎంతో ప్రశాంతంగా ఉన్నది.ఏ విధమైన ధ్వనులు లేక చాల బాగున్నది. ఇలా నాలుగు రోజులు కులాసాగా గడిచింది. ఒకటి రెండు సార్లు సముద్ర తీరాన రైలులో నాతో ప్రయాణం చేసిన అమ్మాయి కనపడ్డది. ఎంతో కులాసాగా, హాస్యంగా, నేర్పుగా, నొప్పించక , తానొవ్వక అన్నట్టు కబుర్లు చెబుతూ వచ్చింది.

ఆ రోజు రాత్రి బసలో కొచ్చి నేను భోజనం చేసిన తరువాతను ఒక తమాషా జరిగింది. అందరికి చెప్పవలసిన విషయం కాదు గాని, తప్పక చెబుతున్నాను. నాకు మలబద్ధకం 120^0 ఉండేది. చాల సేపు దొడ్లో కూర్చోవలసి వచ్చేది. ఉదయాన్నయితే మిగతా వాళ్ళకి ఇబ్బందిగా ఉంటుందని నా కార్యక్రమం రాత్రికి అలవాటు చేసుకున్నాను.

ఇక్కడ వాళ్ళు కనిపెట్టారా సంగతి. ఇక్కడున్న ఇబ్బందేమిటంటే, దొడ్లోకి వెళ్ళడానికి ఇంటి వారి వంట గది నుంచి వెళ్ళాలి. నేను రోజూ ఇలా వెళ్ళే వేళకు వాళ్ళు భోజనాలు చేసుకొని, అన్ని పనులు ముగించుకొని, భార్య భర్తలు కబుర్లు చెప్పుకుంటూ , నా రాకపోకలు నవ్వుతూ గమనిస్తుండేవారు. ఆ గదిలో కుళాయి లేని కారణాన నేనొక చిన్న జగ్గుతో నీళ్ళు తీసుకొని వెళ్ళేవాడిని సాధ్యమైనంతవరకు వాళ్ళకు కనపడకుండా.యజమానురాలెప్పుడో ఇది కనిపెట్టి భర్తతో చెప్పింది. దాన్నిపైన నేను నీళ్ళు ఎందుకు తీసుకెడుతున్నానో అని రెండు రోజులు తర్జన భర్జన పడ్డారు.ఏదీ తె ల్చుకోలేకపోయారు. నాకేమైనా సుఖ వ్యాధులున్నాయోమో, అందుకు లోషన్ నీళ్ళు ఏవైనా తీసుకెడుతున్నాడేమో, అలాగయితే నన్నక్కడ ఉంచడం మంచి పని కాదు. వెంటనే ఈ సంగతేదో తేల్చుకోవాలి, అని నిశ్చయంతో నేను ఆ రాత్రి దొడ్లో

నుంచి వస్తుంటే కూర్చోమన్నారు. ఇదేమిటి ఈ మర్యాదని నా చేతిలో పాత్ర అక్కడ పెట్టి కూర్చోన్నాను.

వాళ్ళు కాసేపు లోకాభి రామాయణం మాట్లాడి

"ఇక్కడ మీకు సుఖంగా ఉన్నదా, ఏమి ఇబ్బంది లేకుండా,మీకు ఏమి కావలసిన ,ఏ లోటు జరిగినా మాతో నిరొ మొహమాటంగా చెప్పండి. మాకు చేతనయినది చేస్తాం ." అన్నారు.

నేను సంతోషించి "నాకు ఏ ఇబ్బందులు లేవు. మీ మంచితనం నా కెంతో సంతోషంగా ఉంది. ఇంకో వారం రోజులు కూడా ఉందామనే అనుకుంటున్నాను" అన్నాను. వాళ్ళు చాల సంతోషించారు. మరి రెండు ని

నిమిషాలు మాట్లాడి ఇంటి యజమాని కొంచెం భయ సంకోచాలతో "మిమ్మల్నొక ప్రశ్న అడుగుతాను మీరేమి అనుకొ

కండి అన్నాడు. "తప్పకుండా అడగండి దానికి ఇంత ఉపోద్ఘాతం ఏందుకు " అన్నాను. తమరు ఈ జగ్గు ఎందుకు తీసుకొని వెడుతున్నారన్నాడు. "నీళ్ళకు" అన్నాను. "ఎందుక"న్నాడు. ఎందుకేమిటని తెల్ల బోయి , ఈ ప్రశ్న ఎందుకడుగుతున్నారా అని ఆలోచించాను అరక్షణం . నాకు సమాధానం స్ఫురించి " మా దేశంలో కాగితం ఉపయోగించం, శుభ్రంగా ప్రక్షాళన చేసుకుంటాం" అని నిర్మోహమాటంగా చెప్పేసరికి వాళ్ళు విరగబడి నవ్వి తమకు కలిగిన సందేహాలు నిర్మోహమాటంగా చెప్పి క్షమాపణ వేడుకున్నారు నేను నవ్వుకుంటూ నా గదిలో కొచ్చాను.

జీవితం వొడుదుడుకులు లేకుండా ప్రశాంతంగా నడిచిపోతుంది. చదువు కూడా బాగా సాగుతుంది. బారిస్టర్ పరీక్ష కూడా చదవడానికి ఏర్పాట్లు చేసుకొని లండన్ లింకన్ పిన్ చేరాను.ఇంటి దగ్గర అంతా క్షేమంగా వున్నట్లు వర్తమానం తెలిసింది. నేనింక చదువు పూర్తి అయ్యేదాకా ఇంటికి రానని మా నాన్న నిశ్చయం చేసుకున్నాడు. ఇక చేసేదేమి లేక పరిస్తితులకు తలొగ్గి వూరుకున్నాడు మా నాన్న. ఇక్కడ చదువు కూడా నా కెంతో ఉత్సాహంగా వుంది. బాగా చదువుతున్నాను.

మంచి తెలివైన విధ్యార్థి అనే పేరు వచ్చింది. నానాటికి మిత్రబృందం పెరుగుతుంది. ఇండియన్ అసోషియేషన్లో నన్నొక సహాయ కార్యదర్శిగా కూడా ఎన్నుకున్నారు. అక్కడ సభలు సందర్భాల్లో ఎక్కువ పాల్గొనడం జరుగుతుంది. ఆ రీతిగా కూడా

పరిచయలెక్కువయ్యాయి. ఏడాది పై నయింది వచ్చి. ఇంకొక్క రెండు మూడు సంవత్సరాలు దైవానుగ్రహం వల్ల ఇలా సాగితే హాయిగా స్వదేశం చేరిపోవచ్చు అనుకుంటూ యెన్నెన్నో కలలు కంటూ కాలక్షేపం చేసుకుంటున్నాను. మొదట మా ప్రయివేటు మాష్టారితో తరచు సంప్రదించుతూ క్లాసులో పాఠ్య పుస్తకాలే కాక అనేక ఇతర గ్రంథాలు, సాంఘిక, రాజకీయ, ఆర్థిక వ్యవస్థలకు సంబంధించినవి చదవడం నేర్చుకున్నాను.

అంతే కాకుండా సారస్వతానికి, కళకు, తర్క శాస్త్రానికి సంబంధించిన పుస్తకాలు మరీ ఎక్కువగా చదవడం సంభవి ంచింది. నేను బయలు దేరిన వేళ మంచిది అని సంతోషిస్తుంటే,నా స్వప్నాలన్నీ తల కిందులయ్యే సూచనలు కనపడుతున్నాయి. దినపత్రికలు చూస్తుంటే రోజు రోజుకి ప్రపంచం తారుమారయ్యే సూచనలు , తత్సంబంధమైన వార్తలు గుప్తంగాను, బాహటంగాను వచ్చి పడుతున్నాయి.

రష్యాలో జార్ చక్రవర్తుల రాజ్యం టప్న ఎగిరిపోతుంది. జర్మని విపరీతమైన బలం పుంజుకుంటుంది. ప్రపంచాన్నంతటిని కబళించే ప్రయత్నం చేస్తుంది. ఎటు చూసినా అస్థిమితమే కాని స్థిమితం కనపడటం లేదు. ఏం జరుగుతుంది. ఈ భీతావహమైన పరిస్థితులు యెలా పరిణమిస్తాయి. మన మేమవుతాం అని ప్రతివాడు, ప్రతి రోజు ఎదుటి వాళ్ళను, తన్ను తాను ప్రశ్నించు కుంటూ భయభ్రాంతులై, కాలక్షేపం చేస్తున్నారు. యుద్ధం రానే వచ్చింది. జర్మనీ అమాంతం ఫ్రాన్సు మీద విరుచుకు పడి నల్లేరుపై బండి నడక లాగ ,జగన్నాథ రధ యాత్రలాగా నిమిషాల మీద ముందుకు తరలి వస్తోంది. ఒకనాడు ఎడింబరోలో ఆస్క్విత్ ప్రైమ్ మినిష్టర్ ఆఫ్ ఇంగ్లాండు వస్తున్నాడనే వార్త పత్రికల్లో చూచాను. ఆ రాత్రే ఇంగ్లండు జర్మనితో యుద్ధం చేయ నిశ్చయించుకుంది. అలాగని ప్రకటించింది కూడాను .ఇది జరిగిన మర్నాడు ఆస్క్విత్ బ్రిటీష్ ప్రధాని రానే వచ్చాడు. అషర్ హవ్ అనే హాలులో సభ ఏర్పాటయింది. ఆ హాలు పైకి సామాన్యంగా

కనపడ్డా,లోపల ఆరు,ఏడు వేలమంది కూర్చోవడానికి అనుకూలంగా ఏర్పాట్లు జరిగాయి.

నేను విశ్వ ప్రయత్నం చేసి ఇండియన్ అసోసియేషన్ సెక్రటరీగా ఈ సభకు హాజరు కావడానికి ఒక టికెట్టు సంపాదించుకున్నాను. బ్రిటీషు ప్రధాని గారు ప్రపంచ పరిస్థితులన్నింటిని సమీక్షించి యుద్ధంలోకి యెందుకు దిగవలసి వచ్చిందో అనేక

కారణాలు చెప్పి ప్రజలు భీతావహులు కాకుండా ధైర్యంగా వుండి అన్ని విధాల తమకు తోడ్పడవలసిందని ప్రబోధం చె శారు।అం త బ్రహ్మాండమైన ఉపన్యాసం నేనెన్నడూ వినలేదు. అక్కడ చేరిన వారంతా నిట్టూర్పు విడవడానిక్కూడా భయపడినంత నిశ్శబ్దంతో ఉపన్యాసం విన్నారు.

ఉపన్యాసం పూర్తి కాగానే మామూలు చప్పట్లు కూడా లేకుండా జనం అంతా లేచి నుంచున్నారు .వెంటనే ఆంగ్ల జాతీయగీతం ఆలపించడంతో సభ ముగిసింది . సబికులంతా ఎవరి స్థానాల్లో వాళ్ళు నిలబడే వున్నారు.ప్రధానమంత్రి గారు వారి అనుయాయులు ప్లాట్ ఫారం దిగి బైటికొచ్చారు .

వారు వెళ్ళడం నా పక్క నుంచే వెళ్ళారు. ప్రధానమంత్రి నా దగ్గరకు రాగానే పులకాంకితుడినై, భక్తి భావంతో నమస్కరించాను మన పద్ధతిలో ఆయన నాకేసి చూసి మందహాసం చేసి వెళ్ళిపోయారు.నేను మందహాసంతో ఆకాశంలో తేలిపోయినట్టుగా అయ్యాను. హాలులో జనమంతా ఏ హడావుడి లేకుండా ఒక్క వరసలో బయటికి వచ్చారు.నేనా సభా ప్రధాని ఉపన్యాసం తలుచుకుంటూ ఏదేదో ఊహా ప్రపంచంలోకి పోయి నేలమీద నడుస్తున్నానొ ,ఆకాశంలో విహరిస్తున్నానో తెలియని స్వప్నావస్థలో ఎవ్వరితోటి మాట్లాడకుండా నా బసకు చేరుకున్నాను.

యుద్ధప్రకటన కాగానే క్షణంలో వాతావరణం మారిపోయింది. ఆ మర్నాటి నుంచి హిమపాతం పడ్డట్టు అందరిలో ఉత్సాహం చల్లారిపోయి, అందరి వదనాల్లో ఆనందం ఆరిపోయి ప్రతివాడు ఏదో ఆందోళనతో, భయంతో ఉత్తర క్షణంలో ఏమవుతామనే ఆలోచనలతో అంతిమ విజయం ఎవరిదోనన్న సందేహంతో తిరుగుతున్నారు తప్ప మాములు ధోరణిలో నిశ్చింతా, నిర్భయం, ఆత్మ విశ్వాసం, ధైర్య సాహసాలు ఎక్కడా కనపడకుండా పోయాయి. చాలా చిత్రమనిపించింది. యుద్ధాలను గురించి పుస్తకాల్లో చదవడమే గాని ప్రత్యక్ష్యనుభవం ఎక్కడిది? అందు చేతను నా బొ టి యువకులకు యుద్ధ స్వరూపం, దాని పరిణామం, దైనందిన జీవితాన్ని అది ఎలా మార్చగలిగేది ఇత్యాది వి షయాలన్ని అనుదినం కూడా ప్రత్యక్షంగా అనుభవంలోకి వస్తున్నాయి.

వారం పది రోజులు గడిచేటప్పటికి ఎడింబరో పట్టణమే, దాని స్వరూపమే ,దాని పద్ధతులే మారి పోయి ఊరు ఊరంతా యుద్ధ భూమిలా సైనికుల్లా నిలబడ్డదేమో అనే

భావం కలిగింది. మామూలు సంచలనం కనపడకుండా ఎటు చూసినా యుద్ధ సన్నాహాలే ఊరి బయట ఏ కొండల మీద చూసినా యుద్ధ కవాతులే. పద్దెనిమిది సంవత్సరములు పై బడ్డ ప్రతి యువకుడు యుద్ధంలో చేరిపోతున్నాడు తన చదువు,తన తెలివి,తన ఐశ్వర్యం, తన సంపాదన అన్నీ విడిచి పెట్టి. ధనికులు, పేదలు ,విద్యార్థులు, కార్మికులు, అందరికి ఒకటే ఆలోచన.

ఈ ప్రమాదం నుంచి దేశాన్ని రక్షించాలి. ఆ బాధ్యత మనదే గాని మరెవ్వరిది కాదు ।మనమంతా వెళ్ళి దేశం కోసం మన రక్తం ధార పోసి మనమందరం నిహతులమైనా,జర్మనీని ఈ జన్మలో ఇంక లేవకుండా అధః పాతాళానికి తొక్కి మనం విజయం సాధించాలి. "లాంగ్ లివ్ ఇంగ్లండు రూల్ బ్రిటానియా గాడ్ సేవ్ థింకింగ్" అనే నినాదాలు తప్ప మరేమి వినపడ్డం మానేశాయి .ఎవరి ముఖంలోనూ నవ్వు తుళ్ళూ కనిపించడం మానేసింది.పగలంతా ఆకాశం మీద వి మానాలు బయ్యిమని శబ్దం చేస్తు విహారించడం మొదలు పెట్టాయి.

ఇంతకు ముందెన్నడు ఏ యుద్ధంలోను విమానాలు ఉపయోగించలేదట ఎవరూను, అందుచేతను అందరికి ఇదో కొత్తగాను,కొంత భయంగాను ఉన్నా వీటితోనే మనం విజయం సాధిస్తాం అనే ధైర్యం కూడ ప్రజల హృదయాల్లో స్థిర స్థానం ఏర్పాటు చేసుకుంది. రాత్రులు ఏ వీధిలోనూ దీపాలుండకూడదని అధికారులు శాసించారు.ఇంట్లో

దీపాలు కిటికీల్లోంచి వెలుపలకు కనపడకుండా నల్ల తెరలు దట్టమైనవి వేసుకోవలెనని హెచ్చరికలు జారీ చేశారు. రాత్రులు తిరిగే మోటార్లకు కూడా ముందుండే దీపాలు బాగా తగ్గించి ఆ మోటారు లైట్లకు పై భాగం నల్ల రంగు పూయించారు. కొంచెం ఇంచు మించుగా ప్రతి రెండు మూడు ఫర్లాంగులకు ఒక భూగృహం లాంటిది విశాలమైనది నివి ఎషాల మీద నిర్మాణాలు చేశారు. పైన తిరిగే శత్రు విమానాల నుంచి బాంబులు పడితే చాల ప్రమాదం కనుక ప్రజలు భీతిల్లక, కంగారు పడక, తొట్రు పాటు లేకుండా ఈ భూగర్భ మందిరాల్లో తలలు దాచుకోవలెను.

విమానాలు వస్తుంటే ముందుగా రైలు కూత లాంటి కూత వినపడుతుంది. అది వినగానే స్త్రీ, బాల, వృద్ధులంతా ఈ భూగృహాల్లోకి పారిపోవాలి. రోడ్డు మీదున్న పురుషులు ఎక్కడ వారక్కడే బొర్లగిలా పడుకోవాలి. ఇలాంటి ఏర్పాట్లన్నీ ప్రజలకు

తెలియపర్చి ఆ ఆపత్సమయమందు ప్రవర్తించవలసిన విధానాలు నాటకాల్లో రిహార్సల్లాగా ప్రజలకు అలవాటు చేశారు. పెద్ద పెద్ద ఫ్యాక్టరీలతో మామూలుగా ఉత్పత్తి చేసే వస్తువులను నిలుపు చేసి, అన్నిటి లోను యుద్ధవసర వస్తువులనే తయారు చేయించడం మొదలెట్టారు. మేం పై వాళ్ళం ఇక్కడ మీకు స్థానం లేదన్నట్టు అనేక విధాల మాకు స్ఫురింపజేస్తున్నారు. మేం కూడ యుద్ధంలో చేరుతాం .మమ్మల్ని కూడ చేర్చుకోండని మన వాళ్ళు యెంత బ్రతిమాలినా యెవ్వరిని చేర్చుకోలేదు. మమ్ములను, మా దిన చర్యలనూ, రహస్యంగా, అనుక్షణం ఎవరో గమనిస్తున్నారనే భావన మా అందరిలోను కలిగింది। ఈ అనుమానం ఎందుకు కలిగిందంటే ఏ ఒక్కరం

సరియైన సమాధానం చెప్పలేని స్థితిలో ఉండిపోయాం . మా ఉత్తరాలు మాలో ఎవరికి ఎక్కడనుంచి వచ్చినా అవన్నీ పోస్టాఫీసులో మాకు తెలియకుండా తెరిచి దేశభాషల్లోవన్నీ ఆంగ్లంలోకి తర్జుమా చేయించుకొని అవి మళ్ళీ ఆనవాలు తెలియకుండా కవర్లు అతికించి ఆ తరువాత మాకు బట్వాడా చేసేవారు. ఇందులో అతిశయోక్తి ఏమీ లేదన్న సంగతి జగద్విదితం. ప్రతి వాళ్ళు మేము ఎక్కడ కనపడ్డా మేము కూడా శత్రు పక్షంలో చేరామో, చేరబోతున్నామో అనె దృష్టితో చూడటం తప్పనిసరి అయింది.

పోనీ ఇదంతా భరించలేక ఇంతటితో చదువు ముగించి ఇంటికి పోదామంటే దానికి పర్మిషననీ, పాస్ పోర్టని బోలెడంత తతంగం జరిగితేనేగాని యెవర్ని కదలనివ్వడం లేదు.ఇలా ఉండగా భారతీయులంతా కూడా యుద్ధంలో లో చేరి తమకి

అనుకూలంగా సహాయం చేయడానికి సంసిద్ధులై వున్నారనే వార్త ఆంగ్ల పత్రికలన్నింటిలోనూ కనపడ్డది.

దానితో మామీద అనుమానం కొంత తగ్గి విశ్వాసం ఏర్పడ్డం మొదలెట్టింది.

ఇలా ఉండగా ఒక రోజు మధ్యాహ్నం మేమంతా విద్యాలయం లో క్లాసులో ఉండగా బ్రహ్మాండమంతా ఒక్కసారి బద్దలైనంత భయంకరమైన శబ్దం వినపడ్డది. మా విశ్వవిద్యాలయమంతా దద్దరిల్లిపోయింది. భూకంపమా అనుకున్నాం. అదికాదు విమానాల దాడా అనుకున్నాం ఎక్కడా విమానాల ధ్వనే లేదు! అక్కడ అక్కడేనన్న మాటేమిటి ఊరంతా అశె ష జనం హడలి పోతు ప్రాణాలర చేతుల్లో పెట్టుకొని కూర్చున్నారు. మళ్ళీ ఇంకో మాటు రెండు మూడు సార్లు, ఆ శబ్దాలు వినపడ్డాయి. మా ప్రొఫెసర్ ఉపన్యాసం కట్టిపెట్టి తల వంచుకొని భగవత్ ప్రార్ధన చేస్తున్నట్టు

నిలబడ్డాడు. మరో సారి శబ్దం అయిన తరువాత మరే శబ్దం అవలేదు.

మరో అయిదు నిమిషాలు అందరం నిశబ్దంగా ఉండిపోయాం.ఇంతలో ఒక నౌకరు మా ప్రొఫెసర్ గారికి చీటీ చూపించి వెళ్ళిపోయాడు. వారు మమ్ములను నిశబ్దంగా ఇళ్ళకు వెళ్ళిపొమ్మని సెలవిచ్చి పంపించేశారు .మేము భయంతో, దడతో ఒకరితో ఒకరు మాటయినా మాట్లాడుకోకుండా మా బసలకు బయలు దేరాం. దారిలోనే ఆ శబ్దం యేమిటొ మాకు తెలిసిపోయింది. ఎడింబరోకి సమీపంలోనే కొద్ది మైళ్ళ దూరంలో ఫర్తు ఆఫ్ ఫోర్తు అనే ఓడరేవు వున్నది. స్కాట్లాండు తీర సంరక్షణకు అక్కడ యుద్ధ నౌకలన్నీ యుద్ధ సన్నాహంతో వున్నాయి. జర్మనీ వాళ్ళు ఇది ఏలా కని పెట్టారో కాని కని పెట్టి రెండో కంటి వాళ్ళకి తెలియకుండ జలాంతర్గాములతో వచ్చి టార్పిడో అనే ఫిరంగితొ ఇక్కడున్న యుద్ధ నౌకలను మూడు దెబ్బలతో ముంచేసి నిర్భయంగా వెళ్ళిపోయారని తెలిసి పోయి భయ భ్రాంతులను చేసింది. మేం చేసేదేం లేక ఎవరి బసకు వాళ్ళు చేరుకున్నాం.

వచ్చేవారం మరోభాగం

33వ భాగం

జనమంతా యుద్ధకాల జీవితానికి క్రమేణా అలవాటు పడ సాగేరు. భయం వదలక పోయినా మృత్యువెపుడూ సన్నిహితంగానే, అతి సన్నిహితంగానే వున్నదని తెలిసినా ఈ రోజుల్లో ఈ యుద్ధ పద్ధతుల్లో మృత్యువు రణరంగంలోనె కాక యెక్కడ పడితే అక్కడ ప్రత్యక్షమవుతుంది, అనే సత్యం అందరు తెలుసుకున్నా, యేదో మొండి ధైర్యంతో, ఏదో నిర్లక్ష్యంతో యెలాగైనా చచ్చయినా శత్రువులను రూపు మాపి దేశాన్ని రక్షించాలనే తపన, భావం ప్రతి హృదయంలొను నాటుకుపోయింది. యెవరు శత్రువు ఎందుకు మనం శత్రువనుకుంటూన్నాం? అనే ప్రశ్న పరంపర కొందరు వెలిబుచ్చినా దానికి సమాధానం చెప్పవలసిన అధికారులు మౌన ముద్ర వహించి శత్రు సంహారం చేయడమే మన విధి. మన ధర్మం అది తప్ప తక్కిన విషయాల తర్క విత్కరములతో మీకేం పనిలేదని ప్రబోధాలు చేస్తున్నారు.

దైనందిన జీవితం ఏదో ఒక దారిన నడుపుకోవడం అలవాటు చేసుకుంటూంటే ఒకనాటి రాత్రి సుమారు మూడు గంటలకి శత్రు విమానాలు వస్తున్నాయని సూచనగా కూడా వినపడేసరికి నిద్దరమత్తులో వున్న అశేష జనం ఆబాల గోపాలం ఉలిక్కి పడి నిద్ర నుంచి లేచి భయభ్రాంతులై , బట్టలు మార్చుకోవాలా అక్కడలేదా అనే మీమాంస పక్కన పెట్టేలోపునే విమానాలు రావడం, అక్కడొకటి, అక్కడొకటి బాంబులు పడేసి ఇక్కడి విమానాలు పైకెగిరే లోపునే , శత్రు విమానాలు పారిపోవడం కూడా జరిగింది. చాలామంది స్త్రీ పురుషాదులందరూ పడక దుస్తులతోనే భయభ్రాంతులై విధిలోకి పరుగెత్తు కొచ్చారు. అటు ఇటూ రక్షణ గృహాలు వెతుక్కుంటూ పరుగులు తీసేరు. ఒక ముసలాయనా, ఒక ముసలావిడ రోడ్డు మధ్యన పరుగెడుతున్నారు .వారు దంపతులు అవునో కాదో తెలియదు కాని పడుగెడుతున్న వాళ్ళల్లా ఆగిపోయి ఏదో జ్ఞాపకం వచ్చినట్టు ఒక క్షణం నిలబడి అమాంతం రోడ్డు మధ్యగా బోర్లా పడుకున్నారు. అటూ ఇటూ పరుగెడుతున్న జనం ఇదేమిటి వీళ్ళు ఇలా పడిపోయారు కొంప తీసి భయంతో చావలేదు కదా,అని వాళ్ళదరికి చేరి పైకి లేవ తీయబోయారు.

అరక్షణంలో కొన్ని వందల మంది చుట్టు చేరారు. ఇంతలో వాళ్ళంతట వాళ్ళు

దగ్గరికి వచ్చిన వాళ్ళ చేయూతతో గజగజ లాడుతూ లేచి నిలబడ్డారు.జనమంతా హిప్ హిప్ హురే అని సంతోషంతో అరుస్తుండగా విమాన దాడి అయిపోయిందని క్షేమంగా ఇంటికి వెళ్ళవచ్చునని తెలియ పర్చడానికి సైరన్ కూత వినపడ్డది.

అది వినేసరికి భయం లోంచి బయటపడి అందరు ఒక్కసారి నిట్టూర్చినట్టు పెద్ద నవ్వు నవ్వుతూ ఒకరి దుస్తులను ఒకరు చూసి సిగ్గుపడుతు గృహోన్ముఖులయ్యారు.

ఈ రీతిగా ఇదో కొత్త ఆపద వచ్చి పడిందని జనంలో మళ్ళీ భయం బయలుదేరినా ఏలాగో ధైర్యం తెచ్చుకొని కాలక్షేపం చేసుకుంటున్నారు. ఈ విమాన దాడులలో జన

సమూహానికి సహాయపడటానికి కొత్త రకమైన రక్షక భటులు ఏర్పాటై, ఇరవై నాలుగు గంటలు వాళ్ళు రోడ్లంట గస్తీ

తిరగడం ఒక కొత్త దృశ్యం. సాయంకాలం మామూలుగా కొండల మీదికి వెళ్ళడం తగ్గించారు జనం. నిత్య జీవితం అనేక విధాల కేవలం స్తంభించక పోయినా కుంటుపడిందని చెప్పక తప్పదు.

మేము కాలేజికి మాములుగా వెడుతూనే ఉన్నాం. పాఠాలూను మాములుగానె జరుగుతూనే ఉన్నాయి. ఒక రోజు ఊళో ౖ అంతా జాతీయ పతాకాలు చిన్నవి సూదులు గుచ్చి అమ్మడం మొదలెట్టారు. ప్రతి వాళ్ళు ఆబాలగోపాలం ఒకళ్ళు కూడా

విడవకుండా కొంటున్నారు. ఈ రాబడంతా యుద్ధ నిధికి అని అందరికి తెలియపరిచారు. మేమందరం తలోటి కొని మా కోట్లకి తగిలించుకొని క్లాసులకు హజరయ్యాం. క్లాసులో పాఠం జరుగుతోంది. హఠాత్తుగా మా వెనకాల బల్లల్లో ౕ సంచలనం బయలు దేరింది. కుడి పక్క నుంచి ఇద్దరు ,ఎడమ పక్క నుంచి ఇద్దరు యువతులు జాతీయ పతాకవర్ణంతో ౕ తయారైన దుస్తులు ధరించి ఆ రంగులే నెత్తిన సిపాయి టోపి ధరించి క్లాసు మధ్యన ఆందరి దగ్గర యుద్ధ నిధికి వసూళ్ళు ప్రారంభించారు.

వారు నలుగురు ఒకచేతిలో వీధిలో మేం కొన్నలాంటివి చిన్నచిన్న జాతీయ పతాకాలు పళ్ళెం నిండా పోసుకుని రెండవ చేతిలో పైన రంధ్రం నుండి తక్కినదంతా సీలు చేసిన డబ్బీలతో మనిషి మనిషి దగ్గరికి వచ్చి వసూళ్ళు ప్రారంభించారు వాళ్ళు. లోపలకు ఎలావచ్చారో, ఎవరు తీసుకొచ్చారో ఎవరికీ అర్థం కాలేదు. అక్కడ వాళ్ళను మీరిక్కడ కెలా వచ్చారని గాని, కోప్పడటానికి గాని వీలయిన సమయము కాదు .ఎవళ్ళ కు తోచినది వాళ్ళు ఇస్తున్నారు. ప్రొఫెసర్ గారు నిర్ఘాంత పోయి ఈ దృశ్యం

చూస్తు స్థంభించి పోయినట్టు నిలబడిపోయరు.

ఒకర్ని కూడా విడిచి పెట్టకుండా క్లాసులో ఉన్న విద్యార్ధులందరి దగ్గర వాళ్ళు వసూలు చేసుకున్న తర్వాత తిన్నగా ప్లాట్ ఫారం ఎక్కి ప్రొఫెసర్ గారి వద్దకు వెళ్లి ఈ వైపున ఇద్దరు, ఆ వైపున ఇద్దరు నిలబడి నలుగురు పతాకాలు తీసి వారి కోటుకి గుచ్చి, నవ్వుతూ చెతిలో డబ్బీని ముందుకు జాపారు. ప్రొఫెసర్ గారు మందహాసం చేసి జేబులు తడుముకో ౕవడం మొదలెట్టారు.

ఏ జేబులో ఒక్క పెన్నీ కూడా చేతికి తగలక పోవడంతో తెల్లబోయి ఏమనాలో తెలియక నిలబడిపోయారు. కుశాగ్ర బుద్దులైన విద్యార్ధులంతా ఆయన ఇబ్బంది గ్రహించి ఎవరికి తోచిన , ఎవరి చేతికందిన పెన్నీలు అర షిల్లింగులు ,అర షిల్లింగులు ఈల వేస్తు ప్లాట్ ఫారం మీదికి గిరవాటెట్టారు .ఆపిల్లలు నవ్వుతు అవన్ని ఏరుతూ కూర్చున్నారు . మా ప్రొఫెసర్ గారు మళ్ళీ ఈ వేడుక చూస్తు మళ్ళీ ముఖంలో మందహాసం చిందిస్తు ఈ వేళ కిదిచాలుననుకుంటున్నాను .ఇంతటితో క్లాసు ముగిద్దాం

అని వారు రూంలోకి చక్కా పోయారు .విధ్యార్ధులంతా కరతాళ ధ్వన్లు చేస్తు నవ్వుతు కొందరు డబ్బు లేరడంలో ౕ పిల్లల్లకు సాయం చేస్తున్నారు ,మేమంతా బయటకి వచ్చాం.

ఇక్కడ ఏం జరిగినా ఏం ఉపద్రవం ముంచుకొచ్చిన ప్రొఫెసర్లు ఉద్రిక్తులు కారు. ఆగ్రహం ప్రదర్శించరు. ఏ విషమ పరిస్తితి వచ్చినా ప్రశాంతంగా ఎదుర్కోని విధ్యార్ధులతో పేచీలు పెట్టుకోకుడా వాళ్ళ మనసులు నొవ్వకుండ వ్యవహరిస్తారు। వారు పాఠం చెప్పేటప్పుడు టైం కాగానే గంట వినపడనవసరం లేకుండానే రెండు మూడు నిముషాల ముందు గానే వారి ఉపన్యాసం ముగించి క్లాసు విడిచి పెడతారు. ఒక రోజున ఒక తమాషా జరిగింది. ఆ రోజు ఇంగ్లీషు పాఠం జరుగుతుంది .పన్నెండు గంటలకు క్లాసు విడిచి పెడితే అంతా ఫలహారాలకు,బోజనాలకూ ఇళ్ళకు పోతారు . ఆ రోజున ప్రొఫెసర్ గారు తన్మయులై , పాఠం ఏంతో చక్కగా చెబుతున్నారు.కాలం యెవరు గమనించలేదు.పన్నెండు కుడా అయిపోయింది . కొందరు విధ్యార్ధులలో అశాంతి బయలు దేరి కొంచెం శబ్దం చేయడం మొదలెట్టారు. ప్రొఫెసర్ గారి వరకు ఆ శబ్దం ప్రసరించలేదు. మరో పది నిముషాలు గడిచింది. విధ్యార్ధులు గాలరీ మీద తమ

పాదరక్షలతో శబ్దం చేయడం మొదలెట్టారు. ఏమిటి శబ్దమని ప్రొఫెసర్ గారు ప్రశ్నార్ధకంగా చూశారు .దానికి సమాధానంగా మరింత ధ్వని చేయడం మొదలు పెట్టారు. అప్పటికాయన అసలు విషయం గ్రహించకో ని ,"నాయనలారా నేను పరాకుగాకాలం గమనించక , మీకిబ్బంది కలగజేసినట్టున్నాను. కాని వెదజల్ల వలసిన ముత్యాలు మరికొన్ని వుండిపోయినాయి। తరువాత మీ ఇష్టం ". (i am sorry Gentlemen, but i have a few more pearls to throw away) అన్నారు నవ్వుతూ.Throwing pearls before swine అని ఆంగ్లంలో ఒక సామెతున్నది. పందుల ముందు ముత్యాలు జల్లితే వాట్లకు ఏం తెలుస్తుంది? అవి ముత్యాలనీ, విలువైనవనీ. ఆమాట ప్రొఫెసర్ అనడంతోటే మళ్ళీ హాలంతా నిశ్శబ్దమైపోయినది.

ఒకడు కదిలితే ఒట్టు. గట్టిగా ఊపిరి కూడా పీలుస్తే ఒట్టు. ప్రొఫెసర్ గారు మందహాసం చేస్తూ మరి ఒక పావుగంట ఉపన్యాసం గావించి "అబ్బాయిలు మీరింక ఇంటికి వెళ్ళవచ్చు" అని," క్షుద్బాధ గ్రహించలేక పాఠంలో నిమిగ్నుడునై మిమ్మల్నింత సేపు కూర్చో పెట్టి బాధ కలిగించాను,మీరేమీ అనుకోకుండా మీ ఇళ్ళ కు వెళ్ళి ఇంత ఆలస్యమైనందుకు మామూలు మోతాదు కంటె రెట్టింపుగా, యుద్ధం విషయం కూడా మరిచిపోయి భోం చేయండి" అని ఆయన గదిలోకి చక్కాపోయారు.ఇక్కడ పద్ధతది. ప్రొఫెసర్లకు విద్యార్ధులకు వుండే అభిమానం, గౌరవం అటువంటిది.మనదేశంలో ' అయితే అటువంటి అల్లరి చేసిన విద్యార్ధులకు ఎటువంటి కఠిన శిక్ష పడేదో వూహించడం కూడా కష్టం .

ఇక్కడ ప్రొఫెసర్లకు చాలమందికి చతురోక్తి, హాస్యోక్తి , సమయ స్ఫూర్తి చాల ఎక్కువ. ఇక్కడ పద్ధతేమిటంటే ప్రొఫెసర్ ఏ కారణం చేతనైన క్లాసుకి రావడానికి వీలు కాకపోతే ఈ వేళ మీ క్లాసుకి పాఠం చెప్పడానికి వీలుపడదు అని ఒక కాగితం మీద

వ్రాసి క్లాసు బయటనున్న కారిడార్ లో నోటిసు తగిలిస్తారు. అలాంటి నోటీసు మాకా రోజున ప్రత్యక్షమైంది. The professor will not be able to attend the classes today.అని నోటీసున్నది.

మేం చూచి బయటకి వెడుతుంటే ఒక అల్లరి పిల్లవాడు తను తెలివైన వాడిననుకొని ప్రొఫెసర్ గారి మీద చలోక్తి వి సురుదామనుకొని ఆ నోటిసు దగ్గరి వెళ్ళి classes అనే శబ్దంలో Cఅనే మొదటి అక్షరం కొట్టేసి చక్కాపోయాడు. పోతే వి ంగిలింది Lassesఅనగా ఆడపిల్లలని అర్ధం. మరునాడు ప్రొఫెసర్ గారు ఇది చూసి ఏమీ ఆగ్రహించకుండా ఎవరినీ

పల్లెత్తు మాట అనకుండా Lఅనే రెండో అక్షరం కొట్టేసి మామూలుగా పాఠం చెప్పి చక్కా వెళ్ళి పోయారు.

చాలామంది ఆ నోటీసు బోర్డు వైపు చూడక ప్రొఫెసర్ గారు చూసేరా? లేదా? చూస్తే కోపం రాలేదా? అని తమలో తాము తర్జన భర్జన చేసుకుంటూ క్లాసు కాగానే ఏకముఖంగా అందరు నోటీసు బోర్డు వైపు పరిగెత్తి చూసేసరికి, యల్ పోయి, Asses మిగిలింది. మా ఎత్తుకు ప్రొఫెసర్ గారు వేసిన పై ఎత్తుకు మేము సిగ్గు పడి తల వంచుకోని చక్కా పోయాం.ఇటువంటి పెంకెతనాన్ని ఎంతో చతురతతో సర్దుకుపోయారు ప్రొఫెసర్ గారని ఆశ్చర్యపోయాం. మాలో వేము. ఆయన సమయ స్ఫూర్తికి అభినందిస్తు చక్కాపోయాం.

వచ్చేవారం మరోభాగం

34వ భాగం

ఈ మధ్యన ఒక నాడు ఎన్నడూ అనుకోని, ఊహించని తమాషా ఒకటి చేశాడు మా స్నేహితుడు. ఇది వరకు వేరె సందర్భంలో కూడా అతని పేరు వచ్చింది. ఇక్కడున్న ఆంధ్రులందరిలోనూ అతను బహు చురుకైన వాడు, మాటకారి. అంతే కాకుండా హాస్యప్రియుడు, మంచి వాక్చమత్కృతి కలవాడు. అందరినీ మాటల్తో మురిపించి మరిపించి గలవాడు. ఆంధ్ర భాషా ప్రియుడు, యత్ కించిత్ కవి. సమ్మోహనంగా పొగడగల గాత్రమాధుర్యం కలవాడు. అయితే వట్టి అల్లరివాడు. అస్తమానం ఎవరినో ఒకరిని ఏదో అంటూ, ఏడిపిస్తు, మళ్ళీ నవ్విస్తు వుండేవాడు.

ఈ తమాషా తల పెట్టి మమ్మలందరిని హడలుగొట్టి, చచ్చేటట్టు నవ్వించిన పెద్దమనిషి దుగ్గిరాల గోపాల కృష్ణయ్య. అతను తరచుగా నా గదికి వస్తూ, కబుర్లు చెబుతు, వెడుతుండేవాడు. మొట్ట మొదట నన్ను చూచిన నాటి నుంచి నె నంటే యెంతో ఆదరం, అభిమానమూను. శ్రీ ఆనందకుమార స్వామి గారు వచ్చిన నాటి సభలో తలవని తలంపుగా నె ను చదివిన భాగవత పద్యాలు వినడంతోనే నా మీద అభిమానం మరో పది రెట్లు ఎక్కువయింది.

ఒకరోజు రాత్రి సుమారు పది గంటల వేళ నేను శ్రద్ధగా, దీక్షగా చదువుకుంటుండగా గోపాల కృష్ణయ్య చాల హడావుడిగా, కంగారుగా అతి గంభీరమైన మొహంతో వచ్చి తలుపు కొట్టాడు. ఎవరా ఇప్పుడు వచ్చేవారు? అనుకుంటూ, నేను లేచి తలుపు తియ్యడం తోటె, ఒక్కడగు లోపలికి వేసి "బాబు, నువ్వు త్వరగా డ్రస్సు వేసుకో, మన రావుకి హఠాత్తుగా ఏదో జబ్బు చేసింది.ఒళ్ళు తెలియకుండా చాల బాధ

పడుతున్నాడు. నువ్వు వెంటనే అక్కడికి పరిగెత్తు, నేను వెళ్ళి మన వాళ్ళని పదిమందిని కేకేసి, డాక్టర్ ని కూడాతీసుకు వస్తాను." అని ఇంకా నా మాటేమీ వినిపించుకోకుండ ఒక్క వుడామని వీధిలోకి పరిగెత్తాడు.

నేనమాంతం నిల్చున్న వాడ్ని చతికిల పడ్డాను. ఈ రావు అనే ఆయన మా స్నేహితుడు, ఆయనా కొద్ది మాసములలో చదువు పూర్తయి, స్వదేశానికి తిరిగి వెళ్ళ నున్నాడు. అయిదున్నర అడుగుల ఎత్తు మనిషి కొంచెం స్థూలకాయుడు. మా

అందరిలోకి బలిష్టుడులా కనపడేవాడు. హఠాత్తుగా పిడుగు లాంటి ఇతనికి ఏమి వచ్చిందా అని కంగారు పడుతు,గబగబ సూట్ గీటు మార్చుకొని వీధిలోకి పరిగెత్తాను.

త్వరగా అక్కడ చేరవలెనని ఆదుర్దాయె కాని అనుకున్నంత తొందరగావెళ్ళలేక పోయాను. ఎలాగైతేనేమి రావుగారి గదికి చేరి, గోపాలకృష్ణయ్యగారు వచ్చినంత హడావుడిగా నేను తలుపు కొట్టాను.లోపల నెమ్మదిగా మాటలు వి నపడుతున్నాయి ఎవరో వచ్చి తలుపు తీశారు. నేను లోపల అడుగు పెట్టి నిశ్చేష్టుడనై, నిర్ఘాంత పోయి నిలబడిపోయాను.

రావు గారు నల్లరాయిలా నవ్వుతు కూర్చున్నారు, మరి నలుగురితో పేకాడుతున్నాడు. చుట్టు ఏడెనమండుగురు నిలబడి

వేడుక చూస్తున్నారు. మొదట ఎవ్వరు చూడనట్టు నటించి తరువాత తలెత్తి అరే! ఇదేమిటి? మన పార్వతీశం. అలా వున్నావేమిటి వంట్లో కులాసాగా వుంటుందా అన్నారు. అప్పటికి రావు గారు చేతిలో పేకముక్కలు కింద పడేసి గభాలున లేచి నుంచోని నా దగ్గరకు వచ్చి నా వీపు మీద నేను ముందుకి పడేటట్టుల ఒక చరుపు చరిచి ఏం పార్వతీశం భాయ్! ఇలా కొట్టుకొచ్చావేమిటి ఈ వేళప్పడు, బుద్ధిమంతులైన నీ వయసు వాళ్ళు, చదువులో మునిగి తేలుతు వుండవలసిన సమయంలో నువ్వు ఏ గుంటనో తీసుకొని సరదాగా సినిమా చూసి వస్తున్నట్టుంది నీ వాలకం . ఇలా అయితే లాభం లేదబ్బాయ్. మేమంతా పెద్దవాళ్ళం ఇక్కడున్నాం మీ బోటి వాళ్ళను, కుర్రకారుని జాగ్రత్తగా చదువుకుంటావ్ అనే నమ్మకంతో నీ మీద పర్యవేక్షణ కొంత మేం తగ్గించిన మాట వాస్తవమే. నువ్వు మా ఏమరుపాటు కనిపెట్టి ఇలా శృంగార కలాపంలో దిగుతున్నావన్నమాట. మేము కొంచెం మళ్ళీ నిన్ను జాగ్రత్తగా కనిపెట్ట వలసిన పని కల్పించావు మాకు సరే" అని నన్ను కూర్చో మన్నాడు.

ఇదంతా చూస్తే నాకు ఏమనాలో తోచలేదు. ఇంతట్లోకే ఇంకొకతను తలుపు తీసిన కుర్రాడు ఏమిటి పార్వతీశం గారూ ఇంత హడావుడి గా వచ్చారు. మీ కంగారు మీ ముఖ

వైఖరి చూస్తే నాకు చాల భయమేసింది సుమండీ అన్నాడు. ఇంతలోనే తలుపు చప్పుడు కావడం నాకు మల్లేనే ఇంకొ ' నలుగురైదుగురు లోపలికి రావడం నన్ను పలకరించినట్టుగానే మళ్ళీ రావుగారు, తదితరులు వీళ్ళని పలకరించడం వాళ్ళు

తెల్లబోయి మాట లేక పోవడం జరిగింది. అప్పటికి నేను నా కంగారు నుంచి తేరుకొని "ఏమండీ ? మీరంతా కూడ నె 'వచ్చిన పని మీద వచ్చారా? "అన్నాను.

అందులో ఒకతను అవునండీ అలాగే కనపడుతుంది. ఇంతకు అని అనబోతుంటే

" ఏమండీ రావు గారు తమకిప్పటికి పూర్తి ఆరోగ్యం కలిగినట్టైనా? పాపం తొందర పడి ప్రయాణమైన వారు మళ్ళీ మూట మూలను పెట్టైరన్నమాట. మా యోగ క్షేమాలు కనుక్కోవడానికి అబ్బ, ఎంత మంచి వారండీ మీరు!" అనగానె ' అందరు గొల్లుమన్నారు. అందరితో పాటు రావు గారు కుర్చీలో వెనక్కు పడి నవ్వుతుంటె, వారి ఉదరం ఎగిరెగిరి పడుతుంటే మేము పట్టలేక మళ్ళీ నవ్వాము. ఈ వేళ ఏప్రిల్ మొదటి తేది యేనా అయింది కాదు అన్నాడు ఒకతను. ఇంతకూ ఆ దుర్మార్గుడు, ఆ తుంటరి, ఏడీ కనపడడేమీ" ఎక్కడున్నా, కొండ చరియలలో దాగినా, సముద్ర గర్భాన నక్కినా, పైకి లాగి తుక్కు రేగ గొట్టి ఎముకలు చూర్ణం చేయవలసిందే అన్నాడు. ఒకతను ఎంతో కోపోద్రిక్తుడైన ఏ దుశ్శాసనుడు లాగానో అభినయిస్తు ,రావుగారు ఇదంతా చూచి బ్రహ్మానందభరితుడై వాళ్ళ లాండ్ లేడిని నిద్రలోనో, మరే స్థితిలోనో ఉన్నదో పాపం, పిలిచి మాకందరికి కాస్త టీ పోయించమనీ, లేకపోతే మేము ఆయనను వదిలి వెళ్ళే సూచనలు ఏమీ కనపడ్డంలేదని, మేము పోకపోతే తనకా రాత్రి నిద్ర పోయే యోగం లేదని ఎంతో దీనంగా విన్నవి ంచుకున్నాడు.

ఆమె ఎంతో కోపం వచ్చినట్టు కనపడ్డా, తుదకు నవ్వుకుంటూ అక్కడున్న మూర్తులు ఎన్నని లెక్కించుకొని వెళ్ళి, మా రావుగారన్నట్టుగా అయిదు నిమిషాల్లో

కాకపోయినా, పది నిమిషాలు దాటకుండా ఒకటో రకమైన టీ, బిస్కట్లు అందించింది. ఏం చేస్తాం! ఏదొచ్చినా, ఎవరిచ్చినా, అనుభవించక తప్పదు కదా. ఆ పని ముగించుకొని రావు గారిని సుఖ నిద్ర పొమ్మని , ఇటువంటి తెగుళ్ళు తెప్పించుకోవడం ఆరోగ్యకరం కాదని హెచ్చరించి మా దారిన మేము వెళ్ళి పోయాము. దీనిని ఆంగ్లంలో ' practical joke అంటారు.

తెల్లారిన తరవాత గోపాలకృష్ణయ్య కనపడితే అతనిని పట్టిద్దామనుకున్నాను. వారం రోజుల వరకు ఆయనెక్కడ పికరేలె 'కుండా పోయాడు బ్రతికి పోయాడు. చాల కాలం క్రితం జరిగినదే ఒక సంగతి చాల స్వల్పమైనదే చెప్పడం మరచిపోయాను. అందులో విశేషం ఏమీ లేదు కాని వూరికేనే తమాషాకి చెపుతున్నాను. నేనిక్కడకు వచ్చిన

తరువాత, నా బారసాల మహోత్సవం నాడు జరిగిన నామకరణ కాక,ఇక్కడ మళ్ళీ మంచిరోజు కాని, మహోత్సవం కాని లేకుండానే నామకరణం చేసుకోవలసి వచ్చింది.

ఇక్కడ ఆచారమేమిటంటే మనదేశంలో ప్రతివాళ్ళకు ఉన్నట్టుగానే వ్యక్తి పేరు, ఇంటి పేరు కలసి రెండు పేర్లుంటాయి. ఎటోచ్చి ఈ దేశంలో వ్యక్తి పేరు మొదలు ఇంటి పేరు చివర ఉంటుంది. మన దేశంలో వ్యక్తి పేరు చివర ఇంటి పేరు మొదలు ఉంటుంది. పైగా మన ఇంటి పేర్లన్నీ చాల వరకు ఏనాడో మన పూర్వులు నివసించిన గ్రామముల పేర్లయి ఉంటాయి. లేక మన పెద్దలు సంపాదించిన బిరుద నామములేనా అయి ఉంటాయి.

ఈ పద్ధతి మనదేశంలో కూడా మనిషి పేరు ముందు, ఇంటి పేరు వెనుకా ఉండటం కొన్ని ప్రాంతాలలో అలవాటైనని ఇక్కడున్న ఉత్తరాది విద్యార్థుల వల్ల తెలుసుకున్నాను.మన వాళ్ళలో కొంతమంది కూడ ఇక్కడకు వచ్చిన తరవాత తమ పేరు ముందు ,ఇంటి పేరు వెనకకు మళ్ళించడం చూశాను. నేను అలా చేయవలెనని మొదట అనుకోలేదు కాని, చేయక తప్పినది కాదు . ఏమంటే నా పేరు ఎవరికి చెప్పినా వాళ్ళకు మొదటి సారి అర్థం కాకపోవడమే కాక పదిసార్లు చెప్పినా వాళ్ళు ఉచ్చరించలేక నానా యాతన పడినా కుడా,పలకలేక పోయేవారు.

కొందరు నన్ను "టెసామ్" అనేవారు కొందరు "టీసమ్" అనేవారు.మరికొందరు అల్లరికి సమ్ టీ అనేవారు. మా లెండ్ లేడి వగైరా అంతా ఈ మాత్రం కూడా అనలేక సేమ్ అనేవారు. టపా బట్వాడాలో కూడా నా పేరు టపాజవానె ' ఉచ్చరించలేక, తెలుసుకోలేక నానాయాతన పడేవాడు. ఈ ఇబ్బందులన్ని ఎందుకని ఈ దేశ సమాచారం ప్రకారం ఇంటి పేరే చివరికి మారిస్తే బాగుంటందని ఆలోచించి ఆ ప్రకారం చేశాను. కాని ఆ మార్పు కుడా ఇక్కడి వాళ్ళకి వీలు కలిగించలేదు .పి.వె.మూర్ అని మార్చుకున్నాను.

అయినా అది కూడా వాళ్ళు వెమార్ అని కొందరు.మోర్ వే అని కొందరు మూర్ అని రకరకాల రూపాలు కల్పించటం మొదలెట్టరు. ఈ కర్ణ కఠోరమయిన శబ్దాలు వినలేక

బాధ పడి కొంచెం ఆలోచించి మళ్ళీ ఒక చిన్న మార్పు చేశాను. ఇంటి పేరు ఇది వరకు ఇంగ్లీషులో vemur అని వ్రాసే వాణ్ణి ఇప్పుడు దానిలో కూడా ఒక చిన్న మార్పు చేస్తే బాగుంటందని p.v. more అని మార్చుకున్నాను . దానివల్ల మళ్ళీ కొన్ని ఇబ్బందులు వచ్చాయి. కొందరు మర్ మర్ అని ఈ మర్ ఏమిటండి అని కొందరు అడగటం

మొదలెట్టరు.అందుకని ఈ సారి మూర్కి వర్ణ క్రమం కొంచెం మార్చాను .mor అని ఈసారి అంతా సాఫీగా నడుస్తుందనుకున్నాను. కాని అదేం జరగలేదు. వేమూర్ అనే మాట తలలో ఆడుతుండటం మూలాన్ని veమానేసి మూర్ అంటారని సంబరపడ్డాను కాని more అనేది ఇంగ్లీషులో మోర్ అవుతుందన్న సంగతి మర్చిపోయాను ।అక్కడ నుంచి కొందరు so you are no more what more అనిmister more we will be sorry when you are no more అని నన్నాట పట్టించారు.

దాని తల్లి సిగగొయ్యా ఎటు చూసినా ఇబ్బందే కలుగుతుంది. ఇదంతా మనం మంచి రోజు చూసుకోకుండా విఘ్నేశ్వర పూజ చేయకుండ నామకరణం చేసుకోవడం వలన వచ్చిన ఇబ్బంది అనుకుంటాను. అని ఆలోచిస్తు ఒక రాత్రంతా గడిపాను. మరునాడు లేచి విశ్వ విద్యాలయానికి వెడుతు ఒక పుస్తకం కావలసి పుస్తక విక్రయ శాలకు వెళ్ళి

నాక్కావలసిన కవితా సంకలనం కోసం వెతుకుతుంటే థామస్ మూర్ అని కవి గారి కావ్యం కనపడ్డది.

ఆ పుస్తకం చూదామని పైకి తీయ గానే పుటలు తిప్పకుండానే నామకరణం ఎలా చేసుకొంటే పేచీ లేకుండ ఉంటుందో ఈ పుస్తకం మీద పేరు చూడటంతోనే హఠాత్తుగా స్ఫురించింది, నాక్కావలసిన పుస్తకం తీసుకొని ఒక క్షణం కూడ అగకుండా తిన్నగా అచ్చు ఆఫీసుకు తీసుకు వెళ్ళి p.v.moor అని నా పేరు అచ్చు కార్డు లు వేయించుకు వచ్చాను. అది నా మిత్రులకు చూపించాను. వారందరు

ఈ మాటు బాగుంది అని వారి ఆమోదం తెలిపారు. ఇటువంటి మార్పులు ఒక్కోక్కప్పడు లాభిస్తాయని కుడా కొ ంతకాలానికి తెలుసుకున్నాను.

లాభం మాట ఎలా ఉన్నా ఇప్పడందరు ఇక్కడి వాళ్ళు,మన వాళ్ళు, కూడా ఉచ్చరించగలుగుతున్నారు. ఉత్తరాలు ఏ పే ఎచీ లేకుండా సకాలంలో చేరుతున్నాయి.

ఈ మధ్యను ఒక చిన్న తమాషా జరిగింది. మరేం లేదు ,ఒక కుర్రాడిని వెర్రి వాణ్ణి చేసి ఒక పూట ఏడిపించాం అందరం కలసి. అయినా ఈ స్వల్ప విషయానికి అబద్ధం ఎందుకు? అదంతా ఏర్పాటు చేసింది అల్లరి చేసింది నేనేనని చెప్పుకో వడానికి గర్వపడుతున్నానో, సిగ్గుపడుతున్నానో చెప్పలేకుండా ఉన్నాను. మనకు చేతనైనది అదే కదా. మన కంటె కొ ంచెం తెలివి తక్కువ వాడు అంటె అందరికి సరదా. ఆ

క్షణంలో ఒకప్పుడు మరొకరు మన్ని ఇలాగే ఏడిపించారన్న సంగతి మరచి పోతుంటాం.

సుమారు ఒక సంవత్సరం అవుతుంది మన వేపు నుంచే ఒక కుర్రాడు, చాల బుద్ధిమంతుడు, చాల అమాయకుడు, మా అందరికి మల్లేనే ఇంట్లో చెప్పకుండ మంచి రోజు చూసో, చూడకుండానో ఇక్కడికి చక్కా వచ్చేడు నేను వచ్చినప్పడు, రాజు నాకుతగిలి నట్టుగానే నేను ఈ కుర్రవాడికి ఆపద్బాంధవుడిలా దొరికేను. అతనికి నా గదికి దగ్గరలోనే ఒక గది కూడా కుదిర్చి పెట్టి అతనికవసరమైన సహాయం చేస్తుండేవాడిని.

పాపం అతనికి నేనంటే ఎంతో గురి, గౌరవం ఏర్పడ్డదో చెప్పశక్యం కాదు. అంత ఇదికి కారణం ఏమీ కనిపించదు. మేము కలుసుకున్న వేళా విశేషం అనుకొని సరిపెట్టుకునే వాళ్ళం. అతను పాపం నా దగ్గర ఏ దాపరికం లేకుండ సమస్తమూ నాతో చెబుతూ ఉండేవాడు. నాతో అన్న మాటేమిటి? ఎవరితోనైనా చెప్పుకునేవాడు అనుకుంటాను. అతని స్వభావమది. వాళ్ళు గోదావరి జిల్లావాళ్ళు. సంపన్నులు, భూస్వాములు. ముగ్గురు అన్నదమ్ములలోను ఇతను కడసారపు వాడు. పడమటి గాలికి ఇలా కొట్టుకొచ్చి,ఇక్కడ స్థిర పడి చదువు ప్రారంభించేడు.

అతనికి నేను చేస్తున్న పనే చేయమని అనగా M.A బారిస్టర్ చదవమని సలహా ఇచ్చాను. అందుకంగీకరించి వి ద్యాలయంలో చేరాడు। అప్పటి నుంచి కులాసాగా కాలం గడుస్తోంది. మా మైత్రి ఎక్కువవుతుంది. ఒక రోజున ఇతని పే ఎరుతో ఒక కవరు, చుట్టు పసుపు రాసి ఇతని చిరునామాతో ఇండియన్ అసోషియన్కి వచ్చింది నేనా రోజు పెందాలాడె ' అసోషియన్‌కి వెళ్ళేసరికి ఈ ఉత్తరం కనపడింది. ఆ ఉత్తరం చూసి ఏదో

పెళ్ళి శుభలేఖ అయి వుంటుందని మన ఆచారం తలుచుకొని ఉత్తరం జేబులో పెట్టుకున్నాను నా స్నేహితుడు రమణ కిద్దామని.

తర్వాత ఆ మాట మర్చి పోయి, నేను కొంత సేపు అక్కడ గ్రంథాలయంలో కాలక్షేపం చేసి ఆ తర్వాత విశ్వవి ద్యాలయానికి వెళ్ళి అక్కడ క్లాసులు అయిపోగానే ఇంటికి వచ్చేశాను. నా భోజనాదికములు ముగించుకొని మధ్యాహ్నం తరగతులకు వెళ్ళి వచ్చేను. ఇంత సేపు ఈ ఉత్తరం సంగతే మర్చిపోయాను.అప్పుడు హఠాత్తుగా ఇది జ్ఞాపకం వచ్చి నాలుక కరచుకొని తిన్నగా మా స్నేహితుడి గదికి వెళ్ళి బయటకి వెళ్ళడానికి తయారైన రమణ ను కూర్చో పెట్టి "నీకో శుభ వార్త తీసుకువచ్చేను" మీ ఇంట్లో ఎవరికో పెళ్ళట, నీవు ఒక మాటు వెళ్ళి ఆ శుభ కార్యం జరిపించి వస్తావా ఏమిటి అన్నాను. అతను తెల్ల బోయి అదేమిటండి ఇప్పుడు పెళ్ళి కావలసిన వారు లేరుగా మాఇంట్లో. ఆఖరు వాడిని నాక్కూడా పెళ్ళి అయిపోయిందే అన్నాడు చటుక్కన నోరు జారి.

"యేమిటి చెప్పావు గాదు ఇన్నాళ్ళు నుంచిని"

" మీరు రైటేనండీ, ఇందులో నేను చేసేదేముంది. మా వాళ్ళు పెళ్ళి చేశారు నేనా సంగతి మర్చిపోయి తిన్నగా ఇక్కడికి చక్కా వచ్చాను. మీరు కనపడ్డారు దేవుళ్ళ లాగా,మీతో చెప్పడం మర్చిపోయాను. పొరపాటేనండీ కాని దురుద్దేశం ఏమి లేదు" అన్నాడు. వెర్రి మోహము వేసికొని.

"మరైతే ఈ శుభలేఖ ఏమిటన్నాను. ఈ ఉత్తరం అందిస్తు- ఇది ఈ వేళ వచ్చింది. ఉదయాన్నే నీకు త్వరగా అందచేద్దామనుకొని తీసుకొని ఇప్పటివరకు ఇవ్వడం మర్చపోయాను యేమి అనుకోకు." అన్నాను.

అతను ఆదుర్దాలో ఉత్తరం అందుకొని చింపి చూసి ఉలుకు పలుకు లేకుండా పరధ్యానంగా కూర్చున్నాడు. శుభలేఖ చూసి ఎందుకలా పరధ్యానంగా ఉన్నాడో , ఎందుకు సంతోషంతో లేడో అర్థం కాలేదు.

ఒక క్షణం కూర్చోని "యేం రమణ, యేమిటలా కూర్చోన్నావు.ఇంతకు పెళ్ళీ ఎవరికి?। నువ్వు ఇప్పుడే అక్కడికి

వెళ్ళక్కరలేదులే. అంతలా కంగారు పడతావెందుకు అన్నాను.

"కంగారు కాదండి .పెళ్ళేం కాదండి మీకెలా చెప్పాలో నాకర్థం కావటం లేదండీ నాకు.

"మా నాన్న ఈ ఉత్తరం రాశాడ"ని నాకందించేడు. నేను ఉత్తరం అందుకొని యేమిటి విచిత్రం అని ఆశ్చర్య పోతు గబ గబ ఉత్తరం చదివేను,పెళ్ళీ కాదు, పెటాకులు కాదు .మా రమణ భార్య చి || సౌభాగ్య వతి సత్యవతి రజస్వల అయిందట. నక్షత్రం కొంచెం దోష యుక్తమగుట చేత శాంతి చేసుకోవలసి ఉంటుందని ఒక్క వారం రోజులు సెలవు పెట్టి ఇతన్ని వెంటనే ఇంటికి రమ్మని వాళ్ళ నాన్న వ్రాసిన శుభలేఖ సారాంశం. నాకు విపరీతమైన నవ్వు వచ్చింది.ఇంకేనేం ఇది మరీ బాగుంది ? పెళ్ళి కంటే ఎక్కువ సంతోషకరమైన వార్త కాదా నీకు. ఇది చూడగానే ఆ సంతోషంలో తరువాత కార్యక్రమం ఊహించుకుంటూ ఉన్నావన్న మాట." నీ పరధ్యానానికి కారణం అర్ధమైంది .బాగుంది శభస్య శీఘ్రం అన్నారు." ప్రయాణానికి ముహుర్తం ఇప్పుడే చూడమన్నావా? మళ్ళీ అప్పుడో ' మాటు మీ నాన్న రమ్మని వ్రాయకుండా ఆ తరువాయి కూడా ఇప్పుడే తీర్చుకొచ్చేస్తే అందరు సంతోషిస్తారు. కొంత ఖర్చు కలిసి వస్తుంది" అన్నాను.

అతనెంతో జాలిగా ముఖం పెట్టి "ఏమిటండీ గురువు గారు? మీరు కూడా నన్ను ఇలా ఏడిపిస్తే ఎలాగు మానాన్న అసలు ఈ ఉత్తరం రాయడం ఎందుకు? వారం రోజులు సెలవు పెట్టి రావాలట .ఆ వారం రోజులలోను సమస్తం సర్దుబాటు చేసుకొని తిరిగి వెళ్ళిపోవచ్చునట.యెంత వెర్రి వాళ్ళో మనవాళ్ళు నేను ఇక్కడికి చేరడానికి నెలరోజులు పట్టిందన్న విషయం మర్చి పోయాడు మా నాన్న పాపం " అంటూ సగ్రుని ఉత్తరం చింపేయబోతుంటే నేను ఆపి ఆ ఉత్తరం లాక్కొని " శుభలేఖలెప్పుడు చింపేయ్యకూడదోయ్ అలా ఉంచు, లేకపోతే నేను జాగర్త పెడతాలే . నా స్వీయ చరిత్ర భవిషత్తులో వ్రాసేటప్పుడు ఈ రికార్డు వుండద్దా మరి." అన్నాను. అతనేమి అనలేక తల వంచుకొని కూరొ ్చన్నాడు సిగ్గుపడుతూ,తనే రజస్వల అయినట్టు.

నేను నవ్వుతూ " మళ్ళీ కలుసు కుందాం నువ్వు యెక్కడికో బయలు దేరుతుంటే నీ ప్రయాణానికి అడ్డు వచ్చాను. అయితే ఇప్పుడు మనదేశానికి నీ ప్రయాణం లేదన్న మాటే కదా?" అని అతనుకేసి చూడకుండ ముందుకు అడుగు వె ' శాను. అతను వెనుక నుంచి," అది మీరు నిర్ణయించవలసిన విషయం మా నాన్న మాట కొట్టెయగలనుగాని మీ ఆజ్ఞ శిరసావహించవలసిందే గదా? అన్నాడు. " సరే అయితే నేనాలోచించి నా నిర్ణయం త్వరలోనే తెలియపరుస్తాలే " అని చక్కా పోయాను.

నేను యెక్కడికో వెళ్ళవలెననుకున్న ప్రయాణం కట్టిపెట్టి తిన్నగా బ్రైంద్ హిల్స్‌కు వెళ్ళి కాసేపు ఒంటరిగా గాల్ఫ్ ఆడుకొని పర ధ్యానంగా ఒకచోట కూర్చొన్నాను .

ఇంతలో మెరుపులా ఒక ఆలోచన తోచింది. అది మరో మాటు మరో మాటూ ఆలోచించిన కొద్దీ చాల అద్భుతంగా అందరికి ఆశ్చర్య జనకంగాను, ఉత్సాహంగాను వుంటుంది అని ఆలోచన తోచింది. వెంటనే ఆ ప్రయత్నం రెండో కంటి వాడికి తెలియకుండా అమలు పరచవలెనని నిశ్చయంతో నాలో నేను నవ్వుకుంటూ గాలిలో తేలిపోతున్నంత ఉత్సాహంతో ,వేగంతో ఇంటికి చేరుకున్నాను.

మరునాడు స్నేహితులకు , మన తెలుగు వాళ్ళందరికు ఆ సాయం కాలం, నా గదిలో తేనీటి విందుకు దయచె
 యవలసిందిగా సవినయంగా ప్రార్థిస్తు ఆహ్వానాలు టైపు చేయించి ఆప్తులైన పది పన్నెండుగురికి అందచేశాను. నేను ఆ కార్యక్రమానికి కావలసిన ఏర్పాట్లు చేయడంలో నిమగ్నుడనై చాల హడావుడిగా రోజంతా గడిపాను. మిత్రులకు సరదాగా వుంటుందని కొంచెం పులిహోర కూడ స్వహస్తాలతో తయారు చేశాను.ఒక స్వీటు కూడతయారు చేసి షాపులో
 నుండి రెండు రకాల కేకులు,బిస్కట్లు కూడ తీసుకు వచ్చాను.

ఈ హడావిడంతా చూచి మా ఇంటి ఆవిడ తెల్ల బోయి, "ఏమిటండి సేమ్ గారు ఇంత హడావుడి చేస్తున్నారు. మీ కె
 మైనా పెళ్ళి తలపెట్టుకున్నారా, లేక డర్బీ పందాల్లో డబ్బు గెలుచుకున్నారా? చెప్పండీ... మేము సంతోషిస్తాం" అన్నది. నా పెళ్ళీ కాదు ,నీ కార్యం కాదు, అన్నాను తెలుగులో వాట్? వాట్? ఏమీటి? యేమిటది అంది ఆవిడ కంగారుగా-" సాయంత్రం మీకు తెలుస్తుందిలే "అన్నాను.

సాయం కాలం సరిగా నాలుగయ్యేసరికి మా మిత్రబృందం ఈ పార్టీ యేమీటో, ఎందుకో తెలుసుకుందామని ఆదుర్దా. ఒక క్షణం అటూ ఇటూ పోనివ్వకుండా చక్కా వచ్చారు. వీళ్ళందరి కంటే ముందే మా రమణ కూడా వచ్చి " యేవి
 ుటండి గురువు గారు, ఈ హడావుడంతా" అన్నాడు నాతో అన్ని సర్దుతూ నేను తయారు చేసిన కాఫీ తప్ప, తక్కిన వన్నీ బల్ల మీద అమర్చడం ,అందరు ఆరగించడం అయిపోయిన తరువాతను తీపి వుండలు వున్న పళ్ళెం తీసుకొచ్చి బల్ల మీద పెట్టి , నేను లేచి నిలబడి, "సోదరులారా ! ఈ హడావుడి ,ఈ పార్టీ యెందుకని మీరు ఆశ్చర్య పోతు వుంటారు. ఇంతసేపు చెప్పకుండా మిమ్మలను ఆశ్చర్య నిమగ్నులను చేయడం అట్టె అంత న్యాయం కాకపోయినా దీని వల్ల వచ్చిన ఇబ్బందేమీ లేదు కదా అని ఇలా చేశాను. మీరు మన్నిస్తారనే ధైర్యం తో ఇప్పటికైనా చెప్పకపోతే, ఎప్పటికీ నన్ను మన్నించకపోవడమే కాకుండా యేదైనా అఘాయత్యం కుడా చేస్తారేమో అనే భీతితో అసలు రహస్యం బయటపెట్ట సాహసిస్తున్నాను .

మొన్న ఈ శుభలేఖ వచ్చిందని రమణకు వచ్చిన ఉత్తరం పైకి తీశాను. అతను నిర్ఘాంత పోయాడు ."ఇక్కడ మన వి
 ుత్రులలో నూతనంగా అంటే కొలది కాలం క్రితం వివాహమైన యువమిత్రుడు ఒకడున్నాడు. అతని భార్య ప్రధమ రజస్వల అయినట్లు ఈ శుభలేఖ వచ్చింది. ఈ పాటికి ఆమె రుతుస్నానం అయి వుంటుంది. టపా ఏర్పాట్లు సక్రమంగా లేక పోవడం మూలాన మనక్కొంచెం ఆలస్యంగా ఈ వార్త అందింది. అక్కడ పేరంట్రాండకు పంక్తి భోజనం వగైరాలన్ని అయ్యే ఉంటాయి. ఈ శుభ సమయంలో వరుడు కూడా అక్కడ వుండి వుంటే ఏంతో ఉత్సాహంగా ఆనందంగా వుండవలసినవాడు, ఏకాకిగా ఈ పురుష పుంగవుల మధ్యను చిక్కు పడి సిగ్గుతో , వ్యధతో కుమిలిపోతున్నాడు.

అతనిని ఉత్సాహ పరచడం బాధ్యత మనమీదను ఉన్నదనుకొని ,అతనిని వుత్సాహపరిచే కార్యభారం నా మీద వేసుకొ ని,మిమ్మలందరును ఇక్కడికి ఆహ్వానించాను. మీరు నాతో పాటు సంతోషిస్తు ప్రధమ రజస్వల అయిన కన్యను ఆశ్వీరదిస్తారని ఆశిస్తున్నాను. ప్రత్యేకించి ఈ సమయంలో యే పిండివంట వున్నా లేక పోయినా మిమ్మల్ని ముఖ్యంగా ముత్తైదువులకు పంచి పెట్ట వలెనని మన పెద్దలంటారు. అందుకని ఇక్కడ కనపడే స్త్రీ జాతిలో ముండెవరొ
 ,ముత్తైదువెవరో తెలుసుకోవడం కష్టం కనుక ఆ జాతి వారిని ఆహ్వానించక పోవడమే మంచిదనుకున్నాను. అందుకని ఈ కొద్ది క్షణాలు మీరే ముత్తైదువులుగా భావించకుంటె ఇక్కడ వున్న వరుడు వదువుగా కొంచెం సిగ్గు పడుతున్నా వి

ఒకందరకు చిమ్మిలి ప్రత్యామ్నాయంగా యి తీపితో మీ అందరి నోళ్ళు తీయపరచగలడు లే రమణా" అన్నాను.

అతను అదివరకే సిగ్గుతో ముడుచుకొని ముద్దయిపోయి వున్న మనిషి యీ పిలుపుతో మరి కుంగీ పోయి, నీళ్ళు కారిపోయి, లేవలేక పోతుంటె నేను జాలి పడి, అతనిని నెమ్మదిగా లేవదీసి, ఆ పళ్ళెం మంగళ హారతి పళ్ళెం లాగా వెఏమిద్దరం పట్టు కొని అందరికి తలో వుండా పంచి పెట్టాం."మా పప్పు ఇక్కడ లభ్యం కాని కారణం చేత, బాదం పప్పుతో యీ చిమ్మిలి తయారు చేయడం అయినది" అన్నాను.

సభికులు హర్షామోద కరతాళ ధ్వనుల మధ్య పార్టీ బ్రహ్మాండంగా వున్నదని ,దానికి చరిత్రలో ఒక ప్రత్యేకత ,విశిష్టత, వుండి తీరుతుందని, ఇది చాల ఒరిజినల్ ఐడియా అనీ మిత్రులందరు శ్లాఘించి, రమణ వీపు తట్టి" తరవాత కార్యక్రమం త్వరలోనే జరిపిస్తారు పార్వతీశం గారు భయపడవద్ద"ని ఆశీర్వదించి ,అభయమిచ్చి, యెవరి దారిన వాళ్ళూ చక్కా పోయారు.

నేనూ, మా రమణ మిగిలాం. అతనికి కళ్ళనీళ్ళ పర్యంతమయింది.

" గురువు గారు ఇది మీకు ధర్మమేనా" అన్నాడు. యెంతో జాలిగా." ఓయి వెర్రి వాడా ఇందులో అధర్మం ఏమీ లేదు , నీ మీద వుండే ఆదరణ, అభిమానం మాత్రమే దానికి కారణం. నాకే కాక ఈ వచ్చిన వాళ్ళందరికి కూడా నామీద యెంత అభిమానమో, నీ మీదను కూడా అంత అభిమానం కలవాళ్ళే। అందు చేతను నీవేమి అనుకోవద్దు." అని నేను ఓదార్చేను. అతను నన్ను కౌగలించుకొని,ఆనంద బాష్పములతో మాట రాక ఉక్కిరి బిక్కిరై ,కరచాలనం చేసి నమస్కారం చేసి మాట్లడకుండా వెళ్లిపోయాడు.

అతను బయటకి వెళ్ళడం తడవుగా మా ఇంటి యజమానురాలు కూతుళ్ళు ఒక్క పరుగున నా గది లోకి చక్కా వచ్చి " ఏమిటి సేంగారు ఏమిటి విశేషం .మీరు చెప్పాలి

తప్పదు.మేము ఇందాకటనుంచి ఊపిరి బిగపట్టుకొని కూర్చోన్నాం " అన్నారు." సరే , అయితే కూర్చోండి" అని ఖర్చు కాగా ఉన్న కేకులు ,బిస్కట్లు, నేను తయారు చేసిన వంటకం ముందు పెట్టి మొహమాట పడకుండా తీసుకోమని హెచ్చరించి, అప్పుడు సావకాశంగా మా దేశ ఆచారాలు, ప్రకృతి సహజమయిన స్త్రీ లలో ఈ పరిణామానికి

మా వాళ్ళూ చేసే హడావుడి ,అంతా వివరంగా చెప్పి వాళ్ళ నాశ్చర్యచకితులను చేశాను. వాళ్ళు ఇదంతా విని నవ్వుకుంటూ వెళ్ళారు. గుమ్మం దగ్గర ఆ చిన్నపిల్ల వెనక్కి తిరిగి,నన్ను చూసి నవ్వింది.యెం " నీక్కూడా యేమన్నా అనుమానంగా ఉందాయేమిటి" అన్నాను. సమాధానం లేకుండా ఒక్క పరుగున వాళ్ళ గదిలోకి వెళ్ళిపోయింది.

వచ్చేవారం మరోభాగం

35వ భాగం

యుద్ధంలో జయాపజయాలు ఎవరివవుతవో నిర్ణయించడం మాట యెలా వున్నా ఊహించడము కూడా యెవరికీ సాధ్యం కానట్టు తోస్తోంది. జయము యెవరిదైనా ఆంగ్లేయులది మాత్రము కాదన్న సందేహం చాలామందికి కలుగుతున్నది . యుద్ధరంగాలలో అనేక చోట్ల అనేక విపరీత పరిణామాలు ఆంగ్లేయులు ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. టర్కీ ప్రాంతాల్లో, మొదట స్కాట్లండులో ఆనాడు జరిగిన నౌకభంగం కంటే ఘోర పరాజయం మళ్ళీ అనుభవించవలసి వచ్చింది. ఆ కారణం చేతను నౌకా శాఖకు ఆనాడు మంత్రిగా వున్న (First lord of the admirality)

విన్‌స్టన్ చర్చిల్ అనే ఆయన ఉద్యోగ విరమణ చేయవలసి వచ్చింది. మొత్తం యుద్ధతంత్ర నిర్వహణ ఏమీ బాగాలేదని అనేక ఆక్షేపణలు రాగా ప్రధానమంత్రియైన యాస్క్విత్ అనే ఆయన కూడా ప్రధానమంత్రి పదవిలో నుంచి తొ లగవలసి వచ్చింది. ఆ సందర్భంలోనేననుకుంటాను రాజకీయ పార్టీలు ఎన్నికలకు దిగవలసి వచ్చింది.

అది వరకు యాస్క్విత్ పార్టీ లోనే ఉంటున్న లాయిడ్ అనే ఆయనకు ప్రత్యర్థిగా బ్రహ్మాండమైన ప్రచారం సాగించడం మొదలెట్టారు. ఇటువంటి ప్రచారములు యెప్పుడు ఇంతకి పూర్వము చూడలేదు. దానిని గురించి విశేషంగా చదవను కూడా లేదు. లాయిడ్ జార్జీ గారి ప్రసంగం వినవలెననే కుతుహలముతో మాకు దగ్గరలో వున్న గ్లాసిగో అనే పట్టణానికి కొందరి మిత్రులతో కలసి వెళ్ళాను. లోగడ యెడింబరోలో నాడు యాస్క్విత్ గారి సభ కంటె మరీ బ్రహ్మాండంగా ఏర్పాటు కాబడిన సభ ఇది. ఒక హాలులో కాక ఒక విశాలమైన బహిరంగ ప్రదేశంలో ఏర్పాటు చేయబడిన సభ ఇది. జనం అసంఖ్యాకంగా వచ్చారు.

ఇన్ని వేలని చెప్పశక్యం కాకుండా వున్నది. మేము వచ్చిన కొద్ది నిమిషములలోనే సభ ప్రారంభ మైనది. సభాధ్యక్షులు కొన్ని నిమిషములు ప్రసంగించి జార్జి గారిని ఉపన్యసించమని కోరారు. ఆ దేశస్తుల పరిమాణాలను బట్టి ఆయన కొంచెం కురచని చెప్పాలి. తెల్లని మీసములు వెనుక నుంచి ఆయన మందహాసం కనిపిస్తుంది. ఆయన లేవగానే సభంతా నిశబ్దమైంది. చీమ చిటుక్కుమన్నా వినపడేటంత నిశ్శబ్దం. ఆయన ఉపన్యాసం మహా ప్రవాహంగా సాగిపోతున్నది. ఆయన వాక్కు సింహ గర్జనలా

మ్రోగుతు ఎంతదూరానికో వినిపించింది. ఆయన ఉపన్యాసం మధ్యన ఆ నాటి పరిస్థితులను ప్రజల ఆశయాలను చెప్పడంలో " దూరాన వున్న ఇండియా హోమ్ రోల్ ఇవ్వక తప్పదంటున్నది. మా వేల్స్‌కి కూడా హోమ్ రూల్ ఇవ్వక తప్పదంటున్నది. అనగానే అంతవరకు నిశబ్దంగా వింటూన్న శ్రోతల మధ్య నుంచి ఒకడు లేచి హోమ్ రూల్ ఫర్ హెల్ అని ఉరుములా, సభంతా దద్దరిల్లేటట్టు పెద్ద కేక పెట్టేడు. దానితో సభలో పెద్ద గందర గోళం బయలు దేరింది.

అనేక మంది ఈ రౌడీని, ఈ దుర్మార్గుణ్ణి, ఈ నీచుణ్ణి, ఈ శత్రు పక్షంవాణ్ణి అవతల కీడ్చేయండి. బయటకి తన్ని తగలె 'యండి అంటూ కొన్ని వేల కంఠాలు వినపడ్డాయి. ఇంతటితో సభ ఆపి వేయవలసి వస్తుందేమోనని చాల మంది భయపడ్డారు. అందరు లేచి నిలబడ్డారు. అధ్యక్షుడు సభను సముదాయించలేకపోయారు. అప్పుడు లాయడ్ జార్జీ గారు మహాజనులారా! ఒక్క క్షణం ఓపిక పట్టండి. ఎందుకు మీరింత ఉద్రిక్తులవుతున్నారు .ఆ పెద్ద మనిషి అన్న దానిలో తప్పే

ప్పముంది. మీకింత ఆగ్రహావేశములు ఎందుకు? ఆయన రాష్టానికి ఏకైక ప్రతినిధిగా వచ్చి వారికి స్వరాజ్యం కోరడంలో
తప్పేమున్నది. నా మటుకు సబబుగా కనిపిస్తోంది. అని ఆ అల్లరి చేసిన మనిషి వైపు తిరిగి

"అయ్యా! మీరు చెప్పిన విషయం తప్పకుండా ఆలోచించదగ్గదే. ఇంక తరవాత సంగతి " అని ఉపన్యాసం పున: ప్రారంభించబోతుంటె సభలో నున్న వారంతా కడుపు చెక్కలయ్యేటట్టు నవ్వుతు, ఆకాశం కూడా దద్దరిల్లేటట్టు నవ్వుతు కరతాళ ధ్వనులు చేశారు. మరొక అరగంట సేపు వారి ఉపన్యాసం ఏ అడ్డంకి లేకుండా సాగిపోయింది. ఆ అల్లరి చేసిన మనిషి ఏమయ్యాడో అంతు లేదు. ఇటువంటి సభ మళ్ళీ యెప్పుడు చూడగలుగుతాననుకోను.

ఉపన్యాసకుడు ఎంతటి వాడైనా వాక్ప్రవాహానికి ఇటువంటి అడ్డు తగిలినప్పుడు అంత ప్రశాంతంగా, అంత సౌమ్యంగా దెబ్బ తీసే వాడికి కూడా బాధ తెలియకుండా చెప్పు దెబ్బ కొట్టడం ఎంతటి వాళ్ళకో గాని సాధ్యం కాదనుకుంటాను. ఇంటికి వెడుతూ ఆయన చమత్కార ప్రయోగాన్ని గురించే ఆలోచిస్తు మళ్ళీ ఎడింబరో చేరుకున్నాను. తుదకు ఎన్నికలలో, ఇంగ్లాడులో అద్వితీయుడని పేరుగన్న యాస్క్విత్ పరాజితుడు కావటం లాయడ్ జార్జి ఆ స్థానం ఆక్రవి ంచుకోడం విధి వైపరీత్యం .

యుద్ధం నానాటికి భయంకర రాక్షసకృతిలా తయారై ప్రపంచాన్ని దద్దరిల్ల చేస్తోంది .

నేలమీద యుద్ధంకన్నా, సముద్రం లోను, గాలిలోను జరుగుతున్న యుద్ధం మరీ భయంకరంగా ఉంది. ఏనాడు పగలు వి
ధిలోకెళ్లిన వాళ్ళు మర్నాడు ఉదయాన్నే లేచి బయటకు వస్తారో లేకపోతే దీర్ఘ నిద్రలో పక్కలోనే ఉండిపోతారో
చెప్పటం కష్టంలా ఉంది. అహర్నిశాదులు ఆకాశంలో మనవో, శత్రువులవో తెలియకుండ విమానాల రొదతో

చెవులు గింగురుమంటూ గుండెలు జల్లుమంటూ భీతావహంగానే రోజులు గడపవలసి వస్తుంది. బజారులో నిత్యావసర వస్తువులు కూడా దొరకడం దుర్లభమవుతుంది. ధరలు విమానాలతో పాటు అంతరిక్షానికెగురుతున్నాయి.

తెల్లవారి పత్రికలు తెరిచేసరికి జర్మనులు కొన్ని వందల గ్రామాలు ఆక్రమించుకొన్నారనో, కొన్ని వూళ్ళు విధ్వంసం చె
శారనో, ఎక్కడో దూర తీరాల్లో తమ జలాంతర్గాములతో కొన్ని ఓడలు ముంచి వేశారనో, విమానాల నుంచి కొన్ని పట్టణముల మీద కొన్ని వందల బాంబులు పడేశారనో, కొన్ని వేల మంది సైనికులో, నావికులో, సామాన్య పౌరులో
నిహతులయ్యారనో వార్తలు తప్ప మరేమి కనపడేది కాదు.

ఎప్పడూ ఫిరంగుల మోతో, బాంబుల ప్రేలుడో చప్పళ్ళో తప్ప మరొక శబ్దం వినపడడం లేదంటే అతిశయోక్తి కాదు. ప్రతి నిత్యం,ప్రతి క్షణం ప్రాణములరచేతిలో పెట్టుకొని భీతావహులై ప్రజలు కాలం గడుపుకోడం చాల ఆశ్చర్యంగా ఉన్నది. ఇటువంటి దుర్భర భయంకర భీతావహస్థితి అనూహ్యం. ఇదివరకెప్పుడు ప్రపంచమంతకు ఏకకాలమందు ఇటువంటి అనుభవం వచ్చిందని విని కూడా ఎరుగం.

చిత్రమేమిటంటే ఇంత దుర్భర భయంకర స్థితి లోను జనం ఈ విచిత్ర పరిణామానికి అలవాటు పడి ప్రతి నిత్యము, ప్రతి క్షణమూ తమను మృత్యువు వెంటాడుతున్న సంగతి కూడా విస్మరించి, నిర్భయంగా ఉన్నట్టే కనుపడుతూ ఏ వి

షవాయువో, ఏ తుఫానో హఠాత్తుగా వచ్చి ప్రజలను కొంత భయ భ్రాంతులను చేసినా దాని దారినది పోయినట్టుగానే, ఈ యుద్ధం కూడా నేడో రేపో పోక మానదు.

అంతిమ విజయం మనం సాధించకపోము అనే నిశ్చయంతో ఎవరికి వారు ధైర్యము చెప్పుకొన్నట్టు కాలక్షేపం చేసుకో ్వడం చూస్తే చాలా ఆశ్చర్యంగా ఉన్నది .ఎవరి మట్టుకు వారు వారి దైనందిన కార్యక్రమం మార్పులేకుండా సాధ్యమైనంతలో జరుపుకుంటూనే ఉన్నారు. అన్ని మాములుగానే జరుగుతున్నాయి. ఎటొచ్చీ శత్రుసంహారానికి దో ్హదం చేయగలిగినవి ప్రజలకు మనోధైర్యం కలిగించేవి,

యువకులను యుద్ధమునకు పురి కొల్పేవీ, ఈ సంబంధమైన నాటకములు, పాటలు ఎక్కువగా ప్రదర్శించబడడం గమనించవలసిన విషయం. దేశాభిమానమును పురికొల్పే ఈ నాటకాలు ఎన్ని రకాలుగా బయలు దేరేవో లెక్కలేదు.

ఇక మాములు అలవాటు ప్రకారం సాయంకాలం తమ దైనిక కార్యక్రమములు ముగియగానే యువతీ యువకులు ఎంత చీకటిగా ఉన్నా, వీధులలో దీపాలు లేకున్నా, వాహ్యాళికి వెళ్ళడం మానుకోలేదు. ఈ చీకట్లో అట్టె దూరం వెళ్ళకుండానె ్ఎక్కడికక్కడె ఆలింగచుంబనలు జరుగుతుండేవి.

ఒక రాత్రి సుమారు తొమ్మిది గంటలప్పుడు జనం రోడ్లంట తిరుగుతూ, కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ, నవ్వుకుంటూ ప్రేమికులు ఆలింగనం చేసుకొంటూ, ముద్దు పెట్టుకునే సమయంలో శత్రు విమానాలు వచ్చే సూచనగా భయంకరంగా,సైరను కూత వినపడ్డది. రోడ్డులో జనం తొందర తొందరగా గృహోన్ముఖులయ్యారు. ప్రేమికులు భయభ్రాంతులై ఆలింగలములను వీడలేక ఉత్తర క్షణంలో ఏమౌతామో అన్నట్లు మరీ దగ్గరగా ఒకరిలో ఒకరు కలిసి పోతున్నారు. ఆ క్షణంలో ఒక మేడ మీద మీంచి కిటికీ తలుపు గభాలున తెరచి ఒక వృద్ధ పురుష శిరస్సు కిటికి లోంచి ఇవతలకి వచ్చి "ఏమ్రా! మీకు బుద్ధుందా లేదా! త్వరగాఇంటికి చావకపోతే ఇక్కడే చచ్చురుకుంటారు .బ్రతికి బాగుంటె ్ఈ కౌగిలింతలు అప్పుడే పున: ప్రారంభించవచ్చు. తెలిసిందా? వినపడుతుందా? అని కేకేశాడు!

ఆ కిటికీ సమీపంలోనే తన ప్రియురాలిని కౌగిలించుకొన్న ప్రేమికుడు కౌగిలి పట్టు విడవకుండానే పైకి చూసి "తాతగారూ! దయచేసి మీ తల కాయ లోపలికి లాక్కోండి లేకపోతే మీ బట్ట తల మీద పడుతున్న చంద్ర కిరణాలు పరావర్తనమై విమానాలకు మార్గదర్శకం కాగలదు" అన్నాడు.

దారిన పోతున్న వాళ్ళు, సమీపంలో ఉన్న వాళ్ళు ఒకటే నవ్వు. ఆయనకు విపరీతమైన కోపం వచ్చి "నే వస్తున్నా ఉండండి. మీ తెగులు కుదురుస్తాను. కావరమెక్కి" అని తల లోపలకు తీసుకొని గభీమని కిటికి మూశాడు. ఆయన నిజంగానే కిందికి వస్తాడెమోనని కొందరు యువతి యువకులు తొలగనారంభించారు.

ఈ మాటాడిన యువకుని బాహు బంధాలలో ఉన్న కన్య

"ఏడిసి నట్టె ఉంది నీ తెలివి. రా! అవతలికి పోదాం. ఆయన వచ్చాడంటే మన దుంప

తెంపుతాడు. ఆయన మా నాన్న అన్న సంగతి నీవు గమనించినట్టు లేవు " అన్నది.

ఆ మాటతో హడలిపోయి "బాబోయ్ రా త్వరగా । ఏమిటంత నెమ్మదిగా అడుగు వేస్తావేం" అని ఆ కన్యక రెక్కను పట్టుకొని దడ దడ దౌడు తీశాడు.

ఇదంతా మా వీధి గుమ్మంలో నుంచుని ఆనందిస్తూ లోపలికి వెళ్ళడం మరిచేసరికి మా యజమానురాలి కూతుళ్లిద్దరు వచ్చి చెరో రెక్కా పట్టుకొని రండని లోపలికి లాక్కుపోయారు.

ఇంత భయంకరస్థితిలోను ఇంత నిర్భయంగా ఎలా బ్రతుకుతున్నారు ఈ ప్రజానీకం అనుకొని ఆశ్చర్యపోతూ ఇలా ధైర్యంగా ఉండక ఏం చేయగలరు భయపడి గుండె బేజారై చావడం కంటె ఇదీ నిత్య జీవితం లో భాగమే అనుకొని సరిపెట్టుకోవడం తదనుగుణంగా కాలక్షేపం చేసుకోవడం తప్ప మరో గత్యంతరం మేమున్నది? అనుకుంటూ కూచున్నాను.

మర్నాడు ఉదయం తొమ్మిది గంటలయ్యేసరికి ఆ సాయంకాలం ఇండియన్ అసోషియేషన్ లో ఈ అత్యవసర పరిస్థితులను సమీక్షంచడానికి ఒక సభ జరుగుతుందని అందరు తప్పక హాజరు కావలసినదని ఒక ఆహ్వానం వచ్చింది. ఈ పిలుపు ఏమిటి, ఈ పరిస్థితుల సమీక్ష యేమిటి? దీని వలన ప్రయేజనమేమిటి? అని పరిపరి విధాల ఆలోచిస్తు సాయంకాలం సకాలంలోనే సభకు వెళ్ళాను. మిత్రులంతా కొంచెం ఇంచుమించుగా అక్కడున్న భారతీయులంతా వచ్చి హాలు నింపేశారు. అంత క్రితం రోజునే యం కె గాంధి అనే ఒకాయన లండను వచ్చారని యుద్ధ భూమిలో

దెబ్బ తిని వికలాంగులైన భారత వీరుల సహాయార్థం ఇండియన్ రెడ్ క్రాస్ సోసైటి ఒకటి ఏర్పాటు చేస్తున్నారని నిన్నటి పత్రికల్లో వార్త ప్రసారమైంది. ఇక్కడ సభలో సభాపతిగా మన గోపాలకృష్ణయ్య గారు కూర్చొని యుద్ధ పరిస్థితులు స్థూలంగా సమీక్షించి ఏ విధమైన సంబంధం లేని భారతదేశం కూడా యుద్ధంలోకి దిగి మన శక్తికి మించిన ధన ప్రాణ నష్టం చేసుకోవడం అవివేకం, అనవసరం. హాస్యస్పదమంటూ గంభీరోపన్యాసం చేశారు. ఇప్పటికైనా మనం కళ్ళు తెరచుకొని మన యదార్థ స్థితి మనం తెలుసుకొని ఈ యుద్ధంలోంచి ఎలాగోలా బయటపడటం మన ప్రధమ కర్తవ్యమని, తదనంతరం మనము మన దాస్య విముక్తి కై స్వాతంత్ర సమరం సాగించడం మన ద్వితీయ కర్తవ్యమని గంభీరోపన్యాసం చేశారు. ఆ ఉపన్యాసంతో అక్కడున్న యువకులు చాలమంది పులకాంకితులు, ఉత్తేజితులు అయ్యారు.

తరువాత మనం ప్రస్తుత పరిస్థితులలో ఆయనెవరో గాంధీ అనే ఆయన యేర్పాటు చేస్తున్న రెడ్ క్రాస్ సొసైటిలో చేరి వారితో సహకరించవలెనా,అక్కరలేదా అనే విషయం పై చాల సేపు తీవ్ర వాదోపవాదాలు జరిగిన పిమ్మట, ఏ నిర్ణయం, తీర్మానం, లేకుండానే సభ ముగిసింది.

ఈ సమావేశం జరిగిన తరువాత ఇండియన్ అసోసియేషన్ లో కూడా వాతావరణం గంభీరంగా ఉంటూ వచ్చింది. మునుపటి వుత్సాహం, నిర్భయం అందరిలోను మృగ్యమైనాయి ఎవరిమటుకు వారు ఈ యుద్ధ భారమంతా తామే మోస్తున్నట్టు ముఖాలు పెట్టుకొని తిరగడం ఆరంభించారు. గాంధి ఆరంభించిన రెడ్ క్రాస్‌లో కూడా ఆయన అనుకున్నంత మంది, అనుకున్నంత తొందరగా చేరడం లేదని వార్తలు వస్తున్నాయి. భారతీయులంతా తప్పక విధిగా ఈ స్వచ్ఛంద సేవాదళంలో చేరడం మనకు గౌరవం ,శ్రేయస్కరం అనే హెచ్చరికలు తరచు గాంధి , పత్రికలలో ప్రచురణ

చేస్తున్నాడు.

ఇలా ఒక వారం గడిచిన తరువాత గోపాలకృష్ణయ్య గారు ఒక డజను మందిని తనకు సన్నిహితులైన ఆంధ్రులను మాత్రము తన ఇంటికి టీకి పిలిచారు. అందులో నేను కుడా ఒకడనని చెప్పుకోవటానికి గర్విస్తున్నాను. టీ, ఫలహారాలు నిశబ్దంగానే తొందరగానే ముగించాం. ఎప్పుడూ అలవాటు లేని ఈ సమావేశాన్ని ,ఈ పెద్ద మనిషి ఎందుకు ఏర్పాటు చేశాడని ఎవరి మట్టుకు వాళ్ళు ఊహాగానాలు చేస్తున్నారు. ఫలహారాలు కాగానే ఆయన గంటమోగించగానే లేండ్ లేడి వచ్చి ఈ కప్పులు వగైరా అన్ని తీసుకొని టేబుల్ శుభ్రపరచి వెళ్ళగానే గోపాలకృష్ణయ్య గారు తలుపు తాళం బిగించారు. ఇది మమ్ములందరిని ఆశ్చర్య చకితుల్ని చేసింది.

ఆయన వచ్చి కూర్చోకుండా నిలబడి ఉపోద్ఘాతేమేమి లేకుండా

"మిమ్ములను ఈనాడు ఇక్కడకు యెందుకు ఆహ్వానించానని మీరందరు ఆశ్చర్యపడుతున్నారని నాకు తెలుసు. వారం రోజుల క్రితం మన అసోసియేషన్లో అశాంతి బయలు దేరింది .ఈ యుద్ధం, దీని పరిణామము భారతదేశము లాంటి దాస్య దేశాలపై దాని ప్రభావము మనము ఊహించలేకున్నాం. ఈ పరిస్థితుల తీవ్రత మనలో ఎవ్వరిని కలత పెట్టినట్టుగా తోచటం లేదు .ఇది ఏదో గాలి వాటనీ ,తుఫాన్ లాంటిదని, ఎంత హఠాత్తుగా వచ్చిందో అంత హఠాత్తుగాను పోతుందని

మనమనుకుంటూన్నాము. ఇప్పటికే, యూరపులో జరిగిన మారణ హోమము ఎంత భయంకరమైనదో మనము ఊహించలేకుండా ఉన్నాము .ఈ మారణహోమంలో మన భారతీయులను కూడా మన ప్రభువులు ఇక్కడకు రప్పించి వేల సంఖ్యలోనే లేక లక్షల సంఖ్యలోనేమో కూడా సమిధులుగా ఉపయోగించేవారు అన్న సంగతి మనకు పట్టినట్టు , లె ేదా మనం పట్టించుకున్నట్టు తోచడం లేదు.

ఇంత దూరంలో వున్న మనకు మనదేశంలో బయలుదేరిన రోదన శబ్దము మన చెవులకు వినిపించకపోవచ్చు. అంతమాత్రాన అక్కడ అంతా ప్రశాంతంగా వున్నదని మనము సంబరపడటానికి ఏంత మాత్రము వీలు లేదు నేనీ మధ్యన అనుభవిస్తున్న మనో వేదన ఇంతని చెప్పలేకపోతున్నాను.ఈ వేదన ఇతరులకు తెలిసేది కాదు.

ఇది దుర్భరం, దురూహ్యం. అందుచేతను నేనోక నిశ్చయానికి వచ్చాను. అది మీతో చెప్పి మీ సహకారము, అధమము మీ సానుభూతి అర్థించవలెనని మిమ్మల్నిక్కడకు పిలిపించాను. దేశము నన్ను పిలుస్తోంది నేను అక్కడ ఉండటం అత్యావసరమనిపిస్తోంది నేనొక్కడును ఏదో వెళ్ళి చేయగలనని కాదు .కాని నేను మటుకు ఇక్కడ ఉండలేను. నా

కర్తవ్యము అక్కడికి వెళ్ళి నిర్ణయించుకోవలసింది. ఈ చదువు ఈనాడు కాకపోతే బ్రతికి బాగుంటె మరోనాడు చదవవచ్చును .

మీలో ఎవరికైనా నాలాగే మానసిక ఆందోళన బయలు దేరి ఉంటె నాతో బయలు దేరమని నా ప్రార్ధన. నిష్కల్మషమైన సంకల్ప బలంతో,అకుంఠిత దీక్షతో మనమొకరిద్దరం బయలు దేరినా అక్కడ మన వెంట బయలు దేరేవారు కొన్ని లక్షల

మంది బయలు దేరతారని నా నమ్మకం." ఆయన మాట పూర్తి కాకుండానే బాగానే ఉన్నది కాని, ఏదో కొంచెమయినా కనీస కార్యక్రమము మీరేమైనా ఆలోచించారా అని ఒక మిత్రుడు అడిగాడు.

" బాగుంది మీరడగటం సబబే. నేను వివరాలేమి చెప్పలేను. కాని స్థూలం గా ఒక ఊహ నాకు తోస్తుంది నేను వెళ్ళి పదిమందినో వందమందినో కూడగట్టుకొని ప్రతి పట్టణం లోను వున్న పోలీసు ఠాణాలపై దాడి చేసి ,అక్కడ ఆయుధాలను సంగ్రహించి వాళ్ళను అసహాయస్థితి లో, దుర్భల స్థితిలో పెట్టవలెనని నా వుద్దేశము.

మాలో కొందరు నవ్వేరు . కొందరు మౌనం వహించారు. ఒకరిద్దరేదో అనవలెనని అనడానికి సాహసం లేక వూరుకున్నారు.నాకు కొంచెం తొందరపాటెక్కువ కనుక నేను

అనాలోచితంగా రెండు స్టేషన్ల మీద దాడి జరపగానే మూడవ స్టేషను మీదకు మీరు

వెళ్ళే అవకాశం లేకుండా మీ ఆట కట్టడుతుందన్న సంగతి మీరూహించారా? అలా జరక్కుండా దానికి ప్రతిక్రియ ఏమన్నా వూహించారా" అన్నాను .

ఆయన నాకేసి చూసి మందహాసం చేసి " భలేవాడవోయ్ , నీ మాట మర్చేపోయాను నేను. నీకు సమాధానం తరువాత చెబుతాను. కాని నువ్వూ నా తోటి రాకూడదా" అన్నారు. "చిత్తం అంత అదృష్టమా? నా పరిస్థితి నా కిటువంటి సదవకాశం కలిగిస్తుందని అనుకోలేకుండా ఉన్నాను. అయినా మీరు వెళ్ళి మీ ఉద్యమం ప్రారంభిస్తే నె ేనప్పడు పరిగెత్తుకొస్తానేమో ఇప్పుడేమి చెప్పలేను.

అయినా నన్ను మీ ప్రధమ శిష్యుడి గా లెక్క వేసుకోండి మీరు దారి తీస్తే నాకిక్కడ కాలు నిలుస్తుందనే నమ్మకం లేదు " అన్నాను ."సరే భవతు! అలాగే కానీ, మీరందరు కూడా దీన్ని గురించి కొంచెం జాగ్రత్తగా ఆలోచించి మీకు తోచిన సలహాలేవైనా నాకు చెపుతే స్వీకరించడానికి నాకేమి అభ్యంతరం లేదు. నా పిలుపు అందుకొని మీరందరు కూడా ఇక్కడికి వచ్చినందుకు చాలా సంతోషం. ఈలాగనే కొన్నాళ్ళయిన తరువాతనైనా ఈనాటి నా పిలుపుకు వలెననే మన దేశ సంరక్షణకు స్వదేశానికి కూడా పరిగెత్తుకు రాగలరని ఆశిస్తున్నాను. సెలవు అన్నారు. అందరు నిశబ్దంగా లేచి సెలవని యెవరి దారి వారు చక్కా పోయారు. వారం పది రోజులు మేము మళ్ళీ కలుసుకోలేదు.

యుద్ధం నానాటికి భయంకరమవుతున్నది. మనదేశం నుంచి ఇక్కడికి ఎవరన్నా రావలనన్నా కష్టం గానె ే వున్నది .ఇక్కడ నుంచి ఇంటికి వెళ్ళడం మరీ కష్టమైన స్థితి ఏర్పడింది. కారణమేమైనా మన గోపాలకృష్ణయ్యా గారి ప్రయాణం సాగలేదు. నా తొందరా తగ్గింది దానితో పాటు.ఇక్కడ జీవితం కొన్ని విషయాల్లో చిత్రంగాను, మన పద్దతులకు వ్యతిరేకంగాను, కనపడుతుంది. ఇక్కడ యువతీ యువకులు కాస్త వయస్సు వచ్చిన వాళ్ళు నిస్సంకోచంగా కలిసి తిరుగుతూండటం సామాన్య దృశ్యం . పరాయి వాళ్ళ తోటి కూడా పరిచయాలు అతి సులువుగా చేసుకుంటారు. పెద్ద పెద్ద కుటుంబాలలో అయితే పరస్పరం తెలిసిన వారొకరు పరిచయం చేస్తేనే తప్ప, ఒకరితో ఒకరు మాట్లాడ్డం మర్యాద కాదు. మధ్యతరగతి, ఇంకా తక్కువ కుటుంబాలలో ఇలా పట్టింపులు పెట్టుకుంటె ఎలా కుదురుతుంది ? వె ేమంతా ఇక్కడి మధ్య తరగతి కుటుంబాలలోనే లెక్క. అందుచేత స్త్రీ పురుషాదులలో కొత్తవాళ్ళతో మాట్లడవలెనంటె

ఇంకొకరు పరిచయం చేయడం అవసరం లేకుండానే మనము మాట్లాడవలెననుకున్న వ్యక్తి దగ్గరకు వెళ్ళి గుడ్ మార్నింగ్ అనో, గుడ్ ఈవెనింగ్ అని ఆపైన ఒక " ఎక్స్యూజ్

మీ " వాళ్ళ మొహాన పారవేసి పలకరించవచ్చును.

ఎటొచ్చి స్త్రీలతో పరిచయం ఇంత సులువుగా జరగదు. పురుషులకు లేని సందేహాలు స్త్రీలకనేకముంటాయి. అందుచె తను వారితో మాట్లాడవలెనంటె మాట్లాడి మర్యాదగా బయటపడవలెనంటే కొంచెము ముందు వెనుకలు ఆలోచించి మరీ పలుకరించవలసి ఉంటుంది. మధ్య తరగతి వారిలో కూడా రెండు రకాలు, మధ్య తరగతిలో పై అంతరువు వాళ్ళు బాగా తక్కువ వాళ్ళు కొంచెమించు మించుగా సమానమన్న మాట అందు చేతను ఈ జాతి స్త్రీ పురుషలతో పరిచయం సులువుగానే చేసుకోవచ్చు.

ఇక్కడ మా కాలేజి విద్యార్థినులతో కాక, పైన కనపడే యువతులతో పరిచయం చేసుకోవడం, వారితో వాహ్యాళికి, సినిమాలకి ,నాటకాలకు వెడుతుండటం ,అక్కడ చాల సన్నిహితంగా ఉండటం, అందరకు అలవాటె.

ఈ పరిచయాలు కొన్ని స్నేహితుల ద్వారా జరిగిన చాల వరకు పరాపేక్ష లేకుండ జరుగుతుండటం కద్దు .ఏ సెలవు రోజునో మరొకప్పుడు సావకాశముగా సాయం సమయమందు వీధి వెంట వెడుతుంటే కొందరు యువతులు మన ముఖాలకేసి తేరిపార చూస్తుంటారు. మనము పరదేశస్థులమని కావచ్చు, లేదా మనతో మాట్లడితే ఎలా ఉంటుందా అని కావచ్చు.మనము కూడా వారి వైపు చూసినప్పుడు వారు సిగ్గు పడకుండ కొందరు సాహసవంతులైన యువతులు ధైర్యముచేసి హలోఅని వారేనా మనని పలకరించవచ్చు.

కొంచెం భయపడుతున్న వాళ్ళయితే మనం పలకరించిన పలకవచ్చు. అప్పుడా హలోను సాగదీసి "సఖ్యం సాప్తదీనం" అన్నట్టు పదడుగులు వేసేటప్పటికి పరిచయమై ఏ కొండల మీదకో,సినిమాకో వెళ్ళనూ వచ్చును.పరిచయం ఎక్కువ చెసుకోను వచ్చును. కొందరు కొందరితో కొన్ని అనుభూతులు పొందను వచ్చును. లేదా కబుర్లతోనే కట్టి పెట్టనువచ్చు. కొంచెం ఇబ్బంది పడ్డా ఎవరూ ఏమీ పట్టించుకోరు.

నేనొక నాడు సముద్ర తీర గ్రామానికి ఒక నాటి సెలవులలో వెళ్ళినప్పుడు

పరిచయమైన అమ్మాయే మళ్ళీ ఇక్కడొక రోజు బజారులో తటస్థ పడింది. ఒకరినొకరు చూసి మందహాసం చెసుకున్నాము. ఏమండీ సేమ్ గారు కులాసాగా ఉన్నారా? ఈ

ప్రపంచమెంత చిన్నదో చూశారా? అంది ఆ అమ్మాయి.

నేను నవ్వుతు "ప్రపంచం చిన్నదే కాకుండా గుండ్రంగా కూడా ఉంటుందని పెద్దలంటారని" అన్నాను. అందుకనె మనం ఎక్కడెక్కడో తిరిగినా మళ్ళీ ఈ ప్రదేశంలో కలుసుకోగలిగాం అన్నదామె.

మీరు ఇక్కడ ఉద్యోగం కొనసాగిస్తున్నారా అని అడిగేను. మరి ఏం చేయనండి తప్పని సరి గదా అంది. అయితే మీ

బాధ్యత వహించే వారు ఎవరూ దొరకలేదా అన్నాను.

"అంత బుద్ధిమంతులు, భూతదయ కలవాళ్ళు ఇంకా నాకు దొరకలేదు సార్ .ఎప్పటికైనా మీ లాంటి వారెవరో ' బుద్ధిమంతులు దొరక్కపోతారా అని ఆశతో కాలక్షేపం చేసుకోస్తున్నాను" అంది నవ్వుతూ.

ఏమండీ మీ ఉహలు చాల దూరం పరుగులెడుతున్నాయి. ఇలా ముందరి కాళ్ళకి బంధాలు వెయ్యడం ఇంత చిన్నతనంలో యెలా నేర్చుకున్నారు అన్నాను. అబ్బెబ్బె ఆ ప్రయత్నం ఏమీ లేదులెండి, భయపడకండి" అంది నవ్వుకుంటూ అనుకోకుండా ఆర్థర్ సీట్ అనే కొండల మీదకి వెళ్ళాము.

అక్కడ కొచ్చేవరకు ఇలా రావలెనని గాని ఇంత దూరం నడవవలెనని గాని అనుకోలేదు .సరే వచ్చిన వాళ్ళం యెలాగు వచ్చాం గదా అని కొంతసేపు అక్కడ కూర్చోని కులాసాగా చేతులలో చేతులు కలిపి కబుర్లు చెప్పుకున్నాం. మా కబుర్లు మధ్య కాలగతి గమనించలేదు.తొమ్మిది గంటలు దాటి ఉంటుంది. కొండ మీదున్న జంటలు పల్చ బడ్డారు .ఇది గమనించి మేము లేచి ఒకరి చేతిలో ఒకరి చేయి తగిలించుకొని గృహోన్ముఖలమయ్యాము.

కొంత దూరము వచ్చి ఒక హోటల్లో ఫలహారాలు, టీ తీసుకొని మరి కొంత దూరం నడిచి ఒక వీధి చివర యెవరి దారిన వారు వెళ్ళ వలసి వచ్చింది నేను గుడ్ నైట్ ఇక వెదదామా అన్నాను.

నా చెయ్యి నొక్కి మళ్ళీ యెప్పుడు కలుసుకుందాం అంది. నీఇష్టం అన్నాను. రెండు రోజుల తర్వాత కలుసుకోవడానికి నిర్ణయించుకొని సంకేత స్థలం ఏర్పాటు చేసుకున్నాము. అయితే యెల్లుండి వరకు గుడ్ బై అని కరచాలనానికి నా చేయి జాపాను. ఆ అమ్మాయి నా చెయ్యి పట్టుకొని వెంటనే విడిచి పెట్టకుండా గుడ్ నైట్ అని

అలాగే నిలబడ్డది. ఇదేమిటి చెయ్యి విడిచి పెట్టదు అనుకొని మళ్ళీ ఒకసారి గుడ్ నైట్ అన్నాను. ఆ అమ్మాయి నవ్వుతు ఇదేం మర్యాదండీ అంది నా చేయి తనచేతిలోనే ఉంది. ఆవిడ భావమేమిటొ నాకర్థం కావటం లేదు. తెల్ల బోయి చూస్తుంటే ఒక నవ్వు నవ్వి నాకు దగ్గరగా వచ్చి తలయెత్తి గబుక్కున నా మూతి మీద ముద్దు పెట్టి, టా టా అని చెయ్యి ఊపుతూ, నవ్వుతు వెనక చూపు లేకుండా ఒక్క పరుగు తీసింది. నేను నిశ్చేష్టుడనై కొన్ని నిముషాల పాటు అక్కడె ' స్థంభించినట్లు నిలబడిపోయాను.

ఈ అనుభవం చిత్రంగానే వున్నది నేనిక్కడ చాలా నేర్చు కోవాలి అని అనుకుంటూ ఈ దేశ ఆచారాలు కొన్ని బాగుండె 'టట్లున్నాయి అనుకుంటూ చక్కా పోయాను. ఇది జరిగిన మరునాడు మా స్నేహితుడొకడు మహమ్మదీయ యువకుడు హడావుడిగా నా దగ్గరకు వచ్చి ఆ సాయంకాలం తన వివాహమనీ తప్పక దయచేయమనీ బలవంత పెట్టి వెళ్ళేడు. నాకాశ్చర్య మేసింది .ఇదేమిటి ఇక్కడి వాళ్ళతో వివాహమేమిటనుకున్నాను.

మనకు, వీళ్ళకు ఎలా కలుస్తుంది? సంసారమెలా సాగుతుంది? అనుకున్నాను అయినా ఈ వేడుక చూద్దామని సాయంత్రం వెడుదును గదా అక్కడ తీరా చూస్తే పెండ్లికుమార్తె మా స్నేహితుని ఇంటి యజమాని కూతురై ఊరుకుంది.

నేను నిర్ఘాంత పోయా. చాలాసార్లు అతనా పిల్లతో చెట్టాపట్టాలు వేసుకుని తిరగడం చూచాను. ఆ పరిచయం అంతకంతకు సన్నిహితమై పరిణయం దాకా పరిణమిస్తుందని మేమెవరం ఊహించలేక పోయాం. వివాహం జరిగిపోయింది. స్నేహితులు చాలమంది వచ్చారు. అందరు అభినందించి వధూవరులను లోలోపల ఆశ్వీరదించి ,వి ందారగించి, ఎవరి దారిన వారు ఇళ్ళకు చేరుకున్నారు.

నేనింటికి వచ్చిన తరువాత ఆ రాత్రంతా నాకు నిద్ర పట్టలేదు.ఇలా ఎలా జరిగిందనుకున్నాను.మన వాడేదో తొందర పడితే ప్రమాదించిందనుకున్నాను .లేక ఇతడు ధనికుడని తెలిసి వీని నెలాగైనా వివాహము చేసుకొనవలెనని ఆ పిల్లే తొ ందర పెట్టినదా అనుకున్నాను. తొందరపాటు ఎవరిదైనా ఫలితం ఒక్కటే. ఇటువంటి వివాహములు ఎంతవరకు జయప్రదములు అవుతాయో చూడవలసి ఉన్నది.

వధూవరులు వివాహనంతరం విలాస యాత్రకు వెళ్ళి పోయారు.

మరునాడు నేను, మా స్నేహితురాలూ అనుకున్నట్టుగా మా సంకేత స్థలములో కల్సుకొని దగ్గరలో ఉన్న చిన్న హొ టలుకి వెళ్ళి టీ తీసుకొని క్రిందటి సారి లాగానే కులాసాగా ఊసులాడుకొంటూ కొండమీదకి దారి తీశాం.

అప్పటికి అక్కడ నిర్జనంగా ఉన్న ఒక పొదమాటున కూర్చొని పిచ్చాపాటి కొంత సేపు మాట్లాడుకున్నాం. ఆ అమ్మాయి మాటల సందున నెమ్మదిగా నా కర గ్రహణం చేసింది. దానిపై తనచేయి అన్చి నన్ను కొంచెం దగ్గరికి లాగినది. ఆ భావము గ్రహించి నేను సన్నిహితంగా జరిగాను. నెమ్మదిగా నా మీదకు వాలి నా మెడను రెండు చేతులతో చుట్టి తన ముఖానికి సన్నిహితంగా తీసుకున్నది. నేను నవ్వుతూ గాఢంగా ఆలింగనం చేసుకున్నాను. ఆమె అంతకంటె వేగంగా నా పెదవులను చుంబించింది.

నేను ప్రతిక్రియ ఏమీ లేకుండా ఆలోచనలో పడ్డాను. ఇదేమిటి ఈ అతి పరిచయం ఎక్కడకు లాగుతుంది. స్నేహితుడి సంగతి చూశాం కదా! అందు చేతను ఈ ప్రయాణం అతిదూరం వెళ్ళకుండా ఆపటం మంచిదేమో అనే ఆలోచనలో పడ్డాను. ఆ అమ్మాయి నాలో ఉత్సాహం లేకపోవటం గ్రహించి "ఏమిటండీ ఆలోచిస్తున్నారు. మీకు భయంగా ఉందా? మీ దేశంలో యువతి యువకులు ఇలా విహారానికి వెళ్ళి పరస్పర ఆలింగన చుంబనాదులతో కాలక్షేపం చేసుకోవడం తప్పుగా భావిస్తారా?" అన్నది.

నేను నవ్వుతూ మా కిదంతా వింతగానే ఉంటుంది. మా వాళ్ళు యువతి యువకులు కలిసి మాట్లాడుకోనే మాట్లాడుకొ రు.విహారాదులకు అసలు వెళ్ళరు. ఇంకను ఆలింగన చుంబనాదులకు అవకాశమెక్కడ? వివాహితులే పడక గదిలో తప్ప ఇటువంటి ముచ్చటలు ఇంకొకరి ఎదుట సాగించరు. అవతలి వారు యెంత సన్నిహితులైనా సరే" అన్నాను.

ఆ అమ్మాయి కొంచెం కంగారు పడి " అయితే నేను తొందరపడ్డానంటారా తప్పుగా వ్యవహరించానంటారా"అన్నది కొ ంచెం దీనంగా.

" అదేం లేదమ్మా! ఇక్కడ ఆచారమిదిగదా! మాకలవాటు లేక, తెలియక నేను ఉత్సాహంతో ప్రవర్తించలేక పోతున్నాను.

నా సంస్కారం అనేక సందేహాలను లేవతీస్తుంది. ఇంతకన్న మరేమి లేదు'' అన్నాను. ఆమె నెమ్మదిగా నా ఒడిలోనె ' వాలి

" అయితే చెప్పండి మీ దేశము, మీ పద్ధతులు మీ వివాహాలు, దానికి పూర్వరంగం

అన్నీ చెప్పండి సావకాశంగా. నేను తొందరపడి ఇక్కడ నుంచి మిమ్మల్ని చర్చికి తిన్నగా తీసుకు వెడతాను అని భయపడకండి!'' అన్నది!

" అలాంటి భయమేమి లేదమ్మా! నాకిది కొత్త అన్నాను గాని పిరికివాడననలేదుగా!

నేను క్రమేణ ఈ విలాసాలకు అలవాటు పడతానేమోగాని ,అంతకు మించి పైకి పోతానేమో అనే అనుమానం నాకున్నది. అయినా ఈ నిర్ణయాలు, ఈ పర్యవసానాలు,

మన చేతుల్లో లేవుగా'' అన్నాను. అలా ఎంతో సేపు ఆమె నా ఒడిలో పడుకొని నా కోటు బొత్తాలు తిప్పుతూ, నా బుగ్గలు నిమురుతుంటే నేనామె ముంగురులు సవరిస్తు

మనదేశపు కబుర్లు మన వైవాహిక సాంప్రదాయాలు చెపుతు ఎంతో సేపు కూర్చొని ఆ

పూటకు అంతటితో ఆపి అక్కడనే పరస్పరం కౌగలించుకొని ముద్దాడి, ఇంటి ముఖము పట్టాము.

వచ్చేవారం మరోభాగం

36వ భాగం

ఇం టికి వచ్చిన తరువాతను కూడా ఏదీ చదువవలెనని బుద్ధి పుట్ట లేదు.

ఒక విధమైన అశాంతి, ఆందోళన బయలు దేరినాయి. ఏమిటి స్థితి అని, ఇది ఉచితమో, అనుచితమో అనీ, చాలసేపు మధనపడ్డాను. ఇది చిన్నప్పటి నుంచి మా నాన్న మొదలైన పెద్దలు చేసిన అలవాటు. ఏ పని చేసినా పూర్వాపరాలు ఆలోచించుకొని ఉచితానుచితములు తెలుసుకొని, మంచి చెడ్డలు, లాభ నష్టాలు తేల్చుకోవడం అవసరం అని అంటూండెవారు. అదే నాకు అలవాటైంది. ఈ నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి అర్హత ఉన్నా లేకపోయినా

యథాశక్తి, అన్నట్టుఈ ధోరణిలో పడ్డాను. ఒక్కొక్కప్పుడు తాత్కాలికంగా ఈ పద్ధతి కొంచెం ఇబ్బందిగా ఉన్నా కొంతవరకు బాగానే ఉన్నదేమో అనుకునేవాడిని.

ఆలోచించగా ఈ సాయంకాలము నాతో గడిపిన పిల్ల ఎంతసేపు నాలో తిష్ట వేసుకొని కూర్చున్నట్టు తోచింది. అందులో కిందటి మాటు ఈ మాటు ఆమె మాటా, ఆమె స్పర్శ, ఆమె రూపు, ఆమె చూపు ఆమె శరీరము నావహించిన గంధము అన్నీ చేరి నాకు ఒక విధమైన మైకము కలిగించినట్టు అనిపించింది. నా స్వాతంత్య్రం, నా వూహ వెనకపడ్డాయి. ఆమె నా ఒడిలో ఉన్నంతసేపు నేనేమి ఆలోచించలేకపోయాను. ఈ అనుభవమంతా నాకు సరి కొత్త . మన దేశంలో సాధారణంగా నా వయసు వాళ్ళకు ఇటువంటి అనుభవములు ఉండే అవకాశం లేదుగదా!

ఇక్కడకు నేను వచ్చి సుమారు రెండు సంవత్సరములు కావస్తుంది అయినా కొంచెం ఇంచుమించుగా నా వయసులో ఉన్న ఏ కన్యతోను ఇంత సన్నిహితంగా మెలగలేదు. అప్పుడప్పుడు మా ఇంటి ఆమె కూతురు నా దగ్గరకు వస్తు అల్లరి చేస్తు ఒకటి రెండు సార్లు నేనామెనో, ఆమె నన్నో ముద్దు పెట్టుకున్నా అదో అల్లరి,ఆటా అనే భావనే తప్ప అలా అనుకొని వెంటనే అదంతా మరచిపోవడం తప్ప, మరోక సంచలనమేమి నా లో కలగలేదు. ఈ అమ్మాయి దగ్గర నిశ్చలంగా ఉండలేకపోతున్నాను. ఇది ఎక్కడి వరకు

వెడుతుందో ఉహించలేని పరిస్థితిలో పడ్డాను.

ఆ అమ్మాయి ఉద్దేశం ఏమిటో అసలు తెలియడం లేదు.

అవకాశం దొరికినప్పుడు అందినంత, లభ్యమైనంత ఆనందం పొందవలెనని ఉద్దేశమా? కేవలం అల్లరి పిల్ల కాదని ఇది వరకు మాటలవల్ల అనుకుంటూ వచ్చాను. వైవాహిక ఉద్దేశమే ఉంటె తన జాతి వాళ్ళందరను విడిచి నన్నెందుకు కొరుకుంటూన్నది. నాకేమి భోదపడక అయోమయంగా ఉన్నది. పోనీ నా విషయం ఆలోచించుకుందామా అంటె ఈ వెడిలో నేనేమి ఆలోచించలేకుండా ఉన్నాను. వచ్చిన అవకాశమును చేజిక్కించుకొని అనుభవించి విడిచిపెట్టవలెననె దురుద్దేశం ఏ కోశానా లేదనుకుంటాను. అటువంటప్పుడు నేను చేయదగ్గదేమిటి ? ఏదో సాకు చెప్పి ఆ పిల్లను తప్పించుకొని తిరగడమా,లేక ఏం జరుగుతుందో చూద్దామని నిర్లక్ష్యంగా ఊరుకొని ఆ అమ్మాయిని కలుసుకుంటూ

ఉండటమా, లేక వివాహ ప్రసక్తి వస్తే నా అభిప్రాయేమిటో ముందు నేనైనా తేల్చుకోవాలి గదా.

ఇటువంటి విషయాల్లో ఎవరి నిర్ణయం వారే చేసుకోవలెనా,లేక స్నేహితుల సలహా అడగడం బాగుంటుందా అని ఆ రాత్రంతా నిద్రపట్టక ఆలోచిస్తు కూర్చోని నా మిత్రుడు రాజునిగాని,మరి ఏవరినైనా గాని అడుగుదామని నిశ్చయము చె సుకొని, తెల్లవారు జామున ఒక కునుకు తీసి మరునాడు మామూలుగా లేచాను. రాత్రి ఆలోచనలన్నీ సూర్యోదయంతో చీకట్లులా మటుమాయమయ్యాయి. రాజుతో సంప్రదించవలెననే ఆలోచన కూడా వెనకపడ్డది. హఠాత్తుగా ఈ దె శస్తుడైన నా ప్రైవేటు మాస్టారు తోటి సంప్రదించడం బాగుంటందని అయనే సరి అయిన సలహా చెప్పగలడని తోచింది. అందుకని వెంటనే ప్రాతఃకాల కార్యక్రమమంతా పూర్తి చేసుకొని మాస్టరు గారింటికి వెళ్ళాను. ఆయన నన్ను చూసి ఎంత సంతోషించాడో లెక్కలేదు. “ హలో సేమ్ ఏమిటి ,ఉదయాన్నే ఇలా వచ్చావు . ఏదో విశేషం

ఉంటేగాని ఇలా రావడం నీకాట్టె అలవాటు లేదు.కేవలం నా మీద

ఆదరంతోనో, గౌరవంతోనో వచ్చానని అనుకోలేకుండా ఉన్నాను. ముందు మన ముభయలము కాస్త టీ సేవిస్తే మన ఆలోచన సరళి బాగుంటుందేమో? ఏమంటావు అన్నారు .” నేను అనడానికేమున్నది .గురువు ఆజ్ఞ శిరసావహించాలని మా పెద్దలు చెబుతారు. అందులో ఇటువంటి విషయాల్లో మీ ఆజ్ఞ అనురణీయం” అన్నాను.

ఇంతలో టీ రానే వచ్చింది. ఆయన నవ్వుతూ నాకో కప్పు అందించారు.

మేము టీ ముగించి కప్పులు పైకి పంపించి రెండు నిమిషాలు సావకాశంగా మౌనంగా కూర్చున్న తరవాతను “ఏమిటి సే మ్! ఏమిటి విశేషం?. నీ ముఖ వైఖరి చూస్తే నీవేదో ఆందోళన పడుతున్నట్టు కనిపిస్తున్నది. నే చేయగల్గిన సహాయము ఏమైనా వుంటె తప్పక చేస్తాననే నమ్మకం ఉంది కదా? మరింక చెప్పు నీ బాధ ఏమిటో ”అన్నారు.నె నందుకే వచ్చానండి తమ సలహా ఆపేక్షించి ఇది కేవలం వ్యక్తి గత విషయమూ, మరొకరితో మనవి చేసుకోవలసిన వి షయం ఏమీ కాదు. అయినా మీ బోటి వారి దగ్గర నాకు భయమెందుకొని దైర్యముగా మీ దగ్గరకు వచ్చాను.” అని ప్రారంభించి నెమ్మదిగా ఈ మధ్యను జరిగిన నాకా కన్యతో కలిగిన పరిచయం ,అప్పుడప్పుడు ఆమె కలుసుకుంటూ వుండటం ఆ కలయిక ఏ దారికి మళ్ళినది, ఏంతవరకు వెళ్ళినదీ ఏమీ జంకు గొంకు లేక,దాపరికమూ,లేక ఆయనతో అన్నీ చేప్పేను. దానిపైన నాకు కలిగిన అనుమానాలు,ఆందోళనలు కూడా చెప్పాను.

ఆయన యెంతో సావధానంగా విని ఫకాలున ఒక నవ్వు నవ్వారు. నా భయాందోళనలు నేను చెప్పుకుంటే ఈయన ఇంత ఇలా నవ్వుతాడేమిటి అనుకున్నాను .ఆయన నవ్వు మాని లేచి నా దగ్గరకు వచ్చి నా వీపు తట్టి సేమ్! నాయనా! నువ్వెంత అమాకుడివోయ్? ఈ స్వల్ప విషయానికి నీవింత బాధపడవలసిన అవసరం లేదు. మీ సంగతి నాకు తెలియదు గాని ఈ

దేశములో ఈ వయసులో ఉన్న యువతీ యువకులకు ప్రతి వాళ్ళకు ఇది అలవాటే. దీనిలో తప్పేమి ఉన్నదని మేమేవి ం అనుకోం. వయస్సుకు తగ్గ పరిణామమని సరిపెట్టుకుంటాం. దీన్ని మా భాషలో Flirtation అంటారు. నిరపాయకరమైన ఉత్సాహకరమైన కేళ విలాసం దీనివల్ల జబ్బేమీ లేదు సరి గదా ఈ మాత్రం దానికి భయపడితె

వాళ్ళలో ఏదో జబ్బుంది అని కుడా అనుకునే అవకాశం ఉంది. అందుచేత ఇప్పటి వరకు జరిగిన దానిలో తప్పు కాని, ప్రమాదం కాని ఏమి లేదు.

ఇకనెటోచ్చి ఇది శ్రుతిమించి రాగాన పడితే మట్టుకు కొంచెం తీవ్రంగా ఆలోచించవలసిన విషయమే అవుతుంది . ఆ కన్యకు నిజమైన మక్కువ కలిగి ఉండవచ్చు ఇదేమీ వింతా, అసాధారణం అయిన విషయం కాదు. ప్రపంచం నానాటికి సన్నిహితమై ప్రయాణ సౌలభ్యం ఎక్కువై నప్పుడు, ఈ పరిణామం కూడా అనివార్యం అవుతుంది. మీ దేశస్తులను ఎంతో మందిని మా కన్యలు వివాహం చేసుకున్నారు. అందుచేతను ఈ అమ్మాయికి నిన్ను వివాహము చేసుకోవలనని సదుద్దేశం కలగడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. యెటోచ్చి మీ మతానికి మీ వాళ్ళ అభిమతానికి, నీ సంప్రదాయానికి, ఆచారవ్యవహారానికి యెంతో తేడా వుంటుంది.

వాటితో ప్రతి నిత్యం, ప్రతి క్షణం ఏవో భేదాలు వస్తునే వున్నాయి. అవి ఒకప్పుడు వైరుధ్యం పెంచడం కూడా జరగవచ్చు.అప్పుడు కొంచెం సంసారం సాగించుకోవడం దుర్లభమే అవుతుంది. మొత్తం మీద ఈ రకమైన వి వాహములు ఆదర్శ వివాహాలని నేను ఖచ్చితంగా చెప్పలేను. ఆ తుది నిర్ణయం నీవు చేసుకోవాలి. మీలో మీరు మీ అభిప్రాయాలను దాపరికం లేకుండా చెప్పుకొని ప్రశాంత చిత్తంతో మీస్నేహానికి ఇబ్బంది లేకుండా నిర్ణయించుకో వలసిన తరుణం వచ్చినదని మట్టుకు నేను చెప్పగలను. బాగా అలోచించుకో అన్నారు.

నేనేమి అనలేక ఇకనక్కడ కూర్చోలేక వెంటనే సెలవు తీసుకున్నాను.

ఆ రోజంతా మా మేష్టర్ గారు చెప్పిన దాని గురించే మననం చేసుకుంటున్నాను. ఏదో ఆందోళన, ఏదో భయం, ఏదో అశాంతి రోజంతా ఏ పని చేయడానికి తోచలేదు. ప్రశాంతంగా ఒక చోట కూర్చోలేక పోతున్నాను.ఏ పుస్తకం చదవలేక పోతున్నాను.యాంత్రికంగా విద్యాలయానికి వెళ్తు, వస్తున్నాను. కాని అక్కడ చేప్పేదేది వినిపించనూ లేదు,తలకెక్కను లేదు.

ఇలా రెండు రోజులు ఎలాగో గడిపి మూడో నాడు సాయంకాలం మళ్ళీ నా స్నేహితురాలిని కలుసుకున్నాను. కలుసుకొ ని ఫలహారాదులు కానిచ్చి తిన్నగా దగ్గరలో ఉన్న ఒక సినిమాకు వెళ్ళాము.

అక్కడ పిక్చరు ఒక ప్రేమగాథ తెర మీద నడుస్తుంది .

హాల్లో ఉన్న ప్రేక్షక జనమంతా ఎంతో ఉత్సాహంగా చూస్తున్నట్టు అనిపించింది.

నా సమీపంలో వున్న యువతీ యువకులను చూస్తే వారి హావభావాలు విలాస చేష్టలు నాకు ఆనినంతవరకు చూడగా మా ఊహ కూడా రూఢమైనది. కాని మాకు మట్టుకు ఎందుచేతనో ఉండవల్సినంత ఉత్సాహజనకంగా కనపడలేదు . కారణం చెప్పలేను. బహుశా మేముభయులము కూడా మా మా,ఆలోచనలలో నిమగ్నులమై ఉండటమే కారణం కావచ్చు. నేనకుంటున్నట్టుగానే ఆ అమ్మాయి కూడా మా స్నేహం ఎటు పరిణమింప చెయ్యాలో, ఈ నాడేదొ నిశ్చయానికి రావలెనని నిశ్చయం చేసుకో దలచినదనుకుంటాను.పిక్చర్ సగం కూడా ముగియకుండానే

"సేమ్ ఈ పటం చాలా డల్‌గా లేదూ? నీకెలా ఉన్నా నాకు మటుకు తల నొప్పివస్తుంది. మనం హాయిగా బయటికెక్కడకేనా పోయి కూర్చోకూడదా అన్నది. సరే అలాగే చేద్దాము. ఇక్కడ కూర్చోవడం నాకు కొంచెం ఇబ్బంది గానే ఉన్నది అని ఉభయులమూ లేచి బయటికి వచ్చేశాము.

అక్కడ నుంచి ఈ మధ్య మేము వెడుతూ వచ్చిన కొండల మీదకు ఎక్కాము .మేముక్కడకు చేరేసరికి సమ్మర్దం అట్టే లె ేదు. ఇంకా బాగా చీకటి పడనూ లేదు నిర్జనంగా ప్రశాంతంగా ఉన్న ఒక పొదచాటున చతికిల పడ్డాము.

రెండు మూడు నిమిషములు ఉభయులమూ ఏమీ మాట్లాడుకోలేదు. ఈ వ్యవహారమేదో ఒక కొసకు తేవాలెనని ఆ అమ్మాయి కూడా ఎందుచేతనో అనుకున్నదని నాకు తోచింది. ఇంతట్లో ఏ మాటా లేకుండా అమ్మాయి నాకు బాగా దగ్గరగా జరిగి గబుక్కున కౌగలించుకొని మాటా మంచి లేకుండ ముద్దు పెట్టుకున్నది. నేను నిశ్చలంగా ప్రతి చుంబనం చేయకుండా నన్ను కాదన్నట్టు కూర్చోవడం చూచి నిర్ఘాంతపోయి

" ఏమిటి సేమ్, అలా ఉన్నావేం ! అంత చల్లగా మంచులా గడ్డకట్టుకుపోయినట్టు ఏ చలనం కనిపించదే నీలో, మాములుగా లేవు ఎందుచేతను ? ఒంట్లో బాగా లేదా? నా మీదనేమైనా కోపమా? ఇదివరకెప్పుడు మనం ఒకరినొకరు కౌగిలించుకొన్నప్పుడు, ముద్దు పెట్టుకున్నప్పుడు ఇలా ఉండేవాడవు కాదు. ఈనాడు నీలో రక్తం వేడి ఎక్కడం లేదా నన్ను నీ కౌగిటిలో బంధించవలెనని, నాకు ఊపిరి ఆడకుండా ముద్దులతో ముంచెత్తాలని లేదా? ఈనాడు నీ ప్రవర్తన నాకేమి అర్ధం కావడం లేదు. ఈ వేదన నేను భరించ లేకుండా ఉన్నాను. ఈ రెండు మూడు రోజుల నుంచి ప్రతి క్షణం నీ వేనన్నావహించి నీ మాటే నా చెవులలో మోగించి నీ చుంబనమే నా పెదవుల మీద నిలిపి, నన్నేదేదో చేస్తూ ఏ స్వర్గ సీమలోనో విహరింపజేస్తున్నట్టు విచిత్రమైన అనుభూతితో జాగృతో, స్వప్నమే, రాత్రో, పగలో తెలియని స్థితిలో వచ్చి నీ ఒడిలో వాలి,నా వేద వెల్లడించుకుంటే మాట్లాడవెందుచేతను?

నేను భరించలేని బాధను చెప్పుకుంటున్నాను సేమ్. ఇవన్నీ నీ నోటివెంట రావలసిన మాటలు. యే స్త్రీ తనకు తానుగా ఇంత విస్పష్టంగా తన భావాలను వెల్లడించదు. నేను లజ్జా విహీనురాలునని అనుకుంటున్నావా సేమ్?

నీవు చాల అమాయకుడవనీ, పసివాడవనీ యే అనుభవం లేక నా పరిచయంతో కలిగిన స్వల్ప అనుభవాన్ని కుడా పైకి చెప్పలేక సిగ్గుతో నీవు సతమవుతున్నావని ఊహించి నీ బాధతో పాటు వెల్లడించాను అనుకుంటున్నాను సేమ్! అంటూ ఉద్రేకంతో గాద్గదికతో చెపుతు

అశ్రుపూరిత నయానాలతో నాకేసి చూస్తు జవాబు కెదురు చూస్తున్నట్టు నా ఒడిలో నుంచి లేచి కొంచెం దూరంగా జరిగి నావైపే చూస్తూ కూర్చుంది.

నేనేం చెప్పను? కరిగి నీరైపోయాను. ఆ అమ్మాయి అన్నట్టె నేనైతే నా బాధ అంత స్పష్టంగా చెప్పలేక పోయేవాడిని. స్త్రీ స్పర్శ తగలగానే రక్తం కొంచెం వేడెక్కడం, నాళాల్లో తొందరగా ప్రవహించడం, ఏదో గిలిగింతలు పెట్టినట్లు ఉండడం వంటికి ఒళ్ళు, రొమ్ముకి రొమ్ము, పెదవికి పెదవి తగలడంతోటె పరవశమై, లోకజ్ఞానం పోయి, స్వర్గ సీమలో వి హరిస్తున్నట్టు అనిపించడమే కాని అంతకంటే ఈ తీయని వేదనను వర్ణించలేక పోయేవాడిని.

వర్ణన లేకుండా యథాతథంగా కూడా చెప్పలేకపోయే వాడిని. ఆ అమ్మాయి అన్నట్లు "యేమి సేమ్ మాట్లాడవా యేవి ం? చెప్పవా? అని గడ్డం పట్టుకొని రెండవ చేతితో నా ముఖం ,కళ్ళు, చెక్కిళ్ళు నిమురుతూ తన ఒడిలోకి చంటిపిల్ల వానిలో నన్ను తీసుకొని నా ముఖాన్ని తన రొమ్ముకు హత్తుకుంది.

అంతటితో నే పరవశుడనై ఎక్కడికో మహ ప్రవాహంలా కొట్టుకు పోతున్నట్టు అనిపించి నెమ్మదిగా ఆమె కౌగలిలోంచి లె చి కూర్చోని చూడమ్మా ఈ మన ఇద్దరి గుండెల్లోను ఏకస్పందనమే వినిపిస్తున్నట్టున్నది. మన ఇద్దరి తలల్లోను ఒకె ఊహ తిరుగుతున్నది.ఇది చాల చిత్రంగా వున్నది నీవన్నట్టే నీవు చెప్పినదంతా నేనే చెప్పవలెననుకొని వచ్చాను. నిన్ను చూడ్డంతోటే నీ గంభీరవదనం నన్ను కొంచెం వెనకాలాడించింది. నేనేమీ అనలేకపోయాను.

అయినా భావాలకు తగిన మాటలు నానోటికి అందలేదు. అందుచేతను ఏమి అనలేక నిశ్చేష్టుడనై కూర్చున్నాను నీవన్నదంతా ప్రతి అక్షరం యదార్థమే . నేను నిన్నటి నుంచి కాదు.... నిన్ను విడిచి వెళ్ళినప్పటినుంచి ఒకే ఆలోచనతో ఉక్కిరి బిక్కిరి అవుతున్నాను. మన అనురాగానికి పర్యవసానం ఏమిటా అనే ఆలోచనలో పడ్డాను. నీవన్నట్టె పసివాడినె .యే అనుభవం పొందని వాడినే అందుచేతనే దాని పర్యవసానం హఠాత్తుగా స్ఫురించేసరికి హడలిపోయిన మాట కూడా నిజమే! అని. ఈ బెదురే లేకుంటె ఈనాడు మన ఉద్రేకం ఒక కొనకు వచ్చేదనుకుంటాను. ఆ ఊహతో మరీ బెదిరిపోయాను.

నా మాటలవల్ల నీకు అటువంటి ఊహే వచ్చిందని అనుకుంటాను. అందుచేతను యేమి చెయ్యాలో తోచక యే చైతన్యం లేనట్లు బొమ్మలా కూర్చున్నాను.అయినా శరీరము వేడెక్కక పోలేదు. రక్త ప్రవాహ వేగము తగ్గను లేదు, యేటొచ్చీ తరువాత అడుగు వెయ్యడానికే సంకోచిస్తున్నాను. నీకు అటువంటి ఊహే కలిగినది కనుక మన ఉభయులము కూడా ప్రశాంతంగా మన స్థితి, మన భవిష్యత్తు ఆలోచించుకోవలసిన తరుణం వచ్చింది.

మా దేశం మా ఆచార వ్యవహారాలు మీకు బొత్తిగా తెలియదనుకుంటాను. మాలో పరిచయం లేని యువతి యువకులు పరస్పరము కలుసుకోవడమే అసంభవం. పరిచయస్తులు కూడా కలుసుకున్నా, రహస్య స్థలాలలో కలుసుకునె అవకాశముండదు. ఉన్నా ఒక పట్టాన ఒకరి స్పర్శ, చూపులలోనో లేక యెప్పడు ఒకప్పుడు మాటలలోనో వ్యక్తం కావలసిందే కాని చేతలలోకి దిగడమంటూ యెన్నడూ ఉండదు. ఇవన్నీ వివాహానంతర క్రియలే అప్పుడు కూడా కావాలనుకున్నప్పుడు వీటికి అవకాశము చిక్కడం దుర్లభం.

అందుచేతనిక మనము కాస్త శాంతించి మన ఉద్రేకాలకు సంకెళ్ళు వేసి మన విషయం క్షుణ్ణంగా ఆలోచించుకొని ఒక నిర్ణయానికి రావాలి అని నిశ్చయం

చేసుకున్నాను. నేనెక్కడ నుంచో దూర తీరాల నుంచి చదువుకని ఇక్కడికి వచ్చాను.దైవికంగా ఎందుకో మనం కలుసుకున్నాం. మన కలయిక ప్రథమ పరిచయంతో ఆగక, కరచాలనంతో నిలవక, కౌగిలిలో అక్కడ నుంచి ముద్దుల వరకు సాగింది. ఇక తరువాత మిగిలింది ఒక్కటే. మీ దేశంలోనైనా, మీ ఆచారం ప్రకారమైనా ఆ మెట్టు దాటడం వి వాహమైతే గాని అంత సులభం కాదేమోనని ఆలోచన తోచింది. నీకు, నాకు,జాతిలోగాని,మతంలోగాని ,ఆచారంలో గాని సంస్కారం లో గాని, పొంతన కుదిరేట్టు కనపడ్డం లేదు.

మన మిద్దరము ఏకమైతే అన్నిటి మాట ఎలా ఉన్నా మన జీవనయాత్ర సుఖంగా సాగుతుందా? ఏ పొర పొచ్చములు క్షణ క్షణము పొడసూపకుండా ఉంటాయా? నేను మావాళ్ళకు ఏకైక సంతానం, నీ కోసం వాళ్ళను విడిచి రాలేను. నీవు మాత్రం మా దేశంలో ఉండగలవా? నీ వంగీకరించి వచ్చినా మా వాళ్ళు మనలను గుమ్మంలోకి రానివ్వరన్న సంగతి మనం మరవకూడదు. ఈ పరిస్థితులలో మన వివాహం, వివాహనంతర జీవితం సాధ్యమేనా, అనే విషయం మనం ముందు తేల్చుకోవాలి।అది సాధ్యం కానప్పుడు మన ఉద్రేకమును వదులుకొని మన ప్రణయమును మరో దారిన పట్టించి నిన్ను విడిచి నా దారిని నేను పోతే జరగబోయేదేమిటో కుడా ఆలోచించుకోవాలి" అన్నాను.

వెంటనే ఆ అమ్మాయి నా మాట కడ్డొచ్చి "నేను అనుకున్నదంతా, భయపడినంతా జరిగింది. ఎందుచేతనో నీవీ రోజున ఈ ప్రశంస చేస్తావనే ఆలోచన నాకు తోచింది. దానితో ఈ కొలది రోజుల ఆనందానుభూతి ఎక్కడకు దారి తీస్తుందోనని నేనూ పునర్విమర్శ చేసుకోవలసి వచ్చింది. నీకు తోచిన ఆలోచనే నాకు తోచింది. కాని ఆ ఆలోచన తలకు తట్టగానె హడలిపోయాను. కొలది రోజుల అనుభవంతో నీవు నా హృదయంలో స్థిర నివాసం ఏర్పాటు చేసుకున్నావు. హృదయంలోనే కాక నా అంతటా నీవే నిండి ఉన్నావు. మరి క్రిందటి సారి నిన్ను విడిచి వెళ్ళినప్పటి నుంచి అనుక్షణం నా ఒళ్ళూ పులకాంకితమవుతునే ఉంది. నీ చేతులు నా ఒళ్ళంతా గిలిగింతలు

పెడుతున్నట్టే ఉంది. నీ మధురవాక్కు నా చెవులలో గానం చేస్తునే ఉంది. నీ పెదవులు నా పెదవులను పీల్చి పిప్పి చేస్తునే ఉన్నాయి. నీ వేడి నిట్టూర్పులు, నా నిట్టుర్పులో కలసి నన్ను పరవశం చేస్తునే ఉన్నాయి. నీ వెంత దూరంలో ఉన్నా ఇంకేమి చెప్పను సేమ్! ఇంక ఎలా చెప్పను సేమ్ ఎలా మరువగలను సేమ్.

మరచి మనగలనా సేమ్. ఏమిటి మనకు గత్యంతరం. ఎలాగు మనం విడిపోగలం? నీ మాట నేను చెప్పలేను కాని నేను మటుకు అలా ఉండలేనేమో అనుకుంటున్నాను. పోనీ నీవున్నన్నాళ్ళు అప్పుడప్పుడు నిన్ను కలుసుకుందామన్నా మన ప్రణయ పర్యవసానం చూడకుండా ఉండలేను సేమ్? నీవు మొగవాడవు పసివాడవైనా, ధైర్యశాలివే. నేనిదివరకెన్నడు ఈ దేశంలో ఉండి కూడా ఇంతమంది మగవాళ్ళలో తిరుగుతూ కూడా ఏ ఒక్క రోజున కుడా ఇటువంటి అనుభవం పొందలేదంటే నీవు నమ్మాలి సేమ్ . నా కేమిటి దిక్కు, నేనేం కావాలి. నాకు మతి పోతుంది సేమ్ నీకు దూరమై బ్రతకను లేను సేమ్ . భగవంతుడా! ఏమిటి నా గతి అంటూ వెక్కివెక్కి ఏడుస్తు నన్ను కౌగలించుకొని ఏడుస్తునే నన్ను ముద్దు పెట్టుకోని ఎక్కిళ్ళతో నా మెడను కౌగలించుకొని ఉండిపోయింది.

నేనెలా ఒదార్చలో నాకు తోచలేదు. నే నామెను గట్టిగా పొదివి పట్టుకొని చెక్కిలికి చెక్కిలి చేర్చి చలనం లేకుండా, ఊపిరి కూడా విడవకుండా, ఎంతో సేపు అలాగే కూర్చొనిపోయాను. కొంతసేపటికి ఆ అమ్మాయికి ఎక్కిళ్ళు తగ్గాయి. అశ్రుధారలు కట్టుబడ్డాయి. ఎంతో అలసట వచ్చినట్టు ఒళ్ళంతా పట్టు విడిచినట్టు ముద్దలా నా పక్క నుంచి నా ఒడిలోకి జారిపోయింది. నేను నెమ్మదిగా నా జేబు రుమాలుతో ఆమె కన్నీరు తుడిచి, తలా చెక్కిళ్ళు నిమిరి ,కళ్ళు ముద్దాడి కొన్ని క్షణాలు గడపగా ఆమె నెమ్మదిగా లేచి కూర్చోంది.లేచి సేమ్ మనం ఇంటికి వెళ్ళిపోదాం నేనిక్కడ కూర్చోలేను.ఈ సామీప్యం

సహించలేను. నీ స్పర్శ నాకు దుర్భరంగా ఉంది. ఈ నాటికిలా విడిపోదాం మళ్ళీ మనం కలుసుకొని ఈ ఉద్రేకం

చల్లార్చుకొని, తుది నిర్ణయమేదో తేల్చుకుందాము ఇంకొక్క క్షణం కూడా ఇక్కడ ఉండలేను నీవు నాతో కూడా రావద్దు." అని చెంగున లేచి నా మాట వినకుండానే నడుగు ముందుకు వెయ్యకుండానే, ఒక్క పరుగున వెళ్ళిపోయింది.

నేను చేష్టలుడిగి శిలా ప్రతిమలా ఆమె వెళ్ళిన దిక్కే చూస్తూ ఎంతసేపో అలా నిలబడిపోయాను. నా పక్కగా వెడుతున్న వాళ్ళు కొందరు నన్నెగాదిగా చూసి ఎవడీ వెర్రివాడు అనుకుంటూ చక్కా పోయారు. కొంతసేపటికి తెలివి తెచ్చుకొని బయటకి రాబోతున్న కన్నీటి నాపుకొని నెమ్మదిగా ఇంటి వైపు సాగాను."

వచ్చేవారం మరోభాగం

37వ భాగం

మాకు పరీక్షలు చాలా దగ్గరకు వచ్చాయి. అహర్నిశాదులు చాల కష్టపడి చదువుతూనే ఉన్నాను. తప్పక కృతార్ధుడనవుతాననే ధైర్యం ఉన్నా ఒక పక్కన చాల బెదురుగా కుడా వుంటూనే వున్నది. భగవంతుడి మీద భారం వేసి నా ప్రయత్న లోపం లేకుండా చదువుకుంటుండగా హఠాత్తుగా ఒక రోజున నా స్నేహితురాలి దగ్గర నుండి ఒక సారి ఎలాగైనా వీలు చేసుకొని ఆ సాయంకాలం కలుసుకోమని ఏంతో దీనంగా బ్రతిమాలుతు ఉత్తరం వచ్చింది.

ఇదేమిరా భగవంతుడా, పిడుగులా ఇప్పుడీ ఉత్తరమేమిటి ? వెళ్ళడమా, వెళ్ళకపోవడమా , వెడితే మళ్ళీ ఆమె సాని ాప్యంలో ఆమె చూపులలో పడి

మైమరచి, నా చదువు వెనకపడుతుందేమో , వెళ్ళకపోతే ఆ అమ్మాయి ఇక్కడికి వస్తే నేను చేయగలిగిన దేముంద? ముందు నుయ్యి వెనుక గొయ్యి అన్నట్టుగా ఏమీ చేయడానికి తోచక ఆ రోజంతా వికలమైన మనస్సుతో ఏమీ చదవలేక సాయంకాలం వెళ్ళి ఆమెను కలుసుకున్నాను. ఎంత సంతోషించిందో ఎలా చెప్పగలను. ఆ సంతోషం వెనుక విషాదరె ఖలు కూడా అలుముకొని అస్పష్టంగా కనపడుతునే ఉన్నాయి. దగ్గర హోటల్లో కొంచెం టీ తీసుకొని మేము మాములుగా వెళ్ళె చోటికి వెళ్ళి కూర్చోన్నాము ,ఆమె నాకు బాగా దగ్గరగా కూర్చోని నా మెడచుట్టు చేతులు వేసి, నా చెక్కిలి చె ర్చి, ఎంతసేపో మౌనంగా కూర్చుంది. కొంతసేపటికి కాని ఆమె కన్నీరు ధారగా పడుతున్న సంగతి నేను గమనించలె దు. అప్పటికి నేను తేరుకొని ఉలిక్కి పడి , ఆమె ముఖం నా కెదురుగా తిప్పుకొని కన్నీరు తుడిచి తడికన్నులను ముద్దాడి " యేమిటి బలహీనత ,నీవిలా బాధపడితే నేను చూచి ఎలా ఊరుకోగలను ? నాకా పరీక్షలు చాలా దగ్గరకు వచ్చినాయి నేనీ దేశం వచ్చి మావాళ్ళకు దూరమై ఇంత వ్యయ ప్రయాసలకోర్చి ఇప్పుడీ చదువు ముగించుకోకపోతె మా వాళ్ళేమంటారు? వాళ్ళ మాటటుంచి నేనేమౌతాను. ఇక్కడ నన్ను చూచేవారెవరు? నాకు తిండి పెట్టేవారెవరు? ఇక నా ప్రేమను పురస్కరించుకొని, నీ చెంతనే వుండి నీ సంపాదనలోనే నేను బ్రతకడం

భావ్యమేనంటావా? ఈ వేడి తగ్గిన తరువాత నన్ను భరించడం దుస్సహం కాక మానుతుందా? నీ మీదను ఇష్టం లేక నిన్ను వదిలించుకుందామనే ఉద్దేశంతో ఇవన్నీ చెబుతున్నానని అనుకోకు. నీ బాధ తెలుసు . నా బాధ అంతకెన్నిరెట్లో నీకు తెలియదు. ఈ సందర్భంలో నాకెన్ని సమస్యలు ఉత్పన్నమై నన్ను వేధిస్తున్నాయో నీవు ఊహించకుండా లేవు. ఇదంతా స్వప్నవతుగా నిన్ను మరచి పొమ్మని నేను అనను, నేను మరచిపోతానని చెప్పను. కాని నిజ జీవితంలో కొన్ని సత్యాలను ఎంత బాధకరంగా వున్నా ఎదుర్కోక తప్పదు. ముదివయస్సులో అనవలసిన మాటలు ఈనాడు అంటూన్నాని, ఊరికే అంటున్నానని అనుకోవద్దు. అందుచేతను నా పరీక్షలయ్యే వరకు మనం ఎడంగా ఉంటె ఉభయులకు శ్రేయస్కరం అనుకుంటాను. నేనెలాగో బలవంతాన నా చదువు మీద మనస్సు నిలుపుకుంటాను నీవు కుడా నీ పని ధోరణిలో నిమగ్నురాలవై నా సంగతి మరచిపోవడానికి ప్రయత్నించు.ఇంతకంటె నేనేమి చెప్పలేను .ఈ బాధకరమైన వియోగం యెంత కఠినమైనా మనకు తప్పదని చెప్పవలసి వస్తున్నందుకు విచారిస్తున్నాను." అన్నానెంతో గంభీరంగా.ఆ అమ్మాయి నా చేతుల్లోనే ఇమిడి ఉపిరి కుడా తీసుకోకుండానే చెప్పినదంతా విని మళ్ళీ ఒక్కసారి వెక్కి వెక్కి ఏడ్చి నన్నోక సారి ముద్దు పెట్టుకొని " గుడ్ బై సేమ్ " అని వెను తిరిగి చూడకుండ చక్కా పోయింది.

నేనెంతసేపో చలనం లేక, అనిమిష నేత్రాలతో, ఆమె వెళ్ళిన వైపే చూస్తు కూర్చున్నాను. కొంత సేపటి వరకు నా కళ్ళు కుడా అశ్రువులు వర్షిస్తున్న సంగతి తెలుసుకోలేకపోయాను. ఆ తెలివి కలగ్గానే తుడుచు కొని ఏమిటి ఈ వెర్రి అనుకొని తిన్నగా ఇంటికి చక్కాపోయాను . ఆ రాత్రి నాకు చదువేమి సాగలేదు.

మరునాడు గతాన్ని తలచుకోకుండా చదువు మీదనే ,కొంత ఇబ్బందిగా ఉన్నా . మనస్సు కేంద్రీకరించి చదవసాగాను. మధ్య మధ్య ఒకటి రెండుసార్లు ఆ

అమ్మాయి ఉత్తరము పత్తరము లేకుండా తిన్నగా నా గదిలోకి వచ్చి పది పదిహేను నిమిషాలు కూర్చొని మరో ప్రశంస ఏమి చేయకుండా "నన్ను మన్నించు సేమ్, ఒక్కసారి కంటితోనైనా నిన్ను చూచి వెడదామని వచ్చాను." అంటూ నె ివ్వ బోయిన టీ కుడా తీసుకోకుండా వెళ్ళి పోతు వచ్చింది. నేనేమి అనలేకపోయాను.

నా చదువు పూర్తి అయినది. పరీక్షలకు వెళ్ళాను. చాలా బాగా వ్రాశాను కుడాను. ఆ సాయంకాలానికి యెంతో బరువు పోయినంతా తేలికగా ఇంటికి వచ్చాను. నేను రాగానే నా లేండ్ లేడి కూతురు తిన్నగా లోపలికి వచ్చి

"యేం సేమ్ మీ పరీక్షలు అయిపోయినాయా? బాగా రాశారా? అని మా అమ్మ అడగమంది." అన్నది. ఓహో అలాగా నువ్వే అడుగుతున్నావనుకున్నాను. పాపం నీకంత ఆలోచన ఉండదు కదా. బాగానే రాశాను అని చెప్పు." అన్నాను. ఇంతలో తల్లి కుడా వచ్చి " సేమ్ గారు బాగా రాశారా? చాలా సంతోషం. మీ కోసమని ఈ రోజున ప్రత్యేకంగా ఈ కేక్ తయారు చేశాను .మీరు తిని తీరాలి ."అని కేక్ బ్రెడ్ టీ బల్లమీద పెట్టింది.

"ఇదేమిటిలా ఒక్కడికే పెట్టారు. నా కంటె ముందే ఈ అమ్మాయి ఎవరో వచ్చి సిద్ధంగా ఉందికదా! నన్ను తిననిస్తుందా? తింటె జీర్ణం అవుతుందా. ఇంకో ప్లేటు కుడా పెట్టండి ఇక్కడ అన్నాను. ఆమె నవ్వు కుంటూ లోపలకి వెడుతు అయితే వి ిరు దాన్ని మీతోటి కుడా తీసుకుపోతారా ఏమిటి?" అంది

"అమ్మయ్యో ఈ రాక్షసి ని భరించడం నాక్కాదు కదా నన్ను సృష్టించిన దేవునిక్కుడా శక్యం కాదు. నే వెళ్ళేటప్పుడు నా వెంటపడుతుందనే నమ్మకం లేకపోలేదు. అందుచేత ఏ అర్ధరాత్రో, అపరాత్రో మంచిరోజు చూసుకొని చడి చప్పుడు లేకుండా ఉడాయిద్దామనుకుంటున్నాను" అన్నాను.

" అవును లెండి పాపం మీ సంగతి నాకు తెలుసులెండి. మీకు తెలియని సంగతి ఒకటి చెబుతాను. ఇక్కడి మీ వ్యవహారమంతా మీ ఇంటికి ఉత్తరం

రాశానులెండి.ఆ సంగతి తమరు తెలుసుకోవడం మంచిదని చెబుతున్నాను." అని అంటూంటే ఒక కేకు ముక్క కోసి గబుక్కున ఆ అల్లరి పిల్ల నోట్లో కుక్కి

"ఇక నోరు మూయండి తమరు" అన్నారు.

ముసల్ది నవ్వుకుంటూ చక్కా పోయింది. ఈ అమ్మాయి కోపంతో కుర్చీలోంచి లేవబోయింది. " కూర్చో పాపం తొ

ందరపడకు " అని ఒక్క మాటు

ఈ బుగ్గ ఆ బుగ్గా ముద్దెట్టుకోని కుర్చీలో కూలదోసి నేను మళ్ళీ చేతికందకుండా ఎదురు కుర్చీలో వెళ్ళి కూర్చోని ఏమి ఎరుగనట్టు గంభీరంగా నా పలహారం సాగించాను . ఆ అమ్మాయి పలహారం కుడా కాగానే "నువ్వు మీ అక్కా పావుగంటలో తయారైతే సినిమాకు వెడదాం. ఆలస్యం చెయ్యక అన్నాను. మా అక్క లేదండి అంది. ఇంట్లో ఉన్న సంగతి నాకు తెలుసు గాని పిచ్చి వేషాలు కట్టి పెట్టి త్వరగా డ్రెస్ చేసుకో . నువ్వు ఒక్కర్తివి నాతో సినిమాలో నా పక్కన కూర్చోని కులుకుదామనుకున్నావు కాబోలు పాపం . నీ సంగతి నాకు తెలుసు దయ చేయి అన్నాను. ఒక్క ఉదటున నా దగ్గరకు వచ్చి నా మెడ వంచి నన్ను ముద్దెట్టుకొని సేమ్ You are very very bad boy But all the same i love you అని చక్కాపోయింది. పది నిమిషాల్లోనే వాళ్ళుభయులు తయారై నన్ను చెరో రెక్కా పట్టుకొని ఎక్కడికని నన్నడకుండానే వాళ్ళ ఇష్టం వచ్చిన సినిమాకు తీసుకువెళ్ళారు. కొద్ది రోజులు ఏ పని పాటు లేకుండా స్నేహితులందరిని తిరగేస్తు ఒకపూట మా మాష్టారు గారిని కుడా కలుసుకొని తీరిక సమయాల్లో గ్రంథ కాలక్షేపం చేస్తు ,పరీక్ష ఫలితాలు ఎప్పుడు తెలుస్తాయా అని నిరీక్షిస్తు కూర్చున్నాను.

హఠాత్తుగా ఒక రోజున సాయంకాలం బయటికి వెడదామని అనుకుంటుండగా, మా స్నేహితురాలు ప్రత్యక్షమై " నేను సమయానికే వచ్చాను రండీ వెడదాం "అన్నది. సరేనని బయలుదేరి దారిలో ఉన్న హోటలుకి వెళ్ళి టీ తీసుకోన్న తరువాత సినిమాకు వెళ్ళాం. అక్కడ బొమ్మ

చూస్తు ఏవో పిచ్చాపాటి కబుర్లు చెపుతు మధ్యను " మీ పరీక్షలైపోయినాయా బాగా రాశారా ? నేనేమి అడ్డురాలేదు కదా అంది బాగానే రాశాను పాసవుతాను అనుకుంటాను" అన్నాను.

"ఫలితాలు ఎప్పుడు తెలుస్తాయి" అంది. దానికోసమే నిరీక్షిస్తున్నాను. నాలుగయిదు రోజుల్లో తెలుస్తాయనుకుంటాను "అన్నాను. " ఫలితాలు తెలియగానే మీ దేశం వెళ్ళిపోతారా అన్నది." అవున"న్నాను. చాల సంతోషం . మీరు కష్టపడి చదివారు .పరిక్షల్లో ఉత్తీర్ణులై వెడుతున్నారు .మీ భవిష్యత్తు ఎదర పూల బాటగా ఉంటుంది. ఈ దేశం ఎప్పుడయినా జ్ఞాపకమొస్తే ఇక్కడ వ్యక్తులు కూడా జ్ఞాపక మొస్తారనుకుంటాను. మా కంతవరకే ప్రాప్తం అన్నది. తరువాత పిక్చరయ్యే వరకు మాటలేక ఒకరినొకరు కౌగలించుకొని కూర్చున్నాం .

తరువాత బయటకి వచ్చి "మన మాములు చోటికి వెడదామా "అన్నాను.

"థాంక్యు సేమ్ వద్దులెండి ఇలా విడిపోవడమే మంచిది కదా." అన్నది ఇక నేనేమి అనలేదు. అంతటితో ఎవరి దారిన వారు వెళ్ళిపోయాం. వారం రోజుల తర్వాత పరీక్షా ఫలితాలు తెలిసినాయి. నేను ఆశించిన దానికంటే ఎక్కువగానె మొదటి తరగతిలో ఉత్తీర్ణుడయ్యాను. ఆ సంతోషం పట్టలేక పోయాను. ఎవరితో ఈ ఆనందం పంచుకోను? ముందు వె ్స్టరుతోటి,రాజు తోటే చెప్పి వాళ్ళ అభినందనలు తీసుకొని, నా బసకు వచ్చి మా లాండ్ లేడి గదిలోకి వెళ్ళి నేను పాసయ్యానని చెప్పాను.

ఆమె ఏదో వంట చేసుకుంటున్న మనిషి బ్రహ్మానంద పడి ఆ మురికి చేతుల్తోనే నన్ను గట్టిగా కౌగలించుకొని ఈ బుగ్గ ఆ

బుగ్గ ఎంతో ప్రేమతో తన కొడుకుని ముద్దెట్టుకున్నట్టు ముద్దు పెట్టుకుంది. నన్నెంతో అభినందించింది. నిండు హృదయంతో చేసిన ఈ అభినందనకు నేను ముగ్ధుడనయ్యాను. కూతుళ్ళిద్దరు నవ్వుతు నా కేసి చూస్తు నిలబడ్డారు..అలా నిలబడతారేం మీరేమి అభినందనలు చెప్పరా? అన్నాను.చెప్పకేమండి అందుకే నిలబడ్డాం heartiest congratulations అని ఇద్దరు చేతులు జాపారు."ఓస్

ఇంతేనా మీ అమ్మలాగే మీరు అభినందిస్తారని ఆశిస్తూంటే ఊరికే చేతులు జాపి ఊరుకుంటే ఎలాగు" అని వారిద్దరిని దగ్గరకు లాక్కోంటూ వారి నుంచి ఆశించిన పని నేనే చేసి ఊరుకున్నాను. తల్లి కడుపు చెక్కలయ్యేట్టు నవ్వింది. పెద్దమ్మాయి కొంచెం సిగ్గుపడి బుగ్గలను గులాబీలు పూయించింది .చిన్నమ్మాయి కోపాన్ని అభినయిస్తు "నువ్వు ఇలాటి అల్లరి పిల్లవాడివని తెలుసు నీ పని చెప్తా ఉండు"అంది."సరే అయితే రా" అని చెయ్యి పట్టుకొని నా గదిలోకి లాక్కెడదామని అనుకుంటుంటే నన్ను విదిలించుకొని పారిపోయింది.

పరీక్ష ఫలితాలు విద్యాలయంలో ప్రకటన కాగానే, ఆ ప్రకటన మన వాళ్ళందరు చూడగానే నేను మొదటి తరగతిలో వచ్చానని తెలియగానే మన వాళ్ళంతా ,వాళ్ళేకాక ఆంధ్రేతరులు కుడా ఎంతమందో తండోపతండాలుగా నా గదికి వచ్చి నన్నెంతో అభినందించారు.మనవాళ్లు అందరిలో వయస్సులో చిన్నవాణ్ణి కావడం ,ఇంత త్వరలో పరీక్షకు ముందె నేను " ఇండియన్ అసోసియేషన్లో" సహాయ కార్యదర్శిగా ప్రముఖ పాత్ర వహించడం ,ఆ దేశానికి మన చెడుగుడి పరిచయం చేయడం నేనెంతో తొందరగా Golfఆట నేర్చుకొని ప్రధమ తరగతి క్రీడాకారునిగా పేరు సంపాదించడం వల్ల నేనందరకు సుపరిచితడును ,అభిమాన పాత్రుడను అయ్యాను. ఈ వచ్చిన వారాందరికి సుపరిచితుడను, అభిమాన పాత్రుడను అయ్యాను. ఈ వచ్చిన వారందరు నన్ను అభినందించడమే కాకుండా మా కందరకు వెంటనే పార్టీ ఇస్తావా , చస్తావా అని కూర్చోన్నారు.

"మహాప్రభో నేనింకా చావదలుచుకోలేదు. అందుకని పార్టీ ఇచ్చు కుంటాను. సాధ్యమైనంత త్వరలోనే ఏర్పాటు చెస్తాను. మా గ్రహ స్థితి బాగుండనప్పుడు ఇలాంటివి వస్తు ఉంటాయి.ఇక్కడ అయిన ఖర్చుకు వడ్డీ అనుకుంటాను దయచేయండి." అని అందరిని పంపించేసి, నా మిత్రుడు రాజును, అప్పుడొచ్చిన ముక్కు పొడుంగాణ్ణి, ఈ మధ్యనె రజస్వల అయిన

కుర్రవాడిని(పాపం ఆ పని చేసింది అతని భార్యలెండి) సంప్రదించి వారి సహాయంతో ఓక చిన్న హోటల్లో తేనేటి విందు ఏర్పాటు చేశాను. ఇదివరకు ఒకటి రెండు సార్లు చేసినట్టుగానే ఆఖరిసారి పులిహోర, సత్యనారాయణ ప్రసాదం లాంటి రవ్వకేసరి నేను, రాజు కలసి తయారు చేశాం. పాకం అద్భుతంగా అమిరింది.ఇదంతా తనవల్లనే అని మా రాజు అనుకున్నాడు గాని నేను మట్టుకు అతను నా ప్రక్కన నిలబడి భుజాలెగరెస్తుంటే ఈ ప్రసాదాలు తయారు కాలేదని వాటికా రుచి లేదని ఖచ్చితంగా నచ్చ జెప్పాను .అతనెంతో చిన్న బుచ్చుకొని అలాగే చూద్దాం, ఇది మన మధ్య తేలే విషయం కాదు. సుఖముఖాన్నో, కోర్టులోనో తేల్చుకోవల్సిన విషయం ఇది . చూస్తు ఉండు అన్నాడు.

సాయంకాలం పార్టీ దిగ్విజయంగా జరిగింది. అందరు ఎంతో సంతోషించారు. నాకు తెలియకుండనే తబలా,హార్మోనియం తెప్పించి రహస్యంగా అక్కడ దాచి ఉంచారు. పార్టీ ముగియగానే, టేబులు ఖాళీ కాగానే ఇద్దరు ముగ్గురు వి

ుత్రులు తెలుగులోను, హిందూస్థానిలోను పాటలు పాడారు. నన్ను పాడమన్నారు. నా చేతగాదన్నాను. నువ్వు పద్యాలు చదివేవు అన్నారు.కాదనలేక భాగవతం లోని కొన్ని పద్యాలు, హరిశ్చంద్ర నాటకంలోని ఇంకేవో కలగా పులగంగా కొన్ని పద్యాలు చదివాను.

మిత్రులందరు ఒకరి తరువాత ఒకరు ఉపన్యాస ధోరణిలో వారి హర్షామోదాలు తెలియచేశారు. కొందరు ఎంతో ' చమత్కారంగా హాస్యరస ప్రధానంగా మాట్లాడారు. పెద్దలు అనుకున్నవాళ్లు ఒకరిద్దరు నన్ను దిగ్విజయంగా జీవన యాత్ర సాగించగలనని, ఇంటికి వెళ్ళగానే మాములు పద్దతిని మర్చిపోకుండా బుద్ధిమంతురాలైన రూపవతియైన ,వి ద్యావతియైన గుణవతియైన కన్యను చూసి వివాహం చేసుకొమ్మని,అలా చేయని నాడు రవాణా చేస్తామని కూడా సలహాతో పాటు అభయం ఇచ్చారు.

అందరు నాతో కరచాలనం చేయడం హిప్ హిప్ హురే'' అనే జయ జయ

ధ్వానాలతో పార్టీ ముగించి అందరు ఎవరి దారిన వాళ్ళు వెళ్ళారు.

నా ఆనందం పట్టలేక పోయాను.అక్కడె కూర్చోని కొంతసేపు పొంగి పొరలి వస్తున్న ఆనంద భాష్పాలను అణుచుకొని లేచి బయటకు వచ్చాను. నా మిత్రులంతా ఒక్కరు మిగలకుండా నన్ను ఏకాకిని చేసి చక్కా పోయారు నేను పరధ్యానంగా నడుస్తు వస్తుంటే వీధి చివర నా స్నేహితురాలు నిలిచి ఉండడం నాకాశ్చర్యమేసింది.

నేను "గుడ్ ఈవెనింగ్ ఏమిటి ఇక్కడ నిలబడ్డావెందుకు? ఇలా వచ్చావేమి? నా బస చాల దూరం కదా."

"ఈ వేళ పార్టీ ఉన్నదని ఇక్కడికి వచ్చి ఉంటారని తెలుసుకొని మీరు ఒంటరిగా కనపడతారనే ఆశతో వచ్చి ఇక్కడ సుమారు గంట నుంచి వేచి వున్నాను.'' అన్నది.

"అయ్యోయ్యో ఎంత పొరపాటు జరిగింది. నీ కెంత శ్రమ కలిగించాను. పార్టీకి అంతా మా దేశస్తులు, నా తోటి విద్యార్దులె ' కాని ఆడవాళ్ళనెవ్వరిని పిలవలేదు.''

ఎవ్వరినయినా పిలిచి ఉంటె నిన్ను తప్పకుండా పిలిచి ఉండెవాడిని రా అలా పోదాం '' అని కొంత దూరం నడిచి మాములు చోటికి చేరుకున్నాం. కూర్చొని కొంతసేపు లోకాభిరామాయణం చెప్పుకుంటూ ఉండగా మాటల మధ్యన

" అయితే ఇక్కడ మీ పని పూర్తి అయినట్టె కదా.'' అన్నది

."అవును బహుశా రేపు బారిష్టర్ పరీక్ష ఫలితాలు కూడా తెలుస్తాయి. నేను పాసయినట్టు ఈ మధ్యాహ్నమే వార్త అందింది. అందుచే తనపని పూర్తి అయినట్టె .కొద్ది రోజుల్లో మీ అందరి దగ్గర సెలవు తీసుకొని ఈ దేశానికి గుడ్ బై చెప్పి వెళ్ళి పోవాలి .మళ్ళీ ఈ జన్మలో ఇక్కడికి వచ్చే అవకాశం ఉంటుందని అనుకోలేకుండా ' ఆశించను కుడా లె 'కుండా' ఉన్నాను'' అన్నాను. ఆ ఆఖరు మాట అనేప్పుడు నా కంఠంలో కొంచెం వణుకు కూడా

వచ్చింది.

ఆ అమ్మాయికి కంట నీరే వచ్చింది.“సంద్రపు టుప్ప అడవి ఉసిరి” అన్నట్టు ఎక్కడ భారతదేశం, ఎక్కడ స్కాట్లండు? నేనెవరినో? ఈ అమ్మాయి ఎవరో? మాకీ పరిచయం ఎందుకు కలిగింది? ఈ సంయోగం పర్యవసించకుండానే మళ్ళీ ఈ వియోగమేమిటి? అనే ఆలోచనలు

ఏవేవో తలలో ముసురుకోవడం ప్రారంభమయినాయి.

కొంతసేపు నేనేమి మాట్లడకుండా నిశ్శబ్దంగా ఉన్న సంగతే నేను గమనించలేదు.ఆ అమ్మాయి నా ముఖం కేసి తదేక దీక్షతో చూస్తు

“ ఏమండీ ? హఠాత్తుగా అంత గంభీరులై పోయారు. మనం విడిపోయే సమయం అసన్నమైదని విచారిస్తున్నారా? ఎప్పటి కైనా తప్పదని అనుకున్నాం కదా. మీరే ఇలా అయితే నేనేం కాను? ఈ సంయోగ వియోగములు మానవాళికి సహజమే కదా? తెలిసి కుడా బాధ ఎందుకు? చేతికందిన ఆనందమును అనుభవించడం ,తరువాతను ఆ ఆనందతోనే వి డిపోవడంలో సుఖముంటుదనుకుంటూన్నాను.

చాల విచిత్రంగా ఉన్నదినేను కుడా మీ ఆలోచన సరళీ లోనే పడ్డట్టున్నాను . అత్యంత సన్నిహితుల ఆలోచనలు అలాగె ఏకముఖంగా నడుస్తాయి కాబోలు.నాకు ఇదో వింత అనుభవం” అన్నది. నేను తెలివి తెచ్చుకొని అతి ప్రయత్నం వి ఏదను నా గంభిర ముద్ర వదలి మళ్ళీ మాములు ధోరణిలో పడి కాసేపు కబుర్లు చెప్పుకొని మళ్ళీ ఇద్దరు ఒకే క్షణంలో కూడబలుక్కున్నట్టు వెడదామా అని ఏక కాలమందు లేచి నుంచుని ఏ ఉద్రేకం లేకుండా కేవలం కరచాలనం చేసిన ధో రణిలో ఒకరినొకరు తేలికగా పెదవుల మీద ముద్దు పెట్టుకొని ముందుకు సాగాము.

నాలుగు రోజుల తర్వాత convocation జరిగింది .హాలు కిటకిట లాడి పోయింది.నేనేంతో కష్టం మీదను నా లేండ్ లేడి కూతుళ్ళకు అక్కడ ప్రవేశానికి టిక్కెట్లు సంపాదించాను.ఆ హాల్లో కూర్చున్నంత సేపు నేను ఈ

లోకంలో, ఈ మానవాళి మధ్యనున్నాననే భావమే లేదు. ఊహలన్నీ నన్ను విడిచి వినువీధిలో విహారం చె యనారంభించినాయి. నా పేరు పిలిచినప్పుడు నిద్రలో ఎవరో నన్ను పిలిచినట్టు వినపడి లేచి నుంచుని ప్లాట్ ఫామ్ దగ్గరికి వెళ్ళీ వారందించిన hood తీసుకొని పట్టా పట్టుకొని నా చోట్లో వచ్చి కూర్చున్నాను.

సభ ముగిసింది . అందరము బయటికి వచ్చాం . వచ్చి టాక్సీ కోసం చూస్తుండగా దురాన నా స్నేహితురాలు వెనుదిరిగి నా కేసి చూడకుండా తల వంచుకొని వెళ్ళి పోవడం చూశాను. ఈమె వచ్చినట్టె నాకు తెలియదు. వస్తానని చెప్పలేదు. టిక్కెట్టు కావలెనని కోరలేదు. ఎలా శ్రమపడి వచ్చిందో పాపం ,ఎంత అభిమానమో అనుకుంటూ ఆశ్చర్యపోతు టాక్సీ పిలిచి మా లెండ్ లేడి కూతుళ్ళతో సహ ఇంటికి చేరాను. వాళ్ళ ఆనందానికి మేరలేదు. నా మీదను వాళ్లకింత అభిమానమెందుకా అని ఆశ్చర్యపోయాను.

మరునాడు నా convocation డ్రస్‌లో ఒక ఫోటోగ్రాఫ్, ప్రయాణానికి దరఖాస్తుకు అవసరమైన ఫోటో ఒకటి తీయించుకొని వస్తు మా ఇంటి ఆమెకు పిల్లలకు తలొక బహుమతీ కొని వాళ్ళ కిచ్చాను. మా లాండ్‌లేడి కుడా చక్కని పెట్టెలో ఒక వెండి ఫౌంటెన్ పెన్ బహుమతి చేయడం నా కెంతో ఆశ్చర్యం , ఆనందం కలిగించింది నేనిచ్చిన బహుమతులకు వాళ్ళు మరీ సంతోషించారు. చిన్న పిల్ల చేతికి బహుమతి అందిస్తు నీకు రహస్యంగా ఇవ్వవలసిన బహుమతి వేరే ఉందిలే అది తరువాత ఇస్తాను అన్నాను.ఆ పిల్ల దేవాంతకురాలు. నా ఊహ ఇట్టె గ్రహించి నాకీ బహుమతి అక్కరలేదు. ఇదివరకిచ్చింది చాలు అంది. పోన్లే నాకు మాత్రం చాలలేదన్నాను. అందుచేతను నీవు బుద్ధిమంతురాలిగా నే నిచ్చిన బహుమతులు బహిరంగంలో కాని అంగీకరించి తీసుకోవలసిందే దీనికి తిరుగులేదు. ఈ నీ ముద్దు మోహం సాక్షిగా చెబుతున్న విషయం తెలిసిందా, అని రెండు బుగ్గలు పట్టుకొని జాడించి నా గదిలోకి వెళ్ళి పోయాను.

మరి నాలుగు రోజులు అయిన తర్వాత నా పాస్ పోర్టు వచ్చింది. నా ప్రయాణానికి అనుమతి అన్నమాట. వచ్చేటప్పుడు ఎవ్వరి అనుమతి లేకుండా ఎవరితోటి చెప్పనైనా చెప్పకుండా తిన్నగా చక్కా వచ్చాను. ఇప్పుడీ యుద్ధం మూలాన్ని ఈ తతంగమంతా ఏర్పడ్డది . మరి నాలుగు రోజులలో అతి కష్టం మీదను మెయిలు స్టీమరులో ప్రయాణానికి cabin దొరికింది. ఈ వార్త తెలియగానే అక్కడ లేని సామాన్లన్ని ఇక్కడ ఖర్చు పెట్టి అవసరమైనవి కొనుక్కొని సామాను సర్దుకోవడంతో సరిపోయింది. నేను మా స్నేహితురాలుకు ఫలానా రోజున , ఫలానా రైలులో,ఫలానా స్టేషను నుంచి బయలు దేరి లండన్ చేరి, అక్కడ స్టీమరెక్కుతానని నన్ను మరచిపోయి అనూకూలుడైన యువకుని పరిచయం చేసుకొని వివాహమాడి సుఖపడమని కోరుతూ నాకు సెలవిమ్మని ఉత్తరం వ్రాశాను.కొన్ని కన్నీటి బిందువులు ఉత్తరం మీద పడి కొంత భాగం తెలియకుండా పోయిందనుకుంటాను.

మధ్యాహ్నం నా మిత్రులందరి దగ్గర సెలవు తీసుకొని సాయంకాలం పెందలాడే భోజనం చేసి ప్రయాణమై వెడుతున్నానని మా వాళ్ళతో చెప్పగానే వాళ్ళందరు ఒకరి తరువాత ఒకరు కళ్ళనీళ్ళతో నన్ను కౌగలించుకొని ముద్దు పెట్టుకొని సాగనంపారు. ఆ చిన్న పిల్ల మరీ ఒకటే ఏడుపు .ఆ పిల్లను చూస్తే నాకెంతో ముద్దు జాలి ఆనందం కలుగుతుండెది. ఇటువంటి అమ్మాయి నాకో చెల్లెలు ఉండకూడదా అనుకునే వాడిని ఎన్నో సార్లు నేను. ఎంతో బాధతో బండిలో కూర్చోని వాళ్ళు టాటా అని చెయ్యి ఊపుతుంటే బండి కదిలింది, వాళ్ళు స్టేషనుకు కుడా రావలెనని ఎంతో కుతూహల పడ్డారు కాని నేనే వద్దన్నాను.

స్టేషనులో దిగ్గానే రాజు ,అనుకోకుండా మా ప్రవేటు మాస్టరు గారు, మరి కొందరు మిత్రులు వచ్చి నాకు టిక్కెట్టు వగైరాలు కొని రైల్లో నన్ను ఎక్కించి నేను సుఖాసీనుడను కాగానే వాళ్ళు సెలవు తీసుకొని వెళ్లిపోయారు

.బయలు దేరడానికి గంట మోతా, రైలు కూతా వినపడ్డాయి. ఇంక రైలు కదులుతుందని కడసారి స్టేషను చూద్దామని తల కిటికి లోంచి బైటికి పెట్టి చూద్దును గదా.

నా స్నేహితురాలు చిన్న పెట్టెతో నన్ను చూసి పరుగున నా పెట్టి దగ్గరకు వచ్చింది. పెట్టె కదిలింది. గభీమని ఆమె నా పెట్టెలోకి ఎక్కింది. ఇది ఏమిటి? ఎందుకు వచ్చావు? రైల్లో ఎక్కి కూర్చున్నావేమిటి ? అని నిర్ఘాంత పోయి వణుకుతూ

అడిగాను.

" కూర్చోండి మరేం భయం లేదు. మీరంత దూరానున్న మీ దేశం వెళ్ళి పోతున్నారు గదా. అధమం లండను దాకా నైనా మిమ్మల్ని సాగనంపుదామని

కడసారి అక్కడ మీ కరచాలనమైనా మీరేం బాధపడకండి." అంది.

నా పక్కనే కూర్చున్నది. తెల్లవార్లు ఉభయులమూ పడుకునే ప్రయత్నం చేయలేదు. ఏవేవో అర్థం పర్థం లేని మాటలు చెప్పుకుంటూ చిన్న పిల్లలకు మల్లే నవ్వుకుంటూ తెల్లవార్లు కాలక్షేపం చేసుకున్నాము. ఉదయాన్నే లండనులో దిగి ఒక హోటల్లో చిన్నగది తీసుకొని స్టీమర వైపుకి వెళ్ళి స్టీమర్ మరెప్పుడు బయలుదేరేది తెలుసుకొని పైకి వచ్చి మా నే స్నహితురాలి సహాయంతో సామానంతా స్టీమరుకు చేర్చేసరికి మధ్యాహ్నం ఒంటి గంటయింది.

మేము ఒక హోటలుకు వెళ్ళి భోజనం చేసి కాస్సేపు ఇటు అటు తూలి తిరిగి రెండున్నరకల్లా స్టీమరులోకి వెడుతుంటె తనూ నా క్యాబిన్ చూస్తానని లోపలకు వచ్చింది. చూసి అయిదు నిముషాలు కూర్చోని స్టీమరు బయలు దేరుతుందని గంట, సైరను వినగానే నన్ను గట్టిగా కౌగలించుకొని గాఢంగా ముద్దు పెట్టుకొని నా కళ్ళలోకి చుస్తు "సేమ్ ఈ కడసారి కౌగిలింత,ముద్దు ,చూపు నా హృదయంలో నేను బ్రతికి ఉన్నంత కాలం నిలిచి ఉంటాయి . మీ వాళ్ళు చెప్పేటట్టు మరో జన్మ ఉంటె అక్కడిక్కడా ఈ స్మృతి , ఈ రూపం, నా తోనే ఉంటాయి గుడ్ బై. నీకు సమస్త సౌఖ్యములు , సమస్త

విజయములు పరమేశ్వరుడు అనుగ్రహించగలడు. గుడ్ బై సేమ్ " అని గబ గబ వెళ్ళి పోయింది.

ఆమె వెనుకనే నేను డెక్ మీదకు వచ్చి నిలబడి ఆమెకేసి చుస్తూ కన్నీటి పొర అడ్డగించిన కండ్లతో వణుకుతున్న చేతుల్తో రుద్దమైన కంఠంతోటాటా గాడ్ బ్లెస్యూ అని మూర్చపోయినట్లుగా డెక్ కు ఉన్న ఇనుపకమ్మీల మీదకి తూలి పడబో యాను

పక్కనున్న ప్రయాణీకులు నన్ను పట్టుకొని ఒక కుర్చీలో కుర్చో పెట్టి కొంచెం టీ తెప్పించి ఇచ్చారు. నేబు పూర్తిగా తె రుకొని కళ్ళు తెరిచేసరికి మా ఓడ లండన్ రేవు విడిచి మహా సముద్రంలో ఉరుకుతుంది.

వచ్చేవారం మరోభాగం

38వ భాగం

సాయంకాలానికి నెమ్మదిగా డోవర్ జలసంధి దాటి మా స్టీమరు ఇంగ్లీషు ఛానలులో ప్రవేశించింది. అక్కడ తరంగముల గడబిడ కొంచెం ఎక్కువగా ఉన్నా, యెలాగో తప్పించుకొని అట్లాంటిక్ మహా సముద్రంలో ప్రవేశించాము. అప్పటికె బాగా చీకటి పడింది. ఎన్నో వేలసార్లు ఆ మార్గానే నడచిన కూడా మా ఓడ దారి తెలియనట్టు అడుగడుగు తూచి వెస్తున్నట్టు నెమ్మదిగా ముందుకు సాగుతోంది. ఎటు చూసినా గాడాంధకారం ఆకాశాన నక్షత్రాలు తప్ప ఫ్రెంచి తీరాన ఉన్న యే పట్టణంలోను ఒక్క దీప కాంతి కూడా

కంటికగుపడలేదు. ఇదంతా యుద్ధ భీతి కాబోలు, అడుగున అంతు తెలియని అట్లాంటికు మహా సముద్రం.

మూడు సంవత్సరముల తర్వాత మళ్ళీ సముద్రయానం చేస్తుంటే ఇంటికి వెడుతున్నానన్న ఆనందం మళ్ళీ ఈ జన్మలో ఇంతమందిని కలుసుకోగలనా అనే భావన. వీటన్నికంటె మా ఓడ రాత్రింబవళ్ళు ప్రకృతి భీభత్సా నుంచి శత్రువుల రాక్షసకృత్యాల్నించి తప్పించుకొని బయటపడి దారి తెలియని ఈ మహా సముద్రమును దాటి నన్ను ఇంటికి క్షేమంగా చేర్చగలదా? అని భయమొక్కటె కొంతసేపు బాధించింది.

భోజనానికి ఇంతలోనే పిలుపు వచ్చింది. కిందికి వెళ్ళాను. బల్ల మీద అందరితో పాటె అందరికి మల్లేను నాకు పెట్టారు. నేను వెయిటర్ ని పిలిచి

"నాకీ భోజనం సరి పడదని, నేను శాఖాహారినని, అన్నము, కాయ గూరలు తప్ప మరొక పదార్థం గుడ్డు కూడా ముట్టనని వానికి నచ్చజెప్పాను. ఇప్పుడెలాగండి అన్నాడు. అవసరమైతే కాస్సేపు ఉంటాను .లేకపోతే ఒక ప్లేటులో కాయగూరలు, కొంచెం రొట్టె, వెన్నా, పుడ్డింగు, పాలు పళ్ళు తెచ్చి పెట్టమన్నాను."ఇంతేనానండి" అని అన్నాడు. అవి చాలు . నేను చాల అల్ప సంతోషిని అన్నాను . వాడు నవ్వుకొని చక్కాపోయాడు.

నాక్కావలసిన బంగాళా దుంప, కేబేజి కూరలు, రొట్టె, వెన్న, సగ్గు బియ్యం

,పుడ్డింగు, పాలు, అరటి పళ్ళు సప్లయి చేశాడు. రేపటి నుంచి మరచిపోకుండా నాకు రెండు పూట్లా రెండు మెతుకులు అన్నం కూడా చేయించమని చెప్పాను.

Sure sir ceartinly sir అన్నాడు. భోజనమైనా మరొక మాటు డెక్ పైకి వెళ్ళి కొంచెం సేపు పచార్లు చేసి అంతులేని అంతుపట్టని ఆ మహా సముద్రాన్ని, ఆకాశాన్ని చూసి నెమ్మదిగా నా కేబిన్ లోకి వచ్చి దుస్తులు విడిచి పడుకున్నాను. యెంత సేపు పడుకున్నా కంటికి కునుకు రాలేదు. పడుకున్న నన్ను నా ప్రయత్నమేమీ లేకుండానే సముద్ర తరంగములు అటు ,ఇటు దొర్లిస్తున్నాయి. మళ్ళీ తలలో ఏవేవో ఆలోచనలు తిరగడం మొదలెట్టాయి. మా ఇంటి యజమానురాలు, ఆమె కూతుళ్ళు, ఆ చిన్న పిల్ల అల్లరి, ఎక్కడ నుంచో వచ్చిన నా మీద వాళ్ళు చూపిన ఆదరణ, మా ప్రయివేటు మాస్టారు ,నాకు golf నేర్పిన యువగురువు, నా తో golf ఆడిన మిత్రులు, ఒక నాడు నాటకంలో

ʻ సరసన కూర్చోని సరసమాడ యత్నించిన యువతి, నన్నెంతో గానో ఆకర్షించి ప్రేమించిన ప్రియురాలు ఇంకా యెన్నెన్ని మోహాలో , ఎన్నెన్ని ప్రదేశాలో నా కళ్ళ ఎదుట సినిమాలో తెరమీద బొమ్మలలా తిరగడం మొదలెట్టినాయి. ఇవన్ని చూస్తూ ఆ ముఖాలు వాటివెనకనున్న గాథలు తలుచుకుంటూ యెప్పుడో నిద్రలోకి జారిపోయాను.

మరునాడుదయం ప్రభాత విధులన్నీ అయిన తరువాతను డెక్ మీదకి ఒకసారి వచ్చాను. పైన ఏదో రొద వినపడ్డది. ఇదేవి ౦టని చూతునుగదా మా ఓడ పైన అటు ఒకటి, ఇటు ఒకటి వాయు విమానాలు, మాతో కూడా సాగుతున్నాయి. ఇవేవి ౦టి శత్రు విమానాలు కాదు గదా, అనే భయం ఒక క్షణం కలిగింది.

అంతలోనే శత్రువులవే అయిఉంటె మన ఓడ ఇంత నిశ్చింతగా ప్రయాణం చేస్తుందా అని సమాధానం చెప్పుకున్నాను. ఇంకొక క్షణం అయిన తరువాత మా ఓడ కిరుప్రక్కలా కొంచెం దూరంలో యుద్ధ నౌకలు కూడా ఫిరంగుల అమర్చుకొని మా వెంట వస్తున్నవి కనపడ్డవి. అప్పుడు నాకు సమీపంలో

ఉన్న ఒక పెద్ద మనిషిని పిలిచి ఈ పైన విమానాలేమిటి? అడుగున యుద్ధ నౌకలేమిటి వాటి దారినవి పోతున్నాయా? మనతో వస్తున్నాయా అని అడిగాను. అతను నన్నొకసారి ఎగాదిగా ఇంత తెలివి తక్కువేమిటట్టున్నట్టు చూసి మనది మెయిల్ స్టీమర్ టపాలు వెడుతుంటాయి .మాములు ప్రయాణీకులను తీసుకు వెళ్ళే ఓడలేవీ తిరగడం మానేసినాయి.

ఈ రోజుల్లో ఇంత మహాసముద్రము ప్రయాణీకులకు చాల భయంకరమైన ప్రదేశంగా మారిపోయినది. రాత్రింబవళ్ళు అనుక్షణం పైన శత్రు విమానాలలో, సముద్రం మీద శ్రతు నౌకలో,నీటి అడుగున శత్రువుల జలాంతర్గాములలో తిరుగుతు ఉంటాయి. మన సంరక్షణార్థం పైన రెండు విమానాలు, సముద్రం మీద రెండు యుద్ధ నౌకలు మనకు సహాయంగా గవర్నెమెంటు ఏర్పాటు చేసింది. సురక్షితంగా సూయిజ్ కాలువలో ప్రవేసించేవరకు, అవి మన కుడా ఉంటాయి!" అని చెప్పాడు.

దానితో మనస్సు కొంత శాంతి పడ్డా, వెనుకటి భయం కూడా మళ్ళీ కొంచెం తలెత్తక పోలేదు. ఈ ఓడల మీద ప్రయాణీకుల సౌకర్యార్థం డెక్ మీద కూర్చోవడానికి కాన్వాసు గుడ్డ, పడక్కుర్చిలు అద్దెకు ఇస్తారు. బొంబాయిలో దిగిన తరువాత వాట్లను మళ్ళీ భద్రపర్చుకుంటారు. నేనొకటి తీసుకొని ఏదో పుస్తకం ఒకటి చదువుకుంటూ కాలక్షేపం చేసుకో ʻనారంభించాను. అప్పుడెవరో ఒక యువకుడు నా ప్రక్కన వచ్చి నిలబడి , నన్ను పలకరించి

"ఏమిటి చదువుతున్నా"రన్నాడు.

"కాలక్షేపానికి ఒక నవల" అన్నాను.

" ఇక్కడ లైబ్రరీలోదా" అన్నాడు.

"కాదు నా సొంతమేను" అని" ఇక్కడ లైబ్రరీ ఉంటుందా" అన్నాను. "ఎందుకుండదు? లేకపోతే మనలో కొందరికి కాలక్షేపం కావడమెలాగు మీకు తెలియదా లైబ్రరీ ఉంటుందని" అన్నాడు.

నాకు తెలియద"న్నాను.

"రండి చూపిస్తా"నన్నాడు.

నన్ను తీసుకువెళ్లి లైబ్రరీ చూపించాడు. ఇతరుల కాలక్షేపానికి కొన్ని ఇన్ డోర్ గేమ్స్ కుడా ఉంటవనీ, పింగ్ పాంగ్ టె ‌బుల్. పేకాట టేబిల్స్ చదరంగం బల్లలు చూపించాడు. "డెక్ పైన బేడ్మింటన్ కుడా ఆడతారన్నాడు.

ఇవి చాలక మరికొందరు స్టీమరు దాని మార్గాన్ని, గంటకు ఎన్ని మైళ్ళు ప్రయాణం చేస్తుంది? ఇప్పుడు మనం ఎంతదూరం వచ్చాము? అని పందాలు వేసికొనే వాళ్ళు కుడా ఉంటార"న్నాడు.

ఇలా ఈ నూతన పరిచయస్థునితో కబుర్లు చెప్పుకుంటూంటె మధ్యాహ్న భోజనమునకు వేళ అయినది.క్రిందకు వెళ్ళి భో ‌జనాలకు కూర్చున్నాం నిన్నను గమనించని సంగతి ఒకటి ఈ రోజు తెలిసింది. భోజనాల బల్ల మీద ప్లేటు ఓడ ఊపుకి ఇటు, అటు పరుగులెత్తకుండా ప్రతి వరసలో పల్చని బల్లలు అడ్డు పెట్టారు. తరువాత పదార్థాలు వడ్డించేవాళ్ళు, పళ్ళాలు చేతితో పట్టుకొని, అవి పడి పోకుండా డాన్స్ చేస్తున్నట్టు నడవడం ఆరంభించారు. ఏదీ కాని వేళ వీళ్ళ భరత నాట్యం ఏమిటనుకున్నాము. పోనీ ఇంగ్లీషు నాట్యమైతే మటుకు, ఇప్పుడెందుకనుకున్నాను. నా ప్రక్కనున్న పరిచయస్తునితో నెమ్మదిగా ఈ విషయమడిగాను. వాళ్ళెందుకు అలా డాన్స్ చేస్తున్నారు అని " నేనేదో చమత్కారంగా మాట్లాడినట్లు ఎంతో సేపు నవ్వి ."అది డాన్స్ కాదండీ మనమూ ఆ నడక అలవాటు చేసుకోవలసి ఉంటుంది. ఓడ అటు, ఇటు ఒరుగుతూ ఉంటూంది కదా, అందుచేతను నిటారుగా నిలబడి ఉన్నా, అలాగే నడుస్తున్నా ఓడ ఒరిగిన వేపు మనం తూలుతూ ఉంటాం. అలవాటులేని వాళ్ళు తరచు పడిపోతు ఉంటారు కుడాను. అందుచేతను, ఓడ జరిగిన వేపు కాక ఎదరి వైపుకు మనం వాలుతు నడుస్తుంటే ఎంత తుఫానులోనైనా మనం పడిపోయే అవకాశం ఉండదు. అందుకని ఈ వేళ

నుంచి మీరు కుడా ఈ నడక అలవాటు చేసుకోవలసి ఉంటుంది. లేక పోతే చాల ఇబ్బంది పడతారు" అని హెచ్చరించాడు.

కొంచెం ఇంచుమించుగా అ పూటంతా ఈ డాన్స్ లాంటి నడకో ,నడక లాంటి డాన్సో అలవాటు చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించాను .కొంతవరకు కృతార్థుడనయ్యాను అనుకుంటాను.

సాయంకాలం 7 గంటలయ్యేసరికి మార్సెల్సు హార్బర్ లోకి మా ఓడ ప్రవేశించింది. మా రక్షక భటులు, యుద్ధ నౌకలు హార్బర్కు వెలుపలనే నిలిచిపోయాయి. విమానాలు ఎక్కడికో తప్పు కున్నాయి.

మన స్టీమరు రాత్రంతా ఇక్కడ ఉంటుందా అని నౌకరునడిగాను. ఉంటుందండీ అన్నాడు. " అయితే ఊళ్ళోకి వెళ్ళ వచ్చా? అన్నాను. వెళ్ళవచ్చునన్నాడు. నమ్మకమేనా అన్నాను. నమ్మకమేనండి అయినా పది గంటలలోపు వచె ్పయండి అన్నాడు. నేనేమి తోచక పగటె వేళ చూచిన

మార్సెల్స్ రాత్రి ఎలా ఉంటుందో చూద్దామని కుతుహలంతో బయలు దేరాను. యెంత దూరం నడచి ఊరు మధ్యన

వెళ్ళి చూతును గదా! వీధులన్నీ అంధకార బంధురంగా ఉన్నాయి. మనుష్య సంచారం మామూలుగానే ఉన్నది. నడుస్తుండగా మిణుకు మిణుకుమనే దీపాలతో సన్నని సంగీతంతో ఒక హోటల్ కనపడ్డది. లోపలకు వెళ్ళి కూర్చున్నాను. రద్దీగానే ఉంది. టీ ,ఫలహారము తెమ్మన్నాను

. వాడు ప్రశ్నార్ధకంగా ముఖం పెట్టి నాకేసి చూశాడు. అప్పటికి నా తెలివి తెల్లారిందని తెలుసుకున్నాను. నేనప్పుడు ఆ క్షణంలో ఫ్రాన్స్‌లో ఉన్నానని ఇక్కడ యెవళ్ళకు ఆంగ్లం రాదు, అనే విషయం స్ఫురణకు వచ్చి నాకు నాకు ఫ్రెంచి రాని విషయం కూడా జ్ఞాపకం తెచ్చుకొని కేవలం సంజ్ఞ పరిచ్ఛేదంతో నా అభిప్రాయం తెలివిడి చేసి ఫలహారం ముగించుకొని డబ్బు చెల్లించి బయటపడ్డాను. అక్కడ నుంచి యెటు పోవడానికి తోచక అక్కడ

చాల సమీపంలోనే కనపడ్డ సినిమా హాలులో ఫ్రెంచి పిక్చర్స్ యెలా ఉంటాయా చూడ బుద్ధిపుట్టి లోపలకు వెళ్ళాను. జనం క్రిక్కిరిసి ఉన్నారు. అక్కడ నౌకరు నాకు ఖాళీ స్థలం చూపించాడు. కూర్చున్నాను. కొద్ది క్షణాలు తరవాత నా ప్రక్కన ఒక యువతి కూర్చున్నదనే జ్ఞానం నా నాసికా పుటాల వల్ల తెలిసింది. అటు తిరిగి చూచాను .ఆమె నన్ను చూసి మందహాసం చేసింది.

నేను నవ్వి తెరకేసి చుస్తున్నాను. మరి రెండు నిముషాల్లో మరో చెయ్యి నా వెనుకకు యెగబ్రాకింది. ఇంకొక క్షణానికి ఒక మృదువైన చెక్కిలి నా చెక్కలిని గాలికి రెపరెపలాడే ముంగురులు నా ముఖాన్ని గిలిగింతలు పెట్టినాయి. ఎవరీ అమ్మాయి? ఇంత తొందరపాటు సాహసం ఏమిటి? అనుకున్నాను. మాట్లాడ్డానికి నాకు ఫ్రెంచి రాదు. అనాలోచితంగా ఇలా బయటికి ఎందుకొచ్చాను? యెంత సేపు చూసినా కూర్చున్నా ఇంతేగదా! ఎందుకైనా, వెంటనే ఓడకు చేరుకో ేవడం చాల మంచిదనుకున్నాను. మాట్లాడకుండ లేచి ఆ అమ్మాయి చెక్కిలి ఒక సారి స్పృసించి గబగబ బయటకి వచ్చాను.

ఆ అమ్మాయిని నేనాహ్వానించాననుకొని తను నా వెనకలేచి వచ్చింది. నేనా సంగతి గ్రహించి బాబోయ్ అనుకొని వేగం హెచ్చించి రోడ్డు మీదకు వచ్చాను నేను వూళ్ళోకి వచ్చేటప్పుడు ఓడ రేవుకు దారెలాగో తెలుసుకోలేదు. నేనా క్షణంలో ే ఉన్న ప్రదేశమేమిటో అసలే తెలియదు.

ఇంక నిలుసేరు ఉపాయమెద్ది? అన్నట్టుగా ఈ పరాయి పరాసు దేశంలో చిక్కు పడ్డాను. ఓడకు చేరడమేలాగు భగవంతుడా అని పరి పరి విధాల వాపోయాను. కొంచెం దూరం నడవగానే టాక్సీ ఒకటి కనపడ్డది. వాణ్ణి పిలిచి నన్ను ఓడ రేవుకు తీసుకెళ్ళమన్నాను. వాడికి నా భాష అర్ధం కాక వాడికర్ధమైన భాష నాకు రాక మేమిద్దరము నానా యాతన

పడ్డాము. ఎలాగైతేనేమి? నాకు తెలిసిన ఒక డజను ఫ్రెంచి మాటలుపయోగించి, కొంత చెప్పగలిగాను. నన్ను కూరో ేమని జాగ్రత్తగా నన్ను ఓడ రేవుకు తీసుకు వచ్చి దిగబెట్టాడు. అపార కరుణా సముద్రుడు అయిన భగవంతుడే నా వి ేంద నిర్హేతుక కటాక్షముతో ఈ రూపంలో నన్నిక్కడకు తీసుకు వచ్చాడని యెంతో సంతోషించాను. యేమంటె తెల్లవార్లు అక్కడె ఉంటుందన్న స్టీమరు యెందు చేతనో వెంటనే బయలు దేరుతోంది. నేను హార్బరులో అడుగు పెట్టేసరికి సైరను కూయడం మొదలైంది. నౌక సిబ్బందిలో ఒకరు నన్ను చూసి ప్రయాణీకులు ఓడపైకి యెక్కే నిచ్చెన క్రిందకు

దింపించాడు. హరియప్ హరియప్ అని హెచ్చరించాడు. బ్రతుకు జీవుడా! అని రాబోయే కన్నీరు తుడుచుకొని గబగబ మెట్లెక్కాను. డెక్ మీద రెండో అడుగు కూడా పూర్తిగా మోపకుండానే స్టీమర్ బయలు దేరింది. నిచ్చెన పైకి లాగేశారు . నా వళ్ళంతా గజ గజ లాడిపోయింది. ముచ్చెమటాలు పోసినాయి. దగ్గర ఒక కుర్చీలో అప్రయత్నంగా చతికిల పడ్డాను.

స్టీమరు వేగం పెరిగింది . నా అవస్థను గమనించిన వారెవ్వరు లేరు . సుమారు పావుగంట సేపు నిశ్చేష్టుడనై శీతజ్వర పీడితునిలా వణుకుతునే కూర్చున్నాను. క్రమేణా వణుకు తగ్గి భయం పోయి ఎంత ఆపదలో నించి బయటపడేశాడు భగవంతుడు అని ఒక్కసారి ఎక్కడనో దాగి అన్నీ కనిపెడుతున్న ఆ కరుణామయునికి శతసహస్ర నమస్కారములు మానసికంగా సమర్పించుకున్నాను. నెమ్మదిగా లేచి కిందకు వెళ్ళేసరికి భోజనాలవుతున్నాయి. అంత క్రితం మోగించిన గంట నేను వినిపించుకోలేదు. నేను నెమ్మదిగా వెళ్ళి నా స్థానములో కూర్చోని తలవంచుకొని నిశ్శబ్దంగా భోజనం చె స్తుంటె నా ప్రక్కనున్న నూతన స్నేహితుడు నన్నెంతో సేపటి నుంచి పరిశీలనగా చూస్తున్నాడు.

కాబోలు ఏమండీ అలా ఉన్నారేం? ఆలస్యంగా వచ్చారేం ? అన్నాడు. దానికి చాలా పెద్ద గాథ ఉంది తరువాత చెపుతాను అన్నాను. భోజనం ముగించుకొని అప్పటికే శీతలం తిరగటం మూలాన్ని మేము డెక్ మీదకు వెళ్ళకుండా హాల్లో ఒక మూల కూర్చున్నాము.

"ఈ స్టీమర్ రాత్రంతా ఇక్కడే ఉంటుంది. అనుకున్నది వెంటనే ఎందుకు బయలు దేరిందో చెప్పగలరా?" అన్నాను. మొదట ఇక్కడ ఉండవలసి ఉంటుందనే అనుకున్నారు గాని తక్షణం ఇక్కడనుంచి బయలు దేరి ఇటలీ వైపు వెళ్ళమని నౌకాశాకాధికారుల వద్ద నుంచి అర్జెంట్ కేబుల్ వచ్చింది అందుకని వెంటనే లంగరు ఎత్తారు. మీరెక్కడికి వెళ్ళారు కనపడలేదు." అన్నాడు. నేను సావకాశముగా చేసిన తెలివి తక్కువ పని దాచకుండా చెప్పాను.

అతను నిర్ఘాంతపోయాడు. ఎంతపని చేశారండి. ఎంత ప్రమాదం జరిగిందో తెలుసునా? మీరిక్కడ దిగిపోవడం దారీ ,తెన్ను తెలియక ఏమీ చేయాలో తెలియక మతి పొగొట్టు కొని తిరుగుతుంటే మీరు గూఢచారి అని ఫ్రెంచి పోలీస్ భ్రమపడి మిమ్ములను జైలులో పెట్టడం ,తరువాత విచారణ మీద చరిత్ర విని అది నిజమని తేల్చుకొని మిమ్ములను ఇంగ్లీషు ఎంబసీకి ఒప్ప చెప్పడం వారు సావకాశంగా వీలు వెంబడిని మిమ్ములను మీ దేశానికి రవాణా చేయడం జరిగె ది ఈ తతంగం ముగిసేటప్పటికి కొన్ని మాసములు పట్టి ఉండేది లేదా? యుద్ధం ముగిసే వరకు ఇక్కడనే మిమ్ములను అట్టే పెట్టినా ఆట్టె పెట్టె వారు. మీరు మీ ఇంటి వద్ద మీ వాళ్ళు చాలా అదృష్టవంతులు you are very very lucky అని నా వీపు తట్టి సంతోషంతో నన్నొకసారి ఆలింగనం చేసుకున్నాడు.

మరి కొంచెం సేపు ఆ మాటా ఈ మాటా చెప్పుకొని ఎవరి కెబిన్ కి వారు వెళ్ళి పోయాం.

మరునాడు మేము లేచేసరికి మా స్టీమరు ఇటలీ రేవులో లంగరు వేసుకొని కూర్చుంది. ఈ సారి మేమెవరము బయటకు వెళ్ళకూడదని అధికారులే కట్టడి చేశారు. పగలంతా అందులోనే ఎవ్వరు ఏ ఆటా పాటా ఏ వినోదమూ లేకుండానె యెవరి మట్టుకు వారు ఏదో భయంతో కూర్చున్నారు. స్టీమరు మీదికి అనేక రకములైన వినోద వస్తువులు ఎంతొ అందమైన చిన్న చిన్న చలువరాతి చెక్కడములు, వెండి వస్తువులు అమ్మకానికి వచ్చాయి.

స్టీమరు అడుగునుంచి కొందరు ఇటలీ కుర్రాళ్ళు పెద్ద పెద్ద కేకలు వేస్తూ పై నున్న జనాన్ని ఆకర్షిస్తు చిల్లర డబ్బులు సముద్రములోకి గిరాటు వేయమని కేకలు పెడుతుంటె ఒకరిద్దరు యెంతో చిన్న నాణెములు క్రిందకు విసరగా అవి నీటి అడుక్కుపోతుంటే కుర్రవాళ్ళు ఈది ఆ డబ్బులు అడుక్కి పోకుండానే పట్టుకొనేవారు. ఇది మాకొక వినోదము ఆ పిల్ల వాళ్ళకు ఒక ఆట. పైకి వచ్చిన వినోద వస్తువులు చూస్తూ, క్రింద వాళ్ళ ఆట చూస్తూ కొంత కాలక్షేపం చేసుకొన్నాము.

మళ్ళీ చీకటిపడి భోజనములై పడుకోబోతుంటె ఈ రాత్రి యెవరు పడుకొని నిద్రపోకూడదు. మాములు దుస్తులతో పాటె మెలకువగా కూర్చోని వుండవలసిందని అదికార్లు మాకు పరాకు పలికారు. మళ్ళీ యేం వచ్చిందిరా భగవంతుడా అనుకుంటూ కూర్చున్నాం .మరొక అరగంటలో మమ్ములనందరను లైఫ్ బెల్టు కట్టుకోమన్నారు. ఇది రబ్బరుతోటో, జీలుగు బెండుతోటో , తయారవుతుంది. ఏ ప్రమాదం సంభవించిన ఇది కట్టుకొని సముద్రములోకి దూకితే మనిషి మునిగి పోకుండా ఎంతసేపైనా తేలే ఉంటాడు. ఇటువంటివి ఓడమీదనున్న జనానికందరికి తలొకటి ఏర్పాటు చేశారు. వాటిని మాకిప్పుడందించి వాటిని యెలా కట్టుకోవలెనో నేర్పారు. మమ్ముల నందరిని డెక్ మీదకు

రమ్మనారు.

“ఇప్పుడు మనము చాల ప్రమాద స్థితిలో ఉన్నామని శత్రువుల జలాంతర్గాములు మనలను తరుముకొస్తున్నాయని ఏ క్షణమైన మన ఓడ ప్రమాదానికి గురి కాగల అవకాశం ఉన్నదని అందుచేత ఈ బెల్టుతోనే కూర్చోని భయభ్రాంతులు కాక నౌకాధికారులు చెప్పినట్టు వినవలసి ఉంటుందని అందరకు సరిపడ్డ ఒడ్డుకు చేర్చగల చిన్న చిన్న పడవులు వున్నవి . సాధ్యమైనంతవరకు ఎవ్వరికి ఏ ప్రమాదం జరగకుండా చూచే బాధ్యత మాది అని సైరను వినపడగానె
' భయభ్రాంతులు కాక కంగారు పడక తొడతొక్కిడి లేకుండా ఒక

వరసలో స్త్రీ, బాలురంతా ముందు చిన్న పడవలలోకి వెళ్ళవలెనని ఆ తరువాతనే పురుషులు దిగవలెనని, ఈ ఆర్డరును పరిగణించక పురుషులు ముందుకు తోసుకోవస్తే వారు కఠిన శిక్షాపాత్రులగుదురని అందుచేత ధైర్యంగా ఉండి తొ ందరపాటు లేకుండా భగవంతుని ప్రార్థించుకో”మని నౌకాధికారి ఉపన్యాసమిచ్చి వెళ్ళాడు.

ఆ సమయంలో యెవరెన్ని ఉపన్యాసలిచ్చినా భయము, కంగారు లేకుండా ఏలా ఉంటుంది? ఎవరి ప్రాణాలు ఎవరికి తీపి కాదు. అయినా అధికారుల మాట పాటించవలె కదా! నౌకాధిపతి ఉపన్యాసం ముగించి వెళ్ళిన తరువాత ఒక ఆసామి
ు సుమారు 50 యెళ్ళ వయస్సు గలవాడు, తనొక సారి అమెరికా నౌకాయానం చేస్తుంటే ఓడకు ఒక రాత్రి వేళ ఏదొ
' ప్రమాదం సంభవించిందని అందుచేత నిద్రలో ఉన్న ప్రయాణీకులందరిని లేపి డ్రెస్ వేసుకోమని ఓడనుంచి నీటిలోకి దింపబడిన ఉన్న పడవల్లోకి ఆడవాళ్ళను పిల్లలను ముందు దిగి వెళ్ళమని వాళ్ళందరు,వెళ్ళేవరకు మగవారెవ్వరు కదలకూడదని మా మాట వినక యెవరైనా తొందర పడి ఆడవాళ్ళను వెనక్కి తోసి ముందుకు వెడితే చంపే ఎస్తామని,అందరికి తగిన సౌకర్యం కల్పిస్తామని

చెప్పి ఆయన రివాల్వర్ పట్టుకొని కిందకు దిగే నిచ్చెన పై మెట్టున నిలబడి ఆడవాళ్ళను, పిల్లలను ముందు రమ్మన్నాడు. మగవాళ్ళు కొందరు ఈయన మాట వినక తొందర పడి ముందుకు తొసుకొని రాబోతుంటే కొప్పడి మళ్ళీ ఇలా వస్తే నిస్సంకోచంగా చంపేస్తానని చెప్పి వాళ్ళను వెనక్కి పంపించాడు. ఆడవాళ్ళు హడావుడిగా కంగారుగా

కన్నీటితో తమ పిల్లలను చేతికందిన చిన్న చిన్న వస్తువులను తీసుకొని దిగిపోయారు. ముప్పాతిక మంది దిగి మిగిలిన వాళ్ళు కూడా ముందుకు హడావుడిగా వస్తుంటె వెనకనుంచి ఇద్దరు ముసలి వాళ్ళు కుడా హడావుడిగా కేక లేసుకొంటూ ఈ ఆడవాళ్ళను వెనక్కి తోసేసి కెప్టెన్‌ను తప్పించుకొని పడవలోకి ఎకాయెకి దూకుదామని ప్రయత్నిస్తుంటే ఆ అధికారి రివాల్వర్ చూపించి stand back అని గర్జించాడు. అప్పుడు లక్ష్యపెట్టక ముందుకు వాళ్ళు ఉరకడం రివాల్వర్ పేలడం ముందు వాడు చనిపోయి సముద్రంలో పడిపోవడం రెండవవాడు కొద్ది దెబ్బతో అక్కడే పడిపోవడం జరిగింది. ఎవ్వరు కిక్కురమనలేదు. చచ్చిన వాడి కోసం విచారించలేదు. అక్కడ పడ్డవానిని నావికులు వెనక్కు లాగెశారు. మిగతా ఆడవాళ్లందరు గజగజ లాడుతు దిగిపోయారు. వెంటనే మగవాళ్ళందరు కూడా దిగి పడవలో సర్దుకున్నారు .ఆ పడవలను సముద్రములోకి తోసుకొని

వెళ్ళిన ఒక అరగంటలో పెద్ద ప్రేలుడు శబ్దం వినపడి మేము దిగిన ఓడ మా అందరి సామాన్లతో అక్కడె మునిగిపోయింది." అని వర్ణించి చెప్పాడు.

దానితో మా కందరికి మరీ భయం వేసి ఏమైనా అధికారి ఆజ్ఞ పాటించడమే శ్రేయస్కరం అని నిశ్చయించుకొని డెక్ విందనే చాలమంది నిలబడిపోయాం. ఇంతలోనే ఓడ అమిత వేగంతో ముందుకు దూసుకుపోయింది. ఇంత వేగంగా స్టీమరు పొగలదని మెమెన్నడు ఊహించలేదు.

ఓడలో దీపాలన్నీ పూర్తిగా ఆర్పేశారు . మా ఓడ ఇంజన్ల మోత, సముద్ర ఘోష తప్ప మరే శబ్దం లేదు. మాలో ఏ ఒక్కరు మాలో ఏ ఒక్కరు

ఒక్క మాట కూడా అనడానికి ధైర్యం చాలలేదు .ఇందులో ఏ ఒక్కరికి ఆ రాత్రి గడచి బయట పది సూర్యదర్శనం చెసుకుంటామని నమ్మకం లేదు. ఇలాగెన్ని గంటలో ప్రాణములరచేత పెట్టుకొని కొంచెం ఇంచుమించుగా డెక్ మీదనె నిలబడి తెల్లవారేసరికి మాలాలు అనే బ్రిటీషు వారి ద్వీపం చేరుకున్నాం. సూర్యభగవానుడు చిరునవ్వుతో మాకు స్వాగతం చెప్పాడు.

అందరం ఒక్కసారి పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచాం. నౌకలో ఉన్న క్రైస్తవ మత గురువు ఒకాయన వచ్చి ప్రార్థన చేసి మా అందరి తరపున పరమేశ్వరునకు వందనశతాలు అర్పించాడు. ఆ రోజంతా అక్కడే గడిపి శత్రువుల జలాంతర్గముల వెనక్కు వెళ్ళిపోయామని వర్తమానం అందగానే మళ్ళీ ప్రయాణం సాగించి మరునాటికి కాబోలు సూయజ్ కెనాల్ చెరుకున్నాం.

మా రక్షణ కోసం వచ్చిన యుద్ధ నౌకలు, విమానాలు మా దగ్గర సెలవు తీసుకోకుండానే వెనక్కు మళ్ళి నాయి. మేము నెమ్మదిగా సూయిజ్ కెనాల్ దాటి అరేబియా సముద్రంలో ప్రవేసించాం. కొంత దూరం వచ్చేసరికి అక్కడ కూడా శత్రు నౌకలు, జలాంతర్గములు ఉన్నాయని అంతక్రితం రాత్రే ఏవో రెండు ఓడలను ముంచేశాయని బహు జాగ్రత్తగా వెళ్ళ వలసినదిగా మా ఓడకు వర్తమానం అందింది. ఏమైనా ముందుకు వెళ్ళక తప్పదు కదా! అందుచేత నలాగే భయంతొటి , ఆశతోటి ముందుకు సాగాము. ఆ రాత్రికి కుడా చాలసేపు చాలమంది

డెక్ మీదనే కాలక్షేపం చేశాము. మన దేశ సమీపానికి చేరుతున్నాము గనుక చలి కాని మంచుకాని లేదు. ప్రాణానికెంతో హాయిగా ఉంది. యెవరు యెవరితోటి మాట్లాడకుండా ఎవరి ఆలోచనలో వాళ్ళు ఉన్నారు. నేనొక్కడినే లేచి పచార్లు చెయ్యడం మొదలెట్టాను. ఏదో ఆలోచనలో నుండి తల పైకెత్తి ఆకాశం కేసి చూచేసరికి చంద్రగ్రహణం కనిపించింది.

ఆ దృశ్యం యెంతో అందంగా కనపడ్డది.

అడుగున సముద్రం, పైన అనంత ఆకాశం, నడుమ ప్రాణభీతితో హడలి పోతున్న ఈ అల్ప మానవులు .యెంత సేపు ఆ గ్రహణ సమయాల్లో జరిగే తతంగమంతా పకం వచ్చింది. ఎలాగో ఆ రాత్రి గడిచి తెల్లవారింది. అలా ప్రయాణం చేస్తూ మరో రాత్రి కుడా గడిపితే భారత దేశం సమీపిస్తుంది. క్షేమంగా చేరగలమనే ధైర్యం తో ప్రయాణిస్తు ఒకనాటి ఉదయం 8 గంటలకు బొంబాయి రేవులోకి మా ఓడ ప్రవేశించింది. అందరికి అంతులేని ఉత్సాహం ,ఆనందము కలిగింది.

ఇందులో ఏ ఒక్కరు కూడా ప్రాణాలతో ఇక్కడికి చేరుతామని అనుకోలేదు. పరమేశ్వరుని లీలలు తెలుసుకోవడం ఏ మానవుడికి మాత్రం సాధ్యమవుతుంది.?

*** *******

రెండవ భాగం సమాప్తం ..

ఒకటి ఈ రోజు తెలిసింది. భోజనాల బల్ల మీద ప్లేటు ఓడ ఊపుకి ఇటు, అటు పరుగులెత్తకుండా ప్రతి వరసలో పల్చని బల్లలు అడ్డు పెట్టారు. తరువాత పధార్ధాలు వడ్డించేవాళ్ళు ,పళ్ళాలు చేతితో పట్టుకొని, అవి పడి పోకుండా డాన్స్ చెస్తున్నట్టు నడవడం ఆరంభించారు। ఏదీ కాని వేళ వీళ్ళ భరత నాట్యం ఏమిటనుకున్నాము. పోనీ ఇంగ్లీషు నాట్యమైతె మటుకు, ఇప్పుడెందుకనుకున్నాను. నా ప్రక్కనున్న పరిచయస్తునితో నెమ్మదిగా ఈ విషయమడిగాను. వాళ్ళెందుకు అలా డాన్స్ చేస్తున్నారు అని " నేనేదో చమత్కారంగా మాట్లాడినట్లు ఏంతో సేపు నవ్వి ."అది డాన్స్ కాదండీ మనమూ ఆ నడక అలవాటు చేసుకోవలసి ఉంటుంది. ఓడ అటు ,ఇటు ఒరుగుతూ ఉంటూంది కదా, అందుచేతను నిటారుగా నిలబడి ఉన్నా , అలాగే నడుస్తున్నా ఓడ ఒరిగిన వేపు మనం తూలుతూ ఉంటాం ।అలవాటులేని వాళ్ళు తరచు పడిపోతు ఉంటారు కుడాను ।అందుచేతను, ఓడ జరిగిన వేపు కాక ఎదరి వైపుకు మనం వాలుతు నడుస్తుంటె ఎంత తుఫానులోనైనా మనం పడిపోయే అవకాశం ఉండదు ।అందుకని ఈ వేళ నుంచి మీరు కుడా ఈ నడక అలవాటు చేసుకోవలసి ఉంటుంది। లేక పోతే చాల ఇబ్బంది పడతారు" అని హెచ్చరించాడు.

కొంచెం ఇంచుమించుగా అ పూటంతా ఈ డాన్స్ లాంటి నడకో ,నడక లాంటి డాన్స్ అలవాటు చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించాను .కొంతవరకు కృతార్ధుడనయ్యాను అనుకుంటాను.

సాయంకాలం 7 గంటలయ్యేసరికి మార్సెల్సు హార్బర్ లోకి మా ఓడ ప్రవేశించింది .మా రక్షక భటులు ,యుద్ధ నౌకలు హార్బర్ కు వెలుపలనే నిలిచిపోయాయి.విమానాలు ఎక్కడికో తప్పు కున్నాయి।

మన స్టీమరు రాత్రంతా ఇక్కడ ఉంటుందా అని నౌకరు నడిగాను. ఉంటుందండీ అన్నాడు. " అయితే ఊళ్ళోకి వెళ్ళ

వచ్చా? అన్నాను. వెళ్ళవచ్చునన్నాడు.నమ్మకమేనా అన్నాను.నమ్మకమేనండి అయినా పది గంటలలోపు వచ్చేయండి అన్నాడు. నేనేమి తోచక పగటి వేళ చూచిన

మార్సెల్స్

రాత్రి ఏలా ఉంటుందో చుదామని కుతుహలంతో బయలు దేరాను। యెంత దూరం నడచి ఊరు మధ్యన వెళ్ళి చూతును గదా। వీధులన్ని అంధకార బంధురంగా ఉన్నాయి। మనుష్య సంచారం మామూలుగానే ఉన్నది। నడుస్తుండగా మిణుకు మిణుకుమనే దీపాలతో సన్నని సంగీతంతో ఒక హోటల్

కనపడ్డది .లోపలకు వెళ్ళి కుర్చున్నాను. రద్దీగానే ఉంది। టీ ,ఫలహారము తెమ్మన్నాను। వాదు ప్రశ్నార్ధకంగా ముఖం పెట్టి నాకేసి చూశాడు. అప్పటికి నా

తెలివి తెల్లారిందని తెలుసుకున్నాను. నేనప్పుడు ఆ క్షణంలో ఫ్రాన్స్ లో ఉన్నానని ఇక్కడ యెవళ్ళకు ఆంగ్లం రాదు, అనే విషయం స్పురణకు వచ్చి నాకు నాకు ఫ్రెంచి రాని విషయం కుడా జ్ఞాపకం తెచ్చుకొని కేవలం సంజ్ఞ పరిచె ్ఛదంతో నా అభిప్రాయాం తెలివిడి చేసి ఫలహారం ముగించుకొని డబ్బు చెల్లించి బయటపడ్డాను ।అక్కడ నుంచి యెటు పోవడానికి తోచక అక్కడ చాల సమీపంలోనే కనపడ్డ సినిమా హలులో ఫ్రెంచి పిక్చర్స్ యెలా ఉంటాయా చూడబుద్ధి పుట్టి లోపలకు వెళ్ళాను। జనం క్రిక్కిరిసి ఉన్నారు। అక్కడ నౌకరు నాకు ఖాళీ స్థలం చూపించాడు. కూర్చున్నాను.కొద్ది క్షణాలు తరవాత నా ప్రక్కన ఒక యువతి కూర్చున్నదనే జ్ఞానం నా నాసికా పుటాల వల్ల తెలిసింది। అటు తిరిగి చూచాను .ఆమె నన్ను చూసి మందహాసం చేసింది। నేను నవ్వి తెరకేసి చుస్తున్నాను. మరి రెండు నిముషాల్లో మరో ో చెయ్యి నా వెనుకకు యెగబ్రాకింది. ఇంకొక క్షణానికి ఒక మృదువైన చెక్కిలి నా చెక్కలిని గాలికి రెపరెపలాడె ే ముంగురులు నా ముఖాన్ని గిలిగింతలు పెట్టినాయి. ఏవరీ అమ్మాయి ? ఇంత తొందరపాటు సాహసం ఏమిటి? అనుకున్నాను. మాట్లాడ్డానికి నాకు ఫ్రెంచి రాదు।అనాలోచితంగా ఇలా బయటికి ఎందుకొచ్చాను? యెంత సేపు

చూసినా కూర్చున్నా ఇంతేగదా । ఎందుకైనా, వెంటనే ఓడకు చేరుకోవడం చాల మంచిదనుకున్నాను.మాట్లడకుండ లేచి ఆ అమ్మాయి చెక్కిలి ఒక సారి స్పృసించి గబగబ బయటకి వచ్చాను.

ఆ అమ్మాయిని నే నాహ్వానించాననుకొని తను నా వెనకలేచి వచ్చింది. నేనా సంగతి గ్రహించి బాబోయ్ అనుకొని వె ేగం హెచ్చించి రొడ్డు మీదకు

వచ్చాను నేను వూళ్ళోకి వచ్చేటప్పుడు ఓడ రేవుకు దారెలాగో తెలుసుకోలేదు. నేనా క్షణంలో ఉన్న ప్రదేశమేమిటొ ో అసలే తెలియదు.

ఇంక నిలుసేరు ఉపాయమెద్ది? అన్నట్టుగా ఈ పరాయి పరాసు దేశంలో చిక్కు పడ్డాను .ఓడకు చేరడమేలాగు భగవంతుడా అని పరి పరి విధాల వాపోయాను। కొంచెం దూరం నడవగానే టాక్సీ ఒకటి కనపడ్డది. వాణ్ణి పిలిచి నన్ను ఓడ రేవుకు తీసుకెళ్ళమన్నాను. వాడికి నా భాష అర్ధం కాక వాడి కర్ధమైన భాష నాకు రాక మేమిద్దరము నానా

యాతన పడ్డాము. ఏలాగైతేనేమి? నాకు తెలిసిన ఒక డజను ఫ్రెంచి మాటలుపయోగించి, కొంత చెప్పగలిగాను। నన్ను కూర్చోమని జాగ్రత్తగా నన్ను ఓడ రేవుకు తీసుకు వచ్చి దిగబెట్టాడు। అపార కరుణ సముద్రుడు అయిన భగవంతుడే నా మీద నిర్హేతుక కటాక్షముతో ఈ రూపంలో నన్నిక్కడకు తీసుకు వచ్చాడని యెంతో సంతోషించాను। యేమంటె తెల్లవాళ్లు అక్కడె ఉంటుందన్న స్టీమరు యెందు చేతనో వెంటనే బయలు దేరుతుంది। నేను హార్బరులో అడుగు పెట్టెసరికి సైరను కూయడం ప్రయాణీకులు ఓడపైకి

యెక్కే నిచ్చెన క్రిందకు దింపించాడు। హరియప్ హరియప్ అని హెచ్చరించాడు। బ్రతుకు జీవుడా అని రాబోయే కన్నీరు తుడుచుకొని గబగబ మెట్లెక్కాను. డెక్ మీద రెండో అడుగు కుడా పూర్తిగా మోపకుండానే స్టీమర్ బయలు దె ేరింది.నిచ్చెన పైకి లాగేశారు . నా వళ్ళంతా గజ గజ లాడిపోయింది। ముచ్చెమటాలు పోసినాయి. దగ్గర

ఒక

కుర్చీలో అప్రయత్నంగా చతికిల పడ్డాను.

స్టీమరు వేగం పెరిగింది . నా అవస్థను గమనించిన వారెవ్వరు లేరు . సుమారు పావుగంట సేపు నిశ్చేష్టుడనై శీతజ్వర పీడితునిలా వణుకుతునే కూర్చున్నాను. క్రమేణా వణుకు తగ్గి భయం పోయి ఎంత ఆపదలో నించి బయటపడేశాడు భగవంతుడు అని ఒక్కసారి ఎక్కడనో దాగి అన్ని

కనిపెడుతున్న ఆ కరుణమయునికి శతసహస్ర నమస్కరములు మానసికంగా సమర్పించుకున్నాను. నెమ్మదిగా లేచి కిందకు వెళ్ళేసరికి భోజనలవుతున్నాయి। అంత క్రితం మోగించిన గంట నేను వినిపించుకోలేదునేను నెమ్మదిగా వెళ్ళీ నా స్థానములో కూర్చోని తలవంచుకొని నిశ్శబ్దంగా భోజనం చేస్తుంటె నా ప్రక్కనున్న నూతన స్నేహితుడు నన్నెంతో సే ఎపటి నుంచి పరిశీలనగా చూస్తున్నాడు।కాబోలు

ఏమండీ అలా ఉన్నారేం ?ఆలస్యంగా వచ్చారేం ? అన్నాడు. దానికి చాల పెద్ద గాధ ఉంది తరువాత చెపుతాను అన్నాను। భోజనం ముగించుకొని అప్పటికే శీతలం తిరగటం ములాన్ని మేము డెక్ మీదకు వెళ్ళకుండా హాల్లో ఒక మూల కూర్చున్నాము। "ఈ స్టీమర్ రాత్రంతా ఇక్కడె ఉంటుంది. అనుకున్నది వెంటనే ఎందుకు బయలు దేరిందో ' చెప్పగలరా?" అన్నాను। మొదట ఇక్కడ ఉండవలసి ఉంటుందనే అనుకున్నారు గాని తక్షణం ఇక్కడనుంచి బయలు దేరి ఇటలీ వైపు వెళ్ళమని నౌకా శాకాధి కారుల వద్ద నుంచి అర్జెంట్ కేబుల్ వచ్చింది అందుకని వెంటనే లంగరు ఎత్తారు. మీరెక్కడికి వెళ్ళారు కనపడలేదు." అన్నాడు. నేను సావకాశముగా చేసిన తెలివి తక్కువ పని దాచకుండా చెప్పాను. అతను నిర్ఘాంతపోయాడు.ఎంతపని చేశారండి. ఎంత ప్రమాదం జరిగిందో తెలుసునా? మీరిక్కడ దిగిపోవడం దారీ ,తెన్ను తెలియక ఏమీ చేయాలో తెలియక మతి పొగొట్టు కొని

తిరుగుతుంటే మీరు గూడచారి అని ఫ్రెంచి పోలీస్ భ్రమపడి మిమ్ములను జైలులో పెట్టడం ,తరువాత విచారణ మీద చరిత్ర విని అది నిజమని తేల్చుకొని మిమ్ములను ఇంగ్లీషు

ఎంబసీ కి ఒప్ప చెప్పడం వారు సావకాశంగా వీలు వెంబడిని మిమ్మలను మీ దేశానికి రవాణా చేయడం జరిగేది ఈ తతంగం ముగిసేటప్పటికి కొన్ని మాసములు పట్టి ఉండెది లేదా? యుద్ధం ముగిసే వరకు ఇక్కడనే మిమ్ములను అట్టె ' పెట్టినా ఆట్టె పెట్టె వారు. మీరు మీ ఇంటి వద్ద మీ వాళ్ళు చాలా అదృష్టవంతులు you are very very lucky అని నా వీపు తట్టి సంతోషంతో నన్నోకసారి ఆలింగనం చేసుకున్నాడు. మరి కొంచెం సేపు ఆమాటా ఈ మాటా చెప్పుకొని ఎవరి కెబిన్ కి వారు వెళ్ళి పోయాం.

మరునాడు మేము లేచేసరికి మా స్టీమరు ఇటలీ రేవులో లంగరు వేసుకొని కూర్చుంది. ఈ సారి మేమెవరము బయటకు వెళ్ళకూడదని అధికారులే కట్టడి చేశారు. పగలంతా అందులోనే ఎవ్వరు ఏ ఆటా పాటా ఏ వినోదమూ లేకుండానె ' యెవరి మట్టుకు వారు ఏదో భయంతో కూర్చున్నారు. స్టీమరు మీదికి అనేకారకములైన వినోద వస్తువులు ఏంతొ ' అందమైన చిన్న చిన్న చలువరాతి చెక్కడములు, వెండి వస్తువులు అమ్మకానికి వచ్చాయి। స్టీమరు అడుగునుంచి కొ ందరు ఇటలీ కుర్రాళ్ళు పెద్ద పెద్ద కేక్లు వేస్తు పై నున్న జనాన్ని ఆకర్షిస్తు చిల్లర డబ్బులు సముద్రములోకి గిరాటు వె 'యమని కేకలు పెడుతుంటె ఒకరిద్దరు యెంతో చిన్న నాణెములు క్రిందకు విసరగా అవి నీటి అడుక్కుపోతుంటె కుర్రవాళ్ళు ఈది ఆ డబ్బులు అడుక్కి పోకుండానే పట్టుకొనేవారు . ఇది మాకొక వినోదము ఆ పిల్ల వాళ్ళకు ఒక ఆట ।పైకి వచ్చిన వినోద వస్తువులు చుస్తు ,క్రింద వాళ్ళ ఆట చుస్తు కొంత కాలక్షేపం చేసుకొన్నాము. మళ్ళీ చీకటిపడి భొ 'జనములై పడుకోబోతుంటె ఈ రాత్రి యెవరు పడుకొని నిద్రపోకూడదు. మాములు

దుస్తులతో పాటె మెలకువగా కూర్చోని వుండవలసిందని అదికార్లు మాకు పరాకు పలికారు. మళ్ళీ యేం

వచ్చిందిరా భగవంతుడా అనుకుంటూ కూర్చున్నాం .మరొక అరగంటలో మమ్ములనందరను లైఫ్ బెల్టు కట్టుకో 'మన్నారు.ఇది రబ్బరుతోటో, జీలుగు బెండుతోటో , తయారవుతుంది. ఏ ప్రమాదం సంభవించిన ఇది కట్టుకొని సముద్రములోకి దూకితే మనిషి మునిగి పోకుండా ఎంతసేపైనా తేలే ఉంటాడు. ఇటువంటివి ఓడమీదనున్న జనానికందరికి తలొకటి ఎర్పాటు చేశారు .వాటిని మా కిప్పుడందించి వాటిని యెలా కట్టుకోవలెనో నేర్పారు. మమ్ముల నందరిని డెక్ మీదకు రమ్మనారు.ఇప్పుడు మనము చాల ప్రమాద స్థితిలో ఉన్నామని శత్రువుల జలాంతర్గాములు మనలను తరుముకొస్తున్నాయని ఏ క్షణమైన మన ఓడ ప్రమాదానికి గురి కాగల అవకాశం ఉన్నదని అందుచేత ఈ బెల్టుతోనే కూర్చోని భయబ్రాంతులు కాక

నౌకాదికారులు చెప్పినట్టు వినవలసి ఉంటుందని అందరకు సరిపడ్డ ఓడ్డుకు చేర్చగల చిన్న చిన్న పడవులు వున్నవి .సాధ్యమైనంతవరకు ఎవ్వరికి ఏ ప్రమాదం జరగకుండా చూచే భాధ్యత మాది అని సైరను వినపడగానె ' భయబ్రాంతులు కాక కంగారు పడక తొడతొక్కిడి లేకుండా ఒక

ఒక వరసలో స్త్రీ బాలురంతా ముందు చిన్న పడవలలోకి వెళ్ళవలెనని , ఆ తరువాతనే పురుషులు దిగవలెనని, ఈ ఆర్డరును పరిగణించక పురుషులు ముందుకు తోసుకోవస్తే వారు కఠిన శిక్షాపాత్రులగుదురని అందుచేత ధైర్యంగా ఉండి తొందరపాటు లేకుండా భగవంతుని ప్రార్థించుకోమని నౌకాధికారి ఉపన్యాసమిచ్చి వెళ్ళాడు। ఆ సమయంలో ' యెవరెన్ని ఉపన్యాసలిచ్చినా భయము, కంగారు లేకుండా ఏలా ఉంటుంది? ఎవరి ప్రాణాలు ఎవరికి తీపి కాదు।

అయినా అధికారుల మాట పాటించవలె కదా। నౌకాధిపతి ఉపన్యాసం ముగించి వెళ్ళీన

తరువాత ఒక ఆసామి సుమారు 50 యెళ్ళ వయస్సు గలవాడు, తనొక సారి అమెరికా నౌకాయానం చేస్తుంటే ఓడకు ఒక రాత్రి వేళ ఏదో ప్రమాదం సంభవించిందని అందుచేత నిద్రలో ఉన్న ప్రయాణీకులందరిని లేపి డ్రెస్

వేసుకోమని ఓడనుంచి నీటిలోకి దింపబడిన ఉన్న పడవల్లోకి ఆడవాళ్ళను పిల్లలను ముందు దిగి వెళ్ళమని వాళ్ళందరు,వెళ్ళేవరకు మగవారెవ్వరు కదలకూడదని మా మాట వినక యెవరైనా తొందర పడి ఆడవాళ్ళను వెనక్కి తోసి ముందుకు వెడితే చంపేస్తామని,అందరికి తగిన సౌకర్యం కల్పిస్తామని చెప్పి ఆయన రివాల్వర్ పట్టుకొని కిందకు దిగే నిచ్చెన పై మెట్టున నిలబడి ఆడవాళ్ళను, పిల్లలను ముందు రమ్మన్నాడు. మగవాళ్ళు కొందరు ఈయన మాట వి నక తొందర పడి ముందుకు తొసుకొని రాబోతుంటే కొప్పడి మళ్ళీ ఇలా వస్తే నిస్సంకోచంగా చంపేస్తానని చెప్పి వాళ్ళను వెనక్కి పంపించాడు। ఆడవాళ్ళు హడావుడిగా కంగారుగా కన్నీటితో తమ పిల్లలను చేతికందిన చిన్న చిన్న వస్తువులను తీసుకొని దిగిపోయారు। ముప్పాతిక మంది దిగి మిగిలిన వాళ్ళు కుడా ముందుకు హడావుడిగా వస్తుంటె వెనకనుంచి ఇద్దరు ముసలి వాళ్ళు కుడా హడావుడిగా కేక లేసుకొంటూ ఈ ఆడవాళ్ళను వెనక్కి తోసేసి కెప్టెన్ ను తప్పించుకొని పడవలోకి ఎకాయెకి దూకుదామని ప్రయత్నిస్తుంటే ఆ అధికారి రివాల్వర్ చూపించి stand back అని గర్జించాడు. అప్పుడు లక్ష్యపెట్టక ముందుకు వాళ్ళు ఉరకడం రివాల్వర్ పేలడం ముందు వాడు చనిపోయి సముద్రంలో పడిపోవడం రెండవవాడు కొద్ది దెబ్బతో అక్కడే పడిపోవడం జరిగింది .ఎవ్వరు కిక్కురమనలేదు ।చచ్చిన వాడి కోసం విచారించలేదు।అక్కడ పడ్డవానిని నావికులు వెనక్కు లాగేశారు. మిగతా ఆడవాళ్లందరు గజగజ లాడుతు దిగిపోయారు. వెంటనే మగవాళ్ళందరు కుడా దిగి పడవలో సర్దుకున్నారు .ఆ పడవలను సముద్రములోకి

తోసుకొని

వెళ్ళిన ఒక అరగంటలో పెద్ద ప్రేలుడు శబ్దం వినపడి మేము దిగిన ఓడ మా అందరి సామాన్లతో అక్కడె ' మునిగిపోయింది.'' అని వర్ణించి చెప్పాడు।

దానితో మా కందరికి మరీ భయం వేసి ఏమైనా అధికారి ఆజ్ఞ పాటించడమే శ్రేయస్కరం అని నిశ్చయించుకొని డెక్ వి ిదనే చాలమంది నిలబడిపోయాం .ఇంతలోనే ఓడ అమిత వేగంతో ముందుకు దూసుకుపోయింది.ఇంత వేగంగా స్టీమరు పొగలదని మెమెన్నడు ఊహించలేదు.

ఓడలో దీపాలన్ని పూర్తిగా ఆర్పేశారు . మా ఓడ ఇంజన్ల మోత, సముద్ర ఘోష తప్ప మరే శబ్దం లేదు. మాలో ఏ ఒక్కరు మాలో ఏ ఒక్కరు

ఒక్క మాట కుడా అనడానికి ధైర్యం చాలలేదు .ఇందులో ఏ ఒక్కరికి ఆ రాత్రి గడచి బయట పది సూర్యదర్శనం చె ిసుకుంటామని నమ్మకం లేదు.

ఇలాగెన్ని గంటలో ప్రాణములరచేత పెట్టుకొని కొంచెం ఇంచుమించుగా

డెక్ మీదనే నిలబడి తెల్లవారేసరికి మాలాలు అనే బ్రిటీషు వారి ద్వీపం

చేరుకున్నాం . సూర్యభగవానుడు చిరునవ్వుతో మాకు స్వాగతం చెప్పాడు.

అందరం ఒక్కసారి పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచాం. నౌకలో ఉన్న క్రైస్తవ మత గురువు ఒకాయన వచ్చి ప్రార్ధన చేసి మా అందరి తరపున పరమేశ్వరునకు వందన శతాలు అర్పించాడు। ఆ రోజంతా అక్కడే గడిపి శత్రువుల జలాంతర్గముల వెనక్కు వెళ్ళిపోయామని వర్తమానం అందగానే మళ్ళీ ప్రయాణం సాగించి మరునాటికి కాబోలు సూయజ్ కెనాల్ చె రుకున్నాం. మా రక్షణ కోసం వచ్చిన యుద్ధ నౌకలు ,విమానాలు మా దగ్గర సెలవు తీసుకోకుండానే వెనక్కు మళ్ళి నాయి.

మేము నెమ్మదిగా సూయిజ్ కెనాల్ దాటి అరేబియా సముద్రం లో ప్రవేసించాం. కొంత దూరం వచ్చేసరికి అక్కడ కుడా శత్రు నౌకలు ,జలాంతర్గములు ఉన్నాయని అంతక్రితం రాత్రే ఏవివో రెండు ఓడలను ముంచేశాయని బహు జాగ్రత్తగా వెళ్ళ వలసినదిగా మా ఓడకు వర్తమానం అందింది. ఏమైనా ముందుకు వెళ్ళక తప్పదు కదా। అందుచేత నలాగే భయంతోటి , ఆశతోటి ముందుకు సాగాము. ఆ రాత్రికి కుడా చాలసేపు చాలమంది డెక్ మీదనే కాలక్షేపం చె శాము। మన దేశ సమీపానికి చేరుతున్నాము గనుక చలి కాని మంచుకాని లేదు। ప్రాణానికెంతో హాయిగా ఉంది. యెవరు యెవరితోటి మాట్లాడకుండా ఎవరి ఆలోచనలో వాళ్ళు ఉన్నారు। నేనొక్కడినే లేచి పచార్లు చెయ్యడం మొదలెట్టాను .ఏదో ఆలోచనలో నుండి తల పైకెత్తి ఆకాశం కేసి చూచేసరికి చంద్రగ్రహణం కనిపించింది।

ఆ దృశ్యం యెంతో అందంగా కనపడ్డది.

అడుగున సముద్రం ,పైన అనంత ఆకాశం , నడుమ ప్రాణభీతితో హడ్లి పోతున్న ఈ అల్ప మానవులు .యెంతసేపు ఆ గ్రహణ సమయాల్లో జరిగే తతంగమంతా జ్ఞాపకం వచ్చింది.ఏలాగో ఆ రాత్రి గడిచి తెల్లవారింది ।అలా ప్రయాణం చేస్తు మరో రాత్రి కుడా గడిపితే భారత దేశం సమీపిస్తుంది .క్షేమముగా చేరగలమనే ధైర్యం తో ప్రయాణిస్తు ఒకనాటి ఉదయం 8 గంటలకు బొంబాయి రేవులోకి మా ఓడ ప్రవేశించింది।అందరికి

అంతులేని ఉత్సాహం ,ఆనందము కలిగింది. ఇందులో ఏ ఒక్కరు కుడా ప్రాణాలతో ఇక్కడికి చేరుతామని అనుకోలె దు .పరమేశ్వరుని లీలలు తెలుసుకోవడానికి ఏ మానవుడికి మాత్రం సాధ్యమవుతుంది.?

*** ******* రెండవ భాగం సమాప్తం .. *********** వచ్చేవారం మరోభాగం

39వ భాగం

ఆ రాత్రి నెమ్మదిగా సకాలంలో విక్టోరియా టర్మినస్‌కు వచ్చాను. నిడదవోలుకి టిక్కట్టు ఇమ్మన్నాను. నిడదవోలు ఏ దేశంలో ఉన్నదన్నాడు. 'మన దేశంలోనే తూర్పుతీరాన. మదరాసు రాష్ట్రంలో మదరాసుకి ఉత్తరంగా, సుమారు మూడువందల మైళ్ళ దూరంలో M S M రైలు లైను మీద ఉన్న చిన్న స్టేషను. దగ్గర మేప్ లేదుగాని, లేకపోతె ' చూపించే వాణ్ణి' అన్నాను. పోనీలెండి, ఫరవాలేదు. అయినా మా దగ్గర టిక్కట్లు లేవు మదరాసుకు కావలిస్తే ఇస్తానన్నాడు. 'నేనిక్కడ నుంచి బోలెడంత దూరం మదరాసు వెళ్ళి అక్కడ నుంచి మళ్ళీ ఎగువకు వెళ్ళడం నాకు నష్టమూ కష్టమూ కూడాను. అందుచేతను మీరు నిదదవోలుకు వ్రాసి ఇవ్వండి. లేకపోతే మీకు బహుశా బెజవాడ అనె ' ఊరు తెలిసే ఉంటుంది. అక్కడికిచ్చినా సంతోషమే' అన్నాను. ''అయితే ఇంకనేం. బెజవాడకు ఇవ్వగలను అని ఒక టిక్కట్టు తీశాడు.

దానిని చూచి దయచేసి నాకు రెండవ తరగతి ఇప్పించండి అన్నాను. వాడు నాకేసి చూసి కొంచెం కంగారు పడి ''క్షమించండి సార్'' అని ''తమకేవూరు కావాలన్నారు మొదట'' అని అడిగాడు. ''నిడదబోలు'' అనగానే ఇండియా గైడ్ తీసి, ఆ ఊరూ, అది ఎంత దూరంలో ఉన్నదో, దానికి ఛార్జీ ఎంత అవుతుందో, గబగబ లెక్కకట్టి నాకు టిక్కట్టు వ్రాసి ''ఈ మాట మొదటిలోనే చెప్పలేదేమిసార్. మిమ్మల్ని శ్రమపెట్టేను మన్నించండి.'' అని లేచి నుంచుని నాకు సగౌరవంగా టిక్కట్టు అందించి పంపించాడు. నేను కూలీచేత సామాను పట్టించుకుని రైల్లోకి వెళ్ళి అప్పటికింకా చాలా వ్యవధి ఉన్నా రైల్లోనే ఏదో పుస్తకం తీసుకుని చదువుతూ కూర్చున్నాను. సుమారు ఒక గంటవరకూ అక్కడనే వేచి ఉండవలసి వచ్చింది. క్రమేణా జనం పూటయ్యారు. నా పెట్టెలో కూడా ఇద్దరు ఆంగ్లోఇండియన్ యువతులూ, ఒకరిద్దరు పార్సీలు, ఒక మహారాష్ట్ర దంపతులూ, ఎక్కి కూర్చున్నారు. నేనొక్కడనే విశాలంగా కూర్చోడం చూచి ఆ మహారాష్ట్ర దంపతులు ససామానుగా వచ్చి నా బెర్త్‌మీద సుఖాసీనులై కూర్చున్నారు. స్టేషనంతా కావలసినంత సందడిగా వుంది. రైలు బయలుదేరింది. బ్రతుకు జీవుడా అనుకున్నాను. రెండురోజుల్లోపున సుఖంగా యింటికి చె 'రువచ్చును కదా అని సంతో షిస్తూ ఇప్పుడు మొగలితుర్రు ఎలా ఉంటుందో, మా వాళ్ళు నా రాకకు ఎంత ఆదుర్దాతో ' వేచి ఉంటారో, ఇన్నాళ్ళు వంటరిగా వాళ్ళెలా రోజులు గడిపారో, నేను వస్తున్నానని తెలిసి ఇతర బంధువులెవరైనా కూడా వచ్చి ఉంటారేమో, అనే ఆలోచనలు ఏవేవో బయలుదేరినా కూడా వచ్చి ఉంటారేమో, అనే ఆలోచనలు ఏవేవో ' బయలు దేరినా నాలో నేను నవ్వుకుంటూ మధ్యమధ్యను కొంచెం విషాదచ్ఛాయలు తెచ్చుకుంటూ వెంటనే వాటిని వెనక్కు నెట్టుతూ, పిచ్చివానిలా నేనెక్కడున్నది మరచి కూర్చున్నాను. మిగతావాళ్లు ఎవళ్ళ భాషలో వాళ్ళు సంభాషణలు సాగిస్తున్నారు. దొరసాని పిల్లలిద్దరూ అర్థంపర్థంలేని కబుర్లు గట్టిగా చెప్పుకుంటూ, అస్తమానం వెర్రిగా కీచుగా పెద్దపెద్ద నవ్వులు నవ్వుతూ, హడావిడిగా ఉన్నారు.

వాళ్ళు చాలా తెలివైన వాళ్ళమనీ, కేవలము ఆంగ్ల దేశంలోనే జన్మించి గతిలేక ఈనాడు ఈ దరిద్రదేశానికి వచ్చినట్లుగా మాటలలోనూ, నవ్వులలోనూ, తల విసురులలోనూ, వ్యక్తం చేయడం ఆరంభించారు. వాళ్ళ భాష చూ స్తే నాకెంతో అసహ్యమనిపించింది. మన వాళ్ళెవరూ ఎంత తక్కువ చదువుకున్నా, ఆఖరకు బొంబాయిలోనూ, మదరాసులోనూ రిక్షాలాగే వాళ్లు కూడా ఇంతకంటే మంచి ఇంగ్లీషు మాట్లాడ్డం విన్నాను. ఎదుటి బల్లమీదున్న పార్సీ

సోదరులు వారి వ్యాపార గొడవలలో పడ్డారు. నా పక్కనున్న మహారాష్ట్ర దంపతులు రైలెక్కి నప్పటి నుంచీ ఒక్క క్షణం కూడా ఊరుకోకుండా ఏదో గొడవ మహారాష్ట్రంలో సాగిస్తూనే వున్నారు. ఏదో జ్ఞాపకం వచ్చి సామాన్లన్నీ పైకితీసి, ఒక్కొక్క పెట్టెలోనూ ఉన్నవి కస్టమ్స్ పరీక్ష చేస్తున్నట్లు అన్నీ ఇవతల పడేసి మొగుడు వాటిని మళ్ళీ సర్దుతూంటే భార్య రెండో పెట్టెలోవన్నీ తీసి ఇవతల పడేస్తూంటే ఆయన విసుక్కుంటూంటే నాకెంతో ఆనందంగా ఉంది.

సుమారు గంట పైగా వారు పెట్టెలు తిరగేసుకున్నా, కావలసిన వస్తువు వారికి దొరికినట్టు లేదు. వారి భాషనాకర్థం కాకపోయినా ఆ వస్తువు నువ్వే ఎక్కడో పెట్టావు. అంటే నువ్వే ఎక్కడో పెట్టావు. అంటే నువ్వే ఎక్కడో పెట్టి ఉంటావు. ఎక్కడో నువ్వే పెట్టి ఉంటావు. అయినా ఆడదానికి ప్రయాణమై వెడుతూంటే ఇంత మందమతి ఏమిటే? అన్నభావం ఆయన కొంచెం భయంతోనే వ్యక్తపరచాడు. చాల్లేండి. మీ కబుర్లూ మీరూను. ఆ వస్తువు పలానా చోట ఉన్నది. మీరు లేచి జాగర్త పెట్టవలసిందని లక్షసార్లు చెప్పాను. నా మాట వినిపించుకుంటే కదూ! పైగా నా మీద కేకలు. మగవాళ్ల కందరకూ ఒకటే జబ్బు అనే భావాన్ని ఆవిడ చాలా పెద్దగొంతుకతో అతిశయమైన అభినయంతో వ్యక్తంచేసింది. నేను మొదట అన్నట్టు నాకు భాష తెలియకపోయినా, వారి ముఖ భంగిమల వల్లా, అభినయమువల్లా, వారి సంభాషణంతా నాకర్థమైనట్టు అనిపించి నేను ఎంతో ఆనందించాను. ఈ ఒంటరి ప్రయాణంలో ఈ కాలక్షేపం బాగానే ఉందనుకున్నాను. నాకూ వారి భాషే తెలిసి ఉంటేనేనూ వారి సంభాషణలో కలుగజేసుకుని వారి తగవు పెంచడమో, తుంచడమో చేసి ఉండేవాణ్ణి. అది మరికొంత వినోదంగా ఉండేది. ఎలాగైతేనేమి అర్ధరాత్రి దాటే వేళకు నెమ్మదిగా ఒక రొకరే ఆవలిస్తూ అయిష్టంగానే నిద్రలోకి జారిపోతూ నిద్రలోనే మరి రెండు నిమిషములు సగం సగం మాటలంటూనే బలవంతాన, కళ్ళు మూతపడి నోళ్ళు కట్టుపడి నిద్రపోయారు. నాకైతే ఇంకా ఎంత సేపటి వరకో నిద్రరాక, వాళ్ళ ముఖాలు చూస్తూ, వాళ్ళ జీవితాలూహించుకుంటూ, వారి దిన చర్యలు ఇలానే ఉంటాయి కాబోలు అనుకుంటూ నేనూ నాకు తెలియకుండానే నిద్రాదేవి ఒడిలో ఒరిగిపోయాను.

మరునాడు బాగా పొద్దెక్కిన తరువాత హైదరాబాదు చేరుకున్నాను. ఇక్కడ అందరూ దిగిపోవడం హడావిడీ, కూలీల కేకలూ, ఆడవాళ్ళ హంగామా మగవాళ్ళ విసుగుదలా, పిల్లల ఏడుపులూ వగైరా సందడితో చెవులు బద్ధలై ఉన్న మతి కాస్తా పోతుందనిపించింది. నేను నా తరువాయి ప్రయాణానికి ఇక్కడ దిగి సాయంకాలం ఇంకో రైలులో ప్రయాణించవలెనని తెలుసుకున్నాను. నా సామాను వెయిటింగ్ రూమ్‌లోకి చేర్చి, ఒక పావుగంట విశ్రాంతి తీసుకుని, అక్కడనే స్నానంచేసి, సామానంతా జాగ్రత్తగా చూడమని అక్కడ నౌకరుకు ఒప్పచెప్పి, బయటికి భోజనానికి వెళ్ళాను.

మనదేశానికి, కొంచెం ఇంచుమించుగా మన ప్రాంతాలకు వచ్చి కూడా ఇంత దరిద్రపు తిండి తినవలసి వస్తుందని ఎన్నడూ ఊహించలేకపోయాను. భోజనం మధ్య లోనే విడిచి కొంచెము పెరుగుమట్టుకు దాహం పుచ్చుకుని బయటికివచ్చి నాలుగు అరటిపళ్ళతో కడుపు నింపుకుని, నగర సందర్శనానికి బయలుదేరాను. ఇక్కడి ఏ కొద్దిమందో తప్ప తక్కినవాళ్లందరూ ఉరుదూలోనే సంభాషణ. వీధులూ, వాహనాలు ఎంతో అసహ్యంగా ఉన్నాయి. ఘనత వహించిన నవాబుగారి నగరం కూడా ఇలా ఉన్నదేమా అనుకుని, కొంచెం బాధపడ్డాను. మదరాసు, బొంబాయిలో వలె ఇక్కడ ట్రాం కారులైనా లేవు. అక్కడ ఏమీ చూడవలెనని కానీ, ఎవరినీ పలకరించవలెనని కానీ అనిపించలేదు. అందుచేతను మళ్ళీ కొన్ని పండ్లు కొనుక్కుని స్టేషనులో విశ్రాంతి గదిలోకి చేరి అక్కడ సుఖంగా పడుకున్నాను.

అదృష్టవశాత్తూ ఆ గదిలో రద్దీకానీ, సందడికానీ, ఏమీ లేక సుఖంగా నిద్రపోయాను. సుమారు రెండున్నరకు మెలకువ వచ్చింది. బయటకొచ్చేసరికి అక్కడి బంట్రోతు గోడను జార్లబడి కునికిపాట్లుపడుతూ ఏవో కలలు కంటున్నాడు. నేను వెళ్ళి నాకిష్టం లేకపోయినా, తప్పనిసరియై అతనిని నెమ్మదిగా లేపి, ఈ లోకంలోకి తీసుకువచ్చి వాడిచేతిలో కొంత డబ్బు పెట్టి ముందు కొంచెం టీ, నీవు తీసుకుని తరువాత నాకు రొట్టె, వెన్న, టీ తెచ్చిపెట్టమన్నాను. వాడు పరమానంద భరితుడై నిద్రాభంగమైన సంగతి కూడా మరచిపోయి, అసలు నిద్రే పోనట్టుగా నటించి ఒక్క పరుగున వెళ్ళి ముఖ ప్రక్షాళనాదికములు ముగించుకునేసరికి వాడూ ఫలహార శాల మనిషి చేతను, నాకు ఫలహారములు పట్టించుకువచ్చాడు. కడుపులో కొంచెం చురుకుపాలు ఎక్కువగా ఉండడం మూలాన తెచ్చిన వస్తువులను క్షణంలో మాయం చేసి కూర్చున్నాను. అక్కడ నౌకరు ఒక కూలీని వెంట పెట్టుకుని రైలు వేళ అయినదని, నన్నూ నా సామానీ, నేనిచ్చిన బక్షీసు గ్రహించి ఎంతో ఆనందంతో, ఆప్తబంధువుని సాగనంపినట్టు సాగనంపాడు. నేను రైలులో రెండవ తరగతిలో వీలైన చోటు చూసుకుని సుఖాసీనుడనయ్యాను.

మరొక పావుగంట లో స్టేషన్‌లో హడావిడీ, జనసమ్మర్ధం పళ్ళూ, ఫలహారాలు అమ్మేవాళ్ళ కేకలూ, ఎక్కువయినాయి. నా పెట్టె కూడా పూర్తి అయింది. నలుగురైదుగురు ముసల్ మానులూ, ఎవరో ఉద్యోగిలా ఉన్న ఒకాయనా, ఆయన భార్య, మళ్ళీ ఇద్దరు ఆంగ్లో ఇండియన్ యువతులూ, ఒక చంటిపిల్లతో తెలుగు యువదంపతులూ, నా పెట్టెలో చేరారు. బొంబాయిలోకి మల్లేనే ఈ దంపతులు కూడా నాపక్కనే కూర్చున్నారు. దంపతులకందరకూ నామీద ఇంత అభిమానం ఎందుకో అర్థంకాలేదు. అయితే మట్టుకు చేసేదేముంది? చంటిపిల్ల ఏడాది గడిచి ఉంటుంది. విశాలమైన కళ్ళూ, నుదురూ, నల్లనిజుట్టూ, బొద్దుగా, తెల్లగా ఎంతో ముచ్చటగా, ముద్దుగా కనపడ్డది. ఆ పిల్ల కూడా నాకేసే రెప్పవాల్చకుండా చూస్తూ ఒక చిరునవ్వు చిలికించింది. ఎలాగైనా ఆ పిల్ల నొక్కసారి తీసుకుని ఆలించి, ముద్దాడి, ఆ పిల్లకు గిలిగింతలు పెట్టి, నవ్వించి ఆడుకోవలెననే వెర్రిసరదా పుట్టింది. ఎలాగూ? ఆ పిల్ల ను నాకోమాటిమ్మని ఎలా అడగడం? వారేమనుకుంటారో అని ఎంతో సేపు సందేహిస్తూ, నా వాంఛ తీవ్రతరంగా కాగా పట్టలేక, నా పక్కనున్న పిల్ల తండ్రిని పలకరించి "తమదేవూరండీ" అన్నాను. "బందరు" అన్నారు. ఇక్కడేమైనా ఉద్యోగమా అన్నాను. "ఇక్కడకాదు. మా బంధువుల యింట్లో శుభం జరుగుతూంటె చూడ్డానికొచ్చాను" అన్నాడు. మరో పదినిమిషలు పిచ్చాపాటీ మాట్లాడుతూ "మీదేవూరు" అన్నాడు నన్ను. "మాది నర్సాపురం" అన్నాను. "హైదరాబాదులో వుంటున్నారా?" అన్నాడు. "లేదు ఇంగ్లండు చదువుకోవడానికి వెళ్ళి మూడేళ్ళు అక్కడవుండి ఇప్పుడు మా వూరు వెడుతున్నాను అన్నాను. ఆ మాట వినడంతోటే నేనెన్నో అడుగులు ప్రమాణం పెరిగినట్లు నాకేసి ఒక్కసారి చూచి, మందహాసంతో కళ్ళూ, తలా వంచుకుంది.

ఆ చంటిపిల్ల కూడా తనకేదో తెలిసినట్టు నన్ను చూచి ఫకాలున నవ్వింది. "ఏమమ్మా? నన్ను ఎరుగుదువా? మనము ఎప్పుడైనా కలుసుకున్నామా? మనము పూర్వపు స్నేహితులమా? రా ఇలా రా అని చెయ్యి చాపాను. "ఎందుకండీ" అని ఆయన అంటూంటే ఆ పిల్ల గభీమని తండ్రి మీదనుంచి నా చేతుల్లోకి వాలింది. నేనాపిల్లని ఎంతో ఆప్యాయంగా అందుకున్నాను. ఆ అందుకోవడంలో నా చేతివేళ్ళు ఆ పిల్ల తల్లి చేతికి తగిలినవి కాబోలు ఆమె సిగ్గుతో కుంచించుకుపోయింది. ఆ పిల్లను కౌగలించుకుని ముద్దాడుతూ కూర్చున్నాను. కొంత సేపటికి నాతోనె ఆడుకుంటూ నా ఒడిలోనే మూత్రవిసర్జన చేసింది. "అన్నా అల్లరి పిల్లా" అన్నాను. తల్లిదండ్రులది గమనించి

“అయ్యయ్యో ఎంత పని చేశావే రాక్షసీ” అని తండ్రి పిల్లను లాక్కున్నాడు. ఆయన చేతుల్లోంచి తల్లి లాక్కుని ఆ పిల్లను ఒక్కటి వేయబోయింది. “కొట్టకండి” అన్నాను. “కొట్టకండి నేను భరించలేను. ఆ పిల్ల చేసిన తప్పేమీలేదు. చంటిపిల్లకు ఏమి తెలుస్తుంది” అంటూ నాకేదో తెలిసినట్లూ నేనూ పదిమందిని కని పెంచినట్టూ, కబుర్లు చెబుతుంటే, ఆమె కోపంతోటే కూతుర్ని రొమ్ముకు హత్తుకుని ముద్దాడ మారంభించింది. ఇలాగే వారితో మట్టుకు ఏవేవో కబుర్లు చెబుతూ, విదేశీ విశేషాలు వర్ణిస్తూ నెమ్మదిగా నిద్రలోకి జారాము. ఉదయానికి బెజవాడ చేరుకున్నాము. వారక్కడ దిగిపోయారు. మళ్ళీ ఒకసారి ఆ చంటిపిల్లను అడిగి తీసుకుని ముద్దాడి “నాతో వస్తావా పాపా” అన్నాను నవ్వుతూ చేతులతో బుగ్గలు సాగదీస్తూ . ఊ ఊ అంది. “అయితే ఇక మీరు వెళ్ళండి, మీకు బాధ్యతా, భారమూ తగ్గింది. మీ అమ్మాయిని తీసుకువెళ్ళి పెళ్ళి చేసుకుంటాను. శుభలేఖ పంపిస్తాను. మీరు తప్పకుండా రావాలి సుమండీ” అన్నాను.

వాళ్ళెంతో సంతోషంతో అలాగేలెండి. ఇంకొంచెం పెరిగి పెద్దదైన తరువాత అప్పటివరకూ మీరు ఖాళీగా ఉంటే మీకె ‘యిచ్చి వివాహం మేమే చేస్తాం లెండి, మీకెందుకు ఈ శ్రమ” అని నిజంగా పిల్లను నేను తీసుకుపోతానేమో అనుకున్నంత కంగారుతో నా చేతిలోంచి తీసుకొని, వారి దారిన వారు, పిల్ల వెనక్కు తిరిగి నన్ను చూస్తూంటే, వెళ్ళిపోయారు. నేనూ కొంత సేపు అలాగే పరధ్యానంలో అక్కడే నిలబడిపోయి విశ్రాంతి గదికి నా సామాను పట్టించుకుని వెళ్ళి అవశిష్టములు తీర్చుకొని స్నానం చేసి దుస్తులు వేసుకునేటప్పటికి, తూర్పుకు వెళ్ళే మా బండి సిద్ధంగా ఉన్నదని తెలుస్తుకుని, మళ్ళీ రైలుకు పరుగెత్తేను. భోజనం సంగతి ఏమిటన్నమాట స్ఫురణకు రానేలేదు. ఆ చంటిపిల్లే కళ్ళలో మెదుల్తూ కడుపు నిండి నట్టయింది. రైలు బయలుదేరి ప్రయాణం ముందుకు సాగుతూంటే, ఆలో ‘చనలు మూడు సంవత్సరములు వెనక్కు వెళ్ళాయి. అప్పుడు ఒకనాటి రాత్రి ఏమీ ఆలోచించుకోకుండా, ఏమీ తెలియకుండా, అభమూ, శుభమూ ఎరుగని అమాయకత్వంతో, మొదటిసారిగా రైలెక్కి చేసిన మదరాసు ప్రయాణం స్ఫురణకు వచ్చింది. ఈ స్టేషన్లు కొన్ని గుర్తుకొచ్చాయి. వాటిలో మార్పేమీ కనపడలేదు. తోటి ప్రయాణీకులు ఆనాటి జనంలాగనే ఈ నాడూ కనపడ్డారు. ఎటొచ్చీ రెండవతరగతి గనక ఇందులో పాటక జనం కాక కొంచెం పై తరగతి వారూ, ఈనాటి వారు ఉన్నారు. మధ్య నెక్కడో కడుపులో మాడుతూంటే, మళ్ళీ కొన్ని పళ్ళూ రెండు మిఠాయి ఉండలూ, కొనుక్కుని తిని, కాసిని నీళ్ళు తాగి, ఆకలిని అణగించాను. సాయంకాలానికి నిడదవోలు చేరి, స్టేషన్‌లో ‘దిగేసరికి, మళ్ళీ ఒకసారి పూర్వస్మృతులన్నీ మెదడులో మెలగడం మొదలెట్టినాయి. స్టేషన్ మాష్టర్‌తో టిక్కట్టుకోసం పడ్డ తగాదా, రైలెక్కబోతూ సామానుతో వెనక్కిపడడం. నేనెక్కవలసిన రైలు కక ఎదరవైపుకు వెళ్ళే రైలు ఎక్కడం, దిగమంటే దిగనని తెలివితక్కువగా డబాయించడం మొదలైనవన్నీ ఎన్నెన్నో జ్ఞాపకాలు నన్నలాగే అక్కడనే నౌకరుకు ఒప్పచెప్పి, దగ్గరలో ఉన్న హోటల్లో ఎంతో డోకు వస్తున్నా మూడూ సంవత్సరముల తరువాత మొదటిసారిగా తెలుగు భోజనం రుచి చూచాను.

తరువాత సామాను పట్టించుకుని పడవల రేవుకు వెళ్ళాను. వెనుకటికి మల్లేనే మళ్ళీ పడవలో ఒక గది తీసుకొని కూర్చున్నాను. త్వరలోనే సరంగులు పెద్ద పెద్ద కేకలతో హడావుడితో పడవను మడుగు లోకి తోసి సర్సాపురం వైపు ప్రయాణం సాగించారు. రాత్రి అయిన కొద్ది తాడులాగే సరంగుల ఈల పాటలూ పడవలో కూర్చున్నవాళ్ళ రకరకాల ముచ్చట్లూ, నిశ్శబ్దంగా ఉన్న ప్రకృతి ప్రశాంతతను భగ్నం చేసినా, నాకు మట్టుకు మనసుకెంతో హాయి అనిపించింది.

ఒక్కొక్క మైలే ముందుకు వెడుతుంటే మా వురు సమీపిస్తూంటే మా యిల్లూ, మా వాళ్ళూ కళ్ళ ఎదుట నిల్చున్నట్లు వాళ్ళ తోటి మాట్లాడుతున్నట్లూ చిన్ననాటి మాటలేవో చెప్పుకుంటున్నట్లు ఊహించుకుంటూ భావనా ప్రపంచంలో విహరిస్తూ నన్ను నేను మరచి, నిద్రమరచి తెల్లవార్లూ అలాగే చూస్తూ, పొడిగుడ్లు పడి కూర్చున్నాను.

సుమారు ఝాము ప్రొద్దు యెక్కే సరికి నర్సాపురం చేరుకున్నాము. వెంటనే పడవదిగి మూడు సంవత్సరములుగా లోపల అణిగివున్న స్వస్థలాభిమనం. కాబోయే మాతాపితృల సందర్శనభాగ్యం, యిందా ఏవేవో ఊహలు నన్ను పెడుతున్న వేగిరపాటుతో జట్కా బండి కుదుర్చుకుని బండివానిని తొందరగా పోనిమ్మని వేధించుకు తిని తుదకు మొగలితుర్రు చేరాను.

40 వ భాగం

బండి మొగలితుర్రు గ్రామంలో ప్రవేశించేసరికి సుమారు పదకొండు గంటలు అవుతుంది. బండి చూచి బండిలో 'నూతనంగా కనబడే నన్ను చూచి, 'ఎవరా ఈయన' అనే మీమాంస చాలామందికి బయలుదేరింది. తాసిల్దారో, కలకటె 'రేనా అయివుంటే, ముందు డవాకూ బంట్రోతు ఉండడేంటి' అని ఒక అనుభవశాలి అడుగుతున్నమాట కూడా విన పడ్డది. 'మరియితే వోరూ' అనే తర్జన, భర్జనలు అవుతుండగా, నా బండి వాళ్ళకు సందేహ నివృత్తి చేయకుండానె 'ముందుకు దూసుకుపోయింది. కొందరు కుర్రాళ్ళు నా వెంట కొంతదూరం పరుగెత్తినా నన్ను అందుకోలేకపోయారు.

బండి మా వీధిలోకి మళ్ళడంతోటే వీధి మొగను నిలబడి ఏవో కబుర్లు చెప్పుకుంటున్న వాళ్ళు నా ముఖం చూచి

"మన చాత్తుల్లుగారి అబ్బాయా ఏంటి అన్నారొకరు, 'సీమ నుంచి దిగాడేంటి' అని మరొకరన్నారు. "మరి సీమనుంచి దిగితే నెత్తిమీద దొర టోపీ వుండద్దేంటి" అని మరొకడన్నాడు. "ఏయున్నా లేకపోయినా దొరసానమ్మా వుండద్దేంటి"అని మరొకరడిగారు. "యెదవ తెలివితేటలూ నువ్వూనూ! దొరసానమ్మ వస్తే మట్టుకు "బాపనింటికెలా వస్తుంది." అని వారిలో, వారు, జవాబులు దేనికీ రాక, తెలియక చూస్తూ ఊరుకున్నారు. బండి మా యింటి దగ్గర ఇంతలో ఆగింది. నేనా పూట వస్తానని మావాళ్ళు అనుకోలేదు. వీధిలో బండి ఆగిన చప్పుడు వినడంతోటే నేనే వచ్చి ఉంటాననే ఆశతో, మా అమ్మ పరుగు పరుగున వచ్చి ఉంటాననే ఆశతో, మా అమ్మ పరుగు పరుగున వచ్చి, తలుపు తీసే సరికి నా గుండెలు రైలు వేగంతో కొట్టుకుంటున్నా, గభీమని ఉరికి ఒళ్ళంతా కళ్ళు చేసుకొని గుమ్మాని కెదురుగుండా నిలబడ్డాను. తలుపు తెరవడంతోనే నా ముఖం కనబడగానే మా అమ్మ కూడా ఓ క్షణం నిలబడి "నాయనా! వచ్చావా?" అని వెర్రికేకతో తను మడి కట్టుకున్న సంగతి కూడా మరచిపోయి, నన్ను ముట్టుకోవచ్చునా, ముట్టుకో 'కూడదా, లోపలికి రానివ్వవచ్చునా రానివ్వకూడదా అనేనేవి ఆలోచించకుండా గభీమని నన్ను కౌగలించుకుని నో 'టమాట లేకుండా సంతతధారగా కన్నీరు కారుస్తూ నిలబడిపోయింది. నేనంతకంటే బెంబేలు పడిపోయి నిశ్చేష్టుడనై మా అమ్మ కన్నీరు నా చొక్కాను తడుపుతుంటే అంతకంటే ఉప్పెనలా పొంగుతూవస్తున్న నా కన్నీటితో ఆమె శిరసు నభిషేకించాను.

దేవతార్చన చేసుకుంటున్న మా నాన్న, మా అమ్మ కేక విని కాబోలు ఎన్నడూ అలవాటులేని తొందరపాటుతో, దేవునీ దేవతార్చననూ కూడా విడిచి, ఒక అంగలో ఆయన వాకిట్లోకి వచ్చి నా ముందు నిలబడిపోయారు. ఆయనకు వాగ్బంధనమై కన్నీరు మట్టుకు బయటపడకుండా, ఆనకట్ట కట్టి అనిమిషనేత్రాలతో పంచప్రాణాలనూ నేత్రాలలోనె 'నిలుపుకొని నాకేసి చూస్తూ నిలబడిపోయారు. ఇలా కొన్ని నిమిషములు నిశ్చలంగా నిలబడిపోయాం. బండివాడు సామాను దింపి, లోపల పెట్టాడు. మా వీధి చివరనూ, పై వీధిలోనూ, నన్ను గురించి మీ మాంసపడ్డవారు, మా గుమ్మంలోకి గబగబా చక్కావచ్చి నోట్లో చుట్ట అవతల పారేసి, కాళ్ళ చెప్పులు వీధిలోనే విడిచి, నా వెనక నాలుగడుగుల దూరంలో, మమ్ములను చూస్తూ నిలబడిపోయారు. అప్పటికి మంత్రముగ్ధులమైన నేను మా అమ్మా, నాన్నా ఒక్కసారే చైతన్యం తెచ్చుకొని, రా నాయానా లోపలికి అంటూ తను ముందుదారి తీసింది. మా అమ్మ నాన్న అలాగే నిలబడి-

"ఈ వేళ వస్తావా! రేపు వస్తావా అనుకుంటున్నాము" అన్నారు. మా వెనక నున్న జనం గుమ్మం లోపలికి వచ్చి మానాన్నకూ, నాకు నమస్కారం చేసి "బాబుగారూ! అబ్బాయి వచ్చేశారు. మీరు చాలా అదృష్టవంతులు. అబ్బాయిగోరిని చూసి కలకటేరు అనుకొన్నామండీ. మనూరికే నేను కలకటేరయితేనా?"అన్నారు నలుగురైదుగురు ఏకకంఠముతో.

నేను చిరునవ్వు చిందిస్తూ మాట్లాడకుండా నిలబడ్డాను. "ఏదో ఈ నాటికి మూడేళ్ళ తరువాత పరమేశ్వరుడు మమ్మల్ని అనుగ్రహించి మా వాణ్ణి క్షేమంగా, ఈ భయంకర యుద్ధ సమయంలో తీసుకువచ్చి మా కప్పజెప్పాడు. ఆయన అనుగ్రహమే వుంటే మనకెప్పుడూ యే లోటూ వుండదు. పాపం మీరేదో పనుల మీద బయలుదేరినట్టున్నారు. మావాడు కాస్త బడలిక తీర్చుకుని, స్నానపానాదులు ముగించుకుని కొంచెం విశ్రాంతి తీసుకొంటాడు. సాయంకాలం సావకాశంగా కలుసుకుందాం ఏమంటారు" అన్నాడు మానాన్న. ఆయన నేర్పూ, వచో నైపుణ్యమూ, సమయస్ఫూర్తీ నన్ను ముగ్ధుణ్ణి చేశాయి.

వచ్చినవారంతా "చిత్తం చిత్తం సెలవిప్పించండి" అని నమస్కరించి చక్కాపోయారు. ఇంతలో మా అమ్మలోపలికి వెళ్ళి స్నానం చేసి వేరే మడిబట్ట కట్టుకుని ముఖం నిండా పసుపూ, అర్ధ రూపాయంత బొట్టుతో సాక్షాత్తూ అన్నపూర్ణేశ్వరిలా, మహాలక్ష్మిలా కళకళాలాడుతూ ఆనందంతో వచ్చి నిలబడ్డది.

"నాయనా! క్షేమంగా వచ్చావా! దారి పొడుగునా ప్రమాదములూ భయపెట్టలేదుగదా, అటువంటిదేమీ జరగదనీ, పరమేశ్వరుడు మనయందు ఉన్నాడనీ నాకు దృఢవిశ్వాసం. అందుకనే స్థిరచిత్తంతో రోజులు లెక్క పెట్టుకుంటూ నీ రాకకు ఎదురుచూస్తున్నాను అన్నారు మానాన్న. ఇంతసేపూ నాకు కొంచెం దూరంలోనే నిలబడి మాటాడు తున్నారు. నేను ముట్టుకు అక్కడున్న బల్లమీద కూర్చున్నాను. అప్పుడు లేచి ఆయనకు పాదభివందనం చేదామని అనుకుంటుంటే ఆయన నా వూహా కనిపెట్టి - "ముందు నీవు లేచి స్నానం చెయ్యి నాయనా. అమ్మ నీకు అక్కడ వెేడినీళ్ళు పెట్టి ఉంటుంది. ఈ లోపున నేను నా దేవతార్చన ముగించుకుంటాను." అని లోపలికి వెళ్ళిపోయారు. నెేనొక్క క్షణం అలాగే, నేపుట్టి పెరిగిన ఆయింటి గోడలను చూస్తూ కూర్చున్నాను. ఎంతసేపో తెలియలేదు. మా నాన్న దేవతార్చన పూర్తి కావస్తూ సూచనగా గణగణ గంట మ్రోగింది. నేను ఉలిక్కిపడి మైకంలోనుంచి లేచినట్లు లేచి నిలబడ్డాను. మూడేళ్ల క్రితం వరకూ ఎన్నోసార్లు విన్న మంత్రపుష్పం నేడు మళ్ళీ మానాన్న కంఠంలోంచి వెలువడుతూంటే ఒళ్ళు జలదరించింది. అప్రయత్నంగా చేతులు జోడించి నిలబడ్డాను. మంత్రపుష్పం పూర్తికాగానే, స్నానానికి బట్టలు విడిచి తువ్వాలు తీసుకొని చిన్నప్పుడు లేని అలవాటు, ఇప్పుడు కొత్తగా వచ్చినది. సబ్బు కూడా తీసుకుని వంట ఇంటిలో నుంచి వెళ్ళవచ్చునో, వెళ్ళకూడదో అనని సందేహం కలిగి మా సావిడి పక్కనున్న సందులోేనుంచే నూతి దగ్గరకు వెళ్ళాను!

మూడు సంవత్సరముల అలవాటయిన స్నానాలగది, స్నానాల తొట్టే, దిగంబర స్నానం, మరచిపోవలసివచ్చింది. ఒక్కక్షణం తటపటాయించి తువ్వాలు, అక్కడున్న దండెంమీద వేసి, సచేల స్నానం చేశాను. పూర్వపు అలవాటు జ్ఞాపకం వచ్చి, తువ్వాలు తడిపి మొలకు చుట్టుకుని పంచ, నీళ్ళలో జాడించి, అక్కడ దండెంమీద ఆర వేసి, లోపలకు వచ్చాను. ఇంత సేపూ మా అమ్మ తలుపు వారన నిలబడి సమస్తం మరచి ఈ సృష్టి అంతకూ నేనొక్కడనే అయినట్టు

ప్రాణమంతా కళ్ళల్లో పెట్టుకుని నా కేసి చూస్తూ, నా ప్రతి సంచలనమూ, చర్యా గమనిస్తూ, హర్షిస్తూ ఉండిపోయింది.

నేను వచ్చిన దారినే మళ్ళీ సావిట్లోకి వెళ్ళి నూతన వస్త్రధారణ చేసి బొంబాయిలో కొన్న సన్నని లాల్చీ కూడా తొ
డుక్కుని తలదువ్వుకుని కూర్చున్నాను మా నాన్న భోజనానికి ఉపక్రమించినట్టున్నారు. మా అమ్మ అద్దమూ,
గంధాక్షతలూ తీసుకువచ్చి, నా ముందు పెట్టి, "బొట్టు పెట్టుకో నాయనా! నీకు ఈ వేళా, రేపు కూడా ఇక్కడే భోజనం
పెట్టవలసి ఉంటుంది. ఏం చేయను నాయనా ఆ మాట ఈపాడు నోటితో అనవలసి వచ్చింది." అంటూ లోపలికి వెళ్ళి
నాకు సావిట్లోనే ఒక పీటవేసి, విస్తరి వేసి, యధాశాస్త్రీయంగా వడ్డించింది.

నేను భోజనానికి కూర్చోబోతుంటే 'నాయనా చొక్కా విప్పేసి కూర్చో' అన్నది చొక్కా విప్పబోతుంటే కొంచెం దగ్గరకు
వచ్చి యజ్ఞోపవీతం ఉన్నదా? అని అతి రహస్యంగా అడిగింది. "ఉన్నదని" చెప్పాను. ఇటువంటి అవసరం వస్తుందని
ఊహించి నేను ముందే జాగ్రత్త పడ్డాను. నేను విస్తరి దగ్గర కూర్చున్న తరువాత పరిషిస్తానో లేదో అని మా అమ్మ
తలుపుచాటు నుంచి చూస్తూనే ఉన్నది. నా భోజనం అయ్యేవరకూ నాక్కావలసినవన్నీ ఒకటికి పదిసార్లు అడుగుతూ,
సావిడీ, వంటింటీ మధ్యన మా అమ్మ తిరుగుతూనే ఉన్నది.

ఉత్తరాపోశన కాగానే కన్నీటితో, రుద్ధకంఠంతో, "ఆ విస్తరి తీసేసి వీధిలో పారేయి నాయనా" అంది. తరువాత నె
నిక్కడ పేడ నీళ్ళు చల్లుతా కాస్త చేత్తో రాసేయ్ బాబూ. ఎంత దురవస్థ వచ్చింది నాయనా. ఈ నాడు నీచేత ఈ
పనులు చేయించవలసి వచ్చింది. అని ఎంతో వాపోయింది. నేను నవ్వుతూ మెతుకులు ఎత్తేసి విస్తరి మడుస్తూ 'ఏవి
టమ్మా? ఇదేదో నాకు కొత్తయినట్టు అలా బాధపడతా వెందుకూ! చిన్నప్పటి నుంచీ నీవు బయటచేరినప్పుడు
ఎన్నిసార్లు చేయలేదీ పని ఆ అలవాటు మరచిపోలేదులే ఇంకా' అన్నాను నవ్వుతూ. "మర్చిపోలేదు నాయనా ఇంకా
జ్ఞాపకముందిరా పిచ్చినాన్న' అంటూ లాలనగా పెదవులపై హాసం చిందిస్తూ కంటతడిపెట్టుకుంటూనే అన్నది. ఇంతలో
మా నాన్న కూడా భోజనం ముగించుకుని ఇవతలకు వచ్చాడు. ఆయన కూడ నేను కూర్చున్న బల్లమీదనె
కూర్చున్నారు. ఆయన కాళ్ళు పైన పెట్టుకొన్నారు. వారి కెదురుగా సాష్టాంగ నమస్కారం చేశాను. "ఎందుకురా
అబ్బాయీ? ఇప్పుడెందుకు?" అన్నారు నేను లేచి నిలబడి కంపిత గాత్రంతో "నా అపరాధాన్ని మన్నించలేరా
నాన్న! చేసినది అంత అకార్య కారణమా? విదేశాలలో విద్యనేరిస్తే యెంతో విజ్ఞానమూ నాగరికతా అబ్బుతుందనీ
తరువాతను పెద్ద ఉద్యోగమై పెద్ద హోదాలోకి రావచ్చుననీ, కొందరు పెద్దలు పదేపదే చెప్పగా విని క్షణికోద్రేకంలో తొ
ందరపడి వెళ్ళిపోయినాను.

ఆ వెళ్ళిన క్షణంనుంచీ ఈ క్షణం వరకూ మిమ్ములను మరువలేదనీ మీకోసం ఎంతో బెంగా, బాధా కలిగిందనీ చెబితె
నమ్మగలరా నాన్నా? ఆనాడు మీ అనుమతి అర్థించి ఉంటే మీరంగీకరించేవారేనా? ఇంటిదగ్గరనే ఈ ఇరకాటం లోపడి
ఎదుగూ బొదుగూ లేకుండా, కనుబొమ్మ మీద వెంట్రుకలా జీవించవలసిందే తప్ప నాకు మార్గాంతరం ఏమీ కనబడలె
దు. ఇక్కడ చదువు నాకు నచ్చలేదు. అందుచేతను తెగించి మీ ఆగ్రహానికి కూడా భయపడక తిన్నగా
వెళ్ళిపోయాను. అది ఈనాటికీ క్షంతవ్యము కాని నేరమా నాన్నా? బోలెడంత డబ్బు మీచేతను ఖర్చు పెట్టించాను. వి
కు మనోవ్యాకులత ఎంతో కలిగించాను. ఇంకను ఆ దోషము సరిదిద్దుకోగలనని ధైర్యమున్నది. అక్కడి విద్యా,
అక్కడ బోధనా పద్ధతులు నన్నెంతో ఉత్సాహవంతునిగా చేసి, ఎన్నెన్నో అజ్ఞాత విశాల ప్రపంచాలు నాకళ్ళ ఎదుట

చూపించినదా విద్య అనుకుంటున్నాను.

ఏమైనా నాకు విశాల దృక్పథం ఏర్పడింది. అహంభావం సన్నగిలి మానవుని అల్పత్వం స్పష్టమైనది. జీవితంలో సత్యానికున్న స్థానమూ, విలువా తెలుసుకోగలిగాను. ఇంకను భవిష్యత్తు అంతా తీర్చిదిద్దగల సమర్ధుడు భగవంతుడు ఒక్కడే. మీరుమట్టుకు నన్ను అనుగ్రహించి, మన్నించానని ఒక్కమాట అనండి నాన్నా, నాకెంతో తృప్తిగానూ, ఉత్సాహంగానూ వుండి వేయి ఏనుగులబలము వచ్చినట్టు వుంటుంది. ఆ ఒక్క మాట అనండి నాన్నా" అని ముకుళిత హస్తములతో అలాగే ఆయన ఎదుట నిలబడిపోయాను.

ఆయన రెండు నిమిషముల వరకూ వంచిన తల యెత్తలేదు. నే చెప్పినది విన్నారో లేదో తెలియదు. ఆయన ముఖంలో యెప్పుడూ యే భావమూ వ్యక్తమయ్యేది కాదు. ఇప్పుడూ అంతే. కొంతసేపటికి వారు తలయెత్తి నాముఖం లోకి సూటిగా చూస్తూ "నాయనా! నా క్షమను నీవింతగా కోరడమెందుకూ? నీమీదను నాకు కోపం యే మాత్రమూ లేదు. నీవు వెళ్ళిన కొత్తలో మట్టుకు నా స్వార్ధం చేతను అహంకారంచేతను నావయసులో నాకండదండగా వుండవలసిన వాడవు దూరమయ్యేవే అని బాధపడిన మాట వాస్తవమే, కాదనను. ఇక నీవు చేసినపనీ దాని మంచి చెడ్డలూ ఈ నాటికీ నేను నిర్ణయించలేకపోతున్నాను. ఆ నిర్ణయం చేయవలసినవాడూ కూడా పరమేశ్వరుడే, ఆ దేశాలలో నీ విద్య దిగ్విజయంగా ముగించుకుని అపమార్గాన పడక, ఈ కల్లోల పరిస్థితులలో క్షేమంగా ఇంటికి చేరగలిగావంటే ఆ పరమేశ్వరుడు నీ చేతను హర్షించి, నీయందుంది అనుక్షణం నిన్ను కాపాడుతున్నాడనే భావం నాకు కల్గింది. నిన్ను చూస్తుంటే నాకు ఆనందమే కానీ ఆగ్రహమేమీ లేదు. ఇప్పుడింక రెండు రోజులు నిన్ను దూరంగానే ఉంచి మన సంప్రదాయ ప్రకారమూ, మన సదాచార పద్ధతిని నీకు ప్రాయశ్చిత్తము చేయించవలసి ఉన్నది. సాయంకాలమున పురోహితులతో సంప్రదించి ఆ ఏర్పాటు చేసేవరకూ, మనమింకా ఎడమెడముగానే ఉండవలసి ఉంటుంది. దూరప్రయాణం చేసి వచ్చావు. కాస్సేపు విశ్రమించు" అని ఆయన లోపలికి వెళ్ళిపోయారు.

నేను బల్లమీద పక్కవేసుకుని మా అమ్మతో కబుర్లు చెప్పుకోవాలననే ఆసక్తి ఉన్నా లోపలికి వెళ్ళడానికి సందేహిస్తూ పడుకున్నాను. పడుకున్న ఉత్తరక్షణంలోనే నిద్ర వచ్చింది కూడాను. సుమారు నాలుగు గంటలవరకూ మెలకువే రాలేదు. మామూలు ప్రకారం టీ యిస్తుందేమో అమ్మ అనుకుని, మన యింట్లో అటువంటి అలవాట్లేమీ లేవు కదా! ఈనాడు హఠాత్తుగా ఆవిడ యెలా చెయ్యగలదు అని అనుకుంటూ వుండగా మా అమ్మ నాకు కాసిని మంచినీళ్ళూ, కొంచెం ఫలహారం తిసుకువచ్చి అక్కడ పెట్టి "నాయనా నూతి దగ్గరకు వెళ్ళి ముఖం కాళ్ళూ కడుక్కో, వచ్చి ఫలహారం తీసుకో" అన్నది నాకేసి చూస్తూ, నేను మందహాసంతో లేచి "యివన్నీ యెందుకు చేశావమ్మా యిప్పుడు" అన్నాను.

"తరువాత చెబుతాలే. ముందు నువ్వెళ్ళి కాళ్ళు కడుక్కురా" అంది. నేనెంతో సంతోషంతో లేచి మూడు సంవత్సరములు రోజూ అధమం నాలుగయిదు సార్లు తీసుకునే టీ హఠాత్తుగా మానెయ్యడమెలాగా అనుకుంటూ వెళ్ళి కాళ్ళు కడుక్కువచ్చి మా అమ్మ అమృతహస్తంతో చేసిన ఫలహారం యెంతో సంతోషంగా తింటే నాకు మళ్ళీ టీ తాగవలెననే ధ్యాసే లేకుండా పోయింది. ఈ కార్యక్రమం ముగిసిన కొంచెంసేపటికి మా పురోహితుడు వచ్చాడు. మా నాన్నగారూ ఆయన కొంచెంసేపు సంప్రదించుకొని ఎల్లుండి ప్రాయశ్చిత్తకాండ జరిపించవలెనని నిశ్చయము చేసికొని కావలసిన సామగ్రి కోసం మానాన్న లేచి వీధిలోకి వెళ్ళారు. మరో పదినిమిషాలు మా పురోహితుడు నా యోగక్షే

ˆమములు విచారించి ఆయని వెళ్ళారు. మర్నాడుదయం నేను లేచి అవశిష్టములకు చెంబు తీసుకుని బయటకు భయపడుతూ వెళ్ళను. అందులోనూ కొంచెం పొద్దెక్కిన తరువాత కావడాన మరీ సిగ్గనిపించింది. ఇక్కడ ఈ మాత్రం మార్పేనా రాలేదని విచారిస్తూ, గత్యంతరం లేక, పైకి ఎంతో దూరం వెళ్ళి తిరిగివస్తూ దారిలో ఉన్న చెరువులో స్నానం చేయవలెనని బుద్ధి పుట్టింది. వెంటనే చెరువులో మునిగి కొంచెం సేపు ఈతలాడుతూంటే, చెరువులోనూ, గట్టు మీదనూ ఉన్న స్త్రీపురుషాదులు నాకేసి ఆశ్చర్యంతో చూస్తూ నిలబడి పోయారు. ఇంతమంది నన్ను చూస్తున్నారు అనే జ్ఞానం కలుగగానే ఏదో తప్పు చేసినట్లు సిగ్గుపడుతూ పైకి వచ్చి ఒళ్ళు తుడుచుకుంటూంటే.

ఒకరిద్దరు గ్రామవాసులు పెద్దవారు, "ఏమయ్యా సీమకు వెళ్ళినా మూడేళ్ళు అయినా ఈత మర్చిపోకుండానె ˆ వచ్చారే?"

చాలా సంతోషం

అక్కడ చలీగట్రా లేకుండా ఇలాగే చెరువులూ అవీ ఉండి అందులో స్నానాలు చేస్తూ ఈతలు కొడుతుంటారా అన్నారు. నేను నవ్వుతూ "అక్కడ స్నానానికి వేరే ఏర్పాటు ఉంటాయి. ఇలాంటి ఆరు బయట చెరువులూ ఉండవు. ఏ నదులో, కాలవలో ఉన్నా అందులో ఇలా స్నానం చేయడానికి అక్కడ శీతలమూ ఒప్పుకోదు. అక్కడి ప్రజలు ఈ అర్ధనగ్న ప్రదర్శనమూ ఒప్పుకోరు" అన్నాను. "ఆశ్! అబ్బా! అలాగటండీ! ఆ! ఇంకా మరయితేనూ మరేమీ అనుకొ ˆకండి. కానీ మరి బయలుకెడతారండీ" అన్నారు. "స్నానమే చెయ్యనివాళ్ళు బయలుకి ఎలా వెడతారు" అన్నాను నవ్వుతూ. "మరయితే - మీరు ఈ మూడేళ్ళూ - ఎలాగండి వాళ్ళు మట్టుకు స్నానం మాట ఎలా వున్నా, ఇది లె ˆకపోతే ఎలా బతుకుతారండీ" అన్నారు ఎంతో ఆశ్చర్యాన్ని ప్రకటిస్తూ. "కంగారు పడకండీ ఇది అసల్లేదని నేను చెప్పలె ˆదు. ప్రతీ ఇంట్లోనూ దానిక తగ్గ ఏర్పాటు ఉంటుంది" అన్నాను. "ఆహా! అలా చెప్పండీ. నర్సాపురంలోనూ అక్కడ పాకీదొడ్డు ల్లాంటివన్నమాట" అన్నారు. "అలాటివి మట్టుకు కాదు. అవి బాగుచెయ్యడనికి వేరే మనుష్యులు అక్కరలె ˆకుండానే, శుభ్రమయ్యే ఏర్పాట్లు వేరే ఉన్నాయిలెండి, తరువాత మనవి చేస్తాను" అంటూ ఇంకెన్ని ప్రశ్నలు అడుగుతారో అనే భయంతో తొందరగా చెరువులోంచి పైకి వచ్చేశాను. "మరయితే బాబూ" అని వారింకా ఏదొ ˆ అడుగుతూ తరుము కూత పట్టకుండా గబగబ పరుగుతీసినంత వేగంతో యింటికి చేరుకున్నాను. మా వీధి అరుగువి ˆదను సుమారు నలభైయాభైమంది గ్రామపెద్దలంతా అన్ని వర్ణములవారూ సభతీర్చి నాకోసం ఎదురుచూస్తూ కూర్చున్నారు. చచ్చానురా దేవుడా! అక్కడ తప్పించుకున్నా ఇక్కడ తప్పేటట్టు లేదు. వీళ్ళు ఏవేవో చచ్చు ప్రశ్నలు వేసి నన్ను వేధించుకు తింటారు కాబోలు అని హడలిపోతూ వారందరూ లేచి నమస్కరిస్తూ మందహాసం చేస్తుంటే

కూర్చోండి ఇప్పుడేవస్తా అంటూ, లోపలికి వెళ్ళి తడిబట్టలు విడిచి ఆరవేసుకుని చొక్కా తొడుక్కోబోతూ ఉంటే మా అమ్మ నేనేమీ అడక్కపోయినా కమ్మని నేతి పెసరట్లు నాలుగు ఒక వెండి కంచంలో పెట్టి, మంచినీళ్ళు ఒక చెంబుతోను ఒక గిన్నెలో పాలూ తీసుకు వచ్చి అక్కడ కింద పీటవేసి అమర్చింది. నేనెంతో ఆనందంతో ప్రాణంలేచి వచ్చి ఇలాంటి పెసరట్లు మూడేళ్ళ తరువాత తింటూంటే ఎంత సుఖంగా వుందో వర్ణించలేకుండా వున్నాను. తరువాత పాలు తీసుకుని వీధి అరుగు మీదకి నాకోసం వేచివున్న గ్రామపెద్దలను కలుసుకోడానికి వచ్చాను. నేను రావడంతోటే వారంతా మళ్ళీ లేచి నుంచుని ఒకవైపునవున్న అరుగు మీద వారు కొంచెం వెనక్కు సర్దుకొని, నాకు చోటుచేసి నన్ను కూర్చోమన్నారు.

నేను కూర్చోబోతుంటే మా యింటి చాకలి ఒక్క మాటుండండి బాబయ్యా సాపా, బాలీసు తెస్తాను అంటూ లోపలికి వెళ్ళ బోతుంటే వారించ వద్దులేవోయ వారందరూ కూర్చున్నారుకదా. నాకు మట్టుకెందుకూ? అన్నాను. వాడు తెల్లబోయి కిందకు తప్పుకున్నాడు. ఒక్కక్షణం యెవరు యెలా సంభాషణ ప్రారంభించాలో తెలియక తటపటాయిస్తుంటే, ఒక రాజుగారు పెద్దవారు. "బాబూ పార్వతీశం బాబూ, యెప్పుడొచ్చారు? నేను రాత్రి యింటికి వచ్చేసరికి చాలా ఆలస్యమైంది, అప్పటికప్పుడే మీరొచ్చారనీ కొత్త మనిషయ్యారనీ అందరూ చెప్పుకుంటుంటె చూద్దామని యెంతో మనసు తొందరపెట్టినా అప్పటికి మీరు పడుకుని ఉంటారని మా వాళ్ళు వెళ్ళొద్దన్నారు. అందుకని మనస్సు ఎంత పీకుతున్నా ఆగిపోయి పొద్దున్నే లేచి వచ్చాను" అన్నారు. "చాలా సంతోషం మీరందరూ ఉదయాన్నే మీమీ పనులు మానుకుని నన్ను చూడ్డాని కొచ్చారంటే ఎంతో సంతోషంగా ఉన్నది. ఏమిటి విశేషాలు ఈ వూరు వదలి, మిమ్మల్ని అందరినీ విడిచిపెట్టి, ఎక్కడో దూరదేశానికి వెళ్ళిపోయినా నా ప్రాణం తరచు ఇక్కడ తిరుగుతూ మిమ్మల్నందరినీ చూస్తూ మీతో మాట్లాడుతూ ఈ వీధులంటా, పొలాలంటా, కాలవగట్లలంటా, తిరుగుతున్నట్టే వుండేది. మీరందరూ క్షేమంగా ఉంటున్నట్టేనా? కాలమానమూ వ్యవసాయాలూ బాగున్నవి కదా" అన్నాను. "అయ్యబాబయ్ బాబూ! మన పార్వతీశం బాబుకి అన్నీ ఎరుకే మనని ఎవర్నీ మరచిపోలేదు" అన్నాడు మా మాజీరైతు ఒకతను. "అక్కడ అంతా కొత్తకామోసేమండి" అని ఓ యువకుడు అడిగాడు. "అవునోయ్ అంతా కొత్తేమరి" అన్నాను. "మరయితే ఎలాగండి బాబయ్యా" అన్నాడు. ఇంతలోనే అక్కడ అందరూ ఇంగ్లీషే మాట్లాడతారా లేకపోతే మన భాషకూడా ఉంటుందా అని అన్నాడొకతను. అయ్య బాబయ్ బాబూ! మరి సిన్నపిల్లల మాటేటండి. ఆళ్ళకి ఇంగ్లీషు ఒస్తదాండి అన్నాడు మరొక ఆసామీ. నేను నవ్వుతూ తల్లిదండ్రులు మాట్లాడే మాటలే కదా పిల్లవాళ్ళు నేర్చుకునేది. పెద్దవాళ్ళ మాటలు చిన్న వాళ్ళ పాటలు అనే సామెత కూడా ఉన్నది గదా మనలో అన్నాను. అయితె ఇళ్ళు కూడా మన ఇళ్ళలా ఉండవాండీ అన్నాడు. 'ఇలా ఉండవు కాని అక్కడ శీతల దేశం కనుక వీధి అరుగులూ అరుగులు మీద కూర్చుని కబుర్లు చెప్పుకోడం. అక్కడే పడుకోడంలాంటి వేవీ వుండవు' అన్నాను. ఇంతలో గుండెలు పగిలిపోయినట్టు వీధి అరుగులే ఉండవాండి అన్నాడు. 'ఉండవ' న్నాను. మరయితే మొహాలూ గట్రా కడుక్కోవడం యెలాగండి. అన్నాడు. 'ఏమో తెలియదు కానీ, అందుకనే కాబోలు చాలామంది అక్కడ మొహాలు రోజూ కడుక్కోవడమంటూ వుండదన్నాను. "ఏమిటేమిటీ" అంటూ ఒకరాజుగారు గోడని జార్లబడివున్నవాడు నిటారుగా కూర్చుని మోహాలు కద్దుక్కోరూ? ఆరి వీళ్ళ మొహాలుమండా! మోహాలే కడుక్కోకపోతే యింకేం కడుక్కుంటారు. ఆ పాచినోటనె అన్నీ తినడం, తాగడమూ నన్నమాట. అయ్యవీళ్ళ మొహాలు తగలెయ్యా! అదేమి దేశమయ్యా పార్వతీశం బాబూ! ఆ పాడు యెక్కద దొరికిందయ్యా! నీకు వెళ్ళడానికి అన్నాడాయన గుండెబాదుకొని. "ఏదో ఒక్కొక్క దేశానికి ఒకొక్క అలవాటు ఉంటూ వుంది. ఎక్కడదాకానో ఎందుకూ? మన పక్కనున్న తమిళ సోదరులు నాలుక గీసుకోరు అలా అని వాళ్ళ మొహాలు తగలేస్తామా? నాలుకలు కోసేస్తామా? వారిలో యెంత మంది విద్వాంసులూ, మేధావులూ, పండితులూ, వేదాధ్యయనం చేసినవారూ, యెంతమంది లేరుగనుక" "మరయితే బయలుకు వెళ్లడానికి బయళ్ళైనా ఉంటాయాండీ" అన్నాడు ఎంతో దీనంగా ఒకతను ఆ క్షణంలో ఆ అవసరం తనకు కలిగినట్లు. నేను కొంచెం నవ్వుతూ బయళ్ళూ, బేళ్ళూ, గుట్టలూ, కొండలూ కావలసినన్ని ఉంటాయి గాని అక్కడ ఇలాంటి పనులు చేయడానికి వీలులేదు. ఎవరూ చేయరు కూడాను. అన్నాను, ఇదెక్కడి చావొచ్చిందండీ! పొద్దున్న చేయవలసిన రెంటికీ వీలు లేకపోతె వాళ్ళెలా బ్రతుకుతున్నారు? మీరెలా బ్రతికి బయటపడ్డారు! అన్నారు మరొకాయన. నేను సమాధానం చెప్పేలోపునే, "బయళ్ళలో బయలుకి వెళ్ళకూడ దంటారు. కాలవల్లోనూ నదుల్లోనూ జలకాలాడ కూడదన్నారు. ఇంకేటి

చేయ్యోచ్చును" అన్నాడు ఒక ఆసామీ. జీవితంలో చేయడానికి ఈ మూడూ తప్ప మరేమీలేనట్టు. బయట కొన్ని పనులు చెయ్యకూడదన్నాను. కాని అసలు చెయ్యరని నేను అనలేదు కదయ్యా! ఏమీ చెయ్యకపోతే ఎలా బ్రతుకుతారు? వారి వారి అవసరాలకు దేశం, కాలం ఆలోచించుకుని తగిన ఏర్పాట్లు చేసుకుంటారు. వాళ్ళూ పొద్దునె లేస్తారు. అవశిష్టాలు తీర్చుకుంటారు. భోజనాలు చేస్తారు. ఇళ్ళలోనే ఉంటారు అనే మాట పూర్తి కాకుండానే, 'అయితే పెళ్ళిళ్ళు అవీ' ఒకత నందించేడు. ఆ! పెళ్ళిళ్ళు చేసుకుంటారు. తరువాత వన్నీ జరిగి, పిల్లల్ని కంటారు అన్నాను. దాంతో కొందరాప్రశ్నలు మానివేయగా, ఒకాయన, బాబూ ఏదో వెర్రి మొర్రిగా మాకు తెలియక అడుగుతున్నాం. అక్కడ పద్ధతులెలా ఉంటాయే జీవితమెలా సాగుతుందో వాళ్ళ సాంసారిక పద్ధతులెలా కాస్త మీరు వి స్తరించి చెబితే వినవలెననే కుతూహలంగా ఉన్నది అన్నాడు. "అలాగే చెప్పడనికి నాకేమీ అభ్యంతరంలేదు. ఆ కథంతా ఇప్పుడు ప్రారంభిస్తే కొండవీటి చేంతాడులాగా ఎంతో పొడుగై సాయంత్రందాకా పడుతుంది. మనం భో జనాలూ బొట్లూ మానుకుని, ఓపిగ్గా కూర్చుందామంటే చెప్పడానికేమీ అభ్యంతరం లేదన్నను. దాంతో అందరికీ ఉత్సాహం సగం చచ్చింది. అయినా ఊరుకోకుండా ఒక ఆసామీ, "బాబయ్యా అక్కడ అందరూ తెల్లగానే ఉంటారండీ లేక మనలాగ కూడా వుంటారా?" అన్నాడు. నాబోటిగాళ్ళు మనవాళ్ళెవళ్ళయినా అక్కడికి వెళ్ళినవాళ్ళు తప్పతక్కిన వాళ్ళంతా తెల్లగానే వుంటారు. "ఆయితే పిల్లలు కూడా తెల్లగానే ఉంటారాండీ" అన్నాడు. నాబో టిగాళ్ళు మనవాళ్ళెవళ్ళయినా అక్కడికి వెళ్ళినవాళ్ళు తప్ప తక్కిన వాళ్ళంతా తెల్లగానే వుంటారు. "అయితె పిల్లలు కూడా తెల్లగానే ఉంటారాండీ" అన్నాడు. "ఓయి వెర్రివాడా తెల్లవాళ్ళకు పుట్టకపోతే నల్లవాళ్ళు యెలా పుడతారయ్యా! అలాగే ఎక్కడో నూటికో కోటికో పుట్టివుంటే అక్కడేదో తిరకాసు జరిగిందన్నమాటే" అన్నాను. అక్కడున్న వాళ్ళంతా గొల్లున నవ్వారు. ఆ ప్రశ్న అడిగిన ఆసామి నా సమధానంలో వున్న అంతరార్థం గ్రహించలె కపోయాడు పాపం. అందరూ లేవబోతున్నారు. ఒకతను చటుక్కున, "బాబయ్యా మరి భోజనం మాటేటండి. అక్కడందరూ భోంచేత్తారాండీ" అన్నాడు. అన్నం కాదుకాని అంటుండగా, "పోనిద్దు ఒరే! ఏదో గడ్డి తింటారు మనకెందుకూ, ఏ గడ్డీ తినకపోతే ఇక్కడికొచ్చి మన నెత్తిన ఎందుకు కూర్చుంటారూ? తిండి ఉంటే అసలు ఇక్కడికి ఎందుకొస్తాడూ. ఇంగ్లీషోడు వచ్చినా, అరవోడు వచ్చినా, ఎలకలాడు వచ్చినా, యానాదోడొచ్చినా, తిండిలేకనే గదట్రా ఎర్రి మొగమా ఎందుకో మన పార్వతీశం బాబు అంతదూరం వెళ్ళాడుగానీ మనోళ్ళు ఎంతో మంది అలా వెడతారు" అన్నాడు కాబోయే కరణం. చెబుతాలెండి సావకశంగా! అన్నీ చెబుతాను. మీ పనులు మానుకోవద్దు సాయంత్రమైన తరువాత మా అరుగుమీదనో, రాజుగారి అరుగు మీదనో, లేకపోతే ఏ పొలంలోనో కూచుందాం రోజూ ఒక గంటో, రెండు గంటలో కూచుని కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకుందాం. బోలెడన్ని సంగతులు చెబుతాను నేను - అని లేచాను. వాళ్ళందరూ ఎంతో సంతోషించి, చిత్తం. చిత్తం మా బాగా అన్నారు. ఆ పద్ధతి చాలా బావుంటుంది. మనకు చక్కని కాలక్షేపం అవుతుంది అన్నాడు. రాజుగారు, అందరూ శలవుతీసికొని ఎవరి పనుల మీద వారు నాకు వినబడేటట్లు నన్ను మెచ్చుకుంటూ స్తోత్రం చేస్తూ చక్కా పోయారు.

41వ భాగం

మరునాడు బోలెడంత హంగామా. తెల్లవారి లేచేసరికి నా దంతధావనాదికం ముగించుకుని స్నానం చె
ద్దామనుకుంటుండగా మా పురోహితుడు చక్కా వచ్చాడు. ఆయన్ను చూడగానే ఈ వేళ జరుగవలసిన ప్రాయశ్చిత్త
కాండ జ్ఞప్తికి వచ్చింది. ఆయన లోపలకి వస్తూ,

" బాబూ పార్వతీశం అవశిష్టాలయినాయా?" అన్నారు.

"చాలావరకయినాయండి. స్నానం చేసి ఫలహార మేదైనా" అంటూండగానే నా వాక్యము పూర్తి కాకుండానే, "ఆగు
నాయనా, ఒక్క మాటాగు. ఈ వేళ ముట్టుకు, ప్రస్తుతానికి స్నానంతో నీ కార్యక్రమం కట్టిపెట్టి, కడుపు సంగతి మర్చిపో.
తరువాత నేచెప్పినట్టు యథావిధిగా చేస్తేనే తప్ప, మీ నాన్న నిన్నూ కూడా బ్రతకనివ్వడు. ఇప్పటికే కొంత ఘర్షణపడి
నేను నీతరపున మాట్లాడి, నీకు కొంత శ్రమ తగ్గించవలెనని ప్రయత్నించినందుకు, నానెత్తిన దోసెడు అక్షింతలు పోశాడు
మీ నాన్న" నాకవి చాలు. ఈ వేళకు ఇంకనే మైనా హెచ్చుతగ్గులు వస్తే అవన్నీ నీ నెత్తిన పడతాయి. నేను చెప్పలేదు
అనుకునేవు గనుక" అన్నారాయన.

అయితే పొద్దున్నే పరగడుపునే ఇన్ని అక్షింతలు మీ నెత్తినెందుకు వేశారు మా నాన్న అన్నాను.

"ఆ మరేంలేదు. ఆయనకవన్నీ యథా శాస్త్రీయంగా జరగాలి. అందుచేత ముందు నాకు కాదు. నీ బుర్రకు కల్యాణము
చేయించమన్నారు. అది ఇప్పుడవసరం లేదనీ ఈ కాలం కుర్రవాళ్ళకు అందులోనూ విదేశీయానం చేసివచ్చిన నీబో
ంట్లకు అసలే కుదరదనీ అది చేయించకపోయినా తరువాయి కాండకు ప్రత్యవాయము ఏమీ లేదనీ నచ్చ చెప్పాను.
అందుకని తల చిల్లులు పడేటట్లు ఇన్ని అక్షింతలు నా బట్టతలను పడ్డాయి. ఏం చెయ్యను. చేసుకున్న తరువాత అనుభవి
ంచక తప్పతుందా! అలా అనుకొనే ఇంట్లో ఇంటి ఆవిడతోటీ, బయట మీ నాన్నలాంటి వాళ్ళతోటీ, కాలక్షేపం చె
సుకువస్తున్నాను"అన్నాడాయన.

"అయితే నాకో గండం తప్పించారన్నమాట. మరి నాదో ప్రార్ధన. తరువాత జరగవలసిన ప్రాయశ్చిత్తకాండ
సాధ్యమైనంత త్వరలో ముగించి, నా బ్రాహ్మణ్యము నాకు మళ్ళీ ప్రసాదిస్తే చాలా సంతోషిస్తాను అన్నాను.
దానికాయన అదేదో మూడు రోజులు జరుగవలసినది ఒకటున్నది. ఇందులో నుంచి నిన్నెలాగో సూక్ష్మంగా పైకి
లాగుతాను. కాని, ఆ అయిదురోజులకూ త్వరలో సిద్ధపడమని నా హెచ్చరిక. ఎటొచ్చి ఇందులో కూడా ఒక చిన్న
తిరకాసుంది, నీవా దేశాల్లో ఏ తిళ్ళు తిన్నావో దానికి కొంచెం నాలుకమీద చురకయున్నూ పడుతుంది. అది
కాదనడానికి వీలులేదు" అన్నాడు.

నిజమే సుమండి వీలెలా ఉంటుంది. మీరు నా నాలుక కాల్చిన తరువాతే అన్నాను. అది కాదయ్యా. హడలి పోక అలా
ఆగు ముందు జరుగవలసింది బోలెడంత ఉండనే వుంది. మనవాళ్ళు ప్రతిదానికీ యథాశక్తి అనీ. లఘు ప్రక్రియలనీ బో
లెడన్ని సదుపాయాలు నీలాంటి వాళ్ళకోసం చేసే ఉంచారు. మాటకు ముందు ఇది పనికిరాదు, అది పనికిరాదని
నీలాంటివాళ్ళు మమ్మల్ని వేధించుకు తినడమేకాని తరువాత వ్యవహారాని కొచ్చేటప్పటికి ఒక్కడూ మాట్లాడితే వట్టు. వి

ౖలైతే మళ్ళీ అది కూడా పంచరాత్రం చేయమంటారుకూడాను" అన్నారు.

"నేను అనను లెండి అలాగ. ఎలాగైనా త్రిరాత్రమైనా, పంచరాత్రమైనా అంతటితోటి విరమించే వెర్రివాళ్ళు ఎవ్వరూ ఉండరులెండి" అన్నాను. ఆయన సంతోషం పట్టలేక ఏవేవో జ్ఞాపకాలు వచ్చి వచ్చేనవ్వునాపుకుంటూ.

చాల్లే నేర్చావు కబుర్లు అంతదూరం వెళ్ళినందుకు మంచి పాండిత్యమే సంపాదించావు. లే త్వరగా స్నానం చెయ్యి వి ౕనాన్న వస్తే మనని బ్రతకనివ్వడు. లే - అన్నారు.అంటూ ఆయన లోపలికి చక్కాపోయాడు. అలా ఆయన్ని నేనూ, నన్ను ఆయనా చిన్నప్పటి నుంచీ ఎంతో సన్నిహితంగా ఎరుగుదుము. కనుక ఆయనెప్పుడూ ఇలా కులాసాగా, చమత్కారంగా మాట్లాడతాడని, ఏదో మాటలు అందించి ఆయన్ను రెచ్చగొట్టడమూ, ఆయనచేత వాగించడమూ నాకు బాగా అలవాటు. ఆ కబుర్లు వినడం ఎంతో సంతోషం కూడాను.

నేను స్నానం చేసి వచ్చేటప్పటికి ప్రాయశ్చిత్త కాండకు అన్నీ అమర్చారు మా వశిష్ఠులు.

మా నాన్న యెప్పుడు తెప్పించి ఉంచాడో నా కోసం, ఒక పట్టు తాపితా అక్కడపెట్టి ఉంది. అని నన్ను కట్టుకోమన్నారు ఈ మధ్యన అలవాటు తప్పిపోయినా, ఆ పట్టుపంచె జారిపోతున్నా, జాగ్రత్తగా కట్టుకున్నాను. ఇంతలో మానాన్న ఊళ్లో ౖవున్న బ్రాహ్మణ్యం పెద్దవారిని పదిమందిని వెంటపెట్టుకుని వచ్చారు. వారి వెనుకనే కొందరు క్షత్రియ ప్రముఖులు కూడా వచ్చారు.

మంత్రతంత్రములతో వేదఘొషతో ప్రాయశ్చిత్తం సుమారు జాము తరువాతను ఎలాగో పూర్తి అయింది. యింకొక అరగంటలో అందరినీ భోజనమునకు దయచేయమన్నారు. అక్కడకు వచ్చిన పెద్దలేకాక వూరిలో బ్రాహ్మణులూ మరికొ ందరు కూడా పంక్తి భోజనానికి దయచేశారు.

నన్ను కూడా వారి సహపక్తిని కూర్చోమన్నారు. భోజనములయినాయి. దక్షిణ తాంబూలాదులు అందివ్వడమైనది. అందరూ వారి వారి ఇళ్ళకు వెళ్ళారు.

కాని ఆ సాయంకాలానికే వూరిలో కొంత అలజడి బయలుదేరింది. ఈ ప్రాయశ్చిత్తము చాలదనీ, ఇది సశాస్త్రీయము కాదనీ, అసలు తెలిసి చేసిన తప్పుకు ప్రాయశ్చిత్తమేమిటనీ, గ్రామంలో కొందరు తర్జనభర్జనలు ప్రారంభించారు అని వి న్నాను. ఇందులో దేనికీ అధికారయినవాడు ఒక్కడూ లేడు. అయినా మానవ స్వభావం మారదుకదా? సరే ఏం జరుగుతుందో చూద్దామని మే మూరుకున్నాము. నాలుగురోజులు అయిన తర్వాతన మమ్ములనూ, మాయింటికి వచ్చి భోజనం చేసినవారినీ బహిష్కరిస్తున్నామని ఆనోటా, ఆనోటా మాకు వర్తమానం అందజేశారు.

మా నాన్నకు విపరీతమయిన కోపం వచ్చింది. ఎందర్నో పెద్దలనూ, పండితులనూ, అధికారులైన వారినీ సంప్రదించె ౕ ఈ ఏర్పాటు చేశారు. నాకీ సలహాయిచ్చిన పండితుడు మా యింటికి వచ్చి స్వయంగా ఈ కర్మకాండ జరిపికూడా, ఏదో సాకు చెప్పి మాయింట విందారగించకుండా వెళ్ళి ఇది సశాస్త్రీయముగా జరుగలేదనీ అందుచేతనే తమరు భొ ౕజనం చేయకుండా వచ్చామనీ, కొందరి దగ్గిర చెప్పి వారిచేతను కొంత దుష్ప్రచారము చేయించినట్లు మాకు తెలిసింది.

మానాన్న పరమశాంతులే కాని పట్టుదల వస్తేమట్టుకు దాని అంతుతేలే వరకూ విడచిపెట్టే స్వభావం కాదు ఆయనది. ఈ పట్టుదలలు నానాటికి ఎక్కువయినాయి. తరువాత ఒక రోజున మాయింట్లోవచ్చిన పితృకార్యమునకు మామూలుగా వచె ్చ భోక్తలు రామన్నారు. పోనీ అని పొరుగూరునుంచి ఎవరినో తెచ్చుకుని ఆ కార్యము ముగించుకున్నాడు మా నాన్న. దానితో గ్రామంలో ఉన్న బ్రాహ్మణ్యం రెండు పార్టీలుగా చీలిపోయారు. ఈ పట్టుదల చుట్టుపట్ల గ్రామాలకు కూడా పాకింది. మావూరు బ్రాహ్మణులను ఎవ్వరినీ పొరుగూరు వారు సంభావనక్కూడా పిలవడం మానుకున్నారు. దానితొ ' మా విరోధివర్గమువారు చాలా ఇరుకునపడి రోజులు దొర్లించుకోడం కష్టమై తుదకు కాళ్ళబేరానికి వచ్చి, మా నాన్నగారిని క్షమాపణ వేడి, రాజీపడ్డారు. నిర్హేతుకంగా ఇంత గ్రంథం సాగించారు మావూరు గ్రంథసాంగులు.

ఈ ప్రాయశ్చిత్తము ముగిసిన తరువాత నేనూ రెండుమూడురోజులు యథేచ్ఛగా యింట్లో తిరుగుతూ వేళ పట్టున మానాన్న పంక్తిని భోంచేస్తూ, మధ్యాహ్నం అంతా ఏదో గ్రంథ కాలక్షేపం చేస్తూ, కూర్చునేవాడిని. సాయంత్రం మట్టుకు ఒకమాటు వూళ్ళోకి పొలానికి వెళ్ళి వస్తూండేవాడిని. ఉదయం సాయంకాలం ఎవరో ఒకరు ఒకరంటే ఒకరుకాదు. పది మందికి తక్కువ కాకుండా వచ్చి కూర్చుని, "బాబయ్యా! అక్కడి సంగతులేమన్నా చెప్పండి" అనేవారు. రోజూ ఏం చెప్పను నామొహం చెప్పడాని కేమీలేదు దయచెయ్యండి, అని వాళ్ళకు ఉత్సాహభంగము చేయడము యిష్టముండె 'దికాదు నాకు. అందుకని, "ఏంచెప్పమంటావయ్యా! పోనీ మీరేమైనా అడుగుతే దానికి సమాధానం చెప్పే ప్రయత్నం చేస్తాను." అన్నాను.

వెంటనే "అయితేనండి అక్కడ మీకు భోజనం ఎలాగండీ? అక్కడేమన్నా మన వొటేళ్ళున్నాయా? లేకపోతే, మీరె ' వండుకునేవారా? ఏం జేసేవారండి" అన్నాడు ఒకతను.

"మన వొటేళ్ళూలేవు నేను వంటా చేసుకోలేదు, ఒక వంటావిడను మట్టుకు సంపాదిచాను"అన్నాను.

"ఏటేటేటే? మనోరేనండి! బేమ్మర్లేనటండి" అన్నాడు. "కాదు బాబూ! అంత అదృష్టమా నాయనా! మనోరూ కాదు, బె 'మ్మర్లూకాదు".

"ఇదిగో చూడూ! ఎవ్వరితోటీ చెప్పదు, ఓ దొరసానమ్మనే సంపాదించాను" అన్నాను.

"అయ్యబాబోయ్! బాబూ, బలేవోరండీ! అవునులెండి మీరుమట్టుకు దొరలా లేరా?

అంచేతా బాబూ నిజంగా దొరసానమ్మేనేటండి? భలే పని చేశారండి. మన వూళ్ళో పెద్ద పెద్ద కలకటేర్లకే దొరకదు గందా! మరిట్టే పట్టేశారన్నమాట. బలే, బలే! మా దొడ్డమాట చెప్పారండీ" అంటూ కొంతసేపు వాడిలోవాడు నవ్వుకుంటూంటే పక్కవాళ్ళుకూడా నవ్వుతూ,

"నిజంగా నిజమేనటండీ" అన్నాడు ఒక కుర్రవాడు.

"నిజంగా సత్యప్రమాణంగా నిజమే. దొరసానే దొరికింది. అదీ ఎక్కువ కష్టపడకుండా, ఖర్చు లేకుండానే దొరికింది. నె 'నున్నన్నాళ్ళూ అక్కడ హాయిగా వేళకు ఇంత ఉడకేసి పడేసేది. ఇక్కడి కొచ్చేటప్పుడు నాతోటి వస్తానంది కూడాను.

తీసుకు వద్దామనే అనుకున్నాను. మీకందరకూ చూపించడానికి. తీరా తీసుకువస్తే మీరంతా మీ పనులు మానుకుని, మాపనులు చేసుకోనివ్వకుండా ఆవిడనే చూస్తూ కూర్చుంటారని భయం వేసి, తీసుకురాలేదు" అన్నాను.

"అయ్యో!అయ్యో! ఎంతపని చేశారండి. మా మంచి ఛాను పోగొట్టారు బాబూ" అని వాళ్ళు వాపోయారు.

"ఒక్కమాటు మేముకూడా ఆయమ్మను చూసి సంతోషించేవాళ్ళం గందా" అన్నాడు ఎంతో ఆశాభంగమైనట్టు. మళ్ళీ ఇంకొక డందుకుని "అయితే మీరున్నన్నాళ్ళూ ఆ ఒక్క మనిషేనాండి లేకపోతే" అతని వాక్యం పూర్తికాకుండానే,

"నా ప్రాణానికి ఒకత్తిచలదా" అన్నాను.

"చాల్లెద్దురూ మంచి వయస్సులో దొరలా ఉన్నారు. మీకేమండి" అన్నాడు.

"నాకూ ఏంలేదు, నీకూ ఏంలేదుకాని" అని అంటూంటే ఇంకొక తను అందుకుని,

"అయితే ఆవిడికి మన వంట వచ్చునాండీ" అని లాయర్ ప్రశ్న వేశాడు.

"వాళ్ళూ మన అన్నమే తింటారండీ?" అని ఇంకొకడు అడిగాడు.

అన్నం బాబూ తినరు. మన అన్నం వాళ్ళకు ఎలా దొరుకుతుందీ, మన అన్నం, మన పప్పు, మన కూరలూ చచ్చినా ఎన్ని జన్మలెత్తినా ఇక్కడ పుడితే తప్ప దొరకవు. అందుకని నేను కొంత శ్రమపడి కొత్త కోడలికి అన్నీ చెప్పినట్లుగానే, ఆవిడకు నేనూ అన్నీ ఓపిగ్గా నేర్పాను."

"అంతేనాండీ" అన్నాడు ఒకడు.

"నాక్కావలసింది అంతే. అదేదో నేర్చుకున్నంత నేర్చుకుని, చేసి పెడుతూండేది. మనవాళ్ళందరకూ అదే పద్ధతి. వె ేము అద్దెకి ఉన్నయింటి వారే ఈ సహాయం చేస్తుండటం అలవాటు. మా యింటి యజమానురాలికి ఇద్దరు పిల్లలు కూడాను" అన్నాను. దానితో వాళ్ళ ఉత్సాహం తగ్గింది.

"అయితే మన భోజనానికీ, వారి భోజనానికి తేడా ఏమిటండీ" అని ఒక కుర్రవాడడిగాడు.

"మొదటి సంగతి నాబోంట్లు శాకాహారులు కదా! వాళ్ళందరూ ఆబాల గోపాలం మాంసాహారులే" అన్నాను.

"అయితే ఆ చేత్తోటే చేసేదాండీ మీకు" అన్నాడొకతను.

"ఆ చేత్తోటి చెయ్యేక దానికోసం వేరే చెయ్యొకటి సంపాదించి వొంకిని తగిలించి, అవసరమొచ్చినప్పుడు చెయ్యి ఉపయోగిస్తుందనుకున్నావా!" అన్నాను. అందరూ నవ్వేరు, ఆ కుర్రవాడు కొంచెం చిన్న బుచ్చుకున్నాడు.

"అయితే పొద్దున్నేలేచి మనకు మల్లే స్నానం గట్రా చేస్తారండీ" అన్నాడు ఇంకొకతను.

“ప్రతివాళ్ళూ చేస్తారని చెప్పడం కష్టం. అది చలిదేశంకదా! బయటి చెరువుల్లోనూ, కాలవల్లోనూ ఎవ్వరూ స్నానం చెయ్యరు. చెయ్యలేరు కూడాను. అందుచేత యింట్లో వున్న కుళాయిలతోటో, వేడినీళ్ళతోటో స్నానం చెయ్యాలి. అది సామాన్యు లందరకూ సాధ్యపడే విషయం కాదు. పెద్దపెద్ద ఇళ్ళల్లో వుండేవాళ్ళకు తప్ప తక్కిన వాళ్ళకిది సులభ సాధ్యం కాదు” అన్నాను.

మరయితే తమరోండి అన్నాడు ఇంకొకడు.

‘నేనెలాగో దానికోసం వేరే చార్జీ కట్టి స్నానం చేస్తూండేవాడిని మానకుండా’. ఇలాగే ఏవేవో వెర్రిమొర్రి ప్రశ్నలు అడుగుతూ, నన్ను వేధిస్తూండేవారు. తెల్లారి లేచింది మొదలురాత్రి పడకవరకూ, మనము చేసే ప్రతి పనిగురించీ వాళ్ళకన్నీ సందేహాలే, ‘అక్కడ కూర్చోడానికి చాపలుంటాయాండీ’ అన్నాడు ఒకతను.

“తాటాకు చాపలా? తుంగ చాపలా? ఈతాకు చాపలా’ అని మరొకడు.

అక్కడ తాటిచెట్లూ, ఈత చెట్లూ, కొబ్బరిచెట్లూ వుంటాయా అని ఒకడి సందేహం. నేను మంచంమీద పడుకున్నానా కింద పడుకున్నానా అని ఒకడడిగేడు.

‘లేదు మంచంపైన పరుపుమీద పడుకునేవాడి’నన్నాను. అయితే అక్కడా మంచాలూ, పరుపులూ గట్రా ఉంటాయన్న మాటండి అన్నాడు.

కంబళ్ళే కప్పుకోవాలాండీ! అని ఒక ఆసామీ ఆశ్చర్యపడ్డాడు.ఒకటికాదు. మూడు నాలుగు జోడించి కప్పుకుంటేనే గాని, శీతా కాలంలో ఒకప్పుడు ఇన్నీ కప్పుకున్నాకాని చలి ఆగేదికాదు అన్నాను.

“అంత చలి వుంటుందాండి?” అన్నాడు మరొకతను.

“అంత ఇంతా చలికాదు. మనమూహించలేనంత చలి. శీతాకాలంలో ఒక్కొక్కప్పుడు మంచు కురుస్తుంది. అంటె మనకు మంచుపడ్డట్టు నీటి బిందువులుగాకాదు. ఆకాశం మీదనుంచి ఎవరో దూదిపింజలు తెల్లనివి, కిందికి దిమ్మరించినట్టుగా పడుతుంది. అది నేలమీద పడీపడ్డంతో కరిగిపోతుంది. కాని ఒక్కొక్కప్పుడు నేలమీద కొన్ని అడుగుల మందంలో నిలిచి పోయి, ఒకరకమైన శీతలవాయువు వీచి ఇదంతా ఘనీభవిస్తుంది. అంటే రాయిలా గడ్డకట్టిపోతుంది. అటువంటప్పుడు ఏరులూ, నదులూ కూడా గడ్డకట్టి పోవడం కద్దు. మేమున్న ప్రదేశం కంటే ఇంకా పైకి పెడితే అక్కడ ఇంకా శీతలం. ఆరునెల్లు చీకటి ఆరునెల్లు వెలుతురూను.’ అన్నాను.

“బాబోయ్ ఆరు నెలలు చీకట్లో లేవకుండా అవశిష్టాలు తీర్చుకోకుండా తిండీ, తిప్పలు లేకుండా, ఆ చీకట్లో ఎలా బ్రతుకుతారండీ” అన్నాడు.

“తిండీ తిప్పలు లేకేం ఖర్మ చీకటిగా ఉన్నంత మాత్రాన్ని ఎవరూ ఏపనీ మానుకోరు. మనం మానుకున్నామా! ప్రతినిత్యం జరిగేవన్నీ విధాయకంగా జరిగి తీరుతాయి. నయం చీకట్లో సంసారాలు చేస్తారా అన్నావు కాదు’ అన్నాను.

ఒకతను నిర్ఘాంతపోయి

'అక్కడ ఆడంగులు కూడా ఇంత చలిలోనూ ఉంటారాండీ' అన్నాడు.

"మొగంగులున్నచోట, ఆడంగులు మట్టుకు లేకపోతే ఎలాగ' అన్నాను.

'అబ్బా అక్కడాడోరూ, పెళ్ళిళ్ళూ, సంసారాలూ, అన్నీ ఉంటాయన్నమాట' అన్నాడు గుండె బాదుకుని.

"చాల్లే యెదవ తెలివితేటలూ, నువ్వూను. ఏసేవ్ పెశన ఎలాగైతే నేం. ఆడోళ్ళూ ఆళ్ళకి పిల్లల్లూ, లేకపోతే, ఈ దొరలందరూ ఎక్కడనుంచి వచ్చారనుకున్నావ్ యెదవ. మనం కాని కంటున్నామేంటి ఈళ్ళని. అలాటోరుని అడిగె 'టప్పుడు కొంత ముందూ, యెనకా ఆలోచించి అడగాలి' అన్నాడు మరొకడు. నా బదులు తను సమాధానం చెబుతూ. మొదటి ప్రశ్న అడిగినవాడు ఈ దెబ్బకు ఖిన్నుడై తలవంచుకుని కూర్చున్నాడు.

ఇంకొక ముసలతను ఇంత సేపటినుంచీ మవునంగా కూర్చున్న వాడు నాకేసి చూసి చేతులు జోడించి.

"బాబయ్యా ఒక్క సందేహం తమరినడగాలనుంది. అది అడక్కూడని ప్రశ్నేనండి. అందుకనే భయపడుతున్ననాను. తమరిని చూచి కాకపోయినా. ఈ కుర్రనాగన్నలంతా ఏమన్నా అంటారనీ నవ్వుతారనీ భయంగా ఉందండీ' అన్నాడు.

'పెద్దవాడవు. నిన్ను నే పుట్టినప్పటినుంచీ ఎరుగుదును. నీకంటే తెలివైన వాళ్ళా వీళ్ళందరూను. మనలో మనం కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూన్నప్పుడు ఈ భయమూ సందేహమూ ఎందుకోయ్ కానీ, అన్నాను."

అలా చేతులు జోడించుకునే, రహస్యం చెబుతున్నట్టు కొంచెం గొంతు తగ్గించి.

'అక్కడ ఆడోరు మనోళ్ళకి మల్లే'

ఏమి అడుగుతాడాని నేను హడలిపోతుంటే, మనోళ్ళ మల్లే నెల నెలకీ బయటుంటుంటారండీ, అన్నాడు. అందరూ గొల్లుమన్నారు. అతను కొంచెం చిన్నబుచ్చుకున్నాడు.

'పెద్దయ్యా, పెద్దవాడవు అడగవలసిన ప్రశ్న అడిగేవు. మనలో మాట వాళ్ళేగాదు ఏ దేశంలో పుట్టిన ఆడదైనా వయస్సు వచ్చిన తరువాత ఈ ధర్మం తప్పదు' అన్నాను. వెంటనే ఊరుకోక,

"అంతచలిలో బయట ఏలా ఉంటారండీ" అని మళ్ళీ అడిగాడు.

"చెప్పడం మరచిపోయాను. వాళ్ళు బయటున్నా లోపలే ఉంటారు. అనగా మనకుమల్లే దూరంగా కూర్చోరు మామూలుగా ఇంట్లోనే ఉంటారు" అన్నాను. అయితే ఆ మూడురోజులూ వంటా వగైరా అన్ని పనులు చేస్తారాండీ. అన్నాడు."

వంట చేస్తారన్న సంగతి నాకుతెలుసు. తరువాయి పనులు చేస్తారో చెయ్యరో నాకు తెలియదు. నువ్వు అడగనూ కూడదూ అన్నాను.

'పోన్లెండి అడగను కానండి మీ మడిసి కూడా మీకు వంటచేస్తే మీరు తినే వారా బాబయ్యా" అన్నాడు.

ఆ రోజులన్న సంగతి ఎప్పుడూ చెప్పలేదు నాతో ఆవిడ. చెప్పుతే ఏం జరిగేదో కాని. ఇంక నువ్వు ఇలాంటి ప్రశ్నలు వేస్తే ఇంట్లోకి వినపడితే మా అమ్మ ఈ క్షణంలోనే బయటికి వెళ్ళగొడుతుంది. ఇలాంటి దోషాలన్నీ పోగొట్టుకోడనికే మొన్న మా వాళ్ళు ప్రాయశ్చిత్తం చేయించారు. ఇవి తెలిస్తే మావాళ్ళు మరికొన్ని ఊహించుకుని, ఇంకా ప్రాయశ్చిత్తం చేసినా లాభంలేదని నన్ను ఇంట్లోంచే కాకుండా దేశంనుంచి తగిలేస్తారు అన్నాను.

అందరూ ఒక్కమాటుగా గొల్లుమన్నారు. ఇంకొక తెలివైన కుర్రవాడు స్వతంత్రించి ధైర్యంచేసి.

"తమరక్కడ ఏం చేసినా అవి అన్నీ ఇక్కడ తెలిసినా, మీ వారు వెళ్ళ గొడతామంటే మేము ఒప్పుకోములెండి ఆపూచీ మాది" అని హామీ ఇవ్వడంతో ఒక మాటు గుండెల మీద చేయి వేసుకుని.

"థాంక్యూ, ఆ మాత్రం అభయం ఇచ్చావు అంతేచాలు' అన్నాను.

వాళ్ళందరూ నవ్వుకుంటూ లేచినిలబడి నమస్కరించి నా దగ్గర సెలవు తీసుకుని వెళ్ళిపోయారు.

వాళ్ళందరూ పూర్తిగా వెళ్ళకుండానే ఒక పదిమంది యువకులు కొందరు నాతో చదువుకున్న వాళ్ళు నర్సాపురం నుంచి వచ్చి 'నమస్కారం పార్వతీశంగారూ అంటూ జయ్ రమారమణ గోవిందో హరి అన్నంత హడావిడిగా వచ్చారు.

ఏమిటోయ్ ఈ హడావుడి? అంతా కులాసాగా వున్నారా మూడేళ్ళ నుంచి ఇందులో ఏ ఒక్క మొహం కనబడలేదు. ఏమయిపోయారు ఏదో పాడు పనిచేసి ఉన్నా మూడేళ్ళు మొహం చాటేసుకోడమెందుకు అన్నను నవ్వుతూ.

వాళ్ళు ఫకాలున నవ్వి.

మన పార్వతీశం మొత్తం మీద అక్కడికి వెళ్ళినా మారని చిల్లిగవ్వలా మామూలుగానే వచ్చాడు అన్నడు నా మిత్రుడొకడు.

వాళ్ళందరూ మళ్ళీ నవ్వేరు.

'ఏమిటీ? ఏదీకాని వేళ ఇలా కొట్టుకొచ్చారు, పొద్దున్నవచ్చినవాన, పొద్దెక్కి వచ్చిన చుట్టం వెంటనే పోరు అంటారు. వి 'ంరందరూ ఈ పూటి క్కడ తిష్ఠవేస్తానంటే నే నొప్పుకోను అబ్బాయ్ తరువాత మీ యిష్టం' అన్నాను.

పోనీలెండి దాని సంగతి తరువాత ఆలోచిద్దాం. ముందు మిమ్మల్ని చూస్తేనే మా కడుపునిండింది. మీరు చెప్పిన సామెత అబద్ధమని రుజువు చెయ్యడానికి వచ్చాము మీరు భోజనానికి వెళ్ళవలెనని లేచారు కాబోలు. మేము మరొ

ప్రయత్నం మీద వచ్చాము. మీకోచిన్న హెచ్చరిక చేసి వెడదామని వచ్చాము.

మీరు దేశంలోకి దయచేశారన్న వార్త నాలుగు రోజుల క్రితమే నర్సాపురమంతా దావాగ్నిలా చుట్టపెట్టింది. వార్త వి నగానే కోర్టుకు వెళ్ళేటప్పుడు గౌన్లూ, తలగుడ్డలూ తగిలించుకోడం మరిచిపోయారు. మరికొందరిని గురించి మరికొన్ని, ఏవేవో మరచి పోయారని విన్నాము. కాని అవి అధికారికంగా చెప్పలేకున్నాము.

అవన్నీ అటుంచి ప్రస్తుతాంశం ఏమిటంటే, మన హైస్కూల్లో పాత, ప్రస్తుత విద్యార్థుల తరపున మీకు ఘన సన్మానం చె య నిశ్చయమైనది ప్లీడర్లు కూడా బార్ అసోసియేషను తరపున ఆ పని చేయబోతున్నారు. ఈ శుభవార్త మీకు అడ్వాన్సుగా చెప్పడనికే మేము ఒక్క పరుగున వచ్చాము. బహుశా సభ రేపే జరుగవచ్చు. లేదా ఎల్లుండి ఒకటి. ఆపలెల్లుండి ఒకటి జరిగి తీరతాయి. మన స్కూలు సభకు మిమ్మల్ని ఆహ్వానించడనికి కీర్తి శేషులైన కీర్తివంతులైన మన ప్రధానోపాధ్యాయులు స్వయంగా అదరాబాదరా రెండు మెతుకులు నోట్లో వేసుకుని గుండె దిటవు చేసుకొని రానున్నారని, ఇందువలన ఘనత వహించిన శ్రీ బారిష్టరు పార్వతీశం గారికి తెలుపడమైనది" అని నాతో చిన్నప్పటి నుంచి చదువుకుంటూ అనేక అవకతవకలలోనూ, అల్లర్లలోనూ నాకు సహాయభూతుడైన మిత్రుడు సాటింపు చేశాడు.

మా హెడ్ మాష్టరు గారు దయచేసిన కొలది సేపటికో లేకపోతే వారితోనో నర్సాపురం బార్ అసోసియేషను అధ్యక్షుడు కూడా దయచేయనున్నారని వినయంగా మనవి చేసుకుంటున్నాడు అన్నాడు ముకుళిత హస్తాలతో మరో పూర్వాశ్రమవాసి.

"ఇక మేము వచ్చినపని సక్రమంగా నెరవేర్చుకున్నాము. మీ దర్శన భాగ్యానికి సంతోషిస్తున్నాము. ఇంతటితో మేము వి రమిస్తున్నాము."

అని పూర్వం మా మూర్తిత్రయంలో మూడవవాడూ, అధముడూ అయిన మరొక మిత్రుడు వందన సమర్పణ చేసి, నాకు మిలటరీ వందనం చేసి వెనక్కి తిరిగాడు. అందరూ నవ్వారు.

చాలా సంతోషించాను. ఇక మీరెన్నడూ ఇటువంటి పిచ్చివేషాలు వెయ్యమని అగ్నిసాక్షిగా సూర్యచంద్రాదుల సాక్షిగా ప్రమాణం చేసి, నేను వచ్చేదాకా కూర్చోండి. లేకపోతే మీరు మళ్ళీరండి నాకు సన్మానంట, సన్మానం ఎందుకీ సన్మానం? మన హెడ్మాష్టరు గారు రానీ చెబుతాను. అన్నాను.

"మేమూ వచ్చి చూస్తాంలే ఏమాత్రం చెబుతావో" అంటూ నవ్వుకుంటూ వాళ్ళదారిని వాళ్ళుపోయారు.

42వ భాగం

నేను లోపలికి వెళ్ళి, మా నాన్న ఇంకా దేవతార్చన ముగించలేదని తెలుసుకుని, కాస్సేపు వాకిట్లోనే విశ్రమించాను. ఈ సన్మానాలేమిటి? సభ లేమిటి? సందర్భములేమిటి? అనుకుంటూ, ఏ అనుభవమూ లేని నేను, ఏమి ఉపన్యాసము ఇవ్వనా, ఏమి మాట్లాడనా, అని అనుకుంటూ, అసలు దాని భావమేమిటో అనీ, నేనొక్కసారి విదేశీయానం చెసివచ్చినంత మాత్రాన నాకీ ఘనత ఎందుకు? నాకీ గౌరవమెందుకు అని, ఆలోచిస్తూ ఒక అరగంట కూర్చునేసరికి దెవతార్చనకు ముగింపుగా గంట లోపల నుంచి వినబడ్డది. ఇంకొక రెండు నిమిషాల్లో మా అమ్మ వచ్చి "లే నాయనా! కాళ్ళు కడుక్కో భోజనం చేదువుగాని, వచ్చిన వారిలో ఎవరైనా భోజనానికి ఉంటే, వారిని కూడా కాళ్ళు కడుక్కోమని నీళ్ళూ అవీ ఇయ్యి" అని లోపలకు వెళ్ళిపోయింది.

వచ్చే వారెవ్వరూ లేరమ్మా అందరూ వెళ్ళిపోయారు. పై విస్తళ్ళు ఏమీ వేయవద్దు. అని నేను నూతి దగ్గరకు వెళ్ళి కాళ్ళు కడుక్కుని పట్టు వస్త్రము ధరించి బుద్ధిమంతుడిలాగ భోజనానికి తయారయ్యాను. ప్రతి పూటా, భోజనాలయ్యేవి . నేను వచ్చినప్పటినుంచి, అక్కడ నువ్వు యేమి చదివావు. ఏమి పాసయ్యావు. లేకపోతే అక్కడా తప్పావా? అక్కడ సంగతి సందర్భాలేమిటి నీ భోజనాదికములు ఎలాగడిచేవి? అక్కడ జీవిత విశేషాలేమిటి? విధానాలేమిటి? అని ఒక్కమాటూ నన్ను అడగలేదు.

ఆయన అడుగుతాడనీ నేనెన్నో చెబుదామనీ ఎంటో వుత్సాహపడే వాడిని ఒక్కమాటూ ఆ ప్రశంసే ఎత్తకపోయే సరికి నాకెంతో ఆశాభంగం కలిగినట్లయినది. ఎందుకో తెలియదు. ఆలోచిస్తే ఆయన అడక్కపోవడం సబబేననిపించింది. అక్కడ నే చేసినపనులన్నీ కాని. కొన్ని, కానిని వుంటే ఆ అప్రాచ్య చర్యలను ఆయన మన్నించలేకపోయేవారు. అనుకుంటాను. వాటికి తగ్గ ప్రాయశ్చిత్తమే లేదనుకునేవారనుకుంటాను. అందుకనే ఏమీ తెలుసుకోకపోవడమే మంచిదని ఉభయతారకమని నిర్ణయించుకున్నారు కాబోలు, ఈ ఆలోచన కలగడంతో ఆయన మీదను ఎప్పుడూ ఉంటున్న గౌరవముకంటే ఇప్పుడు వెయ్యిరెట్లు ఎక్కువైనది.

భోజనములు ముగించు కొని వాకిట్లోకి వచ్చాం. మానాన్న భగవద్గీత చేత పుచ్చుకొని అలవాటు ప్రకారం కొంతసేపు పారాయణం చేసి విశ్రాంతి తీసుకోడానికి ఆయన గదిలోనికి వెళ్ళిపోయారు. మా అమ్మ భోజనం తరువాత సవరణలు చేసుకుంటుంటే, నేనూ ఒక పుస్తకం తీసి కొంత సేపు చదువుతుండగా నిద్రా జాడ్యము నన్ను చేరెకదరా అన్నట్టు నిద్రాదేవి నన్ను వరించింది. ఒక గంటో, అరగంటో నిద్రపోయి వుంటాను. మా హెడ్మాష్టరుగారు వస్తారేమోనని ఉలిక్కిపడిలేచాను.

వారింకా రాలేదని తెలుసుకుని ముఖ ప్రక్షాళన చేసుకుని. మళ్ళీ నా చదువులో పడ్డాను. మళ్ళీ కాసేపు గ్రంథ పఠనం సాగించాను. మా అమ్మ నాకు ఫలహారం ఏదో చేసి తీసుకు వచ్చింది. అది నేను ముగించే లోపున నా ఫలహారం పళ్ళెం లోపల పెట్టేసి చేతులు కడుక్కుని ఇవతలికి వచ్చేసరికి వారు వచ్చి అక్కడున్న బల్ల మీద సుఖాసీనులయ్యారు, నేను వచ్చి నమస్కారం చేయగానే, వారూ నవ్వుతూ "ఏమోయ్ పార్వతీశం!" అంటూ లేవబోయారు.

ఆయనతోటి కూడా వచ్చిన ముగ్గురు నలుగురు విద్యార్ధులూ నిలబడే ఉన్నారు.

"మాష్టరుగారూ దయచేయండి మీరు లేవడమేమిటి? నేను మీ శిష్యుడినన్న మాట అప్పుడే మర్చిపోయారు. నేను ఎన్ని విదేశాలు తిరిగినా, ఎంత చదువు చదివినా, మీరు నాకు ప్రధమ గురువులనీ, మీ క్రమ శిక్షణా, కరశిక్షా, బెత్తం శిక్షతోటే, నేను పైకి వచ్చానన్న సంగతినే నెప్పూడూ విస్మరించనండీ" అంటూంటే.

ఆయన మళ్ళీ కూర్చుని.

"హారినీయిల్లు బంగారు గానూ! నువ్వు ఇవేవీ మరచి పోలేదన్న మాట. ఆఖరికి నా చేతి విసురూ, బెత్తం చురుకూ, ఇంకా నిన్ను వేధిస్తూనే ఉన్నాయన్నమాట. ఎంతపని జరిగింది.

అయినా ఫరవాలేదులే. దండం దశగుణం భవేత్. అనే పెద్దల వాక్యం నీలో నిజమైంది. చాలా సంతోషం. తరువాత సభాముఖాన్ని క్షమాపణ చెప్పుకుంటాను" అన్నారు నవ్వుతూ. "అంతమాట మీరనడం ధర్మంకాదు మాష్టరుగారూ! అది నాకు శాపంగా పరిగణమించవచ్చు. ఆ పని మట్టుకు చేయకండి" అన్నాను.

వారు సంతోష పూర్వకంగా నన్ను దగ్గరకు తీసుకుని నా వీపు తట్టి, పక్కనే కూర్చోబెట్టుకుని, ఒక మాటు రెండుచె ేతులతోటి ఆలింగనం చేసుకున్నారు. ఆయన శరీరం కొంచెం కంపించినట్లూ హృదయ స్పందన ఎక్కువైనట్లూ, అనిపించింది

నాకు. నాకూ ఒళ్ళు పులకరించింది. గురుదేవుల ప్రేమకూడా నాకు పితృవాత్సల్యం లాంటిదే అనుకున్నాను.

"అయితే పార్వతీశం, నీవు వచ్చావని మూడు రోజులై తెలిసినా అనుక్షణం నిన్ను చూడవలెననే ఆతృత పడుతున్నా, వి ిలైంది కాదోయ్. నిన్ను చూస్తే నాకెంత ఆనందంగా ఉందో ఎలా చెప్పను. ఆనాడు నీ వెవ్వరితోటి చెప్పకుండా దె ేశాంతరం వెళ్ళావని విని అందరూ ఎంత బాధపడ్డా, నేను మట్టుకు చాలా సంతోషించానూ అంటే నీవు తప్పక పెద్ద చదువు చదివి, క్షేమంగా తిరిగివచ్చి, పెద్ద పేరు సంపాదించు కుంటావనే ధైర్యం అప్పటినుంచీ ఉండేది. నె ే ననుకున్నట్లుగానే విద్యలు పూర్తిచేసుకుని క్షేమంగా తిరిగి వచ్చినందుకు సంతోషిస్తూ, నీవు చాలా పేరు ప్రతిష్టలు సంపాదించుకుంటావని ఆశిస్తూ, ఆశీర్వదిస్తున్నాను."

"ఇక నే వచ్చిన పని చెప్పద్దుమరీ నీవు వచ్చావని తెలియగానే స్కూలు మీవూరు వచ్చి పడదామన్నంత ఉత్సాహం కలిగింది అందరకూ నేనే వాళ్ళ ఉత్సాహాన్ని తాత్కాలికంగా చల్లపరచి దానిని క్రమబద్ధం చేయవలెనని సంకల్పించి వె ేమింత మందీ మీ యింటిమీద దాడి చెయ్యడం కంటే విద్యార్ధులూ, ఉపాధ్యాయులూ అందరి తరపునానిన్ను అక్కడకు ఆహ్వానించి, గౌరవించి అక్కడ, అనగా ఆ దేశపు విశేషాలన్నీ నీ ముఖతా, నిండు సభలో వింటే బాగుంటుందనీ కొందరి ఉపాధ్యాయులతో చెప్పగా, వారూ చాలా సంతోషించి నాతో ఏకీభవించి ఈ ఏర్పాటు చేశారు. అందుకని ఎల్లుండి సాయంకాలము మన హైస్కూలు ఆవరణలో సభ ఏర్పాటు చేశాము. నీవు పాత విద్యార్ధిగా నేటి గౌరవ అతిధిగా వచ్చి నీ అనుభవాలను అన్నిటినీ, కొన్నిటినో చెప్పి మమ్ములనందరనూ ఆనందపరచవలెనని అందరి తరపునా, నిన్ను

శానిస్తున్నాను. అని అనను కాని, తప్పక మరోమాట చెప్పక, వచ్చి మమ్ములను అందరనూ ఆనందపరవశులను చె ేయవలెనని కోరుతున్నాను' అన్నారు.

అనగానే నేను లేచి నిలబడి నమస్కరిస్తూ అంత పెద్దమాటలు అనవద్దు మాష్టరుగారూ. నాకు సన్మానమూ గౌరవమూ ఏమిటండీ? తలచుకుంటేనే నాకు భయంగా ఉంది. ఊరికే మీరు పెద్దలు పదిమంది కూర్చుని చిన్న గోష్టిలా ఏర్పాటుచె ేసి నన్నేదైనా ప్రశ్నలు వేస్తే, నేను చేతనైన సమాధానాలు చెపితే బాగుంటుంది. అనుకుంటను. ఉపన్యాసాలు పెద్ద సభలలో చేయడం నాకింకా చేతకాలేదు. పైగా ఉపన్యాస మంటే విద్యార్థులంతా సరదాగా వచ్చినా రెండు నిమిషాలయె ేృటప్పటికి విధిగా వాళ్ళందరకూ తలనొప్పి వచ్చి తీరుతుందని నా భయం. వాళ్ళకు ఊరికే నా ముఖం ఒకసారి చూపించి మనం గోష్టి జరుపుకోడం చాలా బావుంటుందని నా అభిప్రాయం" అన్నాను.

"నీ అభిప్రాయం చాలా బాగానే ఉంది కాని అన్ని ఏర్పాట్లూ చేసుకున్నాం కనుక ముందు ఈ సభ ముగించి, తరువాత ఉపాధ్యాయులతో ప్రత్యేకించి గోష్టి ఏర్పాటు చేస్తాను. అది కూడా చాలా మంచిపనే అందుచేతను ఎల్లుండి సాయంకాలం నాలుగుగంటలకు బండితీసుకుని మా విద్యార్ది నాయకుడో లేక ఉపాధ్యాయుడో వస్తారు. వారితో నీవు తప్పక రావాలి. ఇంక నే వస్తాను మరి" అని నేను నమస్కరించగా నా భుజాల మీద చెయ్యివేసి తనతో వీధిలోకి తీసుకవెళ్ళినాకు సెలవిచ్చి వారు బండెక్కి వెళ్ళిపోయారు.

43వ భాగము

ఈ సభ ఏమిటి? సన్మానమేమిటి? నాకెందుకొచ్చింది భగవంతుడా అనుకుంటూ ఆలోచిస్తూ కూర్చుండగా, మళ్ళీ వాకిట్లో బండి ఆగిన చప్పుడు కావడం, నేను లేచి వీధిలోకి వెళ్ళి వారిని ఆహ్వానిద్దామని అనుకుంటూ ఉండగానే వారు లోపలికి రావడం జరిగింది. ఈసారి వచ్చినవారు ఇద్దరు ప్లీడర్లు. వారు ఫలానా అని తెలుసుకొన్నాను. నాకంటె బాగా పెద్దలు కావడం చేతను ఎక్కువ పరిచయం లేదు. వారు రావడంతోటే పరస్పరం అభినందనలు చేసుకుని కూర్చున్నాం. వారు వచ్చినపని వెంటనే విన్నవించారు.

"తమరాక విన్నాము. మన ప్రాంతాల్లో విదేశీయానం చేసిన వారిలో మీరే ప్రధములు. విదేశాలలో విద్యనేర్చి M.A బారెట్లా అయివచ్చిన వారిలో మీరే ప్రధములు అయి ఉండడం, మీరు మాకు అన్ని విధాలా సన్నిహితులు కావడం మాకు గర్వకారణం.

ఆవలెల్లుండి మా నర్సాపురం బారు అసోసియేషన్ తరపున, మీ రొకసారి దయచేసి, మమ్ములను గౌరవించి, మీ విదేశానుభవాలు కొన్ని మాకు తెలుపవలెనని సభ ఏర్పాటు చేసుకుని మిమ్ములను స్వయంగా కోరడానికి వచ్చినాము. మా మనసబాబు గారు కూడా స్వయంగా మీ దర్శనానికి రావలెనుకున్నారు కాని వారి నంత శ్రమపడవలదనీ, మేము మీతో మనవిచేసి మిమ్ములను తప్పక తీసుకువస్తామనీ చెప్పి మేము వచ్చాము.

నాటి సభకు వారే అధ్యక్షత వహిస్తారు. తమరు తప్పక దయచేస్తారు కదా, ఆ సాయంకాలం మాలో ఎవరో ఒకరు బండి తీసుకుని వచ్చి మిమ్మల్ని తీసుకువెడతాం అన్నారు. 'అబ్బెబ్బే! మీకంత' అని నేనేదో అనబోతుంటే,

వారు లేచి నిలబడి నామాట పూర్తి కానివ్వక తమరు మరోమాట ఏమీ చెప్పక, మా ప్రార్ధన మన్నించాలి. తప్పదు సెలవు" అని గబగబ వెళ్ళిపోయారు. ఈ రోజు సాయంకాలం సర్సాపురంలో ఈ యజ్ఞం ఒకటి తప్పదు కదా అని, మధ్యాహ్నం మూడు గంటలకేలేచి స్నానం గీనం చేసి మామూలుగా పంచ కట్టుకుని ఒక లాల్చీ వేసుకుని పైన కండువా కూడా వేసుకోడానికి అమర్చి సిద్ధం చేసుకున్నాను, మా స్కూలు నుంచి విద్యార్ధులో ఉపాధ్యాయులో వస్తారనుకుంటూ పావుతక్కువ నాలుగింటికల్లా నేను వారి రాకకు నిరీక్షిస్తూ తయారై కూర్చున్నాను. వారు సరిగ్గా నాలుగింటికి వస్తామన్నారు.

గడియారం నాలుగు కొట్టింది. నాలుగున్నరకూడా దాటింది. నేనేమైనా పొరపాటు పడ్డానా, లేక వాళ్ళూ తేదీ యేమైనా మార్చుకున్నారా, అని అనుకుంటూ అయినా బండి ఏదైనా వస్తోందేమో చూద్దామని వీధి గుమ్మంలోకి వచ్చేసరికి బండికూడా ఆ క్షణంలోనే గుమ్మం దగ్గిర ఆగింది.

బండిలోనుంచి ఒక విద్యార్థి, ఒక ఉపాధ్యాయుడూ దిగారు. మందహాసము చేస్తూ నాకు నమస్కరిస్తూ, 'మన్నించాలి పార్వతీశంగారూ, చాలా ఆలస్యమైంది తమరు అక్కడకు దయచేసిన తరువాతను ఆలశ్యమూ కాకూడదని ఎంత తొందరపడ్డా, సర్దుబాట్లన్నీ అయ్యేసరికి ఈ వేళ అయింది. ఇంకను తమరు డ్రస్ వేసుకుంటే వెంటనే వెళ్ళిపోదాం' అన్నాడు వచ్చిన ఉపాధ్యాయుడు.

'నా ఆలస్యం ఏమీలేదు. సుమారు మూడుగంటల నుంచి మీ రాక కెదురు చూస్తున్నాను.' అన్నాను. అతను కొంచెం తెల్లబోయి' మరి డ్రస్ మార్చుకోరా' అన్నాడు.

'మార్చుకోవడానికేమున్నది. చాకలి తెచ్చిన పంచా, చొక్కా కండువా కంటే వేరే దుస్తులు యేముంటాయి అన్నాను. అతను కొంచెం తడబడి. హా హా చిత్తం, అదేనండీ, తమరు ఇవి విడిచేసి వస్తారేమో అనుకున్నా' నండి అన్నాడు చె ేతులు జోడించి, కంగారుగా.

'మాష్టారూ! బట్టలు విడిచేసి సభకు ఎలారానండీ' అన్నాను ఎంతో అమాయకంగా ముఖంపెట్టి ఆయన ఉక్కిరి బిక్కిరై 'చిత్తం చిత్తం, అదేనండీ అనగా అంతేనండి, తమరు బట్టలు కట్టుకుంటారని అనుకోలేదండి, అనగా ఎప్పుడూ అదేదో ' సూటూ, హేటూ వగైరాతోకాని పైకి రారనుకున్నానండీ' అన్నాడు ఎంతో భయంతో.

'అయితే యింట్లో ఏమీ లేకుండా వుండి వీధిలోకి వచ్చేటప్పుడు అమాంతం అవి తగిలించుకు వస్తాననుకున్నారా? భలె ేవారండీ రండిపోదాం' అన్నాను, ఆయన భుజం మీద చెయ్యివేసి, వీధిలోకి తీసుకువచ్చాను. పక్కనున్న కుర్రవాడు పైకి నవ్వలేక, నవ్వు ఆపుకోలేక, కడుపు పట్టుకుని ఉండ చుట్టుకుపోయి, నానాయాతనా పడుతూ, మా వెనకనే వచ్చాడు. ముందు నన్ను బండి ఎక్కమన్నారు గౌరవంతో వెనకను కుర్రవాడూ, చివరను మాష్టరుగారూ కూర్చున్నారు.

ఈ బండిలో సర్సాపురం చేరేటప్పటికి బట్టలకూ, ముఖానికీ, కొంచెం జేగురురంగు వస్తుంది. అక్కడ ఎడింబరోకి మల్లే వి ంరేమైనా ముఖప్రక్షాళనాదికం చేసుకుంటారా అని అడిగేవారు ఎవరూ ఉండరుకదా అని, అనుకుంటూ, ఒళ్ళు కంపరమెత్తినా గత్యంతరం లేక బండిలో ఎక్కి కూర్చున్నాను బండి పదిగజాలు సాగ్గానే.

'అయ్యా పంతులుగారూ కొంచెం పైకి రండి అయ్యా' అన్నాడు బండితోలే సాయిబు. నవ్వుకుంటూ కొంచెం ముందుకు జరిగాను. మళ్ళీ కొంచెం దూరం సాగేటప్పటికి. 'తమరు ఇంకా పైకి రావాలండి అయ్యా' అన్నాడు సాయిబు. 'నాయనా, ఈ కొద్ది పరిచయంతోటే నామీద యింత అభిమానం కలిగి నన్ను పదే పదే పాకి రావాలని కోరుకునేవాడవు నువ్వు ఒక్కడవు కనపడ్డావు. చాలా సంతోషం. ఇంక చాలునా' అన్నాను కొంచెం పైకి జరుగుతూ, 'చాలునండీ మహారాజ్' అన్నాడు.

'ఆరి నీ యిల్లు బంగారంగానూ! నన్ను అప్పుడే మహారాజుని కూడా చేసేశావ్ అన్నాను.'

'చిత్తం తమరు ఎప్పుడూ మహారాజాలాగనే ఉంటారండి అయ్యా' అని నవ్వుకొంటూ ఈలవేసి హుషారుగా బండిని పోనిచ్చాడు.

ఆ ఉత్సాహంతో మమ్మలను అరగంటైనా కాకుండా నర్సాపురంలో మా స్కూలు గుమ్మంలో బండి ఆపి 'ఇంక దిగండి మహారాజా' అని నన్నూ నా పరివారాన్ని హెచ్చరించి తను కిందకు ఉరికి బండీ, గుర్రంపైకి తేలిపోకుండా నొక్కిపట్టుకుని, నిలబడ్డాడు. మేము ముగ్గురమ నెమ్మదిగా కిందకు దిగాం. మా కెదురుగుండా హెడ్మాష్టరుతో సహా, ఉపాధ్యాయులందరూ, యావన్మంది విద్యార్థి బృందం నాకు స్వాగతము చెప్పడానికి అక్కడే నిలబడి ఉన్నారు దిగగానె

మా రోజుల్లోనే నెరుగని విశేషం ఒకటి ముందు కనపడ్డది.

కొందరు విద్యార్థులు అన్ని తరగతులనుంచి తలొకరో, ఇద్దరో వచ్చినట్లుగా, కాకీ దుస్తులూ, నెత్తిమీద టోపీ, మెడలో నీలంరంగు గుడ్డ టైలా ముడివేసుకుని, దానికి ఇరుప్రక్కలా వరుసగా నిలబడి నేను ముందుకు బయలుదేరగానె ‘టెన్‌షన్’ అనే ఒక పొలికేక ఆ విద్యార్థి నాయకుడు పెట్టగా వారంతా తమ బూట్లు చప్పుడుచేసి, నాకు సైనికాభివందనము చేశారు. నేను చిరునవ్వుతో ఫీల్డు మార్షల్ వలే వాళ్ళను చూస్తూంటే హెడ్మాష్టరుగారు ఎంతో సంతోషంతో.

‘వాళ్ళు బాయ్ స్కౌట్స్, మన స్కూల్లో ఈ ఏడే శిక్షణ కొత్తగా ప్రారంభించాము. విద్యార్థులందరకూ ఇది యెంతో ఉత్సాహజనకంగా ఉంది’ అన్నారు.

చోపుదార్లు పరాకు పలుకుతున్నట్లుగా కొందరు ఉపాధ్యాయులు కుర్రవాళ్ళను అల్లరి చేయకుండా తమ తమ స్థానాలలో కూర్చోమంటూ హెచ్చరిక చేస్తుంటే, నేను నా ప్రక్కను ఉన్న హెడ్మాష్టరుగారు మహామంత్రి తిమ్మరుసు అయినట్టూ, నేను రాయలునా ఏమిటి అనుకుంటూ లోపలికి ప్రవేశించాను.

హాలు కిటకిటలాడుతూ ఉన్నది. అక్కడ కేవలం విద్యార్థులే కాక చాలామంది పురప్రముఖులూ ఉద్యోగులూ కూడా వచ్చినట్లు కనపడ్డది. నేను లోపలికి రాగానే లేవాలా అక్కరలేదా అనే సందేహంతోనూ ఈ పంచా చొక్కా కండువాతో ఉన్న మనిషి, పార్వతీశం అవునా కాదా అన్న సందేహం తోనూ ఒకలిప్తకాలం అనుమానించి ఎందుకేనా మంచిదని అక్కడున్న యావన్మందీ గభీలున లేచి నిలబడ్డరు. నన్ను హెడ్మాష్టరుగారు ఎంతో గౌరవంతో తిన్నగా అక్కడ ఉన్న ఉన్నత స్థానానికి తీసుకు వెడుతూంటే, పంచకట్టుకున్నా నేను పార్వతీశాన్నేను, అనే నిశ్చయానికి సభికులంతా వచ్చి హర్షధ్వానాలు చేసారు.

నేను చాలా గంభీరంగా మామూలు నవ్వూ తుళ్ళూ లేకుండా, చాలా సుప్రసిద్ధుడులాగా ఒక్క క్షణం నిలబడి సభికుల నందరనూ దయార్ద్ర దృష్టితో చూచినట్లు చూచి, దయచేయండి అన్నట్టు హస్తాభినయం చేసి కూర్చున్నాను. సభికులంతా వారివారి స్థానాల్లో కూర్చున్నారు.

క్రిందనున్న ఉపాధ్యాయులంతా విద్యార్థులనందరనూ సరిగా కూర్చోబెట్టి బల్లలు లేక నిలబడి ఉన్న కొందరి వి ద్యార్థులను ప్లాట్‌ఫారానికి ఎదురుగుండా నేలేమీదనే కూర్చోపెట్టి నిశ్శబ్దంగా ఉండవలెనని అందదరినీ హెచ్చరించగానె సభలో శబ్దం చల్లారింది.

హెడ్మాష్టరుగారు నెత్తిమీద తలగుడ్డా మెడమీదనున్న కండువా, సవరించుకుని ప్లాట్‌ఫారం మీదకి దయచేసి ఒక కుర్రవానిని పైకి రమ్మని ప్రార్థన చేయమన్నారు. సభ్యులంతా లేచి నిలబడ్డారు. ఆ విద్యార్థి తానునేర్చిన గణపతి స్తోత్రం సంస్కృతంలోనూ, సరస్వతీ ప్రార్థన తెలుగులోనూచేసి, మాకు నమస్కరించి, తనకేదో అఖండ గౌరవం జరిగినట్టుగా సంతోషించి క్రిందకు వెళ్ళిపోయాడు.

హెడ్మాష్టరు గారు లేచి నిలబడి మళ్ళీ ఒకమాటూ కోటూ, కండువా సవరించుకుని, సభ్యులను చూచి మందహాసం చె ేసి, కొంచెం కంఠం సవరించుకొని, 'సభాయైనమ:' అని, చేతులు జోడించి 'మహాజనులరా, విద్యార్థులారా, సోదర ఉపాధ్యాయులారా, ఈ రోజు మనకందరకూ చాలా సుదినం. ఇది ఒక అపూర్వమైన మరపురాని మరువకూడని సంఘటన.

మన స్కూలులో మా వద్ద విద్యనభ్యసించి ఈ నాటికి మన తెలుగువారిలో ఏ ఒకరిద్దరో తప్ప తక్కిన వారెవ్వరూ చె ేయలేని సాహసకృత్యం, అసాధారణమైన ధైర్యముతో, నేర్పుతో చేయగలిగాడు మన పార్వతీశం. కొన్ని సంవత్సరముల క్రితం అతను నా విద్యార్థి. అయి ఉండడం నాకింతంత అని చెప్పనలవిగాని ఆనంద హేతువు గర్వకారణముగానూ ఉన్నది. ఆ సంతోషాతిశయముతో నన్ను మరచి పూర్వపు చనువుతో వారిని ఏకవచనముతో సంబోధన చేసినాను. వారు అన్యధా భావించరని తలుస్తాను - అని నాకేసి చూచారు.

నేను మవునంగా వారివేపు ఒక నమస్కార బాణంతో మందహాసం జోడించి విసిరాను. ఆయన అది అందుకున్నట్టు ప్రతిహాసం చేసి, మన పార్వతీశంగారు నేను మనవి చేసినట్టుగా పరాపేక్ష లేకుండా, ఎవ్వరి సహాయమూ, లేకుండా, అంత పిన్న వయస్సులో, ఇన్ని వేలమైళ్ళ సముద్రయానం చేసి, మన ప్రభువుల స్వదేశము అయిన బ్రిటన్‌లో ే అంతర్భాగముగా ఉంటున్న స్కాట్లండు వరకూ వెళ్ళి, ఎడింబరో విశ్వవిద్యాలయంలో ఎం.ఏ., బార్ యట్ లాలో ే ఉత్తమ తరగతిలో ఉత్తీర్ణులైన విషయం మీరందరూ వినే ఉన్నారు.

ఆనందించీ ఉన్నారు. ఇప్పుడు ఒక భయంకరమైన మహాఘోర సంగ్రామము, ఐరోపాలో జరుగుతున్న విషయము వి ేకందరకూ తెలిసినదే. ఈ రోజులలో జలాంతర్గాములు సప్తసముద్రాలలోనూ, అహర్నిశాదులు తిరుగుతుంటే, సముద్రంమీద చూడ భయంకరమైన యుద్ధనౌకలు పహరాయిస్తుంటే, పైన అంతరిక్షంలో వాయు విమానాలు మన సంచారాన్నీ, సంచలనాన్నీ, వెయ్యి కళ్ళతో కనిపెడుతుంటే, ఎంతో ధైర్యం చేసి ప్రాణభీతి లేకుండా వీటన్నిటినీ తప్పించుకుని క్షేమంగా ఆరోగ్యంగా స్వదేశానికి తిరిగి రాగలిగిన ధైర్యశాలి మన పార్వతీశంగారు. వారికి పరమేశ్వరుకు ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యములు ప్రసాదించమని మనమందరమూ చేతులెత్తి ప్రార్ధించాలి' అనగానే సభలో ఉన్న యావన్మంది తప్పదు కాబోలని బాధపడకుండా ఒక్కసారి చేతులెత్తారు.

మళ్ళీ మా హెడ్మాష్టరుగారు మరొకమారు కంఠం సవరించుకుని, గాత్ర గాంభీర్యంగాని, స్థాయిగాని తగ్గకుండా,"ఇక పార్వతీశం వారి గుణ గణాలనూ, వారి విద్యాబుద్ధులనూ, వారి తెలివితేటలనూ ఎంతసేపైనా మీకు చెప్పవలెనని ఉన్నది. కాని, ఇప్పటికే కాలాతీతమైనందువల నా పరిచయ వాక్యాలు ఇంతటితో ముగించి, మన పార్వతీశం గారు లేచి వారి అనుభవాలను మనకు తెలుపవలెనను కోరుతూ, సభా ప్రారంభం అనుకున్నకాంటె, చాలా ఆలస్యమైనందుకు మన్నించవలెనటూ నేను విరమిస్తున్నాను' అని కుర్చీలో కూర్చుని వారు పడ్డశ్రమకు ముఖాన బయల్వెడలిన ే స్వేదబిందువులు తుడుచుకుటూంటే, సభికులు దిశలు మారుమ్రోగేటట్లు సుదీర్ఘ హర్షధ్వానములు చేశారు.

ఆ శబ్దం సర్దుమణగ్గానే నేను లేచి, మందహాసంతో నలువైపులా పరికించి, నేను కూడా మా హెడ్మాష్టరుగారి పద్ధతిని -

"సభాయైనమ: అని చేతులు జోడించి, మహాజనులారా సోదర విద్యార్థులారా, మా పూర్వపు ప్రస్తుతపు

ఉపాధ్యాయులకూ నన్నెంతో ఆదరంతో, అభిమానంతో, గౌరవంతో, అతిశయోక్తులతో మీకు పరిచయం చేసిన మా హెడ్మాష్టరుగారికీ అనేక కృతజ్ఞతా గౌరవపూర్వక నమస్కార సహస్రములు భక్తి వినమ్రతతో అర్పిస్తున్నాను. మొన్నవారు మా ఇంటికి స్వయంగా దయచేసి నన్నిక్కడికి రమ్మని ఆహ్వానించినప్పుడే, నేనెంతో సందేహిస్తూ అంగీకరించాను. ఎందుచేతనంటే నేనూ మీలాగనే ఈ స్కూలులో చదువుకున్నవాడిని. నా విద్యాభ్యాసము కూడా ఇప్పుడున్న గురువుల వద్దనే అప్పుడప్పుడు వారాగ్రహంతోటో, అనురాగంతోటో తగిలించిన చురకలు ఇంకా మరువలె ేదు కూడాను.

నేను ఆ రోజుల్లో చాలా అల్లరి చేసేవాడిని అన్న విషయము శిక్షపొందినపుడు కాకపోయినా తరువాత తరువాత తెలుసుకోగలిగాను. ఆనాడు నేనూ, నా సహాధ్యాయులూ చేసిన చిలిపి చేష్టలూ అప్పుడప్పుడు జ్ఞాపకము వస్తూండేవి. ఇవన్నీ మా ఉపాధ్యాయుల సహనానికి యెంత పరీక్షగా వుండేవో, తరువాతను ఎప్పటికోగాని, తెలుసుకోలేక పోయాను. ఆనాటి అల్లరి చేష్ట ఒకటి ఈ క్షణములో నాకు జ్ఞప్తికి వస్తున్నది.

ఒకరోజున ఒక విచిత్రమైన సంఘటన జరిగింది. ఆ రోజున నేను బడికి వచ్చేసరికి నలభై యాభైమంది విద్యార్థులు వి ీధిలోవుండే చాకలి గాడిదలను రెంటిని ఎలాగోకష్టపడి, పాఠశాల ఆవరణలోకి మళ్ళించి తలుపులు బంధించి వాటి నటూయిటూ పరుగులెత్తిస్తున్నారు. అవి హడలిపోయి బయటకు పోయే మార్గంలేక, చాలా కంగారుగా ఓండ్ర పెడుతూ పరుగెడుతున్నాయి. ఇంతలో నేను మరికొందరి స్నేహితులతో వచ్చాను. తలుపు మూసి వుండడమూ లోపల హడావిడీ చూసి, నా పిలుపువిని తలుపు తీసేవారెవ్వరూ లేక, కాంపౌండు గోడలుదూకి, రంగంలోకి కూడా దూకాము. అక్కడ కుర్రవాళ్ళను, ఏమిట్రా యీగొడవ అని అడిగి తెలుసుకుని, ఆ ఆటలో మేము కూడా ఉత్సాహంగా ప్రవేశించాము.

ఇంతసేపటినుంచీ గాడిదలచేత గాడిదగత్తర చేయుస్తున్న కథానాయకుణ్ణి పిలిచి, ఇలాకాదురా అబ్బాయి, సరియైన పద్ధతి నేను చెబుతాను విను అనేసరికి వాళ్ళందరూ చప్పట్లు కొడుతూ చెప్పండి చెప్పండి' అంటూ అమితో ీత్సాహముతో, మళ్ళీ మాష్టర్లు రాకుండా, త్వరగా తెమల్చండి అని మమ్మ హెచ్చరించారు.

అయితే మీరెవరైనా వెళ్ళి గట్టివి రెండు త్రాళ్ళు సంపాదించండి ఈ గాడిదలను కట్టేసి సర్కస్ చేయిద్దాము అన్నాను. ఇద్దరు ముగ్గురు కుర్రవాళ్ళు త్రాళ్ళుకోసం పరుగుపెట్టారు.

ఒక కుర్రవాడు మట్టుకు, తాపీగా అక్కడేనాకేసి చూస్తూ నిలబడి, 'ఒక మాట మనం చెప్పగానే విని అవి సర్కసు ఎలా చేస్తాయండీ' అన్నాడు.

ఏడిసినట్టే వున్నాయి నీ తెలివితేటలు చూస్తూవుండు. వీటిని ఎలాగూ తీసుకు వచ్చారు గనుకనూ, ఇవాళ పంచమీ గురువారం గనకనూ, వాట్లకు శిక్షణ యివాళనుంచి ప్రారంభిద్దాము. ముందు నువ్వువెళ్ళి, కాస్త సిరా తీసుకువచ్చి, వాటి తోకలకుగాని, ముఖానికిగాని పట్టిస్తే మన గాడిదలన్న సంగతి మనకు గుర్తుకు వుంటుందది. ఈ వేళకు మల్లేనే రో ీజువాటిని, శ్రమపడిబడిలోనికి తీసుకువస్తే ఒక గంట ప్రొద్దున్నా వీలైతే ఒక గంట సాయంకాలం కూడా వీట్లకు సర్కసువి ద్య నేర్పుదాము అది మనకు సరదా గానూ, కాలక్షేపంగానూ, వుంటుంది. ముందు ముందది చాకలి మూటలు మొయ్యకుండా, ఏదైనా సర్కసు కంపెనీలోచేరి, దర్జాగా బ్రతికే అవకాశం కల్పించినవాళ్ళమూ అవుతాము.

ఏమంటావు అన్నాను.

అతనూ అక్కడున్న తక్కినవాళ్ళూ ఏకగ్రీవంగానూ, కరతళ ధ్వనులతోనూ, తమ అంగీకారం వ్యక్తపరచారు. ఇంతలో ' యిద్దరు కుర్రవాళ్ళు ఏలాగో రెండు త్రాళ్ళూ, రెండు చింత బరెకెలూపట్టుకొని, ఒగరుస్తూ పరిగెత్తుకు వచ్చారు. ఈ వి ద్యార్థుల మధ్యనుంచి, గాడిదలు ఉడాయించడానికి దారిలేక ఏదో తమ ప్రాణంమీదకు వస్తుందనే ఆలోచనేలేక అంత ఆలోచనే వుంటే, అవి గాడిదలు ఎలా అవుతాయిలెండి! హడలిపోతూ, మా అందరికేసి జాలిగా చూస్తూ మధ్య మధ్యనుకొంత భయం తోనూ కొంత సంతోషముతోనూ 'హుర్రే' అన్నట్టు ఓండ్రిస్తూ నిలబడ్డాయి.

ఈ త్రాళ్ళతో ఆ గాడిదలను కట్టడం ఏలాగా అని ఆలోచిస్తూంటే, అతి తెలివైన ఒక కుర్రవాడు మేక పిల్లనూ, ఆవు దూడలనూ పట్టుకున్నట్టుగా, ఒక గాడిద చెవులుపట్టు కున్నాడు. ఈ మోటు సరసంతతో ఆ గాడిదకు ఒళ్ళు ఎగిరి తన్నింది. వాళ్ళు మొర్రోమని పారిపోయారు.

రెండోగాడిద తన్నెవరూ ఏమీచేయక పోయినా, తోటిగాడిదకు సానుభూతి చూపడంకోసం గిర్రున తిరిగి, కనబడ్డవాళ్ళనీ, కనపడని వాళ్ళనీ, తన్నడం మొదలెట్టింది. దాన్ని యింగ్లీషుతో చెప్పాలంటే 'సింపతిటిక్ స్ట్రయిక్' కాదు 'సింపతిటిక్ కిక్' అనాలి. ప్రేక్షకులందరూ దుష్టులకు దూరంగా వుండవలెననే సంగతి జ్ఞప్తిగా, దూరంగా తొలగిపోయారు.

మొదటి గాడిదను నలుగురు కుర్రావాళ్ళు ఎలాగో తంటాలుపడి, నాలుగు కాళ్ళకూ బంధంవేశారు. నేను చింతబరిక ఒకటి పుచ్చుకుని, ఆమధ్యను యీ వూళ్ళోనే చూచిన సర్కస్ పద్ధతిని, గాడిదను ఒక్కటి తగలనిచ్చి ఆప్ ఆప్ అని కె 'కవేశాను. అసలే గాడిద. ఆపైన యీ కంగారుతో మతిస్థిమితం తప్పింది. చాకలి భాష తప్ప మరో భాషను ఎప్పుడూ వి ని ఎరుగని ఆ గాడిదను 'ఆప్' అంటే ఎలా అర్థం అవుతుంది! నయాన్నా, భయాన్నా, ఎన్నో విధాల చెప్పాను. ఎంతకూ వినకపోతే, మళ్ళీ రెండు తగలనిచ్చి,'ఓయి వెర్రిగాడిద కొడకా! ఆప్ అన్నప్పుడు రెండుకాళ్ళూ పైకెత్తాలి. తెలిసిందా' అని ఆ ముందుకాళ్ళ మీద మళ్ళీ రెండు తగలనిచ్చాను.

సర్కస్‌రింగులో 'కదం' తొక్కడం నేర్పుదామని నెమ్మదిగా మెడకు కట్టిన తాడును ఒకడిని పట్టుకోమని, ఆగాడిదను ముందుకు లాక్కు వెళ్ళమన్నాను. అప్పటిదాకా, అదిగాడిదే అనుకున్నాను గాని, ఏనుగనుకో లేదు. చచ్చినా అడుగుతీసి, అడుగు వేయించడం నాకు సాధ్యం కాలేదు. ఎలాగైనా ఈ ఒక్క Featఅయినా ఈ రోజు చేయించి తీరాలని, పట్టుదలగా పనిచేస్తున్నాను. కొంతసేపైనా తరువాత, ఇంతవరకూ ఉన్న కోలాహలం అంతా చల్లారి, ఎంతో ' నిశ్శబ్దంగా ఉండడం గమనించి, నాలుగు వైపులా చూసేసరికి, అక్కడ అదివరకు ఉన్న విద్యార్థి బృందం అంతా, మాయమైపోయారు. ఇదేమిటీ వింత అని, వెనక్కి తిరిగి చూతునుగదా గేటు అవతలనుంచి, మా హెడ్మాష్టరుగారూ, మరికొందరు ఉపాధ్యాయులు మమ్మల్ని తదేకదృష్టితో చూస్తున్నారు.

నాకు నిలువెల్లా కంపంవచ్చి, పరుగెత్తబోయాను. నా అవస్థచూచి, ఆ గాడిదలు నాకంటే ముందే తెలివి తెచ్చుకొని, నన్ను చూచి వెకిలిగా నవ్వినట్టుగా ఓండ్రిస్తూ, పరుగుపుచ్చుకున్నాయి. అప్పటికి నాకూ చైతన్యం వచ్చి, పారిపోదామని ప్రయత్నం చేస్తుండగా మన హెడ్మాష్టరుగారూ, ఎంతో ఆప్యాయంగా, 'నాయనా పార్వతీశం. ఈ గేటు తీస్తావా బాబూ, మేము కూడా వచ్చి, నీకు కొంత చేతనైన సహాయము చెయ్యడానికి ప్రయత్నిస్తాము' అన్నారు. వారి

మాటలకు అర్ధము ఏమిటో నాకు సరిగా బోధపడక, ఎలాగో కాళ్ళీడ్చుకుంటూ వెళ్ళిగేటు గడియతీశాను.
హెడ్‌మాష్టరుగారు ఆప్యాయంగా నా భుజం మీద చెయ్యివేశారు. వెనుకనున్న ఉపాధ్యాయులంతా విరగబడి నవ్వబో
ియి, బలవంతాన ఆపుకుంటున్నారు.

నా భుజంమీద వున్న గురువుగారి హస్తం ఏదో ఇనుప గుండులా వుండి, క్షణ క్షణం బరువెక్కి వౌతున్నట్టు తోచింది.

నన్ను నెమ్మదిగా నడిపించుకొని హెడ్ మాష్టరుగారు వారి గదిలికి తీసుకువెళ్ళారు. తక్కిన మాష్టర్లంతా, వారి కామన్
రూములోకి వెళ్ళి మమ్మల్ని గురించే కాబోలు నవ్వుకుంటూ మాట్లాడుకుంటున్నారు. మొదటి గంట కొట్టారు. హెడ్
మాష్టరుగారు తాపీగా కూర్చుని, నా భుజం మీద చేయ్యితీసేసి ఏమిటోయి పార్వతీశం, మనకున్న గాడిదలు చాలక పై
గాడిదలను కూడా తీసుకువచ్చి ఏదో గాడిద గత్తర చేస్తున్నావేమిటి? అన్నారు. వారు కోపంగా అన్నారో, హేళనగా
అన్నారో, ఆదరంతో అన్నారో నాకేమీ అర్ధంకాలేదు. ఏదో చెప్పరాని భయమూ, గుండెల్లో దడా, కాళ్ళలో వణుకూ,
కళ్ళవెంట నీళ్ళూ వచ్చినాయి.

'ఏం బాబూ పార్వతీశం మాట్లాడవేమి? అన్నారు మళ్ళీ ఆయన ఎంత నెమ్మదిగా అన్నా, నా చెవిని చేరేటప్పటికి ఏదో
' పెద్ద ఉరుము లాంటి శబ్దం వినవచ్చింది. నేను గజగజలాడుతూ చేతులు జోడించి ఏ ఏ ఏమీ లేదండి. గాడిదలను'
అన్నాను.

నేను గజగజ లాడుతూనే 'అవి అండీ..అంటే...ఆ గాడిదలండీ... ఎలాగో వచ్చాయండి, ఎందుకొచ్చాయా
అనుకుననానండీ. మేమందరమూ అలాగే అనుకున్నానండీ' అన్నాను.

'దానికేముంది, మిమ్మల్ని చూడడానికి వచ్చి వుంటాయి. అన్నారు నెమ్మదిగా.. బైటికి పొమ్మంటే, మేం చెప్పినమాట వి
నలేదండి. ఎవరు చెప్పిన వినలేదండి.' ఏమిటీ! ఎవరి మాటా వినలేదూ! ఆఖరికి నీమాటకూడ వినలేదూ! ఇలా చిత్రంగా
వుంది

ఇంతకీ ఏం చెప్పావు దానితోటి? అన్నారు హెడ్ మాష్టరుగారు.

వారి ధోరణి నాకేమి అంతుపట్టలేదు.

తమరు వచ్చేటప్పటికి అవి ఇక్కడ అంతా గల్లంతు చేస్తుంటే బయటకు పొమ్మని చెప్పాను. నా మాట వినకపోతే, అసలె
' గాడిదలు కదా అని, ఈ బరికతో రెండు తగలనిచ్చాను.

ఇంతట్లో తమరు దయచేశారు అన్నాను.

అహా అలాగా అంతేనన్నమాట ఇంకేం చెయ్యలేదన్నమాట. ఓ గాడిద కాళ్ళకు బందాలు వేసినట్టుందే? కొంపతీసి అవె
' బందాలు వేసుకుని వచ్చాయా లోపలకు అన్నారు హేళనగా. 'లేదండి పాపం బందాలు వేసుకోవడం వాటికేమీ చె
'తవుతుందండి. మన కుర్రవాళ్ళే ఎవరో వేశారండి. అవి కాంపౌండంతా గంతులు వేస్తూ మొక్కలన్నీ పాడుచేస్తుంటే, నేనె

`బంధం వెయ్యమన్నాను. పాపం నలుగురు కుర్రవాళ్ళు వద్దు మొర్రోయని ఆ గాడిదలు తన్నుతున్నా లక్ష్యపెట్టకుండా బంధం వేశారు. వాటిని తమకు వప్పచెప్పడమో లేకపోతే బంట్రోతు వీరాస్వామిచేత దొడ్డికి తోలించడమో చె `ద్దామనుకున్నాను'' అన్నాను.

“చిత్తం చిత్తం..అదేనండి....పొరపాటేనండి..తప్పేనండి ఆమధ్య యీపూరు వచ్చిన సర్కసు చూశానండి. అందులో ` వాడు గుర్రాలూ, గాడిదలూ, యింకా యెన్నో జంతువులచేత,

యెన్నో తమాషాలూ చేయించాడండి. ఇవికూడా చెయ్యగలవేమో చూద్దామని వాళ్ళు కేకవేసినట్టుగా నేను కూడా కేకె `లేస్తున్నాను. అంతకంటే ఏమీ లేదండి. తప్పుమాట ఏమి అనలేదండి, అంటే ఒట్టండి' అన్నాను.

'అబ్బెబ్బే దానికి ఒట్టునా ఎందుకు? నీమాట మీద నాకు నమ్మకమే. నా రాకమూలన్న దానికి పాఠం సాగలేదన్నమాట. పోనీ రేపు రమ్మని అనకపోయావు నాయనా' అన్నారు.

'చిత్తం నే నామాట అనలేదుగానీండి, మళ్ళీ కనపడితే కొంత ప్రయత్నించి వీటిని లొంగతియ్య వచ్చునేమో అనే వూహ కలిగిన మాట వాస్తవమేనండి' అన్నాను. భేష్ బాగుంది. నేనూహించినట్టుగానే నువ్వూ అనుకున్నావన్నమాట యీ శిక్షణలో నీకు సహాయం ఎవరు నాయనా! అన్నారు.

ఒకరేమిటండి - ఇక్కడున్న వందమందీ నాతో సహకరించిన వాళ్ళే నండి. ఏమిటీ నేను వచ్చేటప్పటికి నీవు తప్ప ఎవరూ లేరే? అంతకు ముందు వందమంది దాకా ఉన్నారా - ఊ హు. అయితే ఆ కొత్త గాడిదల మాట ఎలా వున్నా యీ పాత గాడిదల సంగతి ఏదో తేల్చాలి - నీ సహాధ్యాయు లెవరో చెప్పమ్మా అన్నారు.

నా ప్రాణాలు నిలువునా పోయినాయి. ఎవరని చెప్పను? నా కేమి తోచలేదు. ఆ మాటే వారితో మనవి చేసుకున్నాను.

'బాబూ నేనేమీ చెప్పలేనండి. నేను వచ్చేసరికి ఎవరో కుర్రాళ్ళు యీ గాడిదలను తరుంతున్నారండి అలా కాదర్రా ఇలా సర్కస్ చేయిద్దామని నేనన్నానండి, వాళ్ళందరూ నా చుట్టూ మూగారు. అందులో ఎవరు ఎవరని చెప్పగలను? అన్నాను.

'అవును పాపం కష్టమే అంత మంది నిజంగా వుంటే' - అన్నారు.

'నిజమేనండి ఎంత ఒట్టుపడితే అంత వొట్టు అండి. నేను ఎప్పుడూ అబద్ధమాడనండి. అలవాటు లేదండి. అసలు చేతె ` కాదండి' అన్నాను రెండు చేతులూ జోడించి. మళ్ళీ వాడోక పెద్ద నవ్వు నవ్వి.

'ఓరి వెర్రి పార్వతీశం, ఎంత అమాయకుడివిరా. నిన్ను చూస్తే జాలివేస్తోంది. నా విధి నేను తప్పకూడదు కదా? నీ చె `తిలో బెత్తం యిలా ఇచ్చి, రెండుచేతులూ జాపమ్మా' అన్నారు.

నేను హడలిపోతూ, రెండుచేతులూ జాపాను. రెండు చేతులమీద రెండు రెళ్ళు నాలుగు దెబ్బలు పడ్డాయి. వారి

ముఖం చూడలేక పొంగి వస్తున్న కన్నీరును ఆపుకోలేక గట్టిగా కళ్ళు మూసుకున్నాను. 'ఇక వెళ్ళు నాయనా అన్నారు. ఆమాట అంటూంటే ఆయన కంఠం కొంచెం కంపించింది. అటువంటి దయార్ద్రహృదయులు కూడా నన్ను శిక్షించవలసి వచ్చేటట్లు చేశానంటే, వారి మనస్సు ఎంత క్షోభ పెట్టానో మీరే ఊహించుకో గలరు' అన్నాను.

అంటూంటే నా కంఠమూ కొంచెం కంపించింది.

నే నొకప్పుడు ఎంతో తెలివైన వాడినీ, చురుకైన వాడినీ, ఉత్తమ తరగతిలో అన్ని పరీక్షలలోనూ ఉత్తీర్ణుడనై మన ఉపాధ్యాయులకూ పాఠశాలకూ పేరు ప్రతిష్టలు తెచ్చేవారిలో ఒకడినవుతానని కలలుకనే మా పెద్దలకూ ఉపాధ్యాయులకు కూడా ఆశాభంగం కలిగించాను.

ఒకనాడు పరమశాంత స్వభావులూ, దయార్ద్రహృదయులూ అయిన మన ప్రధానోపాధ్యాయులను కూడా ఆగ్రహావే శులయ్యేటంత అల్లరి చేసి వారిచేతను కూడా దెబ్బలుతిన్నాను.

అటువంటి అల్లరి చిల్లరగా తిరిగేవాడను ఏదో శుభముహూర్తాన, ఎవరో మాటవరసకు యిచ్చిన సలహాతీసుకుని, ముందు వెనుక లాలోచించకుండా, నా శక్తి సామర్థ్యములు అంచనా వేసుకోకుండా నాకు సలహా యిచ్చిన వారితో మాటై న చెప్పకుండా మొగల్తురు నుంచి నర్సాపురమో సకినేటిపిల్లో, అంతర్వేదో వెళ్ళడం కాబోలు ననకుని ఇంగ్లండుకు మూటా, ముల్లీ కట్టుకుని ప్రయాణమయ్యాను. దారిపొడుగునా క్షణక్షణమూ ఎన్ని ఇబ్బందులు పడ్డానో, ఎంత అవివే కంగా ప్రవర్తించానో తలచుకుంటే నాకే సిగ్గుగా ఉన్నది.

అవన్నీ మీ ఎదుట ఏకరువు పెట్టి కాలహరణం చేయడం నాకు సబబుగా తోచడంలేదు. అది కాక ఎప్పుడో ఒకప్పుడు అవన్నీ జ్ఞప్తికి తెచ్చుకుని ఒక కథగా వ్రాయవలెననే దురాలోచన కూడా బయలుదేరిందీ మధ్యన. ఈ నాడు మీకందరికీ చిరపరచితుడనూ, అల్లరి వాడిని అయిననన్ను, యిక్కడకు తీసుకువచ్చి ఈ సన్మానం ఎందుకు చేస్తున్నారో నేనే రీతిగా దీనికి అర్హుడనో నాకర్థం కావడంలేదు. అయినా మీ అందరి అపూర్వాదరాభిమానాలకు పాత్రుడనైనందుకు చాలా సంతో షిస్తున్నాను.

ఇకను అక్కడి సంఘజీవితం, విద్యావిధానం గురించీ, మనం నేర్చుకోవలసినది బోలెడంత ఉన్నది. నిత్యజీవితంలో కూడా వారిపద్ధతులెన్నో మనకు అవశ్యం అనుసరణీయములు. వారిదైనందిన జీవితంలో వ్యవహారాలలో, వ్యాపారాలలో ఎంతో మర్యాదా, న్యాయమూ కనపడుతుంది. భోజన పదార్థాలలో పాలల్లో ఎక్కడా మనకు అలవాటైన కల్తీ అనేది ఉండదు. చంటిపిల్లలు వెళ్ళినా, పెద్దవాళ్ళూ వెళ్ళినా తూకంలో మోసం అనేది ఉండదు. అసలు వాళ్ళకు అబద్దమాడడం చేతనవునా అనిపిస్తుంది. నేనున్నంతకాలం నిత్యవ్యవహారంలో ఎక్కడా ఏ విధమైన అన్యాయమూ నాకంటపడలేదు.

అన్నిటికంటే చిత్రమేమిటంటే, నేను ఒకరోజున ఏదోపని మీద ఆ వూళ్ళో ఒక రైలు స్టేషనుకు వెళ్ళి నాపని చూచుకొని వచ్చేటప్పుడు, పుస్తక విక్రయశాలలో కొన్ని పత్రికలు కొనుక్కొని తొందరగా బయటికి వస్తుంటే, నా జేబులో పర్సు నాకు తెలియకుండా జారిపోయింది. నేను గమనించకుండా వెళ్ళిపోయాను. ట్రాము ఎక్కిన తరువాత జేబు తడుము కుంటె

' ఏమీ కనబడలేదు. నేను కండక్టరుతో చెప్పి మధ్యలో దిగిపోయి, నా బసకు నడచి వెళ్ళాను, తరువాత వారం పదిరో 'జులకు నేను, మళ్ళీ ఆ స్టేషనుకు వెళ్ళివస్తూంటే ఆ పుస్తకశాల అతను నన్ను గుర్తించి పిలిస్తే నేను దగ్గరకు వెళ్ళాను. మళ్ళీ అక్కడ క్రొత్తగా కనబడ్డ పత్రిక ఏదోకాని డబ్బులిచ్చి రాబోతుంటే ''మీకీ రోజున ఒకచిన్న బహుమతి చెయ్యవలెనని ఉన్నది''అన్నారు.

''ఈ వేళకు వద్దులే. నా పుట్టిన రోజు వచ్చినప్పుడో, నేను పెళ్ళిచేసుకునే టప్పుడో, నీకు చెబుతాను. అప్పుడు ఇద్దువుగాని' లే అని పోబోతుంటే,నన్ను బలవంతాన ఆపి ఈ బహుమానం చాలా స్వల్పం. మీరు చెప్పిన ఆ శుభ సమయములు వచ్చినప్పుడు, నా తాహతును బట్టి అప్పుడు వేరే ఇచ్చుకుంటాను లెండి. ప్రస్తుతానికి యిది మీదగ్గర ఉంచండి అని నా పర్సు అనగా ఆనాడు నేను పారేసుకున్న దాన్ని నా చేతిలో పెట్టాడు అందులో చిల్లరతో సహా ఒక పెన్నీ కూడా తేడా లేకుండా ఉన్నది.నే నాశ్చర్యపోయాను.

'ఇదేమిటన్నాను.'

ఆనాడు 'తమరేదో ఉత్సాహంతో వెళ్ళిపోతూ ఇది ఇక్కడే పారవేసుకున్నారుట. ఒక పోర్టరు తీసుకుని వచ్చి నా చె 'తికిచ్చి మీ ఆనమాలు చెప్పి, మీరు వస్తే యిచ్చేయమని చెప్పాడు. అప్పటినుంచీ మీ రాకకు నిరీక్షిస్తున్నాను' అన్నాడు నవ్వుతూ.

నేను సంతోషంతో ''ధ్యాంక్యూ'' అని 'ఆ పోర్టరెవరండి, ఎక్కడ ఉంటాడు?'' అన్నాను.

''అది నేనేం చెప్పగలను? వాడు ఏవేళప్పుడు డ్యూటీలో ఉంటాడో ఎక్కడ ఉంటాడో, నాకు తెలియదు. మీరు వచ్చినట్లు మీ పర్సు మీకంది నట్లూ నేను చెబుతాను లెండి అన్నాడు.'

సరే అయితే ఇంకొక సహాయం కూడా చెయ్యండి. ''ఈ పది షిల్లింగులూ అతనికి యిచ్చి నా ధాంక్స్ చెబుతూ నాకీ ఉపకారం చేసినందుకు చాలా సంతోషించానని చెప్పండి' అన్నాను.

''ఇది వద్దండీ, అతను తీసుకోడు'' అని అతను అనబోతున్న మాటలు చెవిని పడనివ్వకుండా తొందరగా వెళ్ళిపోయాను.

ఇటువంటి పని మన పోర్టర్లు సాధారణంగా చేస్తారని మీరెప్పుడేనా వినడంగాని చేయగా చూడడం కాని జరిగిందంటారా?

అక్కడ పద్ధతులన్నీ విధిగా మనం నేర్చుకోవలసినవీ, అనుసరించవలసినవీనీ. చంటిపిల్లలు పెంపకం దగ్గరనుంచి వి ద్యార్థి దశవరకూ వాళ్ళు చూపే నేర్పూ, ఓర్పూ పిల్లలకు నేర్పే పద్ధతులూ, మనము ముఖ్యంగా గమనించాలి. నాకు అక్కడ ఉన్నన్నాళ్ళూ విచిత్రమనిపించేది ఒక విశేషం. నేను ఉన్నన్నాళ్ళూ ఎప్పుడూ, ఎక్కడా పిల్లలు రోదనం వి నపడేదికాదు. ఇక్కడ మన పిల్లలు ఏడవకుండా ఉండే సమయం కనపడదు. మనవారు దానిని సమర్థిస్తూ 'బాలా నాం రోదనం బలం' అని పెద్దలు ఒక సామెత కూడా ఏర్పాటు చేశారు.

ఇంకొక చిత్రమేమిటంటె తల్లులు అస్తమానకూ పిల్లలను చం కను వేసుకుని తిరగడమూ అలా ఎంత దూరమైన నడిచివెళ్ళడమూ, అలా నడుస్తూ మధ్య మధ్య పిల్లలకు చన్ను కుడపడం, ఈలాటి దృశ్యాలేవీ అక్కడ కనబడేవి కావు. కాళ్ళూ వచ్చి తిరగడం నేర్చినప్పటి నుంచీ కొంచెం ఎండా, గాలీ తగలడాం ఆరోగ్యమని పిల్లలను పార్కులకు తీసుకు వెళ్ళి వాళ్ళను అక్కడ స్వేచ్ఛగా ఆడుకో నివ్వడం, తరువాత విద్యాభ్యాసం ప్రారంభమైనప్పటినుంచీ వాళ్ళూ రోడ్డువి ంద ఎలా నడవాలో, స్కూలుకు వెళ్ళేటప్పుడు దుస్తులు ఎలా ధరించాలో, అక్కడకు వెళ్ళి పంతులమ్మకు ఎప్పుడెప్పుడు గుడ్ మార్నింగ్‌లు, గుడ్ ఈవినింగ్‌లూ, థ్యాంక్యూలూ, సారీలూ, ఏఏ సందర్భాలలో ఎలా చెప్పాలో, క్లాసులోకి వెళ్ళేటప్పుడుగాని పైకి వచ్చేటప్పుడుగాని ఎంత నిశ్శబ్దంగా వరుసలో ఎలా రావాలో, అన్నీ నేర్పుతారు.

పెద్దవాళ్ళకు మాటలలో ప్రవర్తనలో ఔచిత్యం అలవరచుకోవడం నేర్పుతారు. వాళ్ళు జీవితమంతా ప్రతి విషయంలో నూ ఈ ఔచిత్యానికి ప్రాధన్యం యిస్తారు. మన వాళ్ళూ ఔచిత్యాన్ని గురించి చాలా వ్రాశారు. కాని అవి అన్నీ తాటాకులలోనూ, కాగితాలలోనూ, అచ్చు పుస్తకాలలోనే అణిగి మణిగి ఉండిపోయాయి.

ఇంకా ఇలా చెప్పుకు పోతుంటే నేను చెప్పగలిగినవీ, మీరు వినవలసినవీ అనేకమున్నాయి. కాని ఇప్పటికే ఇంత సే పటినుంచీ నా ఉపన్యాసంతో మిమ్ములనందరనూ విసిగించి ఉంటాను. ఇంకా మిమ్మల్ని బాధించడం సబబుకాదు. ఔచిత్యమూ కాదు. అందుచేతను ఇప్పటివరకూ నేను చెప్పే కబుర్లన్నీ ఓపికతో, శ్రద్ధతో విన్నందుకు మీకందరకూ నా కృతజ్ఞాతాభినందనలు సమర్పిస్తూ నేను సెలవు తీసుకుంటున్నాను. మీకందరకూ శుభం" అని కూర్చున్నాను.

44వ భాగం

హైస్కూలులో జరిగిన సన్మానం నాడు ఉపన్యాసము కొంత అలజడి కలుగజేసింది. ఊరంతా ఒకటే గొడవగా దీన్ని గురించి మాట్లాడుకోవడం, బాగుందంటే బాగుందనుకోవడం, నాతోటి విద్యార్థులు - "మన పార్వతీశంగారు ఇంత బ్రహ్మాండంగా మాట్లాడేడు ఏమిట్రా! ఎవరున్నా, ఆఖరికి హెడ్మాష్టరుగారున్నా, అంత భయంలేకుండా, నుదురూ బెదురూ లేకుండా ఎలా దంచేడ్రా' అని కొందరూ. 'ఆహా అది కాదురా, వీడిని మన మెరుగుదుము కదా మనతోటె ఆడుతూపాడుతూ ఉండేవాడు కదా! మనము ఇలా ఉండగానే చూస్తుండగా వీడంతటి వాడు ఎలా అయ్యాడురా! నాకేమి అంతుపట్టకుండా ఉంది. అని మరొకరూ. "దానికేముందిరా! ఓ పదివేలు తగలేసుకొని ఒక్కమాటు లండన్ వెళ్ళొస్తే ప్రతి వెధవా అంతేరా' అని మరి కొందరూ వ్యాఖ్యానాలు చేస్తూ ఇరవై నాలుగు గంటల్లో నన్ను చాలా పైకెత్తేశారు. అంతెత్తుకు వాళ్ళు ఉత్సాహంకొద్దీ నన్నెత్తినా నాకు మట్టుకు ఉక్కిరి బిక్కిరిగా ఉంది. నేల మీదున్నంతసేపూ ఎవరేమన్నా ఇబ్బంది లేదుకాని అంత ఎత్తున ఉన్నప్పుడు ఏ మాత్రం బేలెన్స్ తప్పినా ప్రమాదమే మరి. ఈ వేళ ఇంక లాయర్లు జరుపబోయే సన్మానసభలో ఎలా నెగ్గుకుని బయట పడతానా అని ఆలోచించుకుంటూ కూర్చున్నాను. అప్పుడే మా అమ్మ కాస్త ఏదో ఫలహారం చేసి తీసుకువచ్చి పెట్టింది. పాపం నాకోసం ఎంత కష్టపడుతోందో. కోడలుంటె యింత బాధ లేకపోను అనుకుంటూ నాలో నేను నవ్వుకుంటూ ఫలహారం ముగించేసరికి గడియారం నాలుగు కొట్టింది. ఓహో టైమవుతున్నది అనుకొంటూ లేచి ముఖ ప్రక్షాళణాదికము ముగించుకొని చాకింటిమడతలు తీసి కట్టుకొని వాకిట్లో కొచ్చి కూర్చునే సరికి వర్సాపురం వకీళ్ళు ఇద్దరు నన్ను తీసుకెళ్ళడానికి వచ్చారు. నన్ను హైస్కూల్లోకిమల్లె కాకుండా, వీరు ఏజాగులేకుండా అనుకున్న క్షణానికివచ్చి నన్ను దయచేమన్నారు. నేను వేళకు సిద్ధంగా ఉండడంచూచి చాలా సంతోషించారు. మేము వెంటనే బయలుదేరి ఒక అరగంటలో నర్సాపురం చేరుకున్నాము. మేము కోర్టు దగ్గర బండి దిగేసరికి కోర్టు ఆవరణంతా జనంతో కిటకిటలాడుతూ సందడిగా ఉంది. ఈ సభ చిన్నదిగా వుంటుంది. వకీళ్ళు వస్తే, వారు గుమాస్తాలూ తప్ప మరెవ్వరూ రారనుకున్నాను. మొన్నస్కూల్లో జరిగిన సభను గురిమ్చి విన్నవాళ్ళు చాలామంది కోర్టుకు సంబంధం లేకపోయినా నన్ను చూడవలెననే కుతూహలంతో ఏ ఆహ్వానమూ లేకపోయినా, చూడ్డానికి వచ్చారు. అందుకని కోర్టుకు మొదట బార్ రూమ్‌లోనే జరుపవలెననుకున్న సమావేశం బహిరంగ ప్రదేశంలో అత్యవసరంగా ఏర్పాటు చేయక తప్పింది కాదు. ఏ ఇబ్బంది పడ్డా వకీళ్ళు సమర్థులు గనుక. ఎంత అవ్యవధి అయినా సభ చక్కగా ఏర్పాటు చేశారు. మేము బండి దిగగానే మరొక ఇద్దరు పెద్ద వకీళ్ళు మా బండి దగ్గరకు వచ్చి నేను దిగి నమస్కరించగానే వారు ప్రతి నమస్కారముతో నాకరచాలనంచేసి, వారు నాకు చెరొకవైపునా నిలబడి ముందునన్ను బార్ రూమ్‌లోకి తీసుకువెళ్ళి, అక్కడ సమావేశమై నా రాకకు ఎదురుచూస్తున్న కోర్టు మునసబుగారికీ తదితర లాయర్లకూ నన్ను పరిచయం చేసి, అక్కడ బల్లలమీద సిద్ధంగా అమర్చి ఉన్న ఫలగారములను అందరితో పాటూ నన్ను కూడా ఆరగించమని బలవంతం చేశారు. తప్పేది లేక త్వరలోనే ఆ కార్యక్రమం ముగించి అందరమూ సభలోకి నడిచాము. మునసబుగారు నా పక్కనే ఉండి ఏదో మాట్లాడుతూనె ఉన్నారు. నా దృష్టి అంతా సభ మీదనే ఉన్నది. ఈ పెద్దల ఎదుట ఎలా మాట్లాడాలో, ఏం మాట్లాడాలో అని భయపడుతూ మునసబు గారు చెప్పేదానిని వినకపోయినా, ఊ కొడుతూ సభలోకి వచ్చాం. రాగానే మమ్ములను రెండు కుర్చీలలో ఆశీనులనుచేసి బార్ సంఘము కార్యదర్శిగారు వేదికపైకి వెళ్ళి సభాధ్యక్షులూ పూజ్యులు అయిన మునసబుగారినీ, నేటి ఉపన్యాసకులూ గౌరవనీయులు శ్రీ పార్వతీశం బార్ - ఎట్లా - వారిని వేదికపైకి దయచేసి

ఆసనములను అలంకరించమని నమ్రతతో అర్థించారు. అంత వినయ విధేయతలతో వారంతటి వారు అలా ప్రాధే యపడుతుంటే మనం వెంటనే వేదిక నలంకరించకపోవడము మర్యాదకాదని మునసబుగారి ననుసరించి, నేనూ పైకి వెళ్ళాను. మేము వెళ్ళగానే ఒక ప్లీడరు గుమాస్తాగారిని పైకి వచ్చి ప్రార్థన చేయమన్నారు. వారు నాలుగు పద్యాలు రాగవరుసను నాటక ఫక్కీలో పాడి, సభికులను ఆనందింప చేసి, కిందకు వెళ్ళిపోయారు. ఇంక సభా కార్యక్రమం యధావిధిగా జరిపించుమని మునసబుగారితో మనవిచేసి, కార్యదర్శి గారు వేదికదిగి వెళ్ళిపోయారు. మునసబుగారు లె చి ఠీవిగా నిలబడి రెండుపక్కలకూ ఉన్న కండువా మడతలు రెండు చేతులతోటీ పట్టుకుని ఒక్కమాటు గొంతు సవరించుకుని సభలోనున్న వారందరినీ కలియచూస్తూ, 'మహాజనులారా! నేడు చాలా సుదినం! మీరందరూ ఇంత ఉత్సాహంతో ఇక్కడకెందుకొచ్చారో' నాకు తెలుసు, అనగానే ఎవరో ఒకతుంటరి 'నిజంగా అయితే ఎందుకొచ్చామో చెప్పండి' అన్నాడు. 'అదేనయ్యా చెప్పబోతున్నాను. మన ప్రాంతాలనుంచి ప్రప్రధమంగా సాహసోపేతంగా విదే శములకు వెళ్ళి, అక్కడ విధ్యాభ్యాసం చేసి, విజవంతంగా ఎమ్మే, బార్ ఎట్లా, పరీక్షలలో ప్రధమ శ్రేణిలో ఉత్తీర్ణులై, ఇంత మహా భయంకరమైన ఐరోపా సంగ్రామం జరుగుతూండగా, నిర్భయంగా, క్షేమంగా, మనదేశంలో మన ప్రాంతమునకు సురక్షితంగా తరిగి వచ్చిన మన పార్వతీశం గారిని చూచి ఆనందించి అభినందించడానికి మీరూ మేమూ కూడా ఇక్కడ సమావేశమయ్యాము. వారు చాలా యువకులు, ఎప్పుడూ మన తాలూకాకూడా విడిచి వెళ్ళనివారు. ఇంత సాహసము నకు ఊహాతీతమైన విషయము. ఇంత పిన్న వయస్సులో కొన్ని వేల మైళ్ళుదూరంలో దేశం కాని దే శంలో స్వదేశానికి కన్న తల్లిదండ్రులకూ ఇతర బంధు వర్గానికీ దూరమై, మనకట్టూ, మన బొట్టూ, మన ఆచార వ్యవహారములు లేనిచోట్ల ఏ బెంగా భయము లేకుండా, మూడు సంవత్సరాలు ఈయన అక్కడ సుఖంగా నిశ్చింతగా ఎలా కాలక్షేపం చేశారా అని అనుకుంటే, నాకే భయము వేస్తోంది . ఇది చాలా అపూర్వమైన విషయం, ఇది వారి ధైర్యస్థయిర్యాలకూ మనోనిశ్చలతకూ, కార్యదీక్షకూ ఉదాహరణ. అందుకని, మన మధ్యకు వారి నాహ్వానించి, అభినందిస్తూ, ఆశీర్వదించడం మన ప్రధమ కర్తవ్యమూ, కనీస ధర్మమూను, వారు ఇన్ని సంవత్సరాలు ఆ దూర దే శాలలో వుండి కూడా మన వేషభాషలను మరవకుండా, దయ చెయ్యడం చూస్తే, మన ధర్మమునూ. మన సంస్కృతినీ మన జాతీయతనూ నిలబెట్టగలరనే ధైర్యం నాకు వారిని చూడడంతోనే కలిగింది. ఆ విషయములో వారు మనకు ఆదర్శపురుషులు కాగలరు అని ఆశిస్తున్నాను. మనము వారి వలన వినవలసినవీ, తెలుసుకొనవలసినవీ తెలుసుకుని ఆచరించవలసిన విషయములనేకములుంటాయి. అందుకని ఇక నేను అతిగా మాట్లాడుతూ కాలక్షేపం చేయకుండా చిరంజీవులు శ్రీ పార్వతీశంగారిని, వారి అనుభవాలూ అభిప్రాయాలూ, ఆదర్శలూ చెప్పవలసిందిగా కోరుతూ ఇంతటితో ఉపన్యాసము ముగిస్తున్నాను, అని వారి కోటు వగైరాలు సవరించుకుని కుర్చీలో సుఖాసీనులయ్యారు. జనసమూహం కరతాళధ్వనులు చేశారు.

45వ భాగం

సభంతా దద్దరల్లేటట్టు మోగుతున్న కరతాళ ధ్వనుల మధ్యను ఇక నేను లేవాలి కాబోలు భగవంతుడా అనుకుంటూ, ఈ జనసమూహం ముందు ఈ విద్యాధికుల ఎదుట, ఈ విద్వజ్జన సమక్షమందు నేను నిలబడి వారికి మల్లేనే చొక్కా కండువా సవరించుకొని, మహా మేధావిలా ముఖం పెట్టి గంభీరోపన్యాసం ప్రారంభిస్తే ఎంత హాస్యాస్పదంగా ఉంటుందో అనే ఊహకల్గి నాకు నవ్వు వచ్చింది. తలచుకుని సభలో శబ్దం సర్దుకునేవరకూ అలాగే కూర్చుని మళ్ళీ ముఖంలోకి గాంభీర్యం తెచ్చుకుని లేచి నిలబడ్డాను. నేను లేవగానే జనం మళ్ళీ కరతాళ ధ్వనులుచేసారు. దానితో మళ్ళీ సిగ్గుపడి నన్నావహిస్తున్న పిరికితనాన్ని వెనక్కు నెట్టి సభాయైనమః అన్నాను. దానితో పూర్తిగా సభలో నిశ్శబ్దం ఏర్పడ్డది.

'మొన్నను హైస్కూల్లో నాతోనూ, నా వెనుకనూ చదువుకున్న విద్యార్థుల ఎదుట, నాకు విద్యనేర్పిన ఉపాధ్యాయుల ఎదుటను నిలబడి మాట్లాడ్డానికే గజగజలాడిపోయి, ఏదో నాకు తోచిన కబుర్లు కొన్ని చెప్పి బయటపడ్డాను. ఈ నాడు మహా విద్వాంసులు, న్యాయశాస్త్ర నిష్ణాతులు, వయస్సులోనూ అనుభవంలోనూ పండిన పండితుల సమక్షమందు నిలబడి నేనేం చెప్పను? ఏ విషయాన్ని గురించి మాట్లాడ్డానికి నాకు అర్హతవున్నది? మీకంటే అధికంగా నాకు తెలిసిన ఏదేమిటి? అని ఇందాకటినుంచీ నన్ను నేను ప్రశ్నించుకుంటూ కూర్చుంటే,

ఏమీలేదోయ్ ఈనాడు ఇది ఒక విచిత్రమైన ఆచారమేగాని, నీ సత్తాని, నిన్ను ఆహ్వానించిన వారికి తెలియదు గనుకనా, అనే సమాధానం స్ఫురించి ఇందాకట నుంచీ నాలో నేను నవ్వుకుంటూ కొంత ధైర్యం తెచ్చుకోడానికి ప్రయత్నం చెస్తున్నాను. నా చేతను ఈ పనిచేయిస్తున్నది మీరే గనుక పిల్లవాళ్ళ ఆటలూ, అవకతవకలూ పెద్దలు చూచి ఆనందించునట్టుగానే, మీరు కూడా నామాటలలోని అసందార్భాలూ, అవకతవకలూ మన్నిస్తారని ఆశిస్తాను.

నేనూ ఇక త్వరలోనే మీలో ఒకడిగా బహుశా ఈ కోర్టులోనే న్యాయవాదవృత్తి అవలంబిస్తానేమో? అప్పుడెన్నో విషయాలు మీ దగ్గర ఎలాగూ నేర్చుకోవలసి ఉంటుంది. అప్పుడు మట్టుకు ఆనాడేదో పెద్ద మొనగాడిలా మాకు ఉపన్యాసం ఇచ్చావు. మేము ఏమి చెప్పగలం? అని మట్టుకు అనరని ఆశిస్తున్నాను.'' అనగానే సభలో కరతాళ ధ్వనులు. మూడు సంవత్సరాల క్రితము ఇక్కడ నా చదువు సన్నగిల్లింది. మొదట్లో ఉన్న చురుకూ, ఉత్సాహమూ ఎందుచేతనో చప్పబడ్డాయి. ఇక్కడ విద్యమీద మనసు నిలువక ఏవేవో వూహలు పెంచుకుని ఆకాశంలో అస్తమానం విహరిస్తూ వుండేవాడిని. మా తండ్రిగారు నా స్థితి గమనించి కొన్నాళ్ళూ చదువుకు స్వస్తి చెప్పి ఇంటిదగ్గర వ్యవసాయపనులు చూసుకుంటూ తెలుగూ, సంస్కృతం నేర్చుకునే ప్రయత్నం చెయ్యమన్నారు.

మళ్ళీ హూణ విద్యమీద మోజు కలిగినప్పుడు అదీ చదువుకోవచ్చునన్నారు. నేనే మాటా చెప్పలేని విషమసంధిలో పడి బాధపడుతుండగా, కీర్తిశేషు లైన, ఇక్కడ ప్రముఖులైన శ్రీ రమణారావుగారితో నాకు పరిచయమేమి అనుకోవచ్చు విఏరు, ఒకరోజున వారే నన్ను వెతుక్కుంటూ వచ్చి నాకో సహాయము నీవు చెయ్యాలి. నీకు తప్ప మరొకరికి సాధ్యంకానిదది. ఇక్కడ కొన్ని రాజకీయ సభలు ఏర్పాటు చేయదలచుకున్నాము. ఆ సభా నిర్వహణ బాధ్యత అంతా

నీవే వహించాలి.

నిన్ను గురించి వాకబుచేయగా నీవు చాలా సమర్ధుడవనీ, ఈ కార్యభారం వహించడానికి మీ స్కూలులో నీ వొక్కడవే వి
్లైనవాడవని అందరివల్లా విన్నాను. అని నన్ను వ్యామోహపరిచి ఆ కార్యరంగంలోకి దింపారు.

అప్పుడు నాకు తెలియలేదు కాని కొన్ని సంవత్సరములైన తరువాతను ఆలోచించుకోగా నాకు తోచినదేమిటంటే మా స్కూలులో కాస్త కండపుష్టి, ఉత్సాహమూ, దీక్షా కలిగి చదువు యందు శ్రద్ధతగ్గి బేవార్సుగా తిరిగేవాడిని నేను ఒక్కణ్ణె
్ కనపడ్డా నన్న మాట. ఏమైతేనేమి కానీ, వారి శిష్యుడుగా చేరి సభలూ, సమావేశాలూ ఏర్పాటు చేయడమే కాక వారివలన అనేక విషయములు తెలుసుకుని, వారిచ్చిన వివిధ విషయములకు సంబంధిన పుస్తకములెన్నో చదివి, స్కూలులో నేర్వనివీ నేర్చుకొనుటకు సాధ్యము కానివీ అనేక విషయములు తెలుసుకుని, నాతోటి విద్యార్థులు కంటె
్ చాలా విజ్ఞానవంతుడను కాగలిగాను అని చెప్పడానికి ఎంతో గర్విస్తున్నాను. నన్నింక ఇక్కడ స్కూలులో చేరవద్దనీ, వి దేశములకు వెళ్ళమనీ, అక్కడ బారిష్టర్ చదువుమనీ, ప్రోత్సాహించిన వారూ వారే.

వారి సలహా ననుసరించి నేను దేశాంతరములకు వెళ్ళి విద్యనభ్యసించి అక్కడ పరీక్షలలో ఉత్తీర్ణుడనై వచ్చిన వెంటనె
్ వారి దర్శనము చేసుకుని వారి ఆశీస్సు పొందుదామనుకుంటే వారు దివంగతులయినారన్న విషాద వార్త తెలిసి ఎంతొ
్ బాధపడ్డాను. ఈనాడు వారు ఇక్కడ లేకపోవడం నాకెంతో వెలితిగా ఉన్నది. అయినా వారికంటే వయోవృద్ధులూ, వి జ్ఞానవేత్తలూ, న్యాయమూర్తులూ అయిన మన సభాధ్యక్షులను చూడగానే నా పిరికి తనం పరారికాగా కొంత ధైర్యము తెచ్చుకున్నాను. వారి ఎదుట నేను పసివాడను. నా లోపములను వారు సంతోషముతో మన్నించగలరు. అనే ధైర్యము కలిగినది. ఇక ముందు ఏమి చెప్పవలెనో తోచక ఇంతసేపూ నేను శాఖా చంక్రమణము చేస్తున్న సంగతి మీరు గ్రహించె
్ ఉంటారు. నే నెప్పుడూ నర్సాపురం పొలిమేర దాటని వాడను. బండీ, పడవా తప్ప, మరొక రకమైన ప్రయాణసాధనములను ఎరుగనివాడను, ధూమశకటాన్నైనా ఎప్పుడూ చూడని వాడను.

సాహసించి విదేశ యాత్రకు బయలుదేరినానంటే అదే చాలా హాస్యాస్పదమైన హాస్యజనకమైన విషయమనీ, నేను వేరె
్ చెప్పనక్కరలేదు. పట్టణాలలోనూ అందులో విదేశాల్లోనూ నాగరికత ఎంత ఎలా పెరిగిందో జీవితం సౌఖ్యవంతం చె
్సుకోవడనికి ఎన్నెన్ని ఉపాయాలూ, సాధనాలూ, విజ్ఞానవేత్తలు కనిపెట్టి ప్రజానీకనికి అందించగలిగారో, నేనెన్నడూ వూహించి కూడా ఎరుగను. అంతటి అజ్ఞాన తిమిరంలో పెరిగినవాడిని ఇలా బరి తెగించి విదేశాలకు బయలుదేరటం సాహసమంటారా? కాదా? బయలుదేరిన తరువాతను నాకనుక్షణం కలిగిన అనుభవాలు, నేను చూచిన విశేషాలు, అన్నీ ఒకటొకటే మీకు వర్ణించి చెప్పుకు రావలెనంటే చాలా కాలం పడుతుంది. అది నావలన అయ్యే పనికూడా కాదని నా నమ్మకం. అందుచేతను సూచన ప్రాయంగా ఏవో రెండు మాటలు మనవిచేసి మిమ్ములను విసిగించకుండానే విరవి ్స్తాను.

అనేక మంది జనాన్ని ఏక కాలమందు కొన్ని వందల మైళ్ళు దివారాత్ర భేదము లేకుండా జాగ్రత్తగా తీసుకువెళ్ళగలిగిన మొదటి ప్రయాణయాంత్రిక సాధనము రైలుబండి. మీలో చాలామంది దాన్ని చూచి వుంటారు. ప్రయాణం చేసి వుంటారు. నాకటువంటి అనుభవం లేక ఆనాడు నిడదవోలులో పడ్డపాట్లు టిక్కట్లుకొనేటప్పుడూ, రైలు

యెక్కేటప్పుడూ కూర్చున్న తరువాత నే పడినపాట్లూ, ఇన్నీ, అన్నీ అని చెప్పనలవికాదు కానీ, ఆ ఒక్కరాత్రి ప్రయాణించి మద్రాసు చేరేటప్పటికి నాకెన్నో నూత్నాంశాలు అవగాహనలోకి వచ్చి అప్రయత్నంగా నాలో విజ్ఞానమూ నాగరికతా పెరిగినట్టుగా భావనకలిగింది.

ఇక మదరాసులో గడిపిన కొద్దికాలంలో పెరిగినట్టుగా భావనకలిగింది. ఇక మదరాసులో గడిపిన కొద్దికాలంలో నె ెనెదుర్కొన్న సమస్యలు, చూచిన వింతలు నేర్చుకున్న విశేషాలు అనంతం అక్కడే రెండవ యాంత్రిక సామూహిక ప్రయాణసాధనం ట్రాంకార్ అనేది కనపడ్డది. అది కాకుండా ధనికులైన వ్యక్తులు ఒంటరిగానో తమ కుటుంబాలతోనొ ెదూరప్రయాణాలు చేయడానికి అనుకూలమైన మరొక యంత్రసాధనం మోటారు కారు కూడా చూచాను. ఆనాడు నాతో బైలర్ హైస్కూలులో ఉన్న విద్యార్థులందరిలోనూ ఇటువంటి అద్భుతమైన మానవ నిర్మితమైన ఈ యాంత్రి సాధనములను చూచిన వారిలో ప్రధముడను నేనే అనుకొంటాను. అందు కానాడు నేను కొంచెం గర్వించి ఉంటాను కూడాను.

మనదేశంలోనే ఆంగ్లము తెలుగూ కాక ఇతర భాషలు, జాతులు ఉన్నవని వినడమే కాని నాడు ప్రత్యక్షంగా మదరాసులో అరవగోడు వినే వరకూ మన భాషరాని చోట మెలగడం కొంచెం కష్టమే నని తెలుసుకున్నాను ఇక ముందు ముందు కూడా అనేక దేశాలలోనుంచి ప్రయాణం చేస్తుంటే ఎలాగా అనుకున్నాను.

మొగల్తుర్రులోనూ నర్సాపురంలోనూ ఉన్న కట్టడాలూ, మేడలూ, దేవళాలూ చూచి సంభ్రమాశ్చర్యాలతో వాటి ఎదుట నిలబడిపోయేవాణ్ణి. ఇక మదరాసులో ఉన్న ఉన్నత భవనాలు అత్యున్నత దేవాలయ శిఖరాలు చూచినపుడు నా ఆనందానికి, ఆశ్చర్యానికి మేరలేకపోయింది. ఏ దేశము లోనైనా యింతకన్నా విశాలములూ, ఉన్నతములు అయిన ప్రసాదములు కానీ, సుందరములైన దేవాలయములుకానీ, విశాలములైన రాజమార్గములు కానీ, ఉంటవా అనిపించింది. ఈ భావం నా ప్రయాణము సాగినకొద్ది, కొత్త కొత్త ప్రదేశాలు చూచినకొద్దీ ఒకదాన్ని మించి ఒకటి ఎప్పుడూ వుంటుంది, అని తెలుసుకున్నాను. ఎంత సౌందర్యం చూచిన సౌందర్యాని కదే పరమవధి అనుకోడానికి వీలిలె ెదనిపించింది.

అలానే వెళ్ళిన కొద్ది దేశములలోనూ, మనుష్యులలోనూ మానవ నిర్మితాలలోనూ ఆఖరికి ప్రకృతిలో కూడా ఎంతెంత సౌందర్యం. వైవిద్యం కనిపించిందో, చెప్ప శక్యం కాకుండా ఉంది. ఒక దానినిపోలిని వస్తువు అనగా ఏదో కించిత్తు బేధం లేకుండా నాకెక్కడా కనబడలేదు. ఒక రోజున స్కాట్లాండులో మెల్‌రోజ్ ఎబ్బే అనే పవిత్రశిధిల ప్రదేశం చూడడానికి వెళ్ళినపుడు అక్కడి కిటికీలన్నీ గాలి వచ్చేటట్లు జాలర్లులా రాతిలోనే చెక్కబడి వున్నాయి. ఒక కిటికీనీ పోలి మరొకటి లె ెదు. ఒక కిటికీలోని సగ భాగం ఒకరకంగా సగభాగం మరొక రకంగానూ కనబడ్డది. ఇదేమిటని మాతో కూడా వచ్చిన ప్రదర్శకుని అడగ్గా అది అంతేనండి వీటిని సృష్టించిన శిల్పి మహామేధావి.

ఎప్పుడూ ఏదో కొత్త చూపిస్తాడేకాని చేసినదే మళ్ళీ చెయ్యడు. Genius doesnot repeat itselfఅన్నాడు. ఆ మాట వినడంతోనే మానవ మేధే ఇంత వైవిధ్యం చూపిస్తుంటే జగత్కారకుడైన సృష్టికర్త మన కళ్ళయెదుట కనబడె ెఅనంతమైన రూపాలను ఒక దానిని పోలినది మరొకటి ఉండకుండా ఒక దానిలోనే ఇంకా సూక్ష్మ మైన వైధ్యాలు ప్రతి

నిత్యమూ సృష్టించి పడేస్తున్నాడంటే అశ్చర్యమేముంది? ఒక దేశాన్ని మించి మరోదేశంలో విశేషంగా ఉంటున్న నాగరికతా ఆచార వ్యవహారములూ భాషా భేదాలు అనంతంగా కనబడుతూ వచ్చాయి. అవన్నీ వర్ణించడానికి ఇప్పుడు వ్యవధి చాలదు.

ఇంకా అక్కడ వారి జీవిత విధానమూ నాగరికతాగురించి రెండు మాటలు చెబుతాను. ఇవన్నీ మీకు తెలియనివికావు ఇటువంటివనేకం పుస్తకాలలో చదివి ఇతరులవల్ల వినివుంటారు కూడాను. అయినా అక్కడికి వెళ్ళి మొన్న మొన్ననె తిరిగి వచ్చిన మనిషి అనుభవాలు చెబుతుంటే ప్రత్యక్షంగా నేను చూచినవీ, అనుభవించినవీ చెబుతూంటే ఎక్కువ ఉత్సాహంగా వుంటుంది సంఘ వ్యవస్థ ఉన్నది. మనకు నాలుగు వర్ణాలు ఉన్నాయి. వాళ్ళకు నాలుగు వర్ణములతోటి సమానమైన అంతరువు లున్నాయి. వాళ్ళకు ప్రభువులు, ఉన్నతులైన మధ్యతరగతి, సామాన్య మధ్యతరగతి, నిరు పేదలు అనే ఆర్థికపద్ధతిని విభజింపబడిన నాలుగు తరగతులున్నాయి.

మన విభాగము సంస్కార విజ్ఞానముల మీద ఆధారపడ్డది. వాళ్ళది కేవలం ఐహికైశ్వర్యము మీదనూ, అర్థికాధిక్యం వి ందనూ ఆధారపడి వున్నది. వీటి మంచి చెడ్డలను గురించి యిప్పుడు నేనేమీ చెప్పలేను. మన పరిపాలకులు పరాయి దేశస్థులు కావడంచేతను వారిననుసరించే రాజ్యాంగ విధానానికి, మనజీవితానికి పొంతన కుదరక మన సంఘ వ్యవస్థ వ్యవస్థ కొంచెం అస్తవ్యస్తమవుతున్నది. అక్కడ పాలకులు, పాలితులు సజాతీయులు కావడముచేతను, జీవిత వి ధానానికి రాజ్యాంగ విధానానికి పొరపొచ్చం లేకుండా సాఫీగా సాగిపోతున్నది.

ఆ దేశం చూడగానే ఇది నాగరికత పెంచుకున్న దేశమని తెలుస్తుంది. అక్కడి మనుషులు, పద్ధతులు చూస్తుంటే జీవి తానికి నాగరికతకూ ఎంత సన్నిహితమో కూడా తెలుస్తుంది. ఎక్కడికి వెళ్ళినా ప్రప్రథమంగా నన్నాకర్షించింది అక్కడ తీర్చిదిద్దినట్లు ఉన్న విధులు, కట్టడాలు వాటి తీరుతెన్నులు. అక్కడ పరిశుభ్రతాను తరువాతను అక్కడ సంచరించే మనుష్యులు. రహదారి మీద పోయే వాహనాలు, పక్కను పధికులకు ఏర్పాటైన పేవ్‌మెంట్ల మీద నడిచే జనంలో ఒకక్రమం, ఒకపద్ధతి కనిపిస్తుంది.

బళ్ళు వాటి యిష్టమువచ్చినట్టు పరుగులెత్తడానికి వీలులేదు. ఎగువకు వెళ్ళేబళ్ళు అన్నీ ఒక వైపు, దిగువకు వెళ్ళే బళ్ళు అన్నీ ఒక వైపు. ఆ బళ్ళకు అడ్డుగా ఎక్కడా పశువులు గాడిదలు తదితర జంతువులు కానీ, రాజకీయాలు, గృహచ్ఛిద్రాలు, కామకలాపాలు గురించి నిలబడి మాట్లాడుకునే జనసమూహముకాని కనుపించదు. పేవ్ మెంట్ల మీద నడిచే జనం కూడా క్రమపద్ధతినే నడవాలి. అడ్డదిడ్డముగా ఎవరూ నడవరు. ఇద్దరూ ముగ్గురు కలిసి నడిచేటప్పుడు వారి అడుగులు సమానంగా పడుతూ ఉంటాయి. రోడ్డు మీద ఎక్కడా ఏవిధమైన చెత్తా చెదారం, ఉమ్ములూ, ఉచ్చలు వగైరా ఏమీ ఉండవు. ఇది పట్టణాలలోనే కాకుండా ఎంత చిన్న పల్లెటూరు వెళ్ళినా కూడా పట్టణములు లాగానే ఉంటాయి. మన దేశంలో అది విరుద్ధం అక్కడి జనాభాకి సౌందర్య కాంక్ష ఎక్కువ. వారికి జీవితంలో అది ఒక భాగమేమో అనిపిస్తుంది.

సత్యం, శివం, సుందరం అన్నారు మన పెద్దలు. శివం మాట శివుడికి తెలియాలి కాని సుందరం మట్టుకు పాశ్చాత్య జీవి తంలో ఒక భాగమని ఒప్పుకోక తప్పదు. మనకూ సౌందర్యం ఒకప్పుడు మన జీవితంలో అంతర్లీనమయ్యే ఉండేది.

ఇప్పుడు మట్టుకు అది మృగ్యమైంది. పాశ్చాత్యులు సౌందర్యాన్ని జీవితాంతర్భాగము చేసుకున్నట్టుగానే సత్యం కూడా నిత్యం అనుసరణీయమని నిశ్చయించుకున్నారు. సామాన్య మానవుడు మొదలు అన్ని అంతస్తులవారు సత్యాన్ని బహు శ్రద్ధగా పాటిస్తారు. ఆచరణలో కూడా పెడతారు. నిత్య జీవితంలో వ్యాపారాదులలో కూడా దీనిని పాటిస్తూండడం నేనెరుగుదును.

అలాగని అందరూ అపర హరిశ్చంద్రులని నేననడంలేదు. పెద్ద పెద్ద వ్యవహారాలలోనూ, వ్యాపారాలలోను మోసం ఉంటుంది. ఉండకుండా ఎలా ఉంటుంది? వర్తకమూ, వ్యాపారమూ అంటే మోసం తప్ప మరొకటి కాదనీ మరొకలా ఉండటానికి వీలులేదనీ మన నమ్మకం. ఉద్యోగం సంగతికొస్తే మనవాళ్ళు జీతం కాక పైన ఏమాత్రం దొరుకుతుంది అనే ప్రశ్న ముందే బయలుదేరుతుంది. గుమాస్తా దగ్గర నుంచి ఉన్నతాధికారి వరకూ వారి అంతరువుకు తగినట్టుగా ఈ ప్రయత్నం ఉంటూనే ఉంటుంది. అన్నిటికంటే ఘోరమేమిటంటే, న్యాయస్థానాలలో న్యాయనిర్ణేతలలో కూడా ఈ దౌర్బల్యం అక్కడక్కడ ఉన్నట్లు వినికిడి. ఆదేశంలో మట్టుకు ఆ హోదాలో ఉన్నవారిలో ఇటువంటి దౌర్బల్యం ఉన్నట్లు నేనెక్కడా వినలేదు.

ఆ హోదాలో ఉన్నవారు వారి నిత్యజీవితంలో కూడా ప్రజలెవ్వరూ తమని వేలెత్తి చూపటానికి అవకశము లేకుండా నడుచుకుంటారని విన్నాను. లండన్‌లో ఉంటున్న ఒక జడ్జి బ్రహ్మచారి, చాలా ఋజువర్తనుడు, ధర్మపరాయణుడూను, ఒక రోజున ఒక క్షణిక దౌర్భల్యంలో తన వంటామెతో అక్రమసంబంధం జరిపాడనీ, ఆ ఉత్తర క్షణమందు తన తప్పు తెలుసుకుని పశ్చాత్తప్తుడై మరునాడు సెలవు పెట్టి వెంటనే ఆమెను వివాహము చేసుకుని తన తప్పును సరిదిద్దుకున్నాడనీ, ఒకవార్త విన్నాను. ఇంత ఋజు వర్తనము మనదేశంలో ఎంతవరకూ సంభవమో ఆలో ◌ించవలసి ఉన్నది.

ఈ రీతిగా సత్యమూ, సౌందర్యమూ మొదలైనవి జీవితంలో అంతర్భాగముగా చేసుకుని మన గలిగిన మానవులె ◌ నాగరికులని చెప్పడానికి వీలు అవుతుంది అంటూ మా ఉపాధ్యాయులు మాకు హితోపదేశము చేస్తూండేవారు. ఇకనక్కడనే చూచిన వింతలు, విశేషాలు, చాలా ఉన్నాయి. అవన్నీ చెబుతూ కూర్చుంటే ఇక్కడ వృధా కాలయాపన చేసి నష్టవుతుంది. మూడు సంవత్సరాలు పాశ్చాత్య దేశవాసము వల్లనే నేనేన్నో విషయాలు నేర్చుకున్నా ననీ, ఎన్నో ఉన్నత భావాలు కలిగినవనీ, అనుకుంటున్నాను. యదార్థం చేతను, అతి స్వల్ప విషయములు మొదలు మహత్తర వి షయములవరకూ మనము వారివలన నేర్చుకొనవలసినవి యెన్నెన్నో ఉన్నాయి.

వాటినన్న టినీ మరచి ఏ వస్త్రధారణలోనో, వేషధారణలోనో వాళ్ళను అవసరంగా అనుకరించి నాగరికులమని సంతృప్తిపడడం ఆత్మవంచనే కాగలదని నా అభిప్రాయము. అన్నిటికంటే మన దేశమునూ, మన విద్యనూ, మన సంస్కృతినీ మన మెంతగా యెలా గౌరవించవలెనో ముఖ్యముగా వారిని చూచి నేర్చుకోవలసి ఉన్నది. ఆయా వి షయాలలో నిష్ణాతులైన వాశ్చాత్యులనేకులు మనదేశం వచ్చి మనకు పాఠాలు నేర్పుతూ ఉన్న విషయం వి ◌ుకందరకూ విదితమే. ఇంతకన్నా యెక్కువగా మీ ముందర ఏమి చెప్పగలను? చెప్పిన దానిలో ఉన్న లోపములను వి ◌ురు మన్నిస్తారని ఆశిస్తూ మీరింత శ్రద్ధగా ఓపికగా నా నిస్సారమైన ఉపన్యాసమును విన్నందుకు మీ కనేక కృతజ్ఞతాభివందనములతో విరమిస్తున్నాను. 'వందేమాతరమ్' అని ఒక నమస్కారముతో సభికుల హర్షధ్వానాల మధ్య

నేనేదో ఘనకార్యం సాధించాననుకుంటూ నా కుర్చీలో చతికిలబడ్డాను.

సభలో చప్పట్లు సద్దుమణగగానే సభాధ్యక్షుల వారు లేచి సభికుల తరఫున నా గంభీరోపన్యాసమునకు వారి హర్షామోదములు, ఆశీస్సులు అందజేస్తూ వారు ఉపన్యాసము ముగించారు. తరువాత సభా నిర్వాహకులు, బార్ కౌన్సిల్ కార్యదర్శిగారూ తమ హర్షమును కృతజ్ఞతనూ వెల్లడించి సభ ముగించారు.

నర్సాపురం హడావుడి అయిపోయిన తరువాతను వారం రోజులు వరకూ యెవరో ఒకరు విద్యార్ధులో, ఉపాధ్యాయులో, లాయర్లో ఎవరికి తీరికయినపుడు వారు వచ్చి నాతో కబుర్లు చెపుతూ, అక్కడవిశేషాలడుగుతూ వెడుతుండేవారు. ఈ రీతిగా నాకు కొంత కాలక్షేపం అవుతుండేది. ఇక క్రమేణా ఈ కాలక్షేపం కూడా లేక, ఏమీ తోచక, పొలం వెళ్ళి అక్కడపని వాళ్ళతో ఎలా మాట్లాడాలో ఎలా పని చేయించాలో తెలియక, ఏమీ తోచక రెండురోజులు యెక్కడికేనా పోదామని బుద్ధి పుట్టింది.

46వ భాగం

నేను బహిర్దేశమునుంచి అనగా విదేశాలనుంచి వచ్చిన తరువాత మా బంధువర్గాన్ని ఎవరినీ చూడలేదు. నర్సాపురానికి సమీపంలోనే ఒక చిన్న పల్లెటూరులో మా పినతల్లి ఉన్నది. ఆమెను చూడవలెనని కుతూహలం కలిగి మా అమ్మతోటి చెప్పి ఉదయాన్నే లేచి అక్కడకు వెళ్ళాను. అదొక మారుమూల గ్రామము కవడం చేతను, నాగరికత చాలా తక్కువ నేను వస్తున్నానన్న మాట ఎవరో గ్రామస్తుల కెరుకపరచారు.

ఆమాట వినగానే, ఊరంతా వీధిలోకి విరగబడ్డారు. అందులోనూ ముఖ్యంగా స్త్రీవిభాగం - సీమకు వెళ్ళినమనిషి ఎలా వుంటాడో అతడు కూడా దొరలా తెల్లగా పాలిపోయినట్లుంటాడా! వాడేం కట్టుకుంటాడో! మన మోస్తరుగా పంచకట్టుకుంటాడా, లేక దొరల మోస్తరుగా సూటూ, హేటూ బూటూతో ఉంటాడా! వాడు మనలాగే మన భాషలో మాట్లాడతాడా లేక మాతృభాష మర్చిపోయి, ఇంగ్లీషులో మాట్లాడతాడా? ఇంకా అనేకం వెర్రి సందేహాలు తోచి నన్ను చూస్తే ఈ సందేహాలన్నీ కాకపోయినా కొన్నైనా తీరుతవి కదా అనీ, నా రాక కెదురుచూస్తూ నా వేషభాషల విషయంలో మార్పును గురించి పందాలు వేసుకుంటూ కూర్చున్నారు. తన కెవరు చెప్పారో చెప్పలేదో కాని, నేను సీమలో ఒక దొరసానిని పెళ్ళిచేసుకున్నాననీ, దానికి ఇక్కడకు తీసుకువచ్చి చెన్నపట్టణంలో దాచాననీ, రూఢైన వార్త.

తనకు తెలిసిందనీ, ఒక బుద్ధిమంతుడు పుకారు పుట్టించాడు. అందుచేతను వాళ్ళు మరీ ఆదుర్దాగా నా రాకకు ఎదురుచూశారట. ఇంతకూ ఒకవేళ ఆ దొరసాని కూడా వస్తుందేమో! అది తెల్లగా వుంటుందో, మనవాడిని పెళ్ళి చేసుకున్న తరువాత కొంచెం రంగు ఏమైనా తగ్గిందో, అసలేం కట్టుకుంటుందో, మనవాళ్ళకు మల్లేనే అన్నీ ఇలాగె ఉంటాయో, ఉండవో, ఎలాగైనా ఒక్కసారి చూస్తే బాగుండును అనుకుంటూ యువక హృదయాలు దడదడ కొట్టుకొసాగినాయి. ఇదంతా నాకు తరువాత తెలిసిన విషయము.

నేనారోజు ఉదయమము సుమారు ఎనిమిదిగంటలకు ఆ ఊరు చేరాను. గ్రామంలో అడుగు పెట్టేసరికి గ్రామస్తులు కొత్తవాడిని ఇట్టే పసికడతారు. నన్ను ఊరి పొలిమేరనే ఎవరో చూచి, ఊరిలోనికి పరుగెత్తుకుని వెళ్ళినా రాక క్షణంలో వూరందరికి ఉప్పు అందించాడు. నేను గ్రామంలో అడుగుపెట్టేసరికి చూడండి మహా ప్రభో! ఏ కలక్టరునో గవర్నరునో, చూడటానికి వచ్చినట్టు ఊరు, ఊరంతా విరగబడి బారులు తీర్చి నిలబడ్డారు, దారి ప్రక్కన. కొంచెము వయస్సు చెల్లిన స్త్రీలంతా, ఉభయపక్షాలవారూ, అనగా ప్రస్తుత సువాసినులూ, పూర్వ సువాసినులూ కూడా అరుగులమీద నిలబడ్డారు. పడుచుపిల్లలు కొత్త కోడళ్ళు గుమ్మాలలోనూ, కిటికీలదగ్గర గానూ నిలబడ్డారు. ఇంతమంది ఇలా యెందుకు నిలబడ్డారో నాకు మొదట తెలియలేదు. ఎవరో కొందరు నా ప్రక్కను వెనుకా నాతోపాటు అడుగువేస్తున్నారు. ఇంతమంది స్త్రీ పురుషాదులు ఇలా ఎందుకు నిలబడ్డారో నా కర్థం కాక నా సరసను నడుస్తున్న పెద్దమనిషిని 'ఎవరైనా అధికారులు వస్తారాండీ ఈ వేళ' అన్నాను.

'ఇలా యింతమంది గ్రామంలో ఉన్నవారంతా బారులుతీర్చి నిలబడ్డారేమిటి?'' అన్నాను. ''ఎవరు రావడమేమిటి? మిమ్మల్ని చూడడానికే'' అన్నాడాయన.

ఆ మాటవిని ఛాతీ వెడల్పైనట్టు, నేను నాలుగంగుళాలు పొడవెదిగినట్టూ చూస్తూ గ్రామస్తులర్పించే జో
హారులందుకుంటూ, ఎలాగో మావాళ్ళ యిల్లు చేరుకున్నాను. లోపలకు వెళ్ళి యోగక్షేమాలడిగి వాళ్ళందించిన నీళ్ళతో
, కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కుని మండువా వాకిట్లోకి వచ్చేసరికి సావిటినిండా అరుగులు నిండా జనం అన్ని రకాలవారూ,
అన్ని వయస్సులవారూ, కిటకిటలాడుతూ కూర్చున్నారు. ఎందుకలా కూర్చున్నారనుకున్నాను.

కొంపతీసి ఇప్పుడేమన్నా ఉపన్యాసము ఇమ్మంటారేమోనని భయపడ్డాను. కానివాళ్ళు ధర్మమా అని మాట్లాడకుండా,
నాకేసి నిదానంగా చూస్తూ అలాగే కూర్చున్నారు. రెండు మూడు నిమిషములు తరువాతను ఒక ముసలాయన
నెమ్మదిగా గొంతు సవరించుకుని. 'శాస్త్రుల్లుగారు(అనగా మా నాయనగారు) చాలా అదృష్టవంతులు' అని
ఆరంభించారు. 'వారికేమండి యిటువంటి కుమారుడు..'' అని యింకొకడు అందుకున్నాడు. 'ఆ నెమ్మిదీ, ఆ సుగుణ
సంపత్తి' అని మరొకరు.

ఇలా రకరకాలుగా కొంతసేపు నన్ను స్తోత్రం చేశారు. నాకు ఒక పక్కన నవ్వూ మరొక పక్క సిగ్గూను చచ్చిచెడి
ఎలాగో ప్రాణాలుగ్గబట్టి రాచ పెళ్ళికొడుకులా కొయ్యబారిపోయి అలాగే కూర్చున్నాను.

అక్కడి నుంచి ఒకరొకరే ఏదో ఒక వెర్రి మొర్రి ప్రశ్న అడగడమారంభించారు.

'అయితేనండి అక్కడ కూడా ఇక్కడలాగే ఉంటుందాండీ' అక్కడ వాళ్ళు బట్టలు కట్టుకుంటారాండీ అని ఒకతను.

'కట్టుకుంటారయ్యా, కట్టుకోకపోతే చూడలేక మనమూ, చలి భరించలేక వాళ్ళూ చచ్చిపోతారు' అన్నాను.

ఆహా అదికాదండీ వాళ్ళూ మనికిమల్లేనే పంచెలు, చీరెలు కట్టుకుంటారా? లేకపోతే అవేవో తొడుక్కుంటారా అన్నాడు.

''అయ్య బాబయ్య! బాబూ. మరయితే ఎలాగండి! తమకి మట్టుకు సలెయ్యలేదా' అన్నాడు.

'వెయ్యకపోవడం ఏం కర్మం! నేనూ గజగజలాడి పోయాను. వెంటనే ఆ దేశ పద్ధతిని రెండు సూట్లూ, కోట్లూ వగైరా
కుట్టించుకున్నాను. మనలో మనమాట అసలు ఏమీ కట్టుకోకుండా ఉండేచోట్లు కొన్ని ఉన్నాయి ప్రపంచంలో లేకపోలె
దు' అన్నాను. 'అయ్యబాబోయ్. మరయితే అక్కడ అంతా ఆడా, మగా అందరూ అంతేనాండీ' అన్నాడు
గుండెబాదుకున్నట్టు.

వాడి వైఖరి చూచి నవ్వుకుని వాడేదో రహస్యంగా నా దగ్గరకు వచ్చి ఆ వూరేదో తెలుసుకుని అక్కడికి ప్రయాణం కట్టె
ట్టున్నాడు అనుకున్నాను. అది చాలా వేడి దేశం. వాళ్ళు ఒట్టి అడివిజాతివాళ్ళు, అనాగరికులు, ఇంకా సిగ్గనీ
శరీరంలో కొన్ని భాగాలు గుప్తంగా దాచుకోవలెననీ వాళ్లకి తెలియదు. అందుచేతను వాళ్ళకేమీ ఎబ్బెట్టుగా ఉండదు
అన్నాను. ఈ ధోరణి కొంత మార్చవలెననే ఉద్దేశంతో ఒక పెద్దతను 'బాబూ అక్కడ వర్షాలు కురుస్తాయాండి అన్నాడు.'

'ఆ' అన్నాను.

'అయితే మనకుమల్లే పాడి పంటా అవీ ఉంటాయన్నమాట. అస్ అబ్బా?'' అని ఆశ్చర్యం వెల్లడించాడు ఒకతను.

''అయితే బాబయ్యా. నేను యెర్రిముండావాడిని, తెలీక అడుగుతున్నాను. కానీండి, అక్కడ కూడా పెళ్ళిళ్ళు చె 'సుకుంటారాండి'' అన్నాడు.

నాకు వళ్ళు మండింది. 'పెళ్ళిళ్ళూ గర్భాదానాలూ సమస్తమూ చేసుకుంటారు. పిల్లలు కూడా పుడతారన్నాను.'

'అయితే ఆ పిల్లలు కూడా ఇంగ్లీషే మాట్లాడుతారు కాబోలేమండి. అయినా అంత పుట్టినప్పటి నుంచీ ఎంత దొరలైతె ' మట్టుకు ఇంగ్లీషు ఎలా వస్తుందో' నని అతననగానే, అతనితోపాటు అంతా ఆశ్చర్యపోయారు.

ఈ ప్రశ్నలన్నీ మావూరు వాళ్ళూ అడిగారు ఏవూరు వెళ్ళినా ఇంకా ఇలాంటివే అడుగుతారు కాబోలు అనుకుంటూ వారి అమాయకత్వానికి నేను కొంచెం నవ్వుకున్నాను.

వారు పాపం అడగవలసిన ప్రశ్నలు ఇంకా అనేకమున్నా ఆ రోజుకు అంతా సెలవు తీసుకున్నారు. ఇలా రోజూవచ్చి యిక్కడున్నన్నాళ్ళూ నన్ను చిత్రవధ చేస్తారు. ఏమిటి? అని హడలి పోయాను.

మరునాడు లేచి స్నానానికి చెరువు దగ్గరికి వెళ్ళాను. అప్పటికి కొందరు యువతులు తలొక బిందె చంకను పెట్టుకుని వయ్యారంగా వచ్చారు. నన్ను చూసి సిగ్గుపడి కొంచెం దూరంగా ఒక్క క్షణం నుంచుని, వాళ్ళు నెమ్మదిగా నీటిలోకి దిగారు. వాళ్ళ వయ్యారమూ, వాళ్ళ సౌందర్యమూ, వాళ్ళ లజ్జా చూస్తూ ముగ్ధుడనై మన పల్లెపడుచులలో కూడా యెంత లావణ్యమూ, నాజూకూ, వున్నదో అనీ, ఆశ్చర్యపోతూ నీళ్ళలో నెమ్మదిగా అటూ, ఇటూ ఈదుతూ, తేలుతూ, మునుగుతూ, కాలయాపన చేయటం మొదలెట్టాను.

ఆడవాళ్ళంతా స్నానాలు చేసి కబుర్లు చెప్పుకుంటూ మందహాసాలతో నెమ్మదిగా ఇళ్ళకు బయలుదేరారు. వీళ్ళింత చిన్నతనంలో ఇంత బరువు బిందెలు ఎత్తుకుంటూంటే నాకు మనస్సు చివుక్కుమన్నది. పోనీ ఆ బిందెలు నేనెత్తనా అందామనుకున్నాను. కానీ నేను మట్టుకు ఎన్ని బిందెలు మోసుకుపోగలను! ఎంతమంది చంకలకు అందిస్తూ నిలబడగలను? అందుకని ఊరికే జాలిపడుతూ మౌనంగా వాళ్ళకేసి చూస్తూ, నీళ్ళలో నిలబడ్డాను. అందరూ గట్టువి 'ఎదకి వెళ్ళారు. ఒకమ్మాయి మట్టుకు సుమారు పదహారేళ్ళు ఉంటాయి. పలుచగా కుందనపు బొమ్మలా ఉన్నది. పాపం ఆ అమ్మాయి బిందె ఎత్తుకోలేక ఎంతో అవస్థపడుతూ ఉన్నది. కాస్త చెయ్యి ఇమ్మని తోటివాళ్ళను పిలిస్తే వినిపించుకో 'కుండా ముందుకు సాగుతున్నారు.

నాకాపిల్లని చూస్తే జాలివేసింది. ఆలోచించకుండా ఒక్కడుగు ముందుకు వేసి.

''ఉండమ్మా నేను సహాయం చేస్తా నన్నాను.''

ఆ అమ్మాయి ముఖం సిగ్గుతో కందగడ్డలా ఎర్రబడ్డది.

"వద్దనీ" అని అనవలెనని ప్రయత్నించింది. కాని నోట మాట రాలేదు. నిశ్శబ్దంగా పెదవులు మట్టుకు కదిలినాయి. నె
ౕనిదేదీ గమనించినట్టు, ఒకపక్కను బిందెపట్టుకుని భుజం మీదకు ఎత్తుకోడానికి సహాయం చేశాను. గత్యంతరం లేక
హడలిపోతూ ఆ అమ్మాయి నా సహాయముతో బిందెను భుజాన అమర్చుకున్నది. ఆ బిందె భుజాన కెత్తేటప్పుడు నా
చేయి పొరపాటున ఆమెకు తగిలింది పాపం. ఆ పిల్ల గజగజలాడిపోయింది. బిందెకింద పడేస్తుందేమో అన్నంత భయం
వేసింది నాకు. ఈ పిల్లరావడం లేదేమా అని తోటివాళ్ళంతా ఒక్కసారి వెనక్కి తిరిగి చూశారు. నేను బిందె పట్టుకుని
సహాయం చేయడం చూచి నిర్ఘాంతపోయారు. ప్రపంచమంతా ఒక్కసారి చైతన్యం ఉడిగిపోయినట్లయింది. ఈ పిల్ల
నుద్దేశించి సీతా! అని ఒక కేకవేసిందొక అమ్మాయి! హడలిపోతూ ఈ పిల్ల తలవంచుకుని గబగబ నడిచింది. ఇంకె
ౕముందీ? క్షణంలో ఈ వార్త గాలిలో పాకిపోయింది. నా మీద సదభిప్రాయం కొంత తగ్గింది గ్రామానికి.

దీనితో ఊళ్ళో రెండు పార్టీలుగా ఏర్పడ్డవి. పెద్దవాళ్ళు స్త్రీ పురుషులంతా ఒకటి. కుర్రకారంతా ఒకటి. వాళ్ళు నా
పక్షమన్నమాట. వాళ్ళందరికీ నామీద వొక విధమైన అభిమానం ఏర్పడ్డది. కుర్రకారులో మొగవాళ్ళు అస్తమానమం
నాతోటే కాలక్షేపం. నే నా కబుర్లూ, ఈకబుర్లూ చెబుతుంటే అందులోనూ విదేశాలలో ఆడవాళ్ళు సంగతులు వర్ణిస్తుంటే
వాళ్ళకు మరీ హుషారుగా ఉండేది. ఇది జరిగిన ఒకటి రెండు రోజులు తరువాత మళ్ళీ చెరువు దగ్గర నేనూ మరికొ
ందరు కుర్రాళ్ళూ స్నానాలు చేస్తున్నాము. ఆడవాళ్ళు పెద్దవాళ్ళు చాలామంది తొందరగా స్నానాలుచేసి నీళ్ళు
తీసుకువెడుతున్నారు. నేను ఒళ్ళు తుడుచుకుంటున్నాను. ఇంతలో ఒక వితంతువు సుమారు పాతికేళ్ళ మనిషి. నా
వైపు తిరిగి కేకేసి, ఒక మందహాసం విసురుతూ, సిగ్గునభినయిస్తూ.

'కాస్త ఈ బిందె ఎత్తుదూ నాయనా! నాకు చెయ్యి బొత్తిగా స్వాధీనము లేకుండా ఉన్నది.' అన్నది అర్థోక్తితో.

అంతమంది ఆడవాళ్ళు వున్నంతసేపూ వాళ్ళ నెవళ్ళనీ సహాయమడక్కూడదా అనుకున్నాను.

'నేను వస్తున్నాను'. అన్నది నెమ్మదిగా ఒకావిడ.

నాకేమి తోచక ఒక క్షణం తటపటాయించాను.

ఏమబ్బాయీ! దిక్కుమాలిన దాన్ని అవసరానికి అసరా అడిగాను కదా? కాస్త చెయ్యి వెయ్యకూడదూ! అవును నేనేమీ
చిన్నపిల్లనా? చక్కనిదాన్నా! అన్నది సన్నాయి నొక్కులు నొక్కుతూ.

అమ్మ నీ తస్సాగొయ్యా ఎంతమాటన్నావు. అనుకుని ఆవిడ కోరిన సహాయం చేశాను. వూళ్ళో ఆవిడ చాలా
ప్రసిద్ధురాలనీ గ్రంథసాంగురాలనీ నాకు తరువాత తెలిసింది. ఇంకేముంది? నా ఖ్యాతి ఈ దెబ్బతో గ్రామం నలుదిశలూ
వ్యాపించింది. కాని నా స్నేహితులు మట్టుకు నన్ను విడిచిపెట్టలేదు. నా ధైర్య సాహసాలు మెచ్చుకుని నాకు మరింత
సన్నిహితులు అయినారు. వాళ్ళ ప్రోత్సాహం మీద ఒకటి రెండు ఉపన్యాసాలు కూడా ఇచ్చాను. ఆ వూళ్ళో స్త్రీ లకు
కూడా ప్రత్యేకించి ఏదో ఒక ఉపన్యాసం ఇమ్మన్నారు. అలాగే వాళ్ళకూ చెప్పవలసిన విషయాలు చాలానే ఉన్నాయి
కాబట్టి స్త్రీలకు వేరే సభ ఏర్పాటు చేయమన్నాను. మా మిత్రుడు ఆ సభ ఏర్పాటుకు ఎంత ప్రయత్నం చేసినా
పడుచువాళ్ళను పంపడానికి పెద్దవాళ్ళు ఎవ్వరూ ఒప్పుకోలేదు. 'ఇక ముసలివాళ్ళకు ప్రత్యేకించి నేను చేయవలసిన

వేదాంత బోధలేమీలేవు పొమ్మ'న్నాను.

అక్కడున్నన్నాళ్ళూ నన్ను విడిచిపెట్టకుండా, ఇరవై నాలుగు గంటలూ నా నీడలో తిరుగుతుండేవాడు సత్యం అనే కుర్రవాడు. నేనస్తమానమూ వాళ్ళింటికి వెడుతూ వస్తూండేవాడిని, అతనూ బి.ఏ. ప్యాసయినాడు. ఆధునిక భావాలు చాలా కలవాడు. అతని భార్య చక్కని చుక్క. ఆమె అంటే అతనికమితమైన ప్రేమ. ఆవిడకు చాలా స్వతంత్రమిచ్చేవాడు. తల్లికెంతమాత్రమూ ఇష్టము లేకపోయినా ఆ భార్యాభర్తలిద్దరూ ఏమీ అరమరిక లేకుండా నాతో చాలా చనువుగా ఉండేవారు.

ఒక రోజు మధ్యాహ్నం వారింట్లో కూర్చున్నాను. ఆ పూట ఆ అమ్మాయి, పుట్టింటికి వెడుతూ ఉన్నది. రెండెడ్లబండి విధిలో నిలబడి ఉన్నది మూటా, ముల్లెకట్టుకుని ఆవిడ లోపల సిద్ధంగా ఉన్నది. ఆ అమ్మాయి భార్తా, నేనూ సామాను బండిలో పెట్టాము. మీకూ్కడా ఎందుకండీ ఈ శ్రమ అంటూ అతను చాలా మొహమాటం కూడా పడ్డాడు. ఇంకొకటి రెండు వస్తువులు వుంటే, తేవటానికి అతను లోపలికి వెళ్ళాడు. బండి ఎక్కడానికి ఆ అమ్మాయి వీధిలో బండి దగ్గరకు వచ్చింది. అత్తగారు వెనకాల గుమ్మం దగ్గర నిలబడ్డది. ఇరుగుపొరుగు వాళ్ళు కొంత మందీ, ఎదుటి యిళ్ళవాళ్ళూ, పక్క ఇళ్ళవాళ్ళూ స్త్రీలూ, చాలామంది వాళ్ళ వాళ్ళ అరుగులమీద నిలబడ్డారు. నేను బండికి దగ్గరనే వున్నాను. ఆ అమ్మాయి బండి ఎక్కాలని రెండు మూడు సార్లు ప్రయత్నించి ఎక్కలేక అవస్థపడుతున్నది. కుర్చీపీట తీసుకురమ్మని అత్తగారు లోపల నున్న కొడుకును కేకవేసింది.

'ఎందుకమ్మా! ఎక్కు నేనున్ననుగా' అని క్షణంలో అత్తగారు ఆ అని వారించడానికూ్కడా వ్యవధిలేకుండా, నేను వెనుక నుంచి అమాంతం ఆ అమ్మాయి నడుము పట్టుకుని బండిలోకి ఎక్కించాను. ఇలా జరుగుతుందని అక్కడున్న ఏ ఒక్కరూ ఊహించలేకపోయారు. నేనూ అనాలోచితంగా పాశ్చాత్య పద్ధతిలో ఆ అమ్మాయి, నా చెల్లెలో మరో సన్నిహిత బంధువో అయినట్టు భావించుకుని, ఈ సహాయం చేయవలెనని తోచి, అలా చేశాను. అత్తింటి కాపురం చేస్తున్న పిల్ల. స్వంత చెల్లెలైనా, అలా ఎత్తుకుని బండి ఎక్కించటం, మన పద్దతులకు విరుద్ధమన్న సంగతి ఆ క్షణంలో నేను విస్మరించాను. అదీ నావల్ల వచ్చిన పొరపాటు. పిల్ల సిగ్గుతోనూ, భయంతోనూ నోరెత్తలేకపోయింది. అత్తగారు అగ్నిహోత్రమైపోయింది.

ఇరుగుపొరుగు వారంతా ఏకగ్రీవంగా.

'అయ్యో వాడి సాహసం మండా' అన్నారు.

ముసలావిడ 'పార్వతీశం నీకేం పొయ్యేకాలం' అన్నది నిప్పులు కక్కుతూ. నేనూ నా తప్పు తెలుసుకుని హడలెత్తినాకు మరొక దురుద్దేశం ఏమీ లేదని చెప్పడానికి కూడా నోరు రాక అక్కడున్న ఎవ్వరికేసి చూడలేక, తలవంచుకుని యింటికి వెళ్ళిపోయాను. నా కంటే ముందే ఈవార్త మాయిల్లు చేరింది.

మాపిన్ని నన్ను 'ఇన్ని దేశాలూ, ఇన్నేళ్ళూ తిరిగి, ఇంతడబ్బూ తగలేసి, ఇదిట్రా నువ్వు చదివిన చదువూ నీ చదువు చట్టుబండలు కానూ! ఎంతపని చేశావురా పట్టపగలూ! ఎంత సిగ్గులేక పోయిందదిరా! వాళ్ళ మొహం ఎలా చూడనురా!

నాతల ఎక్కడపెట్టుకోనురా! అంటు శోకాలు తీస్తూ ఆ రాగవరసనే నాకు తలవాచేటట్టు నాలుగూ పెట్టింది.

కాస్సేటికి నా స్నేహితుడూ, అగ్ని పర్వతంలా చక్కావచ్చాడు. నన్ను చూచి, నువ్వింత బద్మాష్‌వని అనుకోలేదు. ఈమాటు నీవు నాగుమ్మం తొక్కితే చంపేస్తాను' అని అక్కడ నుంచోకుండా పరిగెత్తాడు.

నాకు నవ్వాలో, ఏడవాలో తెలియలేదు. కథ యిలా అడ్డంగా తిరిగిందేమా అనుకున్నాను. అనాలోచితంగా చేసిన ఈ చిన్నపని ఎంతపని చేసింది? వాళ్ళందరూ ఒక్క క్షణంలో నాపై యెంత నింద మోపారు. అనుకుంటూ నా స్నేహితుడికి నా అభిప్రాయమంతా విశదంగా ఉత్తరం వ్రాసి ఆ రోజుననే ఆ గ్రామం నుంచి మకాము ఎత్తేశాను. మంచికిపోతే చెడు ఎదురు అవుతుందంటారు ఇదే కాబోలు. మనవాళ్ళ వ్యవహారమంతా ఇలాగే వుంటుంది. పోనీ పల్లెటూరని సరిపెట్టుకుందామా అంటే, పట్నవాసాలలో మట్టుకు ఇంతకంటే ఉన్నత భావాలు ఉండిచచ్చినాయా అనుకున్నాను. మొన్న నర్సాపురంలో జరిగిన సన్మానాలూ, ఈ నాడు ఇక్కడ ఈ అవమానాలు, ఇదే కాబోలు జీవితం.

ఆ సాయంకాలానికి నెమ్మదిగా నర్సాపురం చేరుకున్నాను. ఆ పూట ఇంటికి వెళ్ళబుద్ధికా లేదు. ఆ గ్రామంలో నేను చేసిన పని తప్పు అని కానీ, దూష్యమనీ కానీ యిప్పటిక నేననుకోలేకుండా ఉన్నాను. ఒక దుర్ముహూర్తాన, ఏ దురుద్దేశమూ ఎంత మాత్రమూ లేకుండా అనాలోచితంగా చాలా సహజం అనుకొని చేసిన పని ఇటువంటి విపరీత పరిణామానికి దారి తీస్తుందని ఊహించలేకపోయాను నేను.

మూడు సంవత్సరములు విదేశ జీవనములో కొన్ని వేల సంవత్సరాల మన నాగరికతను అధిగమించి బహుశా మనవింకొకన శతాబ్దిలో కాని సాధించలేని ప్రగతిని ఈమూడు సంవత్సరాలలోనూ కొంతవరకు నేనందుకోగలిగాను కాబోలు. ఈ విషయము ఆవూరు వాళ్ళకు తెలియపరచటమెలాగు? నేనిప్పుడు చెబితే ఏదో కాకమ్మ కథ

కల్పించాననుకుంటారు గానీ, నామనోభావం వాళ్ళెలా గ్రహించగలరు. ఈ సంఘటనలతో నా మనస్సు ఎంత వికలమైనదో నాకే ఆశ్చర్యంగా ఉంది. ఏ సందర్భంలోనూ, ఎన్నడూ ఇంత మనోవేదన పొందిన జ్ఞాపకంలేదు.

ఆ గ్రామస్తుల దృష్టిలో ఈ కళంకమిలాగే నిలిచిపోతుంది కాబోలు. ఏం చెయ్యను? ఇంక నా గ్రామంలో అడుగుపెట్టే యోగ్యత చేతులారా పోగొట్టుకున్నాను. నేను అయితే మట్టుకు ఏం చెయ్యను? చేసినది అనుభవించక తప్పదుకదా అనుభవిస్తాను. నాకేమీ అభ్యంతరములేదు.

అభ్యంతరమున్నా తప్పదు కానీ, ఆ పిల్లను. దేవతలాంటిదాన్ని అమాయకుడైన భర్తా మూర్ఖురాలైన అత్తగారూ, ఎన్ని విధాలుగా క్షోభపెడతారో! అంతకంటే పరమమూర్ఖులైన ఆ గ్రామీణ స్త్రీ జనం మరీ కాకుల్లా పొడిచేస్తారు పాపం.

ఈ మనస్సుతో, ఈ వేదనతో ఇంటికి వెళ్ళవలెననే బుద్ధిపుట్టలేదు. ఆ రాత్రి అక్కడే ఒక స్నేహితుడింట్లో పడుకున్నాను. అతను చాలా సంతోషించాడు. రాత్రి యెంతోసేపు కబుర్ల మధ్యను నా గొడవ కొంత మర్చిపోగలిగాను. మరునాడుదయాన్ని వెళ్ళిపోతానంటే ఎన్నో విధాలా నన్ను కడుపు కాళ్ళూ పట్టుకుని బ్రతిమాలి అక్కడే ఉంచేశాడు. నా స్నేహితుడు. అప్పటికి చాలా వరకూ మామూలు మనిషినయ్యాను. ఆఖరికెలాగో అతనికినచ్చచెప్పి స్వగ్రామం

చేరుకున్నాను.

నేను మా పిన్నిగారివూళ్ళో చేసిన ఘనకార్యం మాగ్రామానికి టెలిగ్రాఫ్ సౌకర్యం లేకపోయినా, ఎలాగో నాకంటె ముందే మా వాళ్ళకు తెలిసిపోయింది. మా గ్రామస్థుల కెంతమందికి తెలిసిందో ఇంకా అంచనా తెలియలేదు. నేను స్నానం గీనం చేసి కూర్చున్న కొంత సేపటికి, మా నాన్న పొలం నుంచి వచ్చి, 'ఏమిరా అబ్బాయీ ఎప్పుడొచ్చావు ఊరునించి, మీ పిన్నీ వాళ్ళూ కులాసాగా ఉన్నారా, నువ్వు తిన్నగా అక్కడ నుంచేనా రావడం? విశేషాలేమీ లేవు కదా' అని గబగబా నా సమాధానానికి ఆగకుండా నా కేసి తీక్షణంగా చూస్తూ అడిగారు. ఆయన ముఖకవళికలను బట్టే, ఆయనడిగిన ధోరణినిబట్టి కొంతవరకు జరిగిన సంగతి ఊహించుకున్నాను. ఏమి సమాధనము చెప్పడమా, ఎలా చెప్పడమా అని ఒకక్షణం ఆలోచిస్తూంటే కొన్ని విషమ పరిస్థితులలో జరిగినది జరిగినట్లు చెప్పడమే ఉత్తమ పద్ధతి: honesty is the best policy అనే ఆంగ్ల సామెత నాకు జ్ఞాపకం వచ్చి, ఆ పద్ధతే అవలంభించాను.

నే నిప్పుడు రావడం నర్సాపురం నుంచి, నాన్నా, పిన్నిగారి ఊరినుంచి అక్కడికి వచ్చి అప్పుడే మూడురోజులైంది. పిన్నిదగ్గర ఇంకో వారం రోజులు ఉందామనే అనుకున్నాను.

కానీ, నాలుగు రోజుల క్రితం ఒక విచిత్ర సంఘటన జరిగింది అని ప్రారంభించాను. ఇంతవరకూ నిలబడి ఉన్న మానాన్న మాట్లాడకుండా కూర్చున్నాడు. ఒక అక్షరమైనా విడిచిపెట్టకుండా, నేను ఆ వూరు వెళ్ళింది మొదలు ఆ వూరు విడిచిన క్షణం వరకూ, సమస్తమూ వివరంగా వర్ణించి చెప్పాను. మా నాన్న సమాధానమేమీ లేకుండా ఒక క్షణం ఊరుకుని, 'నువ్వు అయితే ఇంకా లండన్‌లోనే ఉంటున్నానని అనుకుంటున్నావన్నమాట.

స్వదేశానికీ, స్వగ్రామానికీ వచ్చిన విషయం జ్ఞప్తిలోలేదన్న మాట' అన్నారు. 'లేదు నాన్నా అన్నీ జ్ఞాపకం ఉన్నాయి. ఎలా మర్చిపోతాను? ఎటొచ్చీ నావల్ల వచ్చినది ఒక్కటే పొరపాటు నాన్నా. ఈ మూడు సంవత్సరములలోనూ నేను విదేశాలలో చూసిన నాగరికత ఇక్కడ వచ్చి ఉంటుందని అనుకున్నాను. ఈ సంఘటన జరిగిన ఉత్తర క్షణంలో నేను పొరపడ్డాననీ, మన మింకా యథాప్రకారంగా ఆధునికతకు కొన్ని శతాబ్దాలు వెనుకనే ఉన్నామని తెలుసుకున్నాను. అది ఒక్కటే నావల్ల వచ్చిన పొరపాటు. అందుకు నేను క్షంతవ్యుడనో, కానో పెద్దలు మీరు నిర్ణయించాలి. శిక్షార్హుడనే అయితె ఏ శిక్ష విధించినా, ఏ ప్రాయశ్చిత్తము సూచించినా, అన్నిటి ఈ సిద్ధం, మీ దయ' అన్నాను.

మా నాన్న ఒక్కక్షణం ఊరుకుని దానిలో శిక్షకూ ప్రాయశ్చిత్తానికీ ఏమున్నది? నీవు చేసినది పొరపాటే కాని తప్పని నేను మట్టుకు ఎలా అనగలను? నీవు ఆ పిల్లను ఎత్తి బండిలో కూర్చోపెట్టడం కూడా తప్పని నేను అనను. కాని నీ మానసిక పరిణామము, పరివర్తనా అందరకూ వచ్చి ఉంటుందనీ అనుకోవడమే తప్పు. ఆ క్షణంలో ఇది కూడా

వూహించుకోడానికి నాకు వ్యవధిలేక పోయింది. అంతే కొన్ని వందల శతాబ్దాల నాగరికత, ఆచార వ్యవహారాలూ, సాంఘికనియమములూ దేశమంతటా ఒక రోజులో గానీ, ఒక శతాబ్దంలోగానీ, మారుతవి అని అనుకోడనికి సావకాశంలెదు. సరే అయినదేదో అయింది. దాన్ని గురించి నీ వేమీ ఆలోచించనూ అక్కరలేదు. బెంగపెట్టుకోనూ అక్కరలేదు, అని వెంటనే లేచి స్నానానికి వెళ్ళిపోయారు.

47వ భాగం

సుమారొక వారం రోజులు వీధిమొహం చూడకుండా ఇంట్లోనే కూర్చుని గ్రంధపఠనంతో కాలక్షేపం చేసుకున్నాను. ఒకరోజు మధ్యాహ్నం సుమారు మూడు గంటల వేళ నేనేదో చదువుకుంటూంటే మా నాన్న ఎందుకో నన్ను కేకవేశారు. ఎందుకా అనుకుంటూ పుస్తకం చేత్తోపట్టుకునే, 'పిలిచారా నాన్నా' అంటూ సావిట్లోకి వచ్చాను. అక్కడ మా నాన్నే కాకుండా, పరాయి పెద్దమనుషులు ఎవరో యిద్దరు కూర్చున్నారు.'

'పిలిచాను. రా ఇలారా! ఒక క్షణం ఇలా కూర్చో' అన్నారు మా నాన్న.

ఏమిటా! ఈ వచ్చినవారెవరా, అని ఆలోచిస్తూ కూర్చుని వారి ముఖాలకేసి చూశాను. వాళ్ళూ నన్ను ఆపాద మస్తకమూ పరీక్షగా చూస్తున్నారు. ఎందుకో! మా నాన్న యిడుగోనండీ ఇతనే మా అబ్బాయి, అని వారితోను - వీరు సూర్యనారాయణ శాస్త్రులుగారని నిన్ను చూడ్డానికొచ్చారు. వారు సంపన్న గృహస్థులు. పెద్ద ప్రతిష్ఠగల వి ద్వద్వంశీయులు. వారు స్వతహాగా మంచి విద్వాంసులు. వారి కుమార్తెను నీకివ్వవలెననే సంకల్పంతో మనతో సంబంధం కలుపుకోవలెనని అర్హతను బట్టి, కట్నాలూ, కానుకలు యిస్తామంటున్నారు. మనకటువంటి విషయములో ' పట్టింపులేవీ లేవని వారితో మనవి చేశాను.

'అయ్యా! శాస్త్రుర్లుగారూ ఏమిటి మీ సెలవు' అన్నారు వచ్చినవారి నుద్దేశించి. ఆ సూర్యనారాయణ శాస్త్రుర్లు ఇమీ మాటలాడకుండానే పక్కనున్న పెద్దమనిషి, 'ఎవరు ఏమనడానికీ ఏమున్నదండీ ఇంక మీ పేరు ప్రతిష్ఠలు విని, మీ సదాచార సంపత్తీ మీ ఐశ్వర్యమూ, మీ పిల్లవాని విద్యాబుద్ధులూ, సుగుణ సంపత్తీ, యిదివరకే విని యిక్కడకు వచ్చాము. నేడు మీ కుమారుని రూపురేఖ విలాసాదులూ, సౌమ్యతా, చూచి బ్రహ్మానందపడ్డాము. ఇక మంచిరోజు చూసుకుని సాధ్యమైనంత త్వరలో మా గ్రామం దయచేసి మా కన్యను చూడవలెనని మా ప్రార్ధన.''

మా నాన్నగారు అలాగేలెండి మా కెప్పుడు వీలవుతుందో ఆలోచించి మీకు తెలియపరుస్తాను అన్నారు.

శాస్త్రులుగారు చాలా సంతోషం అన్నారు.

రెండో ఆయన కూడా ఇక్కడికి వచ్చి మీ దర్శనం చేసుకునేటప్పటికి మీ ఆదరణా మర్యాదా చూచిన తరువాతను, మీ కుమారుని దర్శించిన తరువాతను, పిల్లను చూడడము ఊరికే ఒక లాంఛనమేకాని సంబంధము నిశ్చయమే అనె ' భావన నాకు కలిగింది. మేము బయలు దేరిన వేళా విశేషమూ, పెండ్లి కుమార్తె అదృష్టమూ అన్నారు. ఉభయులూ లె 'చి మా నాన్నకు నమస్కరించి నన్ను మళ్ళీ ఒకసారి పరీక్షగా చూచి ఇక మాకు అనుజ్ఞ ఇప్పించండి. మేమూ మా ఏర్పాట్లు చేసుకుంటూ మీ రాకకు నిరీక్షిస్తూ ఉంటాము అని వారు వీధిలోకి మళ్ళారు. మా నాన్న పది బారలు వారి ననుసరించి సాగనంపి తిరిగి వచ్చారు. నేను మట్టుకు నిలబడ్డచోటే నిలబడి ఇదేమిరా భగవంతుడా ఇదొకటి వచ్చి పడ్డదీ. వివాహప్రసక్తితో మళ్ళీ మా నాన్నకూ, నాకూ కొంత సంఘర్షణ జరిగే సూచనలు కనబడుతున్నాయి, ఎలాగా అనుకుంటూ నా గదిలోకి చక్కాపోయాను.

గదిలోకి వెళ్ళి కూర్చోగానే మళ్ళీ పుస్తకం చదవబుద్ధికాలేదు. మనసు పరిపరి విధాల పరుగులెడుతోంది. నేను విదే
శాలకు బయలుదేరకముందు వచ్చిన పెళ్ళి సంబంధము అప్పుడు నేను మా మామయ్యా వెళ్ళి పిల్లను చూడడమూ,
అక్కడ జరిగిన అభాసూ అన్నీ ఒకటొకటే జ్ఞాపకం వచ్చి ఎంతసేపో నాలో నేను నవ్వుకుంటూ కూర్చున్నాను.
అప్పటినుంచీ పెళ్ళి చుపులకు వెళ్ళడమంటే ఒక విధమైన భీతిఏర్పడ్డది. అప్పుడంటే కన్యను చూడడానికి
ప్రయాణమవుతూంటె కొంత కుతూహలంగానే వుండేది. ఇప్పుడా ఉత్సాహం పోయింది. రెండు మూడు రోజులు
నుళ్ళా మానాన్న ఈ ప్రసక్తి ఏమీ తేలేదు. ఆయన పనులు ఆయన చూసుకుంటున్నాడు. నా పుస్తకాలతో నేను కాలక్షే
పం చేసుకుంటున్నాను. నాలుగు రోజులు గడిచాయి. ఒక రోజు మధ్యాహ్నం భోజనాలయిన తరువాతను.

"ఏమిటిరా అబ్బాయి! మొన్నవచ్చిన పెళ్ళివారికి ఎల్లుండి బాగున్న దనీ మనం పిల్లని చూడడానికి వస్తున్నామనీ,
నిన్ననే ఉత్తరం రాశాను. పిల్ల మనకు నచ్చితే మనం చేసుకుందాం. వారిచ్చే కట్న కానుకలతోటి మనేకమీ నిమిత్తంలేదు.
అవసరమూలేదు. మనకు కావలసింది గుణవతీ, రూపవతీ అయిన కన్యగాని కన్యతో వచ్చే బరువులేవీ కావు.
ఇంతవరకూ వారు నాతోటి ఆ ప్రశంస ఏమీ చేయలేదు. నేనంతకంటే అడగనూ లేదు. నేవిన్నంతవరకూ కన్యతండ్రి
యోగ్యుడనీ, వేదాధ్యయన పరుడనీ, కొంచెం ఛాందసుడనీ విన్నాను, యింతకూ ఆయన ఛాందసం ఆయనకె
ఉంటుందిగాని పిల్లతోటి మన యింటికి రాదుగాదా! కన్యను చూసుకోమని వారడగడం మర్యాదా, మన తృప్తికోసం
వెళ్ళి చూడడం కూడా ఒక మర్యాదే. ఏమంటావు' అన్నారు.

నేను ఏమనను! ఈ నాలుగు రోజులనుంచీ ఈ సంభాషణ ఎప్పుడు జరుగుతుందా నేనేమి అనాలా అనే ఆలో
చించుకుంటున్నాను. కాని ఏమనాలో మట్టుకు ఒక నిర్ణయానికి రాలేక పోయాను. నేను సమాధానం వూహించుకో
కుండానే ప్రశ్నవెయ్యనే వేశారు మా నాన్న అనుకుంటూ ఏదో ఒకమాట అనాలి గనుక,

"పోనిద్దురూ ఇప్పుడొచ్చిన తొందరేమిటి? పెళ్ళికిమీరంత తొందరపడడానికి నేనేమీ ఆడపిల్లను కాదుకదా! నేనింకా
ఏం చెయ్యాలో అనగా వ్యవసాయమో, ప్లీడరీయో, ఉద్యోగమో ఏ నిర్ణయమూ చేసుకోలేదు కదా" అన్నాను.

దానికీ, దీనికీ సంబంధమేమిటన్నారు మా నాన్న.నా జీవితవిధానంలో నా నిర్ణయాలను అనుసరించి నీ భార్య నీకు
సహధర్మచారిణిగా ఉండవలసిందేగాని నీకు నిర్ణయాలు చేసేదీ, నీవు చేసుకున్న నిర్ణయాలు మార్చేది కాదుకదా
అన్నారు.

"మీరన్నదే మన సంప్రదాయం అనుకోండి. కాని ఈ నాటి ఆలోచనా సరళి కొంచెం మారింది కదా! ఎక్కడనుంచొ
పరాయి యింటినుంచి మన యింటికి వచ్చి జీవితాంతం మనతోనే వుండి అన్నిటా మనతో ఐక్యం కావలసిన మనషి.
మన ఆలోచనలు, మన పద్ధతులు కూడా తెలుసుకోవద్దా! అందులో మంచి చెడ్డలు నిర్ణయించుకునేటప్పుడు ఆమె
అభిప్రాయం కూడ మనము అడిగి తెలుసుకోవడములోను, మనము అడక్కపోయినా స్వతంత్రిమ్చి తన సలహా
చెప్పడంలోను తప్పేముంటుంది? మా అమ్మని మీ రెప్పుడూ అడగరా? ఏ విషయంలోను ఆమెతో సంప్రదించరా! ఒక
భోజన విషయంలోనేనా ఆమె స్వతంత్రించి నిర్ణయాలు చేసుకొనేది అన్నాను. కొంచెం తొందరతో.

ఆహా అలాగా, నిజమే! మీ చదువుతోపాటు ఇతర విషయాలు కూడా చాలా వంట పడతాయన్నమాట. మర్చి

పోయాను. సరేపోనీ అవన్నీ తరువాత ఆలోచించుకోవచ్చును. ముందు పిల్లను చూడవచ్చు గదా అన్నారు. రెండు మూడు నిమిషములు మౌనంగా ఊరుకుని ఆ అమ్మాయి వయస్సు ఎంతో అన్నాను. మా నాన్న ఎప్పుడూ దేనికి మాటకి తడుముకోని మనిషి నిర్ఘాంతపోయి నాకేసి చూస్తూ కొంత సేపు వూరుకున్నారు. అప్పటికి తేరుకుని నా అభిప్రాయం గ్రహించినా గ్రహించనట్టు, నీ వుద్దేశం, అన్నారు. నా ఉద్దేశానికేమున్నది మీరూహించినదే. నా వయస్సు ఇప్పుడు ఇరవై రెండో, ఇరవై మూడో ఉన్నాయికదా! ఇంకను ఆ పిల్లకూ, నాకూ వ్యత్యాసం ఏం వుంటుందా అని వూహిస్తున్నాను అన్నాను.

'కొంత తేడా ఉండేమాట వాస్తవమే. నీవు విదేశాలకు వెళ్ళకముందే ఒకసారి ప్రయత్నం చేసిన సంగతి నీకు జ్ఞాపకం ఉండేఉంటుంది. అప్పుడయితే ఈ ఈలోచన లేనీ మనకుండకపోయేవి. మరియిప్పుడు ఏదో కొంత తేడా తప్పనిసరి అవుతుంది. ఇంతకూ నేను వాళ్ళనడగలేదు. ముందు మనకు పిల్ల నచ్చడం, తరువాత జాతకం నచ్చడం. ఇవి రెండూ అయితే అప్పుడు వ్యత్యాసము మాట - నాకేసి చూస్తూ కొంతసేపు వూరుకున్నారు. దానిని గురించి యింక వాదప్రతి వాదాలు అనవసరమన్నట్టు ఆయన లేచి వెళ్లిపోయారు.

నేను తుది మాట చెప్పే అవకాశం లేకుండా చేశారు మా నాన్న. అంతకంటే గట్టిగా నా పెళ్ళి సంగతి నా యిష్టము వచ్చినపుడూ, అవసరం వచ్చినప్పుడూ నేనే చూసుకుంటాను అని చెప్పే ధైర్యం ఇన్నేళ్ళు వచ్చినా, ఇన్ని దేశాలు తిరిగినా లేకపోయింది. యిక చేసేదేమీలేక ఏమి జరుగురుందో చూదామని నేను వూరుకున్నాను.

మూడవనాడు బాగా తొందరగా భోజనములు ముగించుకొని పెళ్ళి చూపులకు బయలుదేర బోతుండగా అమ్మను కూడా తీసుకువెడదామన్నాను. ఎందుకూ, అనవసం యిప్పుడు. "నాకు నచ్చుతే మీ అమ్మకూ నచ్చుతుంది. పైగా అక్కడ కొంత దూరం నడవాల్సికూడ ఉంటుంది. మీ అమ్మ చూస్తుంది' అని ఏమే! మేము వెళ్ళివస్తున్నాం అని ఒక కె ేక వేశారు మానాన్న.

మా అమ్మ ఏ పనిమీద ఉన్నదో 'శుభం'అని చేతులకు తుడుచుకుంటూ నవ్వుతూ యివతలకు వచ్చి మమ్మల్ని సాగనంపింది.

మధ్యాహ్నం సుమారు రెండు గంటలకు ఆ గ్రామం చేరుకున్నాము. వారు మా రాకకై అన్నీ సిద్ధం చేసుకుని వీధి అరుగుమీదనే కూర్చుని, నిరీక్షిస్తూనే ఉన్నారు. మమ్మల్ని చూడడముతోటే మేము వస్తున్నామని లోపలికి కేకవేశారు. యజమానురాలు పాద ప్రక్షాళనకు నీళ్ళు తీసుకు వచ్చి పెట్టింది. లోపలికి వెళ్ళి కూర్చుని కొంచెంసేపు ఈ మాటా, ఆ మాటా ఆయన తరువాతను 'ఏమే? అమ్మాయిని ఇంక తీసుకురావేమ'ని భార్యను కేకవేశారు. మొన్న మా వూరు ఈ శాస్త్రుర్లుగారితో వచ్చినాయన కూడా సావిట్లో వున్నారు. మరెవరో ఒకరిద్దరు కూడా వున్నరు. ఇంతలోకే శాస్త్రిగారు భార్య కుమార్తెను తీసుకుని సావిట్లోకి వచ్చింది.

'ఇలా కూర్చో అమ్మ' అని అక్కడున్న చాపమీద కూర్చోబెట్టి పిల్ల వెనకను తాను నిలబడి ఉన్నది. లోపల గుమ్మంలో ' ఇంకెవరో ఇద్దరు ముగురు ముత్తయిదువులు వేడుక చూస్తున్నారు. మొదట వీధిలో తల్లిని చూచినపుడే నాక్కొంచెం అనుమానం కలిగింది. ఇప్పుడు పిల్లను చూడడం తోటే నా అనుమానం రూఢి అయినది. పిల్లకు పదకొండేళ్ళుకంటె

ఉండవు. సన్నగా చాలా అర్భకంగా, బాగా నల్లగా కనపడ్డది. ఆపిల్లలో స్ఫుటంగా కనపడేది కళ్ళు ఒక్కటే. ఇక నాపిల్లను చూడవలెననే కుతూహలం నాకెంతమాత్రం కలుగలేదు. ఒక్కక్షణం మా నాన్నకేసి చూశాను. ముఖం చూస్తే ఆయనకూ నచ్చినట్లు కనపడలేదు. ఇంకొక క్షణానికల్లా ఆయన కూడా ఇక్కడుండవలసిన అవసరం తీరింది అన్నట్టుగా 'బాగుంది శాస్త్రిగారూ, చాలా సంతోషం ఇంకను సెలవిప్పిస్తే' అన్నారు. ఆ పిల్లను ఎవ్వరమూ ఏ ప్రశ్నా వేయలేదు. నీ పేరు ఏమిటనికూడా అడగలేదు. మా భావం వారందరికీ అర్థమయ్యే ఉంటుంది. ఎవ్వరూ మాటాడలేదు.

సాయంకాలానికి కొంచెం కష్టమైనా మొగల్తుర్రు చేరుకున్నాము. దారిపొడువునా మా నాన్న ఒక్క మాటకూడా మాట్లాడలేదు. నేనేమి మాట్లాడను? ఇంటికి రాగానే మా ముఖం చూచి పెండ్లికూతురెలావున్నదీ మా అమ్మకర్థమైనట్లుంది. ఆవిడకూడా ఈ ప్రశమ్న ఏమీ చేయలేదు. ఆడపిల్లలను కన్నవారు పిల్లపుట్టింది లగాయతూ దాన్ని అత్తింటికి పంపేవరకూ ఒకటే ఆలోచనకదా! వారు సుఖంగా నిద్రపోరు. కనపడ్డ యువకులను నిద్రపోనివ్వరు. నెలరోజులు తిరక్కుండానే మళ్ళీ సంబంధం రావటం మళ్ళీ చూడవలెనని నిచ్చయించుకోవడం జరిగింది. ఈ సారి పిల్లతండ్రి పండితుడు కాదు కాని చాలా లౌక్యుడూ, గడసరీలాగ కనపడ్డాడు. పిల్లను చూడటానికి బయలుదేరబోతుంటె ఎక్కడనుంచో ఈ సంబంధం మాకు తగినది కాదని పిల్లతండ్రి పరమ దుర్మార్గుడనీ యింకా ఏవేవో వారిని గురించి వర్ణిస్తూ , ఒక ఆకాశరామన్న ఉత్తరం వచ్చింది.

అనుకున్న ప్రయాణం ఆ పూటకు ఆపుజేసి మా నాన్న ఒక్కరూ ఎక్కడికో వెళ్ళి సాయంకాలానికి చాలా అలిసిపోయి యింటికి వచ్చారు. ఎవ్వరి తోటీ ఏమీ మాట్లాడలేదు. స్నానంచేసి భోజనాల దగ్గర ఈ ప్రసక్తి తీసుకు వచ్చారు. మనవాడి అదృష్టం చాలా మంచిదిగనుక ఈ సంబంధం తప్పిపోయింది. నేను రోజస్తమానమూ తిరిగి వారిని గురించి బోలెడన్ని వివరాలు తెలుసుకున్నాను. ఆ పిల్లతండ్రి ఎంత లౌక్యుడో, ఎంత దుర్మార్గుడో తెలుసుకోడానికి ఒక్క విషయం చెబుతాను. మన వాడికి కట్నం క్రింద కొంత రొక్కమే కాకుండా రెండు మూడు ఎకరాలు భూమి కూడా యిస్తామనీ, ఆ భూమి వూరికి దక్షిణంగా ఉన్నదనీ దాని నెంబరు ఫలానా అని కూడా నేనేమీ అడక్కుండానే మాకు కట్నం అవసరంలేదని చెప్పినా వినిపించుకోకుండానే వివరాలన్నీ నాతో చెప్పాడు.

ఇవ్వాళ వాకబులో తేలిన విషయమేమిటంటే, ఆ భూమి శ్మశానమనీ, దాని నానుకున్న బంజరు గ్రామకంఠమని తెలింది. ఇటువంటి వాడిని ఏం చేస్తే పాపమున్నదీ? ఈ రహస్యం ఏనాటికి బయటపడదనుకున్నాడా? ఇంత దుర్మార్గం యిటువంటి దురాలోచనా, నాజీవితంలో ఇంతవరకెప్పుడూ వినలేదు. మనవాడి జాతకం మంచిదనీ, చాలామంచి సంబంధమే వస్తుందనీ నమ్మకమున్నది. కానియ్యి అయినప్పుడే అవుతుందన్నాడు. 'అయ్యో వీడిల్లు వల్లకాడుగానూ' అన్నది మా అమ్మ. నేనేమీ మాట్లాడలేదు. కొంచెం నవ్వుమట్టుకు వచ్చింది.

ఈ అనుభవంతో కొన్ని రోజుల వరకూ జరగలేదు.

ఒకరోజున మా రాజు మిత్రుడు, భీమవరం వచ్చినట్టూ నన్ను వెంటనే ఎన్ని పనులున్నా మానుకుని, మనదేశంలో, విమానాలు లేవు గనుక రెక్కలు కట్టుకుని తక్షణం అక్కడకు వచ్చి నన్ను వాలమనిన్నీ, అలా చేయనిపక్షంలో తనేవచ్చి నా రెక్కలు వెనక్కి విరిచికట్టి ఈడ్చుకుపోతాననీ ఉత్తరం వ్రాశాడు. అతని కంతశ్రమ కలిగించడం యిష్టం లేక మా

అమ్మతోటి చెప్పి నేను వెంటనే భీమవరం బయలుదేరాను. మా రాజు రాసినట్లు నేను ఎగిరి వెళ్ళకపోయినా, కొంచెం ఇంచుమించుగా అంతవేగంగానూ వెళ్ళాను. నేనింకా ఏ సాయంత్రానికో వస్తాననుకున్న రాజు నన్ను చూచి ఆశ్చర్యంతో ఒక్క ఉరుకున వీధిలోకివచ్చి నన్ను అమాంతం బండిలో ఉండగానే కౌగలించుకుని యివతలకు దింపాడు.

ఇంకను లోపలికి వెళ్ళిన తరువాత ఎన్నెన్నో మర్యాదలు చేసి యోగక్షేమాలన్నీ అడిగి తన అవశిష్టాలు అన్నీ తొందరగా తీర్చుకుని బయటి కెక్కడికేనా పోదాము రమ్మని నన్ను ఉప్పుటేరు ఒడ్డుకు తీసుకువెళ్ళాడు. మేమిద్దరమూ నిర్జనంగా ఉన్న ఒక సైకతస్థలిలో ఒక చెట్టు నీడను సుఖాసీనులమై ఏదేదో బాతాఖానీ ప్రారంభించాము. విదేశాలలో మా ప్రథమ పరిచయంతో ప్రారంభించి నే నింటికి రావడానికి వేవర్లీ స్టేషన్‌తో రైలు ఎక్కేవరకూ అక్కడ మా జీవితం, మేము చేసిన అల్లరూలూ, అవకతవకలూ, యితరులను ఏడిపించడాలూ, మొదలైన రసవద్ఘట్టాలు ఎన్నెన్నో, సింహావలోకనము చేసుకుంటూ, కాలగమనము గమనించకుండా ఎన్ని గంటలో అక్కడ కాలక్షేపం చేశాము. కాలగతిని మేము గమనించక పోయినా, అన్నగత ప్రాణులము కావడముచేత, మా కడుపులే మమ్మల్ని లేవమని హెచ్చరించడముతో, యింటిదారి పట్టక తప్పింది కాదు.

నేనా సాయంత్రం యింటికి వెడదామనుకున్నాను గాని రాజునన్ను కదలడనికి వీలులేదని ఆంక్షపెట్టి అక్కడనే ఉంచేశాడు. నేను కట్టుబట్టలతో వచ్చాను. వేరే బట్టలు లేవనికూడా చెప్పాను.

తక్షణం బజారుకు తీసుకువెళ్ళి రెండుజతలు పంచెలూ, తువ్వాళ్ళూ వగైరాకొని, తక్షణం రెండు చొక్కాలుకూడా కుట్టించి, యింకను నోరు మూసుకుని నేను వెళ్ళమనేదాకా యిక్కడే పడివుండు అన్నాడు.

గత్యంతరంలేక సుమారు వారం రోజులు నేను అనుకోకుండానే, నాకు తెలియకుండానే అక్కడ వుండడం జరిగింది. ఏమైనా నేను రేపు ఇంటికి వెళ్ళక తప్పదు అబ్బాయీ అన్నాను. 'రేపటికింకా పన్నెండు గంటలో, పదిహేనుగంటలో వ్యవధి ఉన్నది కదా' అన్నాడు.

నేనేమి మాట్లాడలేదు. సాయంత్రం ఫలహారములు ముగించుకుని బయటకు ఎక్కడికేనా వెడదామని బయలుదేరబోతుంటే వాకిట్లోకి ఎవరో ఇద్దరు బ్రాహ్మణులు వచ్చి రాజు తండ్రితో ఏదో మాట్లాడుతున్నారు. ఆయన మమ్మల్ని క్షణం కూర్చోమన్నారు. ఇదేమిటా, వారెవరూ! కొంప తీసి నాకెవరైనా పెళ్ళివారు కాదుకదా అనే సందేహం ఎందుకో కలిగింది. ఇంతలో పెద రాజుగారు తన కొడుకునీ, నన్నూ వచ్చినవారికి పరిచయం చేశారు. తరువాత ఈ వచ్చిన వారిలో ఒకరిని అచ్యుతరామయ్యగారనీ, మాశాఖ బ్రాహ్మణులేననీ, ఆ వూళ్ళో పెద్ద పేరు సంపాదించిన వకీలనీ చెప్పారు. ఇంతలో ఆ అచ్చుతరామయ్యగారితో వచ్చిన వ్యక్తి నన్ను ఉద్దేశించి,

'తమ సంగతీ తమ తండ్రిగారి సంగతీ, తమ వంశమర్యాదా, తమ విదేశాలలో చదివిన చదువుల గురించీ చాలా విన్నాము. అచ్యుతరామయ్య గారూ నేనూ పదిహేను రోజులనుంచి మొగల్తుర్రు వచ్చి మిమ్ములనూ, మీ తండ్రిగారినీ సందర్శిద్దామని ప్రయత్నిస్తున్నా వారికి కోర్టు పనులతో తీరికలేక కదిలిరాలేక పోయాము. అచ్యుతరామయ్యగారి పెద్దకుమార్తె. బహు చక్కనిదీ, తెలివైనదీ. స్కూలులో స్కూలు ఫైనలు చదువు కుంటున్నది. ఆ అమ్మాయికి ఇంకా పై చదువులు చదువవలెననే కుతూహలం ఎంతో వున్నా ఆ పిల్ల తల్లి, మాతా మహులు, ఒత్తిడి చేసి సాధ్యమైనంత

త్వరలో వివాహము చేయవలెననే సంకల్పముతో వున్నారు.

తమరిక్కడికి వచ్చినట్లూ, అయిదు రోజులుగా ఇక్కడనే ఉన్నట్లూ, నిన్న సాయంకలమే నాకు తెలిసింది. ఇప్పటికి తీరిక చేసుకుని యిలా వచ్చాము. ఈ పూట మాతో ఒక్కసారి దయచేసి పెండ్లి కుమార్తెను చూస్తే సంతోషిస్తాను. మీ కభ్యంతరం లేకపోతే ఈ రాత్రి మీ వూరువెళ్ళి మీ తండ్రిగారితో ప్రశంసచేసి రేపు వారిని యిక్కడికి దయచేమనికోరి మళ్ళీ రాత్రికి తిరిగివచ్చి ఏమాటా తెల్లవారేసరికి మీకందజేస్తాము' అన్నాడాయన.

ఇంతలో అచ్చుతరామయ్యగారు యింత సేపూ, ఉలుకూ,పలుకూ లేకుండా ఉన్నవాడు. 'బాబూ మామాట మన్నించి, మరోలా అనుకోక, మీరొక్కసారి మా యింటికి దయచేయండి. మా అమ్మాయిని చూడండి మీకు ఏమాత్రమూ ఆకర్షణీయంగా ఉన్నా, మీ నాన్నగారి దగ్గరకు వెడతాము. వారు మా మంచి చెడ్డలు తెలుసుకుని రేపటెల్లుండికి యిక్కడికి తప్పక దయచేస్తారనే ఆశా, విశ్వాసమూ, మాకున్నది. లేవండి వెడదాము మీ స్నేహితులుకూడా మీతో వస్తారు.' అని నాకు సమాధానం చెప్పడానికి వ్యవధి యివ్వకుండానే లేచి నిలబడ్డారు. రాజు నా చెయ్యి పట్టుకుని లె 'వదీశాడు. మేము యింక వారిని అనుసరించక తప్పలేదు.

అచ్యుతరామయ్యగారిది చాలా విశాలమైన స్థలంలో నిర్మితమైన పెద్ద భవంతి. ముందు చిన్న ఉద్యానవనము. ఎంతో 'చక్కగా ఉన్నది. లోపలికి వెళ్ళగానే హాలంతా పాశ్చాత్యపద్ధతిని కుర్చీలూ, సోఫాలూ, గోడలకు నేత్రా నందకరమైన పటములతోనూ అలంకరించబడి ఉన్నది. మేము వచ్చేసరికే ముందు సావిట్లో కొంతమంది వీరి రాకకోసం వారి పార్టీలు కాబోలు కూచున్నారు.

మేము తిన్నగా అచ్చుతరామయ్యగారి ననుసరించి లోపల హాలులో కూర్చున్నాము. ఇదివరకే అన్ని ఏర్పాట్లూ సిద్ధము చేసుకున్నారు కాబోలు, మేము వెళ్ళగానే అచుత్యరామయ్యగారు లోపలికివెళ్ళి పెండ్లికుమార్తెను తీసుకురమ్మని భార్యతో చెప్పినట్లున్నారు. అప్పటికే అలంకరణతో సిద్ధంగా ఉన్న కన్యను తీసుకుని రెండుమూడు క్షణములలో తల్లి ప్రవేశించింది. కొందరు ఆడవాళ్ళు లోపలున్నారు, మరొక చిన్నమ్మాయీ మరొక యిద్దరు మొగపిల్లలూ అచ్చుతరామయ్యగారి సంతానమే కాబోలు హాల్లోకి వచ్చి నిలబడ్డారు. అమ్మాయి లోపలికి ప్రవేశిస్తుండగానే నా దృష్టికి ఆకర్షించింది.

మా పరస్పర వీక్షణములు అప్రయత్నంగా జరిగాయి. నేననుకోని, నా మనసూ హృదయమూ ఆమెతోనే 'నిండిపోయాయి. నేనిన్నాళ్ళనుంచీ నిర్మించుకున్న ఊహా సౌధాలన్నీ గాలిలో ఎగిరిపోయినాయి. ఆ పిల్ల కూర్చోబోతూ మళ్ళీ తన విశాలనేత్రాలతో నన్ను ఒక్కసారి చూచింది. ఒక చిరుహాసముతో ఆసీనురాలైంది. తల్లి పక్కనే నిలబడి ఉన్నది. 'ఇదేనండీ మా పెద్ద అమ్మాయి చదువుకుంటూ పెండ్లి చేసుకోబోతున కన్య' అన్నారు. అచ్చుతరామయ్యగారు

ఆయన చెప్పినదంతా సరికాదన్న సూచనతో తలవూపి, సిగ్గుతో తల కిందకు వంచుకున్నది.

మీరేమైన పిల్లను అడగదలచుకుంటే అడగండి. మీకే సంకోచమూ అవసరములేదు. అమ్మాయి సంగీతం కూడా నె

ర్చుకుంటోంది కొద్దిక్షణాల్లో తను నేర్చుకున్న మేరకు ఏదో ఒక పాటపాడి వినిపిస్తుంది కూడాను. అన్నారు అచ్యుతరామయ్యగారు. ఎందుకో, ఎవరో మంత్రించినట్లు నాకు వాగ్బంధనమైంది. ఇంతకాలంనుంచీ పెండ్లిచూపులకు వెళ్ళినప్పుడు ఎన్నెన్నో ప్రశ్నలు వేసి ఆ పిల్లచేత పలికించి పలికించి ఆమెగాత్ర మాధర్యం సమయస్ఫూర్తీ, యింకా ఏవేవో తెలుసుకోవలెననుకున్న వేమీ ఇప్పుడు అడగబుద్ధికాలేదు. ఆ మూర్తిని అలా చూస్తూ కూర్చుంటె చాలుననిపించింది.

నేనేమీ మాట్లాడక పోయేసరికి ఆ అమ్మాయిని ఒక పాటపాడమని తండ్రి హెచ్చరించారు. దానితో ఏదో స్వర్గసీమలో వి హరిస్తున్న నేను, అమాంతం నేలకు దిగి యిప్పుడవన్నీ ఎందుకండీ! రేపు మా నాన్నగారు వస్తే చూడవచ్చులెండి. అని నేననుకోకుండానే లేచి నిలబడ్డాను. అక్కడున్న అందరి వదనాలూ హాసాలతో వికసించినాయి. వారు కోరిన సమాధానం, ఆశించిన పలుకూ, అప్రయత్నంగా, అనుకోని విధంగా, నాకు తెలియకుండగానే నా నోటంట వచ్చింది.

నాతో బాటు రాజుకూడా లేవడంతోనే అక్కడ అందరూకూడా లేచారు.

ఆ అమ్మాయీ లేచింది. మళ్ళీ ఒకసారి మా కళ్ళు కలిసాయి. ఆమె మందహాసం చేసింది. కానీ, నేను జవాబుగా నవ్వుకూడా నవ్వలేక పోయాను. నేనే పెళ్ళికూతురులా సిగ్గుతో తలవంచుకుని వీధిలోకి వచ్చాను.

48వ భాగం

అచ్చుతరామయ్యగారు మా వెనకనే వచ్చి మమ్మలను రోడ్డు వరకూ సాగనంపి, నాన్నగారు ఏమన్నదీ మీకు ఉదయాన్నే తెలియ పరుస్తాను. ఉంటాను మరి" అన్నారు. నేనేమీ మాటలేకుండా చేతులు జోడించి, రాజుని ఆసరా చేసుకుని, నిద్రలో నడుస్తున్నట్లు ముందుకు సాగాను. ఆవీధి చివరకు వెళ్ళి మలుపు తిరగ్గానే రాజు ఓ పెద్ద నవ్వు నవ్వి,

'పార్వతీశం నీ పని అయిపోయింది. ఇంక నీ స్వాతంత్ర్యం ఇంతటితో ఆఖరు. నువ్వేదో పెద్ద ధీశాలీ, ధైర్యశాలీ అనుకున్నాను. ఇన్ని దేశాలు తిరిగి, ఎంతెంత మందినో సౌందర్యవతులను చూచినకళ్ళు ఈ చిన్న పిల్ల ముఖంమీద పడగానే అలా అయిపోయామేమిటి? నీవు పలికిన ప్రతాపాలన్నీ ఏమయ్యాయి ఇప్పుడు' అంటూ నన్ను దారి పొడుగునా హేళన చేస్తూనే వున్నాడు.

నేనేమీ ఒక్క మాటకూడా సమాధానం చెప్పలేదు. ఎంత సేపూ నా కభిముఖంగా నిలిచి, నవ్వేకళ్ళతో నన్ను చూస్తూ వెనక్కు నడుస్తున్న ఆ పిల్ల కళ్ళమీదనే నా ప్రాణాలన్నీ లగ్నమై వున్నాయి. అలా యెంత దూరమో రాజు నన్ను రెక్కపట్టుకుని తీసుకువెళ్ళి, నిన్న కూర్చున్నచోట కూలవేసేవరకూ ఆ మాంద్యం వదలనేలేదు. రాజు నా వీపుతట్టి, 'ఏం నాయనా యిప్పటికేనా మెలకువ వచ్చిందా? లేకపోతే ఓ పరుపూ దుప్పటీ, తలగడా తెప్పించి పరిపిస్తే యిక్కడె నిద్రపోతావా? పోనీ అలా చెయ్యి రేపు మీ నాన్న వచ్చి ఎలాగూ లేపుతారు నా దారిని నేను పోతాను' అని రాజు లేచేసరికి నా మైకము పూర్తిగా వదలిపోయింది. మామూలు మనిషినయ్యాను.

'ఏడిశావు కూర్చుందూ' అని రాజును మళ్ళీ కూర్చోపెట్టి, మామూలు కబుర్లలో పడ్డాము. ఆ కబుర్ల మధ్య రాజు నోటంట వచ్చిన ఒకటి రెండూ మాటలవల్ల, ఈ జరిగిన సంఘటన కంతకూ కారకులు మా రాజూ, అతని తండ్రిగారూనని నాకు తెలిసిపోయింది. మరునాడు ఉదయం మా అవశిష్టములూ, స్నానములూ ముగించుకునేటప్పటికి అచ్చుతరామయ్యగారి దగ్గిరనుంచి కబురు వచ్చింది. మా నాన్నగారు తమ అంగీకారం తెలిపేరనీ ఈ రోజు మధ్యాహ్నం మూడు గంటల లోపుననే వస్తామన్నారనీ వారు రావడంతోటే మాకు వర్తమానం చేస్తారనీ మమ్మలను సిద్ధముగా ఉండమని చెప్పమన్నారని వచ్చిన ఆసామీ మా కెరుక పరచాడు.

నేనూ రాజూ ఒకళ్ళ నొకళ్ళు చూసుకుని నవ్వుకున్నాము. 'పార్వతీశం ఈ రోజు మీ నాన్న వచ్చి నువ్వామైకంలో ఉండగానే ఆపిల్లచేత నీ మెళ్ళో మూడుముళ్ళూ వేయిస్తాడు. నీకు తెలివివచ్చి చూసుకునేసరికి మెళ్ళో పచ్చని పసుపుతాడు గలగలలాడుతూ కొత్త మంగళ సూత్రాలు తయారవుతాయి. అందుచేతను ఆ ప్రమాదం తప్పించుకోవలెనంటే నీవు యిప్పటినుంచీ కొంచెం మెలకువగా ఉండి నీపరధ్యానం మాని జాగర్తగా వుండు, ఇంకను తరువాతను ఎలాగూ జీవితాంతం వరకూ ఆ అమ్మాయి ముఖం చూస్తూ, ఆ మందహాసంలో మతి పోగొట్టుకుని, ఆమె కనుసన్నలలో మెలగుతూ ఆమెకు దాస్యం చేస్తూ, నీ చదువు సంధ్యలన్నీ మరచిపోయి, హాయిగా సంతోషంగా, ఆ దేవీ కటాక్ష వీక్షణాలలో కాలం గడుపుకోవచ్చు' అన్నాడు రాజు.

నాకు ఒళ్ళు మండి లేచి నా తువ్వాలుతో అతని నోరు కట్టేశాను.

'సంతోషించాను. దీనికంతకూ కారకుడవు నీవేనన్న సంగతి నిన్న సాయంకాలమే తేలిపోయింది. సరే ఏదో సదుద్దేశంతో 'టే చేశావుకదా' అని ఊరుకున్నాను. అతి ధోరణిమట్టుకు నేను సహించను' అన్నాను.

రాజు ఒక పెద్దనవ్వుతో ఆ తువ్వాలు లాగి నా మొహాన్ని వేసి కొట్టాడు.

'పార్వతీశం, ఎడింబరో స్నేహితురాండ్రను మర్చిపోయావా పూర్తిగా. ఈ పిల్లకు ఒక్కసారి చూసేటప్పటికి, అంత ఆనందం కలిగిందా? ఇంకెవ్వరినీ చూడాలని లేదా? 'ఒకమాటుకే ఈలాగయితే ఏలాగూ' అనే జావళి జ్ఞాపకం వస్తోంది నిన్ను చూస్తుంటే. మనలో మనమాట. ఈ పిల్ల చాలా చక్కనైనదని ఒప్పుకోక తప్పదులే. నేను చిన్నప్పటినుంచి ఎరిగి ఉన్నాను ఈ అమ్మాయిని, చాలా తెలివైనదీ చాలా బుద్ధిమంతురాలూనూ.

ఈ అమ్మాయికి వివాహ ప్రయత్నం చేస్తున్నట్టు అచ్యుతరామయ్యగారు వరాన్వేషణలో ఉన్నట్టూ నాకీమధ్యన తెలిసింది. నీవు వచ్చిన తరువాతను ఒక రోజున హఠాత్తుగా నీ సంగతి వారికి తెలియపరిస్తే బాగుంటుందని నాకు తో 'చింది. ఈ జిల్లాలోకంతా అచ్చుతరామయ్యగారు చాలా ప్రసిద్ధిచెందిన వకీలు, అంత శాంత స్వభావులూ, లాయరు వృత్తిలో ఉండికూడా అంత ఋజువర్తన కలవాళ్ళూ మరొకరు లేరు. ఉండటం కూడా కష్టం. మీ నాన్నగారికి కూడా వారి తె ఎరు తెలిసే వుంటుంది. అందుకని ఈ ఉద్దేశం స్ఫురణకు రాగానే మా నాన్నగారి చెవిని ఈ మాట వేశాను.

ఇది చాలా బాగుందని ఆయన సంతోషించి ఈ సంధానానికి కావలసిన దోహదం అంతా ఆయన నిమిషాల మీద చె 'శారు. పర్యవసానం ఈ సాయంత్రం తాంబూలాలు పుచ్చుకోవడం కూడా జరుగుతుందేమోనని నా అనుమానం దీనినె ' కాబోలు మనవాళ్ళు ఘటన అంటారు. లేకపోతే చిన్న పిల్లను చేసుకోకూడదని నీ దృఢాభిప్రాయం నాకు తెలుసు. ఇదివరకు వచ్చిన సంబంధాలు వదలుకోడానికి యిదికూడా ఒక కారణమని విన్నాను. ఈ వేళ ఈ బొమ్మను చూడగానె ' నీవా సంగతే మరచిపోయావుకదూ, ఏ కారణముచేతనైనా మీ నాన్నగారు దీని కంగీకరింపకపోతే నీవు ఊరుకుంటావా?

నిజం చెప్పు. ఇది వరికీ నచ్చుతుంది. వివాహమూ జరుగుతుంది. ఈ అమ్మాయి నీకు దైవమిచ్చిన భార్య అవుతుంది. నాకెంత సంతోషంగా ఉందదో చెప్పలేను. ఈ ఘటన వున్నచోట మన ఆలోచనలు, మన ఆశయాలు, మన పట్టుదలలు అన్నీ తారుమారవుతాయి' అంటుంటే

'చాల్లేవోయ్! యింక నీ వేదాంతం కట్టిపెట్టు' అన్నాను లేని కోపం అభినయిస్తూ. ఇలా సుమారు పదకొ ండుగంటలవరకూ కబుర్లు చెప్పుకుంటూ ఆ తరువాతను అత్మారాముని సంతృప్తిపర్చి భుక్తాయాసం తీర్చుకున్నాము. సరిగా రెండు అయేసరికి మమ్ములను తయారైరమ్మని అచ్చుతరామయ్యగారి దగ్గర నుంచి కబురు రానే వచ్చింది. వె ేము ఒక్క అరగంటలో అచ్యుతరామయ్యగారింటికి చేరుకున్నాము.

అప్పటికి మా నాన్నగారు వచ్చినట్టున్నారు. ముందు సావిడంతా ప్లీడరుగారి స్నేహితులతో సందడిగా ఉన్నది. అన్నీ

నిశ్చయమైనట్లే, గుమ్మాలకు తోరణాలు కట్టించారు. మా రాకకై కనిపెట్టుకున్నట్టు వీధిలో ఇద్దరు పెద్దమనుషులు నిలబడి మేము బండిదిగగానే, మమ్మిలను సాదరంగా లోపలకు తీసుకువెళ్ళారు. ముందు సావిట్లో మిత్రులతో మాట్లాడుతున్న అచ్చుతరామయ్యగారు మాకు ఎదురువచ్చి, కరచాలనం చేశారు. అక్కడ కూర్చున్నవారందరూ లోపలకు వెళ్ళాము. మా నాన్నగారు చిరునవ్వుతో నన్ను పలకరించారు. ముందు మాకు ఫలహారములు అందివ్వబోయారు.

మా నాన్నగారు 'ముందు పిల్లను చూచి తరువాతను, ఈ లాంఛనాలు సావకశంగా జరుపుకుందామ' న్నారు.

అచ్యుతరామయ్యగారు సరేనని కన్యను తీసుకువచ్చి కూర్చోబెట్టడమూ, నేను మళ్ళీ మంత్రముగ్ధుడనై గుడ్లప్పచెప్పి ఆపిల్లకేసి చూడడమూ, ఆ అమ్మాయి ఏమనుకుందో తెలియదుకాని, మందహాసంతో తనూ నాకేసే చూడడమూ తరువాత ఏం జరిగినదో మాకు తెలియదు. కాని తాంబూలాలు పుచ్చుకోవడం కూడా అప్పుడే నన్నారు మాటలేం జరిగినాయో నాకు తెలియలేదు. రాజు నవ్వుతూ నా వెర్రిమొహం చూస్తూ కూర్చున్నాడు, అచ్యుతరామయ్యగారు వచ్చి నామెడకు జామారు కప్పి, నా చేతులలో తాంబూలం పెట్టడంతో మెలకువవచ్చి, ఇదేమిటన్నట్టు తెల్లబోయి చూశాను.

మా నాన్నగారు ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుకున్నారు. ఇంతలో అచ్యుతరామయ్యగారు వారికి అమూల్యమైన జరీ చాపుకప్పి, తాంబూలం అందించారు. అక్కడున్న వారంతా కరతాళ ధ్వనులు చేయకపోయినా అంత ఉత్సహం వ్యక్తపరిచారు. పెళ్ళికూతురు వైపు చూడబోతే అక్కడ నాకు పున్నమిచంద్రుడు కనబడ్డాడు. ఆ చంద్రబింబాన్ని మైమరచి చూస్తుండగానే ఆశీర్వచన పసనమాచెవిని పడడం, అక్షింతలు నామీద అన్నివైపుల నుంచీ పడడం జరిగింది.

అచ్యుతరామయ్యగారూ ఆయన భార్యా ఎంతో ఆనందంలో నా దగ్గరకు వచ్చి అక్షింతలు వేశారు. మా నాన్నగారు కూడా దగ్గిరికివచ్చి ఎంతో ఆనందతో, ఆర్ద్రతతో ఆశీర్వదించి, అక్షింతలు వేశారు. ఆయనను చూస్తే నాకూ కళ్ళు తడిసినాయి. నేను లేచి ఆయనకు పాదాభివందనం చేశాను.

ఆయన ఒక్కసారి నా భుజంమీద చెయ్యివేసి దగ్గరకు తీసుకున్నారు. అత్తమామలకు కూడా పాధాభివందనం చేశాను. మా అత్తగాడి ముఖంలో ఆనందం తాండవిస్తుంది. వచ్చిన బంధువులకూ మిత్రులకూ చందన తాంబూలాదులు అందించారు. వచ్చిన వారంతా ఒకరొకరే యింటి మొహం పట్టసాగారు. రెండు నిమిషాలలో హాలు ఖాళీ అయింది. నె 'నూ రాజూ మా నాన్నగారూ మట్టుకు మిగిలాము. అచ్యుతరామయ్యగారు లేచి మా నాన్నకు పాదాభివందనం చేసి,

'శాస్త్రులుగారూ నా ఆనందాన్ని వర్ణించలేకుండా ఉన్నాను. మమ్మిలను ధన్యులను చేశారు. పెద్దలంతా ఈకన్యాదనంతో యదార్ధంగా తరిస్తారరు. సందేహంలేదు. మా అమ్మాయి జాతకం చాలామంచిదని, సిద్ధాంతులు చాలామంది అనేవారు. నేడది యదార్ధమేనని సంతోషిస్తున్నాను. ఇదంతా తలవని తలంపుగా ఊహించలేనంత వేగంతో 'క్రియాసిద్ధికావడానికి మా రాజు, మీ పార్వతీశం స్నేహితుడు. దైవఘటన అంటే ఏమిటో ఇంత ప్రత్యక్ష నిదర్శనం ఎక్కడా చూడలేదు. ఇంకనేమీ అనలేకుండా ఉన్నాను' అన్నారు కొంచెం గాద్గదికతో.

మా నాన్నగారు ఆయన రెండుచేతులూ పట్టుకుని కూర్చోబెట్టి,

'నాకు చాలా సంతోషంగా ఉన్నదండీ. నిజంగా యిది దైవఘటనే. తమ పేరు చాలా కాలంనుంచీ నాకు సుపరిచితమే. అయినా ఈ పరిణామం కేవలం దైవికమే కదా. మా వాడి జాతకమూ చాలా గొప్పదనీ వాడూ చాలా ఉన్నతస్థితికి వస్తాడనీ అత్యంత రూపవతీ, గుణవతీ శీలవతి అయిన కళత్రం వస్తుందనీ, ఆమెతో మా గృహానికి అష్టైశ్వర్యములూ తీసుకువస్తుందనీ పెద్దలనడం, నాకూ ఆ నిశ్చయమే ఎంతో కాలంనుంచి ఏర్పడడమూ, తత్సంబంధమైన ఆశలు పెంచుకుంటూ, కలలుకంటూ, కాలక్షేపం చేసుకుంటున్నాను. ఈ నాటికి తమరు నిన్నరాత్రి వచ్చి మీ అభిప్రాయం వ్యక్తము చేయగానే ఈనాడిక్కడికివచ్చి లక్ష్మీతాండవిస్తున్న మీ అమ్మాయి ముఖం చూడడముతోనే నా కలలన్నీ నిజమయ్యాయనీ, నా తపస్సు ఫలించిందనీ

ఎంత ఆనందించానో చెప్ప శక్యము కాదు. అన్నిటికంటే విశేషం మా వాడికి చిన్న పిల్లని చేసుకోవడం, రజస్వలకాని పిల్లను చేసుకోవడం సుతారమూ ఇష్టము లేనట్లు నాకు తెలియపరిచాడు.

ఈనాడు మీ అమ్మాయిని చూడడంతోనే వాడికీ సందేహాలన్నీ, అభ్యంతరాలన్నీ గాలిలో ఎగిరిపోయాయి. ఆ అమ్మాయి చూపులకు వశుడైపోయాడు. నిన్న సాయంత్రం మావాడు ఒంటరిగా చూడడానికి వచ్చినప్పుడు ప్రశ్నా వేసి వుండడని నా ఊహ' అని నాకేసి తిరిగి ఏమిటి అబ్బాయీ నే నన్నది నిజమేనంటావా అన్నారు. ఈ అనుకోని ప్రశ్నకు నె ౕనానందంతో ఉక్కిరిబిక్కిరై సిగ్గుతో పెళ్ళికూతురిలా తలవంచుకుని ఏమాటా చెప్ప లేకపోయాను.

నాబదులు నాకాబోయే మామగారే తమ ఊహంతా సరియైనదేనన్నారు

మందహాసంచేస్తూ. నేనీ సంభాషణా ధోరణికి కొంచెం యిబ్బంది పడుతూ యిది మార్పించవలెననే ఉద్దేశ్యంతో. మా అమ్మరాకపోవటం ఏమి బాగుందికాదు. నాకెంతో వెలితిగానూ, యిబ్బందిగానూ ఉన్నది అన్నాను మా నాన్నకేసి చూస్తూ.

'ఓరివెర్రివాడా మీ అమ్మను శ్రమపెట్టడ మెందుకూ? రెండుమూడు రోజులలో మీ కాబోయే మామగారూ, అత్తగారూ, తమ కుమార్తెతో సహా యితర బంధుమిత్రులతో సహా మనింటికివచ్చి అక్కడ కూడా తాంబూలాలు యిస్తారు. అప్పటికికాని మీ అమ్మకు తృప్తిగా ఉండదని ఈ ఏర్పాటు చేశాను. నీకు సంతోషమేగదా' అన్నారు.

నా ఆనందానికి మేరలేదు. మానాన్నగారు లేచి బావగారూ ఇంక నాకు సెలవిప్పించండి. నేను వెంటనే బయలుదె ౕరకపోతే రాత్రికి యిల్లు చేరుకోవడం కష్టమవుతుంది అన్నారు.

అచ్యుతరామయ్యగారు తమరంత తొందరపడవలసిన పనిలేదు. తమరు పాదప్రక్షాళణాదికములు ముగించుకుని ఫలహారం తీసుకుని వెడుదురు గాని, మిమ్ములను ఇక్కడకు తీసుకువచ్చిన మోటారుకారు మళ్ళీ తీసుకువెళ్ళి క్షణంలో వి ౕం యింటిదగ్గర మిమ్ములను దిగవిడిచి వస్తుంది అన్నారు. మా నాన్నగారు నవ్వుతూ

'అయితే యికనేం. సంబంధం అనుకున్న క్షణం నుంచీ మాకు వాహనయోగం పట్టిస్తున్నారన్నామాట. యికయితె ౕ అస్తమానమూ మేము కారు ఎక్కి తిరగడమూ, మా కారుకూతలతో అందరినీ హడలగొట్టడం తప్పదన్న' మాట

అన్నారు.

అందరమూ విరగబడి నవ్వేము. మా నాన్న ఇంత చమత్కారంగా మాట్లాడతారని నేను ఎన్నడూ ఎరుగను.

త్వరలో ఫలహారాలు ముగించుకుని మానాన్న బయలుదేరుతూ నాయనా నువ్వూ వస్తున్నావా, లేక యింకోపూట ఆగి మరోమాటు పెళ్ళికూతురిని చూచి వయస్సూ వగైరాలు కనుక్కుని మరీ వస్తావా అన్నారు నవ్వుతూ.

నేనేమీ సమాధానం చెప్పలేక పొంగి పొరలివచ్చే ఆనందాన్ని ఆపుకోలేక తలవంచుకుని నిలబడ్డాను. మా నాన్నగారు నా అభిప్రాయం గ్రహించి.

'సరే నీయిష్టం. నీ వీలు చూసుకుని పెళ్ళివారితో కాకుండా రెండు పూటలు ముందుగా రా, కావలిస్తే వారు మనవూరినుంచి వెళ్ళేటప్పుడు వారితోకూడా వెళ్ళి వారిని దిగబెట్టి రావచ్చు' అంటూ అచ్యుతరామయ్యగారు వెంటరాగా గబగబవెళ్ళి వాకిట్లోవున్న కారులో కూర్చున్నారు. వెంటనే కారు బయలుదేరి వెళ్ళిపోయింది.

మా నాన్నగారు వెళ్ళగానే నేనూ, రాజూ అచ్యుతరామయ్యగారి దగ్గర సెలవు తీసుకుని వెళ్ళిపోయాము. ఇంటికెళ్ళబుద్ధికాలేదు. వూరంతా ఏపనీ లేకుండా, ఏ ఉద్దేశమూ లేకుండా, అట్టే సంభాషణకూడా లేకుండా వీధులన్నీ బలాదూరు తిరిగి ఏటి ఒడ్డుకు చేరుకున్నాం. మామూలుచోటనే చతికిలపడ్డాము. కొన్ని నిమిషాలు మౌనం అయిన తరువాతను 'నీకీ ఆలోచన ఎందుకు తోచింది రాజూ' అన్నాను.

ఎందుకంటే ఏం చెప్పను? ప్రత్యేక కారణం ఏమీలేదు. నీవిలా చిన్నపిల్లను చేసుకుంటావా? అనే సందేహం నాలో 'కలగకపోలేదు మీ నాన్నకూ, నీకూ ఈ విషయంలో పెద్ద ఘర్షణ జరుగక తప్పదుకాబోలు. అది ఎలా వారించడమా అని అనుకుంటూనే ఉన్నాను. మొన్నను హఠాత్తుగా మాయింటికి ఎవరోవచ్చి మానాన్నగారితో మాట్లాడుతూ మాటల మధ్యను అచ్యుతరామయ్యగారు కూతురికి వివాహ ప్రయత్నం చేస్తున్నారనీ, త్వరలోనే ఏదో ఒక సంబంధం నిశ్చయించుకుని వివాహం చేస్తారనీ అనుకుంటున్న మాటలు చెవినిపడ్డాయి.

ఆయన వెళ్ళిన తరువాతను నాకు మెరుపులా ఈ ఆలోచన తోచింది. మా నాన్నగారితో ఈ ప్రశంసచేశాను. ఆయన కూడా ఎంతో సంతోషించి వారంరోజులనుంచి ఈ అబ్బాయి ఇక్కడ ఉంటున్నా మన యిద్దరకూ కూడా ఈ ఆలోచన కలుగకపోవడమేమిటి? చాలా చిత్రంగా ఉంది. అయినా ఇప్పుడు మించి పోయిందిలేదు. శుభస్యశీఘ్రం అన్నారు. అనడం తడవుగా వెంటనే చొక్కా తొడుక్కుని కండువా పైన వేసుకుని పరిగెత్తేరు అచ్యుతరామయ్యగారింటికి ఇంకే 'ముంది? ఈ శుభం జరిపించటానికి నిమిత్తమాత్రులు ఎవరా అని పరమేశ్వరుడు ఆలోచిస్తున్న తరుణంలో మా నాన్నగారు ఈ పనికి పూనుకోవడంతోటే ముక్కోటి దేవతలూ ఏకగ్రీవంగా తథాస్తు అన్నట్లు అయింది.

కానీ పార్వతీశం, ఈ వేళ అక్కడ నిన్నూ, ఆ అమ్మాయినీ చూస్తుంటే ఒకరి కొకరు మీమీ పుట్టుకలతోనే ఏర్పాటయినట్టూ ఈ బాంధవ్యం మీకీ నాటిది కాదన్నట్టూ, ఏవేవో వింత భావాలు నా తలలో పరుగులెత్తి నన్నెంతో పరవశుడిని చేశాయి. ఒక పురుషుడికి తగిన స్త్రీ ఒక్కతే పుట్టుకతో ఏర్పాటై ఉంటుందన్నది యిక్కడ రుజువైనట్లు మరెక్కడా

ఉండదనుకుంటాను. ఆ అమ్మాయికి పధ్నాలుగో సంవత్సరమట. ఇంకా రజస్వల కాలేదట. అందుకని వారి తల్లిగారూ ఆమె తరపు పెద్దలూ ఆమూడు ముళ్ళూ వేయించమని వత్తిడి చేస్తున్నారట. కానయితే ఈ తండ్రికీ కూతురుకీ మట్టుకు ఆ తరువాయి తీరి చదువు పూర్తయిన తరువాతనే వివాహం అనుకుంటున్నా వీరి ఆలోచనలు సాగవని నిశ్చయము చె ేసుకున్నారు.

మానాన్నగారు ఈ సంబంధం చెప్పగానే వారు వచ్చి నిన్ను చూడటంతోనే నీకోసమే ఇన్నాళ్ళ నుంచి నిరీక్షిస్తున్నట్టుగా మరొక ఆలోచన యెప్పుడూ లేనట్టుగా వెంటనే అంగీకరించడం ఆశ్చర్యంగా లేదూ! నీవు అదృష్టవంతుడవు పార్వతీశం. నేనెన్నడూ ఎక్కువగా నమ్మని మాటను ఈనాడు పరిపూర్ణమైన విశ్వాసంతో ఉపయోగిస్తున్నాను. మనము మొదట కలుసుకున్న గడియలు మనకెంత ఆనందదాయకములైనవో, అంతకంటే వేయిరెట్లు మీ ప్రధమవీక్షణ క్షణములు ఆనందదాయకములుకాగలవు. నమ్ము నామాట' అని ఒకనవ్వు నవ్వి "ఇవన్నీ నీతో ఏదో ముసలివాడిలానె ేంటున్నాను. కానీ నాకప్పుడే ఈ భావాలు నాలో స్థిరమై ఆనందిస్తూ మతిపోగొట్టుకున్నట్టు నీ వెర్రి మొహం చూస్తేనె ే తెలుస్తోంది" అన్నాడు.

నేను లేచి ఒక్కటి తగలనిద్దామనుకున్నాను. నా వూహ కనిపెట్టి నట్టు చటుక్కున లేచి పరిగెత్తాడు రాజు. నేనూ అతనిని అనుసరించక తప్పలేదు. మరునాటి సాయంకాలానికి మా యింటికి వెళ్ళిపోయాను.

ఇంటికి వెళ్ళగానే మా అమ్మ వాకిట్లోకి పరుగెత్తుకొచ్చి నాకు దిష్టి తీసి కాళ్ళు కడుక్కోమని నన్ను దగ్గరకు తీసుకుని చిన్నపిల్లవానిలా ముద్దెట్టుకుంది. ఆమె కంట ఆనంద బాష్పములు కారినాయి. నాకంటిధారలు కూడా ఆమెపై పడినాయి. మాకిద్దరకూ కొన్ని నిముషములు ప్రపంచం తెలియలేదు. నన్ను అలాగే పట్టుకుని లోపలికి తడబడె ే అడుగులతో తీసుకు వెడుతూ గాద్గదికమైన గాత్రంతో.

"నా తండ్రీ నా సంతోషానికి మేరలేదు. నాన్నా ఈ మధ్యను నీ వివాహ విషయంలో ఏం జరుగుతుందా, ఏం పేచీలు వస్తాయా అని మేము ఉభయులమూ పడుతున్న ఆరాటము నిన్నటితో తీరిపోయింది. మేమింక ఏమైనా యిబ్బందిలేదు. మీరు వెయ్యేళ్ళు సుఖజీవనము చేసుకోండి అన్నది.

మరి రెండు రోజులకు భీమవరం నుంచి అచ్యుతరామయ్యగారు బంధుమిత్రులతో పెండ్లికుమార్తెతో సహా వచ్చి, ఇక్కడ తాంబూలాలు యిచ్చారు. అచ్యుతరామయ్య గారూ, భార్యా ఆమె తల్లిదండ్రులు యిద్దరూ వయోవృద్ధులు మా యిల్లూ, యిక్కడి పద్ధతులూ, మా తల్లిదండ్రులు సదాచార సంపత్తిచూచి బ్రహ్మానంద భరితులయ్యారు.

ఈ తాంబూల కార్యక్రమం అయి వారు నర్సాపురం వెళ్ళిపోయి నప్పటి నుంచీ మా అమ్మ ఎంత ఆనందాన్ని అనుభవి స్తూందో చెప్పలేను. ఏ క్షణాన చూచినా నేలమీద నడుస్తున్నట్లుగాక, గాలిలో తేలిపోతున్నట్లే కనపడేది. ఆమె వికసిత వదనం చూస్తే నాకే పట్టరాని సంతోషం వచ్చేది కొడుకుకేదో శుభం జరగబోతున్నదని, ఇతర దేశాలలో ఏ తల్లి అయినా, ఒక్కక్షణమైనా, ఇంత ఆనందాన్ని అనుభవించగలదా అనుకున్నాను. మన దేశంలో కూడా అందరు తల్లులూ యిలాగె ే వుంటారా అని అనుకుంటుంటే "కొడుక్కి పెళ్ళి అవుతుందన్న సంతోషమే కాని కోడలు వస్తుందన్న సంగతి తోచలేదు కాబోలు" అనే సామెత జ్ఞాపకం వచ్చింది.

కొంచెం నవ్వూ వచ్చింది. మా అమ్మమాట ఎలా ఉన్నా నేను నేలమీదా, గాలిలోనూ కాకుండా ఎక్కడ విహరిస్తున్నానో నాకే తెలియడం లేదు. తలలో ఏవేవో ఊహలు ఆనంద తరంగాలు ఉవ్వెత్తుగా లేచి పడుతుంటే, నా తల నన్ను విడిచి ఎక్కడికో పోతోంది అనిపించేది ఒక్కొక్క క్షణంలో, ఇలా ఎన్నాళ్ళు గడిచిందో పగలు తిన్నానో లేదో, రాత్రి నిద్రపోయానో లేదో, అసలు ఏది పగలో, ఏది రాత్రో తెలియకుండా నేవున్న స్థితిలో మా నాన్నగారు నెల రోజులలో వివాహానికి ముహూర్తం ఏర్పాటుచేసి నర్సాపురం వర్తమానం చేశానని చెప్పారు. దానితో ఈ నెలరోజులూ ఎలా గడుస్తవా అనే భావము తుపాకి దెబ్బలా తగిలింది.

ఎంటనే వివాహము ఇప్పుడైనా ఆ మరునాటి నుంచీ నా భార్య ఆ ఎడింబరోలో పిల్లలాగా వచ్చి నా ఒడిలో కూర్చుని, నా కంఠం కౌగలించుకుని నన్ను ముద్దాడుతుందని భ్రమపడక అని ఎవరో వీపుతట్టి హితబోధ చేసినట్టు అనిపించింది. అప్పుడు స్ఫురణకు వచ్చింది. నా భార్య చిన్నపిల్ల అన్న సంగతి. మళ్ళీ కొంతకాలం ఈవూహా ప్రపంచంలోనే మనిషి ఒకచోటా మనసు ఒకచోటా ఉండాలి కాబోలు. ఎన్నాళ్లో కదా అని యిప్పుడే గుండెల్లో రాయిపడ్డది.

చాలా చిత్రం ఎడింబరోలో సంవత్సరమూ అంతకుపైనో ఆ అమ్మాయితో అంత సన్నిహితంగా, అంత ఉత్సాహంగా గడిపినరోజులలో కూడా యిక్కడేమీ అటువంటిది లేకుండానే ఇంత అంతులేని, భరించలేని ఆనందం కలగటానికి కారణమేమిటా అనే ఆలోచనపోయింది. దీనికే కాబోలు మన వాళ్ళు జననాంతర సంబంధమని అంటారునుకుని సమాధానం చెప్పుకుని, రోజులు లెక్క పెట్టుకోవడంలో తడబడుతూ కాలక్షేపం చేసుకుంటున్నాను.

నా లెక్క లేకుండానే మానాన్న నన్నేవిధమైన సహాయమూ కోరకుండానే ఏ పనీ నాకు పురమాయించకుండానే శుభలేఖలు వేయించి పంపించడం దగ్గర నుంచీ, పందిళ్ళు వేయించి తోరణాలు కట్టేవరకూ సమస్తము తానే చూసుకున్నారో, మరెవరైనా తోడ్పడ్డారో నాకు తెలియకుండానే ఈ నెల పూర్తి అయినదోలేదో కూడా నా లెక్క తేలకుండానే, ఒకరోజు ఉదయం మా అమ్మ నన్ను తెల్లవారు జామునలేపి, త్వరగా నీ పనులు ముగించుకో నాయనా, యీ వేళ నిన్ను పెళ్ళికొడుకును చేయాలి. అన్నది.

దానితో నేను ఉలిక్కిపడిలేచి ఈ వేళ ఏమిటమ్మా యింకా పది పదిహేను రోజులు ఉన్నది కదా అన్నాను మర్చిపోయి.

ఆమె నవ్వుకుంటూ ఓ వెర్రితండ్రీ ఎల్లుండే వివాహం. ఇవేళ పెళ్ళి కొడుకుని చేయడం, రేపు స్నాతకం చేసుకోవడం. ఎల్లుండి నర్సాపురం తరలివెళ్ళడం అన్నది ఎంతో తేలికగా. మన బంధువుల రాకకూడా గమనించలేదుట్రా వెర్రివాడా అన్నది. నేను మారుమాటలేకుండా నా కార్యక్రమమంతా అతి వేగంగా అనగా సుమారు ఒక గంటలోనే ముగించుకుని తయారయ్యాను.

పెండ్లి కుమారుణ్ణి చేయడమంటే ఏమిటో నాకు తెలియలేదు ఊరికే తలంటుపోసి, కొత్త బట్టలు కట్టుకోమంటారు కాబోలు ననుకున్నాను. ఈ తతంగం ఎప్పుడూ చూచిన జ్ఞాపకంలేదు. మా అమ్మ ఎవరినో పదిమంది ముత్తైదువులను పిలిచి, ఏదేదో చాలా గొడవ చేసింది. ఏమిటీ వెర్రి అంతా అనుకున్నాను.

మరునాడు మళ్ళీ సూర్యోదయం కాకుండానే లేపి స్నాతకమంటూ కొంత తతంగం, మా నాన్నగారు జరిపించారు.

ఇదంతా చాలావరకు పురుషుల వ్యవహారం. ఆడవాళ్ళు ఊరికే వేడుక చూడటానికి మట్టుకు వచ్చారు. కొంత సేపు అయిన తరువాతను నన్ను కాళ్ళకు కొత్తజోడు తొడుక్కోమని, తాటాకు గొడుగు చేతికిచ్చి ఏదో చిన్నమూట బుజానికి తగిలించి 'నడుపు ముందుకీ' అన్నారు.

'ఎక్కడికి' న్నాను.

బాజాభజంత్రీలు వాద్యం ఆరంభించారు. ప్రయాణం అవుతున్నప్పుడు అలా అడగడం అపశకునురా. అన్నాడు ఒకతను.

ఓయి వెర్రిముగమా కట్నం చాలదనో పిల్ల బాగాలేదనో నాకీ పెళ్ళే అక్కరలేదనో ఈ మేళ తాళాలతోటి నువ్వు ఇప్పుడు కాశీకి లేచిపోవాలన్న మాట. అప్పుడు మీ మావగారో, బావమరదో వారొచ్చిన సంగతి పాపం నువ్వు గమనించలేదు కాబోలు - ఇంత తొందరపాటు కూడదనీ మందలింపులాంటి బ్రతిమాలింపుతో ఓ వీసెడు బెల్లపు అచ్చుతో గడ్డంకింద కొట్టి ఆపుతారన్నమాట - అన్నాడు.

'బావగారూ మీరలా మామీద ఆగ్రహించి, ఈ శుభసమయంలో అమాంతం కాశీ లేచిపోతానంటే ఎలాగ చెప్పండి? వికు మా చెల్లెలునిచ్చి వివాహం చేయడానికి సమస్త ఏర్పాట్లు చేసుకున్నాముకదా? ఇప్పుడు ఎలా చెప్పండి. ఈ మాట తాంబూలాలు పుచ్చుకున్నప్పుడేనా చెప్పారు కారు' అంటూ బావమరదులూ, బావమరది వరసవారూ మీ అత్తవారి తరపువారూ వేళాకోళాలుచేసి పది అడుగులేనా ముందుకి సాగనివ్వకుండా ఆపుచేసి, నా గొడుగు ఒకళ్ళూ, చెప్పులు ఒకళ్ళూ లాక్కుని - 'చాల్లేవోయి మహా వెళ్ళావు ఎలాగయితేనేం' అని మా మావయ్య కాబోలు నన్ను తీసుకువెళ్ళి మళ్ళీ పీటమీద కూలవేశాడు.

ఏమిటీ నాటకమంతా అనుకుని నాలో నేను నవ్వుకున్నాను.

'బావగారూ గడ్డంకింద బెల్ల కొట్టినప్పుడు గట్టిగా తగలలేదుకదా' అని మా బావమరదీ 'నాలిక కరచుకోలేదు కదా' అని మరొక అబ్బాయీ, అంటుంటే 'కరచుకునే ఉంటారు రా అందుకనే బెల్లం అంతా గడ్డాన్నే ఉండి పోయిందీ' అని మరొకరూ నన్ను వేళాకోళం పట్టిస్తుంటే, యిదంతాకూడా ఎంతో సరదాగానే ఉంది. ఇంతలోనే ఆశీర్వచన పనస అందుకున్నారు. ఆశీర్వచనం, మంగళహారతులూ అయిపోయినాయి. నేను పీటమీద నుంచి లేచి లోపలకు వెళ్ళిపోయాను. తరువాత మరొక గంటలో భోజనాలు, అక్కడ మళ్ళీ కుర్రకారంతా నాకు ఇటూ, అటూ చేరి 'పార్వతీశం గారికి ఈవేళ బొత్తిగా అన్న హితవు పోయినట్టుంది' అని ఒకరూ.

'అదేమిటిరా ఆయన పాపం విస్తరి దగ్గర కూర్చున్నారా ఆయన ఎక్కడో ఉన్నామని అనుకుంటున్నారు' అని మరొకరూ. 'మరో ఇరవైనాలుగు గంటలు ఎలా గడుపుతావు బాబూ' అని ఇంకొకరూ. ఏ నేతి వడ్డనకో మనిషి వచ్చినప్పుడు 'ఆయన వేయించుకోడం అయిపోయింది మళ్ళీ మళ్ళీ పరాకుగా ఉన్నారుకదా అని అలా బలవంత పెట్టకండి' అని ఇంకొకరూ. పిండివంటలు వచ్చినప్పుడు 'బాబ్బాబూ ఆయనను వేధించకండి ఆయనకు తీపన్న బొత్తిగా సయించదు, నమ్మండి నామాట' అని వేరొకరూ, ఇలా రకరకాలుగా, వేళాకోళాలతో, నవ్వులాటలతో, ఎలాగో భోజనం

అయిందనిపించారు.

తాంబూలాలు తీసుకుని ఎవరి దారిని వారు వెళ్ళగానే నర్సాపురం నుంచి వచ్చిన మా అత్తగారి తాలూకు వారు కూడా వెంటనే వెళ్ళిపోయారు. ఇంకక్కడ నుంచి మా బంధువర్గమంతా, కావలసినంత కోలాహలంతో, ఇంటిపనులూ, సవరణా, పిల్లలసముదాయింపులూ, ఒకళ్ళతో ఒకళ్ళు పరాచికాలూ, ఆ తరువాత ప్రయాణానికి పెట్టె సర్దుకోవడంతో ` కావలసినంత సందడీ, కోలాహలమూనూ. ఎలాగో ఏం జరిగిందో ఎవరేం చేస్తున్నారో, ఏమంటున్నారో నాకేమీ తెలియదు.

49వ భాగం

ఇంకా కొంచెం చీకటి ఉండగానే బళ్ళు భీమవరం సమీపించాయి. ఊరి బయట కొంచెంసేపు బళ్ళూ ఆపారు. ఆడామగాయావన్మందీ దిగి గబగబా దేహ బాధలు తీర్చుకున్నారు. తరువాత మరికొంచెం ముందుకుసాగి ఒక చెరువు దగ్గిర మళ్ళీ బళ్ళు ఆపారు. ఇక్కడ అంతా దంత ధావనాలకు దిగగానే నేను కూర్చున్న బండీ, మా నాన్న గారి బండీ, మా పురోహితుల బండీ ముందు తిన్నగా పెళ్ళీవారిరంటికి దారి పట్టించారు. అక్కడ మా రాక విని మమ్ములను మా వి డిదిలోనికి తీసుకువెళ్ళారు. మేము అంతా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ నడిచే వెళ్ళాము. మా వెనుక మా బళ్ళు వచ్చినాయి. మా దంతధావనాధికములు అయ్యేటప్పటికి తక్కిన బళ్ళు అన్నీ వచ్చేశాయి.

గ్రామస్థులు చాలా మంది, పని తొందరలులేని స్త్రీ బాల వృద్ధులూ వచ్చారు. అందరూ బళ్ళలోంచి దిగి, సామాను సర్దుకుని, స్నానాదికములు చేసుకొనుటకు ఉపక్రమించారు. ఇక్కడ కూడా చురుకైన గడసరి యువ దంపతులు సాధ్యమైనంత వరకూ వేరు వేరు గదులలో తమ తమ సామానులు పెట్టించుకుని తలుపులకు తాళాలు వేసుకున్నరు. కానయితే అదొక చాలా పెద్ద భవంతి, ఇది చాలదేమో అని సందేహంతో పక్కనున్న మరొక భవంతి కూడా మా కొరకై ఖాళీ చేయించి శుభ్ర పరిచి ఉంచారు. అందుచేతనే ఈ యువ దంపతులు అంత తొందరపడవలసిన పనిలేదు. ఎంతమంది దంపతులు పెళ్ళివారిలో, యువకులైనా,వృద్ధులైనా, ఉన్నారో వారందరికీ కావలిస్తే తలోగదీ ప్రత్యేకంగా దొరికేదే.

పెళ్ళి వారి అందరి స్నానములూ, వస్త్రాలంకరణలూ అయ్యేసరికి ముందు చంటిపిల్లలకు పాలు వచ్చినవి. ఇంకోపావు గంటకు పెద్దలకు ఫలహారములూ వచ్చినవి. బాలబాలికలలో ఉదయాన్నే భోజనము అలవాటు ఉన్నవారందరికీ ఆ ఏర్పాటు సిద్ధముగా ఉన్నది. పిన్నలూ, యిష్టమైన పెద్దలూ కూడా వెంటనే రావచ్చుననే పిలుపు వచ్చింది.

వారి పిలుపు అందినదే తడవుబా బిలబిలలాడుతూ యిరవై ఏళ్ళూ లోపు మగవాళ్ళూ, చంటిపిల్లలను చంకనవేసుకుని కొంతమంది తల్లూలూ, మామూలు భోజన సమయం వరకూ ఉండలేని కొంతమంది ఉభయ వర్గముల వృద్ధులూ, మడి కట్టుకునేవారు మడి కట్టుకునీ , మడీతడీ అక్కర లేని యువతీ యువకులు తలోచెంబూ పుచ్చుకుని భోజనలకు పెళ్ళివారింటికి హాజరయ్యారు. అక్కడికి వెళ్ళగానే, ఆడవాళ్ళందరూ తమరు వచ్చిన పని మర్చిపోయి అందరూ కట్టకట్టుకుని పెళ్ళి కూతుర్ని చూడటానికి పరుగెత్తారు. పెండ్లి కూతురికీ అభ్యంగన స్నానం చేయించి అలంకరణ చె స్తుండగా, ఇంతమందీ నవ్వులతో, కబుర్లతో లోపల జొరబడేటప్పటికి, పెళ్ళి కుమార్తె అక్కడున్న వారూ అంటా నిర్ఘాంతపోయి, వీరి ముఖాలు చూసి పెళ్ళి వారయి వుంటారని వూహించి, వెంటనే అక్కడ తివాచీ పరిచి, వారందరినీ కూర్చోమని ఆహ్వానించారు.

పెళ్ళికూతురు ఎంతో సిగ్గుపడి ముడువుకుని ముద్దయిపోయింది. అయినా నవ్వుతూ విప్పరిత నేత్రాలతో వాళ్ళను చూస్తునే వుంది. వచ్చిన వారంతా పెళ్ళి కూతురు పేరైనా అడగకుండా ఇకను ఏమాటా పలూకూ లేకుండా తదేక దీక్షతో , అక్కడకు చూడబోయిన సుమారు వందకళ్ళూ పెళ్ళి కుమార్తెను పైనా లోపలా, ఆపాదమస్తకం పరిశీలిస్తూ కూర్చున్నారు. ఆ అమ్మాయికి వాళ్ళ వాళ్ళు కూడాఏమాటా లేకుండా అలంకరణ చేస్తూనే ఉన్నారు. ఇంతట్లోకె

ి వడ్డనలయినవి పిలుపు రాగానే ఇంత మంది శకుంత సంతానంలా ఒక్కక్షణంలో విస్తళ్ళ్ళు దగ్గర వాలారు. ఇంకనక్కడ వడ్డనలూ, భోజనాలు, వేళాకోళాలు, వెక్కిరింతలుతోటే భోజనాలు సాగుతున్నాయి.

అవకాయ చాలా బాగుందంటే బాగుందని కుర్రకారంతా ఆవకాయ మీద పట్టించారు. ఇంతమందీ ఒక్కసారి ఏకకాలమందు మూడు నాలుగు సార్లుమారు అడిగేటప్పటికి, యివతల ఉన్న ఊరగాయ కాస్తా అయిపోయింది కాబోలు, అది గ్రహించి కుర్రవాళ్ళు యావన్మంది ఏకగ్రీవంగా " ఆవకాయ మామ్మగారూ ఆవకాయ " అని భజన ప్రారంభించారు.

లోపల వున్న ఒక వివస్త్ర, చటుక్కున స్నానం చేసి తడిబట్ట ఊరగాయ గదిలోనే విడిచి, రాచ్చిప్పనిండా ఆవకాయ తీసి, తను ఉన్నస్థితి మర్చిపోయి రాచ్చిప్ప అరచేతిలో పెట్టుకుని, పందిట్లో అల్లరి ఎక్కువగా ఉన్నదని పాపం తొందరతొ ందరగా చక్కావచ్చింది.విస్తళ్ళ దగ్గర ఉన్న జనం అంతా ఒక్కమాటుచేతులెత్తి " గోవిందా! గోవిందా!!" అన్నారు.

ఆమెకేమీ అర్థం కాలేదు. ఈ గోల ఏమిటా అనుకుంది. అలాగే పదిమంది కుర్రవాళ్ళకు వడ్డించి ముందుకు వచ్చేసరికి పంక్తిలో ఉన్న ఆడవాళ్ళంతా ఆమె నక్కడే ఆపి ఆమె స్థితి అభినయం ద్వారా తెలియపర్చారు. అప్పటికి ఆవిడ ఎగాదిగా తన నిజ స్వరూపాన్ని చూసుకుని .

" అయ్యో వెధవుల్లారా! మీ మొహాలు తగలెయ్యా! ఇందుకట్రా నీ గోలంతానూ. " అని గొణుక్కుంటూ పరుగెత్తింది.

ఇంతలోనే ఒక ముత్తయిదువు ఒక రంగు చీర తీసుకుని పరిగెత్తుకు వచ్చి ఆమెకు ఒంటి నిండా చుట్టబెట్టి ఆమెను పందిరవతలకి పంపి, రాచిప్ప తను పుచ్చుకుని వడ్డన ఆరంభించింది.

ముసలామె తిట్టుకుంటూ కేకలెడుతూ బావిదగ్గరకు పరుగెత్తి చేతులూ అవీ కడుక్కుని రెండు చేదలు మీదపోసుకుని, లో ిపలకు వెళ్ళి తడిబట్ట విడిచేసి, ఇంకనాపూట ఎవ్వరికీ కనబడకుండా, ఏ మూలనో పడుకుంది పాపం. ఇక్కడ భోజనాలు కాకుండానే పెళ్ళివారు విడిది నుంచి బయలుదేరుతున్నట్లు మేళతాళాలు ధ్వని వినపడ్డది. వీరందరూ తక్షణం చేతులు కడుక్కుని విడిదికి పరుగెత్తేరు. అక్కడ పెళ్ళివారు బయలుదేరిపదిబారలు అప్పుడే యివతలకు వచ్చారు.

ఆడ పెళ్ళివారు వీరి వెనుకనే ఎదురు సన్నాహం కోసం వారికెదురై వారిని ఆపి, అక్కడ జరగవలసిన లాంఛనములన్నీ జరిపి తమతో మగ పెళ్ళివారిని తీసుకెళ్ళారు. పెళ్ళి పందిరి ఎంతోముచ్చటగా, కన్నుల పండుగగా అలంకరించారు. పందిరి అంతా జనంతో కిటకిటలాడుతున్నది. నౌకర్లు అక్కడక్కడ నిలబడి వింజామరలు వేస్తున్నారు.

వేద ఘోషతో పందిరి మారుమ్రోగుతుంది. ఇక్కడ విఘ్నేశ్వర పూజ వగైరా ముగించి, పురోహితుడు, మరి కొందరు బ్రాహ్మణులూ, వరుని కోసం ఎంతో ఆత్రుతతో గౌరీ పూజ చేసుకుంటున్న పెండ్లి కుమార్తె వద్దకు వెళ్ళి అక్కడనే వారి రాక కోసం వేచి వున్నాడనీ అతని కుల గోత్రాదులు ప్రవరా ఫలానా అనీ చెప్పి కన్య గోత్ర ప్రవర్తనలు వారి పురోహితుని వల్ల విని, కన్యనిస్తామని వారిచే అనిపించుకుని, తిరిగి పందిట్లోకి వచ్చేశారు.

భజంత్రీలు వాద్యాలు వాయిస్తున్నారు. రెండు నిమిషాలలో సర్వాలంకార భూషితమైన పెండ్లి కుమార్తెను బియ్యపు

గంపలో కూర్చోపెట్టి పిల్ల మేనమామ చక్కా ఎత్తుకు వచ్చాడు. ఈ పెండ్లి కుమార్తె వెంటనే పెండ్లి కుమారుని కంటపడి, అతని మతి పోగొడుతుందేమోననే భయంతో, అతని ముఖానికడ్డుతెర పట్టుకున్నారు. పెండ్లి కుమర్తెను గంపతో సహా అక్కడ కూర్చోపెట్టారు. సభాసదులంతా అక్షతలు చల్లారు. వధూవరుల మధ్య తెర తొలగించారు, వారుభయులు " అమ్మయ్యా " అని ఏకగ్రీవంగా అనుకుని అక్కడున్న జనాభానంతనూ మరచి అసలు లేనట్లే భావించి ఒకరినొకరు మందహాసములతో చూచుకున్నారు. తరువాత కొన్ని క్షణముల వరకూ పురోహితుడు ఎంత హెచ్చరించినా, పెండ్లికుమారుడు తన దృష్టిని పెండ్లి కుమార్తె నుండి మరలింపలేక పోయినాడు. నాయనా, నాలుగు రోజులూ-- ఈ అయిదు రోజులూ ఓ కన్ను మా మీద కూడా , వేస్తేనేగాని ఈ వివాహము పూర్తికాదు. ఇంక నా తరువాత రెండు, మూడు సంవత్సరములవరకూ మీ చూపులకెవ్వరూ అడ్డురారు. అప్పుడైనా అత్యవసరమైన భోజనాదికముల సంగతి మర్చిపోకూడదు సుమండీ అన్నాడు పురోహితుడు.

నేను సిగ్గుతో తలవంకుని, " సరే కానివ్వండి ఏమి చేస్తాము " అన్నాను.

"మీ చేతులతో పడ్డ తరువాత మీరో పట్టాన విడిచి పెడతారా " అన్నాను. అక్కడ నుంచి వివాహ కాండ అంతా యథా శాస్త్రీయంగా జరిగింది. పెండ్లి కుమార్తె చుట్టూ ఆమె ఈడు ఆడపిల్లంతా మూగి అక్కడ జరుగుతున్న ప్రతి స్వల్ప వి షయమూ ఎంతో శ్రద్ధతో గమనిస్తున్నారు. తమకు కూడా త్వరలోనే ఇదంతా జరుగుతుంది కాబోలు అని అనుకుంటున్నారేమో ననుకున్నాను.

వివాహితులు కూడా ముఖ్యంగా స్త్రీలు, తమ భర్త లెక్కడున్నారో అని కండ్లతో వెతుకుతూ, ఒక్కమాటు వారి దృష్టి నాకర్షించి వారి చూపులో చూపు కలిపి తమకు జరిగిన కళ్యాణ దినమున జ్ఞప్తికి తెచ్చుకుని సంతోషిస్తున్నారనుకున్నాను. ఆశ్చర్యమేమిటంటే పెద్దవాళ్ళు కూడా ఏనాడో వివాహమైన నాటి నుంచీ ఎన్నో ఇక్కట్లు పడుతున్నా, ఆ క్షణంలో ఆవన్నీ మరచి పూర్వ స్మృతులెన్నెన్నో గిలిగింతలు పెడుతుంటే ఎంతో హాయి ననుభవిస్తున్నట్టు కనబడ్డారు.

కొంచెము వయసు ముదిరిన వారికి మిగిలేవి ఈ జ్ఞాపకాలే కాబోలు. ఇటువంటి ఆలోచనలు ఎన్నెన్నో బుర్రలో తిరుగుతుంటే మధ్యనేదో సందర్భంలో పెండ్లి కుమార్తె చెయ్యి అప్రయత్నంగా నా చేతికి తగిలి, ఒడలు గరిపొడుస్తుంటే వి వాహకాండ అంతా పురోహితుడు జరిపించాడు. తలంబ్రాలు వరకూ వచ్చింది. ఇదెందుకు పుట్టిందో తెలియదు కాని క్షణం మటుకు ఆంధ్రులందరకూ జన్మజన్మాలకూ మరపురాని, మరువలేని మధుర క్షణమనుకుంటాను. ఆనందము అక్కడున్న ప్రతివారి ముఖంలోనూ స్త్రీ పురుషాదులందరిలోనూ వెలుగుతున్నట్టు కనబడ్డది నాకు. అంతటితో వివాహం పూర్తి అయినది.

తరువాత మహదాశీర్వచనమూ మంగళహారతితో, వదూవరులను లేవదేసి, కన్య పైట కొంగుకు వరుని కండువా కొ ంగుముడివేసి వారిద్దరినీ లోపలకు తీసుకు వెళ్ళి, ఉభయ వర్గాలోనూ ఉన్న పెద్దలందరికీ నడుములు పడిపోయేటట్టు పాధాభివందనాలు చేయించారు.

కానయితే కొంచెం యిబ్బందిగా ఉన్నా వంగినప్పుడల్లా ఆ పిల్లచెయ్యో, భుజమో తగులుతుంటే ఇంక కొంచెం సేపు ఇలా జరుగుతుంటేనే బాగుండు అని అనుకున్నాను. మీరు నవ్వకండేం!

సాయంకాలము మళ్ళీ అగ్నిహోత్రాలు, సప్తపదులు, అరుంధతీ దర్శనం అయ్యేవరకూ, పగలంతా కన్యా ప్రదాతలు, వె
ఏమూ కూడా వుపవాసమే. మధ్యాహ్నం వేళ మాకుభయులకూ కొంత ఫలహారము పెట్టేరు. అది అట్టే తినకుండా పెళ్ళి
కూతుర్నే అలా చూస్తూ కూర్చుంటే ఆ అమ్మాయి తలవంచుకునే నవ్వాపుకుంటూ -

అంతలా చూడకండి. దానికింకా బోలెడంతకాలం వున్నదికదా అంతా ఇప్పుడే చూసేస్తే తరువాత నన్ను మళ్ళీ
మరచిపోగలరు. ముందు ఫలహారం చెయ్యండని అటూ ఇటూ ఓ మాటుచూచి, ఎవ్వరూ చూడడం లేదనే ధైర్యంతో తను
కొంచెం కొరికిన లడ్డూవుండ నాకందించింది. తీరా నోటిదాకా వెళ్ళే వరకూ ఈ రహస్యం నేను కనిపెట్టలేదు.

"అమ్మా అల్లరిపిల్లా " అని నేనూ సగం కొరికి "పాపం నీది నువ్వే తీసుకో " అని నేను ఏకంగా ఆ అమ్మాయి నోటికె
ి అందించాను. నవ్వుతూ నామొహం కేసి చూసి నోటితోనే అందుకున్నది, నాకెందుకో అంతులేని ఆనందం కలిగింది.

ఇంతటితో శాస్త్రీయమైన వివాహ కాండముగిసినది. ఇంతటితో మన వాళ్ళకు తృప్తిలేక, ఈ ఆనందోత్సాహాన్ని మరొక
నాలుగు రోజులు పెంచి, ఏదో నలుగులనీ, ఊరేగింపులనీ, అలకలనీ వధూవరుల చేత వేళకానివేళ దంత ధావనాలనీ,
ఇలాంటి వెన్నెన్నో వేడుకలు కల్పించుకోవడం ఆనవాయితీ అయింది. సదస్యమను పేరుతో వచ్చిన విద్వాంసులందరినీ
నిండు సభలో యథాశక్తి సన్మానించి, వారి ఆశీర్వచనం పొందడమూ సభకు వచ్చిన వారందరికీ కూడా ఏదో కొద్దోగొప్పో
సంభావన ఇచ్చి పంపడమూ ఇది అంతా ఒకనాటి కార్యక్రమం. ఈ అయిదు రోజులు గ్రామస్తులలో అన్ని వర్ణములవారికి
అన్నదానం. ఈ రకంగా యావన్మందికి తన ఆనందాన్ని పంచి ఆనందించేసేవారు. నిజంగా జన్మకంతా సరిపడ్డ
ఇటువంటి ఆనందమూ, ఈ నాటి కార్యక్రమమూ ఏ దేశములోనూ వుండబోదు.

విదేశాలలో వివాహములకు చర్చికి వెళ్ళడం అక్కడవాళ్ళూ ఆచారపద్ధతిని కొంతమంది స్నేహితుల సమక్షములో
ి పావుగంటలోనో అరగంటలోనో పని ముగించుకుని వెంటనే అదివరకే నిర్ణయించుకున్న ప్రదేశాలలో కెక్కడకో విలాస
యాత్రలకు వెళ్ళిపోతారు. ఆ పూటకు సుఖభోజనం చేసి ఎవరి పనులమీద వారు వెళ్ళిపోతారు. మనలోలా యింతమంది
బంధు సందర్శనమూ ఆత్మీయతా అక్కడ ఏమీ కనబడవు. అయిదవ రోజున పిల్ల అత్త వారితరపు ఉన్న అత్తమామలకూ
వధువును అప్పగించిన పిమ్మట, సన్నిహితులైన వారందరికీ కూడా నచ్చచెప్పడం మామూలు, అంతటితో వివాహం
అయిపోతుంది. మేము ఒక యింటివాళ్ళము అయినామన్నమాట!

ఈ శుభకార్యానికి ఎంతెంతో శ్రమపడి దగ్గిరనుంచీ దూరం నుంచి వచ్చిన ఆప్తులందరనూ నూతన వస్త్ర బహుమానాలతో
ి సాగనంపడం ఒక లాంఛనం. వెంటనే వధూవరులను కన్య తల్లిదండ్రులనూ, తదితర ఆప్తులనూ తీసుకొని వరుని ఇంటికి
వెళ్ళి మరునాడో ఈ శుభకార్యమంతా నిర్ణయించి దిగ్విజయంగా జరిపించి పై నుంచి ఆశీర్వదిస్తున్న తమ యిష్టాదె
ేవతలను పూజించడం, ఈ కార్యక్రమంలో ఆఖరు విషయం.

మూడవనాడు వధువును తీసుకుని వచ్చిన తల్లిదండ్రులు వారి బంధువర్గమూ భీమవరము వెళ్ళిపోయారు. ఈ
అయిదురోజుల ఆనందాన్ని ఏ చిన్న విషయమూ కూడా మరువకుండా మననం చేసుకుంటూ నెమరువేసుకుంటూ నె
ేనింటి దగ్గిర దిగబడ్డాను. మరొక నాలుగైదు రోజులలో మనుగుడుపులకు అంటూ మా మామగారు వచ్చి మమ్ములను
మళ్ళీ భీమవరం తీసుకు వెళ్ళారులెండి.

సమస్త సన్మంగళాని భగవంతు. నిత్య శ్రీరస్తు లోకాస్సమస్తా: స్సుఖి నోభవంతు. అని ఆశీర్వచనము ఎన్నాళ్ళవరకో నా చెవులో మారు మోగుతునే వుండేది. ఈ శుభాశీస్సు అపూర్వమూ అనన్యమూ కేవలమూ హైందవమూ అని ఎంతో గర్విస్తూ సంతోషిస్తూ వుండేవాడిని.

కొన్ని మాసముల వరకూ కాలం నాకు స్తంభించిపోయింది. ఏ పనీ చేయబుద్ధి పుట్టేది కాదు. ఏ పుస్తకమూ ఎంతసేపు చేతపట్టి కూర్చున్నా చదవలేననిపించేది కాదు. ఒక్కపూట కూడా జరిగేది కాదు. ఇంత మాంద్యం ఎందుకేర్పడ్డదో నా కర్థం కాలేదు. వివాహమైన కొత్తలో ప్రతి వరుడూ ఇలాగే బాధపడతాడనీ ఏ చైతన్యం లేక వుంటాడనీ అనుకోలేకుండా వున్నాను.

అనేకమంది నూతన వధూవరులను చూచాను గానీ, వారెవరూ యీ స్థితిలో వున్నట్టు నేను గమనించలేదు. నేను ఇన్నాళ్ళనించీ వూహించిన వూహలన్నీ, కన్నకలలన్నీ తారుమారయ్యాయి.

రజస్వల కాని కన్యను వివాహమాడకూడదనుకున్నాను. ఈ పిల్ల కంటపడగానే నా ప్రయత్నమేమీ లేకుండానే న నిర్ణయం యిట్టే మారిపోయింది. నన్ను కాక ఇంకెవరిని ఎలా చేసుకుంటారో చూస్తానని అ పిల్ల సవాల్ చేసి, నన్నేదో మంత్రముగ్ధుణ్ణి చేసి తన పంతం నెగ్గించుకుని వూరుకుంది. గెలిచింది కదా ఇకనైనా నన్ను విడిచి పెట్టకూడదూ! ఎందుకలా ఇరవై నాలుగంటలు నా ఎదుటనే నిలబడి కళ్ళార్పకుండా నన్ను చూచి చిలిపిగా ఎందుకలా నవ్వుతుంది. స్వదేశాల్లోనూ విదేశాల్లోను కూడా ఏ యువతీ ఏ ప్రొఢాన్నిలా ఆకర్షించలేదు.

ఎందుచేతను ఈ బాధను యింకా విరహము అనవచ్చునో కూడదో నాకు తెలియదు కాని, ఏదో వంక కల్పించుకుని భీమవరం వెడితేగాని వీలులేదనుకున్నాను.

అక్కడున్న నా మిత్రుడు రాజు నా వూహలు పసికట్టినట్టు నాతో పని వున్నదని నన్నొకసారి తొందరగా రమ్మనమని మనిషిని పంపించాడు. అమ్మవీడిల్లు బంగారంగాను నా వూహ ఎలా కనిపెట్టాడు వీడు. ఈ క్షణంలోనే నా అవసరం ఏంకలిగింది, వీడికి? అని అనుకుంటూ మా అమ్మతోటి చెప్పి మానాన్న ఇంటికి వచ్చేవరకూ ఆగకుండా భీమవరం విమానంలో వెళ్ళిపోయాను. అంటే నిజంగా విమానమని కాదుకాని నేను మట్టుకు ఎన్ని గంటలు ప్రయాణం చేశానో లెక్క పెట్టనూలేదు. కాని సుమారు అయిదున్నర నిమిషాలలో భీమవరం చేరానని అనుకున్నాను . నేనొక్కక్షణం ఊరుబయట తటపటాయించి తిన్నగాయెందుకేనా మంచిదని రాజు ఇంటికే వెళ్ళాను.

నా వూహ గ్రహించి పంపిన రాజు పిలుపుకంటే నేను రాజు ఇంటికి చేరిన ఒక గంటలో మరీ ఆశ్చర్యమైన సంఘటన జరిగింది. నేను కాఫీ ఫలహారం ముగించి రాజుతో ఏదో మాట్లాడుతుంటే అచ్యుతరామయ్యగారింటి దగ్గర నుంచి అనగా మా మామగారి ఇంటి వద్ద నుంచి పార్వతీశంగారు వచ్చారని తెలిసిందని వచ్చివుంటే మాయింటికి దయచేయమని చెప్పమన్నారంటూ ఒక మనిషి వచ్చాడు. నేను ఎంతో ఆశ్చర్యపడ్డాను. నా రాక వీళ్ళకెలా తెలిసిందీ అనుకున్నాను.

" ఏం రాజూ నువ్వేమైనా కబురు చేశావా " అన్నాను.

" రామ రామ నేనేమి కబురుచేయలేదన్నాడు ".నన్నసలు ఇక్కడకు రమ్మనవలెనని నీకెందుకు తోచిందన్నాను. నేనేదో ' మామూలుగా ఒకమాటు రమ్మని వ్రాశానుకాని, దీనిలో అంతరార్థమేమీ లేదన్నాడు.

అయితే ఏమిటప్పుడు నాతో అంత అర్జంటుపని అన్నాను.

" పనేమీ లేదు కానీ చిత్రమేమిటంటే రెండు రోజులనించి ఎందుకో నిన్ను చూడవలెనని నీవూ ఇక్కడకు రావలెననీ అనుకుంటున్నాననీ బలీయ మైన ఆలోచన ఒకటి కలిగింది. దీని భావమేమిటో తెలుసుకుందామని నిన్ను రమ్మనమని వర్తమానము చేశాను అన్నాడు రాజు.

ఇటువంటి వింత ఆలోచనే అచ్యుతరామయ్యగారికి కూడా కలిగిందా తెలుసుకుందామనే కుతూహలం కలిగి రాజు ఏదో ' చెప్పబోతుంటే ఇప్పుడుకాదు మళ్ళీ వస్తానని కూడ లక్ష్యపెట్టకుండా తిన్నగా అచ్యుత రామయ్య గారింటికి వెళ్ళాను.

అచ్యుతరామయ్యగారు నన్ను చూసి నా రాకకు ఆశ్చర్యపోయి, ఎంతో సంతోషం కూడ వ్యక్తం చేశారు. మాటల్లో ఎక్కడా వాడు నాకీ వర్తమానం చేసిన సంగతే స్ఫురింపచేయలేదు.

నేను వచ్చినట్టు మీకెలా తెలిసిందని అడుగుదామని అనుకుంటూ అప్రయత్నంగా తల ఎత్తే సరికి లోపల గుమ్మం అవతల పెళ్ళి కూతురు అలంకరించుకుని నా రాకకై నిరీక్షిస్తున్నట్టు నవ్వుతూ నిలబడి, నా వూహ కనిపెట్టినట్టు నోటికి చెయ్యి అడ్డు పెట్టి, ఏమీ మాట్లాడువద్దని సౌంజ్ఞ చేసింది. దానితో నాకు వాగ్బంధమైనది. నే నడగదలుచుకున్న ప్రశ్న వెనక్కుపోయింది.

అచ్యుతరామయ్యగారు "ఏమర్రా అల్లుడుగారొచ్చారు. లోపలికి తీసుకువెళ్ళండని కేకవేశారు. "అక్కడ తలుపుదగ్గర నుంచున్న అమ్మాయి నవ్వుతూ లోపలికి పరిగెత్తింది. నేను తలవంచుకుని అతీంద్రియమైన ఈ ఊహా తంతిప్రసారానికి ఆశ్చర్యపోతూ, లోపలకడుగు పెట్టగానే మా అత్తగారు నాకు పాదప్రక్షాళనకు వుదకం తీసుకుని ఎదురై, " ఇంటి దగ్గర నుంచేనా రావడం. అమ్మగారూ, నాన్నగారూ కులాసాగా వున్నారా" అని యోగక్షేమమడిగి తెచ్చిన ఉదకం అక్కడవుంచి " తువ్వాలు తీసుకురామ్మా. అని కూతుర్ని పిలిచి లోపలికి వెళ్ళిపోయారు. ఈ కేక ఆ అమ్మాయి చెవిని పూర్తిగా పడకుండానే తువ్వాలు చేత పుచ్చుకుని ప్రత్యక్షమైంది. మళ్ళీ నేను చేష్టలుడిగి ఆ దివ్య సుందరమూర్తిని ఆలో 'కిస్తూ అలాగే నిలబడిపోయాను. ఆ అమ్మాయి నవ్వుతూ తువ్వాలు నా మీదకు విసిరి " కాళ్ళు తరువాత కడుక్కుందురుగానిలెండి. ఇలా దయచెయ్యండని " తన గదిలోనికి దారితీసింది. నేను స్వప్నంలో నడిచినట్టు ఆమెను యాంత్రికంగా అనుసరించాను. తన గదిలోకి వెళ్ళి నేను రాగానే కూర్చోమని నాకు కుర్చీ చూపించి తాను కొంచెం ఎడంగా నిలబడ్డది. ఒక్కక్షణం వూరుకుని.

" ఇంత దూరంలో ఉండవలెనని నియమం వున్నదా" అన్నాను.

" నియామకం ఉన్నాఆ అవసరం ఇంకా రాలేదులెండి " అన్నది.

"అయితే ఇప్పుడెందుకు అంత దూరంలో ఉన్నావన్నాను".

" మొగల్తుర్రు కంటే ఇది దగ్గిరకదా " అన్నది.

" పలుకులు నేర్చిన చిలకవే " అన్నాను.

" చిలకెప్పుడూ ఇతరులన్నమాటలనే అనుకరిస్తుంది కాని సొంతంగా ఏమాటా అనలేదు ." అన్నది.

" పోనీలే, అయితే నీవు Originality వున్న చిలకవని ఒప్పుకుంటాలే ఇలారా నిన్నొక్క సంగతి అడగాలి " అన్నాను.

" నాకిక్కడున్నా వినిపిస్తుంది. మాట అడగటానికి దగ్గరకెందుకు అన్నది. "

" నువ్వు దగ్గరకొస్తే నీకే తెలుస్తుందన్నాను. " తలవంచి కొంచెం నవ్వుకుని

" ముందు మీరేదో అడగదలుచుకున్నది అడుగుతే "

"నేనీ పూట మా రాజు దగ్గరికి హఠాత్తుగా వచ్చాను. వచ్చిన అరగంట కాకుండా నేను వచ్చివుంటే మీ యింటికి రమ్మని నాకు వర్త మానం వచ్చింది అక్కడికి. ఆ వర్తమానం మీ నాన్న చేయలేదన్న సంగతి తేలిపోయింది. నేను వచ్చినట్లు తంతివార్త నీకెలా అందింది భామా --- కాదు - బాలా " అన్నాను.

సమాధానం చెప్పకుండా తనలో తను ఊరికే నవ్వుకోవడం మొదలుపెట్టింది. నేను ఆ అమ్మాయికేసి చూస్తూ కూర్చున్నాను. కొంత సేపటికి నా మౌనం గ్రహించి కాబోలు తల ఎత్తి నాకేసి చూసింది.

" ఏమిటలా మౌనంగా చూస్తూ కూర్చున్నారు " అంది. నవ్వడం అయిన తరువాతను నేనడిగిన దానికి సమాధానం చెబుతావేమో నని చూస్తున్నాను! అన్నాను.

" మీరసలు ఆ ప్రశ్న ఎందుకడిగారో నాకు అర్థం కావడంలేదు. మీరు వస్తున్నానని వారం రోజుల నుంచీ నాకస్తమానం కబురు పంపిస్తూనే వున్నారుగా అంతే కాకుండా ఈ రోజు మీరు బయలుదేరేటప్పుడు కూడా వర్తమానం చేస్తే ఆ మాట పట్టుకుని మీరీపాటికి వచ్చి వుంటారని ధైర్యంతో నేను కబురు చేసిన మాట వాస్తవమే అన్నది నవ్వుతూ అని వెంటనే ' స్వరం మార్చి కొంచెం దీనంగా " నేను తప్పుచేశానంటారా " అన్నది.

నా ఆశ్చర్యానికి మేరలేకపోయింది. నా కోరికా, నా వూహా అంతా బలీయమై అటు రాజుకీ ఇటు నా హృదయేశ్వరికీ కూడా వర్తమానం అందించిందా! ఇది నమ్మలేని, నమ్మశక్యంకాని విషయమే. కాని ఈ జరిగినదంతా కనీ వినీ, నమ్మకుండా ఎలా వుండగలను. మానవుని వూహాలకూ సంకల్పానికీ ఇంత శక్తి వుంటుంది కాబోలని, మాటడలేక నెమ్మదిగా నా ప్రాణేశ్వరి చెయ్యి పట్టుకుని దగ్గరగా తీసుకున్నాను. నా స్పర్శ తగలగానే ఆ అమ్మాయి శరీరంలో ప్రతి నరమూ స్పందించింది. ఒళ్ళు వెచ్చబడింది. నా మీదకు కొంచెం అని భయపడుతున్నట్టు నిలబడ్డది. నేను ఇంకా కొంచెం దగ్గరకు తీసుకుని ముఖం మీద నాట్యమాడే ముంగురులు కొంచెం వెనక్కి తోస్తూ చెక్కిళ్ళు నిమురుతూ....

" ఈ వారం రోజులనుంచీ నేనొక్కసారివస్తే బాగుండనని నువ్వూ అస్తమానమూ అనుకుంటూ, నాకూ తంతి వార్తలు పంపేవా! ఎంత చిత్రంగా వుంది. ఈ స్వల్ప వ్యవధిలో ఇంత దూరానున్న మనమిద్దరమూ ఏకమైపోయామా ఈ అనుభూతి నా కెంత ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తున్నదో నీతో కూడా చెప్పలేకుండా వున్నాను ప్రియా " అని ఒక్కమాటు గాఢాలింగనం చేసుకుని అంతకంటే గాఢంగా ముద్దుపెట్టుకున్నాను. ఆ క్షణంలో మేమిద్దరమూ ఒక్కరమే అయ్యాము.

50వ భాగం

కొంత సేపటికి నెమ్మదిగా నా చేతులను విడిపించుకుని ఒక్కరవ్వ ఎడంగా జరిగి " నేను పిలిచానంటారా? నా పిలుపు మీదాకా వచ్చిందా నాకూ చాలా ఆశ్చర్యంగానే ఉన్నది. నేను పైకి ఏమీ అనలేదు. లోపల ఏమనుకున్నానో నాకె ' తెలియదు. ఈ పర్యవసానానికీ కారణం బహుశా మీ నామస్మరణ అక్షరలక్షలు చేశాను కాబోలు. మంత్రసిద్ధి కలిగి నా స్వామి నా ఎదుట సాక్షాత్కరించాడు " అని ముఖానికి చేతులు అడ్డుపెట్టుకుని నా భుజం మీద వచ్చివాలింది. నేను ప్రతివచనం ఏమీ చెప్పలేకపోయాను. ఎంత గొప్పవూహ. ఎంత చిత్రమైన వర్ణన, నా సరస్వతి గొప్ప కవి అవుతుందా ఏవి ంటి? అనిపించింది.

ఆ క్షణంలో ఆ మాటే పైకి అన్నాను కూడా. నేను కవయిత్రినే అయితే అందులో నా ప్రయోజకత్వం ఏమీ ఉండదు. ప్రతి వూహా, ప్రతిస్పందనా మీలోనుంచే నాకు వస్తుంది. పలికించెడి వాడు రామభద్రుండట - కాదు - పార్వతీశుండట, అనాలి కాబోలు అని నవ్వుతూ చెంగున ఆవలికెగిరి, ఇంకను తమరులేచి స్నానం చేస్తే బాగుంటుంది మా నాన్న గారికి కోర్టుకు వేళవుతున్నది. అల్లుడుగారి సహపంక్తి భోజనానికి కనిపెట్టుకునుంటారు. ఈ సంభాషణ భోజనానంతరం సాగిద్దాం అన్నది.

"ఇప్పుడెలా సరస్వతి! నా బట్టలూ, అవీ రాజుదగ్గర ఉన్నాయి. వెళ్ళి తెచ్చుకుంటానన్నాను.

ఇక్కడకు వచ్చిన తరువాత మళ్ళీ మీకంత శ్రమ కలిగించడం ఇష్టం లేక నేను ఇక్కడికి తెప్పించానులెండి. మీకు ఎంత మొహమాటమైనా, వివాహమయిన తరువాత మొదటిసారిగా అత్తింటి కొచ్చిన అల్లుడు వూళ్ళో ఎక్కడో మకాం చెయ్యడం మీ మర్యాద కాబోలు, ఇంతవరకూ మే మెవరమూ ఆ మాట వినలేదు అంటుండగా నేను లేవడం గమనించి లేడిలా అవతలకి ఒక గంతు వేసి పారిపోయింది. నేను శిలాప్రతిమలా అక్కడలాగే నిలబడిపోయాను. ఏమి నా భాగ్యం అనుకుంటూ పరవశుడనై పట్టరాని ఆనందంతో స్నానానికి వెళ్ళాను.

నేను అక్కడ ఎన్నాళ్ళు ఉన్నానో తెలియదు. నేను అనుకోవడంట పది నిమిషాలు ఉన్నాను కాబోలు అనుకున్నాను. హఠాత్తుగా మా ఇంటి వద్ద నుంచి నేను యిల్లువిడిచివచ్చి పదిహేను రోజులు అయినదనీ, నాక్షేమ సమాచారం ఏమీ తెలియలేదనీ, నేనూ, మా అత్తవారింట అందరూ క్షేమంగా ఉన్న వైనం వ్రాయమని, మా నాన్న చీటీ రాసి మనిషిని పంపించాడు. ఆ ఉత్తరం చూసుకునేటప్పటికి గుండె గుభేలుమన్నది. నేనిక్కడికి వచ్చి పదిహేను రోజుయిందా అనుకున్నాను. నేను వెళ్ళి సరస్వతి నడిగాను.

" నేను వచ్చి ఎన్నాళ్ళయింద"ని

'అదేమో నాకేం తెలుసును. రోజులేమిటి అరగంటో గంటో అయింది కాబోలు అనుకుంటున్నాను. నేను ఇంతకూ ఈ సందేహం మీకు ఎందుకు కలిగిందిప్పుడు' అన్నది.

'నేను వచ్చి పదిహేను రోజులయిందని మానాన్నగారు నాకు గుర్తు చేయమని, మనిషిని పంపించారు. అ మాటవిని

ఒక క్షణం నా గుండె ఆగిపోయినంతపని జరిగింది. ఇన్నాళ్ళయిందనీ పోనీ నువ్వేనా కాస్త చెప్పకూడదా అన్నాను '

'ఇది మరీ బాగుందండి. మీకు తెలియని కాలగమనం నాకు మట్టుకు ఎలా తెలుస్తుంది. నిజంగా పదిహేనురో
'జులయిందా! మీ నాన్నగారు అబద్ధం ఆడరు, పదిహేను రోజులయింది కాబోలు నిజంగా. నేనిక్కడ మీ ఎదుటనె
' ఉంటుంటిని కదా, పదిహేను రోజులెలా అయినదండీ. ఇదేదో పొరపాటై ఉంటుంది ' అని కిలకిల నవ్వింది. ఏమీ చె
'యడానికీ తోచక నేనూ శ్రుతి కలిపాను.

ఈ పదిహేను రోజులూ, రోజూ సాయంకాలం ఒక గంటసేపు రాజుతో గడపడం తప్ప తక్కిన కాలమంతా ఇంట్లోనె
' కూర్చునేవాడిని. మరెక్కడికి వెళ్ళలేదు ఎవరితోటీ మాట్లాడలేదు. ఏ పుస్తకమూ చదవలేదు. అయినా పదిహేను రో
'జులు పదిహేను నిమిషాలుగా పరుగెత్తాయి. ఏమిటీ విచిత్రం. మేముభయలమూ సభ్యతకాని, ఔచిత్యంకాని మరచి
ప్రవర్తించలేదు. నా భార్య కన్యేకాని మరొకతెకాదుకదా! మేము ఏం మాట్లాడుకునాం? మేముభయులమూ పేకగాని,
చదరంగంగాని, ఆఖరకు గవ్వలూ గచ్చకాయలైనా ఆడలేదు. మాకు ఎలా గడిచింది? మేమెక్కువగా మాట్లాడింది కూడ
ఏమీ గుర్తులేదు.

అసలేం మాట్లాడుతాం, కాని మా ఉభయులలో ఏ ఒక్కరికీ విసుగు కలగలేదు. చిరాకంతకంటే లేదు. తలనొప్పి అనె
' మాట ఎరగం. మా ఇద్దరకూ అంత కొద్దిమాటలతో కాలగమనమెరుగని, ఒడలెరుంగని ఆనందం ఎలాకలిగింది.
ఏమమ్మాయి, నువ్వేమన్నా కాలం ఎలా గడిచిదో, ఇంత పరవశత్వం, మైమరపూ ఎలా వచ్చిందో చెప్పగలవా? కొ
ంపతీసి ఏ కోయవాళ్ళ దగ్గరేనా వశీకరణ మంత్రమేమీ నేర్చుకోలేదుకదా, అయిందేదో అయినది ఇకనైనా జాగ్రత్తగా
వుంటాను. నా బట్టలు అవీ ఇవతల పడెయ్యి నేను వూరికి పోతాను, ఇప్పుడేనా వెళ్లకపోతే మాట దక్కదు " అన్నాను.

" లేడికి లేచిందే ప్రయాణమని అనుకున్నక్షణంలో మీరెలా వెడతా రండీ. మీరడిగిన బట్టలూ అవీ ఎక్కడునన్నాయో
వెతకాలి. ఇవేళ మంచి రోజు అవునో కాదో చూడాలి. బోలెడంత తంతు వుందికదా! క్షణాల మీద ప్రయాణమెలా
సాగుతుందండీ " అన్నది. సరస్వతి యెంతో అమాయకంగా మొహంపెట్టి. నాకా తిథి వార నక్షత్రాలూ, ఆ మంచి
చెడ్డలూ అవసరంలేదు. నేను విదేశాలకు వెళ్ళి బోలెడంత విజ్ఞానం నేర్చుకుని వచ్చినవాడిని, ఇప్పుడు వెళ్ళక
తప్పదు. ఇప్పుడు నా బట్టలు వెతికి ఇవ్వకపోయినా యిబ్బంది లేదు ఈ మాటు వచ్చినప్పుడు తీసుకుంటానులె
' అన్నాను.

'పోనీలెండి. అలాగే ప్రతిదానికీ ఇంత తొందరైతే ఎలాగండీ' అన్నది.

'నాకు ప్రతిదానికీ లేదు తొందర. ప్రయాణానికే ...... కావలసినవన్నీ తొందరపడినంత మాత్రాన జరుగవన్న సంగతి
నాకూ తెలుసులే ' అన్నాను.

ఒక్కమాటు నన్ను వెక్కిరించి అవతలకి పరిగెత్తింది.

ఒక్క అయిదు నిమిషాలాగి నేను లోపలకు వెళ్ళి మా అత్తగారితో నేనీ పూట ఇంటికి వెడతానండీ చాలా రోజులైంది

వచ్చి. మా స్నేహితుడు రాజు నన్నెందుకో అత్యవసరంగా రమ్మని వర్తమానం చేస్తే వచ్చాను. ఇన్నాళ్ళున్నా, అతని పనేమిటో చెప్పలేదు. మధ్యనిక్కడ చిక్కడిపోయాను అన్నాను.

నెమ్మదిగా 'పాపం' అనే తీయని పలుకు ఎక్కడినుంచో నా చెవిని పడ్డది. ఎటు చూచినా ఈ శబ్దం ఎక్కడనుంచి వచ్చిందో అర్థంకాలేదు. అంత మధురంగా పలికిన వ్యక్తి తలుపు మాటున దాగడమెందుకో, అంత కంటే అర్థంకాలేదు. మా అత్తగారు కూతురు మాటవిని కాబోలు వస్తున్న నవ్వు ఆపుకొని, అంత తొందరేమొచ్చింది. ఇంతకూ ఎన్నాళ్ళయిందనివచ్చి మరో రెండురోజులు ఉండి వెళ్ళవచ్చుకదా? అన్నది. నెమ్మదిగా.

అబ్బెబ్బే ఇప్పటికే పదిహేను రోజులయింది. ఇంటిదగ్గర బోలెడన్ని పనులు. మా నాన్న ఒక్కరూ తంటాలుపడుతున్నారు. అందుకని వెళ్ళక తప్పదు. మరొకమాటు వస్తాను. రాక ఏమవుతాను అన్నాను. ఆకర్షణ యంత్రం ఒకటి ఇక్కడ ఉన్నదికదా అని అర్థోక్తిలో నాకు తెలియకుండానే నోరుజారి అని ఉంటాను. మా అత్తగారికి ఇది వినబడి ఉండదని ఆశించాను.

తలుపు వెనుకనుంచి కిలకిలమని సెలయేటి గానం లాంటిది నా చెవిన పడ్డది. నేను వెనక్కి తిరిగి వెళ్ళబోతుంటే ఈ పూట ప్రయాణం తప్పనిసరి అయితే భోజనం చేసి వెళ్ళవచ్చును. ఏదీకానివేళ ఇప్పుడు ప్రయాణం కొంచెం ఇబ్బందిగా ఉంటుంది అన్నారు. నేనేమాటా సమాధానం చెప్పకుండా, నాకు వినబడనట్లే తొందరగా అవతలకి వెళ్ళాను.

నేను గదిలోకి వెళ్ళేటప్పటికి అల్లరి పిల్ల అక్కడ నా బట్టలు తీసి మడతపెడుతూ, పెట్టిన మడతలు మళ్ళీ విప్పుతూ నవ్వుకుంటూ ఆడుకుంటూన్నట్లు కనబడ్డది నాకు. " ఏమిటిమరి నా బట్టలు ఏవీ " అన్నాను. వాటి కోసమే వెతుకుతున్నానంది. మరి త్వరగా చూడు. ఆలస్యమవుతోంది అన్నాను.

"మీరు భోజనము చేసి చల్లబడ్డ తరువాత కాని వెళ్ళరని మా అమ్మ అన్నది. పైగా మీరు స్నానం చేసిన పంచా తువ్వాలు ఇంకా ఆరనేలేదు. తడిబట్టలు ఎలా తీసుకువెడతార"ని లాయరు ప్రశ్న ఒకటి వేసింది.

" ఇంతకూ మా నాన్నగారితోటి చెప్పారా లేదా" అన్నది.

" ఎందుకూ మీ అమ్మగారూ, నువ్వూ చెబితే చాలదా " అన్నాను.

" అదేం బాగుంటుందండీ, మీరిక్కడ నుంచి హాలులో కూర్చున్న వారితోటి మాటమాత్రం చెప్పకుండా వెళ్ళడం ఏమంత మర్యాద. మీ కంత తొందరపని వుంటే వారు మటుకు వద్దంటారా., చెప్పకుండా వెడితే మట్టుకు ఇలా చెప్పకుండా వెళ్ళిపోయాడేమిటి అని తప్పక అనుకుంటారు " అన్నది మందహాసం చేస్తూ.

" ఇలారా ఒక్కమాటు " అన్నాను.

"నేను యిక్కడ మీ బట్టలు సర్దుతున్నాను. అక్కడ కూర్చుని మీరుచెప్పినా నాకిక్కడకు వినబడుతుంది " అన్నది

తలెత్తకుండా.

నీ మాటలకే ఎదురు చెప్పలేకుండా వున్నాను. రేపింక కోర్టులో నేనెల వాదిస్తానా అని ఆలోచిస్తున్నాను. అన్నాను.

"మీరు తడుముకోకుండా మాట అందివ్వడానికి నన్ను కూడా కోర్టుకు తీసుకెళితే సరి " అన్నది.

"అయితే నువ్వు కూడా బి.యల్. చదువు ఆ పరీక్షయేవరకూ నిన్ను మా యింటికి రమ్మని తొందరపెట్టను. అప్పుడు ఇద్దరం జాయింటుగా....

నా కళ్ళలోకి చూస్తూ " ఏమిటి " అన్నది. నేను గభీమని లేచాను. లేడి లాగ చెంగున అవతలకి పరుగెత్తింది.

నేను నా సంతోషాన్ని అణచి పెట్టి, సావిట్లోకి వెళ్ళి మా మామ గారితో నా ప్రయాణం సంగతి నెమ్మదిగా మనవి చె శాను.

"అదేమిటి వచ్చిన వ్యవధేది? వెడుదురుగానిలే " అన్నారు. 'చాలా రోజులయింది వచ్చి. మా నాన్న గారి దగ్గర నుంచి వర్తమానం కూడా వచ్చింది' అన్నాను.

'సరే అయితే నేను కోర్టునుంచి వచ్చిన తరువాతను ఆలోచిద్దాము ' అన్నారు. 'అప్పటికి ఆలస్యమై ప్రయాణం సాగడం కష్టం అవుతుందన్నాను.

'నీకదంతా ఎందుకు, నేను వచ్చి అన్ని ఏర్పాట్లూ చేస్తానుకదా ' అని ఆయన కాగితాలు చూసుకుంటూ వారి పనిలో నిమగ్నులయ్యారు.

నేనేమీ అనలేక తలవంచుకుని అడుగులు లెక్క పెట్టుకుంటూ గదిలోకి వెళ్ళాను. నేదు గదిలోకి వెళ్లే సరికి నా ప్రేయసి అక్కడనే ఉన్నది.

'ఏమండీ ఇప్పుడే ప్రయాణమా. బండికి కబురు చెయ్యమని మా నాన్నగారితో చెప్పకపోయారా? అన్నది ఎంతో గంభీరంగా.

' ఆ ఏర్పాట్లన్నీ మీ నాన్నగారే చేస్తామన్నారు ' అన్నాను. అంతకంటే గంభీరంగా.

ఒక్క క్షణం మౌనంగా వూరుకుని ఊహూ, సరే అయితే ప్రయాణం ఇప్పుడు కాదన్న సంగతి తేలిందన్నమాట. చెపితే వి ంటారా? " బాలాదపి సుభాషితం " అన్నమాట వూరికేపోతుందంటారా! అన్నది.

గత్యంతరం లేక భోజనం చేసి విశ్రాంతి తీసుకున్నాను. ఈ రాత్రో రేపు ఉదయన్నో నేను వెడుతున్నానని కాబోలు మా అత్తగారు అంత స్వల్ప వ్యవధిలోనూ నాకు పిండి వంటలు కూడా చేశారు. భోజనం కొంచెం ఉదాత్తమే అయింది.

కాస్సేపు విశ్రమిద్దామనుకుంటే నా అర్ధాంగి నన్ను విశ్రమించనిస్తేగా. నా శరీరంలో సగభాగం కలకల మంటూ కికకికలతో రోదన చేస్తూంటే విశ్రమించడం ఎలాగ.

అందుకని ఆ కలకలా కిలకిలారావాలతో శృతి కలపక తప్పింది కాదు నాకు. ఇలా ఎన్ని గంటలూ జరిగాయో తెలియదుగాని, హఠాత్తుగా నా సగభాగం మౌనంగా ఉన్నట్లు గ్రహించి ప్రక్కకు చూస్తే ఆ అమ్మాయి అక్కడ లేదు. ఎక్కడికెళ్ళిందో వెదకి తీసుకువద్దామని లేవబోతుంటే, మహేంద్రసభలో ఎవరో దివ్యాంగన ఫలహారముల పళ్ళెంతో 'నాట్య భంగిమతో ప్రవేశించినట్లు, నా అర్ధాంగి కూనిరాగం తీస్తూ వెండి పళ్ళెంలో ఫలహారమూ, వెండి చెంబుతో 'మంచి నీళ్ళూ పట్టుకుని ప్రత్యక్షమైంది. నాకొంత భారంగా ఉన్నా వద్దని అనలేక పంపిన వారికీ, తెచ్చినవారికీ ఉత్సాహం భంగం చేయడం సుతరామూ యిష్టంలేక నెమ్మదిగా లేచి కూర్చుని ఫలహారములు మేముభయులమూ కలసి మాయం చేశాము.

ఈ కార్యక్రమం ముగించి లేచి ముఖ ప్రక్షాళనాదికము ముగించుకుని రాజుతో చెప్పివద్దామని బయలుదేరబోతుంటె 'మా మామగారు కోర్టునుంచి వచ్చి

" నాయనా పార్వతీశం నీ ప్రయాణం తెల్లవారుఝామునే శన్యూషములో బాగుంటుందని నిశ్చయించాను. అప్పటికి కారు కూడా ఏర్పాటు చేసాను. దానిమీదను తొందరగా వెళ్ళిపోవచ్చుని. " అన్నారు.

ఇంక ఏమనను? మాట్లాడకుండా తలవంచుకుని తిన్నగా రాజు దగ్గరికి వెళ్ళిపోయాను. సుమారు ఎనిమిది గంటలకు రాజుకు గుడ్ బై చెప్పి ఇంటికి వచ్చాను. భోజనానంతరం సరే ఆ గొడవెందుకు లెండి.

తెల్లవారు ఝామున ఇంట్లో సందడి విని మెలకువ వచ్చి దంతతావనము చేసుకున్నాను. మా అత్తగారు ఫలహారమూ పాలూ తీసుకువచ్చి స్వయంగా ఇచ్చారు. అది పూర్తయ్యేసరికి మా మామగారు నూతన వస్త్రములు తీసుకువచ్చి తాంబూలంతో నాకందించారు.

" ఇవ్వెందుకండీ ఇప్పుడు ఇలా ఇస్తూంటే వారానికోసారి రావాలనిపిస్తుందేమో " అన్నాను.

"మంచిదేనయ్యా అలా రావలెననేకదూ మా కోరిక. వారానికో సారికాదు. దినం విడిచి వచ్చినా సంతోషమే.' అన్నారు నవ్వుతూ.

ఆయనకు నేను పాదాభివందనము చేశాను. ఆశీర్వదించి ఆయన అవతలకు వెళ్ళారు. వాకిట్లో కారుచప్పుడు వి నబడ్డది. నా సరస్వతి నా పక్కన వచ్చి నిలబడ్డది. మామూలు పద్ధతిని వీడ్కోలు చెప్పాను. ఆ అమ్మాయి కళ్ళలో నీళ్ళు కనపడ్డాయి. నేనక్కడ నిలబడలేక ముందుకు అడుగు వేశాను. తను కళ్ళు తుడుచుకుంటూ.

' మానాన్న గారన్నమాట జ్ఞాపకముంచుకోండి' అన్నది నెమ్మదిగా.

'ఏమిటన్నాను. '

' దినం విడిచి దినం రమ్మన్నారు కదా! పెద్దలమాట పాటించాలి' అన్నది. నేనామె చెక్కిలిమీద చిటికవేసి అక్కడ నిలబడితే ప్రయాణం ఆగిపోతుందనే భయముతో తొందరగా వీధిలోకి వచ్చాను. నేను వాకిట్లోకి రావడముతోనే మా మామగారు, అత్తగారుకూడ కారుదాక వచ్చారు. నేను కారు ఎక్కబోతుంటే మా మామగారు నాభుజం మీద చెయ్యివె సి,

'చూడు నాయనా! మనలో మనకు ఏ మర్యాదలూ, లాంఛనాలూ అవసరం లేదు. నేను నిన్ను రమ్మని ఉత్తరం వ్రాయలేదని సందేహించవద్దు. నీకు వీలైనప్పుడల్లా వెంటనే బయలుదేరి రమ్మని మా అందరి కోరికాను. ఇక ముందు ఈ వూరు ఎప్పుడు ఏపనిమీదవచ్చినా, ఇక్కడ తప్ప మరొక చోట మకాం పెట్టడం మర్యాదకాదు. మళ్ళీ త్వరలోనే వి లు చేసుకుని ఒక్కసారి వస్తే నీవు ఎన్‌రోల్ కావడం వగైరా మన వృత్తికి కావలసిన విషయాలు, సావకాశంగా మాట్లాడుకుందాము. అదీ ఎప్పుడో ఒకప్పుడు తప్పనిదే కదా శుభస్యశీఘ్రం అన్నారు.వెంటనే చేరినా చేరలేకపోయినా వచ్చినప్పుడల్లా పది పదిహేను రోజులు నా దగ్గర కూర్చుని చూస్తూంటే మన వృత్తిధర్మం, లోకధర్మం, కొంత అవగాహన అవుతుంది. అందుచేతను మొహమాటపడకుండా వస్తూ ఉండు. మీ నాన్నగారికీ, అమ్మగారికీ మా నమస్కారములని చెప్పు ' అని నేను కారులో కూర్చోగానే, కారు తలుపు వారు వెయ్యడం, కారు వెంటనే బయలుదె రడం జరిగింది.

నేను కిటికీలోనుంచి ఇంటివైపు చూస్తే నా ప్రియ కిటికీ దగ్గర నుంచుని కళ్ళు ఒత్తుకుంటూ నా వేపు చూసి జాలిగా చెయ్యివూపింది. నాకూ ఎంతో బాధ కలిగింది. ఏం చెయ్యను?జాము పొద్దెక్కకుండానే మొగల్తూరు చేరుకున్నాం. కారు మా యింటివైపు మళ్ళేసరికి అవతలి వైపునుంచి మానాన్నగారు పొలం నుంచి వస్తూ, స్నానం చేసి వచ్చి గుమ్మం ఎక్కబోతూ కారు అటురావటం చూచి ఎవరా అనుకుని కాబోలు, గుమ్మంలోనే ఆగిపోయారు. క్షణంలోనే గుమ్మంలో కారాగడం, నేను పైకి రావడం చూచి, మా నాన్నగారు కొంచెం నవ్వుకుని.

'వచ్చావా నాయనా ! మీ మామగారు నీకు వాహనయోగం పట్టించారా ఏమిటి' అన్నారు నవ్వుతూ.

'అవును నాన్నా వద్దంటే విన్నారు కాదు ' అన్నాను.

'అవును నాయనా ఇంకా కొత్తకదా! కొన్నాళ్ళవరకూ వారలా మర్యాదలు చేస్తూనే ఉంటారు. అయితే ఇంత హడావి డిగా పరిగెత్తు కొచ్చావేమి. నేను నీ యోగక్షేమం వ్రాయమన్నాను కాని నిన్ను రమ్మని వ్రాయలేదే ' అన్నారు.ఇంతలో మా అమ్మకూడా లోపలనుంచి వచ్చింది. నేను కారు డ్రైవరుకు అయిదు రూపాయలు చేతిలో పెట్టాను. అతను వద్దంటూనే ఎంతో సంతోషంతో అందుకున్నాడు. మా అమ్మ ఇవతలకి వస్తూనే నాయనా కారు అతన్ని భోజనం చేసి వెళ్ళమను. లేకపోతే అక్కడికి వెళ్ళేటప్పటికి ఆలస్యమవుతుంది అన్నది.

ఆ మాటవిని అతను వద్దంటూనే ' నేను పన్నెండు గంటల లోపున అక్కడికి వెళ్ళిపోతానండీ. నాకాట్టే ఆలస్యంకాదు. మా యజమాని కనిపెట్టుకుని ఉంటారు కూడాను' అని సెలవు తీసుకుని వెళ్ళిపోయాడు.

' ఏం నాయనా నీ ప్రయాణానికి మీ ఆవిడ సెలవు ఇచ్చిందా ఇప్పుడే నిన్నింత కట్టిపడేసుకున్నది. ఇంకను ముందు

ఇల్లరికమే చెయ్యమంటుందేమో; అన్నది నవ్వుతూ.

' మరి నాన్నగారు అలాంటిదాన్ని ఎందుకు చెయ్యాలి. నేనేం కావాలని పట్టుపట్టానా ' అన్నాను. లోపలికి నడుస్తూ.

' నువ్వేమీ పట్టుపట్టలేదు. నేనే నీమనసెరికి నిశ్చయం చేశాను. నీకు చాలా అనుకూలవతీ, రూపవతీ, గుణవతీ అయిన కన్య ఈమె అని మనోనిశ్చయము కలిగి, నేనంగీకరించాను. నీ కన్నివిధాల సరిపోయినపిల్లే. సందేహం ఎంత మాత్రం లె ేదు. ఆ అమ్మాయి వచ్చిన వేళావిశేషం చేతను నీకు సమస్త శుభములు, సమస్త సుఖములూ, సమస్త సంతోషములూ కలుగుతవని నా దృఢ విశ్వాసం ' అంటూ ఆయన పూజకు వెళ్ళిపోయారు.

మా అమ్మ ముఖం వికసిత పద్మమే అయింది. నేను నిలువెల్లా పులకించి పొంగిపోయాను. భీమవరంలో కిటికీ వెనుకనుంచి అర్ధనయనములతో నన్ను చూచి చేయి వూపిన దృశ్యం నా కళ్ళ ఎదుట కదులుతుంటే తదేక దీక్షతో ' చూస్తూ అలా కూర్చునిపోయాను. ఇంతలో మానాన్న దేవతార్చన కావచ్చినదన్న విషయం స్ఫురణ కొచ్చి నేను స్నానానికి లేచాను.

51వ భాగం

మళ్ళీ రెండుమూడు మాసములు నిర్వ్యాపారంగా గడపవలసి వచ్చింది. ఏమీ తోచేదికాదు. ఏ పనీ చెయ్యబుద్ధి పుట్టేది కాదు. ఏ పుస్తకమో చదవాలనిపించేది కాదు. మనిషొకచోట మనసొకచోట అన్నట్లు ఉన్నది నాస్థితి అప్పుడప్పుడు పొలమూ వెడుతుండేవాడిని. అక్కడ పచ్చని వరిచేలూ, చెరువుగట్టునో, చెలగట్టునో, పూల మొక్కలూ, పూతీగలూ చూస్తూంటే, మనసు నన్నక్కడ కూలవేసి, తనెక్కడెక్కడో తిరిగివచ్చేది. ఏమిటీ వెర్రి నాకనుకునేవాడివి. ఈ అనుభవము జనసామాన్య మందరిదీనా? నా ఒక్కడి అదృష్టమూనా అనుకునేవాడుని.

చిన్నవాడూ విదేశాల్లోనూ, ఊహించుకున్న వూహలూ నిర్ణయించుకున్న నిర్ణయాలు ఈ వేలెడు పిల్ల నాదగ్గరకు రాగానె అన్నీ తలక్రిందులై ఊరుకున్నాయి. నాలో తిష్టవేసుకుని తనే సర్వమై వూరుకున్నది. ఏమిటి వింత? ఇదివరకు చదివిన కావ్యాల్లోనూ ప్రబంధాల్లోనూ నాయికా నాయక వియోగబాధలు చదువుతుంటే ఎంతో అతిశయోక్తులుగానూ, కొంచెం హాస్యజనకంగానూ ఉండేవి.

ఈనాడు నేను నాయకుడను కాకపోయినా, వారికున్నంత సౌకుమార్యం నాలో లేకపోయినా, ఈ స్పందనా? వేదనా, మట్టుకు నాలోనూ కలగడం కొంచెం ఆశ్చర్యం అనిపిస్తోంది. కాలక్షేపం కోసం మద్యమద్య నర్సాపురం వెళ్ళి వస్తుండె వాడిని, అక్కడ బార్‌లో ఉన్నకుర్రవాళ్ళు నన్ను అక్కడ క్లబ్బులో మెంబరుగా చేర్పించి, అప్పుడప్పుడు వస్తూవుండమనె వారు. అక్కడికి వెడితే కబుర్లతోనూ, క్రీడలతోనూ కాలక్షేపం జరిగేది మళ్ళీ యింటికివస్తే యథాస్థితే.

ఇటువంటి అయోమయ స్థితిలో ఉండగా ఒకరోజు మధ్యాహ్నం ఫలహారం చేస్తూండగా. ఏమే, ఏం చేస్తున్నావు. నీకొ శుభ వర్తమానం. కోడలు రజస్వల అయినదట. నక్షత్రం వగైరా అన్నీ మంచివేనట. ఈ సాయంత్రమో, ఉదయానికో ఎవరో దిగుతారు. నిన్ను తీసుకువెళ్ళడానికి. మీ అన్నగారు నీకూ వాహనయోగం పట్టిస్తారు. తప్పదు అంటే- మా అమ్మ నవ్వుకున్న నవ్వుకూడ నాకు వినపడ్డది. ఈ శుభ వర్తమానం వినగానే నాకూ ఎందుకో పట్టరాని ఆనందం వచ్చింది. అక్కడ కూర్చున్నవాణ్ణి కూర్చుండగానే, తేలిపోతున్న భావన కలిగింది.

విన్నావుర్రా అబ్బాయీ. అని ఎంతో సంతోషంతో ఈ వార్త చెప్పడానికి నా దగ్గరకు వచ్చింది. ఎంతో సంతోషంతో మాట కాస్తా నా చెవిన పడేసింది. నా సంతోషం పైకి రానివ్వకుండా లోపలనే అణచిపెట్టుకుని దానికింత హడావిడీ సంతోషం ఎందుకమ్మా, ఆడజన్మ ఎత్తిన తరువాత ప్రతివాళ్ళకూ జరిగేదేకదా. నీకోడలు ఎందుకో యింత కాలం ఊరుకున్నది కాని పెళ్ళయిన తరువాత కూడా అలాగే ఉంటుందనుకున్నావా అన్నాను ఏమీ ఎరగనట్టు.' చాల్లేరా నీ కబుర్లూ నువ్వునూ, పెద్దమనిషి అయింది. కోడలు నట్టింటికి వస్తుంది. మహాలక్ష్మిలా యింట్లో తిరుగుతుంటే చూడాలని సంతోషంతో నె నువుంటే'. 'అయితే అమ్మా తెలియకడుగుతాను. నీకంటే అందంగా వుంటుందా ?మ నీవు సాక్షాత్తూ నా కళ్ళకు పార్వతీదేవిలా కనిపిస్తూంటావు. పార్వతికంటే మహాలక్ష్మీ ఎక్కువ అందమైనదా అమ్మా'

'బావుంది నీ సందేహాలు, నువ్వునూ ఎన్ని ఏళ్ళు వచ్చినా ఒకటే మోస్తరు అది యిక్కడకు వచ్చిన తరువాతను ఎవరందమైనవారో నేనడక్కుండాను నువ్వు చెప్పకుండాను నాకే తెలుస్తుంది. రేపు నువ్వు కూడా రావాలిరోయ్ నాతోటి'

అన్నది.

'ఏమిటమ్మోయ్ నేను కూడా ఎందుకు ఆ ఆడ మళయాళంలోకి కొంపతీసి నేనూ ఆడదానినై ఊరుకుంటే ప్రమాదిస్తుంది ' అన్నాను.ఆవిడ ' వెర్రినాయనా ఎప్పుడూ ఒక్కటే మోస్తరు ' అని నవ్వుకుంటూ చక్కా పోయింది.

మా నాన్న అన్నట్టుగానే జామురాత్రయ్యేసరికి భీమవరం నుంచి కారూ, కార్లో మా అత్తవారితరుపున బంధువులు ఒకాయనా, ఆయన భార్యా మా అమ్మను తీసుకువెళ్ళడానికి వచ్చారు. మా అమ్మ గబగబా అప్పుడు వంట చేసి, వారికి భోజనం పెట్టి, పడకకు ఏర్పాటు చేసింది. తెల్లవారుఝామునే అమె ప్రయాణమట. నన్ను కూడ వారు చాలా బలవంతం చేశారు. సుతరామూ రానుగాక రానన్నాను. నాకు ఉదయాన్నే నర్సాపురంలో అర్జంటుపని ఉన్నదన్నాను. అప్పుడింకేమీ సమాధానం చెప్పలేక ఎవరిమట్టుకు వారుపడుకున్నారు. నేనూ పడుకున్నాను.

తక్కిన వాళ్ళకు క్షణంలో నిద్రముంచుకుని వచ్చింది. నాకు మట్టుకు ఆ క్షణం నుంచి నిద్ర దూరమైంది. అనేక వూహలు తలలో సుడులు సుడులుగా తిరగనారంభించాయి. అందులో ఏ ఒక్కటీ చెప్పమంటే చెప్పలేను. తెల్లవారుఝామున మూడు గంటలకే లేచి యింటిపనులన్నీ చక్క పెట్టుకుని, వచ్చి బంధువులకు స్నానమునకు వేడినీళ్ళూ వగైరా ఏర్పాటుచెసింది. మా అమ్మ, వారి అవశిష్ఠములూ అయాక ప్రయాణ సన్నద్ధులు అయ్యారు. మళ్ళీ నన్నొక్కసారు వెలుకున్నవాడినే లేపి తమతో దయచేయమని మా మామగారు అత్తగారు మరీ మరీ చెప్పారని బలవంతపెట్టారు.

నాకిప్పుడు రావడానికి తీరిక లేదనీ మరొకప్పుడు సావకాశంగా వస్తాననీ వారికి నచ్చచెప్పి పంపించాను. ఉదయాన్నే నాకు నర్సాపురంలో పని వున్నదని మానాన్నతో చెప్పి చక్కాపోయాను. పాపం మా నాన్న స్వహస్తపాకం చేసుకుని ఇబ్బంది పడవలసివచ్చింది.

మూడవనాడు సూర్యోదయమయ్యేసరికి మా అమ్మ భీమవరంనుంచి కారులో వచ్చేసింది. కూడ మా అత్తగారి తాలూకు పదిహేనేళ్ళ కుర్రవాడు సహాయం వచ్చాడు. అప్పటికే మా నాన్న లేచి పొలం వెళ్ళారు. నేను దంత ధావన ప్రయత్నంలో ఉండగా కారు చప్పుడు విని వీధిలోకి వచ్చాను.

తలుపు తీసేసరికి మా అమ్మ ఎదురుగా కనబడగానే ప్రాణానికెంతో హాయి అనిపించింది. ఈ రెండురోజులకే ఇలా ఉంటె మూడేళ్ళ మా అమ్మను విడిచి పెట్టి విదేశాలలో ఎలా కాలక్షేపం చేశానా అదే ఆలోచన వచ్చింది. ఒక్కసారి గుండె ఝల్లుమన్నది.

నాయనా వచ్చావ్రా వాళ్ళు యింకోపూట ఉండమని ఎంతో బలవంతం చేశారు కాని, మీరక్కడ యిబ్బందిపడతారని ఉండనుగాక ఉండనని వెంటనే వచ్చేశాను. వద్దుమొర్రో అంటే వినిపించుకోక మీ మామగారు రథం ఒకటి ఏర్పాటు చెశారు నాకు. వాళ్ళందరూకూడా ఎంత మంచివాళ్ళనుకున్నావ్? నువ్వు రాలేదని వాళ్ళెంత యిబ్బంది పడ్డారనుకున్నావ్?

" ఎవరమ్మా " అన్నాను నాలో నేను నవ్వుకుంటూ నేనన్న మాట మా అమ్మ వెంటనే గ్రహించుకోలేక.

‘ ఎవరనుకుంటారా మీ అత్తగారూ మీ మామగారూనూ ’ అంది. ‘ అవునులే ఇంకెవరున్నారు. ’ అన్నాను. అప్పటికి మా అమ్మ నా ఊహ గ్రహించి ఒక పెద్ద నవ్వు నవ్వి.

‘ ఓహో దాని సంగతి చెప్పలేదనా నీ ఉద్దేశం. అది వచ్చి నాదగ్గరి చెబుంతుందిట్రా . ఎంత వెర్రివాడవురా. దాని సంగతి నువ్వు అడగనూ అక్కరలేదు. నేను చెప్పను అక్కరలేదు. కారు శబ్దం వినగానే దూరంగా ఉన్న పిల్ల కూడా కళ్ళుమట్టుకు వీధి గుమ్మంలో పెట్టుకుని, ఎవరొచ్చారా అని రెప్పవాల్చకుండా చూస్తూ కూర్చుంది. నేను ఒకర్తెను రావటం చూచి, యెంత నిరుత్సాహపడ్డదో! పాపం దాని మొహం చూస్తే యెంతో జాలి వేసింది నాకు. మన అదృష్టం కొద్దీ మన ప్రయత్నమేమీ లేకుండానే రత్నంలాంటి పిల్లని ప్రసాదించాడు దేవుడు’ అన్నది.

‘అవునమ్మా అదే నేను అనుకుంటున్నాను. నీవు చాలా అదృష్టవంతురాలవు కనుకనే నీ కొడుకు యెలాంటివాడైనా కోడలు యోగ్యురాలు వచ్చింది. చాలా సంతోషం. ’ అన్నాను లేచి గాంభీర్యం ముఖంలోకి తెచ్చుకుని.

’ ఓరి వెర్రినాగమ్మా! యెప్పుడూ ఒక మోస్తరుగానే ఉన్నావ్. ఈ వచ్చిన భార్య నిన్ను సంతోషపెట్టి, ’ నేను అదృష్టవంతుడను ’ అనిపించడమే నా అదృష్టం నాకేం ఉంటుంది. నాయనా ’ అని ఆవిడ లోపలికి వెళ్ళిపోయి గృహకృత్యాలలో నిమగ్నురాలయింది.

ఆ వచ్చిన అబ్బాయిని కూర్చోమని ముఖం కడుక్కోమని చెప్పి నేను స్నానాదికములు పూర్తి చేసుకున్నాను. మా అమ్మ కూడా గబగబా ఎప్పుడు స్నానం చేసిందో ఎలా చేసిందో కాని, ఏదో ఫలహారమూ కాసిని పాలూ తనకు తోడుగా వచ్చిన కుర్రవాడికి, నాకు యిచ్చి వీధిలో ఉన్న కారు మనిషికి కూడా తీసుకెళ్ళి ఇచ్చింది పాపం, ఆ మనిషి ఎంత సంతోషించాడో, ఫలహారం ముగించుకుని మేము ఎన్ని విధాల చెప్పినా వినకుండా మా నాన్న యింటికి రాకుండానే ఆ కుర్రవాడు కార్లో కూర్చుని తుర్రుమని భీమవరం వెళ్ళిపోయాడు.

మా అమ్మ రాకతో నా మనస్సు మళ్ళీ కొంచెం వికలమైంది. నేను కూడా ఒక్కమాట భీమవరం వెళ్ళిఉంటే భాగుండునె మోననిపించింది. ఇక తరువాతనేమిటి? మామూలు లాంఛనలన్నీ మామూలు పద్ధతిలో జరగవలసినదేనా లేకపోతే...... ఇలా వెర్రిగా ఏదో ఆలోచిస్తుంటే మా నాన్న హడావిడిగా చక్కావచ్చారు. మా అమ్మ వచ్చిన సంగతి తెలియక వంటకు ఆలస్యమవుతుందని కంగారుగా వచ్చినట్టున్నారు! వీధిగుమ్మంలోకి రాగానే అక్కడ పరిశుభ్రత తీర్చి పెట్టినట్టున్న ముగ్గూ, లోపల మా అమ్మ తిరుగుతున్న సందడీ విని.

‘అమ్మ వచ్చిదేమిట్రా అబ్బాయీ అన్నారు.

‘రావడం స్నానం చేయడం, వంటచేయడం కూడ చాలా భాగం అయిపోయింద’న్నాను.

ఆయన ఎంతో సంతృప్తితో లోపలికి వెళ్ళారు. నేను మామూలుగా పుస్తకం చేతపుచ్చుకుని ముఖానికడ్డుపెట్టుకుని అంబరవిధిలో విహరిస్తున్న మనస్సును వెనక్కు లాగలేక విశ్వప్రయత్నం చేస్తూ కూర్చున్నాను. ఇంతలో మా నాన్న దేవతార్చన పూర్తికావడం, నన్ను భోజనానికి లేవమని మా అమ్మ పిలుపు రావడంతో, నా చేతిలో ఉన్న పుస్తకం విసిరి

అవతలపారేసి భోజనానికి తయారయ్యాను.

మళ్ళీ రెండు మూడు మాసములు స్థిమితంలేని మనస్సుతో, చైతన్యంలేని శరీరంతో, బరువెక్కిన హృదయంతో, అర్థంలేని ఆవేదనతో, ఎక్కడికి వెళ్ళడనికీ, ఏమి చేయడానికీ, తోచక కాలం ఎలాగో గడుపుకుంటూ ఉన్న సమయంలో మామగారి సలహా ఒకటి జ్ఞప్తికి వచ్చింది.

అప్పుడప్పుడు అక్కడకు వచ్చి కచేరిలో కూర్చుంటే కోర్టు వ్యవహార పద్ధతులూ, కోర్టుకు వచ్చేవారి మనస్తత్వాలూ, కొంతవరక అవగహన అవుతుందన్నమాట స్ఫురణకు వచ్చింది. ఆ సలహా మంచిదే ననిపించింది కూడాను. ఇంట్లో ఏపనీ లేకుండా ఆఖరుకు ఒక పుస్తకం కూడా ముట్టుకోకుండా కూర్చుంటే మనసు మొద్దుబారి ఎందుకూ పనికిరాకుండపోతానేమో ననిపించింది. అందుకని ఈ విషయం నాన్నతో చెప్పి పది రోజులపాటు భీమవరం వెళ్ళటం మంచిదా అనే అలోచన కలిగింది.

దాని మంచి చెడ్డల విషయమై ఏ నిర్ణయమూ చేసుకోకుండానే టపాబంట్రోతు కేకవిని, వాకిట్లోకి వచ్చి, అతను అందిచ్చిన ఉత్తరం తీసుకుని అపరిచితమైన దస్తూరి అందులోనూ స్త్రీ హస్తంలా కనబడుతున్న ఉత్తరం చూచి మనకు రాసే ఆడవాళ్ళెవరా అని ఒకక్షణం ఆలోచించి ఉత్తరం తెరుస్తే తేల్తుందకదా అని నిశ్చయం చేసుకుని నెమ్మదిగా కవరుచించి అలోచిస్తూనే లోపల ఉత్తరం నెమ్మదిగా తీసి తెరవడం తోనే ఉత్తరంలో వున్న సంభోదన చూచుకుని నిశ్చేష్టుడనై, పులకాంకితుడనై, ఆనంతపరవశుడనై ఒక్కక్షణం ఆ ఆనందాన్ని అనుభవించి, తొందరగా లోపలకు పరుగెత్తి నా మంచం మీద కూర్చుని, సావకాశంగా ప్రతి అక్షరమూ, ప్రతి మాటా ఎంతో శ్రద్ధతో, ఆప్యాయతతో, ఆనందంతో చదువుకున్నాను.

ఇంతలోనే మా అమ్మ, 'ఏమిరా నాయనా, ఎక్కడనుంచి ఉత్తరం, ఎన్నిసార్లు పిలిచినా పలకలేదేమి? ఎక్కడ నుంచి వచ్చినా అంతా క్షేమమే కదా' అన్నమాటలు విని ఉలిక్కిపడి,

'అంతా క్షేమమేనమ్మా, భీమవరం నుంచి వచ్చింది. కిందటి మాటు నేను వచ్చేటప్పుడు మా మామగారు నన్ను అప్పుడప్పుడు వచ్చి తనతో పనివేళ కూర్చుంటే, కోర్టు వ్యవహారాలన్నీ తెలుస్తాయని హెచ్చరిక చేశారు. ఆమాటే ఇప్పుడు జ్ఞాపకం చేస్తూ కోడలి దగ్గరనుంచి వచ్చిందని చెప్పినా వద్దా అని సందేహిస్తూ ఇంతవరకు ఆడిన అబద్దం చాలునని అనుకుని కూతురు చేతను మామగారు రాయించారు. మీ కోడలు, నీకూ, నాన్నగారికి నమస్కారములని చెప్పమని వ్రాసినది ' అన్నాను.

ఊహు అదా సంగతీ. అందుకనా నేను నాలుగైదుసార్లు పిలిచినా వినబడకపోవడం, ఆ మాట చెప్పడానికి ఇంత కల్పనెందుకురా నాయనా? ఇంకా ఏం రాసింది? సరే పోనీ నాకెందుకులే అని నవ్వుకుంటూ లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

మా అమ్మ పిలిచిన సంగతే నాకు తెలియదు. ఆ ఉత్తరంలో వున్న పది పంక్తులూ ఒక్కసారే చదివాననుకున్నానుగాని, బహుశ గాయత్రీ మంత్రంలాగా వెయ్యిన్నూటపదహార్లు అనను గాని నూటఎనిమిది సార్లేనా చదివి వుండాలి. అయినా మళ్ళీ ఒక్కసారి ఎందుకో చదవబుద్ధిపుట్టి చదివి ఈ మాటు సమాధిలోనే పడినట్టున్నాను. అలా ఎంత సేపు కూర్చున్నానో తెలియదు గాని మా అమ్మవచ్చి.

'నిద్రా ఏమిట్రా నాయనా! కూర్చుని నిద్రపోతున్నట్టున్నావు. లేచి ఒక్క మాటు కాళ్ళూ, చేతులూ ముఖం కడుక్కుంటే, ఆ బధ్ధకం తీరుతుంది. ఫలహారము చేద్దువుగాని' అన్నది.

ఆ దెబ్బతో నా సమాధిలోంచి బయట పడి ఈ లోకంలోకి వచ్చి ఆవిడ చెప్పినట్టుగానే కాళ్ళు చేతులు కడుక్కుని మామూలు పధ్ధతిని ఫలహారం చేశాను. ఎప్పుడూ లేనిది మా అమ్మ అక్కడే నుంచుని నా ముఖకవళికలు చూస్తూ నా వూహలు తెలుసుకోడానికి ప్రయత్నించింది.

" మీ మామగారు యింకేమన్నా రాయించారా? " అన్నది.

" ఇంకేమున్నది రాయించడానికి " అన్నాను.

" తరువాత సంగతి ఏమన్నా సూచన చేశారా ఏమిటి " అన్నది.

" అదేమీలేదమ్మా. వెర్రిదానవు కాకపోతే ఆ వుద్దేశం ఆయనకు కలిగినప్పుడు నాన్నగారిపేర ఆయన స్వయంగా రాస్తారుగాని, కూతురుచేత రాయిస్తారా! అలాంటిదేమీ లేవులే. దానికిప్పుడు వచ్చిన తొందరా ఏమీ లేదు అన్నాను. ఏమీ ఎరగనట్టు. మా అమ్మ ముసిముసినవ్వులు నవ్వుకుంటూ తాను తెచ్చిన ఫలహారం పళ్ళెం వగైరాలు తీసుకుని లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

మళ్ళీ ఏమిటి చిత్రం అనుకున్నాను. నేను వెళ్ళవలెనని సంకల్పం చేసుకోవడం, ఆ క్షణంలోనే నన్ను ఎలాగైనా అక్కడకు వచ్చి వాలమని పిలుపురావడం చాలా చిత్రమనిపించింది. యదార్థంచేతను అక్కడకు వెళ్ళి నాభార్యను చూడవలెననే కుతూహలము నాకు కలిగినట్టుగఆనే నన్ను మళ్ళీ ఒకసారి చూడవాలెననే వాంఛ అక్కడ నా సరస్వతికి కలిగి వుండవచ్చుకదా. యెటోచ్చీ ఈ పిల్ల కావ్యాలలో కన్యకాదు కనుక, ఈ నాటి ముగ్ధగనుక.

అందులోనూ ఆంగ్లం చదువుకుంటున్నది. కనుక తను ముగ్దనన్న సంగతి మరచిపోయి ప్రియురాలిగా మంచి ముహూర్తం చూసుకొని, మొట్టమొదటి ప్రణయలేఖ వ్రాయ సాహసించింది అనుకుంటూ మరొక మాటు ఆ ఉత్తరం తీసి, ఆమూలాగ్రంగా పదిసార్లు చదువుకుని, ఆ వ్రాత తీరూ అక్షరముల సొంపూ, మాటల్లోనేర్పూ అన్నీ తలుచుకుంటూ ఇలా ఇంట్లో కూర్చుని కాలయాపన చేయడంకంటే ఒక్కసారి బయటికి వెళ్ళి, నిర్జనంగా ఉన్న ఏ చెరువు గట్టునో, చేనుగట్టునో కూర్చుని ప్రకృతి సౌందర్యమును తిలకిస్తూ నా సతీ మణి సౌందర్యమును మరింత స్ఫుటంగాజ్ఞప్తికి తెచ్చుకోవచ్చునని నిశ్చయించుకుని బయటకు వెళ్ళాను.

నేను యింటికి వచ్చేటప్పటికి చాలా ఆలస్యమైంది. బాగా చీకటి పడిపోయింది. వూరంతా చాలా వరకు మాటుమణిగిపోయింది. నేను వచ్చేసరికి మా నాన్న భోజనం కూడా అయిపోయింది. ఆయన చేయి కడుక్కుని ఇవతలికి వస్తూంటే నేను లోపలికి అడుగు పెట్టేను.

" ఏమిరా అబ్బాయీ ఇంత ఆలస్యమైనదేమి, నర్సాపురం వెళ్ళేవేమో అనుకుని నా భోజనం కూడా ముగించాను. " అన్నారు.

"లేకపోతే మట్టుకు నా కోసం కనిపెట్టుకుండాలా ఏమిటి నాన్నా. నేను నర్సాపురం వెళ్లలేదు. కాని వూళ్ళోనె
ˈ చెరువుగట్టుని ఏదో పరధ్యానంగా ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను " అన్నాను.

"ఇంత చీకటి పడే వరకూ అలాటి చోట కూర్చోడం మంచిదికాదు. పురుగూ పుట్రా తిరుగుతుంటాయి. వాటి తిండికోసం అవి తిరుగుతుంటే మనం అక్కడ వుండకూడదు. " అన్నారు.

" మరేం ఫరవాలేదు. వాటి జోలికి పోతేతప్ప అవి మనజోలికిరావు కదా ఏదో పరధ్యానంగా ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను. చీకటిపడ్డ విషయం కూడా ఇప్పుడే గమనించి ఇంతసేపు కూర్చున్నాను ఏమిటని హడావిడిగా వచ్చేశాను అన్నాను.

" అంత తీవ్రమైన విషయం ఏమిటి " అన్నాను.

" మరేం లేదు నా భవిష్యత్తు సంగతి - ఆ మధ్యను భీమవరం వెళ్ళినప్పుడు మా మామగారు నన్ను మధ్య మధ్యను వచ్చి వారి దగ్గరుండి ప్లీడరీ వృత్తికి సంబంధించిన విషయాలు కొంచెం తెలుసుకుని, వృత్తిలో ప్రవేశించమని సలహా యిచ్చారు. దాని గురించే ఇంతసేపూ ఆలోచిస్తూన్నాను. వెళ్ళడమా? మానటమా? అని కొంతసేపు లేక అసలు మానేసి మీ దగ్గరే ఉండి మీకు చేదోడు వాదోడుగా ఉండడమా అని కొంత సేపూ ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను. ఏ నిర్ణయానికి రాలె
ˈకపోయిన నాకోసం కాలం ఆగకుండా దానిదారి అది పోయింది. అప్పటికి కళ్ళు తెరచి చూచేటప్పటికి ఇంత ఆలస్యమైనదా అనుకుని వచ్చాను. " అన్నాను.

" అయితే ఏ నిర్ణయానికి రాలేదన్నమాట. " అంటున్న మా నాన్న గారిమాట పూర్తి కాకుండానే ----

" రా నాయనా వడ్డించాను. ఇప్పటికే చాలా ఆలస్యమైంది . " అన్న మా అమ్మ పిలుపు వినబడ్డది.

నేను లోపలికి వెళ్ళబోతుంటే.

" మీ మామగారు చెప్పిన సలహా బాగానే ఉంది. ముందు పదిరోజులు ఆయన దగ్గిర కూర్చుని చూస్తుంటే ఇందులో
ˈ సులువు బలుపులు తెలుస్తాయి. దానిని బట్టి నీ నిర్ణయం చేసుకోవడం తేలికవుతుంది. వెళ్ళాలని వుంటే రేపు బయలుదె
ˈరి వెళ్ళు. " అని మా నాన్న లేచారు.

నేను భోజనానికి లోపలికి వెళ్ళాను.

ఆ పని కాగానే సుఖంగా పడుకున్నా, నా ఆలోచనలు నన్ను వదలలేదు. తెల్లవార్లూ నన్ను వేధిస్తూనే ఉన్నాయి. అభ్యంతరాలులేని ఆలోచనలతో బుర్రవెడెక్కి మొద్దుబారి ఏ కోడికూత వేళో కన్ను మూశాను. కాబోలు లేకపోతే మా ఆవి
డ ఎలా కనబడుతుంది. కనపడడమే కాదు. ' ఇక్కడికి రావడానికి ఇంత ఆలోచన ఎందుకండీ మీరేలాగూ రావలెనను కుంటున్నారు కదా. అయినా మీరు మొహమాట పడతారని నేను వుత్తరం కూడ రాస్తినికదా! చెయ్యవలసినపని నేను చే
స్త ఇంకా ఆలోచన ఎందుకు? అర్థంలేని అలోచనలు కట్టిపెట్టి దయచేయండి త్వరగా, మెళకువవచ్చిందా ఇంకా దగ్గిరకు వచ్చిలేపమన్నారా? మా వాళ్ళు మీ రాకకోసం ఎదురు చూస్తూనే ఉన్నారు. మరిలేవండి. ఈ పాటికి అయినా

మొగాళ్ళకి కూడా ఇంత సిగ్గేమిటమ్మా' అని నవ్వుతూ నాకుగడ్డం కింద, మెడ మీదా చక్కిలిగింతలు పెట్టి, నేను లేవబో
'తూంటే హడలి బెదిరిపోయినట్లు పారిపోయింది. నేను నిజంగానే వులిక్కిపడి కూర్చున్నాను. మంచం మీద నుంచి తొ
ందరగా దిగి నాలుగుమూలలా పరకాయించి చూచాను కూడాను. ఏదీ నా ప్రేయసి?

ఇట్టే కల అనే నిజం స్ఫురించింది. మళ్ళీ మంచం మీద చతికిలిబడి నాలో నేను ఒక్కసారి నవ్వుకుని నన్ను తొందరగా
ప్రయాణం కమ్మని హెచ్చరికకదా ఇది అని లేచి ప్రయాణ సన్నాహం చేసుకున్నాను. మా అమ్మ నా వేగిరపాటు
గమనించి 'ఇప్పుడే ప్రయాణమా నాయనా' అన్నది.

అవును అన్నాను.

ఆమె మాట్లాడకుండా వెళ్ళిపోయింది. నేను బట్టలు సవరించుకునే సరికి నాకు తొందరగా ఫలహారం, పాలూ
అందించింది. మా నాన్న అప్పటికే లేచి పొలం వెళ్ళిపోయారు. నేను మా అమ్మతో చెప్పి బయలుదేరాను. మా అమ్మ
నన్ను ఆశ్వీరదించి అక్కడవారు నా కార్యం సంగతి ఏమైనా తలపెడితే " నువ్వేమీ ఇప్పుడు కాదనీ అప్పుడు కాదనీ
మాట్లాడక ఊరుకో, " అని నా సమాధానం వినిపించుకోకుండా నవ్వుకుంటూ లోపలకు చక్కాపోయింది.

" నీ కోడల్ని ఇంటికి తెచ్చుకోవాలని తొందరగా వుంటే నువ్వు తెచ్చుకో నా అభ్యంతరం యేమీ లేదు. నా సంగతి నె
'చూసుకుంటానులే అని నేను వీధిలోకి వచ్చి భీమవరం ప్రయాణం సాగించాను.

52వ భాగం

భీమవరం చేరేటప్పటికి దాదాపు రెండు జాములయింది. మా మామగారు అప్పటికే భోజనం చేసి కోర్టుకు వెళ్ళిపోయారు. బండి గుమ్మంలో ఆగేసరికి నా మనోహరి వీధిగుమ్మంలో నుంచుని నారాకకు ఎదురుతెన్నులు చూస్తూ గుమ్మంలో నా బండి ఆగి నేను బండిలోనుంచి దిగగానే నన్ను చూసి వికసితపద్మం అయి ఊరుకుంది.

మామూలు లాంఛనాలూ యోగక్షేమాలూ అయిన తరువాత, నా స్నానమూ, భోజనాదికములూ కూడా ముగించుకొని గదిలోకి వెళ్ళి కూర్చుని సాయంకాలం మూడుగంటలవరకూ విరామం లేకుండా ఏదో కలకలారావము చేస్తూనె ఉన్నది. అంతసేపూ తనొక్కతే మాట్లాడిందేమో జ్ఞాపకం రావడం లేదు. ఎవరో పిలిచినట్లుగా హఠాత్తుగా నా భార్య లోపలకు వెళ్ళి, ఫలహారం తీసుకువచ్చి అక్కడ పెట్టింది. అది ముగించి, నేను దుస్తులు మార్చుకుని నా స్నేహితుడు రాజును చూడటనికి వెళ్ళాను. మేమిద్దరం అక్కడా, అక్కడా తిరిగి బాగా చీకటి పడ్డ తరువాత ఇంటికి వచ్చేసరికి మా మామగారు నా కోసం కనిపెట్టుకున్నారు.

మేముభయులమూ భోజనం చేసి చాలా సేపు ఆ కబురూ, ఈ కబురూ చెప్పుకుంటూ రాత్రి పొద్దుపోయ్యేవరకూ కాలక్షేపం చేసుకుని ఎవరిదారిన వారు పడుకోవడానికి వెళ్ళిపోయాము. మా మామగారి వివిధ విషయ పరిజ్ఞానం, భాషాపాండిత్యం, లోకజ్ఞానమూ వీటన్నిటికీ తోడు, వారి సౌమ్యతా చూచి ముగ్ధుడినయ్యాను. అవన్నీ తలుచుకుంటూ ఉంటే ఎంతో సేపటికి కాని నిద్రాదేవికి నాపై దయరాలేదు. ఎప్పుడో నాకు తెలియకుండానే సుషుప్తి అవస్థలో పడిపోయాను.

నేను మామూలు వేళకంటే కొంచెం పెందలాడే లేచి, ప్రభాత విధులన్నీ తీర్చుకుని మా మామగారి దగ్గర కూర్చుని వారి వ్యవహారపద్ధతులూ, లోకము రీతీ, వారు చెప్పినట్టు కొంత గమనిద్దామని వాకిట్లోకి వచ్చేసరికి మా మామగారు ఆ క్షణంలో తమకుర్చీలో కూర్చోబోతూ నన్ను చూచి 'రా నాయనా పార్వతీశం, కూర్చో అలాగ, ఇంకో రెండుమూడు క్షణాలలో మన గుమాస్తాగారూ, వారివెనుకను పక్షీంద్రులూ, పక్షులు కొందరూ దిగుతారు.

వారి సంభాషణాక్రమం, వచోనైపుణ్యం, పదునైన గడసరితనం చూచి, విని, ఆనందించు. ఇది ప్రధమపాఠం. యిది వి జ్ఞానదాయకమూ, వినోదకరముగానూ కూడ వుంటుంది. మధ్యనెక్కడేనా చటుక్కున నీకు సమాధానం చెప్పవలెనని బుద్ధి పుడుతుందికాని, ఆ పని మట్టుకు చేయకు . ఈ రకం మనుష్యుల దగ్గర నిగ్రహం చాలా అవసరం ' అని వారంటుండగానే గుమాస్తాగారు దయచేసి యజమానికి నమస్కరించి, నా వేపు ఒక మందహాసం విసిరి, అక్కడి కాగితాల కట్టలు కొన్ని తీసుకుని, వారి గదిలోకి వారు నిష్క్రమించబోతుంటే, ముగ్గురూ ముఠా ఒకటి, తరువాత మరో నలుగురైదుగురు వేరేజట్టుగానూ వచ్చి, నమస్కరించి, సందేహిస్తూ కొందరు నిలబడ్డా, తక్కినవాళ్ళు సాహసించి కుర్చీలపై సుఖాసీనులయ్యారు.

వారిలో ఒకరిద్దరు పెద్ద భూస్వాములున్నా తక్కినవారంతా సామాన్య రైతులో, రైతుకూలీలో అయినట్టు కనిపించారు.

అందరిలోనూ కొంత వినయమూ భయమూ కనిపించినా, అందరిలోనూ కూడ మనం డబ్బుఇచ్చి పోషిస్తున్న ఈ ప్లీడరు మనదగ్గిరే ఇంత గొప్పలు పోతాడేమిటి అన్న భావం అందరి ముఖాల్లోనూ కొట్టవచ్చినట్లు కనపడుతోంది. ఇదంతా నడమంత్రపుసిరి లక్షణం కాబోలు అనుకున్నాను.

ఆంగ్లంలో the new rich అంటారు. ఇంక నక్కడనుంచి మా మామగారు చెప్పి నట్టు సుమారు మూడుగంటలసేపు అక్కడికివచ్చి ప్లీడరు గారి సలహాలు అర్థించినవారూ, వారికే సలహా లివ్వబోయినవారూ, అడ్డదిడ్డంగా వాదించేవారూ, వారికే సలహా లివ్వబోయినవారూ, ఎంతో గడుసుతనంగా మాట్లాడబోయి ప్లీడరు గారి మాటలవల్ల ముఖం బద్దలయె ్యేటట్టు బోల్తా కొట్టినవాళ్ళు ప్లీడరుగారు అతి సూక్ష్మమైన వ్యవహార రహస్యమును బయటపెట్టినప్పుడో, లేక తమరు తలలు బద్దలు కొట్టుకున్నా విడగొట్టలేని చిక్కుసమస్య గోరుతో మీటినట్లు ఒక్కమాటలో ఆయన విడమర్చి చెప్పినప్పుడో వాళ్ళందరూ సంభ్రమాశ్చర్యాలతో ' ఓరీ దీనమ్మ.... ఈంత గడ్డు విషయాన్ని ఈ బేమ్మడొకమాటలో ' యిట్టే లాగిపారేశాడు. సూశేవా? అందుకనే ఆయన పీడరయ్యేడు. యిప్పటికి అర్నెల్లునుంచి మనం బుర్రలు బద్దలు కొ ట్టుకుంటున్నాం, ఎదవ బుర్రలు, బుర్రలెంటీ ఇయి మట్టిముద్దలు కాని ఈ మాత్రం మనకి తోచకూడదూ లెగండిపోదాం' అని అందరూ లేచి నిలబడ్డారు.

ఇంతలో గుమస్తాగారు భూమిలోంచి పైకి లేచినట్టు హఠాత్తుగా ప్రత్యక్షమై, అందులో యిద్దరినీ చెరోరెక్కా పట్టుకుని తన గదిలోకి తీసుకు వెళ్ళి నెమ్మదిగా , వాళ్లకాట్టే బాధ కలగకుండా, ప్లీడరుగారి ఫీజూ, తన మామూలు ఏ నొప్పి తెలియకుండా దంత మూడదీసినట్టు, వాళ్ళ జేబుల్లోనుంచి తీసుకుని వాళ్ళను విడుదల చేశాడు. వాళ్ళు వెర్రిమొహాలె 'సుకుని ' రండిహై పోదాం! చేశారు నిలవోకం ఎలాగైతేనేం!!. ఈ యాలకిది సాలులెగండి' అని వీధిలోకి వాళ్ళిద్దరూ దారి తీయడంతో ఆ ముఠా అంతా నిశ్శబ్దంగా బయటికి వెళ్ళిపోయారు సెలవేనా తీసుకోకుండా.

అక్కడున్న ఆ మూడు గంటల్లోనూ ఇంకా ఎంతెంత మందో, ఎన్నెన్ని రకాలో, పెద్దా చిన్నా వర్తకులు, ఉద్యోగులు, నిరుద్యోగులు, రకరకాల వారంతా వారి వారి ఇబ్బందులు ఏకరువు పెట్టుకుని వెళ్ళిపోయారు. మా మామగారన్నట్లు ఇది చాలా వినోదకరంగానూ, విజ్ఞానదాయకంగానూ ఉన్న మాట వాస్తవమే.

కొంత సేపైన తరువాతను మా మామగారు తలవంచుకుని ఏదో వ్రాసుకుంటూండగా నేను నెమ్మదిగా లోపలికి జారాను. ఒక అరగంట తరువాతను మళ్ళీ భోజనాల దగ్గర కలుసుకున్నాము. ఆయన నవ్వుతూ

'ఏమండీ బారిష్టరుగారూ మీ ప్రథమపాఠం ఎలా ఉన్నది ' అన్నారు.

'చాలా కనువిప్పుగా ఉన్నదండి' అన్నాను.

'చాలా సంతోషం. తలనొప్పిగా ఉందని అంటావేమో అనుకున్నాను' అని

భోజనానికుపక్రమించి ముగింపయ్యేవరకూ వారే సంభాషణా చెయ్యలేదు.

భోజనంచేసి వారిదారిన వారు కోర్టుకు వెళ్ళారు. నేనేదో కాలక్షేపానికి పుస్తకం పుచ్చుకుని చదువుతున్న కొంతసేపటికి,

హఠాత్తుగా పుస్తకం గాలిలోకి ఎగిరి వెళ్ళి ఎదర బల్ల మీద పడింది. ఏమిటీవింత అని నేనాశ్చర్యముతో వెనక్కి చూచె సరికి నా హృదయేశ్వరి చాలా అమాయకంగా నా వెనుకనేదో సవరిస్తున్నట్లు నిలబడ్డది. ఓహో! ఈవిడగారి పనా అనుకుని 'ఏమిటి అమ్మాయ్ ఈ అల్లరేమిటి. పిన్నా పెద్దా లేకుండాను? నేనెవరనుకుంటున్నావ్' అన్నాను కనుబొమ్మలు మీద కోపమూ, పెదవులు మీద హాసముతో.

'అదే నేనూ ఆలోచిస్తూన్నానండీ ఏదీ కాని వేళ ఇంత సావకాశంగా బైఠాయించిన ఈ ధీరుడెవరా అని ఆలో చిస్తున్నాను' అన్నది.

అలా మేమేదో పావుగంటో అరగంటో పకపకలతోటీ, వికవికలతోటీ, కబుర్లతోటీ కాలక్షేపం చేసుకుంటూండగా, హఠాత్తుగా నా భార్య వులిక్కిపడి నన్ను తప్పించుకుని లోపలికి పరుగెత్తింది. నేను తలెత్తి గడియారం చూసేసరికి మూడుగంటలయింది. వెధవగడియారం ఇలా పరుగెడుతుందేమిటి, ఎవ్వరికీ లేని తొందర ఈ గడియారానికేవి ఎటానుకున్నాను.

ఒకమాటు అద్దందగ్గర నుంచుని నా క్రాపింగ్ సవరించుకుంటూ ఉండగా మా అత్తగారు నెమ్మదిగా లోపలికి వచ్చి నిలబడ్డారు. ఎప్పుడూ మామూలు లేనిది వీరిలా ఎందుకొచ్చారా అనుకుని అదేమిటి నిలబడ్డారేమిటి? ఇలా కూరో ప్చండి అన్నాను.

'ఫర్వాలేదు నాయనా, మా అమ్మాయి వినకుండా ఒక్కమాట నీ చెవిని వేసి వెడదామని వచ్చాను' అన్నారు.

'అంత మీ అమ్మాయి వినకూడని మాట ఏమిటో' అని నాలో నేను అనుకున్నట్లు మెల్లగా అన్నాను. అత్తగారికి వి నిపించిందో లేదో తెలియదు కాని,

'చూడు నాయనా. అమ్మాయి వ్యక్తురాలయింది. కనుక త్వరగా ఆ తరువాయి తీర్చేసి మీ యింటికి తీసుకువెడితె బాగుంటుందని అనుకుంటున్నాను' అన్నారు. 'దాన్నడిగారా,' అన్నాను.

'దాని మొహం దానికేం తెలుస్తుంది. చిన్నతనం కదా' అన్నారు. ఆవిడ

'నా ఉద్దేశంకూడా అదేనండీ చిన్నతనం కదా. ఇంకో రెండు మూడేళ్ళు ఊరుకుంటే దాని చదువూ పూర్తవుతుంది. అప్పటికి సరియైన పెద్దతనమూ వస్తుంది. అన్నాను.

'అదేమిటి, దానికింకా చదువెందుకూ ? ఈ చదువు చాలదా. మన వాళ్ళలో ఇంతవరకూ చదివినవాళ్ళు కూడా చాల తక్కువ. ఇంకా పై చదువులెందుకు నాయనా, ఉద్యోగాలు చేయాలా ఊళ్ళు ఏలాలా' అన్నారు ఆవిడ.

'చదువకున్నంత మాత్రాన ఉద్యోగాలు చేయాలనీ, వూళ్ళు ఏలాలనీ ఏమున్నది, నన్నేనా ఏలాలికదా! మీ అమ్మాయికి చదువుకోవాలనే కుతూహలం ఉన్నన్నాళ్ళు చదువుకోనివ్వండి పాపం. మీరన్నట్టు ఇంకో రెండేళ్ళయినా పోయేదాకా నా కళ్ళకు చిన్నపిల్లాగనే కనిపిస్తుంది. అందుచే తను మరేమి తొందర పెట్టవద్దని నా అభిప్రాయం, వయసూ, మనసూ

ఎదుగుతేనే కాని సంసార బాధ్యతలు పిల్లలనెత్తిన పెట్టడం అంత మంచిది కాదేమో ననుకుంటాను' అన్నాను.

'నిజమే కావచ్చు. ఆడదానికి ఎప్పటికైనా తప్పనిదేకదా, ఇంతకూ అదేమంత బొత్తిగా చిన్నపిల్ల గనకనా. పదిహేనేళ్ళు కూడా వెళ్లవచ్చినాయి కదా ఇంక ఎన్నాళ్ళు చెప్పు నాయనా, మనమెలాగో సరిపెట్టుకున్నాలోకం ఊరుకోదు కదా' అన్నారు.

'పోనీలెండి లోకం మన్నేమీ ఉద్దరించదు. మీ అమ్మాయిని వివాహమాడినది నేను కాని లోకం కాదుగదా. అందుచేతను మన సౌకర్యం మనం చూసుకోవాలిగాని, లోకమనేవన్నీ మనం పట్టించుకుని కూర్చుంటే, ఒక్క అడుగు ముందుకు వెయ్యలేము, ఒక్కక్షణం బ్రతకలేము. అందుచేతను మీ అమ్మాయిని వెంటనే చదువు మానిపించవద్దు. కాపురానికీ పంపవద్దు. అని నా ప్రార్థన, మీ ఉద్దేశమే మా అమ్మగారూ వ్యక్తపరిచారు. కాని ఆమెతోనూ ఇలాగే అన్నాను,

చదువుకోనివ్వండి పాపం దానికి' అన్నాను. ఆవిడ ఏమీ అనలేక తల వంచుకుని

' ఏమో నాయనా ఇవన్నీ నాకేం తెలుసు? మీ మామగారు ఏమంటారో, మీ నాన్నగారేమంటారో, మా ఆడవాళ్ళు తొందరలు ఇలాగే ఉంటాయి. అని గదిలోనుంచి నిష్క్రమిస్తుండగా, మా ఆవిడ ఫలహారం పళ్ళెం పట్టుకుని వస్తూ ఒకమాటు తల్లికేసి, ఒకమాటు నాకేసీ ప్రశ్నార్థకంగా చూచి ఒక చిరునవ్వు నవ్వి తలూపి, మూతితిప్పి, 'ఇంక ఫలహారం చెయ్యండి పాపం ' అని పళ్ళెం అక్కడ పెట్టి వెనక్కు వెళ్ళబోతున్న దానిని రెక్కపట్టుకుని దగ్గర కూర్చోపెట్టుకుని

' నీతో అత్యవసరంగా చర్చించవలసిన విషయాలు ఫలహారం కంటే మధురాతి మధురములైన కొన్ని ఉన్నాయి. సావధానంగా చిత్తంతో విను' అని నేను పై మాట చెప్పబోతుంటే

' సారీ, నాకిప్పుడు సావధానం లేదండీ. మళ్ళీ వస్తాలెండీ' అని ఒక్క పరుగున అవతలికి దాటేసింది.

సాయంకాలం మా రాజు దగ్గరకు వెళ్ళి కాస్సేపు కబుర్లు చెప్పుకుని ఊరంతా బలాదూరు తిరిగి బాగా చీకటిపడ్డ తరువాత ఇంటికి చేరుకున్నాను.

భోజనానంతరం మా మామగారు దగ్గర కూర్చోపెట్టుకుని కాస్సేపు కోర్టు కబుర్లు కులాసాగా చెప్పారు. నాకు తెలియకుండానే గంట సేపు ఈ బాతాఖానీ సాగింది. తరువాత నాకు సెలవిచ్చి మరికొంచెం సేపు వారు కాగితాలు చూసుకుంటూ కూర్చున్నారు. నేను వెళ్ళేసరికి మా ఆవిడ నాకు పక్కాగిక్కా వేసి ఏదో గ్రంథ కాలక్షేపం చేస్తోంది. నేను వెళ్ళి కూర్చున్న తరువాతను ఒక పావుగంటో, అరగంటో, అరగంటో ఆమాటా, ఈమాటా చెప్పుకుంటుండగా.

'మధ్యాహ్నం ఏదో చాల అత్యవసరమైన విషయం మాట్లాడవలెనన్నారు' అన్నాది.

అదేమిటో అదేదో అత్యవసరమైనదే కాని, ఈ సమయంలో ప్రస్తావించి చర్చించవలసిన విషయంకాదు. దానివల్ల కొన్ని ఉద్రేకాలూ, తొందరపాట్లూ కలిగే ప్రమాదం ఉంది కనుక ఆ చర్చ రేపు మధ్యాహ్నం వరకూ వాయిదా వేయడమైనది.

ఇంతటితో కోర్టు కూడా ఎడ్జర్న్ చేయడమైనది.

అయితే సెలవు అని ఆ ముద్దుగుమ్మ నన్ను మురిపిస్తూ ఒక్క సారి నిదానంగా చూసి, గిర్రున వెనక్కి తిరిగింది. నేను నా విగ్రహం మర్చిపోయి రెండు భుజాలూ పట్టుకుని నా వైపు తిప్పుకుని దగ్గరగా, ఎంతో దగ్గరగా కౌగలించుకుని ఒక్కసారి ముద్దుపెట్టుకున్నాను.

ఒక్కసారి నవ్వుకుని ముఖమంతా గులాబీ గుచ్ఛంలా చేసుకుని, వుద్రేకాలకీ, ఉత్సాహాలకీ సమయంకాదని సవి నయంగా కోర్టువారికి మనవి చేసుకుంటూ మరొక విషయం కూడా కోర్టువారికి విన్నవించుకుంటున్నాను. నేను అబలను విశేషించి బాలను కూడాను. శరీర ధర్మాన్ని అనుసరించి వ్యక్తురాలను అయినా నాకింకా వ్యక్తిత్వం రాలేదు. నేనింకా మీ ఎదుట కాకపోయినా మిగతా సమయాల్లో కన్యనే అనుకుంటున్నాను. నాకు చదువు మీద మొదటి నుంచీ వ్యామోహం. ఇంకా సంసారం ప్రారంభం చేయడమా, లేక కొంత కాలం ఈ చదువు సాగించడమా అనే మీ మాంసలో పడ్డాను. మా అమ్మా, మా బంధుజనం మిత్రబృందం అందరూ చేసేపనే నన్నూ చేయమని తొందరచేస్తున్నారు. నా చదువు నన్నేమీ ఉద్ధరించదనీ, నాకెందుకూ ఉపకరించదనీ జనవాక్యంగా తేలింది. ఈ సందిగ్ధ సమయంలో కోర్టువారి సలహా ఏమిటో తెలుసుకోవలెననే కుతూహలంగానూ, ఆదుర్థాగాను ఉన్నది. అని తలవంచుకుని కొంచెం నా మీదకు ఒరిగి నేలమీద బొటనవ్రేలితో రాస్తూ నిలబడింది.

ఆ అమ్మాయి మాటలు వింటుంటే ఆమె మీద ఆదరమూ అభిమానమూ కలిగి 'నా భార్యేనా ఈ మాట్లాడుతున్న ముగ్ధ' అనే గర్వం ఉవ్వెత్తున సముద్ర తరంగంలా లేచింది.

'సరే కోర్టువారు సావధానంగా నీ మనవి విన్నారు. సావకాశంగా ఆలోచించి తీర్పు రేపు చెప్పడమవుతుంది' అని ఆ ముగ్ధను మళ్ళీ కౌగిటిలో అదిమిపట్టి మళ్ళీ ఆమె ముఖపద్మం చుంబించి ఎంత సేపో అలాగే కూర్చుండిపోయాను. మాలో ఏ ఒక్కరమూ ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఆ నిశీధిలో ఆ నిశ్శబ్దంలో ఊపిరి కూడా విడుస్తున్నామో లేదో తెలియని స్థితిలో కాలగమనం కూడా మరచి అలా ఉండగా, కొంతసేపటికి నా కౌగిలి పట్టునుంచి నెమ్మదిగా జారి, మాట్లాడకుండా, వెనుతిరిగి చూడకుండా వెళ్ళిపోయింది సరస్వతి. నేనేకాకినై పెల్లుబికి వస్తున్న భావతరంగములపై తేలిపోతూ, తెల్లవారే వరకూ నన్ను నేను మరచి, నడుమువాల్చనేనా వస్తున్న వెలుతురుని చూచి తెల్లవారెననే జ్ఞానం కలిగి మామూలు కాలకృత్యాలకి లేచాను.

53వ భాగం

సుమారు వారం పదిరోజుల వరకూ భీమవరంలో ఉండిపోయాను. గంట గంటన్నరసేపు ఉదయం, రాత్రి భో
జనానంతరం మళ్ళీ మరొక గంట, మా మామగారితో కాలక్షేపం జరిగేది. మధ్య వ్యవధిలో ఎక్కువసేపు గ్రంథ కాలక్షే
పం చేసేవాడిని. సాయంత్రం రాజుతో గ్రామసంచారం. ఇదీ కార్యక్రమం. ఈ వారం పదిరోజులలో నా ప్రేయసి నాకు
దూరంగానే వుంటూ వుండేది. ఇకను 1,2 రోజులలో మళ్ళీ యింటికి వెడదామని నిశ్చయం చేసుకున్నాను.

ఇంకా ఈ మాట ఎవరిదగ్గరా అనలేదు. ఆ మధ్యాహ్నం భోజనం అయి సావకాశంగా కూర్చుండగా సరస్వతి నా దగ్గరకు
నెమ్మదిగా వచ్చి, నా కుర్చీ చేతి మీద కూర్చుని, నా మెడమీద చెయ్యి వేసి, నా ముఖం తన వేపుకు తిప్పుకుని, 'నేను
వారం రోజుల క్రితం చేసుకున్న మనవి కోర్టువారు సావకాశంగా అలోచించి తీర్పు చెబుతామని సెలవిచ్చారు.
ఇంతవరకూ ఆ ఆలోచన తేలినట్టు కనబడలేదు. తమ వరస చూస్తే ఏమాటా చెప్పకుండానే, రేపో ఎల్లుండో జండా ఎత్తే
సటట్టున్నారు. అందుకని మీ అభిప్రాయం సెలవిస్తే సంతోషిస్తాను' అన్నది నా నుదుటిమీద పడుతున్న జుట్టుపైకెగదో
స్తూ.

నా ప్రయాణం సంగతి అప్పుడే ఈ పిల్ల ఎలా పసికట్టిందా అని ఆశ్చర్యపోతూ, రెండు నిమిషాలు ఈ మాట ఎలా
చెప్పనా అని ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను. ఆ అమ్మాయి మళ్ళీ నా గడ్డం పట్టుకుని ముఖం పైకెత్తి.

' ఏమండీ ఇంకా మీరే నిర్ణయానికి రాలేదా. దానికింత దీర్ఘాలోచనెందుకు మీ మీ నిర్ణయం ప్రకారమే నడుచుకుంటాను.
ఆ విషయంలో మీకేమీ సందేహం అక్కరలేదు' అన్నది తన చెక్కిలి నా చెక్కిలికి ఆనించి.

'నా మనోభావాలు హృద్గత భావాలూ ఇట్టే చదవగలుతున్నావు కదా. ఈ విషయంలో మట్టుకు నా అభిప్రాయమేదో
నీవు తెలుసుకోలేక పోయినా నీవు అడగకముందే నేనో నిర్ణయానికి వచ్చాను. ఈ ఊరికి బయలుదేరుతున్నప్పుడు
మా అమ్మ ప్రశంస చేసి తన అభిప్రాయం చెప్పింది. వారం రోజుల క్రితం మీ అమ్మగారు కూడా అదే అభిప్రాయం
వెలిబుచ్చారు. వారుభయులకూ కూడా నా సమాధానం వెంటనే చెప్పాను. '

అదేమిటో చెప్పుకో అన్నాను. నెమ్మదిగా నా చేతిని ఆమె నడుం చుట్టూ పోనిచ్చి కొంచెం దగ్గరకు తీసుకుని.

'పోనీలెండి మీ అభిప్రాయాలన్నీ నాకెలా తెలుస్తాయి. ఆ మాటే నా చెవిన కూడా వేస్తే మీతో విన్నాననే తృప్తి
నాకుంటుంది కదా' అన్నది.

'సరే అయితే విను. విదేశాలనుంచి ఇంటికి రాగానే, మా నాన్న గారు నాకు వివాహ ప్రయత్నం చేశారు. అన్వేషణలు
సాగించారు. నేనప్పుడు రజస్వల కాని పిల్లను వివాహమాడడం నా అభిమతం కాదని స్పష్టంగా చెప్పి వారి
ఆగ్రహానికి గురి అయ్యాను కూడాను. కాని నిన్ను చూచిన క్షణంలో నా అభిప్రాయాలూ, ఆశయాలూ అన్నీ
మర్చిపోయాను. వాటినే కాదు నన్ను నేనే మరచిపోయాను. నీ కళ్ళలో ఇంద్రజాలమేదో ఉంది. నీ వాక్కులో మంత్రశక్తి
ఉన్నట్టుంది. అందుచేతను నేను నీ వాడివి అయిపోయాను. ఇప్పుడు మట్టుకు కొంచెం తెలివి తెచ్చుకుని నా

పూర్వపుటాశయాలు జ్ఞప్తికి రాగా, నీ చదువు పూర్తయ్యేవరకూ నీ జోలికి రాకూడదు, దూరంగానే ఉండవలెనన
ె బలీయమైన కోరికతో వాంఛను ఎంతో నిగ్రహముతో ఆపుకుంటున్నాను.

ఈ మాటే మా అమ్మతోనూ, మీ అమ్మతోనూ కూడ చెప్పాను. ఈ నిర్ణయానికి మన తండ్రులుకూడ కట్టుబడి వుంటారనె
ె నా నమ్మకం. అందుచేతను నువ్వేమీ భయపడకు. హాయిగా నిశ్చింతగా చదువుకో. చదువుతప్ప తక్కినవన్నీ మర్చిపో. ఈ తక్కినవన్నీ అన్న జాబితాలో నన్ను మట్టుకు చేర్చక అమ్మాయి' అన్నాను ఆమె కళ్ళలోకి చూస్తూ. ఆశ్చర్యం ఆ పిల్ల కళ్ళలో కన్నీటి తెరలు కనపడ్డాయి. నా మాటలు వినగానే మొదటిసారిగా నాకు స్వయంగ్రాహవి ఎచ్చింది.

రాత్రి భోజనానంతరం మామూలుగా ఆఫీసుగదిలో కూర్చుని రెండు మూడు నిమిషాలు లోకాభిరామాయణం అయిపోయిన తరువాత, మామూలుగా చెప్పే కోర్టు కబుర్లు చెప్పకుండా, మామగారు చాలా సందేహంతో కూతురికి మల్లేనే ఆయనా ఈ ప్రశంస ఎత్తారు. నాకాశ్చర్యమేసింది తండ్రికూతుళ్ళు సంప్రదించకున్నారా ఎవరికి వారు ఈ సంగతేమిటో తేల్చుకోవలె ననుకున్నారా! అనుకుని ఒక్కక్షణం తటపటాయించి, కూతురుతో చెప్పినంత ధైర్యంగా కాకపోయినా కొంచెం నిశ్చింతగానే అధమం ఇంకొక రెండు సంవత్సరములేనా ఆ అమ్మాయి చదువుకోవడం నా అభిప్రాయమనీ ఈ లోపున నేనెక్కడో ఒకచోట ప్రాక్టీసు పెట్టి నిలదొక్కుకునే అవకాశం కూడ ఏర్పడుతుందనీ, అందుచె
ేత వారు తొందరపడి నన్ను తొందర పెట్టవద్దనీ అన్నాను.

ఆయనేమంటారో అని సందేహించాను కాని, వారు సంతోషంతో ఒక నిట్టూర్పు విడిచి, ' నీ నిర్ణయం బాగుందోయ్, మనలో మాట. నా అభిప్రాయం కూడా అదే. అమ్మాయి పైకి అనలేక సందేహిస్తున్నా, చదువుకోవలెననే దానికీ ఉన్నదని నాకూ తెలుసు. ఎటోచ్చీ మా ఆడవాళ్ళూ, బంధువర్గం, ఏదో చాదస్తులు కదా. పూర్వకాలపు పద్ధతినే అన్నీ జరగలెనంటారు. సరే కానీ చూద్దాం' అని మరికాస్సేపు మామూలు పద్ధతిని కోర్టు కబుర్లు చెప్పి నాకు సెలవిచ్చారు. నేను వెళ్ళేసరికి మామూలుగా నా భార్య నాకోసం వేచి ఉన్నది. నేను శుభ వర్తమానం చెప్పగానే చాలా సంతోషించి, తన సంతోషం కేవలం మాటల్లో చెప్పలేక చేతల్లో చూపించింది.

ఆ మరునాడే వాళ్ళందరూ ఏకగ్రీవంగా వద్దంటున్నా వినిపించుకోక మొగల్తూరు ప్రయాణం కట్టాను. ఇంటికి చేరగానె
ె మా అమ్మ నాకేసి ప్రశ్నార్థకంగా చూచింది. ఆమెకు సమాధానమేమీ దొరకలేదనుకుంటాను. ఆ మధ్యాహ్నం ఫలహారం వేళ మా నాన్న ఇంట్లో లేకుండా చూచి,

' ఏమిరా నాయనా ఏం జరిగిందంది, ఎంతో ఆతృతతో,

జరగడానికేముంది. మామూలుగానే వెళ్ళివచ్చాను అన్నాను.

ఆమె ప్రశ్న నాకర్ధం కానట్టు ఆవిడ నవ్వుకుని.

'పోదూ నీ గడుసుతనం నువ్వూనూ, ఏమి ఎరగవు పాపం. నీ కార్యం సంగతి నేనడుగుతూంట' అన్నది.

'కార్యమేమిటీ! అక్కడ ఏ కార్యమూ జరగలేదు' అన్నాను అమాయకంగా.

'ఒరేయ్ నిన్ను' అని కోపంగా అటూ ఇటూ చూసింది ఏదేనా దొరుకుతే అది నామీద విసురుదామనే వుద్దేశంతో.

'అదికాదమ్మా తెలిసిందిలే ఇప్పుడు నీ అభిప్రాయం. నీవు శ్రమపడి ఏ రాయోరప్పో వెతికి నామీదకి విసరడం నేను ఇల్లూ దొడ్డీ అంటా పరుగెత్తడం అవన్నీ ఎందుకులే, మా అత్తగారు నువ్వన్నట్టుగానే ఏదో ఆలోచన చేసింది.

ఆరోజున నీకు చెప్పిన సమాధానమే ఆవిడకీ చెప్పాను. ఆవిడ విని ఊరుకుంది.

నీకు మల్లే రాయీ రప్పా వెతకలేదు నన్ను కొట్టడానికి నిజం చెప్పవద్దు మరీ. తరువాతను మామగారు కూడా ఈ ప్రశంసచేశారు. కొంత అయిష్టంతో వారితో కూదా ఇంకొక రెండుమూడు సంవత్సరములు వారి అమ్మాయిని స్వేచ్ఛగా చదువుకోనిచ్చి నేను నా ప్రాక్టీసు ప్రారంభించి నిలబడే దాకా అవకాశం యిస్తే బాగుంటుందన్నాను. ఆయన ఇది నిజమేనని ఒప్పుకుని నా తెలివి తేటలకి చాలా సంతోషించారు కూడా' అన్నాను నవ్వుతూ.

" సంతోషించారేం పాపం. అల్లుడికి తగ్గ మామగారూ మామగారికి తగిన అల్లుడూ దొరికేరు ఎలాగైతేనేం. అయితే నా కోడలు కూడా మీకు వంతపాడిందా " అన్నది.

" లేదమ్మా ఏమాటాకామాటే అనుకోవాలి కదూ. అది ఒట్టి వెర్రి మొహం. శుద్ధ అమాయకురాలు వట్టి సత్యకాలపు మనిషి, నాలాగే అదేం చెబుతుంది. చెప్పమ్మా నీ వెర్రికాని, ఈ విషయంలో అనగా మనకార్యం సందర్భంలో నీ అభిప్రాయమేమిటని నేను దానిని అడుగుతాననుకున్నావా? మీరేమంటారని అది నన్ను అడుగుతుందనుకున్నావా, ఇంత వెర్రిదానివేమిటమ్మా " అన్నాను.

మా అమ్మగారు మారు మాటాడుకుండా కోపంగా నాకేసి చూసి " ఇంత డబ్బు తగలేసి దేశం కాని దేశాలకు వెళ్ళి నేర్చుకొచ్చావు ఎలాగైతేనేం " అని విసవిస వెళ్ళిపోయింది.

నేనొక్కమాట నవ్వుకుని " అమ్మా మాట. నీ కోడలు నీతోఒక్కమాట చెప్పమంది. తనకింకా కొన్నాళ్ళు చదువుకోవలెనని ఉన్నది కాని, మీరెప్పుడు రమ్మంటే అప్పుడు వస్తాసుమండీ అని చెప్పమన్నది నీతో. "

' నిజమేనట్రా నాయనా వెర్రిపిల్ల అలా అందాపాపం. నేననుకుంటూనే ఉన్నాను. అదీ నాలాటిదేనని ఇదంతా నువ్వూ వీ మామగారూ గూడుపుఠాణీ అన్నమాట. సరే నాకెందుకీ గొడవ. మీ నాన్న ఉండనే ఉన్నారు కదా' అని వెళ్ళిపోయింది విసురుతగ్గించి.

నేను నెమ్మదిగా లేచి పొలంవైపు షికారుకెళ్ళి బాగా చీకటి పడ్డ తరువాతను ఇంటికి వచ్చాను. అప్పుడే మా నాన్న సాయం సంధ్య ముగించుకుని, భోజనానికి ఉపక్రమించబోతున్నారు. నేను వెళ్ళి కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కుని పట్టుబట్ట కట్టుకుని నెమ్మదిగా ఆయన పంక్తిని వెళ్ళి కూర్చున్నారు. భోజనానంతరం మా నాన్న వాకిట్లో బల్లమీద కూర్చుని

'ఏమిట్రా భీమవరం విశేషాలు, మీ మామగారు కులాసాగా ఉన్నారా? నీ ప్రాక్టీసు సంగతీ అది ఏమన్నా చెప్పారా అన్నారు. నేనేమి ఎరగనట్టు రోజూ, ఉదయం ఒకగంట ఆయన దగ్గర కూర్చుని కోర్టు వ్యవహారాలూ పద్ధతులూ, దావాలకొచ్చే మనుష్యులు, వాళ్ళ స్వభావాలూ, ప్లీడర్లూ వాళ్ళతో మాట్లాడే తీరు, వాళ్ళకు నచ్చచెప్పే నేర్పు, గడసరి తనం, అన్నీ గమనిస్తూ కూర్చునే వాడినిరాత్రి మళ్ళీ భోజనానంతరం ఒక గంట ఆయన ఈ కేసులూ వాటిలో ఉండే చిక్కులూ క్లయింట్లూ చేసే మోసాలూ చెప్పే అబద్ధాలు, తీర్పు చెప్పవలసిన అధికారులుపడే ఇక్కట్లూ మొదలైనవన్నీ ఎంతో వివరంగా సానుభూతితో సరదాగా వివరించి చెప్పేవారు. ఈ పదిరోజుల పాఠం ప్రస్తుతానికి చాలనుకుని ఇంటికి వచ్చేశాను అన్నాను.'

" బాగుంది. చాలా బాగుంది. అయితే నిన్ను ఆ వూళ్ళో ప్రాక్టీసు పెట్టమనీ, ఏమీ అనలేదన్నమాట. సరే అయితె పిల్లను పంపిచడం మాట ఏమన్నా అన్నారా " అన్నారు.

" అన్నారండీ. మామగారూ, అత్తగారూ కూడా ఆ ప్రశంసచేశారు. చేయలేకలేదు. కానయితే మా అత్తగారు వెంటనె తీసుకువెళ్ళమని చూచించారు. మా మామగారు కొంచెం సందేహిస్తూ ఈ ప్రశంస యెత్తి మా పిల్ల ఇంకా కొన్నాళ్ళు చదువుకోవాలని అనుకుంటున్నట్టున్నది. అయినా మీ అభిప్రాయం ఎలా వుంటే అలా చేయవచ్చును. " అన్నారు . గడుసుతనంగా వారభిప్రాయం కూడా అదే అయినట్టు వారి మాటలలో ధ్వనించింది. తరువాతను ఆ అమ్మాయి కూడా ఇంకా చదువుకోవలననే కుతూహలం కూడా వ్యక్తం చేస్తూ మీరెలా చేయమంటే అలా చేస్తానని భారం నామీదనే వె సింది.

" అలాగా! తండ్రి గడుసుదనం అంతా కూతురికి అబ్బిందన్నమాటా అయితే నీవే నిర్ణయానికి వచ్చావు ? అన్నారు.

ఆ అమ్మాయి యింకా కొంతకాలం చదువుకోవలెనని అనుకోవడం సబబుగానే కనిపించింది. ఈ లోగానే నేను ప్రాక్టీసు పెట్టుకోడం, కొంచెం నిలదొక్కుకోవడం, వగైరాలన్నీ చూసుకోవడానికి వీలుగా ఉంటుంది కదా అన్నాను.

"అహా సరే ఇంక నేచెప్పవలసినిదేముంది? నాకోరికనూ, అభిప్రాయాన్నీ గౌరవించి శాస్త్ర సహితంగా వివాహం చె సుకున్నావు. అందుకు నేను సంతోషించాను. తరువాత కార్యం ఎప్పుడన్న సంగతి ఏ శాస్త్రమూ చెప్పినట్టులేదు. నీవాలోచించుకుని ఆ అమ్మాయి అభిప్రాయం తెలుసుకుని ఎప్పుడనుకున్నా సంతోషమే. " అన్నారు.

ఆ మాట విని నాకెంతో ఆశ్చర్యమేసింది. ఆయన ఔదార్యం, హృదయ వైశాల్యం ఎదుటి వాళ్ళు యెడల సానుభూతి, వాళ్ళ భావనా గ్రహణ శక్తి అన్నీ తలుచుకుని నీరైపోయాను. మనసులోనే అనేక వందన సహస్రములు అర్పించాను. ఆయనింకేమి అనకుండా లేచి వెళ్ళిపోయారు. నేను నా గదికి వెళ్ళాను.

ఇదంతా ఆలోచించుకుంటూ ఎంతసేపు కూర్చున్నానో నాకే తెలీదు. అసలు నిద్రపోయానో లేదో, ఎప్పుడు పోయానొ కూడా తెలియదు. ఉదయాన్నే మట్టుకు నిశ్చింతగా నిర్వికారంగా ఎంతో తేలికగా లేచాను.

ఇలా రెండు మూడు మాసములు ఏమీ తోచకుండా ఏమీ చెయ్యకుండా గడిచింది. ఈ పద్ధతి బాగుంది. ఒక్కసారి

మదరాసు వెళ్ళి అక్కడ హైకోర్టు పద్దులన్నీ ఒక్కసారి చూసి వస్తే కోర్టూ ప్రోసీజర్ క్షుణ్ణంగా అవగాన అవుతుందనే భావంతో మా నాన్నగారితో ఈ ప్రస్తావన చేశాను. ఆయన కూడా వెళ్ళిరా అన్నాడు. అనడమే కాకుండా.

"నీ వృత్తికి ఇది అవసరమనుకుంటే తప్పకుండా వెళ్ళు " అని మరి రెండురోజులలో ఆయనే ముహూర్తం పెట్టాడు కూడాను ఆ సాయంకాలమే నేనేమీ అడగకుండానే ఖర్చుక్రింద సరిపోతుందా నాయనా అని ఒక వంద రూపాయలు ఇచ్చారు.

" సరిపోతుంది. కావలిస్తే మళ్ళీ అడుగుతాను లెండి " అండి అని ఆయన పెట్టిన ముహూర్తానికి బయలుదేరి ముందు భీమవరం వెళ్ళాను,. అక్కడ మా మామగారితోనూ నాభార్యతోనూ కూడా ఈ సంగతి చెప్పి వెంటనే రాజు దగ్గరకు కూడా వెళ్ళి నాకు తోడుగా ఉండటానికి అతని చేత కూడా ప్రయాణం కట్టించాను. ఇంటికి నా భార్యను పిలిచి నీ చదువు సంగతి ఏమైందని అన్నాను. చుట్టుపట్ల ఎక్కడా అందుబాటులో కాలేజులు లేవుకదా. ఒంటరిగా ఏ రాజమహేంద్రవరమో, కాకినాడో పంపడానికి వీలుకుదరక మా వాళ్ళు ఇక్కడే నాకు ముగ్గురు. ప్రవైటు మాష్టర్లను ఏర్పాటుచేశారు. చదువుబాగానే సాగుతోంది. నాకు ఎంతో ఉత్సాహంగా ఉంది అన్నది.

ఆ మాటలు విని నేనూ సంతోషంతో ఆ మరునాడే రాజును కూడా తీసుకుని బెజవాడకు ప్రయాణమయ్యాను.

అక్కడ రామచంద్రరావు అని నాస్నేహితుడు చాలా కులాసాగా అయినావాడూ ఏ పనిపాటా లేనివాడు ఒకతను వున్నాడు. అతనిని కూడా తీసుకువెళితే ప్రయాణం సౌకర్యంగానూ, కాలక్షేపంగానూ, ఉత్సాహంగానూ ఉంటుందని నా ఉద్దేశం మేమెలాగో తంటాలు పడి విజయవాడ సుమారు రెండు జాముల వేళకు చేరుకున్నాము. మేము వెళ్ళేసరికి రామచంద్రరావు చాలా బుద్ధిమంతుడుగానూ యోగ్యుడుగానూ ఉన్నట్లు కనపడ్డాడు. ఇంట్లో ఏవో మంత్రములు వినపడుతున్నాయి. మేము తలుపు తోసుకుని లోపలకు వెళ్ళగానే మంత్రములు చెప్పే బ్రాహ్మణులు మధ్య కూర్చున్నవాడు అనగా రామచంద్రరావు. మిమ్మల్ని చూచి సంతోషం పట్టలేక తను మడికట్టుకున్న సంగతి కూడా మరిచి,

'ఉండండి ఉండడి అలా వెళ్ళకండి ' అని మంత్రం చెబుతున్న బ్రాహ్మణులూ , తన భార్య ఎంతగా హెచ్చరించినా వినిపించుకోక ఒక్క పరుగున వచ్చి నన్ను కౌగిలించుకుని.

'ఏరోయ్ పార్వతీశం. ఎక్కడనుంచి అలా ఊడిపడ్డావ్! ఇదేమిటి రాజుగాడిని కూడా తీసుకొచ్చావే. మీరు వస్తున్నారన్న సంగతి తెలిస్తే మిమ్మల్నే దర్జాగా భోక్తలుగా కూర్చోబెట్టేవాడిని' అన్నాడు.

'భోక్తలు ఏమిటి ' అన్నాడు రాజు. నాకు నవ్వాగలేదు. ఈవేళ మా దత్త తండ్రిగారి తద్దినం . ఆయన ఇటువంటి వెర్రివెర్రి వైదిక పట్టింపులు లేవు అందుచేతను భోక్తగా ఎవడు కూర్చున్నా ఆయన బాధపడేవాడుకాదు. అన్నాడు.

ఇంతలో మంత్రం చెబుతున్న బ్రాహ్మణుడు పరుగెత్తుకొచ్చి "బాబు తమరు వెంటనే రెండుచెంబులు నీళ్ళుపోసుకుని మళ్ళీ మడి కట్టుకుని రావాలి. ఇంక ఆట్టే ఆలస్యం లేదు" అన్నాడు. బ్రతిమాలాడు అన్నట్టు.

'అదేమీటి మళ్ళీ స్నానమేమిటి, మడేమిటి , మా పార్వతీశం పవిత్ర మైన బ్రాహ్మణుడు. అందులోనూ మరీవట్టి వైదిక పీనుగ వాడు నిత్యశుద్ధుడు. వాడిని ముట్టుకుంటే ఆడా మగా అందరూ పవిత్రమవుతారుకాని, అపవిత్రులు కారు. అలా అబద్ధమయితే వాడినే అడగండి. లేకపోతే ముంగిలా నిలబడ్డ ఆ రాజుగాడిని అడిగినా సరే. వీడికంటే పవిత్రుడువాడు ' అన్నాడు.

ఆ బ్రాహ్మణుడు ఏంచేయడానికి తోచక నవ్వుతూ నిలుచున్నాడు.

" ఏడిశావులే మంచి గుడ్‌బాయ్‌లాగ త్వరగా స్నానం తగలడు. మా కడుపులో కాలుకొస్తోంది. " అని చంద్రుణ్ణి లో పలకు పంపించాను. వాడు నిజంగా స్నానం చేశాడో లేదోకాని లోపలకివెక్కి అరనిమిషములో బట్టలు మార్చుకుని వచ్చాడు.

ఇంటి నౌకరు ఆ సామాను ఒక గదిలో పెట్టి మమ్మల్ని స్నానానికి దయ చేయమన్నాడు. మా స్నానం ముగుంచుకునె టప్పటికి మా చంద్రుడు. మంత్రం చెప్పే బ్రాహ్మణుడితో ఏదో పేచి పడుతున్నాడు.

'ఏవండోయ్, మాకు తొందరేమీ లేదు. కాని, మీరేదో నిశ్చయం చేసుకుని ఒక్క మాటమీద నిలబడాలి. అంతేగాని దర్భ ఇటు చూపించి అటు పడేయమని చేతులిటుతిప్పి ముఖం వెనక్కి పెట్టి నమస్కారం చేయమని చెబితే చేసేవాడిని కాదు. నాదగ్గర ఇన్ని మాటలు పనికిరావు. తరువాత మీ యిష్టం' అన్నాడు. 'అదికాదుబాబు అని బ్రాహ్మణుడేదో అనబో తుంటే పోనీ మీ యిష్టం వచ్చినట్టు మంత్రాలేకరవు పెట్టండి. ఆ చేయవలసిన అవకతవకలేవో మీరే చెయ్యండిగాని, ఒకటిచెప్పి ఒకటి చెయ్యమంటే చేసేవాడిని కాను. అసలీమాటునుంచి ఈ మంత్రాలూ, ఈ గొడవలూ లేకుండా మీరు వచ్చి సుఖంగా భోజనం చేసి, సంభావన పుచ్చుకుని వెడుతూ ఉండండి. ఈ మంత్రాల గొడవ మానినందుకు పరిహారంగా కావలిస్తే ఇంకో రెండు రూపాయలు సంభావన ఎక్కువ తీసుకోండి. అదీ కాదన్నారూ, నెలకొకసారి వచ్చి భోజనం చేసి వెళ్ళండి' అన్నాడు.

మేము ఇక్కడ విరగబడి నవ్వుతూ కూర్చున్నాం. తరువాత తంతు అంతా అనగా భోక్తుల భోజనం. పిండ ప్రదానం వగైరా ఎలాగో పది నిమిషాల్లో ముగించి వాళ్ళను పంపించి ఇంట్లో వాళ్ళనూ తొందరగా వడ్డించమని కంగారుపెట్టి అసలు భోక్తలూ దయచేయండి అన్నాడు మమ్మల్ని.

ఇలా ఆ రోజు, మర్నాడూ అక్కడ కులాసాగా కాలక్షేపంచేసి ఆ మరునాడు నేను రాను మొర్రో అని ఎంత ఏడ్చినా వి డిచి పెట్టకుండా చంద్రుణ్ణి కూడా తీసుకుని మదరాసు ప్రయాణం కట్టాను.

54వ భాగం

మద్రాసు చేరుకుని జార్జిటౌనుకు వెళ్ళి అక్కడొక హోటల్లో మేము ముగ్గురం కలిసి ఒక గది తీసుకున్నాము. మూడు నాలుగు సంవత్సరాల క్రితం ఇంగ్లాండు ప్రయాణం హడావుడిలో మదరాసులో రెండుపూటలు ఆగడమే కాని, మళ్ళీ మదరాసు ఎప్పుడూ చూసి ఎరుగును. అప్పుడే మదరాసు మీద చాలా అసహ్యం కలిగింది.

పాపం మదరాసు ఇప్పటికీ అలాగే ఉంది. ఎటొచ్చీ ఒక పదివేలో, పాతికవేలో జనాభా పెరిగి ఉండవచ్చు. కొంచెం వ్యాపారం ఎక్కువై ఉండవచ్చు, వీధులంటతిరిగే అలగాజనమూ ఎక్కువకావచ్చు, దానివల్ల మరింత గందరగోళం, రొద, వీధులలో గలీజూ, కేకలూ, గొడవలూ, ఎక్కువయ్యాయన్న మాటేకాని, అంతకంటే విశేషమైన మార్పు ఆట్టే కనపడలె ేదు. ఇంకను మేము బస చేసిన హోటల్ సంగతి చెప్పనే అక్కరలేదు. నేను స్వదేశానికి తిరిగి వచ్చిన రోజున బొంబాయిలో చూసిన హోటలు ఎంతో అర్ధనగ్నంగా ఉన్నదని బాధపడితే ఇప్పుడు హోటలు అంతకంటే పదిరెట్లు దరిద్రంగా ఉంది. మురికి వాసన, మశక మత్కుణాదులభాద వగైరాలతో ఎంతో బాధకరంగా ఉన్నా ఇంతకంటే మంచి హోటలు మరొకటి లేదని చాలామంది చెప్పగా విని ఎంతో బాగుంటుందని ఇక్కడికి చేరుకున్నాము. చేరుకున్న తరువాతను ఏదైనా అనుభవించక తప్పదుకదా అని నోరుమూసుకుని మనసుకు సరిపెట్టుకున్నాను.

నాలుగురోజులు మరొక ఆలోచన ఏమీ లేకుండా అక్కడున్న వింతలూ, వేడుకలూ చూస్తూ ఊరంతా బలాదూర్‌గా తిరిగాను.

ఇక్కడా కొన్ని దర్శనీయ ప్రదేశములు లేకపోలేదు. ఉదయాన్ని బయలుదేరు అవసరమొచ్చినప్పుడల్లా ఎక్కడ హో ేటలు కనపడితే అక్కడ కాస్త ధారకం పుచ్చుకుంటూ కాళ్ళు పడిపోయేటట్లు సాయంకాలం వరకూ తిరిగి అప్పతికి సముద్ర తీరానికి చేరుకునే వాళ్ళం. అక్కడ సైకతం మీద కూర్చుంటే చల్లని నీటి మీద గాలి తగులుతుంటే, సముద్ర గానం వింటుంటే ప్రాణానికి ఎంతో హాయిగావుండి పగలంతా పడ్డపాట్లు మరచిపోయే వాళ్ళం. మాకుమల్లేనే వచ్చిన వె ేలాది జనం స్త్రీ పురుషాదులను చూస్తుంటే, తీరాన్ని అనుకుని వున్న రోడ్డు మీద మైలు మైలున్నర పొడుగున వరుసలో ే నిలబడిన రకరకాల గుర్రంబళ్ళు, ఎంతో రాజఠీవిలో నిలబడ్డ రకరకాల గుర్రాలు ఎంతో అందంగా ముఖ్యంగా పెగూ, పోనీలు అనబడే పొట్టిరకం గుర్రాలు ఎంతో అందంగా ఉండే ఈ దృశ్యాన్ని అంతా మాటా మంచీ లేకుండా వాక్‌బంధమైనట్లు చూస్తూ మౌనంగా కొన్ని గంటలు అలా కూర్చునేవాళ్ళం.

అలా కొంతసేపటికి రోడ్డు మీద బళ్ళూ, క్రింద కూర్చున్న జనం గృహోన్ముఖులు కావడం మాకు తెలిసేది కాదు. మరికొ ంతసేపటికి మేము ఒకళ్ళమే మిగిలినట్లూ ఇంకా మీరు కదలరేమి అని సముద్రం రొద చేస్తున్నట్లు భావన కలిగి తెలివి తెచ్చుకుని నెమ్మదిగా బసకు చేరుకునే వాళ్ళం.

ఇలా నాలుగైదు రోజులైన తరువాత ఒకనాడు హైకోర్టు అంతా తిరిగి అక్కడ వకీళ్ళు వేషభాషలు చూస్తూ, కోర్టుకు వచె ్చ రకరకాల అతగపులమారులను చూస్తూ, కోర్టులో జరిగే న్యాయ విచారణా పద్ధతులను శ్రద్ధగా చూస్తూ, రెండు రో ేజులు గడిపాను.

ఆ తరువాతను మదరాసులో వున్న ప్రాంతీయులైన పెద్దలూ, పేరు ప్రఖ్యాతలు గడించిన శ్రీ పేరి నారాయణ మూర్తిగారనే వకీలు వద్దకు నేను ఒంటరిగా వెళ్ళి నన్ను నేను పరిచయం చేసుకుని, అక్కడ హైకోర్టులో వ్యవహార పద్ధతులూ తెలుసుకుందామని నేను ఎక్కడ ప్రాక్టీసు పెడితే బాగుంటుందో తమ సలహా తీసుకుందామనీ ధైర్యం చేసి తమ వద్దకు వచ్చాననీ, సవినయంగా మనవి చేశాను. ఆయన చాలా సంతోషించి ఆ పూట అక్కడ భోజనం చేస్తేనె ' గాని వల్లకాదని బలవంతంపెట్టి, నాతో సావకాశంగా ఎంతో ఆప్యాయతతో, రెండు మూడు గంటలసేపు ఎన్నెన్నో వి షయాలు మాట్లాడేరు.

ఆ పూళ్ళో ఉన్నన్నాళ్ళూ వచ్చి తన యింటనే ఉండమని యెంతో బలవంతం పెట్టారు కూడాను. నేను ఇంకో ఇద్దరు స్నేహితుల్తో కూడా వచ్చానని, ఈసారి వచ్చినప్పుడు తప్పక అక్కడికే వస్తానని నా ఆత్మబంధువులు ఎవరితోనో చెప్పినట్లుగా చెప్పి వచ్చేశాను. మన పెద్దలలో తరచు కనబడే ఆర్ద్రతా, అభిమానమూ, పరశ్రేయోభిలాషా మరెక్కడె 'నా ఉంటుందా అనుకుని, ఎంతో ఉత్సాహంతో, మా మిత్రులతో జరిగినదంతా చెప్పాను, వాళ్ళు చాలా సంతో 'షించారు.

తరువాత రెండురోజులు ఊరమ్మట బలాదూరు తిరిగి, అక్కడ టంగుటూరు ప్రకాశంగారు అనే తెలుగు బారిష్టర బాగా వృద్ధిలో కి వస్తున్నారని విని వారి దర్శనం కూడా చేసుకుందామని మరునాడు ఉదయాన్నే వెళ్ళాను.

అంతక్రితం చూసిన శ్రీ నారయణామూర్తిగారికి వీరికీ ఎంతో తేడా కనిపించింది. నారాయణమూర్తిగారు వయోవృద్ధులు. వీరు ఎంతో నలభై ఏళ్ళలోపు వారనిపించింది. నారాయణగారి ముఖంలో సౌమ్యతా, ఆప్యాయతా చిందులాడుతూ వుండేది. ప్రకాశంగారిని చూడ్డంతోనే ఎలాంటి వాళ్ళకేనా కొంచెం బెదురుగా వుండేది. వారిని చూస్తే పులిలా ఉంటారని ఒకరిద్దరు చెప్పుకోగా విన్నాను. వారి ముఖంలాగానే వారి వాక్కు కూడ చాల గంభీరమైనది. వారు మాట్లాడుతుంటె ' నాదం ఎక్కడ నుంచో వచ్చినట్టు ఉండేది.

నేను వెళ్ళేసరికి కాగితాలేవో చూసుకుంటున్నారు. ఇంకా క్లయింట్సు ఎవ్వరూ రాలేదు. నేను బల్ల దగ్గరకు వెళ్ళి నిలబడగానే వారు నన్ను ఒక్కసారి ఎగాదిగా చూచి, నేను " నమస్కారమండీ " అని అంటుండగానే ఉరిమినట్లు,

" ఆ నువ్వెరవోయ్, పొద్దున్నే ఎక్కడ నుంచి దిగావు. ఇంత చిన్నతనంలో ఏ క్రిమినల్ కేసులో ఇరుకున్నావు. చూస్తే అటువంటి రకంలా కనబడడంలేదే " అన్నారు.

నేనేం చెప్పనా అని ఆలోచిస్తుంటే.

" కూర్చో తరువాత బోనులో ఎలాగు నిలబడాలి. అందాకా కూర్చో " అన్నారు. నాకు వస్తున్న నవ్వు ఆపుకుని నెమ్మదిగా కూర్చుంటూ.

"నేను బోనులో నిలబడ్డానికి రాలేదండి. ఆ అవసరం ఎప్పటికీ కలగదనే అనుకుంటాను. అధమం అంత త్వరలో ' కలగదని ధైర్యంగా చెప్పగలను. నేను పై వృత్తిలో ప్రవేశించే జీవితం గడపాలనుకుంటున్నాను. అని నేను పై వాక్యము

అందుకోబోతుంటే. తుపాకీ పేల్చినట్లు.

“ఆ” అని కుర్చీలో వెనక్కు జార్లపడి ఒక పెద్దనవ్వు నవ్వి

“ఏమీ! నువ్వు వకీలు కాబోతున్నావా? ఇక్కడనే చదివినావా? బి.యల్. ఫస్టుగ్రేడా, లా ఎందుకు చదివావు అప్పా ” అన్నారు.

“రెండు కాదండీ. నేను బార్ -యట్ - లా పాసయ్యానండి. మన తెలుగు వారిలో ఈ డిగ్రీ తీసుకున్న వారు తమరె ప్రధములు అందులోను అగ్రగణ్యులూ అని విని తమ దర్శనానికి వచ్చానండి ” అన్నాను.మళ్ళీ ఆయన నా సమాధానానికి ఆశ్చర్యం వెలిబుచ్చుతూ.

“ ఆరి పిడుగా అసాధ్యుడవేనే. నువ్వూ బారిష్టరువా? నాతో పోటీకి రావాలనుకుంటున్నావా. సరే కానీ చూస్తాం ” అని మళ్ళీ కుర్చీ వెనక్కు జార్లపడి చేతిలో కలం టేబుల్ మీదపెట్టి “ ఊ ఇప్పుడు చెప్పు నువ్వు ఎక్కడ నుండి వచ్చినావు. ఎక్కడ బల్లకట్టావు. ఎన్నాళ్ళయింది. ప్రాక్టీసు ప్రారంభించి అని ” ఇంకా ఏదో వారు అనబోతుంటే నేను చటుక్కున.

“నేనంతవాడిని కానండి తమతో పోటీకి రావడానికి ఎవరు వచ్చినా పర్వతాన్ని డీ కొన్నట్టుగానే ఉంటుంది ” అన్నాను ఆయన మళ్ళీ కొంచెం మందహాసం చేసి.

“ ఓ పర్వాలేదు! గట్టివాడవేనే. పిట్టకొంచమైనా కూత ఘనంగానే ఉంది. అయితే ఇక్కడనే ప్రాక్టీసు ” అన్నారు.

“లేదండి ఇంకా ఎక్కడా పెట్టలేదు. ఏ నిర్ణయానికి రానూలేదు. మాది మొగుల్తుర్రు అండీ. అందుచేతను మాకు దగ్గరలో నర్సాపురంలోనో, భీమవరంలోనో పెట్టవలెననుకుంటున్నాను. ఇంకా ఏ నిర్ణయమూ చేసుకోలేదు. ” అన్నాను.

ఆయన పెదవి చప్పరించి.

“పోనిద్దూ ఆక్కడేమిటి ఆక్కడ ఎన్నాళ్ళున్నా ఎంతకష్టపడినా నీకు ఎదుగు బొదుగులుండవు. డబ్బు రావచ్చుకాని నీ ప్రతిభా, ప్రజ్ఞాపాటవములు పైకి రాణించే అవకాశం తక్కువగా ఉంతుంది. ఇక్కడ హైకోర్టులోనే ప్రాక్టీసు చేస్తే పెద్దల పరిచయమూ కావలసినంత అనుభవమూను. కింద కోర్టుల నుంచి ఇక్కడకు వచ్చే అప్పీళ్ళు చేపట్టినప్పుడు నీ తెలివి తేటలు ప్రదర్శించటానికి నీ బుద్ధి వైశిష్ట్యం చూపించడానికి వీలుగా ఉంటుంది. నీ వీలూ సాలూ ఆలోచించుకుని నిర్ణయం చేసుకోవచ్చు. ఇక్కడికే రాదలచుకుంటే కావలెనంటే నా దగ్గర అప్రెంటీస్‌గా కూడా చేరవచ్చును. తరువాత నీయిష్టం బాగా ఆలోచించి, నిర్ణయించుకో ” అన్నారు.

ఇంకో పది నిమిషాలు ఆ మాటా ఈ మాటా చెప్పి నాకు సెలవిప్పించారు.

నేను ఎంతో సంతోషంతో నా బసకు చేరి నా మిత్రులను కలుసుకుని జరిగినదంతా వాళ్ళతో చెప్పాను. వాళ్ళూ చాలా సంతోషించి ఏమైన సరే “నువ్విక్కడనే ఆరంభించాలిరా ప్రాక్టీసు. ప్రకాశంగారి లాంటి వారు నిన్ను అప్రెంటీసుగా

తీసుకుంటామని వారినోటంట వారు అన్నారంటే నీకంత కన్నా కావసినదేముంది. ఇంకో ఆలోచన పెట్టుకోకు. మద్రాసు నివాసం నీకు తప్పదు. డ్రీ చీయర్సు. అవసరమైనప్పుడు నీకు నైతిక బలం చేకూర్చడానికి మధ్య మధ్యను మేము వస్తుంటాములే నీకేం భయంలేదు. '' అని ఏకగ్రీవంగా నా మిత్రులిద్దరూ అభయమిచ్చారు. యింకా వచ్చిన పని అయింది. కనుక మూటాముల్లే సర్దుకుని రాత్రి మెయిలుకి తిరుగుప్రయాణానికి నిశ్చయం చేసుకున్నాను.

55వ భాగం

నేను మదరాసునుంచి వచ్చిన తరువాత కాలగమనం మళ్ళీ మందగించింది. ఏమీ తోచేది కాదు. ఏమీ కాలక్షేపం అయె ్యేదికాదు. ఊళ్ళో ఎవరితోనయినా కొంచెసేపు మాట్లాడుదామూ అంటే " లండన్ కబుర్లు ఏమన్నా చెప్పండి" అని ఏవో వెర్రిమొర్రి ప్రశ్నలు " అక్కడ పెళ్ళిళ్ళు అవుతాయా అండీ అని, " పిల్లలూ వాళ్ళూ మామూలుగా పుడతారా " అనీ " వాళ్ళకి పుట్టగానే ఇంగ్లీషు ఎలా వస్తుంది" "మీరు తమరక్కడ ఎవ్వరినీ పెళ్ళి చేసుకోకుండా వచ్చేశారే"మనీ, ఇలా ఏవేవో చవట ప్రశ్నలు వేసి నన్నెలాగేనా బోల్తా కొట్టించి నా చేతను ఏవేవో రహస్యాలు పలికించాలని ప్రయత్నం చేసేవాళ్ళు.

నేనేదో కొన్ని రహస్యాలు నలుగురిలోనూ చెప్పకూడనివి దాచుకుని ఉంటాననీ, అవి ఎలాగైనా నాచేతను తెలివిగా ప్రశ్నలు వేసి పైకి కక్కించాలానీ ఉద్దేశం. అందుకెన్ని రకాలుగానో ప్రశ్నలు వేస్తుండేవారు వాళ్ళ ధోరణీ, వాళ్ళు ప్రశ్నలడిగే తీరూ వాళ్ళ ఒడుపూ, నేర్పూ అన్నీ చూస్తే వీళ్ళందరు కూడా ఏ చదువు సంధ్యలూ తెలివితేటలూ లె ేకపోయినా తమ పనో, ఇతరుల పనో, భుజాన వేసుకుని మున్నూట అరవై అయిదు రోజులూ ప్లీడర్ల ఇళ్ళ చుట్టూ తిరగడం బాగా అలవాటనీ, ఈ వాక్చాతుర్యమూ, వారు కోరిన సమాధానం కోసం అనువయిన ప్రశ్నలు వేయడమూ బాగా నేర్చుకున్నారనీ అనిపించి ఎక్కడికయినా వెళ్ళడంకానీ ఎవరితోటీ అనవసరంగా బాతాఖానీ వేయడంకాని మానుకున్నాను.

మదరాసు నుంచి వచ్చేటప్పుడు చాలా రకాలు పుస్తకాలూ, కొన్ని కొత్తవీ, కొన్ని పాతవీ కొనుక్కొచ్చాను. అందులో ి అమూల్యమైన గ్రంథం సావర్కార్ రాసిన భారత స్వాతంత్ర్య సమరం అనే పుస్తకం కొంతశిధిలమైనది ఎలాగో దొ రికింది. ఆ పుస్తకమూ, అనిబిసెంట్ అమ్మగారి హోమ్‌రూల్ ఉద్యమాన్ని గురించి వ్రాసిన పుస్తకాలూ, అలాగే గోఖలే, మాలవీయా, లజపతిరాయ్, నౌరోజీ మొదలైన భారతీయుల పుస్తకాలూ కొన్ని సంపాదించాను. ఇంకా రకరకాల సాహిత్య గ్రంథాలూ, సాంస్కృతిక సంబంధమైన పుస్తకాలు కూడా ఎన్నో కొనుక్కొచ్చాను.

ఇవన్నీ ముందు వేసుకుని రాత్రింబవళ్ళు ఎమ్.ఎ పరీక్షకు చదివినంత దీక్షతో చదవడం ప్రారంభించాను. చదివినకొద్దీ ఎంతో ఉత్సాహంగానూ, విజ్ఞానదాయకంగానూ, ఇంకా ఇంకా చదువవలెననే ఆసక్తి కలిగించేటట్టుగానూ ఉన్నాయి. ఇలాకొన్ని మాసములు గడిచింది. తాత్కాలికోపయోగంలేని గ్రంథములు ఎన్ని ఎంతకాలం చదవగల్ను? అందుచేత మళ్ళీ ఏమిచెయ్యడమా, ఎక్కడ ఉండడమా అనే తర్జనబర్జనలు నాలో బయలుదేరినాయి. ఈ లోపున నాకు తెలియకుండా నా భార్య పదిరోజుల పాటు ఇక్కడ ఉండే పద్ధతిని పంపించమని మా అమ్మ మా నాన్న చేతను ఉత్తరం వ్రాయించిందట. అందుచేతను ఒకరోజు తెల్లవారేసరికి ఈవిడ ప్రత్యక్షమయింది హఠాత్తుగా.

నేను తెల్లబోయి సూర్యోదయం అవుతున్న సమయంలో చంద్రోదయం ఎలా అయిందా అనుకుని నిశ్చేష్టుడనయి చంద్రబింబం కేసి చూస్తూ నిలబడిపోయాను. ఇంతలో ఇంకా మెలుకువరాలేదా అని మంద్రస్థాయిలో మధురవాక్కు చెవి నిపడ్డది. అప్పటికి పూర్తిగా మెలకువా, చైతన్యమూ వచ్చినవి కలిగిన చైతన్యం ప్రదర్శిద్దామనుకుంటుంటే, నా వూహ గ్రహించి ఆ అమ్మాయి తుర్రుమని మా అమ్మదగ్గరకు పరుగెత్తింది. నాకు పొంగివచ్చిన ఉత్సాహము సగం చల్లారింది.

కొన్నాళ్ళు మళ్ళీ కాలం వేగం పుంజుకుని పరుగెత్తసాగింది. పదిహేను రోజులు పదిహేను నిమిషాలులాగ గడిచిపోయాయి.

మామాటలు చేష్టలు ఒక క్రమంలో వ్రాసిపెడితే ఎలా ఉంటుందో అని భావన చాలా సార్లు కలిగి, ఆ ప్రయత్నం కోసం కాగితం కలం పుచ్చుకునేటప్పటికి ఏదో నికసివందనం విడివిడని, గులాబి మెగ్గలు. అందని లోతులు. కనబర్చే ఇందీవరాలు. చిలుక పలుకులు. కోకిలగానం వగైరా ఏవేవో కనపడ్డమూ వినపడ్డమేకాని విస్పష్టంగా చెప్పడానికీ, వ్రాయడానికీ, ఏ ఒక్క మాటా జ్ఞప్తికి వచ్చేదికాదు. అందుచేతను ప్రాణం విసిగి, ఆ కాగితమూ కలమూ అక్కడ పడవె సి, నా వాస్తవిక స్వప్నలోకంలోకి జారిపోయేవాడిని. పదిహేనురోజులు కాగానే ఆ కలలు, ఆశలు రేకెత్తించిన మనిషీ ఇట్టే మాయమయింది. ఒక రోజు సూర్యోదయానికి అంధకారమే మిగిలింది.

మరో పదిహేనురోజులు ఏమీ తోచక, కాలవగట్లనూ, చెరువుగట్లనూ, చేల గట్లనూ సంచారంచేస్తూ కాలక్షేపం చె సుకున్నాను. అప్పటికి మనస్సు కుదుటపరచుచుని మా మాతాపితలకు అంతయిష్టము లేకపోయినా మదరాసు ప్రయాణంకట్టి, అక్కడ మైలాపురంలో ఒక యింట్లో వసతి ఏర్పాటుచేసుకుని మంచి రోజు చూసి నా ప్లీడరీ వృత్తి ప్రారంభించవలెనని సంకల్పంతో బల్లకట్టాను. బల్ల అంటే చులాగ్గా కట్టానుగాని తక్కినవన్నీ అంత తేలికగానూ, త్వరగానూ, ఎలా జరుగుతాయి? మదరాసులో ప్రవేశించగానే నారాయణమూర్తిగారి దర్శనం చేసుకుని, కొంతకాలం మదరాసులో ఉండ నిశ్చయించుకున్నానని, అది స్థిరమైనా కాకపోయినా కొంతకాలం వారి ఆఫీసులోనే జూనియర్గా చేర్చుకోవలసిందిగా అర్థించాను.

" చాలా సంతోషం బాబూ. మీరెప్పుడో తప్పక వస్తారనే అనుకుంటున్నాను. మీరు వచ్చారు. చాలా సంతోషం . మీరేమీ ప్రస్తుతం ఎక్కువ శ్రమపడనక్కరలేదు. రోజూ ఉదయాన్నే వచ్చి తొమ్మిది గంటలవరకు యిక్కడ కూర్చుంటూ ఉండండి. వచ్చిన ప్రతి కేసూ మీరుకూడా శ్రద్ధగా అవగాహన చేసుకోవడానికి ప్రయత్నించండి. ఆ కేసుకు అవసరమైన విషయములూ యిటువంటి కేసులలో పూర్వపు తీర్పులు ఎలా ఉన్నావో ఆ తీర్పులు ఏ పుస్తకాల్లో దొరుకుతాయో చూడటం తెలుసుకోండి. దానిపైన ఈ కేసు మీద మీకెటువంటి వూహలు, అభిప్రాయాలు కలిగాయో మీరు ఒక కాగితం వ్రాసి సాయంకాలంగాని, రాత్రిగాని ఒకసారి చూపించండి.

ఆ కేసు విచారణ అయ్యేరోజున శ్రద్ధగా ఉభయపార్టీల వాదనలు వినండి. ఈ పద్ధతిని అయిదారు మాసములు మీరు ఓపిగ్గా జాగ్రత్తగా అనుసరిస్తే, యిక్కడి పద్దతులుచాలా వరకు అవగాహనఅవుతాయి. మధ్యమధ్యను మీకుత్సాహంగా ఉంటే కోర్టులో కూడా నాదగ్గర కూర్చుని నాకు కావలసిన రెఫరెన్సులు కాని పాయింట్లు కాని అందిస్తూ ఉందురుగాని, ఏమంటారు? ఈ పద్ధతి మీకేమయినా నచ్చిందా? ఇది మామూలుగానే జరిగే పద్ధతి కాదు. మీ విషయంలో మీకు త్వరగా స్వతంత్ర వూహలూ, ఆలోచనలూ పెంపొందింప చేయటానికి ఈ ఏర్పాటు చేస్తున్నాను. లేకపోతే మీకు వేరె అభిప్రాయాలేమైనా వుంటే చెప్పండి. నాతో. ఆలాగే చేద్దాం " అన్నారు. నవ్వుతూ.

వారి ఆదరానికీ, వాత్సల్యానికి నేనెంతో ముగ్ధుడనైపోయి చాలా బాగున్నదండీ ఈ పద్ధతి. తమరు సెలవిచ్చినట్లు అన్నిటిలోనూ స్వతంత్రంగా ఆలోచించే శక్తి నాకు త్వరగా అలవడుతుందని అనిపిస్తోంది. రేపటి నుంచే ఇక్కడకు వస్తూ

వుంటాను. మీ అవ్యాజ ఆదరాభిమానాలకు కృతజ్ఞుడును సెలవు అని నమస్కరించి వచ్చేశాను.

ఆరోజు అస్తమానమూ వూహా ప్రప్రపంచంలోనే వుండిపోయాను.

సాయంకాలము నెమ్మదిగా బయలుదేరి ఆ పేటతోనూ, వీధులతోనూ కొంచెం పరిచయం చేసుకుని బయలుదేరి సాయంత్రానికి సముద్రతీరానికి చేరుకున్నాను. ఈ రీతిగా మదరాసు జీవితం ప్రారంభమైంది. విదేశాలలో మూడు సంవత్సరమూలూ ఇక్కడికొచ్చిన తరువాతను గడిచిన కాలములోనూ ఒంటరితనం ఎప్పూడూ అనిపించలేదుకాని, ఈ మహానగరంలో మట్టుకు నేనే కాకినైపోయాను. మాట్లాడడానికేనా ఎరుగున్న వారెవ్వరూ కనపడలేదు.

ముందుముందు కూడా ఆఫీసుకువచ్చే క్లయింట్లు ఎవ్వరూ నాకు పరిచయం, స్నేహం అయ్యే అవకాశం అంతకన్నా కనపడలేదు. నేనూ ఒక యింటివాడనయ్యాను. నాకు ఒక అర్ధాంగి, నా గృహలక్ష్మి నాకు ఉత్సాహము, ఆనందమూ యిచ్చే శక్తి ఒకచోటా, నేనొకచోటా ఉండడమేమిటి. ఇలా ఎంతకాలం అనే భావం ప్రప్రధమంగా కొట్టొచ్చినట్లు సముద్రతీరాన కూర్చుండగా తోచింది.

కొంత వేదన కలిగింది. చీకటిపడ్డ తరువాత గృహోన్ముఖుడనై, కాదు కాదు హోటలోన్ముఖుడనై అక్కడ సాంబారు రసాదుల అనుపానంతో నాలుగు మెతుకులు చప్పరించి, బసకు వచ్చి పడుకునే వరకూ అనగా అర్ధరాత్రి దాటేవరకూ, మనసు కొంచెం కొంచెమేమిటి చాలా యిబ్బంది పెట్టింది.

ఉదయాన్నే లేచి ఏడుగంటలకల్లా శ్రీ నారాయణమూర్తిగారి ఆఫీసులో హాజరయ్యాను. నేవెళ్ళేసరికి అప్పుడేవారు స్నానాదికములు ముగించుకుని కాగితములు చూసుకుంటున్నారు. పార్టీలు కొంతమంది అప్పటికే తయారుగా కూర్చున్నారు. నారాయణమూర్తిగారు నా నమస్కారం అందుకుని ఆశీర్వదిస్తూ, మందహాసంతో నన్ను రమ్మని సుఖాసీనుణ్ణి చేశారు.

ఆ క్షణం నుంచి నా ప్లీడరు వృత్తి ప్రారంభమైందన్నమాట. అక్కడ జరుగుతున్న ప్రతి విషయమూ ఎంతో శ్రద్ధగా గమనిస్తూ అన్నీ ఆకళింపు చేసుకుంటూ చాలా మంచి విద్యార్థిలా కూర్చున్నాను. ఆరోజు అక్కడనే నన్ను భోజనం చెయ్యమని వారు చాలా బలవంతం చేశారు. తరువాత వారి గుర్రబ్బండిలో నన్ను కూడా హైకోర్టుకు తీసుకువెళ్ళాడు. అంతేకాకుండా బార్‌రూములోకి నన్నుకూడా తీసుకువెళ్ళి మన తెలుగు లాయర్లు చాలామందికి ఇద్దరు ముగ్గురు ఆంగ్లో సొలిసిటర్లకూ, నేను కొత్తగా వచ్చిన లండను బారిష్టరననీ, చాలా చురుకైన వాడిననీ అతి శీఘ్రంగా పైకి రావాలసినవాడిననీ, నన్ను పరిచయం చేయగా వారందరూ నా నమస్కారాలందుకుని నన్నాశీర్వదించినట్టుగా నా కరచాలనం చేస్తుంటే, నాకెంతో వింత ఆనందం కలిగినది.

ఆ రోజంతా నేనక్కడ నేల మీద నడిచినట్టు లేదు. గాలిలో తేలిపోతున్నట్లే అనిపించింది. ఇంతలో క్రిందటిమాటు వచ్చినప్పుడు నేను దర్శించిన ప్రకారం పంతులుగారు కూడా గబగబవచ్చి ఒక్కమాటు నన్ను చూసి,

" ఆ ఏమీ అప్పా పార్వతీశం వచ్చావా? ఇక్కడనే ఉంటావా? బాగుంది. మంచిపని చేశావు " అని కులాసాగా నా వీపు

తట్టాడు. నారాయణమూర్తిగారు యిది చూచి,

" ఏమండీ పంతులుగారు నేనీ కుర్రవాణ్ణి మీకు పరిచయం చేద్దామనుకుంటుంటే మీకు పూర్వ పరిచితుడులా మాట్లాడె స్తున్నారే. ఇది చాల శుభ దాయకం అతనికి " అన్నారు నవ్వుతూ. ప్రకాశంగారు కూడా ఒక్కసారి గట్టిగా నవ్వి.

" మన చేతుల్లో పడ్డ తర్వాత ఇంకా అతను కుర్రవాడేమిటి ఆ మధ్య వచ్చి అతను కనబడినప్పుడే మైనారిటీ వదిలిపోయినట్టు లెక్క. ఇక ఈనాటి నుంచి మనలో ఒకరు , ఏం పార్వతీశం అంతేనా " అన్నారు.

" చిత్తం " అన్నాను ఇంకేమనాలో తోచక. ఈ రకంగా నా ప్లీడరీ వృత్తి ప్రారంభమైంది.

నాలుగైదు మాసములవరకూ ఊపిరాడకుండా మరొక ఆలోచనకు వ్యవధి లేకుండా ఈ వృత్తివిద్యలో, ఈ శిష్యరికంలో నిమగ్నుడనై కాలక్షేపం చేస్తున్నాను. అప్పుడప్పుడు మాయింటి దగ్గరనుంచీ, మా మామగారి దగ్గర నుంచీ ఉత్తరాలూ వస్తూనే ఉండేవి. నా అర్థాంగి ఉత్తరాలూ వ్రాస్తున్నా దూరంగా సైలంటుపార్ట్నరు గానూ, యాబ్సెంట్ పార్ట్నరుగానూ ఉండిపోయింది. ఆ విషయమై మా నాన్నగారూ, మామగారూ కూడా రెండుమూడుసార్లు సాధ్యమైనంత త్వరలో అక్కడ అట్టే యిబ్బంది పడకుండా వచ్చి నా భార్యను తీసుకువెల్లవవలసిందని హెచ్చరిస్తూ ఉత్తరాలు వ్రాసారు కూడాను. కాని ఆ విషయం ఎక్కువగా పట్టించుకోవడానికి ఆలోచించికోవడానికి తీరికలె కపోయింది.

ఈ శిక్షణలో ఎన్నెన్నో పుస్తకాలు చదివాను. ఎన్నెన్నో విషయాలు నేర్చుకున్నాను. ప్లీడరీ అంటే కేవలం మాటలూ, మూటలూ డబాయింపులూ కాదని తేల్చుకున్నాను. ఎన్ని రకాల మనుష్యులనో, ఎన్నోరకాల స్వభావాలనో చూశాను. ఎంత కష్టపడాలో, ఎటువంటి కఠిన పరీక్షల నెదుర్కోవాలో, కొంతవరకూ తెలుసుకున్నాను. ఆ పరీక్షలన్నిటికీ నిలిచి, వృత్తి కి ఎంతటి ఔన్నత్యం కలిగించవచ్చునో ఏ ఉన్నత శిఖరాలను అందుకోవచ్చునో కూడా అర్థమయింది.

నా కళ్ళ ఎదుట ఏదో విశాలమైన నూతన ప్రపంచం కనపడ్డట్టు అయింది. ఈ రకమైనా వూహా కలిగినప్పుడల్లా నాకంతులేని ఆనందం కలిగేది. ఈ ఆరుమాసములలో నారాయణమూర్తిగారికీ చాలా ప్రియశిష్యుడనయ్యాను. నారాయణమూర్తిగారి వద్ద సివిల్ కోర్టు వ్యవహారమంతా నేర్చుకున్నాను. ప్రకాశంగారి దగ్గర ఎక్కువగా క్రిమినల్ వర్కు నేర్చుకునే అవకాశం కలిగింది. వీరుభయులూ వారి వృత్తులలో ఉన్నత శ్రేణిని అందుకున్నవారే.

వారుభయుల్లోనూ సౌమ్యులు, శాంత స్వభావులు శ్రీ నారాయణమూర్తిగారు. ప్రకాశంగారు చాలా గంభీరులు . ఒక్కమాటతోనూ, ఒక్క చూపుతోనూ, ఎదుటివారిని గజగజలాడించగలిగిన వారు. ఎంతటివారైనా తుదకు జడ్జీలక్కూడా ప్రకాశం గారంటే బెదురని అనుకునేవారు. తదనుగుణంగా రెండుసార్లు ఈ విషయం నాకే ఋజువైంది. కూడాను.

ఒక రోజున పెద్ద ఫోర్జరీ కేసు అనుకుంటాను జరుగుతున్నది. మిట్ట మధ్యాహ్నం అయింది. ప్రకాశంగారి గంభీరవాదన జరుగుతుంది. ఉరుములూ, సింహగర్జనల్లా ఆయన వాదనలు పై వాళ్ళకు వినపడుతున్నాయి. అటువంటి సమయంలో

ి ఇది జోలపాట అయినట్లు జడ్జిగారి కొకరికి కునికిపాట్లు వచ్చినాయి. ఇది గమనించిన ప్రకాశంగారు తను చెబుతున్న వ్యాఖ్యానం ముగించకుండానే గభీమని తమకుర్చీలో చతికలబడ్డారు. రెండు మూడు నిమిషాలు కోర్టు అంతా నిశ్శబ్దం. అప్పటికి జోలపాట వినిపించటంలేదేమో అని జడ్జిగారు కళ్ళు తెరిచి కొంచెం సిగ్గుపడి.

" కానివ్వండి ప్రకాశంగారూ కూర్చున్నారే " అన్నాడు.

ప్రకాశంగారు టక్కున లేచి " కోర్టువారికి నిద్రాభంగం కలిగించడం యిష్టం లేకను కూర్చున్నాను. కోర్టువారి సెలవైనది గనక " అని అక్కడున్న వారందరూ నవ్వుతుండగా తాను సగం చెప్పిన వాక్యం మళ్ళీ అదుకుని తనవాదన ముగించేవరకూ జడ్జీలకు లంచ్ టైమైనా ప్రకాశంగారు వాదన పూర్తయ్యే వరకూ కదల్లేదు పాపం . జడ్జీలనుకూడా అదుపు ఆజ్ఞలలో పెట్టగల సమర్థులు. కొంతమంది ఉంటారని ఆనాడు తెలుసుకున్నాను.

ఇటువంటిదే మరొక విచిత్ర సన్నివేశం జరిగిందని విన్నాను. ప్రకాశంగారో, మరొకరో ఇలానే వాదిస్తుంటే జడ్జిగారికి జోగు వచ్చింది. అది వేసవికాలం, కోర్టువారి సౌకర్యం కోసం పంకాలాగడానికి ఓ నౌకరు ఏర్పాటై వుండేవాడు. ఆనాడు ఆ పంకాలాగే నౌకరకు యజమానికి తగులుతున్న శీతలవాయువు తగలకపోయినా అతనికీ జోగు వచ్చింది. ఇటువంటి సందర్భాలలో కోర్టువారికి ఆగ్రహం రాకుండా వారిని మేల్కొలిపే పద్ధతులు రెండుమూడున్నాయని విన్నాను. ఒకటి ఏదో విలువైన పుస్తకం పొరపాటున చెయ్యిజారిపోయినట్లు దభీమని చప్పుడయ్యేటట్లు క్రింద పడెయ్యడం ఏ కుర్చీయో చప్పుడయ్యేట్లు అటూ ఇటూ లాగడం, లేదా క్లయింటునో నౌకరునో కోప్పడుతున్నట్లు ప్లీడరు పెద్దకేకవేయడం, ఇందులో ఏదో ఒక ప్రయోగానికి ఎంత హైకోర్టు జడ్జీ అయినా మెలుకువ వచ్చితీరుతుండని విన్నాను. ఆనాడు అలాగె ి పంకా లాగుతున్న నౌకరు మీదను ప్రకాశంగారే అనుకుంటాను.

వెధవా! నీకూ నిద్రేనా నువ్వెంత! నీ వుద్యోగమెంత? నువ్వేమన్నా హైకోర్టు జడ్జీ అనుకుంటున్నావా? అని కేకలు వే ే ఎటప్పటికి జడ్జీగారు వులిక్కిపడి లేచి అందరితోపాటూ, ఆయన కూడా నవ్వుకుని,

ఫరవాలేదండి మేము నిద్రపోవటం లేదు. వాద ప్రతివాదనలు చేసే లాయర్లకు కొంత విశ్రాంతి కలిగిద్దామని ఇలా నటిస్తూ వుంటాం. మధ్య మధ్యను అన్నారుట. అక్కడున్న జనమంతా ఒక్కసారి గొల్లున నవ్వారు. ఆ పూటకు అంతటితో పని ముగించుకుని నెమ్మదిగా బసకు చేరుకున్నారు. తలుపుతీసి లోపలికి వెళ్ళేటప్పటికి యింటివద్దనుంచి మా నాన్న వ్రాసిన ఉత్తరం లోపల పడి వున్నది. క్రింద వున్న ఉత్తరం తీసి బల్లమీద పెట్టి బట్టలు మార్చుకుని ముఖప్రక్షాళనాదికము ముగించుకుని సావకాశంగా కూర్చుని వుత్తరం విప్పి చదువుతున్నాను.

అనుకున్నంతా అయింది. వుత్తర సారాంశం ఏమిటంటే నేనిక్కడ ఇలా హోటలు మెతుకులు తింటూ ఆరోగ్యం పాడుచె ిసుకోవడమున్నూ అక్కడ భీమవరంలో కోడలు నీకోసం బెంగపెట్టుకుంటూ వుండడమున్నూ యేమి బాగాలేదు. కనుక, నన్ను మద్రాసులో కాపురం పెట్టుకోక తప్పదని ఇది శిరసావహించక తప్పదని మా నాన్నగారి కఠోర శాసనం.

ఆ ఉత్తరం చూసుకుని ఏమనాలో కాదు ఏమనుకోవాలో తోచలేదు.

మా నాన్న ఎప్పుడూ ఏ శాసనం జారీచేసినా అది ధిక్కరించేదిగా లేక, ధిక్కరించవసినదిగా ఎప్పుడూ వుండదు. మామూలు లా పుస్తకంలో ఏ శాసనాన్ని గురించైనా అభిప్రాయ భేదాలు వుండడానికి అవకాశం వుంటుంది. కాని మా నాన్న నోటివెంటవచ్చే శాసనానికి ఆ అవకాశం వీలులేక పోవడం దాని విశిష్టత. ఇలా అనుకుంటూ ఏమి చెయ్యడమా అని ఆలోచిస్తూ ఎంతసేపో మూగనై స్తబ్ధుగా అలాగే కూర్చుండిపోయాను. కొంతసేపటకి ఆయన చేసిన నిర్ణయము సబబే ననిపించింది. అందుకు కారణం.

బహుశా మానసికంగా కొద్దిరోజుల క్రితమే నేననుకోకుండానే నేను ఈ నిర్ణయానికి వచ్చి ఉంటాను. అనుకున్నాడు సరె ఇంకదానికంత ఆలోచనెందుకు, ముందు వెళ్ళి కప్పు కాఫీ కడుపులో పడితే కొంచెం మాంద్యం వదలి ఏదో నిర్ణయానికి రావచ్చునని అని నిశ్చయం చేసుకుని, మా అయ్యరు దగ్గరకు బయలుదేరాడు.

అక్కడ మామూలు కంటే ఎక్కువ మోతాదు పడినా ఇంకా ఏ నిశ్చయానికి రాలేక బీచ్‌కి వెళ్ళాను. శూన్య మనస్సుతో సుమారు రెండుగంటలసేపు అక్కడే కూర్చున్నాను. ఒంటరిగా అక్కడ సముద్రపు హోరూ, శీతల పవనం దగ్గర నుంచీ, దూరాన్నుంచీ గాలిలో కొట్టుకువచ్చి నా చెవిని పడుతున్న ముద్దుల ముచ్చట్లు ఆ ముచ్చట్లలో నవ్వులూ చైతన్యాన్ని కలిగించాయి. ఇన్నాళ్ళు ఈ సంగతి ఎందుకు మరచిపోయాను? లేక మరచినట్టు నన్ను నేను మోసగించుకుంటున్నానా అనే భావం కలిగి ఉలిక్కిపడి నలువైపులా చూస్తే పరస్పర ఆలింగన చుంబనాదుల్తో పరువశులైన మిథునములు తప్ప జంటకాని, ఒంటరులు ఒక్కరూ కనబడలేదు. నేను తప్ప నా అనిశ్చితస్థితి వదిలిపోయింది.

ఎప్పటివలెనే మా నాన్న శాసనం అవశ్యానుసరుణీయమే అనే నిశ్చయానికి వచ్చి తిన్నగా మా ప్లీడరు గురువులు దగ్గరకు వెళ్ళాను. వారితో నేను వారం పదిరోజులపాటు అత్యవసర కార్యము మీద యింటికి వెడుతున్నాననీ సెలవి ప్పించమనీ కొంచెం సిగ్గుపడుతూ అడిగాను. వారోక్కసారి నా ముఖంకేసి నిలకడగా చూచి మందహాసం చేస్తూ,

'అయితే తెలియకడుగుతున్నాను. అచ్యుతరామయ్య గారమ్మాయి ఇంకా కాపురానికి రాలేదా? చెప్పారుకారూ ఈ పొరపాటు ఎవరివల్ల జరిగిందో! సరే ఎవరివలన అయితేనేమి వెంటనే వెళ్ళి ఆ వ్యవహారం త్వరలో తైటు చేసుకుని మళ్ళీ మరచిపోయి ఒంటరిగా రాక, ఆ అమ్మాయినికూడా ఆమ్మాయి పేరు సరస్వతి అని కాదూ- అన్నారూ- వెంటబెట్టుకునిరండి. మీ వృత్తిలో సరస్వతీ సహాయం, కటాక్షమూ లేకపోతే పైకిరావడం కష్టం. శుభం భవతు' అన్నారు. నేను మూడింతలై నోటమాట రాక, మౌనంగానే నమస్కరించి బయటపడ్డాను. మరునాడు ఇంక వారికి కనపడకుండానె ఏవేవో వూహించుకుంటూ, ఏవేవోకొంటూ, కంటూ తుదకు బసకుచేరుకుని రెండుమెతుకులు ఎలాగో నోట్లోవేసుకుని, కొన్నవన్నీ మరచిపోకుండా చేతపట్టుకుని, గాలిలో తేలుతూ స్టేషను చేరుకున్నాను అలా గాలిలోనే మొగుల్తుర్రు వెడతాననుకున్నాను. కాని రైలు తప్పలేదు. మరునాటి మధ్యాహ్నానికి మొగల్తురు చేరుకున్నాను.

నేను యింటికి చేరేసరికి మావాళ్ళ భోజనాలు అయిపోయినాయి. ఉత్తరం అందిన వెంటనే బయలుదేరతానని మావాళ్ళు అనుకోలేదనుకుంటాను. ఏమైతేనేమి మానాన్న సంతోషం గంభీరంగా ముఖంలో కనపర్చారు. మా అమ్మ సంతోషం పట్టలేక నేను స్నానం చేసేటప్పుడూ, భోజనం చేసేటప్పుడూ కూడా ప్రక్కనే ఉండి ఏవేవో అంతులేని,వి

సుగులేని మాటలు చెబుతూనే ఉంది. మా అమ్మకిన్ని మాటలు వచ్చునా? అనుకున్నాను.

రెండుమూడురోజులు ఊపిరాడకుండా మానాన్న నర్సాపురం వెళ్ళి అక్కడ బట్టల దుకాణాలకు బంగారు పనివాళ్ళ యిళ్ళకూ కాలికి చక్రాలు కట్టుకున్నట్టు అలా తిరుగుతూనే, కొనే వస్తువులు కొంటూ, చేయించేవి చేయిస్తూ, యితర పనులు పురమాయించే వాళ్ళకు పురమాయిస్తూ, నాకు మట్టుకు ఏ పనీ చెప్పకుండా వెయ్యిచేతులూ, వెయ్యి కాళ్ళూ వున్నట్టుగా అన్నిటికీ తానొక్కడే అయి, ఎక్కడా ఏ లోటూ రాకుండా సమస్తమైన ఏర్పాట్లు చేసుకొచ్చాడు. నాల్గవరోజున సూర్యాస్తమయానికే భోజనాదికములు ముగించుకుని వచ్చిన కొద్ది బంధువులతో, నాలుగైదు రెండెడ్ల బళ్ళు కట్టించుకుని భీమవరం తెల్లవారేసరికి చేరుకున్నాం.

పెళ్ళికి తరలి వెళ్ళడమంటే అదో దర్జాగానూ, సరదాగానూ ఉన్నదికాని నేడీకార్యానికి బంధువులను మనము పిలవడమూ బాగాలేదు. ఉత్తరము అందగానే వాళ్ళందరూ పరుగెత్తుకుని తగుదునమ్మాని తయారు కావడం అంతకంటె బాగా లేదు. సరికదా, ఎంతో సిగ్గుగా కూడా ఉన్నది వాళ్ళక్కడ ఏం చేస్తారూ. మూడురోజులు వీళ్ళకు కాలక్షేపం ఎలా అవుతుంది. అని ఒక్కసారి అనుకుని నవ్వుకునీ నా భావనా ప్రపంచంలోకి వెళ్ళిపోయి మధురాతి మధురమైన కలలుకంటూ భీమవరంచేరాము. వూరు బయటనే మా రాకకై నిరీక్షిస్తున్న మా మామగారి గుమాస్తాలూ, నౌకర్లూ నాకు స్వాగతం చెప్పి వూళ్ళోకి తీసుకువెళ్ళారు. ఇకనక్కడ జరగవలసిన వన్నీ యథావిధిగా ఏలోటూ లేకుండా జరిగినట్టే నా అనుమానం.

'ఏమర్రా ఆ దంపతులు ఇంకా ఊడిరారేం' అని ఆ పురోహితుడు కేక వేస్తుంటే నా సరస్వతి నా భుజం మీదకు తలవంచి, బుగ్గలు గులాబీలు పులుముకుని ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుతూంటే. మేము ఒక్కరమే అనుకుంటూంటె యిద్దరంటాడేమిటి వెర్రి ముండా కొడుకు అనుకున్నాను కూడాను. ఏమండీ ఈ మాటు ఆ మాటంటే మాట దక్కదు సుమండీ. అని అందామనుకున్నాను కూడాను.

సరే అదంతా ఎందుకు కాని, నాలుగవనాడు పెందలాడే విందులారగించి మా మామగారి పలుకుబడివల్ల వచ్చి వాకిట్లో వున్న నాలుగు కార్లలోనూ మేమంతా సర్దుకుని సాయంకాలానికి మొగుల్తుర్రు చేరుకున్నాం. అప్పటికప్పుడే మాకు ఫలహారాలు వగైరా అన్నీ అమర్చి వుంచారు. మా ముసలివారు కొంతమంది ఇద్దరు వంట బ్రాహ్మలూ కలసి ఏ ఆలస్యమూ, ఏ లోటూ లేకుండా మేము పాదప్రక్షాళన చేసుకోవడం తడవుగా అన్నీ ఆందించారు.

మళ్ళీ యిక్కడా మాకేమి ఎవరూ చెప్పకుండా, మాకేమి ఎవరూ చెప్పకుండా, చెయ్యకుండా మూడురోజులూ అయిందన్నారు. వచ్చిన బంధువులు చాలా సంతోషించి -దేనికో తెలియదు- మేమిచ్చిన బహుమతులు అందుకుని- 'సుపత్రా ప్రాప్తిరస్తు' అని ఆశీర్వదించి వాళ్ళదారిన వాళ్ళు వెళ్ళిపోయారు.

'వెడుతూ వెడుతూ వీళ్ళకీ తొందర మాటలెందుకన్నాను. సరస్వతి వచ్చే నవ్వును ఆపుకుంటూ తుర్రుమని లోపలికి పరుగెత్తింది.

మరొక వారం రోజులు - అని మావాళ్ళు అంటుండగా విన్నాను. సరే కాలంతో నిమిత్తం లేకుండా దివారాత్రములు

తెలియకుండా, నిద్ర, భోజనాదులు సంగతి కూడా మరచి మరోలోకంలో మేముండగా, ఆ సాయంకాలమే మేము భీమవరం వెళ్ళి అక్కడనుంచి మదరాసు ప్రయాణానికి వీలుగా వుంటుందని మా నాన్నగారు నిశ్చయించి, అన్నీ ఏర్పాట్లు చేసి మా కొత్త కాపురానికి కావలసిన వస్తు సామాగ్రినంత సేకరించి, ప్రయాణానికి సిద్ధము కమ్మని నన్ను హెచ్చరించారు. నేను వులిక్కిపడి సరస్వతితో ఈ సంగతి చెప్పి సాయంకాలానికి అన్నీ సవరించుకుని ప్రయాణానికి సన్నద్ధులమయ్యాము.

భీమవరంలో మరి రెండు రోజులుండి మా అత్తగారు మా కందించిన బహుమతులు, తినుబండారాలూ, వూరగాయలు సంసారానికి కవసరమైన పాతసామాగ్రి వగైరా సామాగ్రితోను మాకు కాదు సరస్వతికి సహాయంగా ఉండడానికి వారి బంధువులలో ఒంటరిగానూ ఆర్థికంగా ఇబ్బంది పడుతున్న ఒక విశ్వస్తతోనూ మదరాసు బయలుదేరాము. (మహానుభావుడా పానుగంటివారు కుంకుమభరిణితో విభూతిపండు అన్నట్లు.)

మా మామగారు అనేక విధాల మదరాసు కాపురము ప్రాక్టీసు ప్రస్తుతానికి వాయిదావేసి కొంతకాలం యిక్కడనే ఉండి కొంత అనుభవం సంపాదించిన మీదట మదరాసులో ప్రాక్టీసు పెడితే చాలా అనుకూలంగానూ, వీలుగానూ ఉంటుందని ఎన్నోవిధాల చెప్పారు. కాని నాకామాట నచ్చలేదు. మొదటినుంచి హైకోర్టులోనే ప్రారంభిస్తే విశాల దృక్పథం, సునిశిత పరిశీలనా జ్ఞానం, పెద్ద పెద్ద న్యాయమూర్తులకు కూడా నచ్చచెప్పగల నేర్పూ, అలవాటువుతుందని అనేకమంది చెప్పగా వినడమే కాక ఈ కొద్ది మాసములు అనుభవంలో నాకు తోచినవి.విషయం కూడా అదేనని మా మామగారికి నచ్చచెప్పి మదరాసు బయలుదేరాము.

56వ భాగం

మదరాసు చేరిన వారం పదిరోజులవరకూ నేనదివరకు తీసుకున్న చిన్న వాటాలోనే కాలక్షేపం చేసుకోవలసి వచ్చింది. అక్కడ ముగ్గురకూ ఎంత యిబ్బందిగా వున్నా, అలాగే కాలక్షేపం చేసుకుని త్వరలోనే మరికొంచెం పెద్దయిల్లు సంపాదించగలిగాను.

రోజూ సకాలంలో కోర్టుకి వెళ్ళడమే కాక మా సీనియర్ల ఆఫీసులకు వెడుతూ పని అంతా జాగ్రత్తగా అలవరచుకున్నాను. మా నారాయణ మూర్తిగారు నా శ్రద్ధాసక్తులను చూచి చాలా సంతోషించారు.

'బాబూ, యికనేదేనా కేసు నీవు స్వతంత్రగా తీసుకుని వాదిస్తుంటే చూడవలెనని కుతూహలంగా ఉన్నది' అంటూ ఒక రోజున అప్పీలు ఒకటి నాచేత పట్టించారు.

'ఇది ఎల్లుండి విచారణకొస్తుంది. నీవు శ్రద్ధగా చదివి అవగాహన చేసుకో. ఇందులో ఒక సూక్ష్మ మైన లా పాయింటుంది. అది నీవు తెలుసుకోగలుగుతే ఈ కేసు నువ్వు గెలుస్తావు. లేకపోతే పోతుంది. దాని గురించి నన్నేమీ అడగవద్దు. నేను నీ పక్కనే ఉంటాను. నీ వాదన వింటాను. నేననుకున్న పాయింటు నీవు చెప్పలేకపోతే అప్పుడు నీకు ఆ పాయింటు కాగితం మీద వ్రాసి అందిస్తాను. మన క్లయింటు కేసు మనం పోగొట్టకూడదుకదా ' అన్నారు. నవ్వుతూ.

'నీవు సరిగానే ఈ కేసు అర్థం చేసుకుంటావనీ నేననుకున్న పాయింటు నీవు తప్పక చెప్పగలవనీ ధైర్యమున్నది. ఏమంటావు? అన్నారు.

'చిత్తం ఇంక అనడానికేమున్నది! తప్పక ప్రయత్నం చేస్తాను. మీ యోచనా పద్ధతులు కొన్ని అవగాహన చేసుకున్నాను కదా! అందుచేతనే అంతా సవ్యంగానే జరుగుతుందని ఆశిస్తాను.' అని వారిదగ్గర సెలవు తీసుకుని నా బసకు వెళ్ళిపోయాను. మరునాడు వారింటికి వెళ్ళకుండా కోర్టులోనే వారిని కలుసుకున్నాను. మూడవనాడు కూడా అంతే. ఆరోజునే ఈకేసు విచారణ. నా జీవితంలో మొదటిసారిగా కోర్టులో - హైకోర్టులో - నిలబడి మహామేధావులైన జడ్జిల ఎదుట నేను వాదించడం జరిగింది.

ఒక్కసారి నేను లేచి గౌను భుజాల మీదకు సరిగా సర్దుకుని తలపై కెత్తి జడ్జిగారి వైపు చూసేసరికి ఆయన తీక్షణంగా ఎవరీ యువకుడు? అన్నట్లు నాకేసి చూస్తున్నారు. నేను నమస్కార సూచకంగా తలవంచి, ప్లీడరు వైపు తిరిగేటప్పటికి చాలామంది కేవలం నన్ను చూడడానికి, నా వాదన వినడానికే వచ్చినట్టు యువకులు చాలామంది కనబడ్డారు. నేను చిరునవ్వుతో కనపడీ, కనపడకుండా వారివైపు కూడా తలవంచి నా వాదన ప్రారంభించాను.

కోర్టు హాలంతా నిశ్శబ్దమైంది ఆంగ్ల భాషలో నిస్సంకోచంగా, వ్యర్థవాక్యాలేవి లేకుండా, ఎన్ని సంవత్సరాల అనుభవమో ఉన్నట్టుగా మాట్లాడే నన్ను చూస్తూ కూర్చున్నారు. సుమారు ఆరుగంటలయిన తరువాత పరీక్షసమయమన్నట్లు ఈ వాదనలో క్లిష్టమైన ఘట్టం దగ్గరికి వచ్చాము. నేనవలీలగా, అప్రయత్నంగా, అనాలోచితంగా చెప్పినట్టుగానే , రెండు ముఖ్యమైన పాయింట్లు చెప్పి నా వాదన ముగించి న్యాయాధిపతులు వైపు తిరిగి మళ్ళీ నమస్కార సూచకంగా

తలవంచి కూర్చున్నాను. న్యాయమూర్తిగారు బ్రహ్మానంద పడ్డారు. మిగతా వకీళ్ళంతా శహభాష్ అనే భావం తమ ముఖాలలో వ్యక్తం చేశారు.

ప్రతివాది ఒక పది నిమిషాలు నా వాదనకు ప్రతివాదనచేసారు. అందులో స్వారస్యం లేదని నాకు కూడా అర్ధమైంది. నే ను బయటికి వస్తుంటే నారాయణమూర్తి గారు నా భుజంమీద చెయ్యివేసి 'రెండడుగులు నాతో వేస్తూ, 'చాల బాగా చెప్పావు నాయనా, నేననుకున్నవన్నీ అనుకున్నట్లుగా నాకంటే బాగా చెప్పావు. చాలా సంతోషంగా ఉంది. నీవు చాలా పెద్దవాడవుతావు' అని నా వీపు తట్టి వారి దారిన వారు వెళ్ళారు. వారికి పాదాభివందనం చేద్దామనిపించింది. అక్కడ జన సమూహంలో ఆ పని చేయలేక పోయాను. మరి రెండురోజులకు కోర్టువారు నేను వాదించిన కేసులో మా క్లయింటుకు అనుకూలంగా, నిర్ద్వంద్వంగా తీర్పు చెప్పారు. తీర్పులో నన్నభినందించారు కూడాను.

ఇలా కొన్నాళ్ళూ అప్పుడప్పుడు ఏదో కేసు నారాయణ మూర్తిగారు నాకు ధైర్యంగా వప్పచెప్పడమే కాకుండా, కొన్ని కేసులు అనగా అప్పీళ్ళు మన వేపునుంచి తిన్నగా నా దగ్గరకు రావడం మొదలు పెట్టాయి. నా ఖ్యాతి అంతవరకూ వ్యాపించి నాకు కేసులు ఎవరు పంపిస్తున్నారా అనుకున్నాను మొదట. మా మామగారు యిక్కడ నా గురించి వాకబులు చేసి, నా ప్రయోజకత్వం తెలుసుకుని, సాదరంగా నమ్మకంగా వారి తాలుకా, స్నేహితుల తాలుకా అ ప్పీళ్ళను నా దగ్గరకు తిన్నగా పంపిస్తున్నారని తెలుసుకున్నాను.

ఇక నింటి వద్దను రోజు రోజు కోర్టు వ్యవహారాల్లోనూ, లా పుస్తకాల్లోనూ నిమగ్నుడనై క్లయింట్లతోనే ఎక్కువ కాలక్షేపం చేస్తుంటే మా సరస్వతికి ఏ కాలక్షేపం కాక కొంచెం అలగడం, చిరుకోపం ప్రదర్శించడం మొదలుపెట్టింది. అందుచే తను విధిగా సాయంకాలం తెరిపి చేసుకుని బీచ్‌కి షికారు తీసుకెళ్ళడం మొదలు పెట్టాను. మొదటి రోజున ఎంతో హాయిగా ఉన్నదనుకొన్నది. మరి రెండురోజులయిన తరువాతను,

'ఏమిటండి యిక్కడ యింత సమ్మర్ధమూ ఇంత సమూహమూను ఎక్కడా ప్రశాంతంగా కూర్చోడానికేనా చోటుకనబడదే ? మదరాసు వాస్తవ్యులకు యిళ్ళు. వాకిళ్ళూ ఉండవా ఏమిటి? పైగా యిదేమిటండి వచ్చినవాళ్ళేదో కాస్సేపు కూర్చుని యింటికి పోకుండా ఇంతా బాహాటంగా స్త్రీ పురుషులు అంత అలా ఒకళ్ళనొకళ్ళు ఊపిరాడకుండా ఆ కౌగిలింతలేమిటి ? ఆ ముద్దులేమిటి? ఆ సరసాలేమిటండి' అన్నది ఎంతో ఆశ్చర్యంతో.

మదరాసు వచ్చినప్పటినుంచీ నేటివరకూ ఆమెను బీచ్‌కి తీసుకురాలేదన్న విషయం స్ఫురణకు వచ్చింది. నేను పరధ్యానంగా మరి కొంతదూరం నడిపించి, నీటికి దగ్గరగా నడిపించి, నాకు దగ్గరగా కూర్చోపెట్టుకుని, ఆ మాటా ఈ మాటా చెబుతూ, ఆమె నడుము చుట్టూ చెయ్యివేసి, ఆమెకు తెలిసీ, తెలియకుండా అంతవరకు మరీ దగ్గరకు తీసుకుని, తల నిమురుతూ, తను కొంచెం పరాకుగా ఉన్నట్టు ఉండగా నా గుండెకు హత్తుకుని, గాఢంగా ముద్దుపెట్టుకున్నాను.

మొదట ఊరుకుని మరొక నిమిషానికి చుంబనం పూర్తయ్యేసరికి తెలివి తెచ్చుకుని, వులిక్కిపడి నన్నవతలకి తో య్యడానికి ప్రయత్నించి నాల్గువైపులా చూచి, 'ఇదేమి అన్యాయమండీ వాళ్ళు చూస్తే ఏమనుకుంటారు? లేకపోతె వాళ్ళను చూచి మీకూ మతిపోతుందా' అంది కొంచెం కోపం ప్రదర్శిస్తూ, దానికి సమాధానంగా ఓ చేత్తో ఆమె గడ్డం పట్టుకుని పైకెత్తి, మళ్ళీ ఒక్క మాటూ గాఢంగా ముద్దుపెట్టుకున్నాను. మళ్ళీ నన్ను తప్పించుకోబోతుంటే,

'కంగారుపడి సరస్వతీ మనగొడవ ఎవ్వరకీ అక్కరలేదిక్కడ వాళ్ళ పనులు వాళ్ళ చేతుల నిండా ఉండనే ఉన్నాయి, తెలిసిందా? ఇక్కడ పండువెన్నెలలోనూ, చిమ్మచీకటిలోనూ, మంద పవనంలోనూ, సముద్ర గానం వింటూ కూర్చున్న దంపతులకు యిక్కడ కలిగే ఉత్సాహమూ, ఉన్మాదమూ యిదోరకం, ఇంటి దగ్గర వేరు, ఇంత మంది యిక్కడకి ఎందుకు వస్తున్నారో, ఇలా ఎందుకు ప్రవర్తిస్తున్నారో ఇప్పుడేనా తెలిసిందా! 'కామార్తాహి ప్రకృతి కృపణాశ్చేతనా చేతనేషు' అనె ' వాక్యం నీకు స్ఫురణకు రావడంలేదా' అన్నాను.

సరస్వతీ మాట్లాడకుండ చిరునవ్వుతో నా మెడచుట్టూ చేతులువేసి నా ముఖం తన ముఖం మీదకి వంచుకున్నది.

ఇంటిదగ్గర తను మళ్ళీ చదువవవలెనని ఉన్నదనీ, ఎవరినేనా ప్రవేటు చెప్పడానికి చూడమనీ నాలుగైదు సార్లు అనగా,అనగా,' ఆ పాఠలే నేనూ చెబుతానంటున్నాను. నాలుగు రోజులు చెప్పగలనోలేదో చూడు. నీకు నచ్చకపోతే ఓ వి ంస్సమ్మ నెవరినేనా చూస్తాను' అన్నాను. మిస్సమ్మ వద్దులెండి. మీరుచెబుతేచాలు. పాఠ్యగ్రంథాలు చెప్పేటప్పుడు అందులో విషయాలు తప్ప మరో ప్రస్తావనలేమీ తేకూడదని గమనించ ప్రార్ధన 'అన్నది.

నానాటికి నా ప్రాక్టీసు దినదిన ప్రవర్ధమానంగా పెరుగుతూనే ఉన్నది. ఒకసారి ప్రకాశంపంతులుగారు కూడా ఒక క్రివి ంనల్ కేసు యిచ్చి ఆయన పర్యవేక్షణలో కేసు అంతా నన్ను నడుపమన్నారు. చేయవలెనని కుతూహలముగా ఉన్నదికాని కొంచెం సందేహిస్తూ వెంటనే సమాధానం చెప్పలేక పోయాను. పంతులుగారు నాకేసి నిదానంగా చూచి,

" ఏమప్పా! పార్వతీశం, ఏమీ సందేహిస్తున్నావు. నీవేమీ భయపడకూడదు. ఈ కేసు నీవు చాలా బాగా చేస్తావని నాకు తెలుసు నేను కూడా వచ్చి నీ పక్కనే కూర్చుంటాను. ఏమీ ఫరవాలేదు. ఈ కేసంతా జాగర్తగా చదువు. దీని కీలకమంతా ఒక్క పాయింటు మీద ఆధారపడి ఉన్నది. అది ఒక్కటి నీవు గ్రహించగలిగినట్లయితే ఢంకా మీద దెబ్బకొట్టి దిగ్విజయంగా బయటపడతావు. నీవు ఒక్కడివే ఈ కేసు చూడగలవని నా నమ్మకం జాగ్రత్తగా చదువు " అని కాగితాలన్నీ పంతులుగారు స్వయంగా నా చేతిలో పెట్టారు.

ఆయన ప్రశంస వాక్యాలకు నేనుబ్బితబ్బిబ్బయ్యాను. కాగితాలందుకుని ఆయన దగ్గర సెలవు తీసుకుని నా బసకు చె ేరుకున్నాను. నాలుగు రోజులు నిర్విరామంగా దానిని గురించే చాలా తీవ్రంగా ఆలోచించాను. అయిదవ రోజు కేసు వి చారణకు రానే వచ్చింది.

నేను నిందితుడి తరుపున కేసు వాదించాలి. కింది కోర్టులో నేరస్తుడని ఋజువైనది ఇతనికి శిక్ష విధించారు. కింద కో ోర్టులో ఇతని మీద నేరం రుజువు కాలేదని నా వాదన. అతనికి వ్యతిరేకంగా వచ్చిన సాక్ష్యామేదీ రూఢైనది కాదనీ, బలంగా లేదనీ, కింది కోర్టువారు కూడా కొంతవరకు అంగీకరించారు. ఒక్కమ నిషి తను ప్రత్యక్షంగా ఇతను నేరం చె ేస్తుంటే చూచానని కోర్టువారిని నమ్మించాడు. ఈ ఒక్క సాక్ష్య బలం చేతనూ నా క్లయింటు శిక్షార్హుడని నిర్ణయించి చాలా కఠిన శిక్షవేశారు. ఇప్పుడు అతను ప్రత్యక్షంగా చూచానని చెప్పినది కూడా నమ్మదగినది కాదని నేను రుజువు చె ేయాలి.

తక్కిన సాక్షుల విచారణ పూర్తయింది. వారిలో ఏ ఒక్కరు నిజం చెప్పలేదని కోర్టువారిని నమ్మించ గలిగాననుకుంటాను.

ఇంకను ప్రధాన సాక్షిని బోనులో నిలబెట్టి క్రాసు పరీక్ష చేయడం ఆరంభించాను. మొదట చెప్పినట్టుగానే తూచా తప్పకుండా చాల ధీమాగా చెప్పడం మొదలెట్టాడు. నేను నెమ్మదిగా అతని దగ్గరకు వెళ్ళి అతను పెట్టుకున్న కళ్ళజో ోడు ఒక్కసారి యిమ్మని నెమ్మదిగా అడిగి తీసుకుని, ఆ మాటా ఈ మాటా మాట్లాడుతూ ఆ కళ్ళజోడు నేను పెట్టుకుని ఏవో కాగితాలు చూస్తు ఒక్కక్షణం ఆగి.

'ఏమయ్యా ఇందాక ఆ నేరస్థుడు గదిలోకి వెళ్ళడం, మళ్ళీ తొందర తొందరగా ఇవతలకు వచ్చి పారిపోవడం నీవు చూచానన్నావుకదూ' అన్నాను.

'చూచానండి' అన్నాడు ధీమాగా బోనులో వున్న ఆసామి.

'నీవు నుంచున్న చోటికి ఆ గదిగుమ్మ ఎంతదూరంలో వుంటుంది." అన్నాను.

" సరిగా చెప్పలేను కానిండి పదిహేను అడుగులో, ఇరవై ఆడుగులో ఉండవచ్చునండీ "అన్నాడు.

" అయితే యిప్పుడు నీకు జూరీకి వున్నంత దూరం ఉంటుంగా ? " అన్నాను.

అబ్బో యింతకంటేచాలాదూరమేనండి నేను హాల్లోకి రాబోతున్నానండి ఆ మనిషి ఆ చివరి గుమ్మంలో నుంచి పరుగెత్తుకురావడం చూచానండి అతని ముఖం చూడడంతోటే నాకు భయం వేసిందండీ అన్నాడు.

" అంత స్పష్టంగా కనబడ్డదా " అన్నాను.

' కనపడ్డది' అన్నాడు మరో మాటు. అంతటితో ఊరుకోక " నా కళ్ళ ఎదుటనే జరిగినది ఎందుకు కనపడదండీ " అన్నాడు.

" నిజమే సుమా. నాదే పొరపాటు. అంత స్పష్టంగా కనపడ్డది కాదని నేను మట్టుకు ఎలా అనగలను" అన్నాను. " అయితే చూడూ, ఈ జూరిలో ఎడమనుంచి నాలుగో మనిషి నీ సాక్ష్యం వినిపించుకోకుండా చేతులో ఏదో పుస్తకం చదువుతూ కూర్చున్నాడేమిటి. " అది కోర్టువారు గమనించరనుకున్నారు కాబోలు అన్నాను. ఈ కేసు కేదీ సంబంధంలేని విషయంలాగ.

" చిత్తం అదేనండీ నేనూ చూస్తున్నాను. ఏమిటిలా కూర్చున్నాడననుకునాను కూడానండీ" అన్నాడు మందహాసం చిందిస్తూ.

" అనుకున్నావూ ! అయితే బాధలేదు. అన్నట్టు పాపం నీ కళ్ళజోడు యివ్వడం మరచేపోయాను. " అని అతని కందించాను.

' ఫరవాలేదండయ్యా అని తీసుకున్నాడు. '

ఇంక నువ్వు వెళ్ళవచ్చునన్నాను. కోర్టు అంతా ఒక్కక్షణం నూగింజ నేలమీదపడినా వినపడేటంత నిశ్శబ్దం. వెంటనే ఒక్కసారి కోర్టు అంతా ఒక పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచినంత శబ్దం. ప్రాసిక్యూషను వకీలు కుదేలై పేడ కుప్పలా కుర్చీలో కూలబడ్డాడు. కొద్దిక్షణాలలో కేసు ముగిసింది. మరి రెండురోజులలో దోషినిర్దోషని కోర్టు వారు కూడా దయచేసి తీర్పుని నన్నమాంతం ఎత్తుకున్నంత పని చేశారు.

భేష్ పార్వతీశం. ఆనాడు నేను చెప్పితిని కదయ్యా నీవు గెలుస్తావనీ, నామాటే నిజమైంది. చూశావా. భేషుగ్గా వుంది. చాలా సంతోషం, అంటుండగా అక్కడున్న వకీళ్ళందరూ గబగబా వచ్చి నన్నభినందించి నాకు కరచాలనం చేశారు. నేను గాలిలో తేలిపోతూ యింటికి వెళ్ళి గౌను, కోటూ విప్పి కుర్చీలో కూర్చుని జోడు విప్పుకుంటూ సరస్వతి ఒక అంగలో నా దగ్గరకు వచ్చి ప్రకాశంగారు చేసినంత పని తనూచేయబోయి ఆ ఉత్సాహంలో నా వళ్ళో చతికలబడి గాఢాలింగనం చేసుకుంది. మరో నిమిషానికి "త్వరగా దయచేయండి ఫలహారం, కాఫీచల్లారి పోతున్నాయి." అనే పిలుపు వినపడ్డది.

కోర్టులో వాతావరణం ఎంత గంభీరంగా ఉన్నా యింటికి రాగానే యిటువంటి వినోద కార్యక్రమం ఎంతో ఆనంద జనకంగా ఉంటుంది. ప్రాణం లేచి వస్తుంది. ఇంటి దగ్గవ కాకుండ కోర్టులో కూడా అప్పుడుప్పుడూ ప్రమాదకరములైన సంఘటనలు జరుగుతుండటం కద్దు. ఒకసారి నేను క్రిమినల్ కేసులో నేరస్థుడి తరుపున మేజిస్ట్రేటు కోర్టులో వాదించవలసి వచింది. నేరస్థుడు వయసు ముదిరినవాడే . పైకి చాలా పెద్దమనిషిలా కూడా కనపడ్డాడు. తన విషయమంతా నాతో ఎంతో జాలిగా చెప్పుకున్నాడు. నేనది చెయ్యడానికి ఒప్పుకున్నాను ఒక పెద్దమనిషి చాల ధనికుడు. రైలు స్టేషనులో మొదటి తరగతి పెట్టెలో యెక్కుతున్న సమయంలో అతని చేతి గడియారం బహు నేర్పుగా సంగ్రహించి పారిపోతుంటే పట్టుబడ్డాడనీ, అతను పట్టుబడేలోపున ఆ గడియారం మరొకరికి అందించాడానీ, ఇతని మీద వచ్చిన కేసు. నేను చాలా శ్రమపడి ఇతను నేరస్థుడు కాడని ఎలాగో కోర్టువారికి నమ్మించగలిగాను. కోర్టువారు కేసు కొట్టేశారు.

ఆ సాయంకాలం ఎనిమిది గంటలకు భోజనానికి లేవబోతుంటే ఈయనగారు ప్రత్యక్షమయ్యాడు.

"ఏమయ్యా ఇలా వచ్చేవేమిటి? యింటికెళ్ళేలోపున మళ్ళీ ఏమ్మన్నా నేరం చెయ్యబోయావా ఏమిటి ! " అన్నాను.

" లేదండయ్యగారూ ! ఇంకనెప్పుడూ అలా చెయ్యనండి తమరానాడు నాకుచేసిన ఉపకారం నేనెప్పుడూ మరువలేనండీ తమకు నేను ఫీజు ఏమీ ఇచ్చుకోలేనండి. " అన్నాడు ముకుళిత హస్తాలతో ప్రాధేయపూర్వకంగా .

"అవునయ్యా ఇప్పుడు ఫీజు సంగతెందుకు మనం మొదట యేమీ అనుకోలేదుగా" అన్నాను.

"చిత్తం అదేనండీ. అయినా తమ ఉపకారం మరవలేక ఒక చిన్న బహుమానం తమకు సమర్పించుకుందామని వచ్చానండ'న్నాడు.

' నాకేం బహుమానం అక్కరలేదుకానీ. నువ్వికనుంచి జాగర్తగా ఉంటేచాలు. అదే నేనాశించే బహుమానం ' అన్నాను.

'కాదండీ బాబయ్యా తమరిది తీసుకుంటేనేగాని నా మనసుకి తృప్తి ఉండదండి' అంటూ సిగ్గుపడుతూ ఒక బంగారపు రిస్టువాచీ నాచేతికి యివ్వబోయాడు.

" నేను తెల్లబోయి నాకెందుకయ్యా ఈ గడియారం? ఇదెప్పుడు సంపాదించా" అన్నాను.

నాలుగు రోజులయిందండి. ఇందాకటి కేసులో గదియారమిదేనండి అన్నాడు. నేను నిర్ఘాంతపోయి 'ఇదెలా వచ్చింది నీకు 'అన్నాను.

'నేను తీసిన మాట నిజమేనండి తమ దగ్గర అబద్ధం ఎందుకండీ కాని ఈవేళ తమ వాదనవల్ల ఈ దొంగతనం చేయలె 'దని కోర్టువారే కాకుండా నేను కూడ నమ్మవలసి వచ్చిందండి. ఆ సంతోషం పట్టలేక. ఇంకనీ దొంగసొమ్ము నా దగ్గిర ఉంచుకోలేక. తమకు బహుమతి చేస్తున్నాను. అన్నాడు.

" నేను ఒక్క నవ్వు నవ్వి అయితే యిక్కడనుండి తిన్నగా పోలీసు వారి దగ్గరకెళ్ళి దొంగిలింపబడిన గడియారం ప్లీడరుగారి దగ్గర దొరుకుతుందని చెపుతావాయేమిటి " అన్నాను.

అమ్మమ్మ ఎంతమాట సెలవిచ్చారూ! చస్తే అలాంటి పనే చేసే వాడిని కాదండి. నా మాట నమ్మండి. బుద్ధి వచ్చిందండి. ఇంకెప్పుడూ దొంగతనం కూడా చెయ్యనండి. అని అక్కడ నుంచోకుండా పరుగందుకున్నాడు. నేను మరునాడు ఆ వాచీ పోలీసు వారికి రిజిష్టరు పోస్టులో పంపించాను.

మరొక రోజున వినోదంగా మారిన విషాదగాథ ఒకటి జరిగింది. ఒక సీనియరు వకీలు అపెలెట్ కోర్టులో ఒక ముఖ్యమైన కేసులో వాదించవలసివచ్చింది. ఆ రోజునే అక్కడికి ముప్పైమైళ్ళ దూరంలో ఉన్న మునసుబు కోర్టులో కూడా కేసు నడవవలసి ఉన్నది. తనదగ్గర జూనియర్‌గా పనిచేస్తున్న వకీలును పిలిచి పరిస్థితి అంతా అతనికి చెప్పి కోర్టువారు ఈవె 'ళ ఈకేసు విచారణకు తీసుకోరనే ధైర్యం నాకు . నేను పలానావూరికి వెళ్ళి, రెండు గంటలకల్లా వస్తాననీ అంతవరక వ్యవధి యిప్పించమని ప్రాధేయపూర్వకంగా కోరాననీ, కోర్టువారికి మనివి చెయ్యి అని ఆయన దారిన ఆయన వెళ్ళారు.

తరువాత కోర్టువారు మూడు నాలుగు కేసులు పిలిచినా ఏదో ఒక పార్టీ సిద్ధంగా లేని కారణంచే ఏకేసూ విచారణకు రాలేదు. తప్పనిసరిగా జడ్జిగారు ఈ వూరుకి వెళ్ళిన వకీలు కేసే విచారణ చేస్తామన్నారు. ఆ యజమాని తరుపున రెండు గంటల వరకూ వ్యవధి యిమ్మని కోరాడు. ఆయన అగ్నిహోత్రుడై వ్యవధి యివ్వడానికి వీలులేదు. ఎంతమాత్రమూ వీలులేదు. ఈ సీనియర్లంతా తమరేదో గొప్పవారమనీ, జడ్జీలందరూ తమకు హడలిపోతూ ఉంటారని అనుకుంటున్నారు. కాబోలు. ఈ క్షణంలో వారు కోర్టులోకి రాకపోతే కేసు కొట్టివేయవలసి ఉంటుంది. అని అంటున్న జడ్జీగారి వాక్యం పూర్తికాకుండానే ఒక గుమస్తా పరుగుపరుగున వచ్చి ఒక కాగితం జడ్జిగారికి అందించాడు. వారు అది చూచుకుని నిర్ఘాంతపోయి 'ఓహ్' అని కుర్చీలో వెనక్కు జార్లపడి రెండు నిమిషాలు మాటలేకుండా ఉండిపోయారు. ఇదె 'మిటా అని అక్కడఉన్న కొద్దిమంది కంగారు పడ్డారు.

అప్పటికి జడ్జిగారు తేరుకుని లేచి నిలబడి, 'మిత్రులారా! మీకొక ఘోర విషాదవార్త వినిపించవలసి వచ్చినందుకు చాలా విచారిస్తున్నాను. ఈనాడు ఈ కోర్టులో మీ ఎదుట వాదించ వలసిన వకీలుగారు ఆయనతో వెళ్ళిన మరొక వకీలుగారూ యిక్కడికి తొందరగా తిరిగి వస్తుండగా మార్గమధ్యంలో కారు ప్రమాదంలో మరణించినట్టు విషాద వార్త అందినది. పరమేశ్వరుడు వారి ఆత్మకు శాంతిని అనుగ్రహించుగాక వారివారి కుటుంబాలకు మా సానుభూతి ' అన్నారు.

అందరం నిశ్చేష్టులమయ్యాము. ఎవ్వరి నోటంటా మాటలేదు. ఈ వర్తమానం వారి వారి యిళ్ళకు కూడా అప్పుడె 'అందచేయడమైనది. వారి తాలుకా వారు, వివరములు తెలుసుకుందామని విచారిస్తూ కోర్టుకి పరుగెత్తుకు వచ్చారు. వచ్చినవారిని సముదాయించి కోర్టుకింకా వివరాలు ఏమీ అందలేదని, తెలియగానే వర్తమానం చేస్తామని చెపుతుండగా ఈ చనిపోయిన వకీళ్ళు యిద్దరూ చెట్టాపట్టాలేసుకుని కులాసాగా కబుర్లు చెప్పుకుంటూ చక్కా వచ్చారు. మాలో ఒకరిద్దరు.'వీరప్పుడే దెయ్యాలెలా అయ్యారు' అని దెయ్యాలైనా నల్లకోట్లు గౌనులూ, తలగుడ్డలూ తప్పవా అని మీ మాంస పడుతుండాగా అక్కడ స్తంభించి పోయిన వాతావరణం చూచి ఈ చచ్చి వచ్చిన వకీళ్ళు తమ సరస సల్లాపాలు కట్టిపెట్టి.

'ఏమిటి సార్ ఏమైంది.' అని కంగారుగా అక్కడ ఉన్నవాళ్ళా ముఖాలకేసి చూచి అడుగుతే ఎవరూ ఏమీ సమాధానం చెప్పలేక,

'ముందు మీరు సజీవులో, నిర్జీవులో నిజం చెప్పండి అది తేలక మధ్య మేము చస్తున్నాం' అన్నారు.. జడ్జిగారు. వారికేవి ిం అర్థంకాక తెల్లపోయి చూస్తుంటే,

జూనియర్ వకీలు జరిగిన గాథంతా పూసగుచ్చినట్లు చెప్పాడు. వాళ్ళు అమాంతం కుర్చీలో కూలబడి కోర్టుహాలు మారుమ్రోగేటట్లు విరగబడి నవ్వారు. ఇంతలో ఒక పోలీసు ఇనస్పెక్టరు పరుగు పరుగున వచ్చి జడ్జిగారికి ఒక సలాంకొట్టి నిలబడ్డాడు. జడ్జిగారు 'మళ్ళీ ఏమొచ్చిందయ్యా నీవు వచ్చావూ' అన్నారు.

అతను కంగారు పడుతూ. 'ఒక పొరపాటు జరిగిందండి. ఈరోజు ఉదయం సుమారు పదకొండు గంటలవేళ ఈ వకీళ్ళిద్దరూ పైవూరు వెళ్ళడం చూసామండి. వీరు వెళ్ళిన పావుగంటలో సమీప గ్రామంనుంచి కారు ప్రమాదం జరిగిందని ఇద్దరు నల్లకోటు వకీళ్ళు ఆ ప్రమాదంలో చనిపోయారనీ వర్తమానం వచ్చిందండీ. పాపం మేము చూచిన వకీళ్ళే పరమపదించారని కోర్టుకి వర్తమానం చేసి మేము ప్రమాదం జరిగిన చోటికి పరుగెత్తామండి. కోట్లు తొడుక్కున మనుష్యులేకాని ప్లీడర్లు ఎంతమాత్రం కాదని తేల్చుకుని మా పొరపాటు మన్నించమని చెప్పకోవడానికి ఇక్కడికి హుటాహుటీ పరుగెత్తుకొచ్చానండి' అన్నాడు.

మేమంతా నవ్వుకున్నాము. ఈ చచ్చి బ్రతికిన వకీళ్ళు వారికోసం విచారిస్తున్న వారి సతీమణులను పరామర్శించడానికి పరుగెత్తారు.

ఇలా చెప్పవలెనంటే ఎన్నో సంఘటనలు నా స్వల్ప అనుభవం జ్ఞప్తికి వస్తుంటాయి.

57వ భాగం

కోర్టు వ్యవహారాలు చాల సంతృప్తికరంగానే జరుగుతున్నాయి. చాలా ఉత్సాహంగానే ఉంటున్నది. తీరిక వున్నప్పుడల్లా సరస్వతికి పాఠాలు చెప్పడము, పరీక్షకవసరమైనవి మట్టుకు జరగుతూనే వున్నది. ఆమెకవసరమైన పుస్తకములు తెచ్చి అందిస్తూనే ఉన్నాను. శ్రద్ధగా చదువుతూనే ఉన్నది. ఆమె చదువు పని ఆమెది.

నా కోర్టుపని నాది. ఇలా ఒకరి పనులు ఒకరు అడ్డురాకుండా టైమ్‌టెబిల్ ప్రకాడం కాల్క్షేపం చేసుకుంటూ, సమానావసరములు వచ్చినప్పుడు మట్టుకు - మీరనుకుంటున్నది కాదు. భోజనాదికములన్నమాట అప్పుడు మట్టుకు కలుసుకుంటూ ఏ పొరపొచ్చమూ లేకుండా సంసారం సాగించుకుంటూంటే, మా సరస్వతి పరిక్షలు సమీపించడం ఆమె కాలమంతా చదువుకే వినియోగించుకోవడం, భోజనదికములు నేను తయారుచేయ్యడమో, లేక నాకు తీరికలేనప్పుడు ఉభయులకూ హోటలు నుంచి తెప్పించడమో - ఏమి జరుగుతున్నదో, భోజనము ఎలా వస్తున్నదో, మొదలైన వి మర్శలకు కూడా వ్యవధిలేకుండా, ఉక్కిరి బిక్కిరై పరీక్షలేలాగో - కాదు - చాలా సంతృప్తికరంగానే పూర్తిచేసుకుని, అలసిసొలసి, వాడివత్తయి, రెండుమూడు రోజులు వరుసగా నిద్రపోయింది సరస్వతి.

ఏ శోషా రాకుండా మధ్యమధ్యన నేను పలహారములో, పానీయములో కోర్టుపని మానుకొని ప్రక్కన కూర్చునో అందిస్తున్న సంగతి కూడా గమనించకుండా గడిపింది. ఎలాగైతేనేమి నాలుగోరోజున చాలా తేలిగ్గా, హాయిగాలేచి కోకిల్లా పాడ్తూ, పువ్వులా నవ్వుతూ, ఉదయాన్నే ఫలహారం పళ్ళెంతో ప్రత్యక్షమై నాకు మేలుకొలుపులు పాడింది.

మరి రెండుమాసములక పరీక్షలో ఉత్తీర్ణురాలైనట్టు వార్త తెలిసింది. కాబోలు. నేనా సాయంకాలం యింటికి వచ్చేసరికి గంధర్వకన్య ఎవరో పాడుతున్నట్టు గానం వినిపించింది. ఏమిటి విశేషం అని తొందరగా వెళ్ళి తలుపుతట్టబోతుంటె ఎవరో అప్సరస నాట్యం చేస్తూ తలుపుతీసి కరగ్రహణం చేసి నన్నమాంతం కౌగిలించుకుని, అప్పటికెలాగో తప్పించుకొని ఇదికలయో, వైష్ణమాయొ తెలుసుకుందామని కన్నెత్తి చూసేసరికి కలకలలాడుతూ, కిలకిల నవ్వుతూ, 'ఏమోటిలా తెల్లబోయి చూస్తారు? నేనండీ మీ సరస్వతిని మీ అర్ధాంగిని త్వరగా తయారుకండి. మిమ్మల్ని ఈవేళ అలా బీచ్‌కి తీసుకెళ్ళదలుసుకున్నాను'' అంది. అప్పటికి కాని నా ఆనందం పూర్తి కాలేదు, ఇంకా అలా చూస్తారేమిటి? నేను మొదట తరగతిలో మొన్న పరీక్షలో ఉత్తీర్ణురాలనయ్యాను గురుదక్షిణిగా సమస్తోపచారాలూ మీకు చేయ ప్రయత్నిస్తుంటె అలా గుడ్లప్పజెప్పి చూస్తారేం? ఈ మొగుడెక్కడ దొరికాడోయ్ బాబూ! అందుకనే పుణ్యం కొద్దీ పురుషుడన్నారు. రండి త్వరగా ఆ బట్టలు విడిచేయండి'

'ఏమిటి' ఆంటుండగా వెనకాలే తరుముకు వచ్చింది సరస్వతి.

ఒకవారం పదిరోజులు నాకేపని తోచకుండా, ఊపిరి తీసుకోనివ్వకుండా ఊరంతా నన్ను తన వేలికి చుట్టుకుని తిరుగుతూనే ఉంది. అప్పటికే లాయరు చెప్పే ఆక్షేపణలు చెవిని పట్టించుకున్న జడ్జిలాగ, నా మాటలువిని నా పనులు ఉన్నను చూసుకోనిచ్చింది.

ఆనాటి సాయంకాలం యింటికి వచ్చేసరికి మరునాటి వుదయానికి గాంధీ - మోహన్‌దాస్ కరంచంద్ గాంధీ- అనె
ʻ రాజకీయవేత్త, మదరాసు రేపు ఉదయం వస్తున్నాడనే వార్త పత్రికల్లో వచ్చేసింది. నేను ఎడింబరోలో
ʻ చదువుకుంటుండగానే ఆనాటి ప్రపంచ యుద్ధంలో, నిస్సహాయుల నిహతలవుతున్న వేలాది భారతీయ సైనికులు సహాయార్థం, ఈయన ప్రత్యేకంగా భారతీయ రెడ్‌క్రాస్ సంస్థ నేర్పాటు చెయ్యడం నేనెరుగుదును. ఇప్పుడు కొన్ని మాసములనుంచి జాతీయోద్యమం పెద్దపెట్టున ఏర్పాటు చేస్తున్నట్టు పత్రికల్లో వార్తలు వస్తూనే ఉన్నాయి. నేను సరస్వతితో చెప్పకుండా ఉదయాన్నే అవసరములు తీర్చుకుని తొందరగా సెంట్రల్ స్టేషన్‌కు వెళ్ళాను.

స్టేషనులోనూ, బయటనూ జనం క్రిక్కిరిసి పోయి, ఇసుకేస్తే రాలుతుందా అన్నట్టు నిలబడి ఉన్నారు. వీరందరిని వరుసవారిగా నిలబెట్టడానికి స్వచ్ఛంద సేవకులు విశ్వప్రయత్నం చేస్తున్నారు. నేనెలాగో నెమ్మదిగా జనసమూహాన్ని తప్పించుకుని నేనూ ఒక నాయకుడనైనట్టు నెమ్మదిగా లోపలికి వెళ్ళాను. అక్కడ అనుకోకుండా ఎడింబరోలో ఒక సభలో నాచేత పద్యాలు చదివించి అప్పటినుంచి నాకెంతో ఆప్తులైన దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యాగారు, ʻ అరే! పార్వతీశం, నువ్విక్కడ ఉన్నావటోయ్! చెప్పావుకావూ, తెలిసిఉంటే మీ ఇంటికే వచ్చివుండేవాడినికదా! పోన్లె
ʻ సమయానికి వచ్చావు. రా ʼ అని నారెక్క పట్టుకుని ముందుకు తీసుకువెళ్ళి యిద్దరు ముగ్గురు కవులకూ, కొందరు రాజకీయవేత్తలకూ యిలా గబగబా ఎంతమందికో నన్ను పరిచయం చేశారు.

వారు నన్నంత యిదిగా పరిచయం చేస్తుంటే, వాళ్ళందరూ నన్ను ఏ స్థాయిలో ఉంచాలో నిర్ణయించుకోలేక నేనేదొ
ʻ పెద్దవాడినయ్యే వుంటానని నిశ్చయం చేసుకుని, నన్ను కూడా గోపాల కృష్ణయ్యతోపాటు ముందుకు పోనిచ్చారు.

సుమారు తొమ్మిది గంటలకు పెద్దహోరుతో మెయిల్ స్టేషన్‌లోకి వచ్చింది. ఆ శబ్దం వినడంతోనే స్టేషనులోనూ, బయటా వేచివున్న సుమారు నూరు వేలమంది, ఏక కంఠంతో, గాంధీకీజై . భరతమాతకు జై అనే ధ్వని మిన్ను ముట్టె
ʻటట్టు నినదించారు. లోపలవున్న జనం యావన్మందీ ఇన్ని వేలమందీ - రైలు మీద విరుచుకు పడవలెనన్నంత ఆదుర్దాతో ముందుకు తోసుకు వస్తుంటే, ఈ సమూహాన్ని ఆపడానికి అక్కడ ఏర్పాటైన రక్షక భటులకూ స్వచ్ఛంద ే
ువకులకూ చచ్చినంత పనయింది.

ఈ సమ్మర్దంలో, వచ్చిన అతిథి గాంధీగారికి ఏ ప్రమాదమూ జరగకుండా వారి శిష్యాగ్రగణ్యులూ, ఆజానుబాహువులనూ అయిన షౌకతాలీ, మహమ్మదాలీ అనే మహమ్మదీయ సోదరులు, గాంధీగారిని తమ చేతులమీద కూర్చోపెట్టుకుని, సుమారు వందమంది వీరిచుట్టూ ఉండి, మరి కొంతమంది. జనాన్ని తప్పించి మార్గం ఏర్పాటు చె
ʻయగా, నెమ్మదిగా మా ముందునుంచే వారిని కారుదాకా తీసుకువెళ్ళారు. గాంధీగారా జనాన్ని చూచి, దేవతా వి
గ్రహంలా మందహాసంతో ప్రజల నమస్కారాల్ను అందుకుంటున్నారు.

వెనుకనున్న జనం బయలుదేరి మందమందంగా సాగుతూ కనుమరుగయేవరకూ ప్రజలు జయజయధ్వానాలు చేస్తూనె
ʻ ఉన్నారు. ఆ కారుతోపాటు యింత మందీ కోలాహలంగా నడచి వెడుతూనే ఉన్నారు. గోపాలకృష్ణయ్యా, నేను మరి ముగ్గురు కవి మిత్రులూ మట్టుకు స్టేషనులోనే పరధ్యానంగా అలగే నిలబడిపోయాం. సుమారు అరగంటవరకూ అంతకంతకూ క్రమేణా తగ్గుతున్న స్థాయిలో ఆ జయ శబ్దాలు మా చెవిని పడుతూ మరొక క్షణానికి మదరాసు

పట్టణమంతా నిర్జనమైనంత నిశ్శబ్దం మా చెవినిపడ్డది , అప్పటికే మేము మెలుకువ తెచ్చుకుని బయటకి వచ్చాము.

" చూశావోయ్ పార్వతీశం? జనాదరణా, జనామోదం అంటే ఏమిటో చూశావా ? ఎప్పటికైన మనమూ అలా అవాలి " అన్నాడు.

'ఈ మనం బహువచనమా?, ఏకవచనమా' అన్నాను.

ఆయన నవ్వుతూ రెండుకాదు. ద్వివచనం అన్నారు.

ఇంకనేమి మాటలు లేకుండానే పైకివచ్చి ఎవరిదారిన వారు విడిపోతుంటే, గోపాలకృష్ణయ్యగారు 'పార్వతీశం ! నువ్వు సాయంకాలానికి బీచ్‌కి వస్తావా? అక్కడ గాంధీగారి జాతీయ ప్రబోధము వినవచ్చును. కొంచెం తొందరగావస్తే మనం కాస్సేపు మాట్లాడుకోవచ్చు. నీతో మాట్లడుకోవచ్చు ఎలాగైనా' అన్నారు. 'సరే' నని నెమ్మదిగా నా బసక చేరుకునె ప్పటికి భోజనం వేళ దాటిపోయి నేనేమయ్యానా, ఎక్కడికి వెళ్తానా, భోజనం వేళా, కోర్టు వేళా కూడా దాటిపోయిందే, అని మా ఆవిడ కంగారు పడుతూ వీధి గుమ్మలో ఎదురు తెన్నులు చూస్తూ నిలబడ్డది నా సరస్వతిని నడుముచుట్టూ చెయ్యివేసి పొదివిపట్టుకుని లోపలికి తీసుకువెళ్ళి జరిగినదంతా వర్ణించి చెప్పాను.

'అమ్మయ్య' అని ఒక నిట్టుర్పు విడిచి ' పోనీ నన్ను కూడా తీసువెడితే నేను ఆ మహనీయుణ్ణి చూచి ఉందునుకదా అంది.

'ఇక చూడలేక పోతావా. అంత సమూహంలో నీవు అసలు నిలవడలేకపోయేదానివి. పోనీ సాయంత్రం బీచ్‌లో ' జరగనున్న సభకు వెడదాము' అన్నాను. అప్పటికి స్థిమిత పడి సంతోషించి నన్ను స్నానం చెయ్యమని తొందరచేసి వడ్డన ప్రయత్నం కోసం వంట యింట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

సాయంకాలం తొందరగా అన్నీ ముగించుకుని, అయిదు గంటలయ్యేసరికి బీచ్‌కి వెళ్ళాం. స్టేషన్‌లో స్థలం కుశలం కనుక అంత తొడ తొక్కిడీ పడ్డదికాని, యింత విశాలమైన సముద్రతీరంలో ఎంతమంది కూర్చున్నా పెద్ద సమూహంలా మన కంటికి ఆనదనుకుంటూ వచ్చేసరికి, అక్కడ ఎటుచూసినా లక్షలాది మనుష్యులు తప్ప మరేమి కంటికి ఆనలేదు. ఇంత జనాభా అసలు మదరాసులో వున్నారా అనిపించింది. ఎలాగో కూర్చున్నవారినీ, నుంచున్నవారినీ, నెమ్మదిగా తప్పించుకుని ముందుకు సాగుతున్న మమ్ముల్ని, మా కోసమే వెతుకుతున్నట్టు గోపాలకృష్ణయ్యగారు ఎలాగో ' దూరాన్నుంచి చూసి, తను మాకెదురొచ్చి, 'రావోయ్చు పార్వతీశం, నీకోసమే చూస్తున్నాను అంటూ నా భుజం మీద చెయ్యివేసి హఠాత్తుగా నన్ను అంటిపెట్టుకుని అనుసరిస్తున్న నా భార్యను చూసి, ఈ మూకలోకి పాపంఈ అమ్మాయిని కూడా తీసుకొచ్చావేమిటి? నీ భార్యేనా? అదృష్టవంతుడవు ' అన్నాడు నవ్వుతూ.

ఇంతలో నా భార్య నమస్కారాన్ని అందుకుని, ఆశీర్వదించి, మమ్ముల్ని నెమ్మదిగా సమూహం నుంచి కొంచెం దూరంగా నీటి ఒడ్డుకి తీసుకువెళ్ళాడు. 'కూర్చోండయ్యా ఇంకా సభకు చాలా వ్యవధి ఉన్నది.' అని, తను ముందు కూర్చున్నాడు. మేమూ అతని కెదురుగా కూర్చున్నాము. అక్కడ చాలామంది ఉన్నా అ సమూహంలోనే మాకు

ఏకాంతం దొరికినట్లయింది. చాలా సేపు గోపాలకృష్ణయ్య గంభీరముద్రతో ప్రస్తుత రాజకీయ పరిస్థితులను గురించీ, భవి ష్యత్ పరిణామాన్ని గురించీ ఎంతోసేపు మాట్లాడి 'మనమంతా కలిసి పరస్పర సహాయంతో ఈ ఉద్యమాన్ని కొనసాగించాలి సుమా. ఎన్నెన్నో బాధలుపడాలి., కష్టనిష్టూరాలకి ఓర్వాలి. ఇది మనకు అగ్ని పరీక్ష. అయినా మనం వెనకాడకూడదు. మనమందరమూ ఏకమై, ఒక్క మనిషిలా నిలబడాలి. ఆంధ్రులంటే ఏమిటో, కార్యదీక్షా, పౌరష పరాక్రమాదులు ఎటు వంటివో, అవి ఈనాటికీ సమసిపోలేదని, మాసిపోలేదని, మనం ఋజువు చేయాలి సుమా' అని అంటుండగానే దూరాన్నుంచీ గాంధిగారు సభకు వస్తున్న గందరగోళం వినిపించింది.

మా సంభాషణ అంతటితో ముగించి,తనతో పాటు గోపాలకృష్ణయ్య గారు మమ్మలను కూడా నెమ్మదిగా ముందుకు ఉపన్యాస వేదికకు బాగా సమీపంగా తీసుకువెళ్ళి, అందరూ మమ్మల్ని 'వీరెవరా' అని ఆశ్చర్యంతో చూస్తుండగా సుఖాసీనులను చేశాడు.

ఇంకను ఆనాటి ఉపన్యాసం జన్మ జన్మలకూ మరుపురానిది. ఇన్ని వేలు, లేక లక్షల మంది జనంలోన, ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసముల శబ్దమూ వెనకను సముద్రపు ఘోషా తప్ప. మరే శబ్దమూ వినబడలేదు. కంగున కంచుగంటలా గాంధీగారి గాత్రం ఒక్కటే. ఏ ఒక్క అక్షరమూ లోపించకుండా శ్రోతులకందరికీ అంత సేపూ వినపడ్డది. సభా సమ్మోహనమంటే ఏవి ంటో ఆనాడు తెలిసింది. ఆయన ఉపన్యాసము అయిపోయిందనే భావమే అక్కడున్న ఏ ఒక్కరికీ కలుగలేదు. అప్పటికందరికీ ఒక్కసారి మెలుకువ వచ్చినట్లు. అందరూ ఏకమై ఏక కంఠంతో జయజయధ్వానాలు, కరతాళ ధ్వనుల రెండుమూడు నిమిషాలవరకూ పరవశులై చేశారు.

ఈ శబ్దంలో సముద్రం తన ఘోష కూడా మరచి ఇది వింటూ కూర్చున్నదా అనిపించింది. ఈ చప్పట్లు చల్లారే లోపున జనమంతా ఈ సందడిలో ఉండగానే గాంధీగారిని నెమ్మదిగా అవతలికి తీసుకువెళ్ళి కారెక్కించారు. అప్పటికి తెలివి తెచ్చుకున్న జనం చప్పట్లు మాని పెద్ద పెద్ద గొంతుకలతో 'అడడడా' అని 'అబ్బబా' అని ' ఏమి ఉపన్యాసమనీ' 'ఏప్పిడేపేసినారే' అనే ఆశ్చర్యార్థకాలతో సముద్ర తీరమంతా గృహోన్ముఖుమయింది.

గృహోన్ముఖమయిన జనసమ్మర్ధం కొంత తగ్గేవరకూ మేముభయలమూ అలగే నిబడిపోయాము. ఇంతలో మమ్మల్ని వెతుక్కుంటూ గోపాలకృష్ణయ్యగారు

'ఇక్కడున్నారా మీరు' అంటూ మా దగ్గరికొచ్చారు.

"పార్వతీశం ఎలా వుంది. మన కర్తవ్యమేమిటో తేల్చేశారు. గాంధీగారు మనం ఆలోచించడానికి, నిర్ణయించడానికి ఏవి ంలేదు. టెన్నిసన్ కవివాక్కు " Theri's not reason why theirs but to do and die " అనె ' హెచ్చరిక జ్ఞాపకం ఉన్నదా! మనలనూ ఆ స్థితిలో పడేశాడీ గాంధీ దేవాంతకుడు.

ఇకమనం నడుంకట్టి సర్వసంగ పరిత్యాగం చేసి, అస్త్రధారణ చేసి, ఆయన్ననుసరించవలసిందే. వెళ్ళి రండి. రేపు మళ్ళీ ఒక్కసారి మనం యిక్కడ కలుసుకుని మాట్లాడుకుందాం ' అని నా సమ్మతం ఏమీ అవసరం లేదన్నట్లు తలపైకెత్తి ఛాతీ విరిచి ఓ చెయ్యి వీపు వెనుక ఉంచుకుని కుడిచేత్తో కర్ర ఝూడిస్తూ, పెద్ద పెద్ద అంగలు వేసుకుంటూ

వెళ్ళిపోయాడు.

మేమిద్దరం ఒకరి ముఖం ఒకరు చూసుకుంటూ, యింటికి చేరటానికి ఏ వాహనమూ దొరక్క నెమ్మదిగా కాలికి బుద్ధి చెప్పాము. ఇల్లు చేరేవరకూ ఎప్పుడూ కళకళలాడుతూ, కిలకిలనవ్వుతూ, గణగణలాడుతూ మాట్లాడే సరస్వతి ఎందుచె 'తనో ఉలుకు, పలుకు లేకుండా నా చెయ్యి పట్టుకుని, నా కూడా నడిచి వచ్చి మా యింటి గుమ్మం ఎక్కి తలుపు తీసుకునేవరకూ, ఆ తరువాతనూ కూడా ఆమె సంభాషణా ప్రయత్నమేమి చెయ్యలేదు. ఈ మౌనం నాకు కొంచెం యిబ్బందనిపించింది.

'ఏం మౌన ముద్రాలంకారా! పొరపాటు అలంకారా, కలంకారా ' అన్నాను. ' నేనేమి అలంకారిని కాదు. కలంకారిని కాదు. నా ముఖంలో ఉండేది అప్పుడు వికసించిన పద్మంలోని అరుణారుణిమ, నల్ల కలువలోని నీలిమ మేలిమి బంగారు పసిమి, తెలిసిందాండీ' అన్నది.

నిజంగా ! చెప్పావుకవూ, ఏది సరిగ్గా చూడానీ ' అన్నాను. రెండు భుజాలు పట్టుకుని నా కెదురుగుండా తిప్పుకుని, ఆ సాయంకాలం, విన్న గోపాలకృష్ణయ్యగారి సూచనను జ్ఞాప్తికి తెచ్చుకుని సభ జరిగిన చోటికి వెళ్ళాను. అప్పటికె ' ఆయన నాకోసం ఎదురుచూస్తూ కూర్చున్నాడు. నన్ను దూరాన్నుంచి చూసి ఎంతో సంతోషంతో నా కెదురొచ్చి నా భుజం మీద చెయ్యి వేసి నీటిదరికి తీసుకు వెళ్ళి కూర్చో పెట్టాడు. మేము చాలాసేపు భారత భవిష్యత్తుకు సంబంధించిన అనేక విషయాలు కొన్ని గంటలు చర్చించుకుని, అదివరకు ఉన్న హోమ్ రూలు, స్వరాజ్య, కాంగ్రెసుమొదలైన వాటిని గురించి, గాంధీ మార్గమే శరణ్యమనే నిశ్చయానికి వచ్చాము. అప్పటికే చాలా అలస్యమైందినీ యిద్దరం లేచాము. గృహోన్ముఖులమయ్యాము.

మా యింటికి రమ్మని చాలా బలవంతం చేశాను. ఆయన అందుకు అంగీకరించలేదు. ఈ మాటూ వచ్చినప్పుడు తప్పకవస్తాననీ అప్పటికి తప్పించుకున్నారు.

'వస్తానోయ్, ఇంక నువ్వు నీ వ్యవహారాలన్నీ చక్క పెట్టుకుని, సాధ్యమైనంత త్వరలో రంగంలోకి దిగాలి. తప్పదు తప్పదు ' అని వెళ్ళిపోయారు.

నేను నెమ్మదిగా అడుగులు లెక్క పెట్టుకుంటూ యోచనా నిమగ్నుడనై యింటికి చేరుకున్నాను. నా భార్య మౌనం చూచి కొంచెం కంగారుపడింది కూడాను. తొందరగా నన్నేమి పలకరించలేదు. నేను పాదప్రక్షాళనాదికము కానిచ్చుకుని బట్టలు మార్చుకునేసరికి 'రండి భోంచేద్దాం' అనే ఆహ్వానం చెవిని పడగానే నేనూ మౌనం మరచి మమూలూ మనిషయ్యాను.

మా భోజనములు, సవరణలు తొందరగా ముగించుకుని, మామూలు చిల్లర పాటలు, చిలిపిచేష్టలు, కట్టిపెట్టి నిన్నటి గాంధీగారు చెప్పినది. కొంత చర్చించుకుని నేడు గోపాలకృష్ణయ్య విశదీకరించినది. విమర్శచేసుకుంటూ, ఎంతో పెద్ద రాజకీయవేత్తలలా మాట్లాడుకుని, ఏమంటావు? అని ' మనం చేయవలసినది ఏమిట' ని సరస్వతి నాడిగాను.

‘ ఏమిటని మీరు నన్ను అడగడమేమిటి? మీకు అసలు సందేహం ఎందుకు కలిగింది? నాకొక్కటే మార్గం. అదె
' రాజమార్గం, గాంధి సూచించిన మార్గమే ఆ రాజమార్గం. మనకు ఆలోచించడానికి ఏమీలేదు. అన్నీ ఆయనే ఆలో
'చించి పెట్టాడు. మనకి. ఇంక మనం ఆలోచించడం కాదు అనుసరించడమే' అన్నది ఎంతో ధైర్యంగా ఏ నుదురూ,
బెదురూ, సంకోచమూ లేకుండా.

‘సరే అయితే. ఇంక నా ప్రయత్నం మీదనే ఉందాం‘ అని నేను నెమ్మదిగా మంచంమీద ఒరిగాను. ఆ పతివ్రత నన్ను
అనుసరించింది.

58వ భాగం

కొన్ని మాసములు వూపిరి ఆడకుండా కోర్టు వ్యవహారాలు కూడా సరిగా చూసుకోకుండా శివమెత్తినట్లు తిరుగుతూ, పల్లెల్లోనూ, పట్టణాలలోనూ సభలలో మనదేశాన్ని గురించి, ఒకనాటి ఔన్నత్యమూ, నేటి దైన్యమూ దీనికి కారణభూతమైన పరిపాలనా పద్ధతులూ మొదలైనవి ఏవేవో, ప్రజానీకానికి కనువిప్పు కలిగేటట్లు ప్రబోధం చేస్తూ, తిరగడమారంభించాను, నానాటికి ప్రచారం ముమ్మరంగాసాగించి సభలు నిర్వహించసాగాను. జనం బాలలూ, వృద్ధులూ తండోపతండాలుగా ఈ సభలకు రాసాగారు. ఎంతో ఉత్సాహంతో మా ప్రసంగాలు వినడమూ ప్రారంభించారు. వారు చూపే శ్రద్ధాసక్తులు మమ్ములను మరింత ప్రోత్సాహపరచసాగినవి. నేను యింటిపనీ, కోర్టుపనే, కాకుండా, నా భార్యను కూడా నిర్లక్ష్యం చేసి తిరుగుతున్నాననే భావం నాకు తోచనే లేదు.

ఒకనాడు హఠాత్తుగా నేనొక సభలో ఉపన్యసిస్తూ తలనొప్పీ, జ్వరం వచ్చినట్టు ఉండి యింటికి వచ్చేసరికి సరస్వతి యింటివద్దలేదు. తలుపు తాళం వేసుకొని నేను రాత్రి ఏ పదిగంటలకో కాని రాననుకొని తాళంచెవి కూడా తీసుకుని వెళ్ళి పోయింది. నాకేమీ తోచక హోటలులో కాఫీ తాగి, దగ్గరలో వున్న స్నేహితుల యింటికి వెళ్ళి, తొమ్మిది గంటల వరకూ కాలక్షేపం చేసి, నెమ్మదిగా బసకు చేరుకున్నాను. వచ్చి చూసేసరికి అప్పటికీ తాళంగానే ఉండిపోయింది. మళ్ళీ ఎక్కడికీ వెళ్ళే ఓపికలేక అక్కడే కూర్చున్నాను. ఒక అరగంటలో హడావుడిగా సరస్వతి వచ్చింది. అరుగు మీద నన్ను చూసి నిర్ఘాంతపోయి గబుక్కున నా దగ్గరకు వచ్చింది. ఒక్క అంగలో వచ్చి నా రెండు భుజాల మీద తన రెండు చేతులూ వేసి నా ముఖం కేసి చూస్తూ.

" ఏమిటి ఇదేమిటి, ఎంతసేపైంది మీరు వచ్చి, అలా ఉన్నారేమి " అని నా బుగ్గల మీద వంటి మీదా చెయ్యివేసి "అయ్యో జ్వరం తగిలినట్టుందే" అన్నది.

"సరేలే! ముందు తలుపుతియ్యి" అన్నాను.

" అయ్యో నా మందమతీ" అనుకుని గబుక్కున తలుపుతీసి, దీపారాధన చేసి, మళ్ళీ వాకిట్లోకి వచ్చి నన్ను చెయ్యి పట్టుకుని లోపలికి తీసుకువెళ్ళి మంచం మీద పడుకోబెట్టి,

" మీరు పడుకోండి క్షణంలో కాఫీ తీసుకువస్తాను. " అని లోపలికి పరుగెత్తింది. నేను వద్దననడానికి ఓపికలేక మాట్లాడకుండా పడుకున్నాను. అన్నట్లుగానే అయిదు నిమిషాల్లో ఘుమఘుమలాడుతున్న వేడి కాఫీ తీసుకువచ్చి నాకందించింది. అది నెమ్మదిగా పూర్తిచేసే వరకూ ఏమీ మాట్లడకుండా నా మీద చెయ్యి వేసి నా ముఖం కేసి ఆదుర్దాగా చూస్తూ కూర్చుంది. నేను కాఫీ పూర్తిగా తీసుకోగానే నా చేతిలో పాత్ర అందుకుని,

' ఎంత పొరపాటయిందీ. ఎంతసేపటి నుంచి కూర్చుని బాధపడుతున్నారో పాపం. మీరు పదిగంటలవరకు రారు కదా అనే ధీమాతో ఆలస్యంగా వచ్చాను. " అన్నది తలవంచుకుని ఏదో నేరం చేసినట్టు.

"పోనీలే పరవాలేదు కానీ ఇంతకు నువ్వు ఎక్కడికి వెళ్ళినట్లు. ఆ మాట చెప్పావు కావేం" అన్నాను. వంచిన తల

యెత్తకుండానే కొంచెం చిరునవ్వు తెచ్చుకుని. మీరు చేస్తున్న పనే నేను చేస్తున్నాను. " అన్నది. నేను ఉలిక్కిపడి సరస్వతి రెండు భుజాలు పట్టుకుని,

" ఏమిటీ " అన్నారు కంగారుగా.

" మరేంలేదు. అంతలా గాభరాపడతారెందుకు? ముందు పడుకోండి. చెప్తాను. " అన్నది. తను అవతలకి జరిగి నన్ను పడుకోబెడుతూ.

" సరే అయితే ఇక జోలపాట ప్రారంభించు." అన్నాను.

" అలాగే పాడుతాను కానీ మీరు నిద్రపోగూడదు. మరేమో తొందరాపడగూడదు. "

" మీరు ప్రచారం ప్రారంభించిన కొద్దిరోజులకే ఇక్కడ మన మహిళా సంఘం వారు కొందరు నా దగ్గరికి వచ్చి మహిళలు కూడా వెనకబడి ఉండిపోకుండా పురుషులతో పాటు ముందుకు వచ్చి ప్రచార ప్రబోధనలు సాగిస్తూ స్త్రీ లో కాన్ని కూడా ఈ నిద్రాణస్థితిలో నుంచి మేల్కొలిపి వారు కూడా రాజకీయ రంగంలో, ఈ స్వరాజ్య సమరంలో, పురుషులతో పాటు కృషి చేస్తేనే తప్ప మన ఆదర్శం అందుకోవడం సాధ్యంకాదని, అందరకూ నచ్చచెప్పి, స్త్రీ లో కాన్ని కార్యరంగంలోకి తీసుకురావలసిన బాధ్యత మన మీద ఎంతేనా ఉన్నది, మీరు చదువుకున్న వారు పట్టభద్రులు కూడాను. మీ బోంట్ల సహాయం మాకంతేనా అవసరం. మీరు మాతో రావాలని బలవంతం చేశారు. మీ అనుమతి తీసుకోవడానికి కూడా నాకు వ్యవధి కూడా ఇవ్వలేదు. అందుచేతను నాటి నుంచి వాళ్ళతో పాటు నేను వూరూరూ తిరుగుతూ ప్రచారం సాగిస్తున్నాను. అన్నది.

నేను నిశ్చేష్టుడనై సమాధాన మేమీ చెప్పలేక అలాగే తెల్లబోయి చూస్తూ కూర్చున్నాను.

"ఏమిటలా తెల్లబోయి చూస్తారు? కొంపతీసి నేను చేసిన పని బాగా లేదంటారా! తప్పంటారా! త్వరగా ఏదో ఒకటి అనండి మీ మౌనం చాలా యిబ్బందిగా వున్నది. చెప్పండి నేను తప్పుచేస్తున్నానంటారా? మీ అర్ధాంగిని కదా యిద్దరిదీ చెరోదారీ అయితే ఏం బాగుంటుంది చెప్పండి, మీరు కూడా ఇలా సంకుచితంగా ఆలోచిస్తారనుకోలేదు. ఏమంటారు? ఏమిటి మీ ఉద్దేశ్యం " అన్నది. నాకేసి చూస్తూ.

" ఓయి వెర్రి ! ఇప్పుడా ఉపన్యాసమంతా నాకు ఒప్పచెప్పకు. వినే ఓపికలేదు. నీవీ పని చెయ్యడం తప్పని నె నెంతమాత్రం అనడంలేదు. నా సరస్వతి యింత చురుకయినదేనా, ఇంత పెద్దదైనదా అనే సంతోషం. నా ఆనందానికి అవధిలేదనుకో " అన్నాను. అమాంతం తనను దగ్గరకి తీసుకుని......

" ఉండండి మీకు జ్వరం వచ్చిందికదూ. మాత్ర ఏదైనా తీసుకువస్తాను, అంటూ గబుక్కున మంచం మీద నుంచి కిందికి ఉరికింది. నేను నవ్వుకుంటూ వెల్లకిలా పడిపోయాను.

మరునాడు లేచేసరికి జ్వరం తగ్గింది కానీ, నీరసం చాలా ఎక్కువగా ఉండి బయటకెక్కడికీ వెళ్ళలేదు. కోర్టు పని చూడ

బుద్ధి కూడా పుట్టలేదు. వంటపని చూసుకోవలెనని తొందరలోనూ, నాకేమి కావలెనో, ఎలా ఉన్నదో అనే ఆదుర్దాలోనూ సరస్వతి వంటాయిల్లూ నా మధ్యను తారట్లాడుతుంది. ఇంతలో కొంత సేపటికి నాకు నిద్ర కూడా పట్టినది. సుమారు పదకొండు గంటలవరకూ నిద్రపోయినట్టున్నాను.

అప్పుడు మెలకువ వచ్చి నాభార్య వద్దంటున్నా, స్నానంచేసి భోజనానికి వెడుతుండగా టపా వచ్చింది ఇంటివద్దనుంచి మా నాన్న వుత్తరం వ్రాశాడు. ఆయనకెలా తెలిసిందో ఏమోగాని యిక్కడ నా దినచర్యంతా తెలుసుకున్నట్టున్నాడు. అందుకని గడుసుతనంగా " మనం యింతదూరంగా ఉండడం బాగాలేదని ఆ ప్రాక్టీసు నర్సాపురులోగాని, భీమవరంలో గాని పెట్టుకుంటే బాగుంటుందనీ, ఆ ప్రయత్నం వెంటనే చేయవల్సిందనీ " ఉత్తరం సారాంశం. ఆ మధ్యాహ్నం వె ేముభయులమూ నాన్నగారి ఉత్తరం రెండుమూడు సార్లు చదువుకుని కర్తవ్యమేమిటని మేముభయములమూ విడివి డిగానూ, జాయింటుగానూ, ఆలోచించుకుని సాయంకాలం వరకూ తర్జన భర్జనలు చేసుకుంటూ కూర్చున్నాము. కొంతసే పయ్యేసరికి.

" ఇప్పుడున్న పరిస్థితులలో మనము మనముగా చేపట్టిన కార్యక్రమం సాగించవలెనంటే మీ వృత్తికి, దానికీ లంగరు అందేటట్టు కనిపించడం లేదు. అందుకని మనం మంచిరోజు చూసి నర్సాపురంలోనో, భీమవరంలోనో మన కార్యక్రమానికి కేంద్రమేర్పాటు చేసుకుని అక్కడనుంచే మన పని కొనసాగించుకోవచ్చు. ఈ ప్రచారమంతా మన ప్రాంతంలోనే ఎక్కువ అవసరమేమో అనిపిస్తుంది. అలా చేస్తే మన స్వేచ్ఛకు కొంత భంగం కలిగినా మీ నాన్నగారికి కొంచెం తృప్తిగానూ ఉంటుంది. మన ప్రచార ఫలితమూ ఎక్కువ ఉండవచ్చుననిపిస్తోంది." అన్నది. అంతవరకూ నేను పైకి తేలకపోయినా, నేను ఆ ఉద్దేశంలోనే వున్నాను. ఇక మా ఉభయుల అభిప్రాయాలు ఏకమైనప్పుడు ' జై పరవే ేశ్వరా ' అని యిక్కడ నుంచి మంచి రోజుచూసి జండాఎత్తడమే అవశ్యకమని నిశ్చయించేసుకున్నాము.

ఇక్కడ కార్యకలాపాలూ, అన్నీ సర్దుబాటు చేసి నెలతిరక్కుండా మా యింటికి చేరుకున్నాము. మా అమ్మా మానాన్న చాలా సంతోషించారు.మళ్లీ కొన్నాళ్ళు ఒకచిన్న రౌండుటేబుల్ సమావేశం జరిపి ముందు భీమవరంలోనే బల్ల కట్టడానికి నిశ్చయించాము. ఆ నిశ్చయంతో ఒకనాటి ప్రభాతవేళ భీమవరం చేరి మా అత్తమామలిద్దరూ సంతో ేషాశ్చర్యములతో స్వాగతం చెప్పారు. రెండు మూడురోజులు విశ్రాంతి అయిన తరువాతను మా మామగారు ఒకరో ేజున మదరాసు జీవితం, అక్కడ నా ప్రాక్టీసు వగైరా విషయాలు ఒకటొకటే అడిగించుకోవడమెందుకని నేనే పూస గ్రుచ్చినట్టు జరిగినదంతా చెప్పి, యిప్పుడిక్కడికి వచ్చిన కారణం కూడా నిర్మోహమాటంగా మనవి చేసుకున్నాను.

వారు చాలా సంతోషించారు. అక్కడికి వచ్చినందుకే కాదు సవ్యమైనదేనని సంతసించారు. వారి ఆమోదం వినగానె ే నాకూ పునరుత్సాహము కలిగింది. మరి రెండురోజులకు వారుకూడా ప్రాక్టీసు వదులుకోకుండానే యిటువంటి కార్యక్రమంలో నిమగ్నులై యున్నారని తెలుసు చాలా సంతోషించాను.

నేనిక్కడ వేరే యింట్లో కాపురం పెడదామని అనుకుంటుంటే మా మామగారు సుతరామూ పనికిరాదనీ, యిక్కడనె ే ఉండి తీరవలెననీ బలవంతం చేశారు. అందుకని తప్పనిసరియై మామగారి బోర్డుప్రక్కనే నేనూ బోర్డుకట్టి ఇల్లరికం ప్రారంభించాను. అనుకోకుండా నాలుగురోజులయ్యేసరికి మా మామగారు కొంచెం యించుమించుగా ప్రాక్టీసు విరవి

ఎంచుకున్నట్టేనని అర్థమైంది.

ఎటొచ్చి మరోబల్ల అక్కడ కనబడడం తోటే పూర్వపు ఖాతాదారులు మా మామగారిని వదలుకోలేక నాచేతనేనా తమపని చేయించు కుందామని ఆశపడ్డాడు. మా మాగారు వాళ్ళతో ఏకీభవించి ఆ వ్యవహారాలన్నీ నన్నే చూడమని నాకు ఒప్పచెప్పారు. దానితో మళ్ళీ ఈ తగలాటములో తగులుకొనక తప్పిందికాదు. అక్కడికి సాధ్యమైనంత వరకూ తెరపి చేసుకుని ప్రచార కార్యక్రమంలో కూడా పాల్గొంటున్నాను. ఇక సరస్వతి సర్వస్వతంత్రురాలై తన కాలమంతా తండ్రితోపాటు, మహిళా సమాజనంతో పాటూ ప్రచారంలోనే వినియోగించనారంభించింది. ప్రచారం నానాటికీ ముమ్మరం కాసాగింది. చూస్తున్న కొద్దీ అత్యాశ్చర్యకరంగా వుంది.

పల్లెలోనూ, పట్టణాలలోనూ కూడ వాళ్ళకేం తెలిసిందో, ఏ ఉద్రేకం కలిగిందో, ఏ పరివర్తన వచ్చిందో తెలియదు. కానీ వె ేలది లక్షలాది జనం ఈ ఉద్యమంలోకి ఏ ఆశలూ, కోరికలూ లేకుండా ఏ పరిణామాలు, ఫలితాలూ వస్తాయో తెలియకుండా, ఉన్నవాళ్ళు ఉన్నదంతా వదులుకుని లేనివాళ్ళు ఇంకా లేమి అనుభవించడానికి కూడా సంకో ేచించకుండా, యిదివరకు ' జై పరమేశ్వరా ' అనేవాళ్ళు కూడా ఆ మాటే మర్చిపోయినట్టు 'గాంధీకి జై అనే నినాదంతో ' ముందుకు వచ్చి పడుతుంటే ఎవ్వరూ, ఎన్నడూ వూహించని ఈ సంచలనం చూస్తుంటే, యావద్భారతం సంభ్రమాశ్చర్య చకితమై పోయింది.

ఇక అధికారుల గుండెల్లో రైళ్ళు పరుగులెత్తడం ఆరంభించినాయి. వారందరకీ దడా, ఒణుకు పుట్టుకొచ్చాయి. ఇది ఎంతవరకు తీసుకువెడుతుందో వూహించడానికి కూడా భయపడి యింక నెలగైనా మొదట్లోనే త్రుంచివెయ్యడం మంచిదని నిశ్చయించుకుని ఆ ప్రయత్నం ప్రారంభించేసరికి వీరు మొక్కనుకున్నది అప్పుడే మానుగా తయారయిందని తెలుసుకుని, దండోపాయమే దండో పాయమే ప్రారంభించవలసి వచ్చింది. దానితో ప్రజలు మరీ రెచ్చిపోయి కోపోద్రిక్తులు కాజొచ్చారు. అప్పుడే గాంధీగారు చెప్పిన.

' కోపానికి విరుగుడు కోపం కాదు శాంతమనీ, అధికారులు ఎంత దౌర్జన్యం చేసినా, ఎంత పశుబలం ప్రయోగించినా, ప్రజలు మట్టుకు ప్రశాంతంగానే ఉండాలి. దెబ్బకు దెబ్బ తీసే మనస్తత్వం పెంచుకోకూడదు. మనం ఎన్ని దెబ్బలు తిన్నా, ఎన్ని ప్రాణాలు మనవి పోయినా, శాంతం విడనాడకూడదు' అని ప్రబోధం అద్భుతంగా పనిచేసింది.

ఇన్ని రకాల, ఇన్ని కోట్ల జనంలో ఏ ఒక్కరు తొందరపడినా ఏ దౌర్జన్యానికి దిగకుండా, యెంతెంత ఉద్రిక్త పరిస్థితులు వచ్చినా, ఏ తొందరపాటూ లేకుండానే ఎంతో ఓర్పుతో, ఏ విద్వేషమూ పెంచుకోకుండా సంచరిస్తున్నారో, చూసిన వాళ్ళము మేమే ఎంతో ఆశ్చర్యపడ్డాము. ఒక్క మనిషి మాటకు యింత మహాశక్తి ఎక్కడనుంచి ఎలా వచ్చిందా అని అశ్చర్యపోయాం. ఇంత శక్తి సంపన్నుడైన గాంధీ, ఆయన లేవదీసిన ఉద్యమం జయప్రదంకాక తప్పదని ఆయన చెప్పినదంతా అక్షరాలా ఆచరణలో పెట్టగలుగుతే, ఆయన చెప్పిన సంవత్సర కాలంలోనే స్వరాజ్యం వచ్చి తీరుతుంది. అనే మనో నిశ్చయం మాలో ప్రతి ఒక్కళ్ళకీ కలిగింది.

ఉద్యమం ప్రారంభించిన కొలది మాసములకే ఈ వుద్యమంలో చేరినా చేరకపోయినా, యావద్భారతంలోనూ అధికారుల మీదా, వారు చెలాయించే అధికారం మీదా రెండూ మూడు శతాబ్దముల నుంచీ వుంటున్న గౌరవం,

భయమూ క్షణంలో మయమయిపోయినవి. గాంధీగారు ప్రారంభించిన దౌర్జన్యరహిత సంగ్రామంలో సాధించిన తొలి వి జయం ఇది అని ఉభయపక్షాలవారికీ నమ్మిక కలిగింది.

ఎంత నిర్లక్ష్యమూ, అగౌరవమూ కాకపోతే చాలా సామాన్యురాలు అయిన దువ్వూరి సుబ్బమ్మలాంటి అసహాయురాలైన ఒక వితంతువు, సూర్యుడస్తమించని బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యాన్ని కూలద్రోయడానికి కుట్రపన్నిందని రక్షభటులు ఆమెను తీసుకువచ్చి కోర్టులో నిలబెడితే, జనంతో క్రిక్కిరిసిఉన్న కోర్టులో రక్షకభటులు చుట్టుముట్టి వుండగా, జిల్లా మేజిస్ట్రేటు ఎదుట ఎలా తలపైనున్న ముసుగు తీసి తన బోడితల ప్రదర్శించి కలెక్టరునుద్దేశించి 'మన యిద్దరి తలలూ బోడుల, నీవేదో దుస్తులు ధరించి ఆ ఉన్నతాసనం మీద కూర్చున్నంత మాత్రానా నాకన్న ఎక్కువ శక్తి వంతుడవు కావు నీవు. నన్నేమి చేయలేవు' అని ధీమాగా అనగలుగుతుందా ?

ఆ మాటలువిన్న జనం ఒక్కమాటు గుండె ఝల్లుమనగా గగుర్పాటుతో ఆనంద భాష్పాల్తో కోర్టు దద్దరిల్లేటట్టు 'గాంధీకి జై', 'దువ్వూరి సుబ్బమ్మకు జై',' ప్రభుత్వం నశించాలి'. అనే నినాదాలు చేశారు, అటువంటి దృశ్యాలు వేలాది ప్రదర్శితమయ్యాయి. అధికారుల గుండెలు దిగజారినాయి.

ఇటువంటి దృశ్యాలు ప్రతి నిత్యమూ ప్రతి వూళ్ళోనూ అసంఖ్యాకంగా జరుగుతుంటే అధికారులకు మతులుపోయి కో పోద్రిక్తులయి అర్థంలేని దౌర్జన్య చర్యలు ప్రారంభించినారు. వందలాది జనాన్ని జైళ్ళకు పంపించడం. వాళ్ళనక్కడ నానా హింసలూ పెట్టడం అక్కడవాళ్ళు తిరుగుబాటులాంటి సత్యాగ్రహం చేయడం, యిటువంటి సంఘటనల వల్ల అధికారం నానాటికి నవ్వులపాలు కాజొచ్చింది.

ఏ వీధిలో చూచినా, ఏ చతుష్పథంలో చూసినా, ఏ రచ్చ సావిళ్ళలో, సత్రాలలో, దేవాలయాలలో చూసినా, వచ్చేవారంతా గుమికూడి ఆ రోజున ఎంతమందికి శిక్షపడ్డదో, ఏ నాయకులు ఉపన్యాసాలిచ్చారో, పోలీసులు ఏ రకంగా వి ళ్ళను హింసలు పెట్టారో, ఎక్కడెక్కడ కొట్లాటలు జరిగినవో, మొదలైన విషయాలు తప్ప మరో రకమైన సంభాషణేమీ చెవిన పడడం మానేసింది. పోలీసు వారికెక్కడ ఊపిరి సలపడం లేదు. నిద్రాహారాలకు తీరికే ఉండడం లేదు. పాపం వాళ్ళకు ఈ హడావిడిలో మా మామగారు ఏదో గ్రామంలో అరెస్టు అయి ఒకనాటి సాయంకాలానికి వారిని భీమవరం తీసుకువచ్చారన్న వార్త ఊరంతా వ్యాపించింది. ఊళ్ళో అశేష జనమూ, యిరుగుపొరుగు గ్రామాలకు ఈ వార్త అందించినంతవరకూ ఆయా గ్రామాల వాసులు నలభైయాభై వేలమంది వరకూ పోలీసుస్టేషన్ను చుట్టుముట్టారు. అచ్యుతరామయ్యాగారిని చూడాలి అని గందరగోళం చేసారు.

వీలులేదన్నారు పోలీసు జవానులు. ఎందుకు వీలులేదో చూస్తామని యింతమంది ఒక్కసారి పది అడుగులు ముందుకివే శారు. దానితో పోలీసువారికి దడపట్టుకుంది. తొందరపడకండి అని కొందరు ఈ సమూహాన్ని శాంత పరచ ప్రయత్నంచారు. ఇంతలోనే ఒక పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు లోపలికి పరుగెత్తుకెళ్ళి అచ్యుతరామయ్యగారిని యివతలకు తీసుకువచ్చి ప్రజల ఎదుట హాజరుపరిచాడు.

ప్రజల అమితానందంతో జయజయధ్వానాలు చేశారు. అచ్యుతరామయ్యగారిని రాత్రికి యింటికి పంపించమనీ మరునాడు కోర్టులో వారిని హాజరుపరచే బాధ్యత తామే వహిస్తామనీ కేకలు పెట్టారు. పోలీసువారేదో సమాధానం చె

ప్పబోతుంటే, అచ్యుతరామయ్యగారు ముందుకువచ్చి

'నన్నింటికి పంపించమని అడగడం మీకు ధర్మంకాదు. అది చట్ట విరుద్ధమైన పని. ఈ ఒక్క రాత్రి నేను యింట్లో 'పడుకుంటేనేమి, పోలీసుస్టేషనులో పడుకుంటేనేమి నేను చట్ట విరుద్ధంగా ప్రవర్తించానని కొంతకాలం- కొన్ని మాసములో, సంవత్సరాలో జైలులో ఉండక తప్పదని రేపు కోర్టులో న్యాయమూర్తులెలాగూ తీర్పుచెబుతారు. అప్పుడైనా భూతల శయనం తప్పనిదే కదు. మీరు తొందరపడకూడదు. శాంతం వహించాలి. మన ఉద్యమంలో యిది మొదటి మెట్టేనన్న సంగతి మీరు మరువకూడదు. అనవసరంగా - అనవసరమే కాదు అవసరమున్నా - మీరు కో 'పోద్రిక్తులు కాకూడదు. మనది శాంతి సమరం. రాగద్వేషాలకు మనమతీతులమై ఉండవలెననే ప్రధమ సూత్రం మనం ఏనాడు, ఏ పరిస్థితిలోనూ విస్మరించకూడదు. మీరు శాంతంగా మీమీ యిళ్ళకు వెళ్ళి హాయిగా నిద్రపోండి. రే 'పటినుంచి మీలో ఎవరో ఒకరు లేక వందమందో, పదిమందో నా స్థానం ఆక్రమించి ఈ సమరం సాగించాలి సుమండీ, వెళ్ళిరండి. పరమేశ్వరుడు మనయందున్నాడు. ఇకవెళ్ళండి మరి అన్నారు చేతులు జోడించి. దానితో ఎవ్వరూ కిక్కురుమనుకుండా ఈ మందంతా నిశబ్ధంగా వెనక్కుమళ్ళింది. ' రక్షించారు బాబయ్య ' అని పోలీసువారు ఒక్క నమస్కారంచేసి, అచ్యుతరామయ్యగారిని లోపలికి తీసుకువెళ్ళారు.

ఇటువంటి దృశ్యాలు మనకు నిత్యవ్యవహారంలో ఒక భాగమైనాయి.

ఇక అచ్యుతరామయ్యగారు జైలుకు వెళ్ళడంతో నాకు ఊపిరాడకుండా కోర్టు పని ఎక్కువైంది. ఆయినా మధ్య మధ్య తెరపి చేసుకుని ప్రచార కార్యక్రమమూ సాగిస్తూనే ఉన్నాను. ఇక సరస్వతి కూడా ఒక్కొక్కప్పుడు రాత్రులు కూడా యింటిపట్టున ఉండకుండా, ఎక్కడచూసినా తానే! ఎక్కడ వినపడ్డా తనమాటే మోహినీ రూపంలో ఉన్న భద్రకాళిలా ఉపన్యశిస్తూ, ఉత్సాహపరుస్తూ, ఉద్రేకపరుస్తూ తిరుగుతుంటే,

నేనాశ్చర్యచకితుడనై, పరవశించి, నేనామెతో సమానంగా తిరగలేక కోర్టులవెంట తిరగడమేమిటి? ఇదేమి కర్మ అని ఎంతో బాధపడుతుండేవాడిని. కోర్టులోకానైతే నేను చాలా తెలివైనవాడిననీ, మంచివాడిననీ న్యాయమైన న్యాయవాదిననీ పేరువచ్చిన మాటా వాస్తవమే. ఆ పేరుకు తగ్గ ఆర్జనా కనపడుతూనే ఉన్నది. అయినా నా మనసు కెంతమాత్రమూ తృప్తిగాలేదు. ఈ సంతృప్తి నానాటికీ పెరుగుతూనే ఉన్నది. దీనికి మొదటి కారణం కోర్టులో 'జరుగుతున్నది న్యాయం కాదనే భావం బాధించడం మొదలుపెట్టింది. మదరాసులో వున్నప్పుడే హైకోర్టులో నా వృత్తి సాగిస్తున్న రోజుల్లోనే నాకీ భావం బాధిస్తుండగా, ఒక రోజున ఐ.సి.ఎస్ జడ్జిగారితో సాహసించి, ఈ కోర్టులలో 'జరుగుతున్నది న్యాయంకంటే, అన్యాయమే ఎక్కువ కనిపిస్తున్నది అని ధైర్యంగా అనేశాను.

ఆయన నాపై ఆగ్రహించకుండా చిరునవ్వు నవ్వుతూ, 'మీరన్నది నిజమేకావచ్చు పార్వతీశంగారూ! ఈ కోర్టులలో మేవి చ్చే తీర్పులు కొందరు పెద్దలు ఏర్పాటుచేసిన చట్టాలకూ, సూత్రాలకూ విరుద్ధం కాకుండా ఉండవలెననే చూస్తాముగాని కేవలం యిదేన్యాయమూ, ధర్మమూ అని చెప్పడం కష్టమేనన్నాడు. (We administer law sir,not justice)ఆ మాటవిని ఆయనకు సాష్టాంగ ప్రణామం చేసినంత పనిచేశాను.

ఆయన నవ్వుకుంటూ " మీరీవృత్తి అట్టేకాలం కొనసాగించగలరని అనుకోను. Good luck and god bless you " ,

అని నా భుజం తట్టి వెళ్ళిపోయాడు.

ఈ భావం యిలా ఉండగా నా సాటి లాయర్లలో చాలామందిలో ఉండే లేకి గుణాలు, అసహనాలు, విద్వేషాలు నాకీవృత్తిమీద వైముఖ్యం కలిగించడానికి రెండవ కారణం అనుకుంటాను. కోర్టులో ఉన్నంతసేపూ వాద ప్రతివాదుల వకీళ్ళు కుక్కల్లా కాట్లాడుకున్నా యివతలకొచ్చిన తరువాత వారివారి స్నేహాలు విస్మరించకూడదు. కాని నా అనుభవం దానికి వ్యతిరేకంగా అనేకసార్లు కనపడ్డది. మా మామగారు కార్యాంతరులై ఉండడంచేతను నా మీదనెందుకో ' సహజంగా కొంతమందికి అభిమానం కలగడం చేతను నేను భీమవరం వచ్చిన కొలది మాసములకే నాకూ పేరూ, ఆర్జనా ఎక్కువకాజొచ్చింది. ఇది నా ప్రయోజనకత్వమని నేనెప్పుడూ అనుకోలేదు. ఏదో గాలిపాటనో, అదృష్టమనో అనుకునేవాడిని, కాని మా సాటి న్యాయవాదులలో మట్టుకు చాలామందికి నా పైన అసహనం బయలుదేరింది.

అప్పుడు జ్వరంతో వారం రోజులు లేవలేకపోయాను. విపరీత మైన దగ్గూ, జ్వరంతో బాధపడ్డాను. మొత్తంమీద ఎలాగైతేనేమి బ్రతికి బయటపడ్డాను. ఎన్నో అర్జంటు కేసులు వాయిదా వేయించుకోవలసి వచ్చింది. ఈ స్థితిలో ' ఒకనాడు మా మామగారికి చిర పరిచితుడు చాలా స్నేహితుడు, ముఖ్యమైన క్లయింటూ అయిన రాజుగారు ఒకాయన తెల్లవారేసరికి నన్ను చూడడానికొచ్చారు.

వారిది చాలాముఖ్యమైన క్లయింటూ ఆయన రాజుగారు ఒకాయన తెల్లవారేసరికి నన్ను చూడడానికొచ్చారు. వారిది చాలా ముఖ్యమైన వ్యవహారము నాచేతుల్లో ఉన్నది. నా అనారోగ్యం వల్ల వాయిదాలు పడుతున్నవి. ఆ సందర్భంలో ' వూరికే చూడడానికి వచ్చారు. కాబోలు అనుకున్నాను. కొంతసేపైన తరువాతను వారు సెలవు తీసుకుంటానని లె 'చారు. నేనూ లేచి వీధి గుమ్మందాకా వారిని సాగనంపుతూ 'రెండు మూడు రోజులలో నేను కోర్టుకు వచ్చి వారం పదిరోజుల్లో మన వ్యవహారం పూర్తిచేస్తాను. అంత మనకు అనుకూలంగానే ఉన్నది. మీరేమి సందేహించనక్కరలేదు.' అన్నాను.

'చిత్తం ' అని వెళ్ళకుండా మరొక క్షణం కదలకుండా అక్కడే నిలబడ్డారు వారు.

'ఏమిటి రాజాగారూ ! ఏదో వేరే పని మీద కూడా వచ్చినట్టున్నాడు. మీరు నా దగ్గర ఏదో సందేహంతొ ' నిలబడ్డట్టున్నారు.. మీ అభిప్రాయమేమిటో నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చును. అన్నాను. అయినా వారు మరోక్షణం ఆలో 'చించి

'నాకే సందేహమూ లేదండి. తమమీదను నాకు పరిపూర్ణ విశ్వాసం. కాకుంటే ఇక్కడ న్యాయవాదులలో ఒకాయన, మంచి ఆర్జనా వున్నవాడే నన్ను వారి క్లయింటులో చేర్చుకోవలెనని చాలా కాలం నుంచి ప్రయత్నంచేస్తూ యిప్పుడొక అస్త్రం ప్రయోగించారు. తమకు చాల సుస్తీగా ఉన్నదనీ చాలా ముదిరిన క్షయవ్యాధనీ, ఇక మీరు రెండు మూడు మాసములకంటే జీవించరనీ నా కేసులన్నీ సమయం మించకుండా మరొకరికి ఒప్పచెప్పడం అనగా తనకు ఒప్పచెప్పడం మంచిదనే ఉద్దేశ్యంతో నాకు కబురుచేశారు. నేను నిర్ఘాంతపోయాను.

ఈ పెద్దవారు అనబడేవారికి కూడా యింత నీచమైన ఆలోచనలు ఉంటవా అని నిశ్చేష్టుడనై చాలా బాధపడ్డాను. ఈ

సంగతి మీ చెవిని వేద్దామని వచ్చానుగాని, మీ ఆరోగాన్ని గురించ వారిచ్చిన రిపోర్టు నమ్మి మట్టుకు కాదు సుమండీ"
అని ఒక నమస్కారం చేసి ఇక నిలబడకుండా వెళ్ళిపోయారు.

నేను లోపలికి వచ్చి మానవ స్వభావాన్ని గురించి ఆలోచిస్తూ ఎంతోసేపు అలాగే పడుకునుండిపోయాను.

ఇది జరిగిన మూడోనాడు కోర్టులో నేను కనబడేటప్పటకి ఆ పెద్దప్లీడరు గారు ఆశ్చర్యపోయారు. ఏమండీ ఆరోగ్యంగా ఉన్నదా ! అని మాములుగా అనే మాట అనటం కూడా మర్చిపోయారు. మరి నాలుగైదు రోజులలో మా రాజుగారి కె ేసు విచారణ జరగడం ఆ కేసు రాజుగారి పక్షమే కావడంలోఆ ప్లీడరుగారికి పక్షవాతం వచ్చినంతపని అయింది.

59వ భాగం

నాకు కోర్టుపని ఎక్కువైనకొద్దీ నా వృత్తి మీద నాకెంతో నిరుత్సాహము. అసహ్యమూ కలగనారంభించింది. ఇక్కడ జరిగె 'అవతవకలూ, ప్లీడర్ల మనస్తత్వాలు, క్లయింటు పేచీకోరు స్వభావాలు. ఒక్క అంగుళం మేరయినా పరుల ఆస్తి హరించవలెననే ఆతృతా, బేడకో పావలాకో కక్కుర్తిపడి వాది తరుపున కోర్టుకు హాజరై 'దేవుని ఎదుట చెబుతాను. అబద్ధం చెప్పను' అని ప్రమాణం చేసి, నిర్మొహమాటంగా తప్పుడు సాక్ష్యం చెప్పుటే వృత్తిగా పెట్టుకున్న మనుష్యులను చూస్తుంటే.......,

తమ ఉద్యోగానికి గవర్నమెంటు యిచ్చే జీవన భృత్తికి తృప్తిపడక రహస్యంగా చెయ్యిజాపి సంపాదించి తమరు ప్రతి నిత్యం చేసే న్యాయ విరుద్ధ కార్య కలాపాలను విస్మరించి ఆ నేరములే మరొకడు చేశాడనే అభియోగం కోర్టులో వస్తే ఆ మనిషి శిక్షార్హుడని నిర్మొహమాటంగా నిర్ణయించి, శిక్ష విధించే అదికారులను చూస్తే ......

నేను నేర్చిన విద్యమీద, సంపాదించే డబ్బుమీదనూ, వుద్యోగం చేసే న్యాయమూర్తులనూ సాటి ఆంధ్రుల మీదను అసలు మనవ జాతిమీదనే ద్వేషము, అహస్యమూ బయలుదేరి ఈ వృత్తి ఎప్పుడు వదులుకుందామా అనే తొందరపాటు, ఎక్కువ కాజొచ్చింది.

గాంధీగారు న్యాయవాదులంతా ఈ న్యాయస్థానాలను, విద్యార్థులంతా విద్యాలయాలను విడిచి దేశసేవకై కంకణం కట్టుకుని జీవితాలు స్వరాజ్య సంపాదనకు అంకితం చేసుకోమని చెప్పిన ప్రబోధంలో ఎంత సత్యమూ, ఔచిత్యమూ ఉన్నదో రుజువుతో వచ్చింది. నేను కోర్టు పని తగ్గించుకుని ఎక్కువగా కాలక్షేపం చేస్తూ వచ్చాను. ఈ బాధ పడలేక క్లయింట్లు వేరే ప్లీడర్ల దగ్గరికి వెళ్ళక తప్పిందికాదు. నేనీ ప్రచార పర్యటనలో ఒక రోజున అరెస్టుకాకనూ తప్పలేదు. గవర్నమెంటు ధర్మమా అని ఆరు మాసములు రాజమండ్రి జైలులో విశ్రాంతి తీసుకోమన్నారు. ' న్యాయమూర్తులు కరుణామయులు, తమ ఆజ్ఞ అవశ్య మనుసరణీయము, నేనందులకు కృతజ్ఞుడును, అని నమస్కరించి బోనులోనుంచి దిగేసరికి అక్కడగుమిగూడిన జనమంతా హర్షద్వానాలు చేస్తుంటే న్యాయస్థానంలో కూర్చున్న అధికారి నిశ్చేష్టుడై సిగ్గుతో తలవంచుకున్నాడు.

ఇంకనక్కడకు విచారణ చూడటానికి వచ్చిన జనమంతా నా తోటి కూడా బయటకు వచ్చి జైలుదాకా నన్ననుసరించి కొత్తకోడలును అత్తింటికి పంపినట్లు ఆనందాశ్రువులతో నన్ను నూతన గృహ ప్రవేశం చేయించి, వారి దారిన వారు మౌనంగా వెళ్ళిపోయారు.

జైలుకెళ్ళడం అంటే అప్పుడే అందరికీ భయపోయింది. భయం పోవడమే కాకుండా ప్రతి వాళ్ళు కనపడ్డ పోలీసుజవాను దగ్గిరికి వెళ్ళి ' చేతనయితే అరెస్టుచెయ్యి ఏమాత్రం చేస్తావో చూస్తాను' అన్నసవాలు చేసేంతవరకూ ప్రతి యువకుడికీ ధైర్యం వచ్చింది. ఇక జైలుకి వెళ్ళిన వాళ్ళు జైలు జీవనం చాలా హాయిగా ఉందనీ బయటకి వచ్చి కబుర్లు చెబుతుంటే చాలా మంది ఇవన్నీ కల్పన కథలనుకునేవాళ్ళు. చూస్తే చాలావరకూ వాళ్ళమాటలూ నిజమే అనిపించిందిప్పుడు.

ఏమంటే ఇప్పుడు జైళ్ళలో బైఠాయించుకుని కూర్చున్న వాళ్ళంతా చాలా చాలా చదువుకున్నవాళ్ళూనూ, వాళ్ళందరూ జైల్లోకి వచ్చినా, పూర్వపుటలవాటులను మరువలేకపోయారు. అనగా కావలసిన సౌకర్యాలు ఏర్పాట్లు చెేసుకోవడం మెదలుపెట్టారు. అనగా కావలసిన రకరకాల ఫలహారాలూ, టీలూ, కాఫీలూ, సిగరెట్లూ మొదలైనవన్నీ జైలు గోోడల లోపలకు తెప్పిచుకోకూడదన్న సంగతి తెలిసికూడా, తమకు కావలసిన సదుపాయములన్నీ చాలా వరకు ఎలాగోో ఒకలాగున తెప్పించుకోవడం అలవాటు చేసుకున్నారు.

ఒక రోజున ఒక తమాషా జరిగింది మా అందరిలోకి పెద్దనాయకుడికి ఈ చేష్టలు ఏవీ యిష్టం ఉండేవికాదు. ఒకరోజున ఎవరో ఓయింటిదగ్గర నుంచో, మరోక చోట నుంచో, మంచి జిలేబీ వేయించి తెప్పించారు. తెప్పించడమేకాక అది అందరికి పంచి పెట్టారు కూడాను. ఈ నాయకుడు యిక్కడికెలా వచ్చింది. అని ప్రశ్నించకుండానే, నిర్మోహమాటంగా తమకు కావలసినంత పుచ్చుకుని అది అందించిన వారిని మెచ్చుకున్నాడు కూడాను. ఆ మరునాడు ఏదో పండగని నేఎరు పెట్టి నాలుగైదు రకాల ఫలహారాలూ, కాఫీలూ, టీలూ హోటలు నుంచి ఒక పెద్దమనిషి తెప్పించి అందరికీ విందు చేయించాడు. మా నాయకుడు వచ్చి ఈ ఏర్పాటంతా చూచి ,

'ఇదంతా చట్టవిరుద్ధం. ఎవరు ఏర్పాటు చేశారు.? ఇవన్నీ ఇక్కడకు ఎలా వచ్చినయి ' అని కొంచెం ప్రశ్నించారు.

ఎవరూ కిక్కురమనలేదు. అందరూ తెల్లబోయి మూగబోయి కూర్చున్నారు.

'ఏమండీ ఎవరు మాట్లాడరేం ?' అని ఆయన మళ్ళీ మరింత తీవ్రంగా అడిగారు.

నేనూరుకోలేక దానికి సమాధానంగా 'కానయితే నేను చూడలేదు కానీండి. బహుశా నిన్నటి జిలేబీలు వచ్చినదారినే యివీ వచ్చి వుంటాయని నా ఊహన్నాను చాల గంభీరంగా.

అక్కడ ఉన్నవాళ్ళంతా ఫకాలున నవ్వేరు. ఆయన విపరీతమైన కోపం వచ్చి ఆ విందులో పాల్గొనకుండా చక్కాపోయారు. ఇలాంటి కాలక్షేపాలేవో తరచు జరుగుతూ మా బాధలను మరిపిస్తుండేవి. ఇవికాక ప్రతిరోజూ సాయంకాలమో, రాత్రో పురాణ కాలక్షేపములో, రాజకీయ ఉపన్యాసాలలో శాస్త్రీయ విషయములపై చర్చలో జరుపుతుండేవారు ఆయా విషయాలలో ఆరితేరినవారు. ఆందుచేత మాకు వినోదానికీ, విజ్ఞానానికీ లోటూ లేకుండా కులాసాగానే జైల్లోరోజులు ఏ బాధా తెలియకుండా గడుపుకొచ్చేవాళ్ళం.

నాకు తెలియకుండానే యిట్టే ఆరునెలలు గడిచిపోయినాయి. ఒకరోజు ఉదయాన్నే పోలీసు జవానువచ్చి ,

" అయ్యా తమరింక ఇక్కడ ఒక్కక్షణం కూడా ఉండడానికి వీలులేదనీ, వెంటనే తమరింటికి దయ చేయవలసిందనీ, సూపర్నెంటు గారు తమతో మనవి చెయ్యమన్నారని కాళ్ళు రెండు ఠక్కుమని శబ్దంచేస్తూ దగ్గరకు చేర్చి, సలాం చేసి, వెళ్ళిపోయాడు.

మిత్రులంతా నన్నభినందించి పునఃపునః శీఘ్రమేవ జైలుప్రాప్తిరస్తూ ' అన్నారు. నిలబడి యింటికి వెళ్దామని వెనక్కు తిరిగేసరికి, మా మామగారు నవ్వుతూ అక్కడ నిలబడివున్నారు.

“ ఏం నాయనా పార్వతీశం ప్రథమ పరీక్ష అయిందా! బాగానే రాసినట్టున్నావే? దా వెడదాం ” అని నా భుజాం మీద చెయ్యివేసి అక్కడున్న గుర్రబ్బండిలో నన్ను కూర్చో పెట్టి ఆయనకూడా పక్కన కూర్చుని, యింటికి తీసుజువెళ్ళారు. నేను కులాసాగా మాట్లాడుతూ ‘సరస్వతి గుమ్మం దగ్గర నాకోసం నిరీక్షిస్తూ ఉంటుందనే కలలుకంటూ యింటివద్దకు వచ్చేసరికి గుమ్మంలో మా అత్తగారు మటుకు నిలబడివుండటం చూచి , నాకు కాళ్ళు చల్లబడ్డాయి, హృదయం బరువెక్కింది. మనస్సు వికలమైంది. ఈ మార్పులన్నీ మామగారికి నా ముఖంలో కనబడ్డవి కాబోలు. ఆయనెంతొ ‘ సానుభూతితో నెమ్మదిగా నా భుజంమీద చెయ్యివేసి “ సరస్వతి కూడా ఆ మధ్యను అరెస్టు అయిందోయ్. దానికి మూడు నెల్లు శిక్ష వేశారు.

“ ఒక వారం రోజులలో అది తిరిగి వస్తుంది. నీకు తెలిసే ఉంటుందని ముందు చెప్పలేదు నీతో ” అన్నారు.

‘ ఆహా! అలాగండీ చెప్పకపోతే మట్టుకు మునిగిపోయిందేమున్నది? ఇలా జరుగుతుందని ఊహించి ఉండవలసినది’ అన్నాను.

బండి దిగి తిన్నగా ఇంకేమీ సంభాషణ లేకుండా నాగదిలోకి వెళ్ళిపోయాను. చట్టసమ్మతమైనవీ, కానివీ కావలసిన సదుపాయాలేవో ప్రయత్నం చేసి సాధించుకున్నా, జైలు జీవితమే అలాటిది. పాపం సరస్వతి ఏలా భరిస్తుందో అనే ఆలోచన వొచ్చేసరికి పట్టరాని దుఃఖం వచ్చింది. వెంటనే ఆమె సహాసం కార్యదీక్షా తలచుకుంటే ఎంతో ఆనందమూ కలిగింది. ఆశ్చర్యం! ఒక్క మనిషి మాటవల్ల జాతి, మత, లింగ వయోభేదంలేకుండా అశేష ప్రజానికానికానికీ ఇంత భావోద్రేకం ఒక్కమాటు కలిగిందంటే ఎంత ఆశ్చర్యం!

నానాటికి ఉద్యమం తీవ్రం కాజొచ్చింది. పోలీసు జులుమూ, దౌర్జన్యం మితిమీరిపోతున్నది. ప్రతిరోజు వందలాది జనం వేలాది జనం ఈ బాధ లనుభవిస్తున్నారు. అంతకు పదిరెట్లు జనం, నిర్భయంగా చిరునవ్వుతో జైలుకు వెడుతున్నారు. లాఠీ దెబ్బలు తింటూనూ వున్నారు. కాళ్ళూ చేతులూ విరగగొట్టుకుని వికలాంగులవుతూనూ వున్నారు. కొంత మంది మృత్యువు వాతను కూడా బడ్డారు. ఏమైనా, నుదురూ,బెదురూ, భీతిలేకుండా వెనుతిరగడమనే మాటే లేకుండా ముందుకే వేలాది, లక్షలాది జనంతోసుకువస్తున్నారు. జైళ్ళలో ఎక్కడా ఖాళీ కనపడ్డంలేదు. దెబ్బలు తిన్నవాళ్ళతొ ‘ ఆస్పత్రులూ నిండిపోతున్నాయి.

ఇలా యావద్భారతం ఒక్కుమ్మడిగా ముందుకు తోసుకు వస్తుంటే, పాలకవర్గం ఎలా అరికట్టాలో, జోకొట్టాలో తెలియక ఉక్కిరిబిక్కిరి కాసాగింది. అధికారులు ఏమి చేయడానికి తోచక, ఈ తుఫాను అరికట్టే ఉపాయము తొ ‘చక.దౌర్జన్యకాండకు దిగారు.

జైల్లోపడ్డ స్త్రీ పురుషాదులను రకరకాలుగా హింసలు పెట్టారు. అది చాలక మన మతానికి వర్ణ వ్యవస్థకూ అపార్థాలు కల్పించి వర్ణ విద్వేషం రెచ్చగొట్టి ఈ ద్వేషం శాశ్వతంగా ఉండడానికి ఒక ప్రత్యేకపు రాజకీయ పార్టీకి నాయకులుగా తయారుచేశారు.

ఫలితం వెంటనే కనిపించింది. వారాశించిందంతా అనుకున్నదంతా జరగనే జరిగింది. భరతఖండమంతా

ఒక్కటవుతుండనీ పునరుజ్జీవనము పొంది పూర్వపు టౌన్నత్యం పుంజుకుంటుంది, అనే ఆశాకిరణాలు కనపడుతున్నాయనుకున్న సమయంలో పాలకులు నాటిన విషబీజాలు మహావృక్షాలై విషవాయువులను దేశం నలుదిక్కులా ప్రసరింపచేసి మతకల్లోలాలూ, కులవిద్వేషాలు ఎక్కడ చూసినా బయలుదేరదీసి, మళ్ళీ కొన్ని దశాబ్దాల వరకూ ఈ దేశం లేవకుండా నడుము విరగ్గొట్టినంత పని జరిగింది.

కాంగ్రెసు ఉపన్యాసాలు ఉత్సాహాలు, ఊరేగిపులూ, ఎక్కడ బయలుదేరినా, వాటికడ్డుతగలడానికి. చెదరగొట్టడం ఒక పరిపాటయింది. ప్రతి వర్గంలోనూ, ప్రతి శాఖలోనూ ఇక నిన్నమాట లేందుకు ప్రతి ఇంటా తండ్రి కొడుకులకు, భార్యా భర్తలకు సోదరీసోదరులకూ మధ్య నీ వైషమ్యాలు ప్రబలిపోయి దేశం చిన్నాభిన్నమయ్యే స్థితికే వచ్చింది దుర్భరమైన ఈ విభిన్నత్వానికి దారితీసినవారూ ప్రోత్సహించినవారూ, పెద్దల చదువుకున్నవారూ, విజ్ఞానవేత్తలేకాని సామాన్యులు కారు.

ఇక నీ పరిస్థితులు ఎలావున్నా ఎంత బాధాకరంగావున్న మన లక్ష్యం మరువకూడదు. గమ్యం చేరవలసినదే. చేరి తీరుతాం. అనే కాంగ్రెసు నాయకుల శంఖారావాలు మరింత ధీమాగా దేశం అంతటా ప్రతి ధ్వనించసాగాయి. ప్రజ ధైర్య స్థయిర్యములు సడలి పోకుండా ప్రచారం, ప్రభోదం ఎక్కువవుతున్నాయి. కొత్తకొత్త పన్నాగాలు పన్నడమారంభించారు. గాంధీగారు అధికారులమీదా, న్యాయస్థానలమీదా రోజురోజుకూ ఏ కించత్తు గౌరవం లేకుండా పోవనారంభించింది. అధికారులు ఏ మాటన్నా, ఏపని చేసినా దాని కపార్థాలు కల్పించి అల్లరిచేయ నారంభించారు కాంగ్రెసువారు.

నేను మూడవసారి జైలుకి వెళ్ళినప్పుడు వెనక చెప్పిన దువ్వూరి సుబ్బమ్మగారు కూడా ఆ జైలులోకి వచ్చారు. మమ్ములను చూడడానికి వూళ్ళనుంచి కొందరు మిత్రులు వచ్చి మాటలమధ్యను సంగీతాలు, సాహిత్యాలు పద్యాలు ప్రారంభించారు. మాకు కొంచెంఎడంగా వున్న స్త్రీ ల విభాగంలో దువ్వూరి సుబ్బమ్మగారు ఈ సంగీతం విని మా వి భాగంలోకొచ్చి, 'ఎవరు నాయనా ఆ పద్యాలు చదివేది ' అన్నది. ఆవిడ పూర్వకాలపు వితంతు స్వరూపం చూచి మా మిత్రులలో ఒకతను. ' మొగాళ్ళులెండి యిక్కడ, పాడుతున్నారు ' అన్నాడు.

' అలాగా నాయనా. నేను పొరపాటు పడ్డానన్నమాట. ఏదో వెడ్డి ముండని నాకేం తెలుసునూ, నాకు తెలిసిందల్లా ఒక్కటే. ఈ రోజుల్లో మగాళ్ళయితే కార్యరంగంలోకి దిగి, వారూ మాకుమల్లే జైల్లో వుండే వారనుకున్నాను. ఇక్కడా అక్కడా వెర్రిమొర్రి పాటలు లల్లాయి సంగీతాలు పాడుతూ సుఖంగా తిరుగుతూ వుంటారనుకోలేక పోయాను ' అని గిరుక్కున తిరిగి చక్కాపోయింది ఆవిడ. ఆ దెబ్బతో వీళ్ళనోళ్ళు కట్టుబడ్డాయి. ఎవడిముఖాన్ని కత్తివేటు వేసినా నెత్తురు చుక్క రాదనుకున్నాను. వీళ్ళుకూడా ఇంకనక్కడ విలువలేక మాటామంతీ లేకుండా సెలవని కూడా అనకుండా మవునంగా వెళ్ళి పోయారు, ఇటువంటి సంఘటనలు ప్రతినిత్యం ఎన్నో జరుగుతూండేవి.

పూర్వం న్యాయవాదులకు, న్యాయమూర్తులమీద, ఎంతో గౌరవముండేది. వారూ న్యాయవాదులయెడల ఆదరమూ, అభిమానమూ, గౌరవమూ ప్రదర్శించేవారు. ఇప్పుడవన్నీ పోయినాయి. అందులోనూ ఆంగ్లేయులు అధికార స్థానంలో ' వుంటే వారియెడల మరీ నిర్లక్ష్యం చూపేవారు. మన న్యాయవాదులు. ఒకసారి బెజవాడ న్యాయవాది ఒకరు నాలా

సమర్థుడూ, నిజమైన న్యాయవాదీ, దగ్గిరవున్న ఒక వూరువెళ్ళి అక్కడ సబ్‌కలెక్టరు దగ్గర వాదించవలసి వచ్చింది. ఈయనెంతో శ్రమపడి ఆక్కడకు వెళ్ళేసరికి కలెక్టరుగారు ఎక్కడికో వెళ్ళడానికి సైకిలెక్కబోతున్నారు. ఈయన్ను చూసి సైకిలు మీద పెట్టిన కాలు దింపకుండానే,

' ఏమండీ వచ్చారా?' అన్నాడు.

' అవునండీ తమవద్ద కేసున్నదికదా యిప్పుడు. అందులో వాదించడానికి వచ్చానన్నాడు.

ఆయన సైకిలెక్కుతూ 'అయితే వాదిస్తూ ఉండండి. నాకు కొంచెం పని ఉన్నది మరొకచోట అలా వెళ్ళివస్తాను' అన్నారు. కలెక్టరు దొరగారు. 'అయితే తమరు దయచేసేవరకూ వేచివుంటాన'న్నాడు ప్లీడరుగారు. 'అక్కర్లేదండీ మీ వాదన కానివ్వండి' అన్నాడు ఆయన.

'పోనీ మరో రోజున వస్తానులెండి' అన్నారు వకీలుగారు. 'అక్కరలేదయ్యా, నీ వాదన కానిమ్మంటూంటిని కదా' అన్నాడు. కొంచెం చిరాకుగా,

ఈయనకు వళ్ళుమండింది. ' మీరు లేనప్పుడు నన్నీ గోడలకు వాదించమని చెప్పడం చాలా హాస్యాస్పదం. నేను వెడుతున్నాను సెలవు' అన్నాడు వకీలుగారు. కలెక్టరుగారు ఆగ్రహావేశులై ' మీరిప్పుడిక్కడ మీ వాదన సాగించకపోతే వి ఁరిక్కడ ఎప్పుడూ వాదించడం జరగనే జరగద'న్నాడాయన.

'అదే నా మనవికూడా' అని మారుమాటలేకుండా వెళ్ళిపోయాడు. గాంధీగారి స్వాతంత్రోద్యమ ప్రభావమే ఇది.

హైకోర్టులో కూడా మా గురువుగారు ప్రకాశంగారు ఇటువంటిదే మరో తమాషా చేశారు.

ఒకసారి దొమ్మీ కేసులాంటిది వచ్చింది. సుమారు యాభైమంది ముద్దాయిలు తరుపున వకాలత్తు పుచ్చుకుని ప్రకాశంగారు ముద్దాయిల తరుపున వాదించడానికి హాజరయ్యారు. జడ్జీగారు కూడా చాలా తెలివైనవారూ, న్యాయమూర్తులూనూ. ఆయన కేసంతా ముందే క్షుణ్ణంగా చదివి ఒక రీతిగా న్యాయం చెప్పవలెనని నిర్ణయానికొ చ్చారు. కోర్టులో న్యాయస్థానంలో కూర్చుని ప్రకాశంగారిని ముద్దాయిల కేసు చెప్పమన్నారు. ప్రకాశంగారు ప్రారంభించిన కొన్ని నిమిషాలకు ' ఇకను చెప్పక్కరలేదు రెండోది చెప్పమ'న్నారు.

ప్రకాశంగారు అదే వాదన మళ్ళీ చెప్ప నారంభించారు. జడ్జీగారు రెండు నిమిషాలు కాగానే, ' చాలును. తరువాత కె ఁసు' అన్నారు.

ఇలా ఏడెనిమిది సార్లు అయిన తరువాత జడ్జీగారు కొంచెం చిరాకుగా 'ఏమిటండీ మీ వుద్దేశం ఎన్నిసారులు అడిగినా మారొకటేమీ చెప్పకుండా అదే వాదన సాగిస్తారు. మీకింకా చెప్పడానికేమి లేకపోతే మానెయ్యకూడదా' అన్నాడు. ప్రకాశంగారు, జడ్జిగారు చూపిన తొందరపాటును గమనించనట్టే ఎంతో ప్రశాంతంగా,

'అయ్యా ఈ కేసులో ముద్దాయిలు యాభైమంది. అందరిమీదనూ ఒకే నిందారోపణ జరిగింది. అందుచేతను యాభైమంది తరుపునా నేను వకాలతు తీసుకున్నాను. కనుక నా వాదన కూడా ఒకేరకంగా ఉంటుంది. తమరు కాస్త ఓపికతో ఒక్క వాదననైనా పూర్తిగా వినివుంటే మన ఉభయులకూ ఏ యిబ్బందీ లేకుండా ఉండేది. తమరీ కేసుపై పైన చదివిన ఒక తీర్మానానికి వచ్చి మా వాదన వినకుండానే తీర్పు చెప్పేటట్లు కనిపిస్తున్నది. ప్రభువులు విన్నా వి నకపోయినా ఈ యాభైమంది తరుపునా మా వాదన సాగించి తీరుతాను' అని తన వాదన ప్రారంభించారు. న్యాయమూర్తులు గత్యంతరం లేక చెవులప్పగించి కూడ్చున్నారు. చిత్రమేమిటంటే అన్ని కేసులూ వినేసరికి జడ్జీగారు తమ అభిప్రాయమ తప్పని తెలుసుకుని వీరి వాదనలో న్యాయం గుర్తించి వీరికనుకూలమైన తీర్పుచెప్పారు.

మరొక హైకోర్టులోనే ఆంగ్ల న్యాయమూర్తి, కోర్టులో వాదన జరుగుతుండగా తను న్యాయాధిపతిగా తనతోకూడా తెచ్చుకున్న ఒక కుక్కపిల్లను ఒళ్ళో పెట్టుకుని దానిని ఆడిస్తూ, లాలిస్తూ కూర్చున్నాడు. అదిచూచి న్యాయవాది తను చెబుతున్న వాదన విరమించుకుని మాట్లడకుండా కూర్చున్నాడు. న్యాయమూర్తి ఒళ్ళోఉన్న కుక్కపిల్లను నిమురుతూ తల పైకెత్తకుండానే,

'ఏం కూర్చున్నారేం ? వాదనయిపోయిందా?' అన్నారు.

న్యాయవాది నదురూబెదురూ లేకుండా, ఒక లిప్తకాలమేనా తడుముకోకుండా 'ప్రభువులు సాగిస్తున్న సమాలోచనలు పూర్తికాగానే నా వాదన సాగించవచ్చునని కూర్చున్నాను'అన్నాడు.

దానితో జడ్జి సిగ్గుతో తలవంచుకుని, వెంటనే నౌకరని పిలిచి కుక్క పిల్లను తీసుకుపోమ్మని అప్పజెప్పి, 'తమరింక మీ వాదన పూర్తి చేయండి' అన్నాడు. ఇంతింత పెద్ద హోదాలలో ఉన్న అధికారులను ధిక్కరించగల సామర్థ్యం స్వాతంత్రో 'ద్యమానికి పూర్వం ఏ ఒకరిద్దరికో తప్ప అందరికీ ఉండేది కాదు. దొరలనగానే భయపడడం, దూరదూరంగా తొ లగిపోవడం వగైరా ఉండేది. ఈనాడు అనగా ఈ ఉద్యమం ప్రారంభించిన తరువాతనే ప్రతిరోజూ ఎక్కడపడితే అక్కడ దొరలు కనపడడం పరిపాటయింది..

నానాటికీ ఉద్యమం తీవ్రతరం కాజొచ్చింది. ఆంగ్లాధికారులు మీద నిర్లక్ష్యం. నిరసన ప్రబలమవుతూ వచ్చింది. ఈ పరిస్థితులలో ఎంతకాలము ఈ అధికారము నిలవకలదనే ఆలోచన ప్రతివారిలోనూ బయలుదేరింది. అధికారము తమ చేతిలోవున్న వారు పోలీసుదళం చేతను, అనేక దౌర్జన్యాలు ప్రోత్సహిస్తూ తమ

ప్రోత్సాహం లేక పోయినా వారు చేస్తున్న క్రౌర్యాలనూ, అన్యాయాలనూ,

చూచీచూడనట్టు ఊరుకుంటున్నారు.

పోలీసులు బెదిరింపులు వదలి లాఠీచార్జీలూ, ఆపైన కన్నీరు కార్పించే విషవాయువు ప్రయోగములూ, ఆపైన తుపాకులూ, బాకులూ మెదలైనవన్నీ నిర్భయంగా ఉపయోగించనారంభించారు, అనేక మంది వికలాంగులుగా తయారయ్యారు.

వందలాది జనం అక్కడిక్కడే మరణించారు. పోలీసులను మించిన ప్రజా సమూహము కనబదితే సైనికబలాన్నే తీసుకువచ్చారు. గవర్నమెంటువారు.

ఇందంతా ఒక ఎత్తు , దీనినిమించిన ఎత్తు మరోకటి ప్రయోగించారు. పైన చెప్పిన విధముగా మనను బాధించిన వారంతా మన బహిశ్శత్రువులుకాగా అంతకంటే ప్రబలమైన మన అంతశ్శత్రువులను కొంతమందిని లేవదీశారు.

పనీ,పాటా తిండీ తిప్పలు లేక వీధులంట తిరిగే రౌడీమూకల్ను కాంగ్రెసు సభలలోఅల్లరిచేయడానికీ, ఉపన్యాసకుల పైన రాళ్ళూ వగైరారువ్వడానికీ, ఇంకా ఎన్నెన్నో రకాల చెప్పకూడని అల్లర్లు చేయడానికి ఉపయోగించుకున్నారు. ఇంతకంటే దారుణం మనలోనే ఉన్న కుల మత వైషమ్యాలు రెచ్చకొట్టి వారిలో చెప్పశక్యంకాని ,నిలువ శక్యంకాని ఎన్నటికీ మానశక్యంగానీ ప్రజల విద్వేషాన్ని రెచ్చకొట్టి మనలో సుమారు సగపాలు పైగా జనాన్ని విడదీసి మనకు శాశ్వత శత్రు సైన్యంగా తయారుచేశారు. వీరిని తయారుచేసిన అధికారులూ పలాయనం చిత్తగించినా, వీరు మట్టుకు తమ కృషి ఎన్నో వెర్రితలలు వేసినా, నిర్విరామంగా సాగిస్తూనే వుంటారనిపించింది. లక్షలాది జనాన్ని జైలుకు పంపిస్తూనే ఉన్నారు. వీరి పైన చేసే ఆరోపణలు ఎంత చులకనగా చూచి హాస్యాస్పదులను చేశారో ఒక్క ఉదాహరణ చెబుతాను.

ఒక బిచ్చ మెత్తుకునే గ్రుడ్డి బ్రాహ్మణుడు అరవై ఏళ్ళుపైబడినవాడు ఈ వుద్యమ ప్రభావానికి లొంగి ఎవరో ధర్మంచె సిన పాత ఖద్దరు గుడ్డలు కట్టుకుని "

కల్లు మానండోయ్ బాబూ! కళ్ళు తెరవండోయ్!! " అనీ, " మాకొద్దీ తెల్లదొరతనమనీ " జాతీయగీతాలు ప్రభోదాత్మక గీతాలు పాడుకుంటూ

అడుక్కుతింటున్న ఈ అంధుణ్ణి సూర్యుడస్తమించని బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యాన్ని కూలద్రోయాటానికి కుట్రపన్నుతున్నాడని ఆరోపణ చేసి కోర్టుముందు

హాజరుపరిచారు. బోనులో ఇతనిని నిలబెట్టి కోర్టుగుమస్తా ఈ అరోపణ ముద్దాయికిచదివి వినిపించాడు, న్యాయమూర్తి ' ఈ ఆరోపణ నీ సమధానమేమి ' టన్నారు.

" అయ్యా నేను గుడ్డిని . తలిదండ్రులు, పోషకులు, సంరక్షులు ఎవరూ లేనివాడిని. నాబోటివాడు, ఈ పుట్టంధువు. నిరక్షరకుక్షీ, బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యాన్ని కూలద్రోయ ప్రయత్నిస్తున్నానని తమరు నమ్ముతున్నారా బాబూ! అలా తమరు నమ్ముతుంటేనేనీనాటికి ఇంతవాడినయ్యానని చాలా గర్విస్తున్నాను. తమరే శిక్ష విధించినా అనుభవించగలను. నాకది సుఖానుభవం తమకది దు:ఖానుభవం కాగలదేమో ఆలోచించుకోండి " అన్నాడు.

అక్కడ గుమికూడిన సమూహంలో ప్రతిఒక్కరి గుండె ఝల్లుమన్నది. అందరూ దిశలు మారుమ్రోగే హర్షధ్వానాలు చెస్తూ ఆనంద భాష్పాలు విడిచి నిశ్శబ్దంగా వెళ్ళిపోయారు. న్యాయాధికారి తలవంచుకుని ఆ అంధుడైన ఈ ప్రబల విరోధికి ఆరు మాసములు కఠినశిక్ష విధించాడు.

మరొకసారి యిటువంటి తమాషాయే జరిగినది గుర్తుకొస్తున్నది. ఒక పెద్ద ముత్తైదువ అర్ధ శతాబ్దం దాటిన వయస్సుగల ఆమెను, ఈ ఉద్యమంలో యెంతో కృషి చేస్తున్నామెను అరెస్టుచేసి కోర్టులో హాజరు పరిచారు. న్యాయాధికారి ఆమెను ఏ ప్రశ్న వేయకుండానే,

'ఈవిడనెక్కడనుండి తీసుకొచ్చారయ్యా పోమ్మనండి. అవతలకియింటికెళ్ళి ఆవిడపనేదో చూసుకోమనండి. రాజకీయాల్లోకి అడుగుపెట్టవదని చెప్పండి. ఈ కోర్టులోకి ఇంకవస్తే మాట దక్కదనండి " అన్నాడు తీవ్రంగా.

వెంటనే ఆమె రెప్పపాటు వ్యవధి కూడా లేకుండా, ఏమీ తడుముకోకుండా

" ఇంకొకరెవరో నాకు చెప్పడమెందుకూ ? తమరు చెప్పిన మాటలే ఖంగున వినబడుతుంటేనూ, తమరు నాకుచెప్పమన్న మాటలే నేనూ తమతో చెబుదామనే వచ్చాను. నాకంతకంటే ఇక్కడ ఇంకో పనేంలేదు. " అని గిర్రున వెనక్కి తిరిగి మారుమాటలేకుండా బయటకు నడిచింది. పోలీసులు ఆవిడ వెంట పరుగెత్తారు.

న్యాయధికారికి విపరీతమైన ఆగ్రహం వచ్చి ఆవిడను చావగొడదామన్నంత వుద్రేకంతో లేవబోతుంటే కోర్టులో ఉన్న జనమంతా చప్పట్లు కొడుతుంటే తన తలవంచుకుని తన స్థానంలో చతికలపడ్డాడు.

ఇలా ఎన్నెన్నో చిత్ర విచిత్ర సంఘటనలు జరుగుతుంటే పన్నులు కట్టకూడదు అనే ఉద్యమం, ఉప్పు సత్యాగ్రహంలాంటి ఉద్యమం, కల్లు కీతకు తాళ్ళూ, ఈతలూ యివ్వకూడదనే ఉద్యమం; యిలాంటి వెన్నో ఉద్యమాలు ఒకదానికంటె ఒకటి ప్రబలమైనవి సాగుతుంటే, వాటిని ప్రతిఘటించడానికి సాధ్యమైంత దౌర్జన్యకాండ జరపడం, అదీచాలక మన అంతశ్శత్రువులను రెచ్చగొట్టి అంతర్యుద్ధాలు ప్రోత్సహించడం వగైరా సమరం విశ్రాంతి లేకుండా జరుగుతుండగా, ఇది చాలనట్లు ప్రపంచ మహాసంగ్రామమే బయలుదేరింది.

మన పరిపాలకులు మనవాళ్ళందరినీ యుద్ధంలోకి మళ్ళించడానికి చేయడం ఏఒక్కరూ సైన్యంలో చేరడం యెంతమాత్ర దేశహితం కాదని కాంగ్రెసు హితబోధ చేయడం, ఇది అంతా బూటకమని తప్పకుండా సైన్యంలో చెరితీరడం ప్రతి

పురుషుడికీ విద్యుక్త ధర్మమని జస్టిసైట్లూ, ముస్లిములు, రాయిస్టులు. రప్పిస్టూలూ, రకరకాలుగా ఉపన్యాసాలతో నాటకాలతో, బూటకాలతో, ధనాశతో ప్రజలను సైన్యంలోకి లాగడానికి ప్రయాత్నాలు సాగించడం, ఈ పరిస్థితులలో అంత దూరాన్నుండి ఇంత దేశన్ని పరిపాలించడం దుస్సాధ్యం అనే వుద్దేశ్యం

ఆంగ్లేయునకు ప్రబలం కావడం ఎన్నెన్నో అడ్డంకులు, యిబ్బందుల కష్టాలు, నష్టాల, మార్గాలు కల్పించి ఆంగ్లేయులు మనదేశం చిన్నాభిన్నం చేసి కొంతయినా మనకు ఒప్పగించి వెళ్ళిపోవడం అందరినీ విభ్రాతుల్ను చేసింది. ఇక మా బొంట్లుం అనగా సామాన్య కాంగ్రెసు వీరులంతా ఏమి చేయాలో తోచక నానా అవస్థలు రకరకాలైన యిబ్బందులు పడడం చూసి, కొన్నాళ్ళు వాళ్ళకు సానుభూతి చూపుతూ కొన్ని కొన్ని హితబోధలు చేస్తూ కాలక్షేపం చేశాము నేనూ, సరస్వతీ,

అచ్యుతరామయ్యగారూనూ.

అచ్యుతరామయ్యగారు ప్రాక్టీసు పూర్తిగా విరమించుకుని ఆ పనంతా నన్ను

చూడమన్నారు. ఈ ఉద్యమం కారణాం కాకుండానే నాకేనాడో ఈ కోర్టు మీదా

ప్రాక్టీసుమీదా అసహ్యం తత్కారణంగా విరక్తి కలిగిందని నేనింక మళ్ళీ ప్రాక్టీసు

పెట్టడం అసంభమనీ మా మామగారికి నచ్చచెప్పాను. ఇంటికి వచ్చి, ఇంకే

ఉద్యమంలో చేరే ప్రయత్నం చెయ్యకుండా ఉన్న భూమీ, పుట్రా చూసుకొని

బాగుచేసుకోమని మానాన్న వచ్చి చెప్పాడు. ప్రస్తుత పరిస్థితులలో అదే

కర్తవ్యమేమోనని నిశ్చయం చేసుకోమని అదే కర్తవ్యమేమోనని నిశ్చయంచేసుకుని

నేనూ, సరస్వతి మొగుల్తుర్రు చేరాము.

సమాప్తం

కెళ్ళిందో వెదకి తీసుకువద్దామని లేవబోతూంటే, మహేంద్ర సభలో ఎవరో దివ్యాంగనఫలహారముల పళ్ళెంతో నాట్య భంగిమతో ప్రవేశించినట్లు, నా అర్థాంగి కూని రాగంతీస్తూ వెండి పళ్ళెంలో ఫలహారమూ, వెంది చెంబుతో మంచి నీళ్ళూ పట్టుకుని ప్రత్యక్షమైంది .

నాక్కొంత భారంగా ఉన్నా వద్దని అనలేక పంపిన వారికీ, తెచ్చినవారికీ ఉత్సాహం భంగం చేయడాం సుతరామా యిష్టం లేక నెమ్మదిగా లేచి కూర్చుని ఫలహారములు

మేముభయులమూ కలసి మాయం చేశాము.

ఈ కార్యక్రమం ముగించిలేచి ముఖ ప్రక్షాళనాదికము ముగించుకుని రాజుతో

చెప్పివద్దామని